

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI

2018 - 2019 - 2020

**ZİYARET
RAPORLARI**

ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI

2018-2019-2020 YILLARI ZİYARETLERİ RAPORU

Adres: Yüksel Cad. No: 23, 06420 Çankaya/ANKARA

Tel:+90 312 422 78 00 **Faks:**+90 312 422 78 99

www.tihek.gov.tr

ISBN: 978-625-98544-5-8

Hazırlayanlar

Mehmet Alp DİDİNMEZ

İsmail SAYDAM

Büşra Ezgi ULUS

© Raporda yayımlanan yazı, konu ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır.
Kaynak gösterilmeden hiçbir ortamda alıntı yapılamaz ve para ile satılamaz.

İÇİNDEKİLER

2018 YILI ZİYARET RAPORLARI

2018 YILINDA NEZARETHANELERE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER.....	1
Konya Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu	3
Samsun İl Emniyet Müdürlüğü ve Samsun İl Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu	17
Erzurum Emniyet Müdürlüğü ve Erzurum Adliyesi Nezarethaneleri Ziyareti Raporu	31
2018 YILINDA CEZA İNFAZ KURUMLARINA GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER.....	49
Ankara Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu	51
İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu.....	63
Maltepe 3 No.Lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu	83
2018 YILINDA GERİ GÖNDERME MERKEZLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER.....	101
Kayseri Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu	103
Erzurum Aşkale Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu	115
İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu.....	133
2018 YILINDA HUZUREVİ, YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER.....	149
Ankara 75. Yıl Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti Raporu	151
Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezi Ziyareti Raporu	165
2018 YILINDA RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HASTANESİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET	177
S.B.Ü. Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği Ziyareti Raporu	179
2018 YILINDA ÇOCUK EVLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET	201
Saray Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu	203

2019 YILI ZİYARETLER RAPORU

2019 YILINDA NEZARETHANELERE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET.....	217
Bolu Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu.....	219
2019 YILINDA CEZA İNFAZ KURUMLARINA GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER.....	233
Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu	235
Ordu E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Kadın Koşulları Ziyareti Raporu	257
Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu	273
Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu	291
Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu	309

Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu	329
Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu	345
Rize-Kalkandere Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu	367
Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu	381
2019 YILINDA GERİ GÖNDERME MERKEZİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET	395
Gaziantep Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu	397
2019 YILINDA HUZUREVİ, YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARELER.....	413
Samsun Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi Ziyareti Raporu.....	415
Ümitköy Huzurevi Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti Raporu	431
Fatma Üçer Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti Raporu	443
Kütahya Huzurevi Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti Raporu	455
Samsun Büyükşehir Belediyesi Huzurevi Ziyareti Raporu.....	469
2019 YILINDA GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER	483
Adana Sarıçam Geçici Barınma Merkezi Ziyareti Raporu	485
Malatya Beydağı Geçici Barınma Merkezi Ziyareti Raporu.....	503
Osmaniye Cevdetiye Geçici Barınma Merkezi Ziyareti Raporu	515
2019 YILINDA RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HASTANESİLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN.....	531
Adana Yüksek Güvenlikli Adli Psikiyatri Hastanesi Ziyareti Raporu	533
Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Ziyareti Raporu	549
Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Ziyareti Raporu	579
2019 YILINDA TRANSİT GEÇİŞ ALANINA GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER.....	605
Esenboğa Havalimanı Transit Alan Ziyareti Raporu	607
2019 YILINDA ÇOCUK EVLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET.....	615
MİAD Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu	617

2020 YILI ZİYARET RAPORLARI

2020 YILINDA NEZARETHANELERE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER RAPORU	631
Bursa Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyaret Raporu	633
Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu	653
2020 YILINDA CEZA İNFAZ KURUMLARINA GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER.....	671
Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu	673
Muğla E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu	689
Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu	703
Bandırma 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu.....	723

Bandırma 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu.....	739
2020 YILINDA GERİ GÖNDERME MERKEZLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER.....	757
Muğla Ula Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu	759
Van Kurubaş Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu	777
Ankara Akyurt Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu	793
2020 YILINDA HUZUREVİ, YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARELER.....	809
Özel Kestel Mimar Sinan Bakım Merkezi Ziyareti Raporu	811
Samsun Nejat Akyol Engelli Bakım Merkezi Ziyaret Raporu	827
İstanbul Fahrettin Kerim Gökay, Huzurevi ve Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti Raporu	845
Umut Özel Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti Raporu	859
2020 YILINDA ÇOCUK EVLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET.....	875
Mevlana Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu	877

2018 YILINDA NEZARETHANELERE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER

- 1- KONYA İL EMİNYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ ZİYARETİ RAPORU
 - 2- SAMSUN İL EMİNYET MÜDÜRLÜĞÜ ve JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ ZİYARETİ RAPORU
 - 3- ERZURUM İL EMİNYET MÜDÜRLÜĞÜ ve ERZURUM ADLİYESİ NEZARETHANELERİ ZİYARETİ RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**KONYA EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ ZİYARETİ RAPORU**

2018 / 10

KISALTMALAR

APT	İşkenceyi Önleme Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
m	Metre
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
ÖYB	Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Konya İl Emniyet Müdürlüğü nezarethaneleri izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. YASAL DAYANAK VE GÖREV EMRİ

2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”; sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK; kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 numaralı kararı ve 02.05.2018 tarihli TİHEK başkanlık oluru üzerine, 03.05.2018 tarihinde Konya İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş, Kaçakçılık ve Organize Suçlar, Çocuk ve Terörle Mücadele Şube Müdürlükleri nezarethanelerine haberli ziyaret düzenlemiştir.

2. ZİYARET HEYETİ

4. Ziyaret heyetinde hâkim ..., uzman yardımcıları ..., ... ve ... yer almıştır.

3. ZİYARET YÖNTEMİ

5. Ziyaret heyeti öncelikle Asayiş Şube Müdürlüğünü, Kaçakçılık ve Organize Suçlar Şube Müdürlüğünü ve Çocuk Şube Müdürlüğünü ziyaret etmiş, buralarda yetkililerle görüşmüş ve incelemelerde bulunmuş, ardından İl Emniyet Müdür Yardımcısı ile görüşmüş, son olarak Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünü ziyaret etmiş, yetkililerle ve tutulanlarla görüşmüş ve yerinde incelemelerde bulunmuştur.
6. İşbu rapor heyet üyelerinin katkıları ile insan hakları ve eşitlik uzman yardımcısı ... tarafından kaleme alınmıştır.

4. İLGİLİ ULUSLARARASI VE ULUSAL NORMLAR

7. Standartların belirlenmesinde, başta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme (CAT) ve bu Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol (OPCAT), BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, BM Engelli Hakları Sözleşmesi, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Sözleşmesi ve bu Sözleşme ile kurulan Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Standartları ve Genel Raporları, BM Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması için Prensipler Bütünü, BM Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (ÖYB (Havana) Kuralları) İşkenceyi

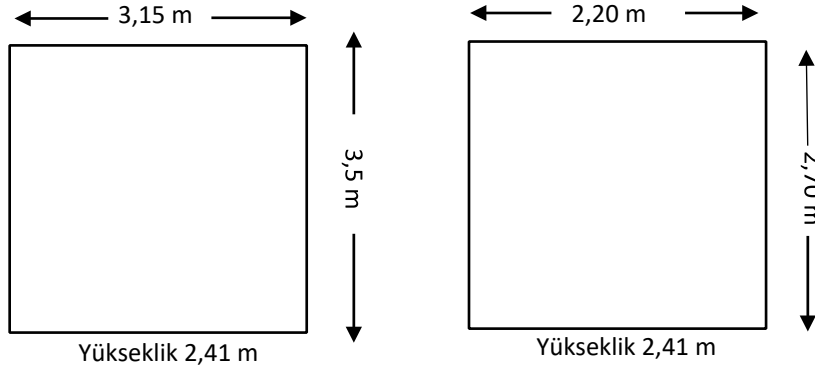
Önleme Derneği (APT) kuruluşunun hazırladığı alıkonulma mekânlarının izlenmesine ilişkin kılavuz, Avrupa İnsan Haklar Mahkemesi içtihatları ile başta Anayasa olmak üzere infaz hukukuna ilişkin ilgili diğer kanun, tüzük ve yönetmelikler esas alınmıştır.

5. NEZARETHANELERDE YAPILAN İNCELEMELER

8. Şubelerin her biri şehrin farklı yerlerinde bulunmaktadır. Ancak İl Emniyet Müdür Yardımcısı ile yapılan görüşmede, 2 yıl içerisinde tamamlanması planlanan bir proje ile tüm şubelerin yeni inşa edilen İl Emniyet Müdürlüğü binasında toplanacağı ifade edilmiştir.

5.1. Asayiş Şube Müdürlüğü

9. Önceden lojman olan beş katlı eski bir bina, Asayiş Şube Müdürlüğüne dönüştürülmüştür.
10. 4 adet nezarethane toplu bir şekilde bodrum katında bulunmaktadır; kadınlar için ayrı bir bölüm bulunmamaktadır. Her bir nezarethane en fazla dört kişi barındırıldığı, bir nezarethanein mevcudunun 5 kişiyi aşması halinde savcıya haber verildiği ifade edilmiştir. Ziyaret esnasında yalnızca bir kişinin gözaltında olduğu görülmüştür.
11. Nezarethanelerin 3'ü aynı; 1'i daha küçük boyuttadır. Nezarethanelerin boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

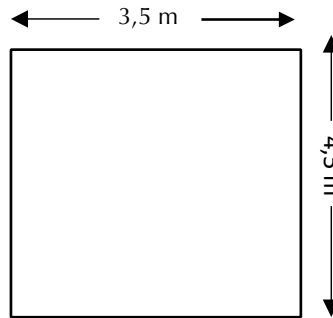
12. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve yumuşak döşemeli bank bulunmaktadır.
13. Nezarethanelerin hepsinde kırılmaz camlı ve kolçağı olmayan küçük bir pencere bulunmaktadır. Ancak nezarethanelerin bodrum katta bulunması nedeniyle doğal ışığın oldukça zayıf olduğu ve sürekli yapay aydınlatmaya ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle nezarethaneler koridordaki ışıklandırma ile aydınlatılmaktadır. Nezarethanelerin içinde doğrudan ışıklandırma bulunmamaktadır.
14. Nezarethane havalandırma sistemi ile havalandırılmaktadır.
15. Isınma, kalorifer sistemi ile sağlanmaktadır. Ziyaret tarihi itibarıyla ihtiyaç duyulmadığından ısıtma sisteminin yeterliliği ölçülememiştir.
16. Duvarların sıvasının yer yer döküldüğü gözlemlenmiştir.
17. Tutulanlar için yeterli miktarda battaniye bulunduğu gözlemlenmiştir. Battaniyeler personelin bulunduğu yerde dolap içerisinde saklanmakta ve ihtiyaca göre verilmektedir. Battaniyelerin rutin olarak haftalık yıkandığı, gerek duyulması halinde ise rutin yıkama beklenmeden yıkandığı söylenmiştir. Güvenlik nedeniyle battaniyelerin kenarlarının söküldüğü gözlemlenmiştir.

18. Namaz kılmak isteyen kişiler için seccade bulunduğu gözlemlenmiştir. Talep edilmesi halinde seccade verildiği ifade edilmiştir.
19. Tutulanlara günde 3 öğün yemek verildiği ve yemeklerin polisevinden gönderildiği öğrenilmiştir. Tutulanların talep etmesi halinde dışarıdan da yemek söylenebildiği belirtilmiştir. Ayrıca tutulanlara düzenli olarak su verilmektedir. Tutulan kişilere kendisine veya başkasına zarar vermemesi için sıcak içecek verilmediği ifade edilmiştir.
20. Nezarethanede kadın tutulan bulunması durumunda kadın personel görevlendirildiği, ihtiyaç halinde kadın personelin Koordinasyon Şube Müdürlüğü vasıtasıyla diğer şubelerden de takviye edilebildiği belirtilmiştir. Bu tür durumlarda, genelde 2 erkek personele ek olarak 1 kadın personelin nezarethanede görevlendirildiği dile getirilmiştir. Personel, 5 gün gündüz, 10 gün gece vardiyasında çalıştıklarını, 12 saat gece çalışan personele 36 saat dinlenme hakkı verildiğini söylemiştir.
21. Acil bir sağlık sorunu yaşandığında 112 Acil Çağrı Merkezine haber verildiği ve ilk müdahalenin her zaman 112 sağlık personeli tarafından yapıldığı; sağlık personelinin gerekli görmesi durumunda sevklerin yapıldığı ve bu durumun kayıt altına alındığı ifade edilmiştir. Ayrıca görevli odasında ilk yardım dolabı da bulunmaktadır.
22. Düzenli ilaç kullanması gerektiğini ifade eden kişilere raporları varsa ilaç verilmektedir. Keza, düzenli ilaç kullanılsa da reçete ile ilaç verilmesi mümkündür.
23. Zihinsel ve ruhsal sorunları olanların rapor sunulması halinde ayrı yerde tutulmalarının sağlandığı, madde bağımlılığı olanların ise tedavileri sağlandıktan sonra nezarethaneye getirildikleri ve gözaltına alınan diğer kişilerden ayrı tutuldukları belirtilmiştir.
24. Yabancı uyruklu olarak daha çok Suriye vatandaşlarının geldiği ve ifade alınması gerektiğinde tercüman kullanıldığı, ancak Suriye vatandaşlarının kimlik numarası olmadığı için kayıt tutarken zorluk yaşanabildiği ifade edilmiştir.
25. Tuvaletler nezarethaneler içerisinde değil, ayrı bir alanda bulunmaktadır. Kadın ve erkek tuvaletleri ayrıdır. Ayrıca duş almak isteyenler için duş teknesi de bulunmaktadır. Duşu, kadın ve erkeklerin sırayla kullandığı söylenmektedir. Ziyaret sırasında sıcak su bulunduğu gözlemlenmiştir. Nezarethanelerin banyo ve tuvaletlerinin temiz olduğu; ancak bodrum katta bulunmalarından dolayı rutubetli oldukları görülmüştür.
26. Engelli bireylerin kullanımı için alafrağa tuvalet ayrılmıştır. Duş teknesinin hemen yanında ve kapının arkasında kalan tuvalette tutamaç bulunmamaktadır. Bu nedenle de engelli bir kişinin yardım almadan tuvaleti kullanabilmesi pek mümkün görülmemektedir. Ayrıca nezarethanelere dik bir merdivenden inilerek erişim sağlanmakta, engelli bireylerin nezarethanelere getirilmesini kolaylaştıracak asansör gibi sistemler bulunmamaktadır. Ortopedik engeli olan kişilerin personel yardımıyla nezarethanelere indirildiği ve tuvaleti kullanabilmeleri için yardım edildiği ifade edilmiştir.
27. Kadınlar için hijyenik ped ve kimi durumlarda bebekler için bebek bezi ihtiyaçlarının temin edilmesi gerektiğinde gözaltı işe kaleminden harcama yapıldığı söylenmiştir. Ayrıca, tutulanların herhangi bir ihtiyacı olması halinde yakınlarının arandığı ve yakınları tarafından ihtiyaçların temin edilebildiği belirtilmiştir.

28. Emanetlerin bürolarda alındığı, ince aramaların nezarethane girişinde yapıldığı dile getirilmiştir.
29. Nezarethane defter kayıtları incelenmiş ve kayıtların düzgün bir şekilde tutulduğu gözlemlenmiştir. Tutulan kişilerin nezarethaneye getirilmeden önce doktor kontrolünden geçtiği ve bu durumun raporlandığı görülmüştür.
30. İfadelerin avukat eşliğinde alındığı beyan edilmiştir. Avukatlarla görüşmenin, nezarethanelerin bulunduğu bodrum katta değil katlardaki şubelerde yapıldığı öğrenilmiştir. Avukat görüşme odası olarak kullanılan odanın ses geçirebilir özellikte olduğu gözlemlenmiştir.
31. Üst katlarda bulunan ifade alma odalarının pencerelerinde ve balkonlarında, tutulan kişilerin herhangi bir kaçma veya kendine zarar verme girişimlerinin bertaraf edilmesi için demir parmaklıklar bulunduğu görülmüştür.
32. Nezarethaneleri görüntüleyen kameraların çalıştığı ve tuvaletlerde mahremiyetin sağlandığı gözlemlenmiştir. Kamera kayıtlarının 1 ay tutulduğu ve talep halinde mahkemeye verildiği söylenmiştir. Ancak binaya ait jeneratör olmadığından elektriğin kesildiği durumlarda kameraların kayıt yapmadığı; sorunun çözülmesi için yazılı olarak jeneratör talep edildiği ifade edilmiştir.
33. Şubede bulunan Cinayet Büro Amirliği sorgu/sistem (ifade alma) odasındaki arızalı kameranın onarılması veya yeni bir kamera ile değiştirilmesi hususunda İkmal Şube Müdürlüğü ve Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğü ile yazışma yapıldığı ziyaret heyetine sunulan evraktan anlaşılmaktadır. En son yazışma, 13.10.2017 tarihinde yapılmıştır.
34. Son bir yıl içerisinde hakkında soruşturma açılan personel bulunmadığı söylenmiştir.

5.2. Kaçakçılık ve Organize Suçlar Şube Müdürlüğü

35. Tutulanların genel olarak kaçakçılık ve organize suçlara ilaveten, FETÖ/PYD şüphesi ile getirildiği ifade edilmiştir. By-lock ve diğer terör örgütleri şüphelilerinin Terörle Mücadele Şubesi nezarethanelerinde tutulduğu söylenmiştir. Ziyaret esnasında mevcutta 2 kişi vardır.
36. Eski askerlik şubesi olan bina genel olarak temiz, bakımlı ve ferahtr.
37. Şubenin giriş katında yan yana sıralanmış toplam 8 nezarethane bulunmaktadır. Nezarethanelerin boyutu standart olup aşağıdaki gibidir:

38. Nezarethanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yeri bulunmaktadır.
39. Nezarethanelerin içerisinde pencere olmadığı halde koridorda bulunan pencereler sayesinde doğal aydınlatma yeteri kadar sağlanmaktadır. Ayrıca yüksek tavanlı olan nezarethanelerin yapay aydınlatmasının da yeterli olduğu gözlemlenmiştir.

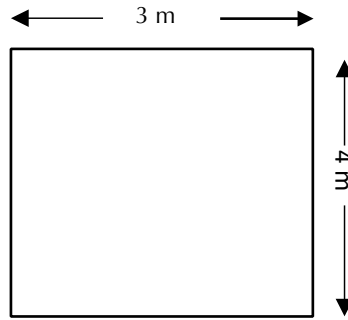
2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

40. Nezairethanelerin bulunduğu alanın havadar olduğu, bu nedenle havalandırma sistemine ihtiyaç duyulmadığı müşahede edilmiştir.
41. Isınmanın, kalorifer sistemiyle yapıldığı ifade edilmiştir. Ancak ziyaret tarihinde havanın sıcak olması nedeniyle nezairethanelerin havanın soğuk olduğu zamanlarda sıcaklığının yeterli olup olmadığı değerlendirilememiştir.
42. Tutulanlara battaniye ve yastık verildiği ifade edilmiştir. Battaniyelerin rutin olarak 15 günde bir yıkandığı; bunun dışında her kullanımdan sonra yıkandığı ve tutulanlara her zaman temiz battaniye verildiği ifade edilmiştir. Güvenlik nedeniyle battaniyelerin kenarlarında ip bulunmamaktadır.
43. Nezairethanede, duvarları ve yerleri fayansla kaplanmış ve mahremiyet hususu gözletilmiş 1 banyo ile 1 alaturka, 1 alafanga, 2 pisuvar şeklinde tuvaletin bulunduğu, duş imkânı sunulduğu ve ziyaret sırasında sıcak su olduğu görülmüştür. Tuvalet ve banyolar temizdir.
44. Engelliler için tutamaç bulunan tuvalet bulunmamaktadır; yalnızca klozet bulunmaktadır. Görevlilerle yapılan görüşmede engelli bireylerin tuvaletleri nasıl kullandığı sorulmuş; fiziksel engeli olan bireylerden ziyade tansiyon ve şeker hastalığı olan kişilerin tutulduğu; bu nedenle böyle bir ihtiyaç hâsıl olmadığı ifade edilmiştir.
45. Tutulanlara günde 3 öğün polisevinden gelen yemekler verilmektedir. Tutulanlar, kendilerine yemek ve su verildiğini doğrulamış; sıcak içecek ve sigara da verildiğini söylemişlerdir. Yemeğini yemediği gözlemlenen kişiye yemek yememe nedeni sorulmuş; kişi, iştahı yerinde olmadığı için yemek yemediğini ve özel bir nedeni bulunmadığını ifade etmiştir.
46. Tutulanlar, nezairethaneye getirilmeden önce sağlık muayenesinden geçirildiklerini söylemiştir.
47. Acil sağlık durumlarında 112 Acil Çağrı Merkezine haber verilmekte ve ilk müdahale 112 sağlık personeli tarafından yapılmaktadır. Hastaneye sevk gerektiğinde savcılığa haber verilmekte ve sevk gerçekleştirilmektedir.
48. Düzenli ilaç kullanan tutulanların raporlarına uygun bir şekilde ilaçları görevliler tarafından verilmektedir.
49. Şubede ifade odası olarak kullanılan özel bir oda bulunmadığı ve bütün odalarda ifade alınabildiği belirtilmiştir. Ancak bütün odalarda kamera bulunmamaktadır. İfade alma odası olduğu belirtilen odanın esasen teşhis için kullanıldığı öğrenilmiştir.
50. Tutulanların avukatları ile görüşme imkânı bulunmaktadır. Avukatla görüşme imkânı, teşhis odasında sunulmaktadır.
51. Tutulanlara, aileleriyle yüz yüze ve telefonla görüşme hakkı verildiği dile getirilmiştir.
52. Nezairethane defteri incelenmiş ve kayıtların düzenli olarak tutulduğu görülmüştür.
53. Şubede 6 personelin nezairethane görevlisi olarak vardiya usulü ile çalıştığı ifade edilmiştir. Kadın personel bulunmadığı için şubede tutulan kadın olmadığı; Asayiş Şube Müdürlüğünde kadın personel çalışması nedeniyle kadınların Asayiş Şubeye yönlendirildiği söylenmiştir.
54. Her bir nezairethanenin karşısında kamera bulunmaktadır. Ziyaret heyetine kameraların kayıt süresinin 1-2 ay olduğu söylenmiştir. Ancak nezairethanede görev yapan personelin durduğu yerde, nezairethanelerin içini gören kamera görüntülerini izleyebilecekleri bir ekran bulunmadığı

tespit edilmiştir. Ekranlar, bina girişinde bulunan ve nezarethane bölümüyle arasında mesafe olan güvenlik kontrolü, karşılama, yönlendirme, danışma gibi başka işlevleri de yerine getiren giriş bölümündeki masada bulunmaktadır. Bu nedenle nezarethane personeli, beklediği noktadan nezarethanelerin içindeki durumu bütünüyle görememektedir.

5.3. Çocuk Şube Müdürlüğü

55. Şube, İl Emniyet Müdürlüğüne ait bir tesisinin içindeki bir binada yer almaktadır. Çocuk nezarethaneleri, Şube'nin ikinci katında bulunmaktadır.
56. Çocukların daha çok madde kullanımı ve hırsızlık suçlarından getirildiği ifade edilmiştir. Ziyaret tarihi ve saatinde mevcutta çocuk bulunmamaktadır.
57. Çocuklara tahsis edilen 2 nezarethanenin camekân bir bölme ile diğer bölümlerden ayrılmış olduğu gözlemlenmiştir. Nezarethanelerin boyutu aşağıdaki gibidir:

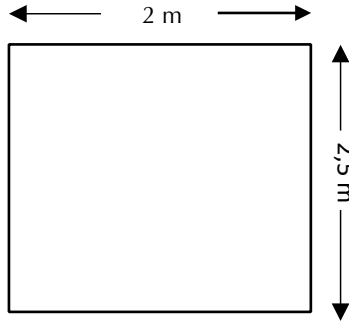

58. Eğimli tavanda pencere bulunmaktadır. Doğal ışık ve havalandırma yeterli sayılabilecek düzeydedir. Bununla birlikte binanın eski olması sebebiyle fiziksel koşulların genel olarak hem çocuklar hem de engelliler için yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, nezarethanelerde hafif bir boya kokusu bulunmaktadır.
59. Nezarethanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır.
60. Nezarethanelerin bulunduğu kattaki çocuk tuvaleti nezarethanelere uzak bir konumda yer almaktadır ve kadın personelin kullanımına ayrılmıştır. Bu nedenle tuvaletlerden birisinin kapısı kilitli tutulmakta ve anahtarı ilgili kadın personelde durmaktadır. Erkek çocukların kullanması içinse giriş katta tuvalet bulunmaktadır. Tuvalete giderken personelin çocuklara eşlik ettiği ifade edilmiştir. Geceleri ise kadın personelin kullandığı tuvaletlerin çocuklara kullanılabildiği belirtilmiştir.
61. Sıcak su imkânı bulunduğu tespit edilmiştir.
62. Terör suçları haricindeki çocukların yemeklerinin aileleri tarafından getirildiği bilgisi verilmiştir.
63. Şubede bir sosyal hizmet uzmanı bulunmaktadır. Ayrıca, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti de sunulmaktadır.
64. Çocukların avukatla görüşmesi için ayrılan özel bir oda bulunmamaktadır. Bunun için daha çok sosyal hizmet uzmanının odasının kullanıldığı ifade edilmiştir.
65. Çocukların ifadeleri savcılıkta alınmaktadır. Şubede ise, sosyal hizmet uzmanı tarafından inceleme raporu düzenlenmektedir. Ayrıca şubede mağdurların ve bilgi sahibi olan kişilerin ifadeleri alınmaktadır. İfade alma yerinde 13 kamera olduğu öğrenilmiştir.

66. ASPB ile yapılan protokol gereğince suça sürüklenen çocukların, mendil satan, dilencilik yapan veya intihar eğilimi olanların gruplarına göre listeler halinde Bakanlığa iletildiği, İl Müdürlüğü yetkilileri tarafından söz konusu çocuğun ailesine ziyaret düzenlediği, bu ziyaretler ile ailelere danışmanlık hizmeti sunulduğu ve gerektiğinde koruma kararı çıkartıldığı ifade edilmiştir.
67. Şubede çocuklara oyuncak verildiği, ancak çocukların oyuncakları beraberinde götürmeleri nedeniyle oyuncakların bittiği söylenmiştir. Çocuklara oyuncak verilmesinin olumlu bir uygulama olduğu ve bu tür uygulamaların yaygınlaştırılması gerektiği değerlendirilmektedir.

5.4. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü

68. Şubenin binası eski bir lojmandan dönüştürülmüştür.
69. Şubede ziyaret sırasında mevcutta 8 kişi bulunmaktadır ve tutulanların tamamı ile görüşme gerçekleştirilmiştir.
70. Şubede 8 adet nezarethane yer almaktadır. Her bir nezarethane tek kişiliktir. Bodrum katta yer alan nezarethanelerin kilitli kapıları ve içlerinde ayrıca parmaklıklar ile çevrilmiş alan bulunmaktadır.
71. Nezarethanelerin büyüklük ve genişlikleri aşağıdaki gibidir:

72. Nezarethanelerin tavanları yüksek olmakla birlikte doğal ışığın zayıf olduğu ve havalandırmanın yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Ancak yapay ışıklandırma yeterlidir.
73. Nezarethanelerin içinde yatak bulunmaktadır.
74. Tutulanların kullanımına ayrılmış 1 alaturka ve 1 alafanga tuvalet ile bir duş bulunmaktadır. Tuvalet ve duşlar yerden iki basamak yüksekte olup engelli erişimine uygun değildir. Duş başlığının takılı olmadığı ve kenarda durduğu gözlemlenmiş, personelden alınan bilgiler doğrultusunda tutulanların isterse duş başlığını takabildiği ancak genelde kova verildiği bilgisi edinilmiştir.
75. Polis evinden günde 3 öğün yemek gelmektedir. Pet şişe ile içme suyu verilmektedir. Yemekler ve içme suyu konusunda herhangi bir şikâyet alınmamıştır.
76. Nezarethanelerin hepsinin kamerasının çalışır halde olduğu gözlemlenmiştir. Kayıtlar bir ay boyunca saklanmaktadır.
77. Personel tarafından tutulanların 24 saatte bir doktor muayenesinden geçtiği ifade edilmiş, tutulanlarca bu husus doğrulanmıştır.

78. Acil sağlık durumlarında 112 Acil Çağrı Merkezine haber verilmekte ve ilk müdahale 112 sağlık personeli tarafından yapılmaktadır. Sevk için sağlık personeli karar vermekte ve söz konusu husus nezarethane defterine kayıt edilmektedir. Düzenli ilaç kullananların ilaçları personel tarafından dolaplarda saklanmakta ve saatinde verilmektedir.
79. Kapıların önünde çanta bulunduğu görülmüştür. Personel tarafından, tutulanlara ait çorap gibi kişisel eşyaların bu çantalarda muhafaza edildiği, çantalarda ip bulunması gibi nedenlerle güvenlik amaçlı çantaların tutulanlara verilmediği, ancak istediklerinde eşyaların kendilerine personel tarafından verildiği ifade edilmiştir.
80. Namaz kılmak isteyenlere seccade verildiği belirtilmiş; bununla birlikte tutulanlardan biri terlik ve seccadesi olmadığını dile getirmiştir.
81. İfade için özel bir oda bulunmadığı ve ifadelerin bürolarda alındığı; ancak her ifade alındığında personel tarafından tripod ile kamera kurulduğu ve kayıt yapıldığı belirtilmiştir.
82. Avukat ile görüşülen odanın ses geçirebilir nitelikte olduğu anlaşılmıştır.
83. Tutulanlar, gözaltına alınma nedenleri hakkında bilgi sahibi olduklarını ve ailelerine haber verildiğini söylemiştir.
84. Başörtüsü kullanan kadınların güvenlik gerekçesiyle başörtülerinin alındığı ancak mağduriyet oluşmaması için kapalı pakette bone verildiği ifade edilmiştir.
85. Çocuklu kadınların gelmesi durumunda, çocuğun bir aile yakınına teslim edilmesinin istendiği; ancak bunun mümkün olmadığı durumlarda bebekler için süt ve bebek bisküvisi verildiği; talep edilmediği için mama verilmediği ifade edilmiştir. Hamile bir kadının ise durumundan ötürü nezarethaneye getirilmeden doğrudan savcılığa götürüldüğü belirtilmiştir.
86. Nezarethanelerin düzenli olarak her ay ilaçlandığı ve faturalarının saklandığı, ilaçlamanın özellikle nezarethanelerin boş olduğu zamanlarda yapılmasına özen gösterildiği ifade edilmiştir.
87. Şubede 109 personel görev yapmaktadır. Olağan şartlarda nezarethanede bir erkek personelin görev yaptığı, kadın tutulan olması durumunda bu personele ek olarak bir kadın personel görevlendirildiği ifade edilmiştir.
88. Nezarethanedeki personelin görev yaptığı odada pencere olmasına rağmen pencerenin önünde duvar olduğu için personelin gün ışığından faydalanamadığı ve sürekli yapay ışığa maruz kaldığı ve tutulanlardan daha az gün ışığı görebildiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle nezarethanelerden sorumlu personelin çalışma koşullarının olumsuz olduğu kanaatine varılmıştır.
89. Koridorlarda havalandırma bulunmadığı da görülmüş, bu durum personele sorulduğunda, havalandırma sistemi yaptırmaya çalıştıkları ancak binanın yapısı sebebiyle bunun mümkün olmadığı cevabı verilmiştir.

6. TAVSİYELER

6.1. Emniyet Genel Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler

90. Nezarethanelerin, bina içinde doğal aydınlatmanın ve havalandırmanın yeterli olduğu, yönetim ve denetim açılarından da uygun bulunan yerlerde konumlandırılmasının ileride yapılması planlanan Emniyet birimleri inşaat projelerinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

6.2. Konya İl Emniyet Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler

91. Nezarethanelerin, bina içinde doğal aydınlatmanın ve havalandırmanın yeterli olduğu, yönetim ve denetim açılarından da uygun bulunan yerlerde konumlandırılmasının ileride yapılması planlanan Emniyet birimleri inşaat projelerinde değerlendirilmesi gerekmektedir.
92. Asayiş Şube Müdürlüğünde bulunan Cinayet Büro Amirliği sorgu/sistem (ifade alma) odasındaki arızalı kameranın onarılması veya yeni bir kamera ile değiştirilmesi hususunda İkmal Şube Müdürlüğü ve Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğü ile yapılan yazışmalardan, ilk yazışmanın 16.06.2015 tarihinde, son yazışmanın ise 13.10.2017 tarihinde yapıldığı görülmektedir. Ziyaret tarihi itibarıyla yaklaşık üç yıl önce başlatılmış olan sürecin bir an önce tamamlanarak arızalı kameranın onarılması veya yeni bir kamera ile değiştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
93. Kaçakçılık ve Organize Suçlar Şube Müdürlüğü nezarethane bölümünde bekleyen personel, nezarethanelerin içini gösteren kamera görüntülerinin izlendiği ekranların Müdürlük girişinde bulunması sebebiyle nezarethanelerin içini izleyememektedir. Ayrıca personelin beklediği masadan da nezarethanelerin içi doğrudan görünmemektedir. Bu nedenle, nezarethanelerde olabilecek acil bir durumu veya tutulanların sağlık durumlarında oluşabilecek ani gelişmeleri ve benzeri durumları daha sıkı takip edilebilmek için nezarethane bölümüne de kamera görüntülerini aktaran ekranlar yerleştirilmesinin faydalı olabileceği değerlendirilmektedir.
94. Kaçakçılık ve Organize Suçlar Şube Müdürlüğünde kamerası olmayan odalarda da ifade alınabildiği öğrenilmiştir. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde ise, kamera bulunmayan odalarda ifade alındığı takdirde tripod kamera kurularak kayıt yapıldığı belirtilmiştir. Ancak ifade alınan yerlerde, sürekli kayıta olan bir kamera bulunması, ifade alma sürecinin baştan sona ulusal mevzuata ve uluslararası standartlara uygunluğunun temin edilebilmesi ve anılan sürecin tümüyle denetlenebilir olması bakımından önem arz ettiğinden bu hususa hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir.
95. Ülkemizin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi hükümleri uyarınca özgürlüğünden alıkonulan engelli bireylerin insan onuruna yakışır bir şekilde tutulması için ilgili birim ve binaların erişilebilir olması gerekmektedir. Ziyaret gerçekleştirilen nezarethanelerin engelli bireyler için uygun olmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle mevcut nezarethanelerin engelli bireylerin kullanımına uygun hale getirilmesi ve yapılması planlanan yeni Emniyet Müdürlüğü nezarethanelerinde erişilebilirliğin sağlanması gerekmektedir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**SAMSUN İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ VE
SAMSUN İL JANDARMA KOMUTANLIĞI
NEZARETHANELERİ ZİYARETİ RAPORU**

2018 / 15

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
m	Metre
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
ÖYB	Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Samsun il ve ilçe Emniyet Müdürlüğü ve Jandarma Komutanlığı nezarethaneleri izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. YASAL DAYANAK VE GÖREV EMRİ

2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”; sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK; kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 numaralı kararı ve 27.07.2018 tarihli TİHEK Başkanlık Oluru üzerine, 03.08.2018 tarihinde Samsun İl ve İlçe Emniyet Müdürlüğü nezarethaneleri ile Samsun İl ve İlçe Jandarma Komutanlığı nezarethanelerine habersiz ziyaret düzenlemiştir.

2. ZİYARET HEYETİ

4. Ziyaret heyetinde Başkan Yardımcısı ..., Hâkim ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları ..., ... ve ... yer almıştır.

3. ZİYARET YÖNTEMİ

5. Ziyaret heyeti Samsun il sınırları içinde yer alan Emniyet Müdürlüğü ve Jandarma Komutanlığı bünyesindeki çeşitli nezarethaneleri ziyaret etmiş, buralarda yetkililerle görüşmüş ve yerinde incelemelerde bulunmuştur.

4. İLGİLİ ULUSLARARASI VE ULUSAL NORMLAR

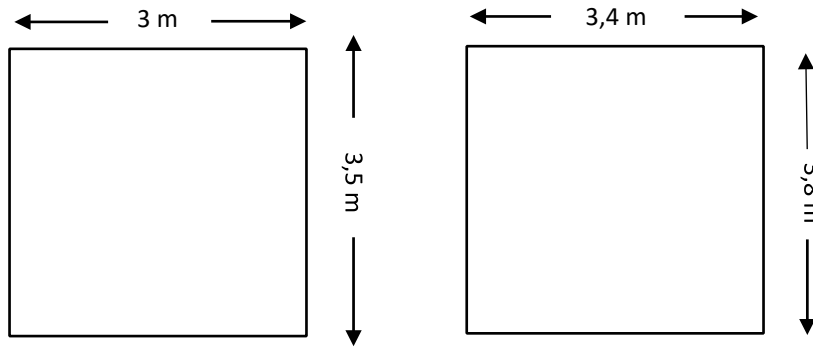
6. Standartların belirlenmesinde, başta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme (CAT) ve bu Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol (OPCAT), BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme, BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Sözleşmesi ve bu Sözleşme ile kurulan Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Standartları ve Genel Raporları, BM Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması için Prensipler Bütünü, BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, BM Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (ÖYB (Havana) Kuralları), Avrupa İnsan Haklar Mahkemesi içtihatları ile başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere ceza ve ceza infaz hukukuna ilişkin ilgili diğer kanun, tüzük ve yönetmelikler esas alınmıştır.

5. NEZARETHANELERDE YAPILAN İNCELEMELER

5.1. SAMSUN EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ

5.1.1. Samsun İl Emniyet Müdürlüğü

7. İl Emniyet Müdürlüğü, yeni inşa edilmiş bir binada bulunmakta olup bünyesinde Asayiş, Narkotik Suçlarla Mücadele, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) ve Terörle Mücadele (TEM) şube müdürlüklerinin nezarethanelerini barındırmaktadır. KOM Şube Müdürlüğü, genel nezarethane olarak ifade edilen Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanelerini kullanmaktadır. Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethaneleri 1., Narkotik Şube Müdürlüğü nezarethaneleri 2., TEM Şube Müdürlüğü nezarethaneleri 4., genel nezarethaneler ise -1. katta bulunmaktadır.
8. Nezarethanelerde bulunan üst arama odası, teşhis odası, güvenlik ve nezarethane büro amirliği odası, mülakat ve ifade alma odası, tuvalet ve banyolar ile avukatla görüşme odaları incelenmiştir.
9. Genel nezarethane olarak kullanılanların dışında bütün şubelerin nezarethanelerinin krokileri aynı olup bunların her birinde 2 adet nezarethane yer almaktadır. Nezarethanelerin boyutları aşağıdaki gibidir:

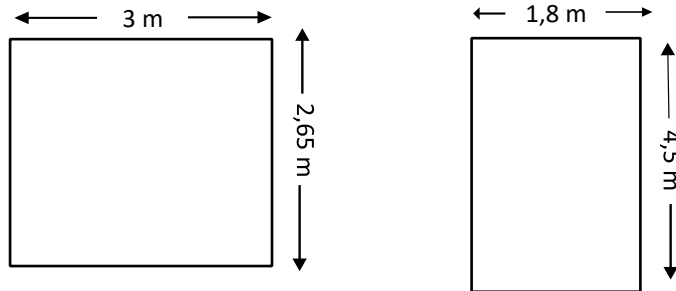

10. Binanın yeni olması nedeniyle nezarethanelerin fiziksel koşulları genel olarak oldukça iyi durumdadır. Yüksek tavanlı nezarethaneler genel olarak ferahdır.
11. Bütün nezarethanelerde doğal ışık bulunmaktadır. Doğal ışık, katlarda bulunan nezarethaneler için nezarethane dışındaki pencere ile sağlanırken -1. katta, nezarethane içindeki pencereler vasıtasıyla sağlanmaktadır. Tüm pencerelerde kilitli, hava alabilen, delikli demir örgüler ile güvenlik sağlanmaktadır.
12. Nezarethanelerde havalandırma sistemi bulunmamakta, havalandırma pencereler vasıtasıyla sağlanmaktadır.
13. Ziyaretin gerçekleştirildiği mevsim itibarıyla nezarethanelerde doğal ışık ve havalandırma yeterlidir. Bununla birlikte; en fazla nezarethanelerin bulunduğu -1. kattaki 6 adet nezarethanelerin yer aldığı Asayiş Şube Müdürlüğüne ait bölümde doğal aydınlatma ve havalandırma için nezarethanelerin içindeki pencereler kullanılmakta, havalandırma sistemi bulunmamaktadır. Söz konusu bölüme girildiğinde bir rutubet kokusu duyulmaktadır. Nezarethanelerin -1. katta yer alması, rutubetli olması ve Samsun ilinin iklim şartları göz önünde bulundurulduğunda en çok kullanılan bu bölümün havalandırma sistemine ihtiyaç duyulabileceği değerlendirilmiştir.

14. Bütün nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve yumuşak döşemeli bank bulunmaktadır. Bankların üzerinde battaniyelerin bulunduğu görülmüştür. Ancak battaniyelerden kiminin kirli olduğu, kullanım sonrası temizlenmediği ve kötü koktuğu gözlemlenmiştir.
15. Tuvalet ve banyoların temiz durumda olduğu görülmüştür. Ancak engelliler için tutamaç bulunmadığı tespit edilmiştir.
16. TEM Şube Müdürlüğü nezarethanelerinin hijyen koşulları bakımından yetersiz olduğu görülmüştür. Ancak özellikle göz altına alınanlarda uyuz sorunu bulunduğundan her gözaltı sonrası nezarethanelerin ve battaniyelerin dezenfekte edildiği ve ilaçlatıldığı ve 5 gün süreyle nezarethanelerin kullanılmadığı ifade edilmiştir.
17. Yemekler polis evinden gelmektedir. İçme suyu ise pet şişelerde verilmektedir.
18. Acil sağlık durumlarında 112 Acil Servis aranmakta ve ilk müdahale sağlık personeli tarafından yapılmaktadır. Düzenli ilaç kullananların ise rapor göstermesi durumunda ilaçları görevli polis memurları tarafından verilmektedir.
19. Nezarethanelerde seccade bulunmaktadır.
20. Bütün şubelerin nezarethanelerinde standartlara uygun teşhis odası ve avukatla görüşme odası bulunmaktadır. Ayrıca içinde bir dolap bulunan arama odası da yer almaktadır.
21. Nezarethanelerde aynı cinsiyetten kişiler tutulmadığı, tutulanların farklı cinsiyette olduğu veya aralarında hasımlık ya da çıkar çatışması bulunduğu durumlarda tutulanların farklı nezarethanelere yerleştirildiği ifade edilmiştir.
22. Nezarethaneler kamera ile izlenmektedir. Kameraların çalışır durumda olup olmadığı kontrol edilmiş ve çalışır durumda oldukları görülmüştür.
23. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
24. Ziyaret sırasında hiçbir nezarethanede tutulan kişi bulunmadığı görülmüştür. Nezarethane kayıt defterleri ziyaret tarih ve saati itibarıyla incelendiğinde gözaltında ve nezarethanede kimsenin bulunmadığı teyit edilmiştir.

5.1.2. Çocuk Şube Müdürlüğü

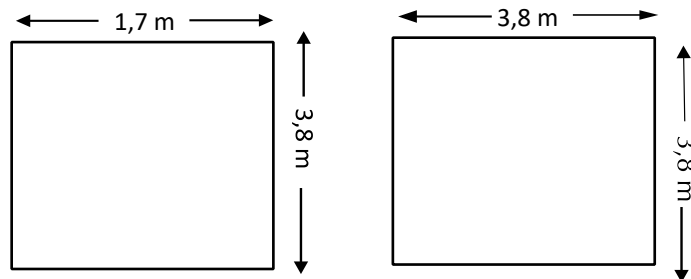
25. Şubede 3 farklı büro amirliğinin bulunduğu ve büroların aktif olarak kullanıldığı görülmüştür. Bunlar; Adli İşlemler Büro Amirliği, Kayıp Çocuklar Büro Amirliği ve Suç Önleme Büro Amirliğidir.
26. Şubede 3 adet nezarethane bulunmaktadır. Nezarethaneler -1. katta yer almaktadır. Nezarethanelerin boyutları aşağıdaki gibidir:

27. Nezarethanelerden birinin genelde boş olduğu ve Asayiş Şube Müdürlüğü tarafından kullanıldığı, iki nezarethanelenin çocuk şube müdürlüğü için yeterli olduğu ifade edilmiştir.
28. Nezarethanelerde doğal aydınlatma için pencere bulunmaktadır. Ancak nezarethanelerden birinin doğal ışığının yeterli olmadığı görülmüştür.
29. Isınma kalorifer petekleriyle sağlanmaktadır.
30. Duvarlarda rutubetten dökülme olduğu görülmüştür.
31. Tuvalet ve banyo nezarethanelerin dışında yer almaktadır. Ancak banyoda duş başlığı bulunmamaktadır. Duş başlığının güvenlik gerekçesiyle kaldırıldığı, ihtiyaç duyulduğu takdirde kova verildiği ifade edilmiştir.
32. Şubede bir sosyal hizmet uzmanı görev yapmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı, suça sürüklenen çocuklar için ASPB ile ortak çalışıldığını ifade etmiştir.
33. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve yumuşak döşemeli bank bulunmaktadır.
34. Şubede "Emniyet Müdürlüğü Nezarethane Talimatnamesi" ile Türkçe dili de dâhil olmak üzere 5 farklı dilde İçişleri Bakanlığının "Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı, Şüpheli ve Sanık Hakları Formu" benzer şekilde duvarda görünür bir şekilde yer almaktadır.
35. İfade alma sırasında kamera kaydı yapılmadığı, kamera alımı için ihale yapıldığı ancak kameraların halen takılmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte, ziyaret sonrasında yeni kamera sisteminin kurulmasına ilişkin süreci takip etmek amacıyla Samsun İl Emniyet Müdürlüğü ile yapılan yazışmalar neticesinde ihaleye ilişkin ödeneğin tahsis edildiği ve 2019 yılının ilk 6 ayı içerisinde kamera sisteminin faaliyete geçirileceğinin öngörüldüğü bilgisi edinilmiştir. Ayrıca, ziyaret sırasında 8 kameranın aktif olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.
36. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
37. Ziyaret sırasında tutulan çocuk bulunmadığı görülmüştür. Nezarethane kayıt defterleri ziyaret tarih ve saati itibarıyla incelendiğinde gözaltında ve nezarethanede kimsenin bulunmadığı teyit edilmiştir.

5.1.3. 19 Mayıs İlçe Emniyet Müdürlüğü (Dış İlçe)

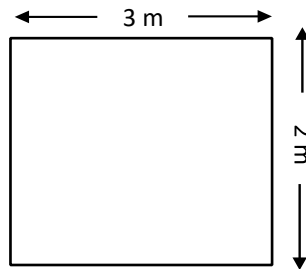
38. Şubede biri büyük diğeri küçük 2 adet nezarethane bulunmakta olup nezarethaneler -1. katta yer almaktadır. Nezarethane içerisinde yer alan teşhis ve mülakat odası, tuvalet, banyo ve avukat görüşme odaları incelenmiştir.
39. Nezarethanelerin büyüklükleri yaklaşık olarak aşağıdaki gibidir:

40. Terör gibi ciddi suçlar hariç emniyet nezarethanelerinde gece kimsenin tutulmadığı, yakalama ve gözaltı süreçlerinin genellikle gündüz yapıldığı ifade edilmiştir.
41. Nezarethanelerin fiziksel koşullarının genel olarak iyi durumda olduğu görülmüştür.
42. Nezarethane doğal ışık olmayıp yapay dolaylı ışıklandırma bulunmaktadır.
43. 2 adet yeterli büyüklükte kalorifer vardır.
44. Nezarethanelerde yeteri kadar ahşap oturak bulunmaktadır.
45. Şubede standartlara uygun teşhis odası ile avukatla görüşme odası bulunmaktadır.
46. Nezarethanelerin girişinde ağır bir koku bulunduğu tespit edilmiş, yetkililer tarafından kokunun kalorifer kazanından geliyor olabileceği ifade edilmiştir.
47. Tuvalet ve banyo nezarethane dışında olup bunlara basamakla çıkılmaktadır. Klozet ve duş teknesinin genel olarak temiz olduğu görülmüştür. Ancak tuvalette ağır bir koku bulunmaktadır.
48. Nezarethaneler kamera ile izlenmektedir. 3 adet kamera bulunmaktadır. Kameralar 24 saat aralıksız kayıt yapabilmekte, gerçekleşen kayıtlar 30 gün süre ile muhafaza edilebilmektedir. Kameraların çalışır durumda olup olmadığı kontrol edilmiş ve çalışır durumda oldukları görülmüştür.
49. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
50. Ziyaret sırasında tutulan kişi bulunmadığı görülmüştür. Nezarethane kayıt defterleri ziyaret tarih ve saati itibarıyla incelendiğinde gözaltında ve nezarethane kimsenin bulunmadığı teyit edilmiştir.

5.1.4. Irmak Polis Merkezi Amirliği

51. Merkezde 1 adet nezarethane bulunmaktadır. Avukat görüşme, nezarethane ve ifade alma odaları incelenmiştir. Ziyaret sırasında nezarethane tutulan kimse bulunmamaktadır.
52. Nezarethane giriş katta olup boyutu aşağıdaki gibidir:

53. Nezarethane pencere ve doğal ışık ile dolaylı yapay aydınlatma mevcuttur.
54. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve yumuşak döşemeli bank ile 3 adet battaniye bulunmaktadır.
55. Nezarethane tuvaletinin temiz olmadığı, tuvalet kâğıdı ve sabunun bulunmadığı görülmüştür.
56. Standartlara uygun, ses geçirmeyen avukatla görüşme odası bulunmaktadır.

57. Gözaltına alınan kişinin kadın olması durumunda ilgili kişinin il karakoluna gönderildiği ifade edilmiştir.
58. Nezarethaneler 2 adet kamera ile izlenmektedir. Kameraların çalışır durumda olup olmadığı kontrol edilmiş ve çalışır durumda oldukları görülmüştür. Kameralar 24 saat aralıksız kayıt yapabilmekte, kayıtlar 30 gün süre ile muhafaza edilebilmektedir.
59. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
60. Ziyaret sırasında tutulan kişi bulunmadığı görülmüştür. Nezarethane kayıt defterleri ziyaret tarih ve saati itibariyle incelendiğinde gözaltında ve nezarethanede kimsenin bulunmadığı teyit edilmiştir.

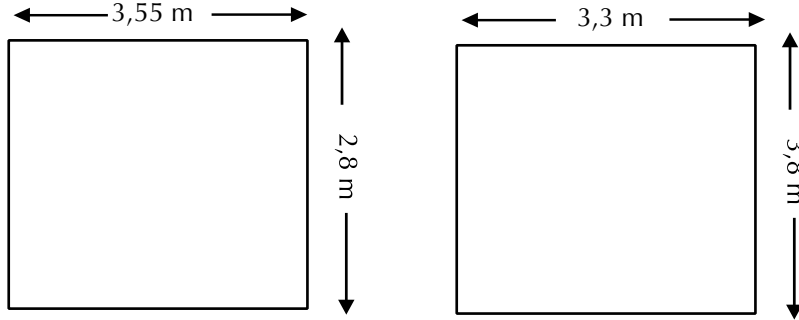
5.2. SAMSUN JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ

5.2.1. Tekkeköy Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri

61. Komutanlıkta yer alan nezarethaneler, çevrede bulunan 43 köy tarafından kullanılmaktadır.
62. Nezarethaneler bodrum katta yer almakta olup biri kadın diğeri erkek için olmak üzere 2 adet nezarethane bulunmaktadır. Kadın ve erkek nezarethaneleri aynı yerdedir.
63. Nezarethanelerde doğal ışık zayıftır.
64. Nezarethanelerde yapay dolaylı ışıklandırma bulunmaktadır.
65. Banyo ve tuvalet nezarethanelerin içinde bulunmakla birlikte yarım duvar vasıtasıyla mahremiyet sağlanmıştır.
66. Nezarethaneler içerisindeki musluk suyunun içilebilir olduğunu belirten ve gerekli ölçümleri gösteren okunabilir yazı lavaboların üzerine asılmıştır. Nezarethanede tutulanların yemeklerinin Jandarma için belirlenen iâşe ile hazırlanan yemeklerden verildiği ifade edilmiştir.
67. Acil sağlık durumlarında ilk yardım eğitimi alan jandarmaların müdahalede bulunabildiği ancak her durumda 112 Acil Servise haber verildiği ifade edilmiştir.
68. Komutanlıkta avukat görüşme odası bulunmamakta, ancak ifade alma odası bulunmaktadır. İfade alma odasında kamera bulunduğu görülmüştür.
69. Nezarethaneler kamera ile izlenmektedir. Kameraların çalışır durumda olup olmadığı kontrol edilmiş ve çalışır durumda oldukları görülmüştür. Nezarethanelerde, her nezarethaneden görülecek şekilde nezarethanelerin kamera ile izlendiğine ilişkin olarak duvarlara bilgilendirme yazısı asılmıştır. Nezarethanede bulunan kameraların kayıtlarının bir ay saklandığı ifade edilmiştir.
70. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
71. Ziyaret sırasında tutulan kişi bulunmadığı görülmüştür. Nezarethane kayıt defterleri ziyaret tarih ve saati itibariyle incelendiğinde gözaltında ve nezarethanede kimsenin bulunmadığı teyit edilmiştir.

5.2.2. Jandarma İl Komutanlığı Nezarethaneleri

72. Canik, İlkadım ve Atakum ilçeleri için aynı nezarethaneler kullanılmaktadır. Nezarethanelerin yetersiz kalması durumunda İl Emniyet Müdürlüğüne haber verilmekte ve İl Emniyet Müdürlüğüne nezarethaneleri kullanılmaktadır.
73. Nezarethaneler, merkezi binanın dışında, müstakil küçük bir binada yer almaktadır. Binanın tavanı yüksek ve duvarları beyaz boyalı olup nezarethaneler ferahtır.
74. Biri kadın diğeri erkek için olmak üzere 2 adet nezarethane bulunmakta olup boyutları aşağıdaki gibidir:

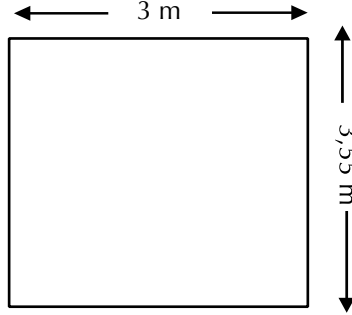
75. Nezarethanelerde pencere bulunmaktadır ve doğal aydınlatma yeterli düzeydedir.
76. Nezarethanelerde yapay dolaylı ışıklandırma da bulunmaktadır.
77. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve yumuşak döşemeli bank bulunmaktadır.
78. Acil sağlık durumları için 112 Acil Servis aranmaktadır.
79. Duş ve tuvalet nezarethanelerin içinde kapısı bulunan ayrı bir oda olarak düzenlenmiştir. Tuvalet ve banyoları kullanabilmek için yüksek bir basamak çıkmak gerekmektedir. Yetkililerden, engelli bir kişinin nezarethaneye gelip gelmediği sorulmuş ve hiç gelmediği, ancak engelli bir kişinin nezarethanede tek başına ihtiyaçlarını karşılaması mümkün olmadığından böyle bir durumda kişinin bir asker eşliğinde odalardan birinde tutulacağı ifade edilmiştir.
80. Nezarethaneler kamera ile izlenmektedir. Kameraların çalışır durumda olup olmadığı kontrol edilmiş ve çalışır durumda oldukları görülmüştür. Kameralar 24 saat aralıksız kayıt yapabilmekte, kayıtlar 30 gün süre ile muhafaza edilebilmektedir. Nezarethanelerde, her nezarethaneden görülecek şekilde nezarethanelerin kamera ile izlendiğine ilişkin olarak duvarlara bilgilendirme yazısı asılmıştır.
81. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
82. Ziyaret sırasında tutulan kişi bulunmadığı görülmüştür. Nezarethane kayıt defterleri ziyaret tarih ve saati itibarıyla incelendiğinde gözaltında ve nezarethanede kimsenin bulunmadığı teyit edilmiştir.

5.2.3. 19 Mayıs İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri

83. 19 Mayıs İlçe Jandarma Komutanlığında 1 adet nezarethane bulunmaktadır. Nezarethane bodrum katta yer almaktadır.

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

84. Nezarethane 1 kişi kapasitelidir. Bu nedenle, birden fazla kişi gözaltına alındığı takdirde tutulanların savcılıkla görüşülerek İl Emniyet Müdürlüğü nezarethanelerine götürüldükleri ifade edilmiştir.
85. Nezarethanenin içinde bulunan tuvalet hariç nezarethanenin boyutları aşağıdaki gibidir:

86. Nezarethanelerin bodrum katta olması ve Samsun'un iklim şartları nedeniyle tavanın rutubetli olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte nezarethanelerin havalandırmasının yetersiz olmadığı gözlemlenmiştir.
87. Banyo ve tuvalet nezarethanenin içinde olup bir duvarla ayrılmıştır. Banyoya ulaşmak için basamak kullanmak gerekmektedir.
88. Yemeklerin öğretmenevinden geldiği, ancak tutulanların öğretmenevinden gelen yemeği yemek istemedikleri durumlarda dışarıdan yemek getirildiği belirtilmiştir.
89. Acil sağlık durumları için 112 Acil Servis aranmaktadır.
90. Nezarethaneler kamera ile izlenmektedir. Biri nezarethane içerisini diğeri ise koridoru gösteren 2 adet kamera bulunmaktadır. Kameralar 24 saat aralıksız kayıt yapabilmekte, gerçekleşen kayıtlar 30 gün süreli muhafaza edilebilmektedir. Kameraların çalışır durumda olup olmadığı kontrol edilmiş ve çalışır durumda oldukları görülmüştür. Nezarethanelerde, her nezarethanedeki görülecek şekilde nezarethanelerin kamera ile izlendiğine ilişkin olarak duvarlara bilgilendirme yazısı asılmıştır.
91. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
92. Ziyaret sırasında tutulan kişi bulunmadığı görülmüştür. Nezarethane kayıt defterleri ziyaret tarih ve saati itibarıyla incelendiğinde gözaltında ve nezarethanede kimsenin bulunmadığı teyit edilmiştir.

6. TAVSİYELER

93. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından, nezarethane ve koridorlara kapalı devre kamera sisteminin kurulması halinde nezarethanedeki kişiler tarafından kolayca görülebilecek noktalara nezarethanenin kamerayla kontrol edildiğine dair uyarı talimatları asılması gerektiği değerlendirilmiş ve bu doğrultuda tüm Jandarma nezarethanelerinde, her nezarethanedeki görülecek şekilde, nezarethanelerin kamera ile izlendiğine ilişkin olarak duvara yazı asılarak

tutulanlar kamera ile izlendiklerine dair bilgilendirilmiştir. Benzer uygulamanın, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki nezarethanelerde de yaygınlaştırılması gerekmektedir.

94. Samsun İl Emniyet Müdürlüğü -1. katta bulunan ve 6 adet nezarethanelerin yer aldığı Asayiş Şube Müdürlüğüne ait bölümde havalandırma için nezarethanelerin içindeki pencereler kullanılmaktadır. Ancak -1. katın rutubetli olması ve Samsun ilinin iklim şartları göz önünde bulundurulduğunda binanın bu bölümü için havalandırma sistemi kurulmasının gözden geçirilebileceği değerlendirilmektedir.
95. Samsun İl Emniyet Müdürlüğü nezarethanelerinde genel olarak yeterli düzeyde yapay aydınlatma bulunduğu, ancak hâlihazırda yeterli aydınlatmanın bulunduğu Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğüne nezarethanesinde düşük ışık seviyesine sahip yapay aydınlatmanın sonradan eklendiği görülmüştür. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin tutulma koşullarının ilgili standartlara uyumu açısından söz konusu düşük seviyeli yapay aydınlatmanın kullanılmasının uygun olmadığı değerlendirilmektedir.
96. BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşmenin “Kişi özgürlüğü ve güvenliği” başlıklı 14 üncü maddesinin ikinci fıkrasında “Taraf Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dâhil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar.” denilmekte, Sözleşmenin 2 nci maddesinde ise makul düzenlemenin, engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri ifade ettiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda, banyo ve tuvaletlerinde tutamaç bulunmayan nezarethanelerin, özgürlüğünden alıkonulan engelli bireylerin insan onuruna yakışır bir şekilde tutulması için makul düzenlemeler yapmaları gerekmektedir.
97. Benzer şekilde, tuvalet ve banyolarına yüksek bir basamakla çıkılan Jandarma İl Komutanlığı nezarethaneleri ile 19 Mayıs İlçe Emniyet Müdürlüğü nezarethanelerinde söz konusu Sözleşme hükümleri gözetilerek seyyar rampa kullanılması veya kalıcı bir rampa yapılması gibi seçeneklerin değerlendirilmesi gerekmektedir.
98. Samsun İl Emniyeti Çocuk Şube Müdürlüğü nezarethanelerinde duvarlarda rutubetten dökülme olduğu görülmüştür. Söz konusu duvarların boya ve sıvasının yenilenmesi gerekmektedir.
99. 19 Mayıs İlçe Emniyet Müdürlüğü nezarethanelerinin girişinde ağır bir koku bulunduğu tespit edilmiş, yetkililer tarafından kokunun kalorifer kazanından geliyor olabileceği ifade edilmiştir. Keza, tuvalette de ağır bir koku olduğu tespit edilmiştir. Kokuların kaynaklarının kesin olarak tespit edilerek sorunun giderilmesi gerekmektedir.
100. Irmak Polis Merkezi Amirliğinde tuvaletin yeterince temiz olmadığı, tuvalet kâğıdı ve sabunun bulunmadığı görülmüştür. Nezarethanelerde temizlik ve hijyenin tam olarak sağlanması bakımından bu hususa dikkat edilmesi gerekmektedir.

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

101. Tekkeköy Jandarma Komutanlığı nezarethanesinde doğal ışığın zayıf olduğu görülmüştür. Nezarethanenin, doğal ışığın yeterli düzeyde olduğu bir alana taşınması hususunun değerlendirilmesi gerekmektedir.
102. Ziyaretler sırasında kimi battaniyelerin yeterince temiz olmadığı görülmüştür. Battaniyelerin, koku oluşmaması için periyodik olarak, ayrıca mutlaka her kullanımdan sonra yıkanmaları gerekmektedir.
103. Kurumumuzun Konya Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyaretine ilişkin 2018/10 No.lu Raporunda Çocuk Şube Müdürlüğüne gelen çocuklara oyuncak verilmesi gibi olumlu uygulamaların yaygınlaştırılması gerektiğinin değerlendirildiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, gerek Samsun Emniyeti Çocuk Şube Müdürlüğünde gerek diğer il ve ilçelerdeki çocuk şube müdürlüklerinde benzer uygulamaların yanı sıra, BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında da yer verilen bir ilke olan “çocuğun üstün menfaati” ilkesini gözeterek diğer çeşitli uygulamaları geliştirmek ve yaygınlaştırmak üzere, projeler oluşturulabileceği değerlendirilmektedir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**ERZURUM EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ VE
ERZURUM ADLİYESİ NEZARETHANELERİ
ZİYARETİ RAPORU**

2018 / 19

KISALTMALAR

İÖD	İşkenceyi Önleme Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
KOM	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele
m	Metre
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
para.	Paragraf
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistem"* ifade etmektedir.
4. Suç işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığı halinde kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda (CMK) yer almaktadır. CMK'nin 99'uncu maddesinde ise *"gözümlüne alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözümlü işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözümlüne alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözümlüne alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği"* hükme bağlanmıştır.
5. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Yakalama, Gözümlüne Alma ve İfade Alma Yönetmeliği" nin 4 üncü maddesine göre nezarethane; *"şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerler"* ifade etmektedir.
6. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirme görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu nezarethanelere ziyaretler düzenlemek TİHEK'in görev ve yetki alanı kapsamındadır. Bu bağlamda, Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü² Asayiş, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM), Narkotik Suçlarla Mücadele, Terörle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlükleri, Yakutiye

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

2 Bundan sonra kısaca Müdürlük olarak ifade edilecektir.

İlçe Emniyet Müdürlüğü Gürcükapı ve Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği ve Erzurum Adliyesi nezarethanelerine Kurum tarafından habersiz ziyaret gerçekleştirilmiştir.

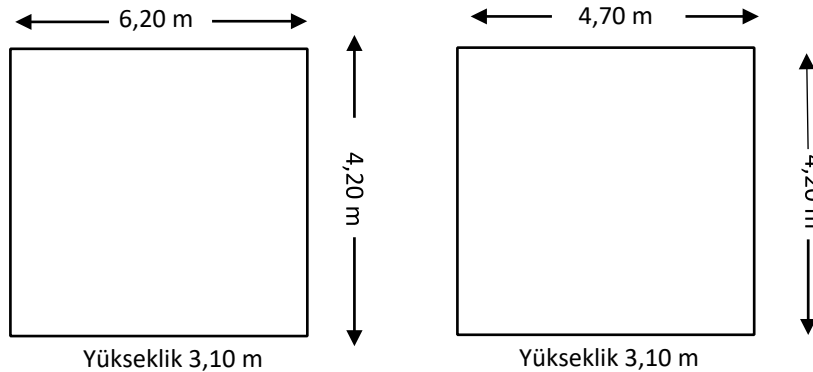
7. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu Üyesi ... eşliğindeki ziyaret heyetinde, Hâkim Koordinatör ..., Koordinatör ..., Hâkim ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları ... ve ...yer almıştır.
8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 numaralı kararı ve 10.09.2018 tarihli TİHEK başkanlık oluru üzerine 13.09.2018 tarihinde Müdürlük ve Adliye nezarethanelerine gerçekleştirilen ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. NEZARETHANELERDE YAPILAN İNCELEMELER

9. İl Emniyet Müdürlüğü ana hizmet binasındaki nezarethaneler, Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethaneleri olarak kullanılmaktadır. Ziyaret edilen diğer şubeler ise farklı binalarda hizmet vermektedir. Bununla birlikte, Müdürlük yetkililerince yeni bir hizmet binası yapımına ilişkin projenin devam etmekte olduğu, söz konusu projenin 2019 yılı Ekim ayında tamamlanması ve tüm şubelerin bu binaya taşınmasının planlandığı bildirilmiştir.
10. Müdürlük bünyesindeki nezarethanelerde ziyaret esnasında herhangi bir özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmadığından birebir görüşme gerçekleştirilememiştir. Erzurum Adliyesi bünyesindeki nezarethanelerde ise bir özgürlüğünden mahrum bırakılan ile görüşülmüştür.

1. ASAYİŞ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

11. Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethaneleri olarak kullanılan nezarethaneler Müdürlük bodrum katında yer almaktadır. Bodrum katında; iki adet nezarethane, ifade alma ve avukat görüşme odası olarak kullanılan bir oda, bir adet personel odası, iki adet arşiv odası ve bir adet jeneratör odası ile bir adet tuvalet bulunmaktadır. Binanın eski olması dolayısıyla bu bölümün fiziksel açıdan eski bir yapıya sahip olduğu görülmüştür.
12. Aynı koridora açılan nezarethanelerden biri beş kişi, diğeri dört kişi barındırma kapasitesine sahiptir. Nezarethane mevcudunun kapasiteyi aşması durumunda kişilerin ildeki müsait diğeri nezarethanelerden birine yönlendirildiği bildirilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınlar için ayrı bir bölüm bulunmamasıyla birlikte, dört kişi barındırabilme kapasitesine sahip nezarethanelerin kadınlara tahsis edildiği ifade edilmiştir.
13. Nezarethanelerin boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

14. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma alanları yumuşak ve silinebilir kumaş şilte ile kaplıdır.
15. Nezarethanelerde seccade ve battaniyelerin bulunduğu görülmüştür. Battaniyelerin personel odasında bulunan dolaplarda saklandığı, ayda bir kez yıkandığı ve ihtiyaca göre verildiği bildirilmiştir.
16. Nezarethanelerin temizliğinin temizlikten sorumlu personel tarafından her hafta düzenli şekilde yapıldığı belirtilmiştir.
17. Havalandırma personel odasında bulunan açılabilir pencere ile ızgaralı giriş kapısının birlikte açılması sonucu oluşan hava sirkülasyonu ile sağlanmaktadır.
18. Aydınlatma sabit ve mazgalla kapatılmış küçük pencereler ve koridorda bulunan aydınlatma ampulleriyle; ısınma ise koridorda bulunan kalorifer petekleriyle sağlanmaktadır.
19. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı Polisevi Şube Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca ihtiyaca göre hizmet satın alma suretiyle de yemek ihtiyacının karşılandığı aktarılmıştır. Talep olması durumunda imkânlar dâhilinde kişilere özel beslenme ihtiyaçlarına yönelik menüler sağlandığı, kişilerin kantin veya marketlerden yemek temin edemediği bildirilmiştir.
20. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ihtiyaç duydukları her an içme suyu verildiği ifade edilmiştir.
21. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların acil tıbbi müdahale gerektiren sağlık sorunu yaşamaları halinde ivedilikle 112 Acil Çağrı Merkezine haber verildiği; sağlık ekibince hastane ortamında müdahale edilmesi gerektiğine karar verildiğinde özgürlüğünden mahrum bırakılanın tahkikatını yürüten birim tarafından derhal görevlendirilen bir memur eşliğinde tedavisi yapılmak üzere sevkinin sağlandığı belirtilmiştir.
22. Düzenli olarak ilaç kullanması gerektiğini bir sağlık raporu/belgesi ile ibraz eden özgürlüğünden mahrum bırakılanlara, söz konusu belgelerde belirlenen süre ve sayıya uygun olarak görevli personel tarafından ilaç verildiği söylenmiştir.
23. Koridorda yer alan tuvaletler kadınlar ve erkekler tarafından ortak kullanılmaktadır. Tuvalet içinde ayrıca duş almak için bir alan bulunmaktadır. Tuvaletlerin genel olarak temiz olduğu; tuvaletlerde ihtiyaç duyulan temizlik malzemelerinin bulunduğu gözlemlenmiştir.
24. Nezarethanelere merdivenlerden inerek erişim sağlanmakta, özgürlüğünden mahrum bırakılan engellilerin nezarethanelere getirilmesini kolaylaştıracak asansör ve benzeri sistemler bulunmamaktadır. Müdürlük personeli tarafından da hizmet binasının engelli bireylerin erişimine uygun olarak yapılmadığı belirtilerek özgürlüğünden mahrum bırakılanın engelli olması durumunda bu kişilerin erişilebilirlik standartlarına uygun olan Gürcükapı ve Gölbaşı Polis Merkezi Amirliklerine yönlendirildikleri ifade edilmiştir.³
25. Özgürlüğünden mahrum bırakılanın yabancı olması durumunda kişinin tahkikatını yürüten birimlerce tercüman tahsis edildiği belirtilmiştir.

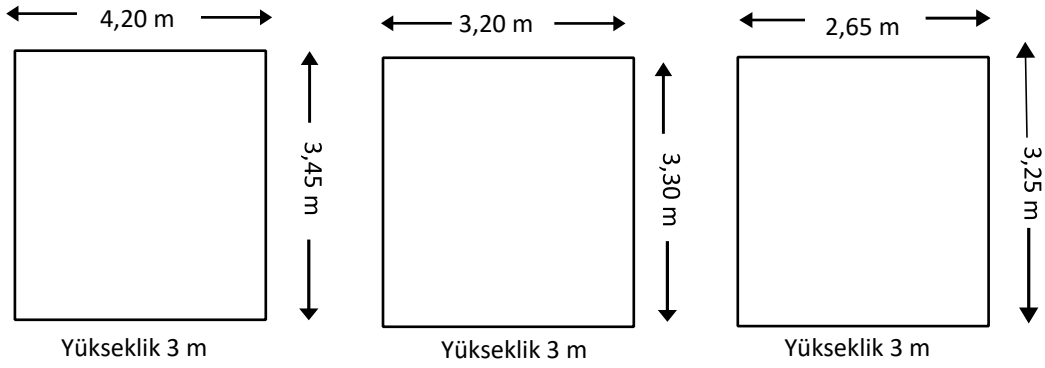
3 Heyetimizde de ziyaret edilmiş olan adı geçen polis merkezlerinin, özgürlüğünden mahrum bırakılan engelliler açısından erişilebilirliği hakkındaki tespit için bkz. para. 70, 71 ve 87.

26. Nezarethanelerin yer aldığı koridor duvarında nezarethane talimatı ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin İngilizce ve Türkçe metinlerinin asılı olduğu panolar bulunmaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların haklarını gösteren broşür vb. gibi materyallerin olmadığı, bilgilendirmenin Sanık Hakları Formu ile sağlandığı belirtilmiştir.
27. İfade alma ve avukat görüşme odası olarak kullanılan kısımda bir masa, iki sandalye ve bir üçlü koltuk bulunmaktadır. Koridor yönünde cam pencereye sahip olan bu odada kamera bulunmamasıyla birlikte binanın fiziki şartlarının eski olması nedeniyle odanın ses yalıtımına sahip olmadığı anlaşılmıştır.
28. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
29. Nezarethanelerin içerisinde, koridorda ve tuvalette kameraların bulunduğu, bu kameraların çalışma durumunda olduğu ve tuvaletlerde mahremiyetin gözetildiği görülmüştür. Kayıtların, dijital ortamda 30 gün süreyle saklandığı söylenmiştir. Müdürlük yetkililerince kayıtların manuel olarak silinmesinin mümkün olmadığı, dijital ortamda saklanma süresi dolan kayıtların otomatik olarak silindiği bildirilmiştir. Ayrıca nezarethanelerde özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi bulunmadığında eski kayıtların silinmemesi adına kayıt yapılmadığı ifade edilmiştir. Kamera kayıtlarında teknik yönden bir arıza olması durumunda sistem kurucusu ile irtibata geçildiği; elektrik kesintisi gibi durumlarda ise 15 saniye içerisinde jeneratörün otomatik olarak devreye girdiği ve ayrıca dijital kayıt sistemi için güç kaynaklarının bulunduğu aktarılmıştır.

2. KAÇAKÇILIK VE ORGANİZE SUÇLARLA MÜCADELE ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ (KOM),
NARKOTİK SUÇLARLA MÜCADELE ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ VE TERÖRLE MÜCADELE ŞUBE
MÜDÜRLÜĞÜ

30. KOM, Narkotik Suçlarla Mücadele ve Terörle Mücadele Şube Müdürlükleri, Müdürlük ana hizmet binasının çok yakınında bulunan ve apartmandan dönüştürülen ek hizmet binasında yer almaktadır.
31. Söz konusu şube müdürlükleri, ek hizmet binasının giriş katında yer alan nezarethaneleri ortak kullanmaktadır. Bina girişinin hemen solunda yer alan bu bölüme personel odası ve mutfağın yer aldığı kısımdan geçilerek ulaşılmaktadır. İç kısımda 3 adet nezarethane, banyo, tuvalet ve bir teşhis odası bulunmaktadır.
32. Aynı koridora açılan nezarethanelerden iki tanesi 3 kişi, bir tanesi ise 4 kişi barındırma kapasitesine sahiptir. Nezarethane mevcudunun kapasiteyi aşması durumunda kişilerin müsait durumdaki il nezarethanelerinden birine yönlendirildiği bildirilmiştir.

33. Nezarethanelerin büyüklükleri birbirinden farklı olup boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

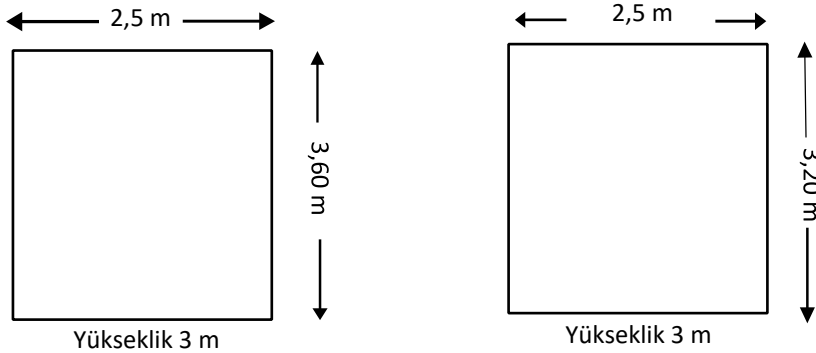
34. Nezarethanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yeri bulunmaktadır.
35. Nezarethanelerin temizliğinin, temizlikten sorumlu personel tarafından düzenli olarak yapıldığı belirtilmiştir.
36. Nezarethanelerde havalandırma bulunmamaktadır. Şube personeli tarafından havalandırmanın giriş kapısının açılmasıyla sağlandığı ifade edilmiştir.
37. Nezarethanelerde doğal ışığın yetersiz olduğu gözlemlenmiş olup aydınlatma floresan lambalar ile sağlanmaktadır.
38. Isınma koridorlarda bulunan kalorifer petekleriyle sağlanmaktadır.
39. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı anlaşmalı olunan firmalar aracılığı ile karşılanmaktadır. Diyet menü ile beslenmeye ihtiyaç duyan kişilere bu menülerin sağlandığı ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların kantin veya markete erişim olanakları bulunmamaktadır.
40. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ihtiyaç duydukları her an içme suyunun sağlandığı ifade edilmiştir.
41. Acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda ilk müdahale 112 Acil Sağlık ekipleri tarafından yapılmaktadır. İlaç kullanımı için düzenlenmiş sağlık raporu olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ilaçları personel nezaretinde verildiği bildirilmiştir.
42. Nezarethanelerin bulunduğu bölümde duvarları ve yerleri fayansla kaplanmış ve yalnızca özgürlüğünden mahrum bırakılanların kullanımına ayrılmış bir alaturka tuvalet ve bir banyo bulunmaktadır. Ayrıca banyoda duş başlığının duvara monte olduğu, burada tutamacı olmayan bir de alafranga tuvalet bulunduğu görülmüştür. Fiziksel açıdan oldukça iyi durumda olan tuvalet ve banyoda yeterli miktarda temizlik malzemesi bulunmaktadır.
43. Mantar panoda nezarethane talimatnamesinin asılı olduğu görülmüştür.
44. Ek hizmet binasında ifade alma ve avukat görüşme odası bulunmamaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların ifadeleri ilgili şube personeli tarafından üst katlardaki odalarda alınmaktadır. Bununla birlikte, personel odaları boşaltılarak kişilerin burada avukatları ile görüşmeleri sağlandığı bildirilmiştir. İfadelerin alındığı odalarda merkezi kamera sistemi bulunmamakta, kayıt manuel alınmaktadır.
45. Ek hizmet binası yapı itibarıyla özgürlüğünden mahrum bırakılan engelliler açısından erişilebilir durumda değildir. Nitekim ifadenin alındığı ve avukatla görüşmenin sağlandığı bölümlerin üst

katta olduğu göz önünde bulundurulduğunda binada asansör ve benzeri bir sistem bulunmaması erişilebilirliği zorlaştırmaktadır.

46. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
47. Nezarethaneleri gören kameralar mevcuttur. Güvenlik kameralarının 25 gün kayıt tutabildiği söylenmiştir. Güvenlik kameralarının kesintisiz güç kaynağı ile beslendiği, elektrik kesintisi yaşanması durumunda 15 saniye içinde jeneratörün devreye girdiği belirtilmiştir. Güvenlik kameralarını izlemek üzere personel için özel bir alan bulunmaktadır.

3. ÇOCUK ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

48. Şube, Müdürlüğün bir ek hizmet binasının dördüncü katında yer almaktadır. Binada asansör bulunmaktadır.
49. Nezarethaneler katın ayrı bir bölümünde daralan bir koridorda yer almaktadır. Nezarethanelere personel odaları, bekleme salonu ve teşhis odasının yer aldığı bölümden geçerek ulaşılmaktadır.
50. Şubenin birer kişilik kapasiteye sahip 2 adet nezarethanesi bulunmakla birlikte bunların boyutuna ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

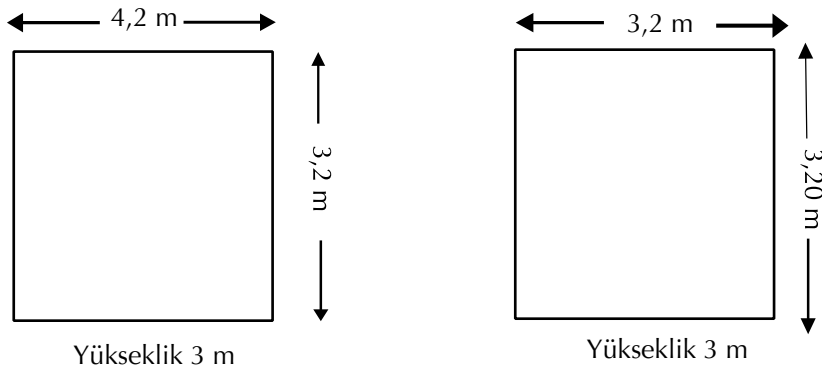

51. Nezarethanelerin kapasitesi üzerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk olması durumunda tutulanların Cumhuriyet Savcısının talimatıyla müsait durumdaki diğer il nezarethanelerinden birine yönlendirildiği belirtilmiştir.
52. Nezarethanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma yerlerinin yumuşak ve silinebilir kumaşlı şilte ile kaplı olduğu, üzerlerinde pike ve battaniye bulunduğu görülmüştür.
53. Havalandırma, nezarethanelerin hemen önünde yer alan pencerenin açılması suretiyle sağlanmaktadır. Nezarethanelerin bulunduğu koridorda bir pencere bulunmakla birlikte buradaki ve bekleme odasındaki pencerelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanların herhangi bir kaçma veya kendine zarar verme girişimlerinin bertaraf edilmesi için demir parmaklıklar bulunduğu görülmüştür.
54. Nezarethanelerden biri pencerenin hemen önünde bulunduğundan doğal ışığın yeterli olduğu gözlemlenmiştir. Diğer nezarethane ise koridorun daralan kısmında ve pencereden kısmen daha uzak olduğundan aydınlatmanın koridorda yer alan led lamba ile desteklendiği görülmüştür.

55. Isınma kalorifer sistemi ile sağlanmaktadır. Koridorda iki adet petek bulunmakta ve bunlar nezarethanelerin hemen önünde yer almaktadır.
56. Çocukların özel beslenme ihtiyaçlarına yönelik menüler ile yemek ihtiyacının anlaşılabilir yerlerden karşılandığı; kişilere personel tarafından ihtiyaç duydukları her an içme suyu verildiği ifade edilmiştir.
57. Düzenli olarak ilaç kullanan özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklara, yakınları tarafından temin edilen ilaçların ilgili kurumlardan talep edilen tıbbi personel gözetiminde kullanıldığı aktarılmıştır.
58. Şubenin giriş kısmında yer alan tuvaletleri personel ve özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar ortak kullanmaktadır. Tuvaletler kadın ve erkek tuvaleti olarak ayrılmaktadır. Tuvaletlerin temiz olduğu ve burada yeterli temizlik malzemesinin bulunduğu gözlemlenmiştir. Şubede banyo bulunmamaktadır.
59. Özgürlüğünden mahrum bırakılan engelli çocuklar ile ilgili olarak Cumhuriyet Savcısının talimatı doğrultusunda hareket edilerek kişilerin engelli bireyler açısından erişilebilir durumdaki Gürcükapı ve Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği'ne gönderildiği bildirilmiştir.
60. Nezarethanelerin bulunduğu koridorun duvarında nezarethane talimatnamesi ile şüpheli ve sanık haklarını gösteren metinlerin pano çerçevesinde asılı olduğu görülmüştür.
61. Şubede yeterli kadar personel olduğu, ancak personelin yetersiz kalması halinde farklı şubelerden personel görevlendirildiği belirtilmiştir. Personelin sivil kıyafetli olduğu gözlemlenmiştir.
62. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olarak tutulduğu görülmüştür.
63. Nezarethaneleri gören kameralar nezarethanelerin içinde değil koridorda yer almaktadır. Güvenlik kameralarının kesintisiz güç kaynağına bağlı olduğu ve en az 30 gün kayıt yaptığı belirtilmiştir. Personelin güvenlik kameralarını izleyebileceği özel bir alan bulunmaktadır.

4. GÜRCÜKAPI POLİS MERKEZİ AMİRLİĞİ

64. Gürcükapı Polis Merkezi Amirliği, Yakutiye İlçe (Merkez ilçe) Emniyet Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren polis merkezlerinden biridir.
65. Nezarethaneler, polis merkezinin giriş katında yer almaktadır. Bu katta ayrıca personel büroları, dinlenme odası, ifade alma ve avukat görüşme odası ile tuvalet ve banyo bulunmaktadır.
66. Polis merkezinin aynı koridora açılan iki adet nezarethanesi bulunmaktadır. Nezarethanelerden biri diğerine göre daha küçük olup bunların boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

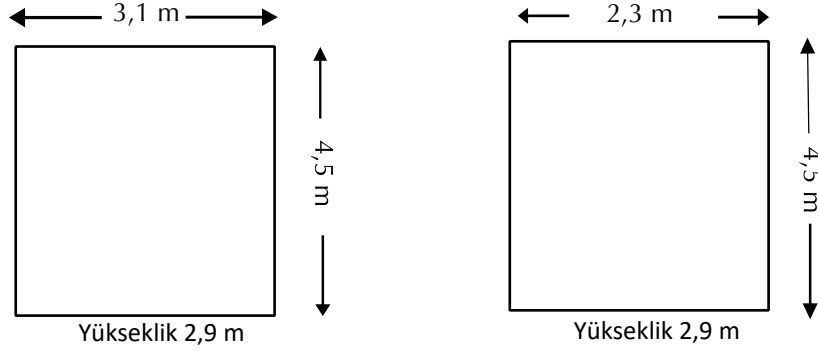

67. Nezairehanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma yerleri yumuşak ve pamuklu kumaş şilte ile kaplıdır. Oturma alanlarının kumaşlarının silinebilir özellikte olmaması nedeniyle bu kısımların kir ve toz tuttuğu görülmüştür.
68. Nezairehanelerde yastık, battaniye ve seccade bulunmaktadır. Güvenlik önlemi kapsamında battaniyelerin kenarlarındaki ipler sökülmüştür.
69. Nezairehanelerin temizliğinin temizlikten sorumlu personel tarafından her hafta düzenli şekilde yapıldığı belirtilmiştir.
70. Isınma, merkezi ısınma sistemi ile aydınlatma ise nezairehanelerde bulunan pencereler ve koridordaki aydınlatma ampulleri ile sağlanmaktadır.
71. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyaı Polisevi şube Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır. Kişilere ihtiyaç duyduklarında içme suyu temin edildiği belirtilmiştir.
72. Nezairehanelerin bulunduğu kısımda bir tuvalet ve banyo yer almaktadır. Banyoda bir de tutamacı bulunan alafranga tuvalet bulunmaktadır. Banyoda yer alan tuvalet hem kadınlar hem de engelli kişiler tarafından kullanılmaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar duş alma imkânına sahiptir. Duş başlığının spiral hortumu bulunmakta olup başlık duvara monte değildir. Tuvalet ve banyonun temiz olduğu, buralarda yeterli miktarda temizlik malzemesinin bulunduğu görülmüştür.
73. Polis merkezi binasının ana girişinde engelli rampasının olduğu ve girişe bağlı koridorun basamaksız ve engelsiz yapıda tasarlandığı görülmüştür. Koridor boyunca ve özellikli engelli tuvaletine kadar zeminde kabartmalı sarı şeritler yer almaktadır.
74. Nezairehanelerin bulunduğu koridorun duvarında Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin yer aldığı pano çerçevelerin asılıdır.
75. İfade alma odasında ses ve görüntü kaydı yapılmakta; buna ilişkin bilgilendirme polis erkezi girişindeki panolarda yer almaktadır.
76. Nezairethane defteri incelenmiş, defterdeki kayıtlardan seçilen bir örnek güvenlik kamera kayıtlarının geriye dönük izlenmesi suretiyle karşılaştırılmış ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
77. Güvenlik kameralarının 45 günlük kayıt tuttuğu ve sistemin otomatik olarak en eski kaydı silerek yerine yeni kayıt yaptığı belirtilmiştir. Polis merkezinde jeneratör bulunduğu, arıza durumunda ilgili birimler bilgilendirilerek ivedilikle tedbir alınmasının sağlandığı bildirilmiştir. Güvenlik kameralarını izlemek için mahsusen bir alan bulunmamakla birlikte 7 gün 24 saat kamera kayıtlarının görevli personel tarafından izlendiği söylenmiştir.

5. GÖLBAŞI POLİS MERKEZİ AMİRLİğİ

78. Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği, Yakutiye İlçe (Merkez ilçe) Emniyet Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren polis merkezlerinden bir diğeridir.
79. Nezairehaneler, polis merkezinin giriş katının ayrı bir bölümünde yer almaktadır. Bu katta ayrıca personel büroları, bekleme odası, ifade alma ve avukat görüşme odası bulunmaktadır.

80. Polis merkezinin iki adet nezarethanesi bulunmaktadır. Nezarethaneler aynı koridora açılmaktadır.
81. Nezarethanelerin kapasitesinin 2 veya 3 kişilik olduğu belirtilmiştir. Daha fazla sayıda özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunması halinde polis merkezinde nezarethane olarak kullanılacak uygun başka bir bölüm olmadığından diğer polis merkezlerinin veya şubelerin nezarethanelerinden faydalandığı ifade edilmiştir.
82. Nezarethanelerin boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

83. Nezarethanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma yerleri yumuşak ve kumaş şilte ile kaplıdır.
84. Nezarethanelerde yastık, battaniye ve seccade bulunduğu gözlemlenmiştir.
85. Isınma, koridorda ve nezarethanelere yakın konumda olan kalorifer petekleri aracılığı ile sağlanmaktadır.
86. Nezarethanelerde küçük pencereler bulunmakla birlikte doğal ışığın zayıf olduğu gözlemlenmiş olup aydınlatma, koridorda bulunan led lambalarla sağlanmaktadır.
87. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı Polisevi Şube Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır.
88. Nezarethanelerin bulunduğu bölümde özgürlüğünden mahrum bırakılan kadın ve engellilerin kullanımı için bir tuvalet ile bir banyo bulunmaktadır. Banyoda ayrıca özgürlüğünden mahrum bırakılan erkeklerin kullanımına ayrılan alaturka tuvaletler de yer almaktadır. Kişiler duş alma hakkına sahip olmakla birlikte duş başlığının spiral hortumu bulunmaktadır.
89. Polis merkezi binasının ana girişinde engelli rampasının olduğu, girişe bağlı koridorun basamaklı yapıda tasarlandığı ve koridor boyunca zeminde kabartmalı sarı şeritlerin yer aldığı görülmüştür. Söz konusu şeritlerin tadilata ihtiyacı olduğu, bunun için İnşaat Emlak Şube Müdürlüğü ile gerekli yazışmaların yapıldığı aktarılmıştır.
90. Nezarethanelerin bulunduğu koridorun duvarında Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin yer aldığı pano çerçevelerin asılıdır.
91. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınların aranması ve ilgili diğer işlemleri gerçekleştirmek üzere kadın personelin diğer birimlerden görevlendirildiği ifade edilmiştir.
92. İfade alma odasında ses ve görüntü kaydı yapılmakta; buna ilişkin bilgilendirme polis merkezi girişindeki panolarda yer almaktadır. Yer sıkıntısı olduğu için avukat görüşme odalarının büro olarak da kullanılabildiği ifade edilmiştir.

93. Polis merkezinde, haklarında adli kontrol kararı verilerek denetimli serbestlik ile şartlı tahliye edilen kişiler için parmak izi okuyuculu denetimli serbestlik takip sistemi bulunmaktadır. Yaklaşık bir yıldır kullanılan ve AB destekli bir proje ile kurulan sistemin, Erzurum ili içinde sadece bu polis merkezinde bulunduğu belirtilmiştir.
94. Nezarethane defteri incelenmiş, defterden rastgele seçilen bir kayıt güvenlik kameralarının görüntüleriyle karşılaştırılmış ve kayıtların düzenli olarak tutulduğu görülmüştür.
95. Nezarethaneleri gören kameralar mevcuttur. Güvenlik kameralarının 40 günlük kayıt yaptığı, elektrik kesintisi gibi durumlarda aksama yaşanmaması adına polis merkezinde iki adet güç kaynağı ve bir adet jeneratör bulunduğu söylenmiştir. Kamera kayıtlarını izlemek üzere personel için özel bir alan bulunmaktadır.

6. ERZURUM ADLİYESİ

96. Nezarethaneler, Adliye ana girişinin bir alt katında yer almaktadır. Ayrıca özgürlüğünden mahrum bırakılanların getirildiği ring araçlarının girebildiği otopark kısmında nezarethanelerin bir girişi daha bulunmaktadır.
97. Adliye'nin beş adet nezarethanesi bulunmaktadır. Nezarethanelerin boyutları birbirinden farklı olup genel olarak yüksek tavanlı ve geniş ölçülerde olduğu gözlemlenmiştir.
98. Nezarethanelerin her birinde özgürlüğünden mahrum bırakılanların oturmaları için bank bulunmaktadır.
99. Heyetimizce özgürlüğünden mahrum bırakılan bir kişi ile görüşülmüş olup kişi duruşmasının bittiğini ancak götürülmek için birlikte getirildiği diğer kişilerin duruşmasının bitmesini beklediğini belirterek Adliye nezarethanelerinde en fazla 5-6 saat tutulduklarını ve duruşmanın öğleden sonraya kalacağına belli olması halinde öğlen yemeği için barındırıldıkları ceza infaz kurumuna götürülebildiklerini aktarmıştır. Söz konusu şahıs herhangi bir işkence ya da kötü muamele bildiriminde bulunmamıştır.
100. Nezarethanelerde tavana yakın ve bazıları açılabilir şekilde tasarlanmış geniş pencereler mevcuttur. Nezarethaneler yeterli şekilde doğal ışık almaktadır.
101. Isınma, koridorda yer alan kalorifer petekleriyle sağlanmaktadır. Görevli personel kaloriferlerin her yıl 15 Eylül tarihinde yanmaya başladığını belirtmiştir. Ziyaret tarihi itibarıyla kaloriferler çalışmadığından ısının yeterli olup olmadığı ölçülemezle birlikte nezarethanelerin oldukça soğuk olduğu ve görevli personelin elektrikli soba ile ısındığı görülmüştür.
102. Biri hariç nezarethanelerin tümünün içinde tuvalet bulunmaktadır. Ayrıca koridorda da bir adet tuvalet yer almaktadır.
103. Nezarethaneleri gören kameralar mevcuttur.

C. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

104. TİHEK'in ulusal önleme mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Bu çerçevede, Müdürlük idaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği iş birliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

1. EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

105. Müdürlük tarafından yeni hizmet binası inşaatı çalışmalarının devam ettiği ve söz konusu çalışmanın 2019 ayında tamamlanarak tüm şubelerin buraya taşınacağı bildirilmiştir. Nezarethane ve ilgili bölümlerin yapımında inşaat projesinde, buraların yönetim ve denetim açılarından uygun yerde konumlandırılmaları; engelli bireyler açısından erişilebilir yapı standartlarına uygun tasarlanmaları; yeterli havalandırma, aydınlatma ve mahremiyete uygun şekilde kadınlar ve erkekler için ayrı bölümlerde tuvalet/banyo bulunması gerektiği hususlarının gözetilmesi tavsiye edilmektedir.

2. ERZURUM İL VE YAKUTİYE İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

106. Müdürlük tarafından yeni hizmet binası inşaatı çalışmalarının devam ettiği ve söz konusu çalışmanın 2019 ayında tamamlanarak tüm şubelerin buraya taşınacağı bildirilmiştir. Nezarethane ve ilgili bölümlerin yapımında inşaat projesinde, buraların yönetim ve denetim açılarından uygun yerde konumlandırılmaları; engelli bireyler açısından erişilebilir yapı standartlarına uygun tasarlanmaları; yeterli havalandırma, aydınlatma ve mahremiyete uygun şekilde kadınlar ve erkekler için ayrı bölümlerde tuvalet/banyo bulunması gerektiği hususlarının gözetilmesi tavsiye edilmektedir.
107. Nezarethanelerde tutulan kişilerin sürekli değiştiği göz önünde bulundurulduğunda; genel hijyen koşullarından bağımsız olarak bu mekanlarda mantar, paraziter hastalıklar gibi bulaşıcı hastalık riskinin ortaya çıkması olasıdır. Söz konusu risk, konuyla ilgili gerekli önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Ziyaret heyetince incelenen tüm şube nezarethanelerinde oturma alanlarının üzerinde battaniyeler bulunduğu gözlemlenmiştir. Asayiş Şube Müdürlüğü'nde battaniyelerin ayda bir yıkandığı; ziyaret heyetince izlenen kamera kayıtlarında nezarethaneye yeni giriş yapan bir özgürlüğünden mahrum bırakılanın burada bulunan mevcut battaniyelerden birini kullandığı görülmüştür. Bu kapsamda, hijyenik açıdan battaniye yıkama sıklığının artırılması ve her bir kişiye ilk girişinde temiz battaniye verilmesinin hassasiyetle sağlanmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.
108. Ziyaret edilen nezarethanelerdeki oturma alanlarının bazıları silinebilir kumaştan bazıları ise pamuklu kumaştan yapılmış şilte ile kaplıdır. Özellikle Gürcükapı Polis Merkezi Amirliği nezarethanelerindeki oturma alanları silinebilir özellikte olmadığından bu alanların kirli ve tozlu olduğu görülmüştür. Burada ve varsa ihtiyaç duyulan yerlerdeki nezarethane oturma alanlarında imkânlar dâhilinde iyileştirmeler yapılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
109. KOM, Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ve Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından ortak kullanılan nezarethanelerde havalandırma sisteminin olmadığı, havalandırmanın giriş kapısının açılması suretiyle sağlandığı aktarılmıştır. Tüm şubelerin taşınması öngörülen yeni hizmet binasında yeterli havalandırma sisteminin kurulması önem arz etmekle birlikte, taşınma süreci tamamlanana kadar bu şubelerin ortak kullanmakta olduğu nezarethanelerde havalandırma ihtiyacını etkin şekilde karşılayacak bir sistemin oluşturulmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.

110. Çocuk Şube Müdürlüğü nezarethanelerini gören kameralar koridorda yer almaktadır. Şubenin ayrı bir bölümünde bulunan bu nezarethaneler, personel ofisleri veya masalarından kolaylıkla görülememektedir. Aynı şekilde Gürcükapı Polis Merkezi Amirliği'nde de kameraların nezarethane dışında yer aldığı gözlemlenmiştir. Müdahale gerektiren herhangi bir durumun (sağlık problemi, intihar girişimi, kişiler arasında şiddet, taciz olayları vb.) kolaylıkla takip edilebilmesi açısından nezarethane demir parmaklıklarının kamera görüntüsünü engellememesi için bu birimlerde kameraların nezarethane içlerine alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
111. KOM, Narkotik Suçlarla Mücadele ve Terörle Mücadele Şube Müdürlüklerinin bulunduğu ek hizmet binasında özgürlüğünden mahrum bırakılanların ifadelerinin alındığı personel büro odalarında merkezi kamera kaydı bulunmamakta, manuel olarak kamera kaydı alınmaktadır. İfade alınan yerlerde, sürekli kayıta olan bir kamera bulunması, ifade alma sürecinin baştan sona ulusal mevzuata ve uluslararası standartlara uygunluğunun temin edilebilmesi ve anılan sürecin tümüyle denetlenebilir olması bakımından önem arz ettiğinden bu alanlara kamera sisteminin kurulması gerektiği değerlendirilmektedir.
112. Gölbaşı Polis Merkezi Amirliğinde avukat görüşme odası olarak ayrılan odanın yer sıkıntısı nedeniyle büro olarak da kullanılabilirdiği aktarılmıştır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanın her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda avukatı ile görüşme hakkı ve her kolluk biriminde görüşme için uygun şartları haiz görüşme odasının tahsisi önem arz etmektedir⁴. Söz konusu hususlar ışığında polis merkezinde avukat görüşme odası olarak kullanılan odanın münhasıran bu amaçla kullanılması gerektiği değerlendirilmektedir.
113. CPT nezaret altında bulunan kişilere karşı ilgili personelin bu kişilerin güvenliğini ve fiziksel bütünlüğünü sağlama sorumluluğu bulunduğunu vurgulamaktadır⁵. Bu bağlamda, Gürcükapı ve Gölbaşı Polis Merkezi Amirliği'nde banyolarda bulunan duş başlığı spiral hortumlarının açıkta olduğu ziyaret heyetimizin dikkatini çekmiştir. Ayrıca incelenen nezarethanelerdeki battaniyelerin bir kısmının kenarlarındaki ipler sökülmüş iken bir kısmında varlığını korumaktadır. Kişilerin kendilerine zarar verme ihtimalini önlemek amacıyla duş başlıklarının tercihen plastik ve spiral hortumsuz şekilde duvara monte edilmesi ve battaniye kenarlarındaki iplerin çıkarılmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.

3. ERZURUM CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

114. Erzurum Adliyesi nezarethanelerinde özgürlüğünden mahrum bırakılanların oturmaları için genel olarak birer bank bulunmaktadır. Ancak kişi sayısının fazla olması ihtimali karşısında oturma bankı sayılarının artırılmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.
115. Adliye nezarethanelerinin ısınması koridorda bulunan kalorifer petekleriyle sağlanmaktadır. Ziyaret heyetince görevli personelden henüz ısınma sisteminin çalışmadığı, ileri bir tarihte kaloriferlerin çalışmaya başladığı bilgisi edinilmiştir. Buna karşın, ziyaret tarihi itibarıyla Erzurum ili iklim koşulları da göz önünde bulundurulduğunda nezarethanelerin oldukça soğuk olduğu

4 Bkz. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği, m. 21.

5 Bkz. CPT, *Developments concerning CPT standards in respect of police custody*, CPT/Inf(2002) 15, para. 48. (Erişim için: <https://rm.coe.int/16806cd1ed>)

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

gözlemlenmiştir. Nitekim görevli personelin elektrikli soba ile ısındığı görülmüştür. Bu bağlamda, ısınma sisteminin mevcut durum gözetilerek çalıştırılmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.

2018 YILINDA CEZA İNFAZ KURUMLARINA GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER

- 1- ANKARA SİNCAN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ
 - 2- İZMİR ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ
 - 3- MALTEPE 3 NO.LU L TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

ANKARA SİNCAN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU

2018 / 11

KISALTMALAR

APT	İşkenceyi Önleme Derneği
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
CAT	Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
BM	Birleşmiş Milletler
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Ankara Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumu izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem, şikâyet, talep ve iddiaların ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. YASAL DAYANAK VE GÖREV EMRİ

2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”; sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK; kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 sayılı kararı ve 16.05.2018 tarihli TİHEK Başkanlık oluru üzerine, 17.05.2018 tarihinde Ankara Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumuna bir ziyaret düzenlemiştir.

2. ZİYARET HEYETİ

4. TİHEK Başkanı ..., İkinci Başkan ... ile Kurul Üyeleri ..., ..., ..., ... eşliğindeki ziyaret heyetinde ... yer almıştır.

3. ZİYARET YÖNTEMİ

5. Ziyaret öncesinde ceza infaz kurumu idaresi ile görüşülerek Kurum ile ilgili genel bilgiler alınmıştır. Sonrasında ziyaret heyeti tarafından mobilya ve tekstil atölyeleri, tarım alanları, yemekhane ve fırın incelenmiş ve buralarda çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bilahare, koşullarda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ile görüşülmüş ve diğer ortak alanlar incelenmiştir. Nihai olarak özgürlüğünden mahrum bırakılanların iddia ve talepleri ile ilgili ceza infaz kurumu idaresinin görüşleri alınmıştır.

4. İLGİLİ ULUSLARARASI VE ULUSAL NORMLAR

6. Standartların belirlenmesinde, başta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme (CAT) ve bu Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol (OPCAT), BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Sözleşmesi ve bu Sözleşme ile kurulan Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Standartları ve Genel Raporları, BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları), İşkenceyi Önleme Derneği’nin (APT) hazırladığı alıkonulma mekânlarının izlenmesine ilişkin kılavuz, Avrupa İnsan Haklar Mahkemesi içtihatları ile başta Anayasa ve 5275 sayılı Ceza ve

Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun olmak üzere infaz hukukuna ilişkin ilgili diğer kanun, tüzük ve yönetmelikler esas alınmıştır.

5. SİNCAN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU

5.1. Kurum Hakkında Genel Bilgiler

7. Ceza İnfaz Kurumu Kampüsü 2.500.000 metrekarelik alan üzerine kurulmuştur. Tüm kampüsteki ceza infaz kurumlarının alt yapı ve ortak tesislerini işletmek üzere 240 kişi kapasiteli Açık Ceza İnfaz Kurumu kurulmuş, 2009 yılında yapılan kapasite artırımı çalışmalarından sonra bu sayı 525'e çıkarılmıştır.
8. Yaşam alanı-1 binasında her biri 28 metrekare olan 52 oda ve 534 ranza bulunmaktadır. Kurumda kapasitenin üzerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan barındırılması nedeniyle ek binada yaşam alanı-2 oluşturulmuştur. Burada her biri 50 metrekare büyüklüğündeki 4 odaya 152 ranza eklenerek yatak sayısı artırılmış ve toplam yatak sayısı 686'ya çıkarılmıştır.
9. Kurumda 17/05/2018 tarihi itibarıyla 709 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmaktadır.
10. Kampüse her biri 500 kişilik kapasiteye sahip olan toplamda 1000 kişilik iki yeni bina yapıldığı tespit edilmiştir. Yetkililer tarafından inşaatının 2018 Temmuzda biteceği ifade edilen binaların hizmete girmesinin ardından kalabalıklaşma probleminin son bulacağı belirtilmiştir.

5.2. Tespit, Gözlem, Şikâyet, Talep ve İddialar

5.2.1. Fiziksel Koşullara İlişkin Tespit ve Gözlemler

11. Toplam özgürlüğünden mahrum bırakılan sayısı 709'dur. Yatak sayısının ise 686 olduğu tespit edilmiştir.
12. Özgürlüğünden mahrum bırakılan engellilerin, engel durumu ve yaşına göre uygun odaya yerleştirilmesi, kişisel temizliğini yapmasında yardımcı olacak destekler verilmesi, yemek yemesine yardım edilmesi, kurum dışına çıkması gereken hallerde engelli aracısıyla sorun yaşamadan gidip gelmesi konularında bir sorun olmadığı gözlenmiştir.
13. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların nevresim takımlarının iki haftada bir yıkandığı ifade edilmiştir. Ziyaret esnasında temiz ve düzenli olduğu gözlenmiştir.
14. Isınmanın, doğalgazla çalışan ısı merkezinden kaloriferlere dağıtılan sıcak su ile sağlandığı belirtilmiştir. Isınmaya ilişkin bir sorun tespit edilmemiştir.
15. Özgürlüğünden bırakılanların hepsi için mevsime uygun örtünme eşyası ve dolap bulunduğu ifade edilmiş, heyetimizce yapılan görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan bu konuyla ilgili herhangi bir şikâyet olmadığı gözlenmiştir.
16. İncelemede her katta bir noktada tuvalet bulunduğu ve bu noktada 3 kullanılabilir tuvalet olduğu tespit edilmiştir.
17. Banyonun hamam şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

5.2.2. Fiziksel Koşullara İlişkin Şikâyet, Talep ve İddialar

18. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından hamam şeklinde tasarlanmış olan banyo sisteminin kabin biçimindeki banyo sistemi ile değiştirilmesi talep edilmiştir. İdare tarafından, mevcut durumda hamam sistemi ile ilgili bir değişiklik düşünülmüdüğü; ancak yapımı devam eden blokların inşasının tamamlanmasından sonra mevcut binalarda bir tadilat öngörüldüğü ve bu kapsamda bu değişikliğin düşünölebileceğı ifade edilmiştir.

5.2.3. Personel ve Yönetime İlişkin Tespit ve Gözlemler

19. Kurumda; 1 müdür, 5 kurum 2. müdürü, 1 idare memuru, 1 muhasebe yetkilisi (sayman), 9 mühendis, 1 diyetisyen, 2 öğretmen, 3 sosyal çalışmacı, 2 psikolog, 1 ambar memuru, 5 cezaevi kâtibi, 5 bilgisayar işletmeni, 38 teknisyen, 7 teknisyen yardımcısı, 5 sağlık memuru, 16 infaz koruma baş memuru, 177 infaz koruma memuru, 15 aşçı, 10 kaloriferci, 112 şoför, 5 memur, 3 hizmetli, 2 veri hazırlama kontrol işletmeni, 1 veznedar ve 7 işçi görev yapmaktadır. Kurumda toplam 434 personel bulunmaktadır. Toplam kayıtlı çalışan personelin 55'i başka kurumlarda geçici görevli olarak bulunmaktadır.
20. Hem idare hem de özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmeler neticesinde, personel ve özgürlüğünden mahrum bırakılan ilişkilerinin, genel olarak olumlu ve karşılıklı anlayış çerçevesinde yürüdüğü gözlenmiştir.

5.2.4. Personel ve Yönetime İlişkin Şikâyet, Talep ve İddialar

21. Kurumda çok fazla sayıda ve çok yüksek sesle anons yapıldığı, kişiyi direkt çağırarak yerine anons yapılması yoluna gidildiğı, anonslara ilişkin çözüm bulunması gerektiğı dile getirilmiştir. Bu durum heyetimizce yapılan ziyaret esnasında da gözlenmiştir. Özellikle gece çalışıp gündüz uyumak isteyen özgürlüğünden mahrum bırakılanların bu konudan şikâyetçi olduğı görölmüştür. İdare tarafından, alanların genişliğı ve personelin mevcut sayısı nedeniyle doğrudan şahsı çağırmanın zor olduğı; ancak çözüm olarak koğuş içerisindeki hoparlörlerin kapatıldığı ifade edilmiştir. Yapılan ziyarette, dışarıda yer alan hoparlörlerden gelen sesin de rahatsız edici ve yüksek olduğı görölmüştür.

5.2.5. Hizmetlerine İlişkin Tespit ve Gözlemler

22. Kurumda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanların sağlık hizmetleri Sincan Ceza İnfaz Kurumları Devlet Hastanesinde görölmektedir. Burada on üç doktorun görev yaptığı öğrenilmiştir. Açık ceza infaz kurumundan alınan belgelerde ise beş sağlık memurunun Kurumda görev yaptığı bilgisi yer almaktadır.
23. Kurumdan alınan belgelerden sağlık hizmetleri çerçevesinde özgürlüğünden mahrum bırakılanın Kuruma girerken ilk muayenesinin yapılması, hastalığı nedeniyle dış hastaneye sevk edilen özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ilişkin sevk planlamasının yapılması, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yazılan reçete, gözlük ve kullanılması zorunlu medikal malzemelerin temininin sağlanması, dış ünitesi olmadığı için dış muayenesi olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların hastane sevklerinin yapılması, kontrollü olarak kullanılması gereken psikiyatrik ve nöropatik ilaçların temin edilmesi ve dağıtımının yapılması, bakıma muhtaç, engelli, ağır hastalık

ve kronik rahatsızlığı bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanların ceza tehiri işlemlerinin başlatılarak tehirinin yapılması işlemlerinin sağlık servisi tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

24. Kurum personeli tarafından hastanede yer alan yatak sayısının 8 olduğu; ancak bu sayının yetersiz kaldığı ifade edilmiştir.
25. Hasta koğuşunda kalan özgürlüğünden mahrum bırakılanların yanında refakatçinin kalması için doktorun, hastanın bu yönde bir ihtiyacı olduğuna dair raporunun ve cumhuriyet başsavcılığının izninin gerektiği ifade edilmiş ve hasta özgürlüğünden mahrum bırakılan yakını yoksa kendisine refakat etmek üzere açık ceza infaz kurumundan bir özgürlüğünden mahrum bırakılanın hastaya refakat ettiği dile getirilmiştir. Yapılan incelemede her hasta özgürlüğünden mahrum bırakılana bir yakınının refakat ettiği gözlenmiştir.
26. Hasta koğuşunda yapılan görüşmede koğuşta sıcak su sorununun olmadığı hem duşta hem de klozetin yanında hareketi kolaylaştıracak tutunma yerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir.
27. Hasta koğuşunda buzdolabı, TV, çaymatik ve dolap olduğu görülmüştür.
28. Personelin, hasta özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik tavırlarından memnuniyet duyulduğu gözlenmiştir.
29. Hasta koğuşunda personelle yapılan görüşmede ise temizlik personeli, hemşire ve gece vardiya usulü çalışacak personel sayısının az olduğu, bu durumun çalışanların iş yükünü arttırdığı dile getirilmiştir.
30. Halen ceza infaz kurumunda mukim özgürlüğünden mahrum bırakılan M... D...’ın sağlık koşullarının aldığı mahkûmiyet hükmü nedeniyle devam etmekte olan cezasının infazının kendisi, refakat eden yakınları ve idare için zorluklara sebebiyet verdiği gözlenmiştir.

5.2.6. Sosyal, Sportif ve Kültürel Faaliyetlere İlişkin Tespit ve Gözlemler

31. Psiko-sosyal serviste 3 psikolog ve 2 sosyal çalışmacı görev yapmaktadır.
32. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılanların tiyatro gösterilerine götürüldüğü; konser, konferans ve satranç turnuvaları düzenlemek gibi sosyal faaliyetler yapıldığı, futbol, masa tenisi, voleybol ve dart gibi sportif faaliyet alanlarının mevcut olduğu ve bu alanlarda zaman zaman turnuvalar da düzenlendiği tespit edilmiştir.
33. Kurumdan alınan belgelerden psiko-sosyal servis tarafından hem özgürlüğünden mahrum bırakılanlara hem de Kurum personeline hizmet verildiği, psiko-sosyal serviste hizmetlerin “standartlar sistemi” çerçevesinde oluşturulan “iyileştirme haritaları” kapsamında sunulduğu tespit edilmiştir.
34. Kurumdan alınan resmi kayıtlardan psiko-sosyal servis tarafından, Kuruma yeni gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanla azami ilk üç gün içinde görüşme yapılarak birimde ve Kurumda yürütülen psikolojik hizmetlerin tanıtıldığı; özgürlüğünden mahrum bırakılana ilişkin genel bilgilerin, varsa daha önce yaşadığı psikolojik rahatsızlıkların ve gördüğü tedavilerin, herhangi bir madde bağımlılığı olup olmadığının tespit edilerek tanıma formuna kaydedildiği, özgürlüğünden mahrum bırakılanın Kurumda bulunduğu süre zarfında özgürlüğünden mahrum bırakılanın talebi, kurum çalışanlarının yönlendirmesi ve psiko-sosyal servis uzmanlarının kendi

inisiyatifleri ile bireysel psikolojik görüşmeler yapıldığı; gerekli görüldüğünde özgürlüğünden mahrum bırakılanın aile üyeleri ile de görüşme yapılarak sorunların tespiti ve çözümünde yardımcı olduğu, ayrıca mesleği konusunda bilgi alındıktan sonra özgürlüğünden mahrum bırakılana, Kurumda bulunan iş yurdu ve mesleki eğitim atölyelerine katılım konusunda bilgi verildiği, psiko-sosyal servis tarafından salıverilme sonrası hazırlık çalışmaları kapsamında da özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla sosyal yaşama adapte olmalarına yönelik görüşmeler yapıldığı; özgürlüğünden mahrum bırakılanın salıverilme sonrası yaşamına ilişkin sosyal çevresi ile ilişkiye geçildiği ve özgürlüğünden mahrum bırakılanın salıverildikten sonra yapabileceği işler, işyerleri ve gerekleri konusunda bilgi aktarımında bulunulduğu tespit edilmiştir.

35. Psiko-sosyal serviste bireysel çalışma yöntemi ve grup çalışma yöntemleri uygulanarak, önce düşün (genel suçlu davranış programı), salıverilme öncesi gelişim programı, intihar ve kendine zarar verme konusunda farkındalık programı, öfke kontrol programı, alkol ve madde bağımlılığı programı ve 0-18 yaş aile eğitim programı düzenlendiği tespit edilmiştir.
36. Kurumda birinci kademe ve ikinci kademe okuma yazma kursları düzenlendiği, açık öğretim ortaokulunda öğrenci olarak kayıtlı bulunan 11, açık öğretim lisesinde öğrenci olarak kayıtlı bulunan 69, açık öğretim fakültesinde öğrenci olarak kayıtlı bulunan 20; örgün eğitim olarak yükseköğrenime devam eden 13 özgürlüğünden mahrum bırakılanın bulunduğu tespit edilmiştir.
37. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara meslek kazandırmaya yönelik meslek edindirme kursları düzenlendiği görülmüştür.

5.2.7. Kurumda Bulunan İş Yurtlarına İlişkin Tespit ve Gözlemler

38. Kurumdan alınan belgelere göre mobilya, tekstil, inşaat, demir atölyesi, fırın, oto bakım onarım, oto yıkama, kantin, kafeterya, market, kuaför, vb. hizmetleri yürüten 15 adet iş kolu bulunmaktadır. Bu iş kollarında 303 özgürlüğünden mahrum bırakılan çalıştırılmaktadır. Ayrıca ana mutfak, yemekhane, temizlik ve çevre düzenleme gibi kurum iç hizmetlerinde 324 özgürlüğünden mahrum bırakılanın çalıştırıldığı tespit edilmiştir.
39. Açık ceza infaz kurumlarında çalışma zorunluluğu bulunduğu; ancak kuruma gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan yaşlı ve engelli olanların çalıştırılmadığı, çalışma saatlerinin ise 8.00 ile 17.00 saatleri arasında olduğu tespit edilmiştir.
40. İş yurtlarında çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara kalfa, çırak ve usta olarak günlük yevmiye verildiği tespit edilmiştir. Ücret dışında, özgürlüğünden mahrum bırakılanların genel olarak iş yurtlarındaki çalışma şartlarına ilişkin bir şikâyeti olmadığı gözlenmiştir.
41. İş yurtlarında özgürlüğünden mahrum bırakılanlara öğrendikleri iş koluna ilişkin sertifika verildiği tespit edilmiştir.

5.2.8. Mutfak ve Kiler Ziyareti

42. Mutfak ve kiler ziyaretinde yemeğin yapıldığı alanlar ile malzemenin saklandığı alanlar görülmüştür. Yapılan incelemelerde hijyen konusunda herhangi bir sorun saptanmamıştır. Bozulma riski olan gıdaların soğuk depolarda muhafaza edilmek suretiyle korunduğu, yemeklerin uzman personelin denetim ve gözetiminde pişirildiği, diyet yemek menüsünün de bulunduğu gözlenmiştir.

5.2.9. Tarım Çalışma Alanları Ziyareti

43. Tarım çalışmalarının icra edildiği geniş alanlar bulunmaktadır. Bu noktalarda yapılan incelemelerde modern yöntemlerle tarımsal faaliyetler icra edildiği görülmüştür. Bu faaliyetler, özgürlüğünden mahrum bırakılanların ıslahı ve meslek edinme anlamında heyetimizce olumlu olarak değerlendirilmiştir.

5.2.10. Tekstil Atölyesi Ziyareti

44. Bu atölyede çeşitli alanlarda kullanılmak üzere tekstil ürünlerinin dikildiği görülmüştür. Yapılan izleme ve görüşmelerde herhangi bir sorun görülmemiş, herhangi bir şikâyet bildirilmemiştir.

5.2.11. Fırın Atölyesi Ziyareti

45. Bu atölyede pişirme işleminin yapıldığı alanlar ile gıdaların saklandığı alanlar incelenmiştir. Bu incelemelerde hijyene dair bir sorun görülmemiştir. Teknolojik imkânlardan faydalanmak suretiyle uzman personelin gözetim ve denetiminde unlu mamuller ürettiği görülmüştür.

6. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

6.1. Değerlendirmeler

46. Heyetimize tarafından bu ziyarete ilişkin yapılan tüm inceleme, değerlendirme ve gözlemler ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.
- Ceza infaz kurumunun mevcut fiziki şartlar, sosyal imkânlar ve özgürlüğünden mahrum bırakılan-idare ilişkileri açısından genel olarak müspet bir intibaya sahip olduğu görülmüştür.
 - Gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde özgürlüğünden mahrum bırakılan ve personel arasındaki iletişimin çoğunlukla olumlu olduğu, özellikle atölyede görevli infaz koruma memurlarının özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla iyi ilişkiler içinde olduğu tespit edilmiştir.
 - Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından çevre düzenlemesi, hijyen, temizlik, ısınma, sıcak su ve beslenme konularında genel olarak bir sorun bildirilmemiş ve gözlenmemiştir.
 - Sanatsal ve sportif birçok faaliyet yürütüldüğü görülmüştür.
 - Havalandırma, güneş ışığı alma, sıcak su temini gibi hususlarda yaygın bir sorun olmadığı gözlenmiş ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca da teyit edilmiştir.
 - Engelli özgürlüğünden mahrum bırakılanların yaşamlarını rahat bir şekilde idame ettirmesine yardımcı olduğu idare tarafından ifade edilmiş ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca da teyit edilmiştir.
 - Yatan hasta özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ile onlara refakat eden yakınlarına yönelik tutumun hasta ve yakınlarınca takdir gördüğü görülmüştür.
 - Eğitim ve meslek edindirme faaliyetleri ile psiko-sosyal çalışmaların etkili ve verimli olarak yürütüldüğü ve genel bir memnuniyet olduğu özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca ifade edilmiştir.

Bu tutum ve uygulamalar, Kurumumuz personeli ve heyetimize dâhil olan diğer katılımcılar tarafından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmiştir.

47. Yukarıda yer alan ve takdir gören uygulamaların yanında aşağıda yer alan hususlarda düzeltilmesi gereken eksiklikler tespit edilmiş; bazı hususlarda da şikâyetler alınmıştır.
- Tuvaletlerin mevcut kapasiteyi karşılamada yetersiz olduğu tespit edilmiştir.
 - Banyo hizmetinin sunumu esnasında ayrı bölme yerine hamam şeklindeki yapılanma nedeniyle mahremiyet ilkesinin ihlal edildiği saptanmıştır.
 - Sürekli yüksek sesle anons yapılması uygulaması nedeniyle dinlenmek isteyen veya özellikle gece çalışıp gündüz uyuyan özgürlüğünden mahrum bırakılanların zorluklar yaşadığı ifade edilmiş, bu durum ziyaret sırasında da gözlenmiştir.
 - Sağlık hizmetlerinin yürütüldüğü hastanede personel, yatak ve ekipman sayısının yetersiz olduğu gözlenmiştir.

6.2. Tavsiyeler

6.2.1. Adalet Bakanlığına

48.

- Tuvalet sayısının imkânlar dahilinde özgürlüğünden mahrum bırakılanların ihtiyacını karşılayacak şekilde artırılması,
- Hamam şeklindeki banyo sisteminin mahremiyeti temin edecek şekilde yeniden düzenlenmesi,
- Gündüz saatlerinde dinlenen ya da uyumak durumunda olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların durumunun gözetilerek sesli anons sisteminin zorunlu olmadıkça kullanılmaması, ikame olarak ilgilinin personel aracılığıyla şifahen çağırılması uygulamasının hayata geçirilmesi,
- Sağlık hizmetlerinde yaşanan personel ve ekipman eksiklerinin imkânlar dahilinde giderilmesi,

49. Halen ceza infaz kurumunda mukim özgürlüğünden mahrum bırakılan M... D...’ın sağlık koşulları cezasının infazının kendisi, refakat eden yakınları ve idare açısından zorluklara sebebiyet verdiği için adı geçen şahıs için alternatif çözümlerin yeniden değerlendirilmesi hususları tavsiye edilmektedir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**İZMİR ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI
CEZA İNFAZ KURUMU
ZİYARETİ RAPORU**

2018 / 12

KISALTMALAR

AÖF	Açık Öğretim Fakültesi
AÖL	Açık Öğretim Lisesi
AÖÖ	Açık Öğretim Ortaokulu
APT	İşkenceyi Önleme Derneği
BİSİS	Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
İZBAN	İzmir Banliyö Hattı
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
YKS	Yükseköğretim Kurumları Sınavı

A. GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. YASAL DAYANAK VE GÖREV EMRİ

2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”; sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK; kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmektedir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, ziyaret takviminin belirlenmesine ilişkin Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 13.03.2018 tarihli ve 2018-35 sayılı kararı ve 21.05.2018 tarihli TİHEK Başkanlık görev emri üzerine, 24.05.2018 tarihinde İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumuna¹ haberli bir ziyaret düzenlenmiştir.

2. ZİYARET HEYETİ

4. Ziyaret heyetinde, TİHEK İkinci Başkanı ... ve TİHEK Kurul üyesi ... eşliğinde Başkan Yardımcısı ..., Hâkim ... ile Uzman Yardımcıları ..., ... ve ... yer almıştır. İşbu rapor, ... ve ... katkılarıyla ... ve ... tarafından hazırlanmıştır.

3. ZİYARET YÖNTEMİ

5. Ziyaret öncesinde TİHEK heyeti, TİHEK ve ulusal önleme mekanizması hakkında bilgi vermiş; Kurum müdürü ve ilgili Kurum personeli ile görüşülerek Kurum hakkında genel bilgi alınmıştır. Sonrasında ziyaret heyeti tarafından havalandırma alanı, kantin, atölye ve derslik gibi aktivite alanları, revir, psiko-sosyal servis, açık ve kapalı görüş alanları ile diğer ortak alanlar incelenmiş, ardından atölyelerde ve koğuşlarda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşme yapılarak şikâyet ve talepleri dinlenmiştir. Son olarak Kurum yönetimi tarafından organize edilen iftar yemeği programı kapsamında bir kısım özgürlüğünden mahrum bırakılan, infaz koruma memurları ve Kurum yönetimi ile tekrar bir araya gelinerek heyetin gözlemleri, özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep ve şikâyetleri idareye aktararak ziyaret sonlandırılmıştır.

4. İLGİLİ ULUSLARARASI VE ULUSAL NORMLAR

6. Standartların belirlenmesinde, başta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme (CAT) ve bu Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol (OPCAT), BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi,

1 Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Sözleşmesi ve bu Sözleşme ile kurulan Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Standartları ve Genel Raporları, BM Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları), İşkenceyi Önleme Derneği (APT) kuruluşunun hazırladığı alıkonulma mekânlarının izlenmesine ilişkin kılavuz ilkeler, Çocuk Adaletinin İcrasına Dair BM Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun olmak üzere infaz hukukuna ilişkin mevzuat esas alınmıştır.

B. İZMİR ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

7. İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü, İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampusü² içerisinde yer alan 7 ceza infaz kurumundan biri olup; İzmir- Çanakkale Yolu (E-87) Karayolu ile D-550 karayolunun 65 inci kilometre Bahçedere Köyü No:63/20 adresinde, 500.000 metrekare alan üzerine kurulmuştur. Kurum, şehir merkezine uzak olmakla birlikte raylı toplu taşıma ağı İZBAN ile Aliğa'ya, Aliğa'dan da Yenişakran minibüsleri ile Kampüse iki aktarmalı olarak ulaşım gerçekleştirilmektedir. Kampüs içerisinde ulaşım her 15 dakikada bir kurumlara ziyaretçi taşıyan minibüsle sağlanmaktadır. Ziyaret sırasında Kampüse girişte ziyaretçi minibüslerinin hazırda beklediği gözlemlenmiştir.
8. İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, zemin hariç bir katlı olup zemin katta özgürlüğünden mahrum bırakılanların barındırıldığı oda girişleri ve ortak yaşam alanları, kapalı spor salonu, açık spor sahası, çok amaçlı salon, nöbetçi memur odaları, kantin, depolar, yemekhane, terzi, çamaşırhane, berber, görüş alanları bina girişleri ve avukat görüş odaları bulunmaktadır. Birinci katta ise revir, dış ünitesi, açık görüş alanları, avukat görüş odaları, depolar ve idari kısımlar bulunmaktadır.
9. İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda, 12-18 yaş arası çocuklarla 19- 22 yaş arası gençler barındırılmaktadır. Kurumda gün içerisinde çocuklarla birebir ilişki içerisinde özel bilgi ve deneyime sahip grup lideri pozisyonundaki personel görev yapmakta ve bu görevliler günün önemli bir kısmını bu çocuklarla birlikte geçirmektedir. Binanın dış güvenliği jandarma tarafından sağlanmakta, sevk ve nakiller bu görevlilerce yerine getirilmektedir.
10. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar; Gözlem ve Sınıflandırma yönetmeliğinin ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzüğün ilgili maddesine göre yaş, fiziki durum, suç türü ve cinsiyetine göre ünitelere kurum idare ve gözlem kurulu tarafından yerleştirilmektedirler.
11. Kabul kısmına giriş yapan ve öncelikle geçici üniteye yerleştirilen özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk ve gençler, uzmanlarla olan görüşmelerinden sonra, kurul kararı ile durumlarına uygun ünitelere (koşullara) yerleştirilmektedir.
12. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemekleri Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından işletilen mutfakta pişirilmekte ve bu yemekler görevlilerce dağıtılmaktadır.

2 Bundan sonra kısaca Kampüs olarak ifade edilecektir.

13. Gün içerisinde özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk ve gençlere banyo yapabilme ve ücretsiz tıraş olabilme imkânı sağlanmakta, kantinde çocukların talep ettiği gıda ve ihtiyaç malzemeleri satışa sunulmaktadır.
14. Kurum idaresi tarafından, Kurumdaki 1 inci basamak sağlık hizmetlerinin, öncelikle Sağlık Bakanlığına bağlı aile hekimleri tarafından haftada üç gün yerine getirildiği, ihtiyaç halinde özgürlüğünden mahrum bırakılanların kampüs hastanesine veya diğer hastanelere sevk edilebildiği belirtilmiştir.
15. Psiko-sosyal servis tarafından bireysel görüşmelerin yanında ihtiyacı olduğu tespit edilen özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik öfke kontrolü, kişisel gelişim ve iletişim gibi konuları kapsayan grup çalışmaları yapılmakta, uzman personel tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ile ailelerine yönelik bireysel görüşmeler gerçekleştirilmektedir.
16. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılanların kendi aralarında kavga, baskı, yaralama, Kuruma yasak eşya sokma, kamu malına zarar verme şeklinde meydana gelen olaylara ilişkin olarak tutanakların düzenlendiği ve bu olayların adli mercilere suç duyurusu şeklinde yansıtıldığı, Kurumda son 1 yıl içerisinde 386 olay ile ilgili adli soruşturma başlatıldığı belirtilmiştir. Çocukların kurumda gerçekleştirdiği eylemler sebebiyle adli mercilere bildirilen olayların sayısı ise şu şekildedir:
 - Kavga nedeniyle 97 olay hakkında toplam 962 çocuk
 - Kendine zarar verme davranışı nedeniyle 4 çocuk
 - Kurum malına zarar verme nedeniyle 124 çocuk
 - Kamu görevlilerine hakaret, karşı gelme, görevi yapmasına engel olma nedeniyle ise 161 çocuk,
17. Kurum idaresince, son 5 yıl içerisinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla şikâyette bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmadığı, son 1 yıl içerisinde 20 özgürlüğünden mahrum bırakılan nakil talebinde bulunmuş, bu nakil taleplerinin 15 tanesinin olumsuz, 5 tanesinin ise olumlu sonuçlandığı belirtilmiştir.
18. Kurumda çıplak arama yapılmadığı belirtilmiş olup özgürlüğünden mahrum bırakılanların aramalarında izlenen prosedür Kurum idarecileri tarafından; *“Tutuklanarak veya hüküm alarak ilk defa Kuruma giriş yapan mahpusların dışarıdan hiçbir şekilde görülmeyecek ve görüntü kaydeden bir cihaz olmayan bir odada kişinin tenine çıplak elle dokunulmadan giydirilen önlük üzerinden aramaları yapılmaktadır. Mahpusların üzerinde Kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşya bulunduğu dair ciddi emarelerin varlığı ve Kurum üst amirinin gerekli görmesi halinde Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzüğü’nün 46 ncı maddesine dayanılarak hükümlünün utanma duygusunu ihlal etmeyecek şekilde ve kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirler alınarak arama sırasında bedene dokunulmadan önce bedenin üst kısmındaki giysiler çıkartılarak daha sonra üst kısmındaki giysiler giydirildikten sonra alt kısmındaki giysiler çıkartılarak arama yapılır. Bedene temas kesinlikle yapılmaz ve aramalar en kısa sürede tamamlanır.”* şekilde açıklanmıştır. Nitekim özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmede de aksi yönde bir iddiada da bulunulmamıştır.

19. Öfke kontrolünde zorlanmaları, taşkın ve saldırgan hareketler sergilemeleri sebebiyle Kurum müdürünün talimatıyla kısa süreli olarak ve kamera görüntüsü dâhilinde Kurumda son bir yıl içerisinde 13 özgürlüğünden mahrum bırakılanın müşahede ve gözlem odasına alındığı belirtilmiştir. Konuya ilişkin olarak müşahede defteri incelenmiş, bilgiler teyit edilmiştir. Müşahede ve gözlem odasında tuvalet bulunmadığı görülmüş olup burada tutulan kişilerin gerektiği durumlarda bir görevli refakatinde tuvalete gidebildiği belirtilmiştir.

C. TESPİT GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. FİZİKSEL KOŞULLARA İLİŞKİN TESPİT VE GÖZLEMLER

20. Kurumda, 50.000 metrekare alan üzerinde 3 Blok, her biri 171 metrekare alana sahip 36 adet ünite, her üniteye 10 adet oda, toplamda 360 adet yatak bulunmaktadır.
21. 360 hükümlü ve tutuklu kapasitesine sahip olan Kurum bünyesinde, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ait 12 metrekareden oluşan odalar, 52 metrekareden oluşan ortak kullanım alanı ve 69 metrekareden oluşan havalandırma bahçesi yer almaktadır.
22. Kurumda 125 hükümlü, 218 tutuklu olmak üzere toplam 343 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmakta olup bunlardan 13'ü 12-15 yaş grubu arasında, 308'i 15-18 yaş grubu arasında ve 22'si 18-21 yaş grubu arasındadır.
23. Kurumda bir adet özgürlüğünden mahrum bırakılan engellilere yönelik oda mevcut olmakla birlikte hâlihazırda özgürlüğünden mahrum bırakılan engelli birey bulunmamaktadır. Kurumda engelli ve bakıma muhtaç hasta hükümlü ve tutuklular için 1 adet engelli odası, 2 adet tekerlekli sandalye, 1 adet tekerlekli sedye ve 4 adet koltuk değneği bulunmaktadır.
24. Kurumda yalnızca özgürlüğünden mahrum bırakılan erkek çocuklar ve gençler barındırılmaktadır.
25. Kurumda 2 adet müşahede ve gözlem odası, ünitelerin avluya açılan giriş katlarında tuvalet, banyo, mutfak tezgâhı ve ortak yaşam alanı ile yatak, dolap ve kişisel banyo tuvaletin yer aldığı beş oda bulunmakta, ikinci katta ise aynı imkânlarla sahip beş oda bulunmaktadır.
26. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk ve gençlerin tamamı ayrı ayrı odalarda barındırılmakta olup her oda içerisinde 1 adet tuvalet ve 1 adet banyo bulunmaktadır.
27. Kurumda koğuşların (ünitelerin) temizliğinden özgürlüğünden mahrum bırakılanlar sorumludur. Yapılan görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanların birçoğu, paspas, deterjan gibi temizlik malzemelerini kendi bütçeleriyle kantinden temin ettiklerini belirtmişler, bununla birlikte, maddi imkânı yetersiz özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ihtiyaca göre temizlik malzemesinin Kurum tarafından sağlandığı hem Kurum idaresi hem de özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından ifade edilmiştir. Ziyaret esnasında koğuşlarda yer alan ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından temizlenen tuvalet ve banyoların hijyen açısından son derece yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Bazı tuvaletlerde yosunumsu görüntüde kirli bir tabaka bulunduğu, duş perdesinin kırık bir oklava aracılığıyla tutturularak sabitlendiği, bazı banyolarda ayna ve muslukların bir kısmının kırık olduğu, duş perdesinin çoğunda bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, aile görüşme odasında yer alan tuvalet ve banyonun da aynı şekilde asgari hijyen standartlarını karşılamadığı ve sağlık açısından tehdit oluşturduğu gözlemlenmiştir.

28. Kurum idaresi tarafından, sıcak su ihtiyacının, her bir özgürlüğünden mahrum bırakılana günlük 200 litre olacak şekilde İzmir Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü aracılığıyla sabah 04:00-07:00, öğlen 11:00-15:00 ve akşam 18:00-23:00 saatleri arasında sağlandığı belirtilmiş, ancak, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde bazı koşullara bir buçuk aydır sıcak su verilmediği ifade edilmiş, bazıları bu nedenle soğuk algınlığı yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Ancak idare tarafından söz konusu iddialar reddedilmiştir.
29. Kurumda ısınma, merkezi sistem ile sağlanmaktadır.
30. Kurumdaki her özgürlüğünden mahrum bırakılanın oda içerisinde münhasır dolabı bulunmaktadır. Ayrıca mevsim şartlarına göre soğuk günlerde 2 battaniye sıcak günlerde 1 battaniye olacak şekilde örtünme eşyasının Kurum yönetimi tarafından sağlandığı Kurum idaresi ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde de teyit edilmiştir.
31. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ile personelin ihtiyaçlarını karşılayabileceği 1 adet kantin bulunmaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ihtiyaçlarını bir liste halinde görevlilere iletmekte, ilgili görevliler de listedeki ihtiyaçları kantinden temin edip özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ulaştırmaktadır.
32. Kurumdaki yemek ihtiyacının özgürlüğünden mahrum bırakılanların çoğunun ergenlik döneminde olmaları göz önünde bulundurularak yeterli çeşitlilik ve kalori ihtiyaçları dikkate alınarak Ceza İnfaz Kurumları Kampüsünde bulunan Açık Ceza İnfaz Kurumu bünyesinde hizmet veren genel mutfak tarafından karşılandığı ve Kurum doktorları tarafından belirlenen alıkonulara özel diyet yemekler verildiği Kurum yönetimi tarafından bildirilmiş, yapılan görüşmelerde ise bazı özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından yemeklerin yeterli ve doyurucu olmadığı, bir kısmıysa yemeklerin yeterli ve doyurucu olduğu yönünde beyanlarda bulunmuşlardır. Ayrıca, yapılan bazı görüşmelerde et yemeği yemeyen mahpuslar için seçeneklerin artırılması talebi Heyetimize iletilmiştir. Ziyaret tarihi itibarıyla Ramazan ayında bulunulması sebebiyle oruç tutmak isteyenler için iftar ve sahur imkânının sağlanıp sağlanmadığı sorulmuş, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca soru olumlu cevaplanmıştır. Ziyaret tarihi itibarıyla hazırlanan iftar menüsünün yeterli miktarda olduğu görülmüş ancak et yemeyenler için alternatif ve doyurucu bir seçeneğin bulunmadığı gözlemlenmiştir.
33. Kurumda yangın alarm sistemi bulunduğu, mevzuat gereği yılda 2 kez yangına karşı tatbikat düzenlendiği, ayrıca tüm personele belirli aralıklarla İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından yangın eğitimi verildiği aktarılmıştır. Heyetimizce de yangına müdahale için gerekli ekipmanların bulunduğu özel bir oda bulunduğu, ekipmanların yeni olduğu gözlemlenmiştir.
34. Kurumda 1 adet kütüphane bulunmakta olup bu kütüphane bünyesinde hükümlü ve tutukluların kullanımına sunulmak üzere 3606 adet kitap bulunmaktadır. Kütüphanedeki kitap sayısı ve çeşitliliğinin tatmin edici seviyede olduğu tespit edilmiştir.
35. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların özel yaşam alanları (oda içerisi) hariç, Kurumun tamamında kayıt yapan 288 adet kamera bulunmaktadır. Kamera kayıtlarının 6 ay ila 1 yıl süreyle saklanabildiği, kamera kayıtlarına manuel müdahalenin yapılamadığı, kamera kayıt sisteminin hafıza durumuna göre en eski kayıttan başlamak üzere otomatik silme işlemi yaptığı ifade

edilmiştir. Heyetimizce kamera odası incelenerek kameraların çalışır durumda olduğu görülmüştür.

2. SAĞLIK HİZMETLERİNE İLİŞKİN TESPİT VE GÖZLEMLER

36. Kurum idaresi tarafından, Kuruma yeni gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanların ilk muayenelerinin sağlık servisinde gerçekleştirildiği, bu muayene esnasında genel sağlık muayenelerinin yanında darp ve cebir izi olup olmadığı, geçirilmiş hastalık öyküleri ve bulaşıcı hastalık belirtilerinin sorgulanarak sağlık fişine doldurulduğu ve sağlık dosyalarının düzenlendiği, Kurumdan sevk edilen özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ait söz konusu dosyaların ise beraberinde sevk edildiği kuruma gönderildiği belirtilmiştir.
37. Kurum idaresince, disiplin kurulu tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılan gençlere verilen hücreye koyma ya da özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar için verilen odaya kapatma cezalarının infazına başlanılmadan önce cezasının infazında sağlık açısından sakıncası olup olmadığını belirtir rapor ile yine bölge dışına mahkeme, ceza infaz kurumlarıyla sağlık kuruluşlarına sevkleri nedeniyle hükümlü ve tutuklulara yolculuk yapmasında sağlık yönünden sakınca olup olmadığına dair sağlık raporunun aile hekimi tarafından düzenlendiği ifade edilmiştir.
38. Aile hekimliği tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılanların ve personelin kan örneklerinin alınarak Karşıyaka Halk Sağlığı Laboratuvarına tahlil için gönderildiği ve gerekli görülenlerin medikal tedavilerinin yapılabildiği belirtilmiş, bilgi özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından da teyit edilmiştir.
39. Haşere ve benzeri zararlılarla mücadele için Kurum tarafından periyodik olarak hükümlü ve tutuklu koşulları ve Kurumun ilaçlaması yapıldığı, Açık ceza infaz kurumu tarafından içme ve kullanma suyunun düzenli olarak kimyasal ve bakteriyolojik numunelerinin alınarak ilgili kontrol laboratuvarı tarafından tetkiklerinin yaptırıldığı yönetim tarafından aktarılmıştır.
40. Kurumda, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara gerek Kurum gerekse ilçe Devlet Hastanesince ve il dışı hastanelerce yazılan reçetelerin, Eczacılar Odası Başkanlığınca sırası belirlenen eczanelere teslim edilerek ilaçların getirilmesinin sağlandığı, reçetede belirtilen ilaçların tabibinin önerilen dozlarda ayarlamasının yapılarak ilgili özgürlüğünden mahrum bırakılanlara günlük doz olarak görevli personelce gözetim altında verildiği, antidepresan grubu ilaç kullanan hükümlü ve tutukluların psikiyatri uzmanı tarafından reçete edilen kontrole tabi ilaçlarının, günlük doz olarak, gözetim altında içirildiği belirtilmiştir, bilgi heyetimiz tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde teyit edilmiştir.
41. Revirde pansuman, enjeksiyon uygulama, damar yolu açma, mayi takılması, yaşam bulguları ölçümü, sütür atma ve alma gibi bazı invaziv girişimler ile elektrokardiyografi gibi bazı noninvaziv girişimlerin de yapılabildiği sağlık servisi tarafından ifade edilmiştir.
42. Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüklerince aile hekimliğine dosyası gönderilen hükümlü ve tutukluların, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk ve Ergen Alkol, Madde Bağımlılığı Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne (EGEBAM) sevkleri sağlanarak periyodik olarak idrar kontrollerinin yaptırıldığı belirtilmiş, aile hekimliği tarafından ikinci ve üçüncü basamak

hastanelerin ilgili polikliniklerine sevkleri yapılan hükümlü ve tutukluların muayeneleri ve evraklarının takiplerinin gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

43. Gerek ameliyat sonrası takip gerekse hastalıkları nedeni ile takibi gerekenlerin yataklı revir müşahede odasına alınarak takiplerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
44. Kurumda verem hastalığına karşı yılda bir kez olmak üzere İzmir İl Sağlık Müdürlüğü Verem Savaş Mobil Ekibi tarafından mikro film taramasının yapıldığı, mikro film sonuçlarına göre bugüne kadar hükümlü ve tutukluların ileri tetkik ve tedavileri için Verem Savaş Dispanserine sevkı gerekecek derecede olumsuz herhangi bir bulguya rastlanmadığı aktarılmıştır.
45. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan intihar riski olanların, psiko-sosyal servis tarafından tespit edildiği ve intihar vaka toplantılarının yapıldığı, gerektiğinde tıbbi destek için psikiyatri polikliniğine sevklerinin sağlandığı yetkililer tarafından aktarılmış, bilgi heyet üyelerince özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde de teyit edilmiştir.
46. Kurum idaresi tarafından, hastanelere sevkleri yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanların, ring araçlarında muayene sıralarını beklerken yaşadıkları mağduriyetlerinin önlenmesi amacıyla Kampüs Devlet Hastanesi, Aliğa Devlet Hastanesi, Çiğli Bölge Eğitim Hastanesi bünyesinde, insan hakları ve hasta haklarına uygun, birer adet mahkûm bekleme odasının oluşturulduğu bilgisi verilmiştir.
47. Kurumda diş ünitesi ve diş hekimi bulunmamakta olup diş hastaları Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Devlet Hastanesinde görevlendirilen 3 diş hekimi tarafından hafta içi her gün muayene ve tedavi yapıldığı, ileri görüntüleme ve tedavi gereken diş müdahalelerinin ağız ve diş sağlığı merkezlerine ve diş fakültelerine sevk edildiği, ayrıca Kampüs Devlet Hastanesinde bulunan diş protez ünitesinde implant yapılabildiği belirtilmiştir.
48. Kurumda psiko-sosyal servişçe yürütülen faaliyetler ve hizmetlerin şu şekilde işlediği belirtilmiştir:
“Kuruma kabulü yapılan çocukların bireysel iyileştirme sistemine (BİSİS) göre ilgili forumlarını doldurup, kişisel, ailevi ve ekonomik sosyal çevrelerinin bilgisi alınarak, kişinin mevcut durumuna uygun psiko-sosyal rehabilitasyon programları seçilir. Bu programlar öfke kontrolü, alkol ve madde bağımlılığı programı ve kişisel gelişim programlarıdır. Çocuğun infaz süresi boyunca gerek dilekçesi gerek Kurum personelinin yönlendirmesi ve gerekse risk durumuna yönelik uzman personelin kendisini çağırması olarak 3 şekilde bireysel görüşme yapılmaktadır. Bunun yanı sıra çocukların aileleri ile de telefonda ve Kuruma geldiklerinde aile görüşmesi yapılmaktadır. Her hafta cuma günü Kurum müdürü başkanlığında iç güvenlikten sorumlu 2’nci Müdür, psiko-sosyal servisten sorumlu 2’nci Müdür, Kurum sorumlu infaz ve koruma baş memuru, Kurum psiko sosyal servis, Kurum eğitim birimi, Kurum sağlık birimi ve blok sorumlu baş memurlarından oluşan ‘intihar ve kendine zarar verme vaka toplantısı’ yapılmaktadır. Kurum personeline de yılda 3 kez ergenlik dönemi ve özellikleri, davranış problemi olan çocuklarla iletişim, kendine zarar verme ve intihar süreci ve müdahalesi ve cinsel istismar mağduru çocuklara yaklaşım konularında eğitimler verilmektedir. Ayrıca haftanın her günü 16:00-17:15 saatleri arasında görevli bir uzmanın personelin kişisel ve ailevi sorunlarına yönelik bireysel görüşme yapılmaktadır. İdare ve gözlem kurulu, disiplin kurulu, eğitim kurulu, ödül kurulu ve vaka kurullarında aktif rol

üstlenmektedir. Eğitim birimi ile birlikte konser, tiyatro, seminer gibi çocukları topluma kazandırma faaliyetleri için sivil toplum kuruluşlarından destek alınmaktadır.”

3. PERSONEL VE YÖNETİME İLİŞKİN TESPİT VE GÖZLEMLER

49. Kurumda fiilen görev yapan 171 personelin meslek grubu, unvan ve eğitim seviyelerine göre dağılımı şu şekildedir: 1 Kurum Müdürü (üniversite mezunu), 3 Kurum 2 nci Müdürü (üniversite mezunu), 2 idare memuru (üniversite mezunu), 1 sayman (üniversite mezunu), 4 psikolog (üniversite mezunu), 2 sosyal çalışmacı (üniversite mezunu), 1 öğretmen (üniversite mezunu), 2 teknisyen (üniversite mezunu), 10 infaz koruma baş memuru (1 lise mezunu, 9 üniversite mezunu), 8 ceza infaz kurumu kâtabi (1 lise mezunu, 7 üniversite mezunu), 1 hizmetli (ilköğretim mezunu), 2 sağlık memuru (üniversite mezunu) ve 133 infaz ve koruma memurudur (51 lise mezunu, 81 üniversite mezunu, 1 yüksek lisans mezunu).
50. Kurum idaresi tarafından, Kurumda 1 tane ikinci müdür, 1 tane öğretmen, 1 tane sağlık memuru, 2 tane teknisyen, 1 tane şoför ve 74 tane infaz ve koruma memuru eksiği bulunduğu ifade edilmiş, Heyetimiz tarafından gerçekleştirilen ziyarette bu husus idareciler ve personel tarafından sıkça vurgulanmış, nitekim kurumdaki özgürlüğünden mahrum bırakılan mevcudunun yüksekliği karşısında bu sorunun ciddiyeti kolaylıkla anlaşılmaktadır.
51. Kurumda işkence veya kötü muamele iddiasıyla yargılanan personel bulunmadığı bildirilmiş, son 1 yıl içerisinde hakkında idari nedenlerle disiplin cezası verilen 6 personel olduğu ifade edilmiştir.³
52. Kurumda ziyaret tarihi itibarıyla İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı tarafından tek kişilik odada kalmasına karar verilen özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmadığı, ancak çocuklar arasında yaşanan kavga, bulaşıcı hastalık (uyuz vb.) gibi sebeplerle alıkonuların geçici olarak müşahede odalarında gözlem altına alındıkları bilgisi edinilmiştir.
53. Kurum bünyesinde İş Yurdu Müdürlüğü mevcut olup, iş yurtlarında çalışan herhangi bir özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmamaktadır.
54. Yalnızca özgürlüğünden mahrum bırakılanlar değil, personelin psikolojisinin de korunması doğrultusunda Kurumdaki psiko-sosyal servis tarafından ceza infaz kurumu çalışanları ile saat 16:00-17:15 arası görüşmeler yapıldığı teyit edilmiş olup bu husus oldukça olumlu ve örnek bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.
55. Personele ilişkin olarak özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla gerçekleştirilen görüşmelerde hiçbir şikâyet veya iddiada bulunulmamış bilakis kendilerine abi gözüyle baktıkları, personelin özverili bir biçimde çalıştıkları aktarılmış, heyetimizce de personel ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlar arasındaki ilişki son derece olumlu karşılanmıştır.

3 Personelin disiplin suç ve cezaları ise şu şekilde belirtilmiştir:

- İcra nedeniyle-Aylıktan kesme
- İcra nedeniyle-Uyarma
- Verilen emirlerin tam ve zamanında yapılmasında kusurlu davranmak nedeniyle-Kınama
- İcra nedeniyle-Kınama
- Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak (Amire saygısızlık) nedeniyle-Uyarma
- Verilen emir ve görevlerin yapılmasına kayıtsızlık göstermek nedeniyle-Uyarma

4. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM, AKTİVİTELER VE ZİYARET VE AİLELERLE ETKİLEŞİME İLİŞKİN
TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

56. Kuruma gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanların eğitim-öğretim durumlarının öncelikle Kuruma girişlerinde verdikleri beyanlarına göre tespit edildiği belirtilmiştir.
57. Eğitim Servisi ve Kurum idaresi tarafından bildirilen ana çalışmalar şunlardır:
- I. ve II. Kademe Okuma-Yazma Kursları
 - Açık Öğretim Ortaokulu Kayıt ve Sınav İşlemleri
 - Açık Öğretim Lisesi Kayıt ve Sınav İşlemleri
 - Yüksek Öğretim Kurumlarına Başvuru ve Sınav İşlemleri
 - Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri
 - Kütüphane Çalışmaları
 - İş, Meslek ve Hobi Kursları
 - Sosyal ve Kültürel Faaliyetler
 - Konferanslar
 - Sportif Faaliyetler
 - Tiyatro Çalışmaları
 - Konser ve Müzik Çalışmaları
 - Diğer Sosyal ve Kültürel Faaliyetlerimiz
 - Örgün Eğitim Çalışmaları
58. Kurumda akademik eğitim faaliyetleri olarak;
- Okuma Yazma 1. Kademe Kursu
 - Okuma Yazma 2. Kademe Kursu
 - Açık Öğretim Ortaokulu
 - Açık Öğretim Lisesi
 - Açık Öğretim Fakültesi

Yeni kayıt ve kayıt yenileme işlemleri yapıldığı, ayrıca ÖSYM sınav takvimine göre de (YKS, DGS vb) çocuk ve gençlerin kayıt ve sınav işlemleri yürütüldüğü ifade edilmiştir.

Ziyaret tarihi itibarıyla kurumda öğrenimine devam eden özgürlüğünden mahrum bırakılan sayısı;

- Okuma Yazma 1. Kademe Kursuna devam eden sayısı: 1
 - Okuma Yazma 2. Kademe Kursuna devam eden sayısı: 8
 - Açık Öğretim Ortaokulu devam eden sayısı: 45
 - Açık Öğretim Lisesi devam eden sayısı: 104
 - Açık Öğretim Fakültesi devam eden sayısı: 1
 - Örgün Eğitime devam ederken özgürlüğünden mahrum bırakılan öğrenci sayısı: 19
- Toplam: 191

Eğitim düzeylerine göre Kurumda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan sayısı;

- Okuma yazma bilmeyen: 25 (10 kişi yabancı uyruklu, 14 kişi kursa devam etmekte)

2. Okuryazar olup bir okul bitirmeyen:16 (8 kişi kursa devam etmekte diğerleri yeni kurs kaydı)
 3. İlkokul mezunu: 113 (45 kişi AÖÖ öğrencisi)
 4. Ortaokul mezunu: 183 (104 kişi AÖL öğrencisi)
 5. Lise mezunu: 3 (1 kişi AÖF öğrencisi, 2 kişi YKS'ye girecek)
59. Yukarıda zikredilen kurslar ve çalışmalardan özellikle hobi bahçesi özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk ve gençlerce oldukça olumlu değerlendirilmektedir. Yapılan birebir görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar bahçe ile uğraşmanın kendilerini dinlendirdiğini, bu vesileyle enerjilerini atabildiklerini, bahçeyle ve bahçeye ekilenlerle uğraşmanın kendilerini mutlu ettiğini dile getirmiş, bahçeden faydalanma saatlerinin artırılmasını talep etmişlerdir. Heyet üyelerince de bahçenin oldukça bakımlı olduğu ve özgürlüğünden mahrum bırakılanların bahçeyle uğraştıkları sırada keyif aldıkları gözlemlenmiştir. Söz konusu uğraş heyetimiz tarafından örnek ve takdire layık bir çalışma olarak değerlendirilmiştir.
60. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde, Kurumda barındırılan tüm özgürlüğünden mahrum bırakılanların yukarıda belirtilen faaliyetlerden ilgi alanlarına uygun olanlarından faydalandırıldığı ifade edilmiştir. Ancak, okuma yazma bilmediğini ifade eden bir özgürlüğünden mahrum bırakılan, henüz temel eğitim kursu olan okuma yazma kursuna başlatılmadığını belirtmiştir. İdare ile yapılan görüşmelerde temel eğitim sınıflarının 14 kişiden oluştuğu, bu sayı tamamlanmadan sınıf çalışmalarının başlatılmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, açık öğretime devam eden özgürlüğünden mahrum bırakılanların, ders kitaplarına erişiminin sağlandığı, sınavların ilgili gözetmenler eşliğinde Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirildiği eğitim servisi ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca aktarılmıştır.
61. 18-21 yaş arasındaki genç özgürlüğünden mahrum bırakılanların terzilik kursunda çalışarak günde 20,00 TL ücret kazanma imkânlarının bulunduğu bilgisi verilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan bazı genç ve çocuklar da arkadaşlarının bu imkândan yararlandığı bilgisini vermiştir.
62. Suça sürüklenen çocukların sosyal ve kültürel gelişimlerini sağlamak, toplumsal görgülerini artırmak ve onları suça yöneltecek davranışların yerine yeni kabul edilebilir davranışlar kazandırmak amacıyla aşağıdaki maddelerde sıralanan etkinliklerin yapıldığı bilgisi edinilmiş ve yapılan incelemede çeşitli faaliyetlerin gerçekleştirildiği görülmüş, özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından da bu etkinliklerin olumlu algılandığı gözlemlenmiştir.

1- Konferanslar

- a. Dini ve Ahlaki gelişim konferansları
- b. Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi Konferansları
- c. Değerler Eğitimi Konferansları (Çalışkanlık)
- d. Kişisel Gelişim Konferansları
- e. Sağlık ve Hijyen Eğitimleri
- f. Belirli Gün ve Haftalar (Kandil programları,19 Mayıs, 23 Nisan ve diğer özel günlere dair programlar)

2- Sportif faaliyetler

- a. Spor Turnuvaları (Futbol, Futsal, Voleybol, Satranç)
- b. Fitness
- c. Serbest Etkinlikler (Halı Saha, Kapalı Saha)

3- Tiyatro çalışmaları

- a. Tiyatro Kursu Öğrencilerinin Sergilediği Oyunlar
- b. Kurum dışından gelen tiyatro ekiplerinin gösterileri

4- Konser ve müzik çalışmaları

- a. Bağlama Kursu
- b. Darbuka Kursu
- c. Gitar Kursu
- d. Öğrenci ve öğretmenlerin hazırladığı kurs sonu etkinlikleri
- e. Yerel ve Popüler sanatçı konserleri
- f. Kuran Kursu
- g. Akvaryum balık yetiştiriciliği kursu
- h. Konfeksiyon kursu
- i. Seramik kursu
- j. Bilgisayar kursu

5- Tören ve Anma Günleri

63. Yapılan görüşmelerde, yukarıda yer alan etkinliklerden özgürlüğünden mahrum bırakılanların ilgi alanlarına uygun olanlardan yararlanabildikleri gözlemlenmiştir. Yalnızca, bazı özgürlüğünden mahrum bırakılanlar fitness salonunun bir süredir kapalı olduğunu belirtmişlerdir. İdare ise salonun sürekli açık olduğunu, her ünitedeki mahpusun sırayla bu imkândan yararlanabildiğini ifade etmiştir.
64. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların mevzuatın öngördüğü şekilde ayda bir defa açık görüş ve 3 defa kapalı görüş hakkından yararlanmakta olduğu, bununla birlikte bayramlarda Bakanlık izniyle açık görüş yapılabilirdiği, ayrıca çocuklara ödül olarak açık görüş uzatma, telefonla görüşme ve aile görüşü ödülü verildiği, ifade edilmiştir. Söz konusu husus özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca da teyit edilmiştir.
65. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların telefon ile görüşmelerinin ise haftada bir kez ve 10 dakika olacak şekilde sağlandığı, birinci derece akrabalar ile görüşülebildikleri, ailelerin telefon numarasını teyit etmek üzere abonelik sözleşmesi ve talep formu ile Kuruma müracaat etmeleri gerektiği yönündeki usul ifade edilmiş, ödüllendirme yöntemi ile görüşme sürelerinin uzatılabildiği belirtilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar da aileleri ile görüşmeleri hususunda herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını, ancak ailesi uzakta olan bazı çocukların ailelerinin her zaman ziyarete gelme imkânı bulamadıklarını ifade etmişlerdir.
66. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların akran şiddeti ve akran baskısı görmemeleri için kameralarla merkez kontrol birimi tarafından bulunmuş oldukları ortak yaşam alanları ve kurumun diğer alanları izlenmektedir. Ayrıca çocuklara akran şiddeti ve zorbalığı konusunda psiko-sosyal birim tarafından eğitimler verildiği ve zorbalık yönündeki davranışlarının düzeltilmeye çalışıldığı aktarılmıştır. Bir yandan da çocuklara yoğun bir şekilde kültürel ve sosyal faaliyetler yaptırılarak söz konusu davranışlardan arındırılması ve davranışlarının olumlu ve doğru yönde değişimlerinin sağlanmaya çalışıldığı yönünde bilgi verilmiştir. Konuya ilişkin olarak eğitim görsel ve materyalleri gösterilmiştir.
67. Kurumda çocuklara yönelik yapılan rehabilite edici hizmetler; psiko-sosyal servis tarafından bireysel görüşme, sigara alkol madde bağımlılığı, öfke kontrolü, buradayım güvenli davranış,

kişisel gelişim vb. grup çalışmaları, aile görüşmeleri, kurum dışı alınan destekler ve eğitim birimi ile birlikte sanatsal, sportif ve mesleki kurslar olarak aktarılmıştır. Ayrıca sağlık birimi tarafından çocukların psikiyatrik muayenelerinin takipleri ve tedavileri yapılmakta olup sağlık servisinde konuya ilişkin takip defterlerinin tutulduğu görülmüştür.

68. Kurumda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklarla yapılan görüşmelerde şikâyet, istek ve ihtiyaçlarını (doktor, kantin, hukuki yardım, berber ve herhangi bir şikâyetini) dilekçe yazarak Kuruma bildirdikleri, bu dilekçelerin Kurum Müdürü veya görevlendirdiği 2 nci müdür tarafından birebir görüşme ile değerlendirildiği belirtilmiş, Kurum idaresi tarafından ise aynı gün içerisinde dilekçelere cevap verilerek ilgili yerlere sevk edildiği ve işlemlerin tamamlandığı ifade edilmiştir.
69. Kurumda idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen 22 adet uydu kanalı, 1 adet Digitürk kanalı, 1 adet de Kurum sinema kanalı (kurum etkinliklerinin gösterildiği ayrıca yerli yabancı filmlerin gösterildiği kanal) ile birlikte toplam 24 kanal bulunmaktadır.
70. Sinema kanalında her gün düzenli olarak film izletildiği, her mahpusun Kurum sinema salonunda en az haftada bir kez olmak film izletilmesine imkân sağlandığı bilgisi yapılan görüşmelerde teyit edilmiştir.
71. Kurumda bugüne dek isyan vakası yaşanmamakla birlikte 4 özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuğun farklı zamanlarda görevli infaz ve koruma memuru nezaretinde İstanbul Çocuk Eğitim Evi Müdürlüğüne nakil esnasında firar ettiği bilgisi verilmiştir.
72. Kurumda ibadethane köşesi bulunmakta ve ihtiyaca göre fazladan seccade, tesbih veya rahle bulunduğu görülmüş, talep halinde bunların talep edenlere verildiği ifade edilmiştir. Kurumda ayrıca 2 tane vaiz bulunmakta olup heyetin Kurumu ziyareti sırasında vaizlerden biri ile görüşülmüş, verilen hizmetler hakkında kısaca bilgi alınmıştır.
73. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların, günlük tutmaları, idareye şikâyet dilekçesi yazmaları ve dış dünyayla iletişimlerine yönelik mektup yazmaları için Adalet Bakanlığı ve UNICEF tarafından "Çalışma Defterim" adında hacimli bir defter oluşturulmuş ve ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklara en az 1 tane dağıtıldığı bilgisi Kurum İdaresince aktarılmıştır. Söz konusu defterde mektup, dilekçe ve günlük formatında boş sayfalar bulunmakta olup defter çocukların yazıyla kendilerini ifade etme ve dış dünyayla iletişimlerinde kolaylık sağlanması adına oldukça olumlu ve önemlidir. Nitekim özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk ve gençlerle yapılan görüşmelerde çocukların ailelerine mektup ya da kuruma dilekçe yazarken bu defteri kullandıkları, maddi imkânı olmayan çocuklar için çok güzel bir imkân olduğu, buna ek olarak bazı çocukların hikâye ve şiir yazma hevesini artırdığı yönünde bilgi ve aktarımlar olmuştur.
74. Ayrıca, Adalet Bakanlığı ile PTT arasında imzalanan protokol uyarınca özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk ve gençlerden mektup gönderimi nedeniyle herhangi bir ücret talep edilmemektedir ki bu da oldukça faydalı ve önemli bir çalışmadır.
75. Kürtçe ve Arapça dillerindeki mektupların kontrol edilmesi ve sakıncalı olup olmadığının tespiti Kürtçe ve Arapça bilen personel aracılığıyla yapılmaktadır.

D. TAVSİYELER

1. CEZA İNFAZ KURUMUNA YÖNELİK TAVSİYELER

76. Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kuralların (Nelson Mandela Kuralları) 104'üncü (Eski 77) maddesine göre; "okur-yazar olmayan mahpuslar ile genç mahpusların eğitimi zorunludur ve idare tarafından bu kişilerin eğitimine özel bir dikkat gösterilir." Ayrıca, Çocuk Adaletinin İcrasına Dair BM Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları) 2.1'e göre; "minimum standart kurallar çocuk suçlulara, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ve diğer düşünce, milli veya sosyal köken, mülkiyet, doğum ve diğer statüler bakımından hiçbir ayırım gözetilmeksizin tarafsızca uygulanır." Cezaevi yönetimi tarafından temin edilen bilgilere göre, Kurumda okuma-yazma bilmeyen 25 özgürlüğünden mahrum bırakılan olduğu, bunlardan 10 unun yabancı uyruklu olduğu ve bu sebeple hâlihazırda 14 kişinin kursa devam ettiği belirtilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan birebir görüşmelerde okuma yazma bilmeyen bir Roman çocuğunun I. Düzey Okuma Yazma kursuna dâhil edilmediği tespit edilmiştir. Çocukların temel düzeyde eğitim almalarına olanak sağlayan bu kurslar olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmekle birlikte, tüm çocukların bu kurslardan eşit bir şekilde yararlanabilmeleri hususunun da çocuk özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik ceza infaz kurumu uygulamalarında gözetilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
77. Yapılan ziyarette, Kurumda küçük bir fitness salonunun bulunduğu gözlemlenmiştir. İdare tarafından salonun aktif bir şekilde kullanıldığı ifade edilmiş olsa da bazı özgürlüğünden mahrum bırakılanlar birkaç aydır fitness salonundan yararlandırılmadıklarını belirtmişlerdir. Birinci tavsiye bağlamında ele alınan uluslararası standartlar gözetilerek özgürlüğünden mahrum bırakılanların ceza infaz kurumunda sağlanan imkânlardan eşit bir biçimde yararlanmalarına dikkat edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
78. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 22'nci maddesine göre; "*Hükümlülere, kuruma alındıklarında uygulanacak iyileştirme çalışmaları, disiplin suçları ve cezaları, bilgi edinme ve şikâyet yolları, hak ve sorumlulukları gibi konular ile kurumdaki yaşam biçimine uyum sağlamaları için gereken bilgiler, kurum yöneticileri tarafından sözlü olarak anlatılır ve yazılı olarak tebliğ olunur. İnfaz sonrası koruma ve yardım konusunda ayrıca bilgi verilir. Türkçe bilmeyen yabancı uyruklu hükümlülere kendi dilinde, mümkün olmadığında İngilizce, Fransızca veya Almanca olarak bildirilir.*" İdare ile yapılan görüşmelerde Kurumda toplam 11 yabancı özgürlüğünden mahrum bırakılanın barındırıldığı belirtilmiş; fakat Kurumda herhangi bir tercüman bulunmadığı gözlemlenmiştir. Yabancılarla yönelik bilgilendirme ve iyileştirme çalışmalarının sağlıklı bir biçimde yürütülmesi için tercüman istihdam edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
79. İdare tarafından, günlük olarak yeterli miktarda sıcak suyun sağlandığı belirtilmiş olsa da özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde bazı koşullarda sıcak suya erişim konusunda bazı sıkıntılar yaşandığı ifade edilmiştir. Sıcak su imkânından eşit bir biçimde yararlanılması konusunda hassasiyet gösterilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

80. Kurumdaki ünitelerde özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların bıçak bulunduramadıkları, sebze ve meyveleri bir kaşık aracılığıyla kestikleri görülmüş olup Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğin “Yeme ve içmede kullanılan araç ve gereçler” başlıklı 6 ncı maddesinde; *“Koğuş, oda ve eklentilerinde, her hükümlü için kantinden temin edilmek şartıyla bir adet uç kısmı sivri olmayan on santimetre uzunluğunda bıçak, plastik veya yumuşak metalden imal edilmiş çatal, yemek ve çay kaşığı, 0.50 mm. kalınlığında iki adet metal yemek tabağı ve ikişer adet cam su bardağı ile çay bardağı ve tabağı bulundurulabilir.”* ibaresi yer almaktadır. Dolayısıyla çocukların kendilerine ve çevrelerine zarar vermeyecek ve mezkûr hükme uygun olmak şartıyla bıçak bulundurmalarının uygun olduğu değerlendirilmektedir.
81. Aileyle görüşme odası ve koğuşlardaki hijyen şartlarının iyileştirilmesini sağlamak amacıyla bir personelin, özgürlüğünden mahrum bırakılanların yaptıkları temizliğin yeterliliğini ve denetimini sağlamak üzere görevlendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.
82. Yapılan incelemelerde, müşahede odasında tuvalet imkânının bulunmadığı gözlemlenmiştir. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi 2 Nolu genel raporunda hücrelerde (tercihen ayrı bir tuvalet bölümünde) tuvalet olması ya da tuvaleti kullanması gereken mahpusların günün her saatinde (gece dâhil) gecikme olmadan hücrelerinden çıkabilmesi sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda, müşahede odasında tutulan kişinin mahremiyetini koruyacak ayrı bir bölme şeklinde tuvaletin inşa edilmesi ya da böyle bir imkân bulunmuyorsa günün her saatinde gecikme olmadan hücrelerden çıkıp tuvalete erişim imkânının sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir. Müşahede odasında kamera bulunmaması ise işkence ve kötü muamele iddiaları karşısında yaşanacak ispat sorununun aşılması için oldukça önemlidir. Bu sebeple, müşahede odasında tuvalet ve lavabo bulunması ancak kameranın bu alanı görmemesi gerekmekte, odanın bu tavsiyelere uygun biçimde yeniden tasarlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.
83. Yapılan görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, çamaşırhane ortamında haftada bir kez çamaşırlarının yıkanabildiğini, fakat genellikle bu yöntemi tercih etmeyip çamaşırlarını kendi imkânlarıyla odalarındaki lavaboda elde yıkadıklarını belirtmişlerdir. Bunun sebebi olarak toplu yıkanan çamaşırların karışması, kaybolması ya da eskisinden daha kirli bir biçimde geri dönmesi olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, ziyaret edilen 12 kişilik bir üniteye sadece 1 adet çamaşır kurutucu askısının bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, çamaşır makinelerinin daha etkili bir biçimde kullanılması, mahpusların eşyalarının gerekirse ayrı filelere konularak yıkanması, çamaşır kurutma askılarının üniteye tutulan kişilerin sayılarına uygun bir biçimde tahsis edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

84. Raporda sıklıkla belirtildiği üzere, Kurum gerek uygulamaları gerek fiziksel şartları gerekse personel ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlar arasındaki ilişkiler konusunda örnek bir kurum olarak değerlendirilmektedir. Hobi bahçesi, atölyeler, sosyal etkinlikler, eğitim imkânları açısından diğer çocuk ve gençlik ceza infaz kurumlarına örnek olabilecek niteliktedir. Kurum bünyesinde gerçekleştirilen olumlu uygulamaların tüm çocuk ve gençlik ceza infaz kurumlarına rehber olacak şekilde yaygınlaştırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

85. Ceza İnfaz Kurumu yönetimiyle yapılan görüşmelerde, mahpusların en çok 1 ile 1 buçuk yıl arasında ilgili kurumda barındırılabilirdiği, hükümlü statüsüne geçen çocukların en kısa sürede Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 15 inci maddesi kapsamında kurulan çocuk eğitim evlerine gönderildiği ifade edilmiştir (Çocuk eğitim evleri, çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülerek yerine getirildiği tesislerdir. Bu kurumlarda firara karşı engel bulundurulmaz; kurum güvenliği iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğunda sağlanır). Çocuk eğitim evlerinin sayısı sınırlı olduğundan çocuk hükümlülerin İstanbul ve Ankara illerine nakledildiği, bunun da pek çok sorunu beraberinde getirdiği ifade edilmiştir. Çocuk hükümlülerin, söz konusu eğitim evlerinde İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki imkânlarla sahip olmadıklarından ve farklı bölgelerden gelen hükümlülerle kültür çatışması yaşadıklarından sıklıkla firara yöneldikleri ifade edilmiş, paylaşılan istatistiklerde de bunun doğrulandığı görülmüştür. Bu durumun adeta kısır bir döngüye sebep olduğu anlaşılmış olup çocuk eğitim evlerinin yeterli sayıda olacak şekilde yaygınlaştırılması, imkânlarının iyileştirilerek çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumlarında sunulan imkânlarla eşdeğer nitelikte olması gerektiği değerlendirilmektedir.
86. Kurum ziyaretinde gerek idareciler ve personel ile gerekse özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla gerçekleştirilen görüşmelerde tutuklu kalıp tahliye edilen yahut da cezası infaz edilip salıverilen çocukların önemli bir çoğunluğunun belirli bir süre sonunda tekrar suç işleyerek ceza infaz kurumuna geldikleri anlaşılmıştır. Bu sonucu doğuran en önemli faktörlerin çocuğun parçalanmış yahut suç profili yüksek bir aileye sahip olması, yaşadığı mahalle vb. ortamların çocuğu suça sürüklediği, çocuğun kendisi ve ailesinin eğitim seviyesinin düşük olması başta olmak üzere içinde yaşadığı aile, toplum, eğitim gibi unsurların bulunduğu görülmüştür. Bu sebeple çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesi adına İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu yönetimi tarafından da önerilen Adalet Bakanlığı, Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşların çocuğun üstün yararını ve sağlıklı gelişimini gözeterek çocuğu gözlemlemesi, ruhsal ve bedensel gelişimini takip etmesi, destek vermesi, infazı gerçekleştikten sonra topluma kazandırılması ve yeniden suça sürüklenmesini önleyecek bütüncül bir politikanın elzem olduğu anlaşılmıştır. Böylesi bir politikanın geliştirilebilmesi adına BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 3'üncü ve 4'üncü maddeleri doğrultusunda Adalet Bakanlığı ile ilgili diğer kurum ve kuruluşların görüş alışverişinde ve çalışmalarda bulunmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.
87. İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda yükseköğretime devam eden özgürlüğünden mahrum bırakılanlar bulunduğu görülmekle birlikte bu kişilerin maddi yetersizlikler dolayısıyla kayıt ücretlerini yatıramadıkları aktarılmıştır. BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 28 inci maddesi gereğince tüm çocuklara eğitimde fırsat eşitliği tanınmalı ve uygun bütün araçlar kullanılarak çocuklar yükseköğretime teşvik edilmelidir. Çocukların suça sürüklenmelerinin önüne geçilmesi için en önemli faktörlerden biri şüphesiz eğitim olup özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklarla yapılan görüşmelerde sabıkalı ve eğitimlerinin yarım kalmasının kendilerini büyük bir umutsuzluğa iteceği ifade edilmiştir. Bu sorunların çözülmesi konusunda gerekli adımların atılması gerektiği değerlendirilmektedir.

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

88. Ceza infaz kurumu personeli sayısının yetersiz olduğu yönünde aktarılan bilgi ve bazı etkinliklerin yeterli personel olmaması dolayısıyla aksayabildiği gerçeği karşısında İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki başta eğitim ve sosyal hizmet çalışanları olmak üzere personel sayısının artırılması gerektiği değerlendirilmektedir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**MALTEPE 3 NO.LU L TİPİ KAPALI
CEZA İNFAZ KURUMU
ZİYARETİ RAPORU**

2018 / 13

KISALTMALAR

İÖD	İşkenceyi Önleme Derneği
BİSİS	Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Maltepe 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. YASAL DAYANAK VE GÖREV EMRİ

2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”; sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK; kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (i) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirme görevini haiz olduğu ifade edilmektedir. Bu görevin ifası kapsamında, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 numaralı kararı ve 31.05.2018 tarihli TİHEK Başkanlık oluru üzerine, 01.06.2018 tarihinde Maltepe 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna¹ haberli bir ziyaret düzenlemiştir.

2. ZİYARET HEYETİ

3. TİHEK Başkanı ... ile TİHEK Kurul Üyeleri ..., ..., ..., ..., ..., ... eşliğinde ziyaret heyetinde, Hâkim/Koordinatör ..., Koordinatör ..., Koordinatör ..., Hâkim ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları ..., ..., ... ve ... yer almıştır.

3. ZİYARET YÖNTEMİ

4. Ziyaret, TİHEK heyetinin Kurum 2. Müdürü ve ilgili diğer Kurum personeli ile gerçekleştirdiği ön görüşme ile başlamıştır. Bu ön görüşmede; heyet tarafından TİHEK’in ulusal önleme mekanizması görevi hakkında bilgi verilmiş ve Kuruma ilişkin genel bilgiler edinilmiştir. Sonrasında, ziyaret heyeti gruplara ayrılarak Kurumun ortak alanlarını incelemiş, atölyelerde ve koğuşlarda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşmeler yapmıştır. Heyetin ilk gözlem ve tespitleri ile özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep ve şikâyetlerini yönetimle paylaştığı son görüşmeyi müteakip ziyaret, Kurum yönetimi tarafından organize edilen ve bir kısım özgürlüğünden mahrum bırakılan ile Kurum personelinin de katıldığı iftar yemeği programı ile son bulmuştur.

4. İLGİLİ ULUSLARARASI VE ULUSAL NORMLAR

5. Standartların belirlenmesinde, başta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme (CAT) ve bu Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol (OPCAT), BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi

1 Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

Sözleşmesi ve bu Sözleşme ile kurulan Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Standartları ve Genel Raporları, BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları), İşkenceyi Önleme Derneği (İÖD) kuruluşunun hazırladığı alıkonulma mekânlarının izlenmesine ilişkin kılavuz ilkeler, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun olmak üzere infaz hukukuna ilişkin mevzuat esas alınmıştır.

B. MALTEPE 3 NO.LU L TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

6. Tamamı yabancı uyruklu hükümlü/tutuklulara tahsis edilmiş olan Kurum, İstanbul ili Maltepe ilçesi Büyükbakkalköy mevkiinde Maltepe Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü içerisinde bulunmakta olup 41600 metrekare alan üzerine kurulmuştur.
7. Kurumda 1 adet kütüphane, 1 adet toplantı salonu, 6 adet derslik, 1 adet kapalı spor salonu, 2 adet halı saha, 1 adet kantin, 8 adet Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) salonu, 7 adet aile görüşme odası ve kendisine ve çevresine zarar verme eğiliminde olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların sakinleşmesi için 2 adet yumuşak oda bulunmaktadır.
8. 1756 hükümlü/tutukluyu barındırabilme kapasitesine sahip olan Kurumda, 60 adet 28 kişilik, 1 adet 24 kişilik, 4 adet 3 kişilik ve 40 adet tek kişilik olmak üzere toplam 105 oda bulunmaktadır. Ziyaret tarihi itibarıyla Kurumda, çoğunluğu Suriye ve Afganistan uyruklu olmak üzere 110 farklı ülkeden 735'i hükümlü, 1777'si tutuklu toplam 2512 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmaktadır.
9. Kurumda, yalnızca erkekler barındırılmakta olup Kurum idaresi tarafından halihazırda cinsel yöneliminin farklı olduğunu bildiren 5 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunduğu aktarılmıştır. Bununla birlikte, engelli özgürlüğünden mahrum bırakılan sayısı 19'dur.
10. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ihtiyaçlarını kurumda bulunan iç kantinden karşılamaktadır. Kantinde bulunmayan ürünler ise Kurum idaresinin bilgisi ve izni dahilinde dış kantin yoluyla temin edilmektedir.
11. Kurumun çeşitli bölgelerinde toplam 187 adet yangın alarm dedektörü bulunduğu belirtilmiştir.
12. Kurum, içinde ve dışında olmak üzere toplam 342 kamera ile izlenmekte ve görüntüler kayıt altına alınmaktadır. Kameraların 301 tanesi Kurum içerisinde, 7 tanesi ziyaret kabul biriminde, 23 tanesi çevre ve ihatalarda ve 1 tanesi 360 derece hareket etme özelliğine sahip çatı bölgesinin tamamını gösteren hızlı kubbe tipi kamera olmakla birlikte 11 tanesi Kurum çatısında bulunmaktadır. Kurum idaresince, kameraların özgürlüğünden mahrum bırakılanların mahremiyetini koruyacak şekilde yerleştirildiği bildirilmiştir. Kamera kayıtları 3 ay süreli tutulmakta olup kayıt yapan cihazlar otomatik olarak en eski tarihli kaydı silip üzerine yeni kayıt yapmaya devam etmektedir. Olağanüstü durumlarda elektrik kesintisi, sigorta atması, cihazların arızalanması ve benzeri sebeplerle kayıtlarda kontrol dışı silinmelerin veya kayıt aksamalarının olabildiği belirtilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. KURUMA KABUL AŞAMASI

13. Ziyaret heyeti tarafından Kuruma ilk kez gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanların üst aramasının yapıldığı oda ve 2 bekleme odası incelenmiş, Kurum personeli ve yeni giriş yapmış bazı mahpuslarla görüşülmüştür.
14. Bekleme odalarından biri diğerine göre daha küçük olup bu odanın içerisinde 8 kişilik oturma alanı bulunmaktadır. Odanın aydınlık bir görünüme sahip olduğu görülmüştür. Diğer bekleme odasında ise daha fazla sayıda oturma alanı ve bir de tuvalet bulunmaktadır. Daha büyük olan bu bekleme salonunun pencerelerinin tavana yakın ve açık olduğu görülmüştür.
15. Kurum idaresi tarafından Kuruma ilk kabul edilen özgürlüğünden mahrum bırakılanların aramalarının ilgili mevzuata uygun olarak yapıldığı bildirilmiştir. Ziyaret heyetince ilgili Kurum personelinden aramanın nasıl yapıldığını şifahen anlatması talep edildiğinde öncelikle üst kısımdaki giysilerin, ardından alt kısımdaki giysilerin çıkartılarak önlükle aramanın yapıldığı ve aramaların yaklaşık 20 dk sürdüğü aktarılmıştır. Kuruma yeni giriş yapmış olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde iki mahpus vücutlarının üst ve alt kısımlarında bulunan giysilerin çıkartılarak (iç çamaşırı ile bırakılıp) üzerlerinde önlükle arama yapıldığını belirtmiş ve idarenin vermiş olduğu diğer bilgileri doğrulamıştır.
16. Üst aramasının yapıldığı odada oturacak bir alan, bir çift plastik terlik ve kullanılmış bir önlük bulunduğu görülmüştür. Kurum personeli tarafından her özgürlüğünden mahrum bırakılana farklı önlük verildiği ancak aynı terliğin kullanıldığı ifade edilmiştir.
17. Kurum personeli, Kuruma ilk kabulde özgürlüğünden mahrum bırakılanların haklarını anlatan belge verildiğini ifade etmiştir. "Hükümlü ve Tutuklulara Verilen Nasihatler" başlıklı mahpusların hak ve yükümlülüklerini gösteren bu belgelerin Türkçe, Fransızca, İngilizce, Gürcüce, Rusça, Arapça ve Farsça dillerinde hazırlanmış bir örnekleri ziyaret heyetine de verilmiştir.

2. İŞKENCE, KÖTÜ MUAMELE VE ŞİKÂyet MEKANİZMASI

18. Kurum idaresi tarafından son beş yıl içerisinde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından işkence ve/veya kötü muamele uğradığı iddiasıyla Kuruma herhangi bir başvuruda bulunmadığı bildirilmiştir. Ayrıca bu yönde bir başvuru yapıldığı takdirde bahse konu iddiaların incelemesi, ilgili kurumlara bildirim ve takip edilmesinin titizlikle gerçekleştirildiği aktarılmıştır.
19. Kendileri ile birebir görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar işkence ve kötü muameleyle ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmamış; Kurum personelinin kendilerine iyi davrandıklarını, kendilerinin disiplin cezası verilmekle tehdit edilmediklerini ve verilen disiplin cezalarının hakkaniyetli olduğunu dile getirmişlerdir.
20. Kurumda barındırılmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların Kurum işleyişine dair şikâyet ve talep dilekçelerinin incelenmesi ve cevaplandırılması sürecinin işleyişi idare tarafından şu şekilde belirtilmiştir: *"Hükümlü/tutuklular şikâyet ya da talep dilekçelerini her sabah sayımla birlikte vermektedirler. Alınan dilekçeler başmemurluk tarafından konularına göre ayrıldıktan sonra (revir, terzi, berber, infaz, e.para gibi) bloklardan sorumlu 2. Müdürler tarafından dilekçeler*

incelenip görüşülmesi gereken dilekçe sahipleri ile aynı gün içinde görüşülmekte, diğer talepler ise kurumumuz ilgili birimlerince yerine getirilmektedir.”

3. PERSONEL VE YÖNETİM

21. Kurumda görev yapmakta olan personele ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Unvan	Sayı
1. Müdür	1
2. Müdür	3
İdare Memuru	2
Sayman	1
Psikolog	4
Sosyal Çalışmacı	1
Öğretmen	1
Kâtip	5
Doktor (Aile Hekimi)	1
Hemşire	1
Sağlık Memuru	2
Teknisyen	2
İnfaz ve Koruma Başmemuru	10
İnfaz ve Koruma Memuru	184
Bilgisayar İşletmeni	2
Memur	2
Hizmetli	1
TOPLAM	223

22. Kurumun personel yapısına ilişkin en önemli sorun kadrolu tercüman eksikliğidir. Kurum idaresince özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ile Kurum personeli arasındaki iletişimin Türkçe bilen diğer mahpuslar aracılığıyla sağlandığı; mahpusların bir kısmının Türkçe dil kursuna katıldığı ifade edilmiştir. SEGBİS salonlarında yapılan görüşmelerde de mahkeme ile iletişimin mahkemece sağlanan tercüman aracılığıyla ya da Türkçe bilen mahpuslarca sağlandığı, bu konuda herhangi bir sıkıntı yaşanmadığı iddia edilmiştir. Nitekim ziyaret esnasında heyet tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan birebir görüşmelerde Türkçe bilen mahpuslardan yardım alınmıştır.
23. Kurum idaresince kapasitenin üzerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan barındırıldığı için mahpusların kalacakları koşulların belirlenmesinde genel olarak suç türlerine göre bir sınıflandırma yapıldığı aktarılmıştır. Bununla birlikte, çalışmakta olan özgürlüğünden mahpus bırakılanların bir arada barındırıldığı bildirilmiş gerek Kurum personeli gerekse özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan birebir görüşmelerde koşulların genellikle “işçi koşulları/diğer koşullar” şeklinde nitelendiği görülmüştür. Koşullarda 18 ila 45 yaş üstünde olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların birlikte kalabildiği görülmüştür.

24. Ziyaret tarihi itibarıyla İdare ve Gözlem Kurulu kararıyla 32 özgürlüğünden mahrum bırakılan tek kişilik odada kalmaktadır. Bu mahpuslardan 19'u suç grubu ya da diğer nedenlerle koğuşlarda barındırılmadığından, 5'i cinsel yönelimi farklı olduğundan, 3'ünün doktor raporu ile bulaşıcı hastalığı olduğu tespit edildiğinden, 4'ü hücre hapsi cezası ve 1'i ağırlaştırılmış müebbet hapsi cezası infaz ettirildiğinden tek kişilik odalarda barındırılmaktadır.
25. Kurum idaresi tarafından son bir yıl içerisinde 15'i kapalı, 193'ü açık ceza infaz kurumuna olmak üzere toplam 208 özgürlüğünden mahrum bırakılanın nakil talebinde bulunduğu; açık ceza infaz kurumlarına nakil talebinde bulunanlardan tamamının, kapalı ceza infaz kurumlarına nakil talebinde bulunan 15 kişiden nakil şartlarını taşıyan 1 tanesinin talebinin olumlu sonuçlandığı belirtilmiştir.

4. FİZİKSEL KOŞULLAR

26. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların barındırılmakta olduğu koğuşlar iki katlıdır. Açık avlu alanının da yer aldığı alt kat ortak yaşam alanı; yataklar ve eşya dolaplarının bulunduğu üst kat ise bireysel alan olarak tasarlanmıştır.
27. Koğuşların ve Kurum koridorlarının yerleri seramik kaplı ve duvarları açık bir renge boyalıdır. Bu kısımların genel olarak yeterli gün ışığı aldığı ve aydınlık olduğu görülmüştür.
28. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, koğuş avlu kapısının sabah 07:00 ile akşam 19:00 saatleri arasında açık tutulduğunu ifade etmiştir. Ayrıca havalandırma avlusunun üstünün tamamen açık olduğu görülmüştür.
29. Kurumda kapasitenin üzerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan barındırılması nedeniyle bu soruna yatakların bir kısmının yer yatağı şeklinde ortak alana koyulması suretiyle çözüm bulunmaya çalışıldığı gözlemlenmiştir. Yine koğuşlarda kalan mahpus sayısının fazla olması nedeniyle koğuşların havasız olduğu hissedilmiştir.
30. Kurum idaresi tarafından C-09 numaralı koğuşun özgürlüğünden mahrum bırakılan engelliler için özel tasarlanmış olduğu belirtilmiştir. Ancak bu koğuştaki tuvalet ve banyonun engelli mahpusların kullanımına uygun olarak yapıldığı belirtilmiş olsa da tuvaletlerde klozetlerde tutunma çubuklarının olmadığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, tekerlekli sandalye kullanan bir özgürlüğünden mahrum bırakılanın bir başka koğuşta kalmakta olduğu görülmüştür.
31. Kurumun ısınma ihtiyacı Maltepe Ceza İnfaz Kurumları Yerleşkesinde bulunan ısı merkezi tarafından sağlanmaktadır.
32. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara her gün 50 litre sıcak su, 150 litre soğuk su olmak üzere kişi başı 200 litre su verilmektedir.
33. Temizlik malzemeleri Kurum kantininden satın alınmak suretiyle karşılanabildiği gibi, Kurum idaresi tarafından maddi durumu iyi olmayan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara diş fırçası, diş macunu, jilet, iç çamaşırı gibi kişisel temizlik malzemelerinin verildiği ifade edilmiştir.
34. Koğuşlara ek olarak heyet tarafından aile görüşme odaları da gezilmiştir. Aile görüşme odalarının ayrı bir bölümünde banyo ve tuvalet yer almakta; oda kısımlarında ise çift kişilik yatak, perde, bir masa, iki sandalye, bir televizyon, mini boy buzdolabı, bir su ısıtıcısı ve bir saç kurutma makinesi

bulunmaktadır. Odalar ile tuvalet ve banyoların kirli ve tozlu olduğu, yatak pedlerinin temiz olmadığı ve bir önceki kullanımdan sonra çöplerin halen dökülmemiş olduğu görülmüştür.

5. BESLENME VE SAĞLIK HİZMETLERİ

5.1. Beslenme

35. Yemek ihtiyacı, Maltepe Ceza İnfaz Kurumu Yerleşkesinde bulunan Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu yemekhanesinden karşılanmaktadır. Kurum idaresi tarafından kalori hesabına göre kahvaltı, öğle yemeği ve akşam yemeği olmak üzere günde 3 öğün yemek verildiği; yapılan muayenesi sonucunda doktor tarafından diyet yemek yemesi gerektiği yönünde rapor verilen mahpusların yemeklerinin belirlenen diyet programı çerçevesinde verildiği ve personel ile özgürlüğünden mahrum bırakılanların aynı yemeği yediği bildirilmiştir. Ramazan ayı olması dolayısıyla oruç tutanlara sahur için ayrıca yiyecek verildiği de belirtilmiştir.
36. Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu'ndan yemeklerin menülere (diyet ve normal yemek menüleri) göre dağıtımını yapılarak kapalı kaplarda Kuruma getirildiği belirtilmiştir. Kurum içinde ise yemekler personel nezaretinde mutfak bölümünde çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca koşulların kaplarına konularak dağıtılmaktadır.
37. Görüşmeler sırasında özgürlüğünden mahrum bırakılanların büyük bir kısmı yemek miktarının azlığından yakınmıştır. Bu kapsamda, koşullarda barındırılan kişi sayısının artmasına karşın verilen yemek miktarının aynı kaldığı; bu sorunu aşmak için maddi durumu iyi olan bazı mahpusların kantinden yemek yediği iddia edilmiştir.

5.2. Sağlık Hizmetleri

38. Kurumda sürekli görev yapan bir aile hekimi bulunmaktadır. Kurum personeli, sağlık dilekçelerinin önem sırasına göre sıraya dizildiğini aktarmıştır. Bulaşıcı hastalıkların önlenmesi kapsamında ise yılda bir kez tüberküloz taraması yapıldığı, bu taramanın gerek duyulması halinde ara tarama olarak tekrarlandığı ve beyana bağlı olarak bulaşıcı kan hastalığı taraması yapıldığı belirtilmiştir.
39. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların birçoğu kalabalıklaşma nedeniyle sağlığa erişim hakkında sıkıntılar yaşandığını iddia etmiştir. Bu çerçevede, son dönemlerde revire çıkmanın zorlaştığı, acil bir durum olmadıkça özgürlüğünden mahrum bırakılanların doktoru göremedikleri ve doktorun ilgisiz olduğu sıkça dile getirilmiştir. Ayrıca mantarı olan mahpuslar olduğu, ancak birçok dilekçe vermelerine karşın hala bu mahpusların tedavisinin sağlanmadığı iddia edilmiştir.
40. Kurum idaresi tarafından Kurumda barındırılan engelli özgürlüğünden mahrum bırakılanlara gerek taleplerince gerekse de resen ceza tehiri işlemleri başlatıldığı; ceza tehiri gerçekleşmeyen engelli mahpuslarla ilgili, İstanbul ilinde bulunan engelli mahpuslara özel tahsis edilmiş Metris Rehabilitasyon Ceza İnfaz Kurumuna nakillerinin talep edildiği bildirilmiştir. Engelli mahpusların cezalarının geri bırakılması yönünden sağlık durumu değerlendirmelerine ilişkin işlemlerin düzenli bir şekilde yürütüldüğü ceza tehir işlem kayıtları ile teyit edilmiştir.
41. Kurumun psiko-sosyal servisinde 4 psikolog, 1 sosyal hizmet uzmanı ve 3 infaz ve koruma memuru görev yapmaktadır. Kurum idaresince serviste görev yapan uzmanların tutuklu ve hükümlülerle birebir görüşme yaparak çevre ve yaşam şartlarına uyum sağlama ve yeniden sosyal hayata kazandırma amaçlı çalışmalar yaptığı; belirli aralıklarla, konusunda uzman kişilerin de

katılımıyla konferans ve seminerler düzenlendiği bildirilmiştir. Kurum psikoloğu ile de görüşülerek konuyla ilgili kendisinden bilgi alınmıştır. Kurum psikoloğu, Bireyselleştirilmiş İyileşme Sistemi (BİSİS) kapsamında Kuruma yeni gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşme yapıldığını, bu doğrultuda kişisel ihtiyaçların belirlendiğini ve kademeli olarak buna yönelik çalışmalar yapıldığını; mahpusun genel durumuna göre problem yaşama riski bulunduğu tespit edilmişse bu konuda gerekli güvenlik önlemlerinin alınması amacıyla Kurum personelinin ve mahpusun koğu arkadaşlarının bilgilendirildiğini ifade etmiştir. BİSİS kapsamında yürütülecek çalışmalar mahpusun isteğine bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Türkçe bilmeyen mahpuslarla iletişimin ise yine Türkçe bilen diğer mahpuslarca sağlanmaktadır.

6. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM

42. Kurum idaresi tarafından Kurum'da barındırılmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların yabancı olması sebebiyle ziyaretçilerin savcılık kanalıyla ziyaret izni aldıktan sonra ziyaretlere gelebildiği² belirtilerek açık görüşlerin mevzuata uygun olarak yaptırıldığı bildirilmiştir.
43. Ziyaret esnasında açık görüşün yapıldığı bilgisi edinilmiş ve görüş için gelen ziyaretçilerden uygun olanlarla da heyetimizce görüşülmüştür. Ziyaretçiler elle arama yapıldıktan sonra retina taramasından geçtiklerini, ziyaretlerle ilgili genel olarak herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını belirtmiştir.
44. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara eşleri ile bir araya gelme imkânı sağlayan eş görüşme hakkı da tanınmaktadır.
45. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar telefon görüşmelerini Kurum kantininden satın aldıkları "Türk Telekom" kartlarıyla yapabilmektedir. Yabancı uyruklu olmaları nedeniyle ailelerinin görüşlere gelemediğini belirterek 10 dakikalık telefon görüşmesinin yetersiz kaldığından yakınlarının oldukça fazla olduğu gözlemlenmiştir.
46. Telefon görüşmeleri ile ilgili olarak bir özgürlüğünden mahrum bırakılan, Kuruma alındıktan sonra telefon görüşme formlarının ilk iki-üç ay içerisinde idareye teslim edilmesi gerektiğini, bu süre geçtikten sonra formun bir daha doldurulmadığını ancak kişilerin bazen bu bilgileri bilmediğinden bazense dil sorunu nedeniyle durumu kavrayamadıklarından formu dolduramadığını belirterek bu prosedüre ilişkin kolaylık sağlanmasını talep etmiştir. Söz konusu iddialara ilişkin Kurum idaresi, telefon görüşme formlarının teslimi için herhangi bir süre sınırlaması olmadığını ve Türkçe hazırlanan bu formların farklı dillerde hazırlanmasına ilişkin çalışmaların devam ettiğini bildirmiştir.

7. GÜNLÜK YAŞAM VE FAALİYETLER

7.1. İş Atölyeleri

47. Kurumun özel sektör işletmeleri ile yaptığı anlaşma neticesinde işlettiği 2 tekstil atölyesi (dış hekimlerinin kullandığı önlük ve iş güvenliği elbiselerinin dikimi) ve bir ip montajlama/paketleme atölyesi bulunmaktadır. Kurum idaresinden tarafından söz konusu atölyelerde toplam 250

2 Bkz. Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik, m. 27.

özgürlüğünden mahrum bırakılanın çalıştığı bilgisi edinilmiştir. Ziyaret heyetince iş atölyelerinin olduğu bölümler de gezilmiş ve bu atölyelerde çalışmakta olan mahpuslar ile görüşülmüştür.

48. Kurum personelinden edinilen bilgilere göre atölyelerde çalışabilmek için bazı şart ve kıstaslar aranmaktadır. Öncelikle atölyelerde çalışma özgürlüğünden mahrum bırakılanın isteğine bağlı olup zorunlu değildir. Çalışmak isteyen mahpusun iyi halli olması gerektiği, ayrıca ekonomik durumu iyi olmayanlara öncelik verildiği ifade edilmiştir. Ayrıca çalışmaya başlamadan önce mahpusların iş sağlığı ve güvenliği eğitimi aldığı ve şimdiye kadar herhangi bir iş kazasının yaşanmadığı belirtilmiş, bu hususlar mahpuslarca da dile getirilmiştir.
49. Kurum idaresince iş kollarında atölye şeflerinin görevlendirildiği; çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanların kaza sigortalarının iş yurtları tarafından yapıldığı; atölyelerin kapalı devre kamera sistemi ile 24 saat izlendiği ve atölyelerde bulunan kesici ve delici aletlerin öğlen ve akşam sayımlarının yapıldığı bildirilmiştir.
50. Atölye alanlarının genel olarak geniş ve aydınlık olduğu ancak havalandırma sisteminin yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların toz maskesi kullanmadıkları görülmüştür.
51. Mesai saatleri 08:30-16:30 arasındadır. Çalışan mahpuslar, sabah 10:00'da ve 15:00'de 15'er dakikalık çay molası kullanmaktadır. 12:30'da başlayan öğle arası ise 45 dakikadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar aylık belirli bir ücret karşılığında çalışmakla birlikte yılda bir defa da kâr payı almaktadır. Çalışanlara yönelik iş kazası ve meslek hastalığı primini içeren kısa vadeli sigorta primleri yatırılmaktadır. Mutfak çalışanları mümkün olması durumunda daha fazla çalışmak suretiyle daha fazla kazanmak istediklerini dile getirmekle birlikte atölyede çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar kazançlarından memnun olduklarını, hatta ailelerine de bir miktar gönderebildiklerini ifade etmişlerdir.

7.2. Kütüphane ve Konferans Salonu

52. Kurumun kütüphanesinde 46 farklı dilde 5431 kitap bulunmaktadır. Ayrıca farklı dillerde dini kitaplar da bulunmaktadır. Her mahpus kitap fişi ile 3 adet kitap talep edebilmekte, buna ek olarak odalarında dini kitapları bulundurma hakkına sahiptir.
53. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar kitap temininde herhangi bir sorun yaşamadıklarını dile getirmiştir. Bununla birlikte, Urduca dilini konuşan 15'ten fazla kişi olduğunu ancak bu dilde kitap bulunmadığını ifade edilmiş, ayrıca Türkçe-Bangladeş veya İngilizce-Türkçe sözlük talep edilmiştir.
54. Kütüphane alanının içerisinde kütüphaneden geçilerek ulaşılan bir adet konferans/seminer salonu bulunmaktadır. Bu oda sandalye sistemi ile düzenlenmiş olup ihtiyaç olması durumunda daha fazla sayıda sandalye konularak kapasitesinin arttırılabildiği ifade edilmiştir. Kurum personeli tarafından son bir ay içerisinde Ramazan ayına özel 2 etkinlik yapıldığı belirtilmiştir. Kurum öğretmeni, konferansta verilen etkinliklerin genel olarak Türkçe dilinde olduğunu; seminer verecek eğitimcinin Arapça bilmesi durumunda seminerlerin bu dilde de verilebileceği ancak bu durumun çok nadir olduğunu aktarmıştır.

7.3. Kurslar

55. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için Kur'an, resim, bilgisayar, elektrik/tesisat ve Türkçe dil kursları 9:00-15:30 saatleri arasında verilmektedir. Kur'an ve resim kursu haftada 4 gün, bilgisayar kursu ise 3 gündür. Kur'an kursu mahpusların seviyelerine göre belirlenen gruplar halinde düzenlenmektedir. Resim kursunun verildiği alanda yeterli ve çeşitli miktarda malzemelerin bulunduğu gözlemlenmiş, yaklaşık 10 gün önce mahpuslar tarafından yapılan 10 adet tablonun Maltepe Halk Eğitim Merkezi'ndeki sergiye gönderildiği ifade edilmiştir.
56. Kurum öğretmeni, farklı kurs taleplerinin olduğunu ancak dil problemi yaşandığından daha fazla sayıda mahpusun kurslardan yararlanamadığını belirtmiştir. Ayrıca kursların, Halk Eğitim Merkezinden gelen öğretmenler tarafından verildiğini ve öğretmenlerin ceza infaz kurumunun şehre uzak ve yol masraflarının fazla olması nedeniyle kurs vermeyi istemediklerini ifade etmiştir.
57. Kurum öğretmeni, kursların yanı sıra Adalet Bakanlığı tarafından her ay çıkarılan Değer Dergisi hakkında özgürlüğünden mahrum bırakılanlar arasında bilgi yarışması düzenlendiğini; yarışma neticesinde kazananlara çeşitli ödüller (para ödülü, telefon görüşme ödülü, aile görüşme ödülü vb.) verildiğini ifade etmiştir. Ancak derginin yalnızca Türkçe dilinde çıkarılması nedeniyle yarışmaların Türkçe bilen mahpuslar arasında yapılabildiğini belirtmiştir.

7.4. Boş zaman ve Spor Aktiviteleri

58. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların koğuş içinde televizyon izleme imkânı bulunmaktadır. Dil konusuyla bağlantılı olarak özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca dile getirilen bir başka husus da televizyon kanallarına ilişkindir. Televizyon kanallarıyla ilgili olarak bazı dillerde (örneğin Rusça) 3-4 farklı kanal bulunduğu belirtilmiş fakat bazı dillerde ise (örneğin İspanyolca) kanal olmamasından yakınılmıştır. Konuyla ilgili olarak Kurum idaresi; kimi dillerin yayınının ücretli olması nedeniyle bu kanalların verilemediğini; bunlar dışında mahpuslara 14 ulusal, 28 yabancı ve 1 DVD kanalı sunulduğunu ifade etmiştir. DVD film gösterimi her gün saat 20:30'da izletilmektedir.
59. Kurum personeli tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılanların spor yapma imkânlarının bulunduğu da belirtilmiştir. Ziyaret heyetince Kurumda bulunan iki adet hali saha alanı da gezilmiştir. Ziyaret esnasında mahpusların bir kısmının futbol maçı yaparken görülmüştür. Halı saha sorumlusu personel günde 8 adet koğuşun halı sahayı kullandığını, günlük 1 saat kullanım süreleri olduğunu ifade etmiştir.

D. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

1. KURUM İDARESİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

60. TİHEK'in ulusal önleme mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Bu çerçevede, öncelikle belirtilmelidir ki Kurum idaresi ve personelinin gerek ziyaret esnasında gerekse ziyaret sonrası süreçte özverili ve iş birliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

61. Ulusal mevzuat³ ve uluslararası standartlar⁴ bağlamında ceza infaz kurumlarında barındırılan özgürlüğünden mahrum bırakılanların gruplandırılmalarında yaş, ceza sicili, suç türleri gibi kıstasların baz alınacağı düzenlenmektedir. Kurumda koşulların tasnif edilmesinde belli bir sistem olmadığı sınıflandırmanın genel olarak suç türlerine göre yapıldığı bildirilmiştir. Uygulamada çalışan mahpusların bir arada barındırıldığı, bu koşulların “işçi koşulları” şeklinde nitelendiği de görülmüştür. İşçi koşullarında kalan mahpusların yatış ve kalkış saatlerinin ve günlük işlerinin belirli olmasının, genel düzen açısından Kurumda böyle bir sınıflandırmanın yapılmasını haklı kılabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, Nelson Mandela Kurallarının 11 inci maddesinin (d) fıkrasında genç mahpusların yetişkin mahpuslardan ayrı yerde tutulması hususuna ayrıca değinilmektedir. Bu norma istinaden, Kurum koşullarında 18-19 yaşlarındaki mahpuslar 45 yaş üstü mahpusların bir arada barındırıldığı göz önünde bulundurulduğunda Kurum idaresince koşul tasnifleri konusunda yaş kriterinin de göz önünde bulundurulmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
62. Kuruma ilk kabul sırasında özgürlüğünden mahrum bırakılanların üst aramaları yapılırken hijyenik açıdan her özgürlüğünden mahrum bırakılana bir önlük verilmesi hassasiyetle sağlanmalıdır. Buna ek olarak, üst arama odasında bulunan ve bütün mahpusların ortak olarak kullandığı plastik terlikler yerine tek kullanımlık terlik, galoş gibi ürünlerin tercih edilebileceği değerlendirilmektedir.
63. Aile görüşme odalarında ihtiyaç duyulan eşyalar genel olarak mevcuttur. Ancak özellikle bu odaların hijyen şartlarının iyileştirilmesine ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bilindiği üzere, görüşme odası ve eklentilerinin düzen ve temizliğinden görüşmeden yararlanan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar sorumludur.⁵ Bu çerçevede görüşme odalarının temizliğine ilişkin olarak, Kurumsal temizlik koşulları hakkında görüşmeden faydalanan özgürlüğünden mahrum bırakılanın açık şekilde bilgilendirilmesi ve görevlendirilecek bir personel ile temizlik işlemlerinin takibinin sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.
64. Ülkemizin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi uyarınca özgürlüğünden alıkonulan engelli bireylerin insan onuruna yakışır bir şekilde tutulması için ilgili birim ve binaların erişilebilir olması gerekmektedir. Kurumda engelliler için tahsis edilen C-09 no.lu koşunun yanı sıra engelli kişilerin barındırıldığı diğer koşulların tuvaletlerinde eksiklikler olduğu görülmüştür. Bu nedenle, ilk etapta engelli mahpusların kaldığı ve söz konusu düzenlemenin yapılmasına ihtiyaç duyulan koşulların erişilebilirlik standartlarına uygun hale getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
65. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar yemek miktarının azlığı konusunda şikâyetlerde bulunmuştur. Yapılan inceleme neticesinde yemek teminine ilişkin iş ve işlemlerin düzenli bir şekilde yürütüldüğü görülmüştür. Bununla birlikte, sorunun yemek dağıtımından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Kurumda mutfak bölümünde çalışan özgürlüğünden

3 Bkz. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, m. 24.

4 Bkz. Birleşmiş Milletler Mahkûmlara Uygulanacak Muameleye İlişkin Standart Asgari Kurallar (Nelson Mandela Kuralları), Kural 11.

5 Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik, m. 15/5.

mahrum bırakılanların yemek dağıtımlarını özenle yapmalarının ve Kurum personelinin söz konusu süreci hassasiyetle takip etmesinin sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

66. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların toplumda mevcut olan sağlık hizmeti standartlarına, yersiz bir gecikme olmaksızın tam bir mesleki tecrübeye sahip doktor/sağlık personeline müracaat etme imkânına sahip olmaları ve gerekli sağlık hizmetlerine erişebilmeleri.⁶ önemlidir. Kurumda barındırılan özgürlüğünden mahrum bırakılan sayısının kapasitenin üzerinde olması göz önünde bulundurulduğunda sağlığa erişim konusunda çeşitli zorlukların yaşanması kaçınılmazdır. Ancak bu zorlukların en aza indirilebilmesi için aciliyet gerektiren durumlar haricinde sunulan sağlık hizmetlerinin etkin bir plan çerçevesinde düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
67. Cezaevi tarafından sağlanan sağlık hizmetleri yalnızca hasta mahpusların tedavileriyle sınırlı olmayıp önleyici sağlık hizmetlerini de içermektedir.⁷ Bu bağlamda, bulaşıcı hastalıkların yayılmasının önlenmesinde de gerekli tedbirlerin alınması ve makul ve düzenli aralıklarla genel bir sağlık taraması yapılması gerekmektedir. Önleyici sağlık hizmetleri kapsamında Kurumda yaptırılan tüberküloz ve bulaşıcı kan hastalığı taramalarına ek olarak mantar, paraziter ve dizanteri gibi bulaşıcı hastalıklar için de taramalar yapılması ve bu taramaların düzenli bir şekilde tekrarlanması gerektiği değerlendirilmektedir.
68. Ziyaret heyetimize telefon görüşme formlarının idareye teslim süresinin kısa olduğu, bu formun Türkçe olması nedeniyle nasıl doldurulacağına tam olarak anlaşılabilmesi ve süre kısıtı nedeniyle formun doldurulmadığı yönünde iddialar dile getirilmiştir. Buna karşın, Kurum idaresinden edinilen bilgiye göre bu formların idareye teslim edilmesinde herhangi bir sürenin öngörülmediği ve ayrıca telefon görüşme formlarının farklı dillerde hazırlanmasına ilişkin çalışmaların devam ettiği bildirilmiştir. Telefon görüşmesi hakkı, dış dünya ile bağlantı sağlanması açısından özgürlüğünden mahrum bırakılanların en önemli haklarından biri olduğundan söz konusu çalışmanın ivedilikle tamamlanması önem arz etmekle birlikte, bu çalışma tamamlanana kadar Kurum idaresi ve personelinin formların doldurulması konusunda özgürlüğünden mahrum bırakılanlara en iyi şekilde yardımcı olmalarının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
69. Kurumda tekstil üretimine yönelik atölyeler olması dolayısıyla iş atölyelerinde çalışmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar açısından toz ve/veya kimyasal maddelerden kaynaklı ortaya çıkabilecek risklerin önlenmesi için uygun tedbirlerin alınmasının önem arz ettiği düşünülmektedir. İş atölyelerinde havalandırmanın yetersiz olduğu gözlemlendiğinden çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanların maske takmalarında ve bu konuda Kurum idaresinin gerekli tedbirleri almasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.
70. Kurumda düzenlenen kurs ve diğer sosyal etkinlikler gibi imkânlardan talep olması durumunda daha fazla sayıda özgürlüğünden mahrum bırakılanın faydalandırılması için gerekli girişimlerde bulunulması ve imkânlar dâhilinde barındırılanların yabancı uyruklu olduğu dikkate alınarak etkinliklerin kişilerin anlayabilecekleri farklı dillerde düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

6 Nelson Mandela Kuralları, Kural 24/1.

7 Bkz. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük, m. 113.

71. Kurumda barındırılan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar arasında Urduca konuşan kişi sayısı dikkate alındığında bu dilde kitap temin edilmesi ve ayrıca başta İngilizce-Türkçe olmak üzere özgürlüğünden mahrum bırakılanların oranları ve talepleri dikkate alınarak yabancı dil sözlüklerinin çeşidinin artırılması önerilmektedir.
72. Kurumda teknik nedenlerle kamera kayıtlarında kontrol dışı silinmelerin veya kayıt aksamalarının olabildiği belirtilmiştir. Ancak kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerde, sürekli kayıta olan bir kamera bulunması, tutulma koşullarının baştan sona ulusal mevzuata ve uluslararası standartlara uygunluğunun temin edilebilmesi ve anılan sürecin tümüyle denetlenebilir olması bakımından önem arz ettiğinden bu hususa hassasiyet gösterilmesi ve elektrik kesintisi gibi nedenlerle kamera kayıtlarının aksamasına mahal vermemek için gerekli önlemlerin alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

73. Yabancı özgürlüğünden mahrum bırakılanlar açısından bir tercümanın yardımından yararlanma hakkının büyük önem taşıdığı malumdur. Kurum idaresince barındırılmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların, dil problemini Türkçe bilen diğer mahpuslar aracılığıyla büyük oranda aştığı; bununla ilgili genel olarak herhangi bir sorun yaşanmadığı ifade edilmiştir. Ancak tamamı yabancı mahpuslar için tahsis edilmiş bir cezaevinde şartların sürekli olarak görev yapacak bir tercüman istihdamını zorunlu kıldığı düşünülmektedir. Bu bağlamda, Kurumda tercüman istihdam edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
74. Kurum idaresi tarafından Kurum'un 1756 özgürlüğünden mahrum bırakılan barındırabilme kapasitesine sahip olduğu, ziyaret tarihi itibarıyla ise Kurum'da 2512 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunduğu bildirilmiştir. Ziyaret heyetimizce gözlemlenen ve yer yer Kurum idaresince de dile getirilen hususlardan biri de kapasitenin üzerinde kişi barındırılmasının yansımaları olmuştur. Söz konusu hususun etkilerini azaltmak amacıyla koşullarda yatakların yer yatağı şeklinde konulduğu gözlemlenmiştir. Ceza infaz kurumlarında kapasitenin üzerinde özgürlüğünden mahrum bırakılanın barındırılması fiziksel koşulların yanı sıra hijyen, sağlığa erişim, sosyal ve kültürel faaliyetlerden yararlanma gibi birçok konuda negatif etkiler doğurabilecektir. Bu kapsamda, çözüm yollarına ilişkin bir çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmektedir.
75. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun "Kapsam ve istisnalar" başlıklı 2 nci maddesinin 2 nci fıkrasının (d) bendi ile hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan işyurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri söz konusu Kanun'un kapsamı dışında tutulmuştur. Bununla birlikte, İşyurtları Ortak Üretim ve İşbirliği Programının Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik'in 44 üncü maddesinde paydaş tarafından çalışanlara verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri hakkında hükümler ile Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu'nun 14/01/2010 tarih ve 137/3 no.lu Genelgesi'nin yedinci bölümünde iş sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili olarak "işyurtlarında iş sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınması, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi, yaş, cinsiyet ve özel durumları bulunan kişilerin çalışma şartlarının düzenlenmesi konularında iş ve çalışma mevzuatı hükümlerine titizlikle uyulacağı; iş sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin işyurtlarında

uygulanmasına ilişkin denetleme ve kontrollere özel önem verileceği” hükmü yer almaktadır. Uluslararası standartlar bağlamında da özgürlüğünden mahrum bırakılan durumda olmayan işçilerin güvenliğini ve sağlığını korumak için alınan önlemlerin cezaevlerinde de eşit oranda gözetilmesi önerilmektedir.⁸. Çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar açısından bu kişilerin hukuki durumları işçi-işveren ilişkisinden farklı olmakla birlikte iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması amacıyla iş yurtlarında iş güvenliği uzmanı istihdamını gerektiren yasal düzenlemelerin yapılması hususunda girişimde bulunulmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

3. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

76. Ceza infaz kurumlarında mahpuslara yönelik kursların Halk Eğitim Merkezleriyle iş birliği içerisinde verilmektedir. Ancak, öğretmenlerin ceza infaz kurumunun şehre uzak ve yol masraflarının fazla olması nedeniyle Kurumda kurs vermeyi çok fazla tercih etmedikleri ifade edilmiştir. Bu nedenle, ceza infaz kurumlarında görev yapacak öğretmenlerin Milli Eğitim ve Adalet Bakanlığı iş birliği ile teşvik edilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

8 Bkz. Nelson Mandela Kuralları, Kural 101/1.

2018 YILINDA GERİ GÖNDERME MERKEZLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER

- 1- KAYSERİ GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 2- ERZURUM AŞKALE GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 3- İZMİR HARMANDALI GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

KAYSERİ GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

2018 / 14

KISALTMALAR

AIHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	Birleşmiş Milletler
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
BM	Birleşmiş Milletler
GİGM	Göç İdaresi genel Müdürlüğü
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Geri gönderme merkezleri kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) bulmaktadır. YUKK'un geri gönderme merkezi başlıklı 58 inci maddesi; *"(1) idari gözetime alınan yabancıların, geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenleneceği"* hükümlerini haizdir.
5. 22 Nisan 2014 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik" in 3/1-ç bendine göre geri gönderme merkezi; *"idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işletirilen merkezleri"* ifade etmektedir.
6. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

yabancıların tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Bu bağlamda, Kayseri Geri Gönderme Merkezi OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.

7. TİHEK Başkanı ..., Kurul Üyeleri ... ve ... eşliğindeki ziyaret heyetinde Hâkim G..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları ..., ... ve ... yer almıştır.
8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 sayılı kararı ve 14.08.2018 tarihli TİHEK Başkanlık görev emri üzerine, 15.08.2018 tarihinde Kayseri Geri Gönderme Merkezine² ne gerçekleştirilen haberli izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit ve gözlemlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
9. Türkiye'de geri gönderme merkezlerinin hukuki ve fiziki standartlarının belirlenmesinde; başta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme ve bu Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol (OPCAT), BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 14 Aralık 1990 tarih ve 45/113 sayılı Karar ile kabul edilen Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Küçüklerin Korunması İçin Kurallar, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment/CPT) Standartları ve Genel Raporları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve 14.11.2013 tarih ve 28821 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) Taşra Teşkilatı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği, 22 Nisan 2014 tarihli Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik olmak üzere diğer ilgili kanun ve yönetmelikler esas alınmıştır.

B. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. MERKEZİN FİZİKSEL KOŞULLARI

10. Merkez 750 kişilik kapasiteye sahiptir.
11. Merkez, 100.019 metrekarelik açık alan üzerine inşa edilmiş olup toplam kapalı alanı 16.910 metrekaredir.
12. Merkez 2016 yılının ilk çeyreğinde fiilen çalışmaya başlamıştır.
13. Merkez, Kabul ve Barınma Merkezi olmak üzere inşa edilmiş olup, ihtiyaca binaen Geri Gönderme Merkezi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Binanın kullanım amacının değişmesi nedeniyle ek güvenlik eklentileri (pencere demirleri, dış duvar tel örgüleri vb.) yapılmıştır.

2 Bundan sonra Merkez veya Kurum olarak anılacaktır.

1.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

14. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde 630 özgürlüğünden mahrum bırakılan barınmaktadır.
15. Kurumda ziyaret tarihi itibarıyla kalan çocuk, kadın ve engelli sayısı aşağıda yer almaktadır.

Çocuk Sayısı	59
Engelli Sayısı	2
Kadın Sayısı	18

16. Merkeze refakatsiz çocuk kabul edilmemektedir. Refakatsiz çocuklar Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne sevgi evleri veya çocuk destek merkezlerine yerleştirilmektedir.
17. Merkezde ağırlıklı olarak Afganistan, Suriye, Irak, İran ve Orta Asya ülkelerinde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar barınmaktadır.
18. Ziyaret tarihi itibarıyla Kurumda 59 çocuğun kaldığı, çocukların tamamının ailesi ile birlikte tutulduğu görülmüştür.

1.3. MERKEZ PERSONELİ

19. Kurumda; 1 müdür, 4 il göç uzmanı, 4 il göç uzman yardımcısı, 1 sosyal çalışmacı, 1 psikolog, 1 polis memuru, 1 gıda mühendisi, 4 öğretmen, 3 tercüman, 1 teknik personel, 1 doktor, 78 özel güvenlik görevlisi, 20 temizlik görevlisi ve 1 şoför olmak üzere 121 personel görev almaktadır. Ayrıca Rusça, Urduca ve Farsça dillerinde hizmet veren tercümanlar bulunmaktadır. Gerekliğinde dışardan da tercümanlık hizmeti alınabildiği tespit edilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

20. İdare ile yapılan ilk görüşmenin akabinde Heyet iki gruba ayrılmıştır. Gruplar tarafından yemekhane, ibadet alanı, spor salonu, havalandırma alanı gibi ortak yaşam alanları ve yatakhanelerin olduğu alanlar gezilmiştir. Gezilen noktalarda, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

1. ŞİKÂYET VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ

21. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet, talep ve önerilerini idareye bildirme hususunda herhangi bir şikâyet olmadığı,
22. İşkence ve kötü muamele şüphesinde adli makamlara haber verildiği, son bir yıl içerisinde ise işkence ve kötü muamele iddiasıyla ilgili bir şikâyette bulunulmadığı hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR

23. Merkezde ranza tipi yatak sistemi mevcut olup bütün odalarda tuvalet, banyo ve kişi sayısına göre ranza yatak ve dolap bulunduğu,
24. Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılanların sayısının yoğun sirkülasyon nedeniyle sürekli olarak değiştiği ancak kapasitenin üstünde bir barınma durumunun olmadığı,

25. Merkezde, engelli özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için üçer kişilik iki oda tahsis edildiği ve bu odalara ulaşım asansör ile sağlandığı, Merkezin ana girişinde ise engelli rampasının mevcut olduğu,
26. Özgürlüğünden mahrum bırakılan engellilerin, engel durumları ve yaşlarına göre uygun odaya yerleştirilmeleri, kişisel temizliklerini yapmalarında yardımcı olacak destekler verilmesi, yemek yemelerine yardım edilmesi, kurum dışına çıkmaları gereken hallerde engelli aracıyla gidip gelmeleri konularında bir sorun olmadığı,
27. Merkeze aile olarak gelen yabancıların bir arada tutulduğu; bekârların ise kadınlar ve erkekler olarak ayrı ayrı tutulduğu,
28. Merkezin boya ve badanasının yeterli ve temiz olduğu,
29. Merkezde 24 saat süreyle sıcak su hizmeti sağlanmakta olduğu,
30. Kurumda toplamda 302 adet güvenlik kamerası ile anlık izleme yapıldığı ve kayıtların altı ay boyunca muhafaza edildiği,
31. Kurumda çalışır durumda yangın alarm sistemi olduğu,
32. Merkezin temizliğinin hem düzenli olarak belli periyotlarla hem de ihtiyaç halinde yapıldığı,
33. Çamaşır yıkama konusunda herhangi bir sorun olmadığı,
34. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların nevresim takımlarının iki haftada bir yıkandığı ve nevresimlerin ziyaret esnasında temiz ve düzenli olduğu,
35. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların hepsi için mevsime uygun yorgan ve/veya battaniye ve dolap bulunduğu, Heyetimizce yapılan görüşmelerde de özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan bu konuyla ilgili herhangi bir şikâyet olmadığı,
36. Isınmanın, doğalgazla çalışan ısı merkezinden kaloriferlere dağıtılan sıcak su ile sağlandığı,
37. Merkezde kalan özgürlüğünden mahrum bırakılanların her öğünden sonra ve yatma saatinden evvel 30'ar dakika olmak üzere toplamda 120 dakikalık havalandırmaya çıkarıldığı,
38. Zemin katta bulunan pencerelerin (girişte sağ tarafta yer alan odalarda) açılan kısmının güvenlik nedeniyle çok daraltıldığı (40x40 cm ebadında olduğu) ve bunun havalandırmayı zorlaştırdığı,
39. Kurumda ibadet alanı olarak belirlenmiş bir bölüm bulunduğu ve bu alanın herhangi bir dine özgülenmediği; talep halinde ilgili dini kitap ve ibadet eşyalarının tahsis edildiği,
40. Kurumda yemek işlemlerinin Merkezler İaşe Yönergesinde belirtilen usul ve esaslara göre yürütüldüğü, Merkezde kalan hasta, yaşlı, hamile ve perhizi olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara uygun menüler sağlandığı, yemeklerin tat ve hijyeni ile ilgili herhangi bir sorun olmadığı, yemeklerden düzenli olarak numuneler alındığı ve beslenmeye ilişkin tüm iş ve işlemlerin gıda mühendisi tarafından düzenli olarak takip edildiği,
41. Yemek menüsünün önceden paylaşılmadığı, Merkez idaresi tarafından da bu hususun teyit edildiği ve dolayısıyla özgürlüğünden mahrum bırakılanların hangi yemekleri yiyeceklerini önceden bilemediği hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

3. PERSONEL VE YÖNETİM

42. Hem idare hem de özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmeler neticesinde, personel ve özgürlüğünden mahrum bırakılan ilişkilerinin, genel olarak olumlu olduğu ve karşılıklı anlayış çerçevesinde yürüdüğü,
43. Merkez personeline insan hakları eğitiminin yanı sıra stresle baş etme, öfke kontrolü, dezavantajlı gruplarla iletişim ve göçmen psikolojisi alanında eğitimler verildiği,
44. Güvenlik personeli sayısının, Merkezde düzen ve güvenliğin etkin bir biçimde sağlanması ve personelin çalışma koşulları bakımından yetersiz olduğu, bu hususun idare tarafından da teyit edildiği, özellikle özgürlüğünden mahrum bırakılanların odalarının bulunduğu katlarda sadece birer personelin görev yapmasının, herhangi bir sorun yaşandığında müdahalede bulunulmasını zorlaştırabileceği; güvenlik personelinin hem 7/24 esasına göre çalışması hem de Merkezdeki tüm süreçlerde (yemek, havalandırma, sportif ve sosyal aktiviteler sırasında) aktif görevler üstlenmesi nedeniyle yetersiz kaldığı (Aynı kapasiteye sahip İzmir GGM de güvenlik personeli sayısı 109 dur.)

hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

4. SAĞLIK HİZMETLERİ

45. Merkezde sağlık hizmetlerinin, sağlık servisinde ifa edildiği, serviste il sağlık müdürlüğünden geçici görevle gelen bir doktorun görev yaptığı,
46. Kuruma ilk gelişte sağlık servisi tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılanların genel taramasının yapıldığı, ilk girişte doldurulan “Ön Değerlendirme Formu” ile yabancıların sağlık durumuna ilişkin ilk tespitlerin yapılmaya çalışıldığı,
47. Hastaların ilaç takibinin ve sağlık durumunun sürekli olarak kontrol edildiği, gerekli durumlarda merkez doktoru tarafından hastanelere sevklerin yapılabildiği,
48. Kurumda ziyaret tarihi itibarıyla bulaşıcı hastalığı olan özgürlüğünden mahrum bırakılan olmadığı, daha önce yaşanan bu tarz bir vakada özgürlüğünden mahrum bırakılan bu kişilerin ana gruptan ayrıldığı ve gerekli mercilere bilgi verildiği,
49. Sağlık servisinde yapılan tüm işlemlerin kayıt altına alındığı; ancak yapılan işlemlerin detayına ilişkin bilgilerin kayıt defterine işlenmediği; özellikle tanı ve teşhis bölümlerinde yeterli açıklamaya yer verilmediği hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

5. SOSYAL, SPORİF VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

50. Merkezde İl Milli Eğitim Müdürlüğünce görevlendirilen 2 Türkçe öğretmeni, 1 okul öncesi öğretmeni ve 1 el sanatları usta öğreticisinin eğitim verdiği, eğitim öğretim sezonu başladığında sınıf öğretmeni görevlendirmesi yapıldığı,
51. Merkezde birer adet kütüphane, bilgisayar odası ve spor salonu bulunduğu, kütüphaneden istifade konusunda herhangi bir sorun olmadığı,
52. İdare tarafından önemli gün ve haftalarda programlar yapıldığı, Kurumda özellikle üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının yer aldığı etkinliklerin yapıldığı,

53. Psiko-sosyal serviste başta çocuklar, travma mağduru, insan ticareti mağduru şüphelileri olmak üzere tüm özgürlüğünden alıkonularla gerekli görüşmeler yapıldığı ve gerekli desteğin verildiği,
54. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların spor salonundan ve bilgisayar odasından yeterince faydalandırılmadıkları hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

D. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

1. DEĞERLENDİRMELER

55. Heyetimiz tarafından bu ziyarete ilişkin yapılan tüm inceleme, değerlendirme ve gözlemler ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:
- a- Merkezin mevcut fiziki şartlar ve sosyal imkânlar açısından genel olarak müspet olduğu,
 - b- Gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ve personel arasındaki iletişimin olumlu olduğu, Merkez görevlilerinin özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla iyi ilişkiler içinde olduğu,
 - c- Çevre düzenlemesi, hijyen, temizlik, ısınma, sıcak su ve beslenme konularında genel olarak bir sorun olmadığı,
 - d- Havalandırma, güneş ışığı alma, sıcak su temini gibi hususlarda yaygın bir sorun olmadığı ve bu durumun özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca da teyit edildiği,
 - e- Özgürlüğünden mahrum bırakılan engellilerin yaşamlarını rahat bir şekilde idame ettirmesine yardımcı olunduğu,
 - f- Eğitim ve meslek edindirme faaliyetleri ile psiko-sosyal çalışmaların etkili ve verimli olarak yürütüldüğü ve genel bir memnuniyet olduğu
- hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

Bu tutum ve uygulamalar, Heyetimiz tarafından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmiştir.

2. TAVSİYELER

2.1. Merkez İdaresine

- 56.
- a- Zemin katta sağ tarafta yer alan ve dış avluya bakan odalardaki pencerelerin yalnızca 40x40 cm ebatlarında olduğu görülmüştür.
- Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yaşamaları ve çalışmaları istenen yerlerde pencereler özgürlüğünden mahrum bırakılanların gün ışığında okuyabilmesine veya çalışabilmesine imkân verecek yeterli büyüklükte ve havalandırma tertibatı yapılmış olsa da temiz havanın girebileceği bir biçimde yapılır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların okuma ve çalışması için, görme yeteneğine zarar vermeyecek ölçüde yeterli aydınlatma sağlanır.³

3 Nelson Mandela Kuralları, Birleşmiş Milletler, m. 14.

Bu nedenle, “*Zemin katta yer alan 40x40 cm ebadındaki açılır pencerelerin havalandırmayı zorlaştırması nedeniyle bu pencerelerin yeterli havalandırmaya imkân verecek şekilde yeniden düzenlenmesi*”,

- b- Sağlık servisinde verilen hizmetler kapsamında yapılan iş ve işlemlerin takibi ve şeffaflığa imkân verecek şekilde sağlık kayıt defterine detaylı işlenmediği görülmüştür. Bu nedenle sağlık servisinde verilen hizmetlerin detayına ulaşmanın zorlaşabildiği tespit edilmiştir.

Bu nedenle “*Sağlık servisinde verilen hizmetler kapsamında yapılan iş ve işlemlerin takibi ve şeffaflığa imkân verecek şekilde sağlık kayıt defterine detaylı işlenmesi*”,

- c- Yemek menüsünün özgürlüğünden paylaşılması Merkeze sunulan hizmetlerin şeffaf olması açısından önem arz etmektedir.

Bu nedenle “*Yemek menüsünün önceden özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla paylaşılması*”,

- d- Özgürlüğünden mahrum bırakılanların spor salonundan ve bilgisayar odasından yeterince yararlandırılmadığı tespit edilmiştir.

Özgürlüğünden mahrum bırakılanların ruhsal ve fiziksel sağlıkları için kurumlarda eğlendirici ve kültürel faaliyetler düzenlenmelidir.⁴

Spor, oyun, kültürel etkinlikler, hobiler ve diğer boş zaman faaliyetlerini de içeren eğlence imkânları sağlanmalı ve bunların mümkün olduğunca mahkûmlar tarafından organize edilmesine izin verilmelidir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların spor sırasında ve eğlence dinlence faaliyetlerine katılmak amacıyla birbirleriyle ilişki kurmalarına izin verilmelidir.⁵

Bu nedenle “*özgürlüğünden mahrum bırakılanların imkânlar dahilinde bilgisayar odası ve spor salonundan yararlandırılması*”

- e- Mevcut güvenlik personelinin sayısının Merkezde kalanların güvenliğinin azami derecede korunması hususunda yetersiz olduğu görülmüştür.

Özgürlüğünden mahrum bırakılan bireylerin güvenliğinden devlet sorumludur. Bu bireyler kamu gücü kullanan bir makam veya kişinin gözetim ve denetiminde olduğu süre zarfında devlet tarafından azami derecede korunmak durumundadır.⁶

Bu nedenle “*güvenlik personeli sayısının imkânlar dahilinde artırılması*” hususları tavsiye edilmektedir.

4 Nelson Mandela Kuralları, Birleşmiş Milletler, m.105.

5 Avrupa Cezaevi Kuralları, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi,2006, md.27.

6 AİHM, Kurt / Türkiye, 24276 / 94, 25 Mayıs 1998

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

ERZURUM AŞKALE GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

2018 / 16

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
AİÖK	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamelenin veya Cezaların Önlenmesi Komitesi
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GGM-1	Geri Gönderme Merkezi-1
GGM-2	Geri Gönderme Merkezi-2
m.	madde
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
prg.	paragraf
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Geri gönderme merkezleri kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) bulmaktadır. YUKK'un geri gönderme merkezi başlıklı 58 inci maddesi; *"(1) idari gözetime alınan yabancıların, geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenleneceği"* hükümlerini haizdir.
5. 22 Nisan 2014 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik" in 3/1-ç bendine göre geri gönderme merkezi; *"idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işletirilen merkezleri"* ifade etmektedir.
6. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

yabancıların tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Bu bağlamda, Erzurum/Aşkale Gönderme Merkezi OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.

7. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu üyesi ... eşliğindeki ziyaret heyetinde, ... yer almıştır. Ayrıca talebimiz üzerine Heyete, Erzurum Valiliğinin görevlendirmesi ile Doktor ... ile Psikolog ... dâhil edilmiştir.
8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 13.03.2018 tarih ve 2018/35 sayılı kararı ile 10.09.2018 tarihli Başkanlık Görev Emri uyarınca Erzurum Aşkale Geri Gönderme Merkezine² 12.08.2018 tarihinde gerçekleştirilen izleme ziyareti³ neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Merkezin Fiziksel Koşulları

9. Her iki merkez toplam 35000 metrekare alan üzerine kurulmuştur. GGM-1, 4 adet yabancı barınan bloğu ve 1 adet idari bloktan oluşmakta, GGM-2 ise 2 adet yabancı barınan bloğu ve 1 adet idari bloktan oluşmaktadır.
10. Her iki GGM'nin ısınması merkezi sistem doğalgaz ile sağlanmakta ve merkezlerde 24 saat sıcak su bulunmaktadır. Ayrıca elektrik kesintileri için jeneratör, yangına karşı ise alarm sistemi bulunmaktadır.
11. GGM-1'in bahçesi iki ayrı güvenlik bölgesine ayrılmıştır. İç kısımda kalan bölgenin güvenliği özel güvenlik görevlileri tarafından sağlanırken dış kısımda kalan bölgenin güvenliği Jandarma tarafından sağlanmaktadır.
12. GGM-1'in açık alanında, çocuklar için oyun parkı/alanı, yetişkinler için toprak zeminli futbol, basketbol ve voleybol sahası vardır. Sayılan sosyal aktivite alanları Jandarmanın kontrol ettiği ikinci güvenlik bölgesinde kalmaktadır. GGM-2'nin bahçesinde ise çocuklar için oyun parkı ve kapalı oyun salonu bulunmaktadır.
13. GGM-1'in kapalı ortak kullanım alanlarında; yemekhaneler, kadın ve erkekler için ayrı ibadet odaları, çocuklar için oyun ve faaliyet odaları, yetişkinler için derslikler, kütüphane, revir, abdesthane, internet odası (özgürlüğünden mahrum bırakılanların internet odasına erişimi yoktur), projeksiyonlu toplantı/sinema salonu, kuaför ve berber salonu bulunmaktadır. GGM-2'nin kapalı alanları da benzer özelliklere sahiptir.

2 Erzurum Aşkale Geri Gönderme Merkezi, Erzurum'da bulunan Kabul ve Barınma Merkezi'nin de Geri Gönderme Merkezine dönüştürülmesi neticesinde iki ayrı binadan oluşan bir yapı haline gelmiştir. Başından beri geri gönderme merkezi olarak kullanılan bina Geri Gönderme Merkezi 1 olarak; Kabul ve Barınma Merkezinden dönüştürülen bina ise Geri Gönderme Merkezi-2 olarak adlandırılmaktadır. Her iki Merkez, tek elden idare edilmektedir. Bundan sonra her iki Merkezi anlatmak için "Merkezler"; Geri Gönderme Merkezi 1 için GGM-1; Geri Gönderme Merkezi 2 için GGM-2 ifadeleri kullanılacaktır.

3 OPCAT bağlamında gerçekleştirilecek ziyaretler orijinal metinlerde "monitoring visits" olarak adlandırılmaktadır. Bu ziyaretler birçok Türkçe metinde kendine "izleme ziyaretleri" olarak yer bulmuştur.

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

14. GGM-1'de 63 adet genel kullanıma açık tuvalet, 10 adet engelli tuvaleti ve 57 adet banyo bulunmaktadır. GGM-2'de ise 142 adet genel kullanıma açık tuvaletin yanı sıra 8 adet engelli tuvaleti ve 60 adet banyo bulunmaktadır.
15. GGM'lerin koridorlarında ankesörlü telefon bulunmaktadır.
16. GGM-1'in bodrum katında çamaşırhane, temizlik malzemeleri deposu, elektrik odası ve barınanlar için malzeme deposu mevcuttur.
17. GGM'lerde güvenlik için 600 civarında kamera bulunmaktadır. Kamera kayıtları kapalı devre televizyon ofisinden (CCTV) izlenebilmektedir. GGM-1'de kayıtlar 48 saat, GGM- 2'de 6 aya kadar tutulabilmektedir. Ayrıca iki GGM'nin girişinde de yabancıların kabulü sırasında arama yapılabilmesi için X-Ray cihazı bulunmaktadır.
18. Engelliler için merkezin bazı bloklarında engelli odalarının bulunduğu ve bu odalara asansörle ulaşımın mümkün olduğu belirtilmiştir.

1.2. Merkez Personeli

19. Merkez Müdür Vekili tarafından yönetilen Merkezlerden, GGM-1'de 6 il göç uzman yardımcısı, 2 polis memuru, 1 büro memuru, 77 güvenlik görevlisi, 16 temizlik görevlisi, 5 teknik personel, 7 yemekhane şirketi personeli ile 22 aylık proje kapsamında görevlendirilen 1 gıda mühendisi, 3 tercüman, 2 psikolog, 1 sosyal çalışmacı, 1 şoför, 1 teknik personelden oluşan, 17'si kadın olmak üzere toplam 123 personel bulunmaktadır.
20. GGM-2'de ise 6 il göç uzmanı, 2 polis memuru, 1 büro memuru, 17 temizlik görevlisi, 28 güvenlik görevlisi, 8 yemekhane şirketi personeli, 7 teknik personel ile 22 aylık proje kapsamında görevlendirilen 3 tercüman, 2 psikolog ve 1 sosyal çalışmacıdan oluşan 11'i kadın olmak üzere toplam 74 personel bulunmaktadır.
21. Merkezlerde Aşkale Toplum Sağlığı Merkezi tarafından görevlendirilen 1 adet doktor görev yapmaktadır.
22. Mevcut personele yönelik olarak 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde uygulamalı sınır dışı eğitimi verildiği; ancak personelin işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme için özel bir eğitim almadığı bildirilmiştir. Merkez idaresi tarafından personelin eğitim müfredatının GİGM tarafından hazırlanıp verildiği, bu konuda Merkez idaresinde herhangi bir bilgi ve belgenin bulunmadığı ifade edilmiştir.
23. Merkezlerde sınır dışı vb. işlemleri yapan uzman ve uzman yardımcısı sayısı toplam 12 olup kişi başına düşen dosya sayısı ortalama üç yüz adettir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

24. Her iki Merkezin kapasitesi 750'şer kişidir. Merkezlerde, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların sayısı, düzensiz göç hareketlerine göre değişiklik gösterebilmekte olup ziyaret tarihi itibari ile (12 Eylül 2018), GGM-1'de 627; GGM-2'de 530 olmak üzere farklı uyruklardan toplam 1.157 yabancı barınmaktadır. Bu uyruklar; Afganistan, Pakistan, Filistin, Irak, İran, Mısır, Myanmar, Rusya, Suriye, Türkmenistan, Bangladeş vb. şeklinde sıralanmaktadır.

25. Mevcut içerisinde, 65 yaş ve üzeri 1 yabancı, 1 engelli yabancı, 16 çocuk ve 14 kadın bulunmaktadır. 14 kadından 1'i hamile iken emziren yabancı kadın sayısı 2'dir. Merkezlerde 8 refakatsiz çocuk bulunmakta olup refakatsiz çocuk bulunmamaktadır.
26. Merkezlere gelen ailelerin aynı bölümde barındırıldığı; ailelerin Merkezlerde bir haftadan fazla kalmamasına özen gösterildiği, özgürlüğünden mahrum bırakılan diğer yabancıların sınır dışı işlemlerinin hızlandırılması için de kolluk kuvvetleriyle iş birliği içinde yoğun bir biçimde çalışıldığı ifade edilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

27. GGM-1'in ve GGM-2'nin kapalı ortak kullanım alanlarında; yemekhaneler, kadın ve erkekler için ayrı ibadet odaları, çocuklar için oyun ve faaliyet odaları, yetişkinler için derslikler, kütüphane, revir, abdesthane, internet odası (özgürlüğünden mahrum bırakılanların internet odasına erişimi yoktur), projeksiyonlu toplantı/sinema salonu, kuaför ve berber salonu bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu hizmetlerin sunulduğu alanlar ziyaret heyetince ziyaret edilmiştir.

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

28. Merkezin fiziksel koşulları ve yaşam alanları incelendiğinde; özgürlüğünden mahrum bırakılanların, uyrukları, aile birliğinin sağlanması, medeni hali ve cinsiyeti gibi hususların göz önünde bulundurularak yerleştirildiği gözlemlenmiştir. GGM-1 ve GGM-2 şeklinde iki ayrı binadan oluşan Merkezin GGM-1 binasında bulunan 4 bloğunda da özgürlüğünden mahrum bırakılan bekâr erkek yabancılar barındırılmaktadır. GGM-2 binasında ise yabancıların barınması için iki blok bulunmakta olup zemin katta aile olarak gelenler bir arada barındırılırken üst katlarda bekâr erkek yabancılar barındırılmaktadır. Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancı kadın sayısı erkek sayısına oranla oldukça az olup söz konusu kişiler GGM-2'nin en üst katında barındırılmaktadırlar. Refakatsiz çocuklar Merkeze kabul edilmemektedir.
29. Merkezde barındırılanların tutuldukları bölümler odalardan oluşan bloklar şeklinde tasarlanmıştır. Odalardan bir tanesi televizyon odası olarak kullanılmaktadır. Kimi bloklarda tuvalet ve banyo ortak kullanılmakta olup odalarda kalan kişi sayısı ortalama 6'dır. Bu kısımlarda genel olarak ranzalar ve eşya dolapları, masa ve sandalyeler bulunmaktadır. Odalarda perde bulunmadığı görülmüştür. İdare, Merkezler yapıldığında bütün odalarda perde bulunduğunu; ancak özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların perdelerin kenarlarındaki telleri ve ipleri birbirlerine zarar vermek amacıyla kullandıkları için odalardaki perdeleri çıkarmak durumunda kaldıklarını belirtmiştir.
30. Merkezdeki odalarda genellikle 1 adet banyo ve tuvalet bulunduğu, kimi bloklarda tuvalet ve banyonun ortak kullanıldığı; tuvalet ve banyolarda klozet kapaklarının ve kapı kollarının kırılması, tavanların nemlenmesi, tuvalet giderlerinin tıkalı olması gibi tadilat gerektirecek eksikliklerin bulunduğu görülmüştür. İdare tarafından bu durumla ilgili olarak bazı parçaların sipariş edildiği ve beklendiği; ancak ödenek yetersizliği nedeniyle bütün eksiklikleri giderme konusunda güçlük yaşadıkları bilgisi verilmiştir. Ayrıca idare, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların tuvaletlere pet şişe vb. cisimler atması nedeniyle tuvaletlerin çok sık tıkanıp tıkanmadığını ve bu nedenle su sızmalarının yaşandığını belirtmiştir.

31. Diğer taraftan özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların büyük çoğunluğunun oda ve koridor duvarlarını pencere camlarının kenarlarında bulunan pencere fitilleriyle resimler ve çizimler yapmak suretiyle tahrip ettikleri görülmüştür.
32. GGM-1’de sıcak suyun 24 saat akmakta olduğu ifade edilirken GGM-2’nin son iki katında zaman zaman su kesintileri olduğu belirtilmiş; idare tarafından da bu durum doğrulanmış, kesintisiz su verilebilmesi için çalışmaların devam ettiği belirtilmiştir.
33. Merkezlerde bulunanlara günde üç öğün ücretsiz yemek sağlandığı ve yemek konusunda özel durumu olan kişilere göre menülerin hazırlandığı belirtilmiştir. GGM-1’de birinci katta bir ikinci katta iki tane olmak üzere üç yemekhane bulunmaktadır. Yemekhane yemeklerin dağıtımını tek kullanımlık tabldotlarla yapılmaktadır. Yemek için Erzurum’da faaliyet gösteren bir firma ile anlaşılması olup, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılara her öğün için dört çeşitten oluşan üç öğün yemek verilmektedir. Yemek dağıtımının yapıldığı bölmenin duvarları tarafsızlığı sağlamak için yemek dağıtımını yapan personelin yemek almaya gelen yabancıların yüzünü görmeyeceği şekilde tasarlanmıştır. Yemekhanelerde bank sistemi bulunmaktadır. Yabancılar burada yemeklerini bir arada yemektirler.
34. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılara içme suyu günde üç öğün yemekle birlikte verilmekle birlikte idare ile yapılan görüşmede GGM-1’de çeşme suyunun içmek için uygun olduğu; ancak GGM-2’de çalışmalar henüz tamamlanmadığı için zaman zaman su kesintisi olduğunu ve bu nedenle bu katlara ayrıca damacana şeklinde içme suyu verildiği ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar içme suyunun yetersiz olmasından ve yemeklerden sonra verilen içme suyunun odalara götürülmesine izin verilmemesinden kaynaklanan rahatsızlıklarını dile getirmişlerdir. Söz konusu iddialara ilişkin olarak idare, pet şişelerin tuvaletlere atılması neticesinde tuvaletler tıkağında olduğu için odalara şişe suyu alınmasına izin verilmediği belirtmiştir.
35. Odaların pencereler açılmak suretiyle havalandırıldığı gözlemlenmiştir; ancak bazı odaların pencerelerinin açılan kanatları diğerlerine oranla oldukça küçük olduğundan özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar havasızlık sorununu dile getirmişlerdir. Hatta bu nedenle yazın sıcak günlerinde bazı odaların camlarını kırdıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum idare tarafından da doğrulanmış, Merkezin planlamasından kaynaklanan bir sorun olduğu belirtilmiştir. Merkezdeki odalardan birinde pencerenin sağ kanadının olmadığı görülmüş; özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar cam kanadının bir aydır kırık olduğunu belirtmişlerdir. İdare ile ziyaret tarihinde yapılan görüşmede pencerelerin alüminyum doğrama şeklinde olduğu ve yerelde imalatçısı olmadığı için tamirat sürecinin uzadığı; ancak il merkezinden talebin ivedilikle karşılanacağı ifade edilmiştir. İdareden 16.11.2018 tarihinde alınan bilgiye göre Merkezlerdeki tadilatın 12 Kasım 2018 tarihinde başlatılmış ve tadilat yapılırken bu husus öncelikli olarak gözetilmiştir.
36. Merkezde 2 aydır tutulmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan bazıları Merkeze girişte kalabalık bir grupla geldiklerinden spor salonunda yaklaşık 15 gün tutulduklarını, 15 gün boyunca banyo dahi yapamadıklarını iddia etmişlerdir. İdare tarafından yoğun göç hareketlerinin olduğu dönemlerde kapasiteyi aşan sayıda yabancıların Merkezlere girişinin yapılması gerektiği; bu dönemlerde Merkezlerde bulunan diğer yabancıların sınır dışı vb. işlemleri sonuçlanana kadar

yeni gelen yabancıların yer sıkıntısı nedeniyle spor salonunda barındırılmak zorunda kaldığı ifade edilmiştir. Ziyaret heyetince bahsi geçen spor salonu incelenmiş; salonun tavan düzeneklerinin söküldüğü ve lambalarının yanmadığı tespit edilmiştir. Spor salonunun bulunduğu koridordaki tuvaletlerin sifonlarının kırık olduğu ve duşların kullanıma açık olmadığı görülmüştür.

37. Yapılan görüşmelerde yabancılar ibadethaneleri kullanamadıklarını; Cuma namazlarında imam eşliğinde namaz kılamadıkları için kendi cemaatlerini oluşturduklarını; bu nedenle Cuma namazı için idareden hutbe kitabı istediklerini; ancak bu konuda kendilerine yardımcı olunmadığını ifade ederken, idare her topluluğun ibadetini farklı şekillerde yerine getirmeyi tercih ettiğini, Cuma namazlarında kendi imamlarına uymak istediklerini belirtmişlerdir. İdari personellerden biri ise Cuma namazını kıldırmak için Merkeze gelen imamla yalnızca Merkez personelinin namaz kıldığını ifade etmiştir. Ziyaret heyeti her iki Merkezde de bir kadın bir erkek mescidinin bulunduğunu, mescitlerin yanında abdesthanelerin yer aldığını, ibadethanelerin ve abdesthanelerin temiz olmadığını; ziyaret esnasında her iki Merkezdeki ibadethanenin de yabancılar tarafından kullanılmadığını, yabancıların odalarında, koridorlarda veya televizyon odalarında ibadet ettiklerini görmüştür.
38. Her iki merkezin duvarlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin hak ve özgürlükleri ile merkez kurallarına ve yasaklarına ilişkin çok dilde hazırlanmış olan bilgilendirme afişleri görülmüştür.
39. Merkezlerde kantin hizmeti de sağlanmakta olup, kantindeki ürünlere ilişkin fiyat listelerinin çok dilde hazırlandığı görülmüştür.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. Kayıt

40. Merkeze girişte yapılan aramada öncelikle yabancıların eşyalarının X-Ray cihazından geçirildiği, daha sonra yabancıların cinsiyetine göre kadın veya erkek personel tarafından elle arandığı, üzerlerinden çıkan yasaklı ve kıymetli eşyaların emanete alındığı, kayıt işlemlerinin GİGM'nin Geri Gönderme Merkezlerinde Uygulanacak Yönergesi'ne ve yine GİGM tarafından gönderilen "Ön Değerlendirme Formu"na göre yapıldığı belirtilmiştir.
41. Ziyaret heyeti, ziyaret günü Ön Değerlendirme Formu aracılığıyla durumları tespit edilmeye çalışılan yabancılarla psikososyal destek servisinden bir personelin yaptığı görüşmelere tanık olmuştur. Görüşmelerin tercüman eşliğinde gerçekleşmesine özen gösterildiği, Ön Değerlendirme Formunda yer alan hususların yabancıların anlayacakları şekilde kendilerine yöneltildiği görülmüştür.
42. Hassas gruplara mensup olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların henüz Merkeze alınmadan 'Ön Değerlendirme Formu' ile incelendiği ve hassasiyet durumu tespit edilenlerin daha sonra sosyal çalışmacı ve psikologlar tarafından detaylı değerlendirmeye alındığı, sağlık sorunu olduğu tespit edilen yabancıların sağlık birimine yönlendirildiği ifade edilmiştir.

2.2. Müracaat ve İdari/Hukuki Süreçler

43. Merkez idaresi tarafından, bilgi belge talebimizde yer alan bugüne dek Merkezde kaç adli vaka yaşandığına ve bunlara ilişkin olarak ne yapıldığına ilişkin soruya cevaben, Merkezlerde yıllık ortalama 8 adli vakanın yaşandığı; bunların yabancının kendine veya kamu malına zarar vermesi gibi olaylardan kaynaklandığı belirtilmiştir
44. GGM-1'de 30.07.2018 tarihinde bir güvenlik görevlisinin özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancı bir şahsın darp edildiğinin kamera kayıtlarından tespit edilmesi üzerine Merkez Müdür vekili tarafından idari soruşturma başlatılmış ve adli soruşturma başlatılması için gerekli girişimlerde bulunulmuştur. İdare, soruşturmaların neticeleri hakkında Kurumumuzu bilgilendirmiştir. Adli soruşturma neticesinde takipsizlik kararı verilmişse de idari soruşturma neticesinde güvenlik görevlisi hakkında 6 gün yevmiyeden kesme ve fiilin tekrarlanması halinde iş akdinin feshedileceğine dair karar verilmiştir.
45. Merkez idaresi bilgi ve belge talebimiz doğrultusunda; bugüne kadar Merkezde hayatını kaybeden iki kişinin olduğunu, söz konusu şahıslardan birinin 31.12.2015 tarihinde intihar ederek hayatını kaybeden Suriye uyruklu bir yabancı; diğerinin ise 05.09.2017 tarihinde hastanede 10 gün madde bağımlılığı tedavisi gördükten sonra Merkeze getirilen ve Merkezde fenalaştığı için yeniden hastaneye götürüldükten sonra hastanede hayatını kaybeden Afganistan uyruklu bir yabancı olduğu bilgisi verilmiştir.
46. Merkez İdaresi ayrıca, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar tarafından dilekçe ile yapılan müracaatlara hukuki süreler içerisinde geri dönüş yapıldığını ve ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde kalanların idari gözetim kararının iptali yönünde açtığı dört dava bulunduğunu ve davaların sürdüğünü ifade etmiştir.
47. Ziyaret sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerden bazıları; mevcut durumları, özgürlüğünden mahrum bırakılma nedenleri ve gelecekleri hakkında yeterince bilgilendirilmediklerini ifade etmişlerdir. Pek çok kişi tarafından idare ile görüşme taleplerinin karşılanmadığını dile getirilmiş, fakat özgürlüğünden mahrum bırakılanların bilgilendirilmediği yönündeki iddialar Merkez idaresi tarafından reddedilerek serbest bırakılmaları yönündeki taleplerinin karşılanmamasının bilgilendirme eksikliği olarak değerlendirildiği, periyodik olarak özgürlüğünden mahrum bırakılan her yabancıyla aylık görüşmeler gerçekleştirildiği, bunun dışında da talep halinde bir aylık süre beklenmeksizin görüşme yapıldığı ifade edilmiştir.
48. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılarla yüz yüze yapılan görüşmelerde, yabancılar tarafından Merkezde çalışan görevlilerin kendileri ile iyi diyalog kurdukları ve herhangi bir sorun yaşamadıkları ifade edilmiştir.

2.3. Dış Dünya ile İletişim, Açık Havadan Faydalanma ve Sosyal Faaliyetler

49. Açık havadan faydalanma hususunun GGM-1 ve GGM-2'de farklılık taşıdığı tespit edilmiştir. GGM-1'de özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar günde üç kez yemeklerden sonra ve sigara içmek istedikleri takdirde ise saat 21.00'dan sonra açık havaya çıkarıldıklarını belirtirken, GGM-2'de kalan özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar bazı günler açık havaya hiç

çıkartılmadıklarını söylemişlerdir. İdare tarafından da bu durum teyit edilmiştir. Dolayısıyla özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin bir kısmının açık havadan faydalandırılmadıkları tespit edilmiştir.

50. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar, idare tarafından verilen telefon kartlarının yetersiz olduğunu, beş kişiye bir kart verildiğini, aileleriyle görüşme konusunda sıkıntı yaşadıklarını iddia ederken idare ise telefon kartlarını mümkün olduğunca özgürlüğünden mahrum bırakılanlara dağıtmaya çalıştığını; ancak kartların kullanım süresinin ülkeden ülkeye değişmesinin de sürelerin kısa olmasında etkili olduğunu belirtmiştir.
51. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların bir kısmı Merkezdeki sosyal faaliyetlerden faydalanamadıklarını, bir kısmı sinema odasını hiç görmediklerini, üç ayda bir kere futbol/voleybol oynayabildiklerini, Merkezde bunun dışında bir sosyal faaliyet olmadığını belirtirken, psiko-sosyal destek servisi de özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların bu şikâyetlerini teyit ederek sosyal faaliyetlerin psikososyal destek servisinin yoğun çabalarıyla ve istisnai bir biçimde gerçekleştiğini ifade etmiştir. Bilgi ve belge talebimiz doğrultusunda idareden alınan belgede ise Merkezlerde futbol, voleybol, sinema, çocuklar için oyun salonu ve parkı, kütüphane gibi etkinliklerin bulunduğu; özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların bu olanaklardan hava şartları ve güvenlik personelinin müsaitlik durumuna göre faydalandırıldığı ifade edilmiştir.

2.4. Sağlık

52. Her iki GGM'de de revir bulunmaktadır. Sağlık hizmetleri ziyaret tarihi itibarıyla 8:00- 17:00 mesaisine uygun şekilde çalışan bir doktor ve vardiyalı çalışan hemşireler tarafından yürütülmektedir. Hemşireler gece ve gündüz olmak üzere iki vardiya çalışmakta, acil durumlarda gece vardiyasındaki hemşire doktorun talimatları doğrultusunda işlem tesis edebilmektedir. Hemşire sayısının yetersizliği nedeniyle bazen ayın son on günü gece vardiyasına hemşire kalamamaktadır. Doktor ihtiyacı Aşkale Toplum Sağlığı Merkezi tarafından yapılan görevlendirmelerle karşılanmaktadır. Erzurum İl Sağlık Müdürlüğüne konuyla ilgili yazılan valilik imzalı 2 doktor, 2 hemşire ve sekiz nöbetçi sağlık görevlisi talebi bulunmakta olup ilgili kurumdan cevap beklenmektedir. Hastaneye sevk kritik durumlarda Aşkale Devlet Hastanesinden ambulans çağrılarak yapılmaktadır. Ancak Aşkale'de ambulans hazır bulunmadığında sevkler merkezlerin kendi araçlarıyla gerçekleştirilmektedir.
53. Ziyaret heyeti tarafından ziyaret edilen GGM-1'deki revirin genel olarak temiz ve aydınlık olduğu gözlemlenmiştir. Revir bölümünde "sağlık odası" tabelalı içinde sedye ve beşik bulunan bir oda, iki yataklı bir müşahede odası, depo olarak kullanılan bir laboratuvar ile muayene odası bulunmaktadır. Merkez doktoru sorulan sorular doğrultusunda aşağıdaki bilgileri ziyaret heyeti ile paylaşmıştır.
54. Merkezlerdeki en yaygın hastalık öz bakım eksikliğinden kaynaklanan kaşıntılı hastalıktır.

55. Merkezlerde EKG, nebulizatör, acil durum çantası ve gerekli ilaçlar mevcuttur. Hastaneye sevkler doktorun talimatı doğrultusunda gerçekleşmekte; hastalık öncelikle Merkezde kontrol altına alınmaya çalışılmakta; doktor zaman zaman hastaları tek tek sevk etmemek adına acil olmadığını değerlendirdiği hastaları topluca sevk etmekte; ancak bir hastanın sevk için on günden fazla beklenilmemektedir. Merkezin revir bölümündeki sağlık kayıtları da ziyaret heyetine incelenmiştir. Sağlık kayıtlarının tutulduğu defterde hastaların şikâyetleri ve hastaneye sevk nedenlerinin eksik olduğu gözlemlenmiş; Merkez doktoruna bu hususla ilgili soru yöneltildiğinde hastaneye sevkler için münferit evrak düzenlenmesi gerektiği için ayrıca deftere kayıt yapmadıklarını belirterek sevk kâğıtlarını ziyaret heyetine göstermiştir.
56. Günde ortalama 100 hasta muayene edildiği için hasta yoğunluğu çok fazla olmasına rağmen muayene olmak isteyen herkes muayene edilmektedir.
57. Merkezde bulunan bazı yabancılarda diyabet ve tansiyon gibi kronik rahatsızlıklar bulunmakta, zaman zaman epilepsi hastaları da Merkeze gelmektedir. Bu durumda hastaların daha önce kullanmakta oldukları ilaçlara devam etmesine doktor kontrolünde izin verilmektedir.
58. Merkezlerde sağlık hizmetlerine ilişkin en büyük sorun diş rahatsızlıklarıdır. Merkezlerde diş doktoru bulunmadığı için hastalar Aşkale Devlet Hastanesine sevk edilmekte; ancak buraya giden hastaların diş problemleri ekipman veya tecrübe eksikliği nedeniyle çözülememektedir. Üniversite hastanesi Merkezlerdeki hastaları kabul etmemektedir. Tüm bu sebeplerden dolayı hastaneye sevk yerine; apsesi olanlar antibiyotikle, diğer diş rahatsızlıkları ise ağrı kesici ile tedavi edilmeye çalışılmaktadır. Merkez doktoru, Merkezlerde diş hekimine ihtiyaç bulunduğunu, hastaların yaklaşık yüzde onunun diş rahatsızlıklarının olduğunu, bu nedenle diş hekiminin haftada 1 gün dahi gelmesinin büyük faydasının olacağını belirtmiştir.
59. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar, sağlık konusundaki en büyük sıkıntılarının kaşınıtlı hastalık sorunu olduğunu, bir rahatsızlıkları olduğunda doktorla görüşme konusunda herhangi bir sorun yaşamadıklarını, doktorun uzaktan değil, dokunarak muayene ettiğini; doktor görüşmelerini tercüman eşliğinde olmasa da Türkçe bilen bir özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancı eşliğinde gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. İdare, kaşınıtlı hastalık sorununu engellemek için düzenli aralıklarla ilaçlama çalışmalarının yapıldığını ifade etmiştir. Merkez idaresince ziyaret heyetiyle paylaşılan belgelerden 2018 yılının Nisan ayından Ekim ayına kadar her ay düzenli olarak ilaçlama yapıldığı tespit edilmiştir.

2.5. Eğitim

60. Her iki Merkezde de üçer derslik bulunmaktadır. Dersliklerin bir kısmı yetişkinler bir kısmı ise çocuklar için dizayn edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılardan bir kısmı dil öğrenme konusunda herhangi bir eğitim talebinde bulunmadığını belirtirken bir kısmı da talepte bulunmalarına rağmen güvenlik tarafından böyle bir imkân bulunmadığının söylendiğini ifade etmişlerdir. İdare tarafından ise yetişkinlere talep halinde Türkçe dersleri verildiği dile getirilmiştir. GGM-1'de genellikle çocuk kalmadığı için, GGM-2'de ise ziyaret tarihi itibarıyla okulların tatil olması nedeniyle eğitim olmadığı ifade edilmiştir.

2.6. Temizlik ve Hijyen

61. İdare tarafından Merkezlerin temizliğinin temizlik personeli tarafından yapıldığı ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar temizliğin genel olarak ortak alanların haftada iki-üç sefer olmak üzere temizlik personeli tarafından, alıkonuların odalarının temizliğinin ise kendilerince yapıldığını belirtmişlerdir. Merkezde temizlik personelinin sorumlu olduğu ortak kullanıma açık banyo ve tuvaletler ile çocuk oyun alanlarının temiz olmadığı görülmüştür.
62. Nevresimlerin yeni giriş olduğunda ve rutin olarak 15 günde bir kez değiştirildiği, Yabancılar kişisel temizlikleri için ihtiyaç duydukları şampuan, sabun vb. temizlik malzemeleri verildiği öğrenilmiştir.
63. Merkez idaresi çamaşırhanelerin yabancılar tarafından kullanılabilen olduğunu; ancak yabancıların genellikle çamaşırlarını ellerinde yıkamayı tercih ettiklerini aktarmıştır. Merkez çamaşırhanesindeki görevli personel ise haftada bir gün kıyafetlerin, 10-15 günde bir nevresimlerin yıkandığını; kişilerin istediği kadar çamaşır verebildiğini ifade etmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ise çamaşırlarını kendilerinin yıkadıklarını; çamaşırlarını yıkamak için kendilerine bilgilendirme yapılmadığını ve file verilmediğini iddia etmişlerdir. Ziyaret heyeti de özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların çamaşır yıkama imkânları hakkında bilgi sahibi olmadıklarını, çamaşırlarını pet şişelerin kapak kısımlarını keserek yaptıkları leğenlerde yıkadıklarını; banyoda veya pencere demirlerinde kuruttuklarını görmüştür.
64. Yapılan görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılan birçok yabancı yeterli sayıda kıyafetleri olmadığı için kıyafet istediklerini; ancak taleplerinin karşılıksız kaldığını dile getirmiştir. Merkez idaresiyle yapılan görüşmelerde yabancılar imkânlar ölçüsünde kıyafet verilmeye çalışıldığı; Merkezlere girişi yapılan her yabancıya terlik verildiği, ziyaret günü itibarıyla kıyafet taleplerinin tekrar dikkate alınacağı ifade edilmiştir.

2.7. Refakatsiz Çocukların Durumu

65. Merkez İdaresi tarafından yaş tespiti yapılmak üzere kemik testi yapılan refakatsiz çocukların⁴ test sonucu çıkıncaya kadar nerede barındırılacakları konusunda yaşadıkları sıkıntılar dile getirilmiştir. GiGM tarafından GGM'lere gönderilen yazıda yürürlükteki mevzuat hükümleri⁵ göz önünde bulundurularak refakatsiz çocukların hiçbir koşulda GGM'lerde barındırılmaması gerektiği hususu özellikle vurgulanmaktadır. Ne var ki Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü kemik yaşı tespit edilene kadar refakatsiz olduğundan şüphe edilen çocukları kurumlarında barındırmak istememektedir. Merkez İdaresi refakatsiz çocukları Merkezlerde kesinlikle barındırılmadığını; ancak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü'nün bu konuda kendilerine zorluk çıkarmamalarının mevzuata uygun bir şekilde çalışmalarını kolaylaştıracağını ifade etmişlerdir.

4 4/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda refakatsiz çocuk "Sorumlu bir kişinin etkin bakımına alınmadığı sürece, kanunen ya da örf ve âdet gereği kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın Türkiye'ye gelen veya Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuk" olarak tanımlanmaktadır.

5 03/07/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 17/04/2016 tarihli ve 29656 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının 20/10/2015 tarihli ve 152065 sayılı Refakatsiz Çocuk Yönergesi.

66. 2016 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 123'üncü maddesinde refakatsiz çocuklara ilişkin hususlar düzenlenmektedir. Buna göre *"Yaşı, bir belge ile kanıtlanamayan ve on sekiz yaşından büyük olabileceği şüphesi bulunan başvuru sahiplerinin ve düzensiz göçmenlerin, fiziksel ve psikolojik değerlendirmesini içeren kapsamlı yaş tespiti valiliklerce yaptırılır. (...) Yaş tespiti istenen başvuru sahibi veya düzensiz göçmen, hakkında kesin rapor verilinceye kadar yetkili kamu kuruluşunca ya da bu kuruluşça uygun görülecek başka bir yerde barındırılır. On altı yaşını doldurmuş olanlar, düzensiz göçmen ise özel koşullar sağlandığında geri gönderme merkezlerinde; başvuru sahibi veya uluslararası koruma statü sahibi ise kabul ve barınma merkezlerinde de barındırılabilir."* Hükümde yaş tespiti istenen başvuru sahibi veya düzensiz göçmenin hakkında kesin rapor verilinceye kadar yetkili kamu kuruluşunca ya da bu kuruluşça uygun görülecek başka bir yerde barındırılacağı ifade edilmişse de yetkili kamu kuruluşu açıkça belirtilmemektedir.
67. Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 23'üncü maddesinin 4'üncü fıkrasında *"Refakatsiz çocuklar, esas olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinesinde barındırılır. Ancak uygun koşullar sağlandığında refakatsiz çocuklar, geçici barınma merkezlerinin ayrı bir bölümünde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kontrol ve sorumluluğunda AFAD ile iş birliği halinde barındırılabilir."* hükmü yer almaktadır.
68. Refakatsiz Çocuk Yönergesinin 6'ncı maddesinde *"Yaşını ispatlayacak herhangi bir kimlik belgesi bulunmayan, fiziki gelişimi ile beyan ettiği yaşı uyumlu görülmeyen çocuklar için İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yaş tespit raporu alınacağı; yaş tespiti istenen yabancılar, hakkında kesin rapor verilinceye kadar fiziksel gelişimine uygun Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce oluşturulacak kabul ve barınma merkezinde barındırılacağı"* belirtilmektedir.
69. Geçici Koruma Yönetmeliği refakatsiz çocuklarla ilgili yetkili kamu kurumunun Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olduğunu ifade ederken Refakatsiz Çocuk Yönergesinde yaş tespiti yapılabildiği kadar yabancıların Göç İdaresi Müdürlüğünce oluşturulacak kabul ve barınma merkezlerinde barındırılacağı belirtilerek bu konudaki yetki GİGM'ne verilmektedir. Erzurum'da Emniyet Müdürlüğü tarafından yakalanan yabancı doğrudan GGM'ye getirilmektedir. Erzurum'daki kabul ve barınma merkezinin Geri Gönderme Merkezine dönüştürülmesi sonucunda Erzurum'da bir Kabul ve Barınma Merkezi bulunmamaktadır.

D. TAVSİYELER

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

70. Merkez Müdür Vekilinin ve Merkezde görev yapan uzman/uzman yardımcılarını ile psikososyal destek servisi görevlilerinin insan hakları temelli bakış açısı ve özverisi ziyaret heyeti tarafından takdirle karşılanmıştır. Bu çerçevede Merkezdeki işkence ve kötü muamele iddiaları konusundaki hassasiyet; özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların sınır dışı ve serbest bırakma işlemlerinin ivedilikle tamamlanması, özellikle ailelerin özgürlüğünden mahrum bırakılma sürelerinin bir haftayı geçmemesi konusunda gösterilen özen ve refakatsiz çocukların Merkezde barındırılmaması hususunda mevzuatın ciddiyetle uygulanması Merkez idaresinin çabalarının en somut örnekleridir.

71. Merkezlerde özgürlüğünden mahrum bırakılanların açık havadan faydalanmaları Merkezde görev yapan güvenlik görevlilerinin yoğunluğuna bağlı olarak değişmesi bu konuda 77 güvenlik görevlisinin çalıştığı GGM-1 ve 28 güvenlik görevlisinin çalıştığı GGM-2’de barındırılanların farklı uygulamalara maruz kalmalarına neden olmaktadır. AİÖK standartlarına göre, özgürlüğünden mahrum bırakılan herkesin her gün açık havada en az bir saat egzersiz yapabilmesi gerekmektedir.⁶ GGM-2’de bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar bazı günler açık havaya hiç çıkamamaktadırlar. Bu sorunun çözümü için öncelikli olarak personel sayısının artırılması gerektiği; imkânlar böyle bir çözüme ulaşma konusunda elverişli olmadığı takdirde güvenlik görevlilerinin her ikisinin kapasitesi de 750 olan ve ziyaret tarihinde 627 kişinin barındırıldığı GGM-1 ve 530 kişinin barındırıldığı GGM-2’de özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancı sayısı ile orantılı olarak çalıştırılabileceği ve Merkezlerdeki sosyal aktivite olanaklarından özgürlüğünden mahrum bırakılanların eşit bir biçimde ve daha sık faydalandırılması gerektiği;
72. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların öz bakım eksikliği nedeniyle yaşadıkları kaşıntılı hastalığa ve bulaşıcı hastalıklara çözüm olmak üzere önleyici sağlık hizmetleri kapsamında bilgilendirme çalışmalarının yapılmasının ve ayrıca ortak kullanıma açık olan banyo ve tuvaletler ve çocuk oyun alanları olmak üzere ortak kullanım alanlarının temizliği hususunda daha dikkatli davranılmasının bulaşıcı hastalık riskinin oldukça fazla olduğu GGM’de bu riskin önüne geçebilmek için gerekli olduğu;
73. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların çamaşırhaneden faydalanabileceklerine dair bilgilendirme yapılmasının söz konusu kişilerin hem kendi banyolarında çamaşır yıkayıp kurutmalarının oluşturduğu sorunları hem de kaşıntılı hastalık sorununu azaltabileceği;
74. Merkez İdaresi tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılanlara telefon kartları dağıtılırken kartların ülkelere göre kullanımı göz önünde bulundurularak dağıtım yapılmasının kişilerin yakınlarıyla daha adil şartlarda görüşmelerini sağlamak için gerekli olduğu;
75. Nelson Mandela Kurallarında, *“Şartlar elverdiği ölçüde her mahpusun kurumda verilen din hizmetlerine katılması ve mensubu bulunduğu mezhebin gerekleri ve ibadeti ile ilgili dinsel kitapları bulundurması sağlanarak, dinsel ihtiyaçlarını karşılamasına izin verileceği”* belirtildiğinden;⁷ Yine, Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’te Merkezlerin çalışma esasları bölümünde, Merkezlerin kurulması, işletilmesi ve işlettilmesinde ve bu Yönetmelik kapsamında verilecek hizmetlerin yerine getirilmesinde, barınanların inanç ve ibadet özgürlüklerine saygı gösterilmesi esasına göre hareket edileceği belirtildiğinden.⁸ özgürlüğünden mahrum bırakılanların, din ve inanç özgürlüğünden daha geniş bir şekilde faydalanabilmeleri için abdesthane ve ibadethanelerin sık sık temizlenmesi ve kullanıma hazır halde bulundurulması; doğası gereği toplu ibadeti gerektiren Cuma namazlarında özgürlüğünden mahrum bırakılanların da Merkeze gelen imamla cemaat eşliğinde namaz kılabilecekleri konusunda bilgilendirme

6 Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (AİÖK), AİÖK Standartları, m. 48.

7 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları), Kural 66.

8 Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik, m. 4/g.

yapılması; inançları gereği kendi cemaatlerini oluşturmak isteyen özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılara ise talep ettikleri dini kitapların sağlanması gerektiği;

76. Yoğun göç hareketlerinin olduğu dönemlerde topluca ve kalabalık olarak Merkeze alınması gereken yabancılarla ilgili olarak Merkez İdaresinin söz konusu kişileri Merkezlere kabul etmeme gibi bir alternatiflerinin olmadığı göz önünde bulundurulduğunda İdarenin Merkezlerde bulunan diğer yabancılara sınır dışı vb. işlemleri sonuçlanana kadar yeni gelen yabancılara mecburen spor salonunda barındırmaları anlaşılabilirlikle birlikte spor salonunun tadilatına öncelik verilmesi ve spor salonunun bulunduğu koridordaki duşların kullanılabilir duruma getirilmesi gerektiği;
77. Merkez doktorunun ve diğer sağlık görevlilerinin yoğun ve özverili çalışmaları da ziyaret heyeti tarafından takdirle karşılanmıştır. Bununla birlikte hastaneye sevki gereken hastaların bekletilmeksizin derhal sevk edilmesi gerektiği ve hasta kayıtlarının defterde yer almasının riskli bir sağlık sorununun geçmişe yönelik incelenmesi durumunda arşivlerin erişilebilirliği açısından kolaylık sağlayacağı;
78. Merkez idaresinin şehirdeki sivil toplum kuruluşları ve ilgili kamu kurumları ile iş birliği yaparak özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılara kıyafet ihtiyaçlarını karşılamaları gerektiği;

2. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE YÖNELİK TAVSİYELER

79. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından Geri Gönderme Merkezlerinde görev yapmakta olan uzman ve uzman yardımcılarında başta olmak üzere bütün personele yönelik olarak hazırlanan eğitim müfredatına işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgeleme eğitiminin dâhil edilmesi gerektiği;
80. Toplam kapasitesi 1500 olan Merkezlerde görev yapmakta olan il göç uzman ve uzman yardımcısı sayılarının toplam 12 kişiden ibaret olduğu göz önünde bulundurularak imkânlar ölçüsünde bu sayının artırılmasının iş yükünü azaltacağı ve verimliliği arttıracacağı;

3. SAĞLIK BAKANLIĞI'NA YÖNELİK TAVSİYELER

81. Merkezde sağlık hizmeti hâlihazırda İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen sağlık personeli tarafından yürütülmektedir. Ancak görevlendirilen personel sayısı Merkezlerdeki özgürlüğünden mahrum bırakılan sayısı göz önünde bulundurulduğunda yetersiz olduğundan en azından her iki Merkez'de iki ayrı doktorun görev yapmasını ve her gece Merkezlerde nöbetçi hemşirenin kalmasını sağlayacak şekilde artırılması gerektiği;
82. En azından haftada bir gün olmak üzere Merkezlerde bir dış hekiminin görevlendirilmesinin, hem Merkezde görev yapan doktorların dış rahatsızlıklarından kaynaklanan iş yoğunluğunu azaltacağı hem de özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılara tedavilerini kolaylaştıracağı;

4. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI İL MÜDÜRLÜKLERİNE YÖNELİK TAVSİYELER

83. Erzurum gibi Kabul ve Barınma Merkezi olmayan illerde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüklerinin refakatsiz çocuk olduğuna ilişkin şüphe taşıyan şahısları kemik yaşı tespiti gerçekleşene kadar kendi kurumlarında barındırmasının hukuki olarak uygun olmayan işlemlerin tesis edilmesinin önüne geçeceği;
- hususlarının tavsiye edilmesi değerlendirilmektedir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**İZMİR HARMANDALI
GERİ GÖNDERME MERKEZİ
ZİYARETİ RAPORU**

2018 / 18

KISALTMALAR

APT	İşkenceyi Önleme Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
CPT	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamelenin veya Cezaların Önlenmesi Komitesi
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
m.	madde
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
prg.	paragraf
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
YTS	Yabancı Terörist Savaşçı
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Geri gönderme merkezleri kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) bulmaktadır. YUKK'un geri gönderme merkezi başlıklı 58 inci maddesi; *"(1) idari gözetime alınan yabancıların, geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenleneceği"* hükümlerini haizdir.
5. 22 Nisan 2014 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik" in 3/1-ç bendine göre geri gönderme merkezi; *"idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işletirilen merkezleri"* ifade etmektedir.
6. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

yabancıların tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Bu bağlamda, İzmir Geri Gönderme Merkezi OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.

7. TİHEK 2. Başkanı ... ve Kurul Üyesi ...'in de eşlik ettiği İzmir Geri Gönderme Merkezi ziyaret heyetinde ...yer almıştır. Ayrıca talebimiz üzerine Heyete, İzmir Valiliğinin görevlendirmesi ile Doktor ... ile Psikolog ...dâhil edilmiştir.
8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 13.03.2018 tarih ve 2018/35 sayılı kararı ile 21.05.2018 tarihli Başkanlık Görev Emri uyarınca İzmir/Harmandalı Geri Gönderme Merkezi²'ne 25.05.2018 tarihinde gerçekleştirilen izleme ziyareti³ neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Merkezin Fiziksel Koşulları

9. İzmir/Harmandalı Geri Gönderme Merkezi, 32.000 metrekare açık alan ve 15.478 metrekare kapalı alan üzerine inşa edilmiş olup kapasitesi 750 kişidir.
10. Kabul ve Barınma Merkezi olarak inşa edilen Merkez 01.05.2016 tarihinden itibaren Geri Gönderme Merkezi olarak hizmet vermeye başlamıştır.
11. Merkezde A ve B blok içine yerleşik toplam 126 oda bulunmaktadır.
12. Özgürlüğünden mahrum bırakılan engelliler için ise Merkezde ayrı odalar mevcuttur.
13. Merkezde revir bulunmaktadır.
14. Merkezde ısınma, merkezi ısınma sistemiyle sağlanmakta ve sıcak su hizmeti de bu sistem üzerinden verilmektedir.
15. Merkezde aktif yangın alarm sistemi mevcuttur.
16. Merkezde ibadet alanı olarak belirlenmiş ayrı bir bölüm bulunmaktadır.
17. Merkezde toplam 302 güvenlik kamerası bulunmakta ve kamera kayıtları kapalı devre televizyon (CCTV) ofisinde 6 ay süreyle saklanmaktadır.

1.2. Merkez Personeli

18. Merkezde biri Merkez Müdürü, üçü grup başkanı olmak üzere 8 il göç uzmanı, 14 il göç uzman yardımcısı, 2 sosyal çalışmacı, 1 psikolog, 2 öğretmen (1'i sınıf öğretmeni diğeri okul öncesi öğretmen), 1 doktor, 5 sağlık memuru, 1 veri hazırlama kontrol işletmeni, İngilizce, Arapça, Rusça, Farsça, Urduca, Fransızca dillerinde hizmet veren toplamda 6 tercüman (Merkez idaresi gerekli hallerde tercümanlık hizmeti de almaktadır), 5 teknik personel, 24 temizlik görevlisi, 8 şoför, 5 polis memuru, 109 özel güvenlik görevlisi ile dış güvenlikten sorumlu 76 jandarma görev

2 Bundan sonra Merkez olarak ifade edilecektir.

3 OPCAT bağlamında gerçekleştirilecek ziyaretler orijinal metinlerde "monitoring visits" olarak adlandırılmaktadır. Bu ziyaretler birçok Türkçe metinde kendine "izleme ziyaretleri" olarak yer bulmuştur. Ulusal Önleme Mekanizmalarının "denetim" değil "izleme" yöntemi ile ziyaretler gerçekleştirilmesi gerektiği hususu, İşkenceyi Önleme Derneği (APT) tarafından hazırlanan UÖM Mekanizmalarının Kurulmasına İlişkin Kılavuz kapsamında ele alınan ilkelerde de desteklenmektedir.

yapmaktadır. Jandarma personeli, Merkezin yalnızca dış güvenliğinden sorumlu olup Merkez içerisinde hiçbir faaliyette bulunmamaktadır. Merkezle irtibatı sağlamak üzere irtibat ofisinde bir görevli bulunmakta, bu kişi adliye, hastane, postane gibi yabancının Merkez dışına çıkması gereken durumları için güvenliği sağlamak üzere personel talebinde bulunmak için sevk takım komutanlığına bilgi vermekte, 24 saat esası ile görev yapmaktadır. Tüm personel sayısı içinde kadın personel sayısı 74'tür.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

19. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların sayısı, Ege ve Akdeniz'de yakalanan ve Avrupa'ya geçmeye çalışan düzensiz göçmenlerin sıklığı nedeniyle değişiklik gösterebilmekte olup ziyaret tarihi itibari ile (25 Mayıs 2018) farklı uyruklardan 475 yabancı bulunmaktadır. Bu uyruklar; Afganistan, Suriye, Irak, Angola, Cezayir, Fas, İran, Çin, Amerika Birleşik Devletleri, Pakistan, Gambiya, Kongo, Küba, Mısır, Orta Afrika Cumhuriyeti vb. şeklinde sıralanmaktadır.
20. Mevcut içerisinde, 65 yaş ve üzeri 2 yabancı, 1 ağır engelli yabancı, cinsel yöneliminin farklı olduğunu bildiren 1 yabancı, 35 çocuk ve 51 kadın bulunmaktadır. 51 kadından 3'ü hamile ve yabancı terörist savaşçı (YTS)⁴ şüphelisi iken, emziren yabancı kadın sayısı ise 7'dir. Merkezde YTS şüphelisi olarak özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancı sayısı ise 172'dir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

21. Merkezde; güvenlik, yemekhane, temizlik, sağlık, çamaşırhane, kıyafet, kantin, açık havadan yararlanma, ibadet, kütüphane, berberlik ve diğer hizmetler verilmektedir. Bu bağlamda Merkezde bulunan kayıt odası, mescit, yemekhane, çocuk oyun alanı, muayene odası, çamaşırhane, erzak odası, sosyal servis, spor salonu ve avukat görüşme odası ile A ve B bloklarda yer alan odalar Heyet tarafından belirlenerek gezilmiştir.

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

22. Merkezin fiziksel koşulları ve yaşam alanları incelendiğinde; özgürlüğünden mahrum bırakılanların; uyrukları, aile birliğinin sağlanması, düzensiz göç durumu, YTS şüphesi, medeni hali ve cinsiyeti gibi hususların göz önünde bulundurularak yerleştirildiği; A ve B blok şeklinde iki ana bölüme ayrılan Merkezde, A blokta çoğunlukla YTS şüphelilerinin ve bekar erkeklerin, B blokta ise düzensiz göçmenlerin ve ailelerin kaldığı; Merkeze aile olarak gelenlerin bir arada tutulduğu ve çocukların da aileleriyle birlikte barındırıldığı; ilgili mevzuat hükümleri nedeniyle refakatsiz çocukların Merkeze kabul edilmediği;
23. Engelliler için Merkezde 3'er kişilik iki ayrı oda bulunduğu; odaların bulunduğu kata asansör ile ulaşım sağlandığı; Merkez girişinde engelli rampası bulunduğu,
24. Merkezde bulunan her odada 6 adet yatak olduğu; odalarda 1 adet banyo ve tuvalet ile her bir yabancı için ayrı bir dolap bulunduğu; bazı odaların özellikle tavan kısımlarında rutubet oluştuğu; bazı odaların ve tuvalet banyo gibi ortak kullanım alanlarının ise fiziksel onarım gerektirdiği;

4 BM Güvenlik Konseyi'nin 2178 (2014) sayılı kararına göre yabancı terörist savaşçı: "Uyruklarının bağlı olduğu veya ikamet ettikleri devletten başka bir devlete, silahlı çatışmalarla bağlantılılar dâhil olmak üzere, terör eylemleri gerçekleştirmek, planlamak veya hazırlığı içinde bulunmak veya katılmak, terör eğitimi vermek veya almak amacıyla giden kişiler" olarak tanımlanmaktadır.

ziyaret edilen odaların bazılarında perde bulunmadığı; tutulanların güneşten korunma amacıyla çarşaflarını güneşlik olarak kullandıkları; diğer taraftan özellikle YTS şüphelilerinin oda ve eşyalarını kullanmakta gerekli özeni göstermedikleri; Merkez idaresince her bir yabancı için temin edilen battaniye, nevresim, yastık gibi kişisel eşyalar ile odalarda yer alan dolaplardan bazılarının kullanılmıy hale getirildiği;

25. Merkezin yer aldığı coğrafi konum nedeniyle oluşan sıcak ve nemli havanın, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulma koşullarını olumsuz yönde etkilediği, suyu soğuk tutmakta zorlandıkları ve sıcak havada kendilerine tahsis edilen içme suyu miktarının yetmediği;
26. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara kullanım amacı ile verilen bakım eşyalarının uzun aralıklarla verildiği, kullanımdan hemen sonra toplandığı ve kullanılmış eşyaların verildiği;
27. Merkez idaresince günde 3 öğün ücretsiz sıcak yemek verildiği; Merkezin yemek işlemlerinin Merkezler İaşe Yönergesinde belirtilen usul ve esaslara göre yürütüldüğü; yemek firmasından alınan numunelerin Merkezin gıda mühendisi ve Merkez Müdürlüğü tarafından incelendiği; Merkezde barınan hasta, yaşlı, hamile ve perhizi olan yabancılara uygun menü sağlanmaya çalışıldığı; ayrıca hamile ve çocuklara ek gıda ve süt/mama imkânı sunulduğu; yemeklerin hizmet alım yöntemiyle temin edildiği; ayrıca İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünden hem firmaya hem de Merkeze aylık habersiz denetimler gerçekleştirilebildiği; Merkezin şebeke sularının da üçer aylık periyotlar halinde analiz ettirildiği ve tüm bu uygulamaların GİGM'nde görevli bir Gıda Mühendisi tarafından da takip edildiği;
28. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların kaldığı koridorlar ve odaların her gün dezenfekte edildiği; odaların boşalması halinde yeni gelecek kişinin odaya alınmadan önce odada temizlik yapıldığı ve yatak örtülerinin değiştirildiği; ayrıca belirli aralıklarla Merkezin ilaçlanmakta olduğu ve boya badana işlemlerinin yapıldığı; fakat, aile bloğunda bulunan çocuklu ailelerin, Merkezin yeterince ilaçlanmaması sebebiyle koğuşlarda birçok sinek ve böceğin türediği ve bu durumun çocuklarda alerji gibi hastalıklara yol açtığı iddialarında bulunduğu;
29. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların çamaşırlarının temizlenmesine ilişkin bir sorun olmadığı ve bu konuda herhangi bir şikâyetin bulunmadığı;
Hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. Kayıt

30. Merkeze girişte özgürlüğünden mahrum bırakılanların öncelikle kolluk kuvvetlerince bildirilen kimlik bilgilerinin incelendiği, ardından kendilerinin ve beraberindeki eşyaların x-ray cihazından geçirildiği, kadın ve erkekler için ayrı ayrı üst arama kabinleri bulunduğu, ayrıca gerekli hallerde kolluk tarafından elle arama da yapıldığı, varsa kıymetli eşyaların emanete alındığı ve akabinde parmak izi kaydı alınıp "Değerlendirme Formu" doldurularak odalara yerleştirmeler yapıldığı, Merkeze giriş işlemleri başlatılmadan önce bu formun incelenmesi ile hassasiyet durumlarının tespit edilmeye çalışıldığı, hassasiyet durumu tespit edilen özel ihtiyaç sahiplerinin ise sosyal çalışmacı ve psikologlar tarafından detaylı değerlendirmeye alındığı, devamında takipleri ve sevki ile ihtiyaçlarının karşılanarak işlemlerinin hızlandırıldığı;

31. Merkez idaresince özgürlüğünden mahrum bırakılanların Merkeze girişten önce kolluk kuvvetlerince genel adli muayene raporlarının alındığı ayrıca değerlendirme formu ile sağlık durumu, psikolojik rahatsızlıkları, kronik hasatlıkları, ilaç kullanıp kullanmadıkları, hamilelik durumları ve acil tıbbi yardıma ihtiyaçları olup olmadığının araştırıldığı ve tespit edilen ihtiyaçların anında giderilmeye çalışıldığı;

2.2. Müracaat ve İdari/Hukuki Süreçler

32. Ziyaret sırasında özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılardan bazılarının, kötü muamele iddiasında bulunduğu; örneğin, muayene sırası bekleyen bir kişinin vücudundaki yaraları Heyetimize göstererek kendisinin ve bir başka arkadaşının önceki hafta bir güvenlik görevlisi tarafından darp edildiği iddialarında bulunduğu; söz konusu arkadaşının da bulunması ile iddiaların dinlendiği; kişinin bacak, sırt ve ensesinde çeşitli ekimozlara rastlanması üzerine derhal Heyetimiz eşliğinde doktor muayenesinin gerçekleştirildiği; ekimozların bir hafta önce olduğu beyan edilse de Heyette yer alan doktorun görüşüne göre bacakta yer alan yaraların henüz sararmaması nedeniyle daha yakın bir zamanda olduğu, Heyetimiz tarafından revir kayıt defterinin incelenmesi üzerine ise özgürlüğünden mahrum bırakılanın bir hafta önce yaralanma nedeniyle hastaneye sevk edildiği, iddialar üzerine Heyetimiz tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiye başvurabileceği hukuki yolların gösterildiği ve polis tarafından ifadelerinin alınması sağlandığı, ziyaret sonrası konuyla ilgili Merkez idaresi ile iletişime geçilerek bilgi ve belgeye talebinde bulunduğu, edinilen bilgi ve belgelere göre; İzmir Çiğli İlçe Emniyet Müdürlüğü Şehit Erdal Kılıç Polis Merkezi Amirliği tarafından müşteki, şüpheli ve bilgi sahiplerinin bilgilerini içeren kasten yaralama konulu ve 2018/961 suç numaralı tahkikat evrakının, Karşıyaka Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği; ardından Karşıyaka Cumhuriyet Başsavcılığı Bürosu ile iletişime geçilerek konuyla ilgili bilgi alındığı, 2018/10254 sayı ile soruşturma açıldığı ve soruşturmanın halen devam ettiğinin öğrenildiği;
33. Ziyaret tarihine kadar Merkezde hayatını kaybeden kimsenin olmadığı, işkence ve kötü muamele iddiası veya şüphesi durumunda ilgili kolluk ve savcılık birimlerine haber verilerek resmi işlem başlatıldığı, ziyaret tarihine kadar Merkezde yaşanan ve ilgililere bildirilen 6 adet adli vaka olduğu, son 1 yıl içerisinde özgürlüğünden mahrum bırakılan 1 kişi tarafından işkence ve kötü muamele iddiasıyla başvuruda bulunduğu, bu belgelerin İzmir GGM Müdürlüğünden talep edilerek alınıp incelendiği, ziyaret sırasındaki görüşmede ise güvenlik görevlisi tarafından darp edildiğini beyan eden iki yabancı kadının darp cebir raporlarının aldırılarak gerekli adli ve idari sürecin başlatıldığı;
34. Merkezde görev yapan personelin, GİGM Eğitim Daire Başkanlığınca planlanan eğitimlere dâhil edildiği, GİGM, Uluslararası Göç Örgütü ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından insan hakları ile ilgili ortak eğitimlere tabi tutulduğu, travma ve travma mağdurlarının tespiti ile ilgili eğitimler aldıkları; ayrıca, personelin hizmet içi eğitim müfredatında; temel insan hakları, çocuk hakları, dezavantajlı gruplarla çalışma, travma ve mağdur tespit süreci, toplumsal cinsiyet eşitliği, kültürel farklılıklar, sosyal psikoloji, göçmen psikolojisi, yabancılar mevzuatı, güvenlik görevlilerine yönelik mesleki eğitimler, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamelenin veya Cezaların Önlenmesi Komitesi (CPT) standartları kapsamında geri gönderme merkezinin denetlenmesi, sınır dışı işlemleri, uluslararası koruma başvuru işlemleri,

krize müdahale gibi konuların bulunduğu; ancak İstanbul Protokolü ile işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme için özel bir eğitim almadıkları;

35. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerce dilekçe ile yapılan müracaatlara ortalama 1-2 hafta içerisinde geri dönüş yapıldığı, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler hakkında bugüne kadar cezai, disiplin ve benzeri işlemler yürütülmediği, 1 Ocak 2018 tarihinden ziyaret günü olan 25 Mayıs 2018 tarihine kadar 350 YTS şüphelisine işlem yapıldığı ve bunlardan 91'i hakkında sınır dışı etme kararı verildiği, sınır dışı ve idari gözetim kararlarına ilişkin Merkezin hizmet vermeye başlamasından ziyaret gününe kadar toplam 702 dava açıldığı ve bu davalardan 61'inin idare aleyhine sonuçlandığı;
36. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerden bazılarının tutulma nedenleri ve hukuki süreçleri hakkında yeterince bilgilendirilmemeleri nedeniyle psikolojilerinin bozuk olduğu; *"Ben ofisle⁵ görüşmek istiyorum."* şeklindeki taleplerini Heyetimize ve Merkez idaresine ilettikleri; bilgilendirilmemeleri yönündeki iddiaların tümünün Merkez idaresi tarafından reddedildiği ve serbest bırakılmaları yönündeki taleplerinin karşılanmamasının bilgilendirme eksikliği olarak değerlendirildiği, periyodik olarak özgürlüğünden mahrum bırakılan her bir kişiyle aylık görüşmeler gerçekleştirildiği, bunun dışında da talep halinde bir aylık süre beklenmeksizin görüşmeler yapılabildiği;
37. Merkezde yalnızca 1 psikolog bulunmasının ihtiyaçlara cevap veremediği; özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilere *"Psikologla görüştünüz mü?"* sorusu yöneltildiğinde pek çok kişinin psikologla görüşmediği ve çoğunun psikoloğun varlığından haberdar olmadıkları;
38. Özellikle YTS şüphelilerinin diğer kişileri de örgütleyerek olay çıkarma ihtimalleri ve güvenlik gerekçesi ile tümüyle aynı uyruktan kişilerin bir arada bulundurulmamasına özen gösterildiği, ziyaret boyunca da düzensiz göçmenlerin tutulduğu bölümden bu konuda bir şikâyet veya talep olmamasına rağmen YTS şüphelilerinin bulunduğu A bloktan birbirine paralel birçok şikâyet ve talebin gündeme geldiği, YTS şüphelilerinden birçoğunun aynı uyruktan kişilerle sohbet ederek burada kalan günlerini bitirmek istedikleri, Merkezde birçok dilden insan olduğu ve farklı uyruktan kişilerle iletişim kurmanın zorluğunun dile getirildiği;
39. YTS şüphelilerinin bulunduğu oda kapılarında yumruk izlerinin bulunduğu ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından bunun sebebinin kapıların çalındığı zaman görevlilerce açılmaması olarak ifade edildiği;

2.3. Dış Dünya ile İletişim ve Açık Havadan Faydalanma

40. Aile ziyaretleri ve avukat görüşmelerinin Geri Gönderme Merkezleri Çalışma Usul ve Esasları Yönergesi çerçevesinde yürütüldüğü; Merkezde avukatlar için özel görüşme odalarının mevcut olduğu, aile ziyaretleri için ise ortak alanların kullanıldığı; görüşmelerin idari gözetim altında bulunan yabancıların kendini ziyarete gelen akraba ve arkadaşları ile açık koşullar altında (ortak alan) görüşmelerini sağlayacak biçimde ayrıca çocuk oyun alanını içeren bir ortamda gerçekleştirildiğinin ifade edildiği ancak; aile ziyaretlerinde görüşmelerin gecikebildiği, Heyetin Merkez ziyareti için ana kapı önüne geldiği sırada görüşme için bekleyen ailelerin olduğu; Merkez

5 "Ofis" ile yetkili kişiler kastedilmektedir.

idaresinin güvenlik, iş yoğunluğu ve personel eksikliği nedeni ile aile bilgilerinin teyit edildiğini ardından sırasıyla içeri almalarının gerçekleştirildiğini bu nedenle de gecikmeler yaşanabildiği;

41. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep etmeleri halinde günde 1 kez telefon ile görüştürüldüğü ve maddi imkânı olmayanlara GİGM’ce temin edilen ücretsiz telefon kartı verildiği; yine talepleri halinde, idarenin iş ve işlemlerini aksatmadan, mesai saatleri içerisinde avukatlar ile görüşme yapabildiği, avukata erişim için telefon kartı dağıtılarak, baro ile görüşmelerine imkân sağlandığı; görüşme gerçekleştirilen özgürlüğünden mahrum bırakılanlarında telefon yoluyla aile ve avukatlarını⁶ arayabildikleri ve iletişim kurmada herhangi bir zorluk yaşamadıkları;
42. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara, her öğünden sonra 30’ar dakikadan 3 kez olmak üzere toplam 90 dakika temiz havadan faydalanma imkânı sunulduğu, aileler ve çocukların hava şartlarına göre gün boyu dış oyun alanı ve havalandırma imkânından faydalanabildiği, ancak Merkez idaresinin sunduğu açık havadan yararlanma ve sosyal etkinliklerden faydalanma gibi hizmetlerin sunumundan özgürlüğünden mahrum bırakılanların memnun olmadıkları, açık havadan faydalanma sürelerin özel güvenlik refakatinde gidiş-geliş, ibadet gerçekleştirme, kantine gitme gibi nedenlerle kısıtlanabildiği, 30’ar dakikalık sürelerin 10-15 dakikalara kadar inebildiği;

2.4. Kütüphane

43. Merkezde bulunan kütüphane ve spor salonundan tüm özgürlüğünden mahrum bırakılanların sürekli yararlanabildiği, çocuklar için oyun alanları ve film gösterimi gibi uygulamaların haftalık olarak planlandığı ve bunların uygulamaya konulduğu, anneler günü, resmi ve dini bayramlar gibi özel günler için ayrıca programlar yapıldığı, başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere tüm yabancılara yönelik olarak sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile ortak etkinlikler düzenlenebildiği, ancak kütüphanede yer alan kitapların yetersizliğinin, hem Merkez idaresi hem de özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar tarafından dile getirildiği, Merkeze farklı dillerde ve her yaşta gruba yönelik, zengin içerik ve sayıda kitap temin edilmesinin önem arz edildiği;

2.5. Sağlık

44. Merkez revirinde ziyaret tarihi itibari ile acil müdahale çantasının bulunmadığı; bu eksikliğin acilen giderilmesi gerektiğinin Merkez idaresine bildirildiği; ziyaretten kısa bir süre sonra bu eksikliğin giderildiği ve bunun da olumlu bir gelişme olarak değerlendirildiği;
45. GİGM’nin sağlık personeli kadrosu bulunmadığından Merkezdeki sağlık personeli ihtiyacının Sağlık Bakanlığı tarafından görevlendirilme ile giderildiği; bu kapsamda İl Sağlık Müdürlüğü’nden görevli 1 adet doktorun görev yaptığı; Merkezde sağlık hizmetinin hâlihazırda İl Sağlık Müdürlüğü tarafından geçici görevlendirme ile gelen personeller ile yürütülmesinden Merkez idaresinin memnun olmadığı ve bu polikliniğin Merkez bünyesinde uygun bir sağlık kuruluşuna bağlı olarak işletilmesi durumunda sağlık hizmetlerinin daha etkin yürütülebileceğini değerlendirdikleri; hâlihazırda ise Merkez idaresi tarafından sağlık servisindeki personelin, özgürlüğünden mahrum bırakılanların sağlık taramasını yaptığı, ayakta tedavilerini gerçekleştirdiği ve gerekli hallerde

6 Özgürlüğünden mahrum bırakılanların 1 Ocak 2018 tarihinden 25 Mayıs 2018 (ziyaret günü) tarihine kadar Merkeze gelen avukatların sayısı 405, görüşme sayısı ise 910’dur.

kamu hastanelerine sevk ettikleri ayrıca nöbetçi sağlık personeli tarafından yabancıların ilaç kullanımının da takip edildiği;

46. Merkezde ambulans bulunmamakta olup gerekmesi halinde 112 acil servisten talep edildiği; özgürlüğünden mahrum bırakılanların iş ve işlemleri ile acil sağlık durumları için tahsis edilmiş araçlar bulunduğu, Merkez idaresince ambulansın gecikmesi durumlarında bu araçların da kullanılabildiği;
47. Muayene olmak isteyen herkesin muayenesinin gerçekleştirildiği ve günde ortalama 45- 50 kişinin muayene edildiği;
48. Hamile ve emzirenlere gerekli gıda takviyesinin yapıldığı ve yeni doğan bebeklerin aşı ve sağlık kontrollerinin gerçekleştirildiği, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancı kadınlara hijyenik ped verildiği ve bu hususların özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından teyit edildiği;
49. Merkez idaresi tarafından Merkezde kalan yabancılardan 3'ünde Hepatit B ve 1'inde HIV virüsü tespit edildiği, prosedür olarak bulaşıcı hastalık tespit edilmesi veya şüphesi olması halinde bu kişilerin ana gruptan ayrıldığı ve ayrı odalara yerleştirildiği, Sağlık Bakanlığı'na haber verilerek kamu sağlığını tehdit eden bir durum olup olmadığının incelendiği ve hastalık durumuna göre gerekli tıbbi yardım ve tedavi hizmetlerinin sağlandığı;
50. TİHEK Heyetinin 1 günlük ziyareti sırasında 8-10 kişilik gruptan sağlık sorunlarına ilişkin şikâyetlerin dile getirildiği ve doktor yardımı talebinde bulunulduğu, görüşülen hasta kişilere ilişkin bir liste hazırlanarak Merkez idaresine verildiği ve hastaların sağlık durumlarının öğrenildiği, listede yer alan bazı hastaların ambulansla götürülerek devlet hastanesinde muayene oldukları bazıların ise iyileşene kadar gözlem altında tutulmaya ihtiyacı olduğu, bu bağlamda doktor eşliğinde ziyaret edilen gruplarda bazı hastaların durumlarının acil olduğu ve Merkezde tedavilerinin mümkün olmadığı anlaşıldığından talebimiz üzerine rahatsızlığı ciddi olanlar için ambulans çağırılması yoluna gidildiği; yeni doğum yapmış olan bir annenin ise, doğum sonrası bazı komplikasyonlar geçirmesine rağmen hastaneye sevkini yapılmadığını belirtmesi üzerine, ziyaret heyetinde bulunan doktor aracılığı ile muayenesinin gerçekleştirildiği, kişinin bir jinekolog tarafından tedavi edilmesinin gerektiği ve bu durumun Merkez idaresine aktarıldığı, Merkezin uzmanlık gerektiren hastalıkların teşhis ve tedavisinde yetersiz kalabildiği;
51. Milli İstihbarat Teşkilatı'ndan gelen olumsuz raporundan dolayı ağır engelli bir yabancıнын YTS kapsamında değerlendirilerek özgürlüğünden mahrum bırakıldığı, engelli yabancıнын durumunun periyodik aralıklarla gözden geçirildiği ancak yabancıнын Merkezde alıkonulmasının kişinin sağlığı açısından tehdit oluşturduğu, YTS şüphelilerinden birisinin gözlerinin ciddi oranda kanlandığı ve TİHEK Heyetine eşlik eden doktor tarafından muayenesinin yapıldığı, kişinin göz tansiyonu olması nedeni ile hastaneye sevkini gerektiği, Mısır uyruklu bir yabancıнын ise uluslararası koruma başvurusunun alındığı ve bu başvurunun değerlendirilme sürecinde olduğu, gerçekleştirilen görüşmede ise kişinin hasta olduğu ve tek başına kalmasının kendisini zorladığı;

2.6. Eğitim

52. Merkezde farklı uyruk ve yaş grubundan çocukların bir arada kalması ve kalış sürelerinin değişkenlik göstermesinin çocuklar için standart bir eğitim programı uygulanmasını zorlaştırdığı;

53. Merkezde kalan çocukların tek tip ve genel olarak bir ya da iki tane oyuncağının bulunduğu görüldüğü, ayrıca, ailelerin kaldığı bloklarda yapılan görüşmelerde, bazı çocukların üzerinde yeterli ve temiz kıyafetlerin/ayakkabıların bulunmadığı, oysa Kurum deposunda yeterli miktar ve çeşitlilikte kıyafet bulunduğunun görüldüğü;
Hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

D. TAVSİYELER

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

54. İnsanların dinlenme ve sosyalleşme için hizmet alanlarına erişmelerini sınırlandıran ve böylece günlük yaşamda toplam pasiflik ve hareketsizlik yaratan unsurlar, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarda rahatsızlığın artmasına ve öfke kontrolüne yol açabilmektedir. Merkezdeki aktivite olanaklarının yetersizliği, YTS şüphelilerinin öfke kontrolünü sağlayamama sebeplerinden biri olarak gözlemlenmektedir. İtalya 2017 yılı UÖM raporunda⁷, insanların dinlenme ve sosyalleşme için alanlara erişmelerini sınırlandıran veya engelleyen, böylece günlük yaşamda toplam pasiflik ve hareketsizlik yaratan unsurları; *"1. Hukuki ve kamu düzeni yönleri açısından diğerlerinden çok farklı olan birçok durumun merkezlerdeki mevcudiyeti; 2. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların insani ve sosyal koşulları; 3. Eski mahkûmların ikamet izinlerini kaybettikten sonra basit dönüş kurallarına maruz bırakılmaları; 4. Zayıf ve savunmasız/kırılgan insanlar ve bu insanların yapısal ve örgütsel sorunları ve 5. Birçok merkezde, binanın ya da iç hizmetlerin binaları gibi çeşitli bölümlerinin birbirinden izole edilecek şekilde yapılandırılması."* şeklinde sıralamaktadır. Bu bağlamda; Merkezde pasiflik ve hareketsizlik yaratan unsurlar nedeni ile enerjilerini atamayan, öfke kontrolünde zorluk yaşayan, boş vakitlerini etkin biçimde değerlendirmek isteyen yabancılara yönelik sosyal aktiviteler ve spor faaliyetleri bir programa bağlı şekilde ve daha yoğun bir biçimde uygulanmaya başlanması; bu alanlara daha fazla ağırlık verilmesinin özgürlüğünden mahrum bırakılanların tutulma şartlarını önemli oranda iyileştireceği; nitekim CPT'nin de özgürlüğünden mahrum bırakılan "göçmenlerin" hareket serbestilerinin mümkün olduğunca az sınırlandırılması gerektiğini vurgulaması;⁸ alıkonulma yerlerinde pasiflik ve hareketsizlik yaratan unsurların UÖM tarafından değerlendirilen en önemli unsurlardan biri olduğu göz önüne alındığında Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılanların hareketsizlik yaratan ve öfke kontrolünü güçleştiren unsurların sistematik bir biçimde ele alınması ve acilen çözüme kavuşturulması;
55. Merkezde kadınların özel durumları da göz önünde bulundurularak tüm özgürlüğünden mahrum bırakılanların hastaneye sevklerinin, muayenelerinin ve tedavilerinin gerçekleştirilmesinde hızlı ve dikkatli olunması;⁹

7 APT, National Guarantor For The Rights of Persons Detained or Deprived of Liberty Report to Parliament 2017, APT Yayınları, 2017, s.96.

8 CPT, 19. Genel Rapor'dan Alıntı [CPT/Inf (2009) 27], prg. 79.

9 BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, Sığınmacıların Alıkonulmasına İlişkin Ölçüt ve Standartlar Hakkında Gözden Geçirilmiş Kılavuz.

56. Özellikle yaz aylarında mevsimsel ihtiyaçların göz önünde bulundurularak özgürlüğünden mahrum bırakılanlara verilen pet su miktarının ihtiyaca uygun olarak verilmesinin olumlu bir uygulama olacağı;
57. Kalabalık odalarda havanın hızla tükenmesi, nemli ve sıcak havanın özgürlüğünden mahrum bırakılanları rahatsız etmesi nedeni ile odaların havalandırılması için en uygun yöntemin bulunması ve temiz havadan faydalanma sürelerinin artırılması;
58. Nemlenen odaların boyanması, böcek ilaçlama hizmetinin sağlanması ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan kaynaklanmayan diğer teknik eksikliklerin giderilmesi;
59. Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılanların çoğunun şikâyetinin bilgilendirme eksikliği ve gelecek belirsizliği olduğu göz önüne alınacak olursa; yetkili kişilerin düzenli aralıklarla özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerle bir araya gelerek bilgilendirmede bulunması, kişilerin hukuki durumlarında herhangi bir değişiklik yoksa bile bu durumun yazılı bir tutanakla kişilere bilhassa izah edilmesi;
60. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların tutulduğu oda kapılarının çalındığı zaman, görevlilerce açılmamasının acil veya vahim bir durum olasılığına karşı risk oluşturduğu, kapıların çalınması halinde vakit kaybedilmeksizin odaların gözden geçirilmesi ve çağrılara yanıt verilmesi;
61. BM Genel Kurulu tarafından 14 Aralık 1990 tarih ve 45/113 sayılı Karar ile kabul edilen Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Küçüklerin Korunması İçin Kurallar uyarınca; *"Küçüklerin kendi giysilerini giyme haklarını kullanmaları mümkün olduğu kadar sağlanır. Kurumlar, her küçüğün sağlığını koruyacak ve hiçbir şekilde onur kırıcı veya küçük düşürücü olmayan, iklim şartlarına uygun ve yeterli miktarda kişisel giysilere sahip olmalarını sağlarlar."* hükmü yer almaktadır. Ayrıca çocuk gelişimi açısından çocukların yeterli sayı ve çeşitlilikte oyuncağa sahip olması gerekliliği pedagoglar tarafından vurgulanmaktadır. Bu bağlamda; yeni doğum yapmış annelere ve çocuklara en hızlı biçimde ve düzenli olarak temiz ve uygun kıyafet temin edilmesi, çocuklara sağlıklı bir zihinsel, ruhsal ve fiziksel gelişim için yeterli sayı ve çeşitte oyuncak sağlanması;
62. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların özel ihtiyaçları ve bakımları ile gerekli güvenlik önlemlerinin göz önünde bulundurularak tıraş bıçağı, tırnak makası gibi kişisel temizlik malzemelerinin daha kısa aralıklarla tedarik edilmesi;
63. Merkez kütüphanesinde yer alan kitapların yetersizliği göz önünde bulundurulduğunda, Merkeze farklı dillerde ve her yaştan gruba yönelik, zengin içerik ve sayıda kitap temin edilmesi; Hususlarının tavsiye edilmesi değerlendirilmiştir.

2. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE YÖNELİK TAVSİYELER

64. Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik'te Merkezlerin çalışma esasları bölümünde, Merkezlerin kurulması, işletilmesi ve işlettirilmesinde ve bu Yönetmelik kapsamında verilecek hizmetlerin yerine getirilmesinde, barınanların inanç ve ibadet özgürlüklerine saygı gösterilmesi esasına göre

hareket edileceği belirtilmiştir.¹⁰ Bu kapsamda Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılanların çoğunun Arapça konuştuğu ancak vaazların Türkçe yapıldığı, bu durumun kişiler üzerinde rahatsızlık yarattığı göz önünde bulundurulduğunda herhangi bir güvenlik zafiyetine yol açılmayacak biçimde, gerekli güvenlik önlemlerinin alınarak Arapça vaaz vermeye ehil bir din görevlisinin Merkezde görevlendirilmesi;

65. Bilindiği üzere, özgürlüğünden mahrum bırakılan düzensiz göçmenlerin ruhsal sağlıkları önceki travmatik deneyimlerinden etkilenmekte ve “alışılmış kişisel ve kültürel ortamın kaybı ve geleceğe dair belirsizlik, aralarında depresyon öncesi belirtiler, anksiyete ve travma sonrası hastalıkların da bulunduğu ruhsal bozukluklara yol açabilmektedir”.¹¹ Bu nedenle geri gönderme merkezlerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların ruhsal sağlıklarına özel bir önem gösterilmesi;
66. Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’in “Merkezlerde Verilecek Hizmetler” başlıklı 14’üncü maddesinde de belirtildiği üzere merkezlerde verilecek en temel hizmetlerden birisinin psikolojik ve sosyal destek faaliyetleri olduğu; mezkûr hüküm ve psikolojik rahatsızlıkları bulunanların durumlarının aciliyet gösterdiği göz önünde tutulduğunda,¹² psikolog ve sosyal çalışmacı sayısının artırılması.¹³;
67. Geri gönderme merkezlerinde görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, BM İstanbul Protokolü.¹⁴ ile işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi; Hususlarının tavsiye edilmesi değerlendirilmiştir.

3. SAĞLIK BAKANLIĞI’NA YÖNELİK TAVSİYELER

68. Merkezde sağlık hizmeti hâlihazırda İl Sağlık Müdürlüğü tarafından geçici görevlendirme ile gelen personeller tarafından yürütülmekte olup bu polikliniğin Merkez bünyesinde uygun bir sağlık kuruluşuna bağlı olarak işletilmesi durumunda bürokratik süreçlerin gecikmesinden kaynaklanan sağlık personeli açığının azalacağı öngörülmektedir. Bu öngörü hem Merkez idaresi hem de TİHEK Heyetine eşlik eden doktor tarafından da dile getirilmiştir. Bu doğrultuda, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı GİGM yetkililerinin bir araya gelmesi, konuyu değerlendirmesi ve en uygun çözümün hayata geçirilmesi için gerekli girişimlerde bulunmasının uygun olacağı;
69. Geri gönderme merkezlerinde çocuk, engelli, yaşlı, hamile veya bebekli kadın, YTS şüphelisi gibi pek çok farklı grubun aynı anda tutulmasının Merkez idaresi açısından hizmetlerin sunumunda zorluklar doğurduğu göz önünde bulundurulduğunda; Bakanlık doktorlarının belirli aralıklarla geri gönderme merkezlerine gelerek özgürlüğünden mahrum bırakılanları genel kontrolden geçirmesinin hem Merkez yönetiminin iş yükünü hafifleteceği hem de özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin şikâyetlerinin azalmasında olumlu rol oynayacağı;

10 Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik, m. 4/g.

11 CPT, 19. Genel Rapor’dan Alıntı [CPT/Inf (2009) 27], prg. 90.

12 Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü (Gabriela Rodríguez Pizarro) Raporu E/CN.4/2003/85, Tavsiyeler, prg. 75

13 CPT, 7. Genel Rapor’dan alıntı [CPT/Inf(97)10], prg. 29.

14 BM’nin İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İstanbul Protokolü; işkencenin araştırılması ve dokümantasyonu açısından ilk uluslararası kılavuz belge olup 4 Kasım 1999 tarihinde BM Belgesi olarak kabul edilmiştir.

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

Hususlarının tavsiye edilmesi değerlendirilmiştir.

2018 YILINDA HUZUREVİ, YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER

- 1- ANKARA 75. YIL HUZUREVİ, YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 2- KAYSERİ ÖZEL İHTİSAS ENGELLİ BAKIM MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**ANKARA 75. YIL HUZUREVİ, YAŞLI BAKIM
VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
ZİYARETİ RAPORU**

2018 / 07

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AIÖK	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BİMER	Başbakanlık İletişim Merkezi
CAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
İÖD	İşkenceyi Önleme Derneği
OPCAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

GİRİŞ

1. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 sayılı kararı ve ilgili Başkanlık Oluru ile 5 Nisan 2018 tarihinde Ankara 75. Yıl Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. YASAL DAYANAK VE GÖREV EMRİ

2. 05.07.2011 tarihli ve 27985 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan OPCAT’in onaylanmasına dair kararla CAT’e taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir UÖM kurulması gerekliliğini hüküm altına almıştır. TİHEK, Kuruluş Kanunu olan 6701 sayılı Kanun’ un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (i) bendiyle Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde TİHEK’in özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, 05.04.2018 tarihinde Ankara 75. Yıl Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezine haberli bir ziyaret düzenlenmiştir.

2. ZİYARET HEYETİ

4. Ziyaret heyetinde TİHEK Başkan Yardımcısı ..., UÖM Birim Sorumlusu hâkim ..., uzman yardımcıları ... ve ..., sosyal hizmet uzmanı ... ve geçici görevli ... yer almıştır. İşbu rapor, ziyaret heyetinde yer alanların katkılarıyla uzman yardımcısı ... tarafından hazırlanmıştır.

3. ZİYARET YÖNTEMİ

5. İlk olarak Merkezin müdürü ve ilgili diğer personel ile bir araya gelinerek ziyaretin amacı hakkında bilgilendirme yapılmış, İdarecilerden ise Merkez hakkında genel bilgiler alınmıştır. Buna müteakip, ziyaret heyeti ikiye ayrılarak Merkezin farklı bölümleri gezilmiş ve sakinler ve personel ile görüşmeler yapılmıştır. Bu bağlamda, idare ile yapılan görüşmenin ardından rehabilitasyon hizmetinden faydalanan sakinlerin bulunduğu blok, huzurevi sakinlerinin bulunduğu stüdyo odalar gezilmiş, sakinlerle görüşülerek memnun oldukları ve olmadıkları hususlar öğrenilmeye çalışılmış, ayrıca kaldıkları odaların fiziksel koşulları incelenmiştir. Daha sonra sağlık servisi, sosyal servis, fizyoterapi odası, çarşı katı ve diğer ortak alanlar gezilmiştir. İncelemeler esnasında Merkez personeli heyete eşlik etmiş ve Merkezin işleyişine ilişkin bilgi vermiştir. Bu kapsamda, idari amirlerin yanı sıra bakım görevlileri, sağlık personeli ve diğer personel ile de görüşmeler yapılarak kendilerinden hem bilgi alınmış hem de dile getirmek istedikleri hususlar dinlenmiştir. Ziyaret heyeti, öğle yemeğini Merkez sakinleri ile birlikte olunmuş, bu sayede gözlemde bulunma ve Merkez sakinleri ile sohbet etme ve onları dinleme olanağı bulmuştur. Ziyaret, ilk gözlem ve tespitlerin Merkez idaresi ile paylaşılması için yapılan son görüşme ile sona erdirilmiştir.

4. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE ULUSLARARASI METİNLER

6. Standartların belirlenmesinde, Anayasa, ilgili kanun ve yönetmelikler, Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği, CAT ve OPCAT, İÖD'nin hazırladığı alıkonulma mekânlarının izlenmesine ilişkin kılavuz, AİÖK'nin Standartları ve Genel Raporları ile AİHM içtihatları esas alınmıştır.

5. MERKEZE İLİŞKİN BİLGİLENDİRME

7. 2001 yılından itibaren hizmet veren Merkez, 29.06.2002 tarihinde yürürlüğe giren Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Dinlenme ve Bakımevleri (Huzurevleri) İşletme Yönetmeliğine tabii olduğundan Merkezde yalnızca emekli sandığından emekli ve malul olanlar ile bu kişilerin dul ve yetimleri kalabilmektedir. Ayrıca, kapasite uygun olduğu takdirde Sandıkça belirlenecek bir kontenjan dahilinde hariçten başvuracak kişiler arasından dinç yaşlı bakımı bölümüne kabul yapılabilmektedir.
8. Merkezde kalabilmek için 60 yaşını doldurmuş olmak, günlük yaşam aktivitelerini bağımsız olarak sürdürebilmek, ruh sağlığı kendisine ve başkalarına zarar vermeyecek düzeyde yerinde olmak, bulaşıcı bir hastalığı bulunmamak, sürekli tıbbi bakım gerektiren hastalığı olmamak, alkol ve madde bağımlısı olmamak ve yüz kızartıcı suçtan hükümlü bulunmamak şartları aranmaktadır. Ancak, rehabilitasyon bölümünde sakinlerin kendi ihtiyaçlarını bağımsız bir şekilde giderebilmesi ve ruh sağlığının yerinde olması şartı aranmamaktadır.
9. Merkez kapasitesi 294 olup, 176 adet tek kişilik oda, 38 adet özel bakım yatağı, 40 adet iki kişilik stüdyo daire ve 5 adet iki kişilik misafir odası bulunmaktadır.
10. Mevcut sakin sayısı 190'ı kadın, 92'si erkek olmak üzere toplam 282'dir. 60-96 yaş 15 (11 kadın, 4 erkek), 70-79 yaş 57 (36 kadın, 21 erkek), 80-89 yaş 199 (139 kadın, 60 erkek), 90 ve üzeri 11 (6 kadın, 5 erkek) sakin bulunduğundan Merkezdeki yaş ortalaması 83'tür.
11. Misafirlerin profil olarak sosyo-ekonomik açıdan orta-üst düzey kesime mensup olduğu ifade edilmiştir. Eğitim düzeylerine göre okur yazar 14 (8 kadın 6 erkek), ilköğretim mezunu 78 (60 kadın, 18 erkek), lise mezunu 96 (69 kadın, 27 erkek), yüksek okul mezunu 35 (19 kadın, 16 erkek) ve üniversite mezunu 59 (36 kadın, 23 erkek) sakin bulunmaktadır.
12. Emeklilik türüne göre emekli 191 (102 kadın, 89 erkek), dul 59 (57 kadın, 2 erkek), yetim 27 ve 5 diğer sakin bulunmaktadır.
13. Merkezdeki evli çift sayısı 13 olup evli olduğu halde tek başına kalan 3 erkek ve 1 kadın bulunmaktadır. Evli çiftlerin stüdyo odalarda kaldığı ifade edilmiştir. Tek kalan evli çiftlerin aile birliklerini nasıl sürdürdüğü sorusu sorulmuş, Merkezde kalmayan eşin genellikle eş ziyaretleri sırasında Merkeze ısındığı ve eşiyle birlikte kalmak için başvurduğu ifade edilmiştir.
14. Merkezde vesayet altına alınmış sakinler de bulunmaktadır. Vasisi olan mevcut sakin sayısının 2 olduğu, ayrıca 2 sakinin vesayet davalarının sürdüğü ifade edilmiştir. Merkez idaresi ve çalışanları sakinlere vasi olarak atanmamıştır.
15. Merkezdeki 3 adet boş tek kişilik oda için 151 kişi beklemektedir. Stüdyo odalarda ise işlemi devam eden 2 kişi bulunmakta, bu odalarda ikamet için mevcutta sıra bulunmamaktadır.

16. 01.01.2018 tarihinden geçerli olmak üzere uygulanacak oda ücretleri stüdyo tipi oda (kişi başı) 1.282,50 TL, A tipi tek kişilik oda 1.535 TL, B tipi tek kişilik oda 1.382 TL, çift kişilik oda 877 TL, özel bakım ünitesi 1.316 TL olarak belirlenmiştir.
17. Merkezde, sosyal servis, sağlık servisi, fizyoterapi birimi, beslenme servisi, teknik servis, muhasebe, insan kaynakları, satın alma ve malzeme yönetimi birimleri ile hizmetler yürütülmektedir.
18. Merkezde, sakinlerin yönetime katılması amacıyla bir Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Her yıl yapılan seçimler sonucunda Merkezde kalan kişilerce, aday olan sakinler arasından seçilenler; Koordinasyon Kurulu olarak görev yapmaktadır. Koordinasyon Kurulunun teklifleri doğrultusunda yönetim gerekli tedbirleri almaktadır. Aylık olarak Koordinasyon Kurulu ile toplantı yapılmaktadır. Merkez yönetimine ve hizmetlerin planlanmasına sakinlerin katılımı memnuniyetle karşılanmıştır.
19. Kurumdan ihraç edilen herhangi bir sakin bulunmadığı, daha önceden ihraç aşamasına gelen bir misafirin vefat etmesi nedeniyle hakkında herhangi bir işlem uygulanmadığı ifade edilmiştir. Kararlar sakinlerin dahil olduğu disiplin kurulu tarafından alınmaktadır.
20. Merkez çalışanları ve sakinleri kurum içerisinde para kullanmamakta, onun yerine Merkeze ait DITT adı verilen manyetik alana sahip kart kullanmaktadır. Sakinlere ait nakit ve değerli eşyalar idare tarafından saklanmakta ve talep üzerine verilmektedir. Merkezde kayıtlara geçen bir hırsızlık vakası yaşanmadığı belirtilmiştir.
21. İdare tarafından en çok istifçilik, öz bakımını yapmak istememe ve hijyen konusunda sorunlarla karşılaşabildiği dile getirilmiştir. Ancak özellikle ameliyat gibi ciddi bir tedavi sonrası nekahet dönemine ilişkin sorunlarla karşılaşıldığı, bu dönemde özel bakıcı ihtiyacı doğduğunu ifade edilmiştir.

6. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

6.1. İşkence, Kötü Muamele ve Şikâyet Mekanizması

22. İşkencenin önlenmesi noktasında Devletin işkence ve kötü muamele yapmama ve önleme konusunda negatif yükümlülüğü olduğu gibi işkence ve kötü muamele iddialarının etkin oluşturulması ve cezalandırılmasında pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır.
23. Ölüm olayları; kurumlarda ihmal olup olmadığının belirlenmesinde oldukça önem taşımaktadır. Merkezde yaşana ölüm olaylarında ancak savcı talebiyle otopsi yapıldığı ve son beş yılda otopsi talep edilen 2 vaka bulunduğu, otopsi sonucu her iki vakanın da doğal ölüm olduğunun belirlendiği ve hiçbir adli süreç işlemediği ifade edilmiştir.
24. Merkezde sakinlerin sorunlarını iletebileceği çeşitli şikâyet mekanizmalarının bulunduğu ifade edilmiştir. Sakinlerin BİMER ve CİMER'e başvurabildiği, sözlü ya da e-mail yoluyla yönetime şikâyetlerde bulunabildiği, ayrıca Merkezde şikâyet kutularının bulunduğu, blok sorumlularına veya Koordinasyon Kuruluna da sorunların iletilebildiği ifade edilmiştir. Merkezde kalan kişi sayısının fazla olmasından ötürü üst mercilere şikâyetlerin yoğun olarak yapıldığı ve personelin sürekli soruşturma geçirdiği; ancak hakkında işlem yapılması kararlaştırılan bir personel bulunmadığı ifade edilmiştir.

25. Şikâyet mekanizmalarına ilaveten yılda iki defa ASPB İl Müdürlüklerince memnuniyet anketi yapıldığı, Merkezde kalan sakinlerin memnuniyet oranlarının anket puanlarında %85-90 civarında olduğu ifade edilmiştir.
26. Ziyaret esnasında ve gerçekleştirilen görüşmelerde Merkezde kalan kişilerin, personel ve idareden memnuniyet duyduğu gözlenmiş, bu yönde bir şikâyet alınmamış, herhangi bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza iddiası veya bulgusuyla karşılaşılmamıştır.

6.2. Fiziksel Koşullar

27. Merkezlerin konumu, bina tasarımı ve düzeni amacına uygun olmalıdır. Bu nedenle yaşlılara hizmet veren merkezler insani, erişilebilir, güvenli, hijyenik, mahremiyete saygılı, ferah ve bakımlı olmalı, sakinlerin hem bireysel hem de ortak ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Fiziksel koşulların yetersizliği işkence ve kötü muamele kapsamında değerlendirilebilmektedir. Bu çerçevede Merkezin fiziksel koşullarının oldukça iyi bir halde olduğu, ortak alanların geniş ve ferah, merkez binasının sıcak, yaşamaya elverişli ve amacına uygun bir şekilde döşendiği gözlemlenmiştir.
28. Merkezde ortak kullanım alanı olarak kullanılan 6 yemekhane, 6 dinlenme salonu, pastane, şark odası, alakart, çok amaçlı salon, 3 hobi atölyesi ve bir bilgisayar odası, kütüphane, çamaşır yıkama odası, terzi, berber, kuaför, mescit ve 4 sosyal servis odası bulunmaktadır.
29. Katlarda kadın erkek karma bir yerleşim düzeni olduğu görülmüştür. Bununla beraber odalar ayrılmış durumdadır.
30. Kameralarının açısının uygun olduğu ve mahrem alanları görmediği gözlenmiştir. Kayıtların üç ay boyunca tutulduğu ifade edilmiştir.
31. Koridorlarda yürümeyi kolaylaştıran ekipmanlar kurulduğu gözlenmiştir.
32. Merkezin tamamen erişilebilir hale getirildiği, bu bakımından ASPB dâhilinde erişilebilir tek kurum olduğu ve sertifikalandırıldığı ifade edilmiştir.
33. Rehabilitasyon yaşlıları için sağlanan yataklar metal ve ayarlanabilir durumdadır. Ziyaret edilen odalar iki kişilik olup, her sakin için odada etajer ve dolaplar yerleştirilmiştir. Odada kumandasıyla birlikte televizyon da bulunmaktadır.
34. Stüdyo tipi odalarda yatak, dolap, küçük dolap, koltuklar, Amerikan mutfak ve ayrı bir banyo-tuvalet olduğu ve odaların ev biçiminde dekore edildiği gözlemlenmiştir.
35. Merkezin oldukça temiz ve düzenli olduğu görülmüş, sakinlerle yapılan görüşmelerde merkezin her zaman temiz tutulduğu teyit edilmiştir. Ortak alanların temizliğinin görevliler tarafından yapıldığı, odaların temizliğinin ise kişilerin istedikleri zaman kendilerinin yaptığı veya görevlilerden talep edebildiği; ancak camların her zaman görevliler tarafından silindiği ifade edilmiştir.
36. Merkez girişinde camekân içerisinde sergi yapılmaktadır. Şiltlerin sergilendiği köşede bir sirkülasyon olmasına ilişkin talepler dile getirilmiştir.
37. Merkezin oldukça geniş ve peyzajı yapılmış bahçesi bulunmaktadır. Bahçede yürüyüş alanlarının metrelerle işaretlenerek yürüyüş yapan sakinlerin ne kadar yürüdüğünü görebilmesinin sağlandığı, ayrıca bahçede süs havuzu ve bankların bulunduğu gözlemlenmiştir.

6.3. İdare ve Personel

38. Merkezlerde çalışan personel sayısı ve niteliği merkezin büyüklüğüne, düzenine, sakin yapısına (örneğin özel ihtiyaç sahibi sakinler ağırlıktaysa) ve amacına uygun olmalıdır. Ancak her durumda personel sayısı ve niteliği merkezdeki sakinlerin ihtiyaçlarını karşılayabilmelidir.
39. Merkezde görev yapmakta olan personele ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır:

	Unvan	Sayı
1	Müdür	1
2	Müdür Yardımcısı	4
3	Sosyal Çalışmacı	3
4	Psikolog	2
5	Bilgisayar İşletmeni	2
6	Diyetisyen	1
7	Hemşire	5
8	Şef	1
9	Fizyoterapist	4
10	Tekniker	1
11	Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni	4
12	Döner Sermaye Saymanı	1
13	Sosyolog	1
14	Mühendis	1
TOPLAM		31

Tablo 1: Merkezde fiilen hizmet veren kadrolu personel sayısı

1	Temizlik elemanı	39
2	Bakım Danışmanı	11
3	Yaşlı Bakıcı Personeli	24
4	Aşçı	5
5	Aşçıbaşı	1
6	Aşçıbaşı Yardımcısı	4
7	Garson	22
8	Kuru Temizleme	1
9	Çamaşırhane	8
10	Erkek Berberi	1
11	Terzi	1
12	Kadın Kuaförü	2
13	Santral Haberleşme	6
14	Bulaşıkçı	4
15	Şoför	7
16	Bahçıvan	2
17	Teknisyen Yardımcısı	11
18	Teknisyen	2
19	Güvenlik	19
TOPLAM		170

Tablo 2: Hizmet alımı yoluyla hizmet veren personel sayısı

40. Kadrolu 33 personelin 31'inin fiilen çalıştığı, 1 Müdür Yardımcısının İl Müdürlüğünde Şube Müdürü Vekili ve 1 hizmetlinin Sincan Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü Hizmet Binasında geçici görevli olduğu ifade edilmiştir.
41. Bakım elemanlarının hasta ve yaşlı bakımı konusunda özel eğitimlerinin bulunduğu; 3 tanesinin Başkent Üniversitesi'nin yaşlı ve hasta bakımı bölümünden mezun olduğu, diğerlerinin de hasta ve yaşlı bakım konusunda sertifikalı eğitim aldığı ifade edilmiştir. Ayrıca sakinler, özel yardımcı da tutabilmektedir.
42. Yapılan görüşmelerde diğer kurumlara kıyasla Merkez koşullarının ve personel sayısının oldukça iyi olduğu, personel konusunda bir eksiklik yaşanmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca personelin deneyimli olduğu ve bu durumun önemli bir avantaj sağladığı da eklenmiştir. Personel ve sakinlerin arasında olumlu ilişkiler kurulduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgular ışığında Merkezde görev yapan personel sayısının ve niteliğinin yeterli olduğu kanaatine varılmıştır.

6.4. Sağlık ve Bakım Hizmetleri

43. Her sakinin sağlık ihtiyaçlarına yönelik sağlık ve bakım hizmeti alma hakkı vardır. Bu hak, sakinin merkezde kaldığı süre boyunca değişen ihtiyaçlarının değerlendirilmesini ve karşılanmasını da kapsamaktadır.

6.4.1. Sağlık Hizmetleri

44. Sağlık servisi 24 saat hizmet vermekte olup, hemşire ve fizyoterapistlerden oluşmaktadır. Merkezde görevli doktor bulunmama ile birlikte, haftada bir gün sağlık ocağına gidemeyen sakinlerin muayene ve tedavilerinin aile hekimliği tarafından Merkezde yapıldığı, ayrıca haftada bir gün 29 Mayıs Devlet Hastanesiyle karşılıklı imzalanan iş birliği protokolüncü evde bakım hizmetleri kapsamında hastaneye gidemeyen sakinlerin muayene ve tedavilerinin Merkeze gelen uzman doktor tarafından yapıldığı belirtilmiştir.
45. Huzurevlerinde yılda bir genel sağlık kontrolü yapıldığı; ancak Merkezde bu kontrolün neredeyse her hafta 50'den fazla sakin hastaneye götürülmesiyle haftalık olarak sağlandığı ifade edilmiştir. Sakinler, hastaneye Merkez aracılığıyla görevli personel eşliğinde götürülmektedir. Ancak hastaneye götürme konusunda bütçe kısıtı nedeniyle zorluklar yaşandığı ifade edilmiştir.
46. Acil durumlar için, bütün yatak başlarında ve tuvaletlerde buton bulunduğu (toplam 750 hemşire çağrı butonu), telefonla sağlık servisinin veya resepsiyonun arandığı ifade edilmiştir. Resepsiyon da 24 saat esaslı çalışmaktadır.
47. Mahremiyetin gözetilmesi adına sakinlerin izni olmadan odalarına girilmemektedir. Oda araması yapılması gerektiğinde kişiye haber verilmektedir. Ancak acil bir durum olduğunda; örneğin sakin yemeğe inmediyse, izin aranmaksızın odalara girilmektedir.
48. Hemşireler tarafından ilaçlar sakinlere dağıtılmakta ve sakinlere yardımcı olunmaktadır. İlaç kullanmayı reddeden sakinlerle çok fazla karşılaşmadığı; ancak böyle durumlarda ikna etmek için kişinin hemşire ve doktorla görüşürüldüğü belirtilmiştir.
49. Merkeze ait 1 ambulans olduğu ve tek ambulansın mevcut durumda ihtiyacı karşıladığı ifade edilmiştir.

50. Sağlık servisinde dolaplar içerisinde hastaların sağlık kayıtlarının düzenli bir biçimde tutulduğu ifade edilmiş, kayıt defteri incelenerek durum tespit edilmiştir. Hastaların dosyası ile hastaneye sevk edildiği ve böylece bütün sağlık geçmişine ilgili doktorun erişebildiği ifade edilmiştir.
51. Merkezde diş hekimi bulunmamaktadır; ancak sakinlerin genel olarak kendi özel diş doktorlarına gitmeyi tercih ettiği, sadece hangi doktora/nereye gidildiğinin Merkezce öğrenildiği; özel doktora gitmeyen sakinlerin ise Merkezin yakınında bulunan Balgat Ağız ve Diş Sağlığı Merkezine götürüldüğü ifade edilmiştir.
52. Operasyon geçiren sakinlere hastanede nekahet dönemi için bakım personeli gönderildiği belirtilmiştir.

6.4.2. Rehabilitasyon Hizmetleri

53. Kendi bakımını yapamayanlar ile demans ya da Alzheimer sorunu bulunan sakinler Merkezin rehabilitasyon bölümünde kalmaktadır. Rehabilitasyon bölümü için bir bloğun üç katı ayrılmıştır ve oksijen ve vakum tesisatı ile donatılmış toplam 18 oda ve 38 yatak bulunmaktadır. Bu bölüm, kendi başlarına ihtiyaçlarını gideremeyen bireylerin yanı sıra nekahet dönemi için de kullanılmaktadır.
54. Rehabilitasyon katında kartlı kilit sistemi bulunmaktadır ve kapılar yalnızca görevliler tarafından açılabilir.
55. Odalar iki kişilik olup, her sakin için kıyafet dolapları ve küçük dolaplar bulunmakta ve her iki yatağı görecekle bir televizyon bulunmaktadır. Bu odalarda yalnızca tuvalet bulunup, tuvaletlerde tutamaç ve buton bulunmaktadır. Duşlar, ayrı bir alanda toplu halde bulunmaktadır.
56. Olağan olarak haftada bir banyo yaptırıldığı ve gerektiğinde yardım edildiği ifade edilmiştir. Bunun dışında ihtiyaç durumunda banyo hizmeti sunulabildiği bildirilmiştir. Banyo ve banyoya ilişkin takip çizelgesi incelenmiş ve genel olarak olumlu bulunmuştur.
57. Rehabilitasyon hizmetlerinden faydalanan sakinler, diğer sakinlerden ayrıştırılmaması amacıyla görevliler tarafından Merkezin pastanesine götürülmekte ve burada vakit geçirebilmektedir. Rehabilitasyon hizmetlerinden faydalanan sakinlerin diğer sakinlerle eşit koşullarda hizmetlerden bu şekilde faydalandırılması memnuniyetle karşılanmıştır.
58. Rehabilitasyon katının, odaların, banyo ve tuvaletlerin, çarşaf ve nevresimlerin temiz ve personelin ilgili ve sakinlerin hallerinden genel olarak memnun olduğu gözlemlenmiştir.

6.4.3. Fizyoterapi Hizmetleri

59. Fizyoterapi ünitesinde rehabilitasyon hizmetinden faydalanan sakinlere tedavi uygulanmakta ve ayaklı sakinler için spor yapma imkânı sunulmaktadır. Spor ve egzersiz faaliyetlerine katılımın oldukça yoğun olduğu ifade edilmiştir.
60. Merkezde fizyoterapi araçları, spor aletleri ve kapalı yüzme havuzu yer almaktadır. Fizik tedavi ünitesinde hotbağ, enfiraruj, interferansiyel akım, dia dinamik akım, ultrason, tens, Kineziyotape bandı ve manuel terapi uygulaması yapılmaktadır.
61. Terapi odası 23 kişiliktir. Hafta içi her gün saat 10.00-10.45 arasında grup egzersizleri yapılmaktadır. Ayaklı gruplarda egzersizler kışları kapalı alanda, havalar uygun olduğunda bahçede yapılmaktadır.

62. Fizyoterapi bölümü akşam saat 5'e kadar açık tutulmakta ve sakinler istedikleri vakit spor aletlerinden ve yüzme havuzundan faydalanabilmektedir.
63. Kapalı yüzme havuzu haftanın üç günü kadınlara, üç günü erkeklere ayrılmıştır. Ölçümleri günlük olarak yapılmakta ve haftalık olarak temizlenmektedir. Ayrıca yılda bir kez havuzun tam temizliği yapılmaktadır. Havuzdan faydalanabilmek için sağlık raporu istendiği ve yüzme konusunda kişinin beyanının esas alındığı ifade edilmiştir.

6.5. Beslenme ve Yemekhane

64. Sakinlerin sağlık durumlarına uygun beslenebilmesi için besleyici ve lezzetli yemekler verilmelidir. Şeker hastaları gibi sağlık durumuna uygun diyet yemeklere ihtiyacı olan sakinlerin bu ihtiyaçlarının da giderilmesi gerekmektedir.
65. Sakinlerin yemeklerini yiyebilecekleri mekânların belirli olması yemeğe erişim bakımından önem taşımaktadır. Merkezde, daha samimi bir ortam yaratmak için büyük, toplu bir yemekhane yerine belirli 6 adet küçük yemekhane kullanılmakta, yemekler görevliler tarafından servis edilmekte ve toplanmaktadır. Her katta bulaşık makinesi bulunduğundan her yemekhane kendi bulaşığını yıkamaktadır. Ancak Rehabilitasyon bölümünde sakinler yemeklerini odalarında yemektedir.
66. Yemekler Merkezde hazırlanmakta ve günde üç öğün dört çeşit yemek çıkartılmaktadır. Ayrıca şeker hastaları için ara öğünler de verilmektedir. Menüler 15 günlük olarak hazırlanmaktadır.
67. Mutfak, 15 personelle hizmet vermektedir. Yemek servis elemanının portör muayenesi belgesi bulunmaktadır.
68. Sakinlerle yapılan görüşmelerde yemeklerin bazen güzel olmadığı ancak çeşitlerin bol olduğu, ayrıca Merkezde yemek yemek istemeyenlerin dışarıda yemeğe çıkmayı tercih ettiği ifade edilmiştir bu konuda yoğun şikâyet alındığından, İdarece yılda bir defa menünün oluşturulmasına ilişkin sakinlerin iştirak ettiği bir anket düzenlendiği ifade edilmiştir.
69. Gıda maddelerinin ayrı ayrı depolandığı soğuk hava depoları ve şok odası mevcuttur.
70. Merkezde görevli diyetisyen sakinlerin sağlık durumlarına en uygun beslenme programlarını hazırlamaktadır.
71. Haftanın bir günü market günü olduğu ve marketin servis aracının erişim için kullanıldığı ifade edilmiştir.

6.6. Merkezde Yapılan Faaliyetler ve Yaşam

72. Merkeze ilk kabulde, görevliler tarafından Merkezin gezdirilerek tanıtıldığı, Merkez kurallarının yazılı olarak verildiği, daha sonra kişinin sosyal servis tarafından izlendiği, Merkeze uyum sağlaması ve diğer sakinlerle ilişki kurması için kişiye yardımcı olduğu, faaliyetlere katılmasının teşvik edildiği ve gerektiğinde diğer sakinlerle tanıştırıldığı ifade edilmiştir.
73. Merkezlerde sakinlerin vakitlerini nitelikli bir şekilde geçirmesini sağlayacak, gereksinim, tercih ve becerilerine uygun sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere kurum içerisinde veya dışında katılımının sağlanması, sakinlerin hobilerini yapmalarına veya hobi edinmeye imkân verilmesi oldukça önem taşımaktadır. Merkezde faaliyetlerin oldukça yoğun olduğu hem idare hem de sakinler tarafından ifade edilmiştir. Merkez binasının içerisinde Çarşı Katı adı verilen bölümde,

terzi, çamaşır yıkama, berber, kuaför ile hobiler için ayrılmış takı tasarımı, resim, el işi, ahşap boyama, bez bebek yapımı atölyeleri ve kütüphanenin bulunduğu gözlemlenmiştir.

74. Hobi atölyelerine haftanın beş günü Halk Eğitim Merkezinden hocalar gelmektedir. Ancak hobi atölyelerin anahtarları sakinlerde bulunmakta; böylece sakinler istedikleri vakit atölyelerden faydalanabilmektedir. Sakinlerin hobilerini belirli bir saat aralığında sınırlandırmayan ve vaktin kullanımını tercihini sakinlere bırakan bu uygulama memnuniyetle karşılanmıştır.
75. Sakinlerin atölyelerde yaptığı ürünler için sergi açılmakta ve kermesler düzenlenerek satışının yapılması sağlanmaktadır. Sergiden elde edilen gelirler sakinlere verilmektedir. Ayrıca, merkezin duvarında asılı tabloların sakinlere ait olduğu da ifade edilmiştir.
76. Kütüphanede kitapların yerleşim ve dizimiyle sakinler ilgilenmektedir. Kütüphane, alım yoluyla değil özellikle sakinlerin bağışlarıyla oluşturulmuştur. Sakinler, kütüphanedeki kitapları odasına görebilmekte veya kütüphanede okuyabilmektedir.
77. Özel gün etkinliklerinin ve anma programlarının çok amaçlı salonda slayt ve/veya çeşitli sinevizyon sunumlarıyla yapıldığı, bu kapsamda yaşlılar haftasının, aile haftasının, anneler gününün, babalar gününün, sevgililer gününün, 8 Mart Dünya Kadınlar Gününün, Çanakkale Şehitleri Anma Gününün ve resmi ve dini bayramların kutlandığı belirtilmiştir. Ayrıca; çok amaçlı salonda haftada bir film izlendiği ve filmlerin seçiminde sakinlerin taleplerinin sosyal servis tarafından değerlendirildiği ve zaman zaman Türk Sanat Müziği konserleri verildiği ifade edilmiştir.
78. Alakart salonunda sakinlerin vakitlerini geçirmesi için tavla gibi oyunlar oynadığı gözlemlenmiştir.
79. Sakinler, merkezdeki pastanede sosyalleşme imkânına da sahiptir. Pastanede, çay ve kahve servislerinin olası bir kazanın önlenmesi için garsonlar tarafından yapıldığı gözlemlenmiştir.
80. Merkez bahçesinde ilgi duyan sakinler için tarım uygulamaları da yapılmaktadır.
81. Diyanet İşleri Başkanlığı ile yapılan protokol kapsamında haftada bir Kuran'ı Kerim öğreticisinin sakinlerin odalarında eğitim verdiği öğrenilmiştir.
82. Sakinlerin talepleri de göz önünde bulundurularak şehir içi geziler ve şehir dışı Amasra, Konya, Bolu-Mengen, Akçakoca, Çubuk, Ayaş ve Beypazarı'na geziler ve Ankara çevresinde piknikler yapıldığı belirtilmiştir.
83. Tiyatro, halk oyunları ve Türk sanat müziği korusu gurupları da bulunduğu, haftanın iki günü koro çalışmaları yapıldığı bilgisi paylaşılmıştır.
84. Merkezin bilgisayar odasında bilgisayar öğretmeni tarafından sakinlere günün teknolojisi, akıllı telefon ve bilgisayar kullanımı eğitimi verilmektedir. Merkezde ücretsiz kablosuz internet ağı uygulaması bulunmamasıyla birlikte, sakinlerin internete bilgisayar odası haricinde telefonları ile erişebildikleri; talep halinde odalara ücreti karşılığında internet bağlatıldığı ifade edilmiştir.
85. Sakinlerin kültürel faaliyetleri yakından takip edebilmesi için Merkezdeki ve Merkez dışındaki panel ve konferanslara katılmalarının sağlandığı, Merkezde yapılan konferanslar için üniversitelerin ilgili bölümlerinden gelen kişilerce sakinlere yönelik çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir.

6.7. İzinler ve Ziyaretler

86. Sakinler, Merkezden haber vermek suretiyle istekleri vakit ayrılabilir. Sakinler geç geleceği ya da gelmemeye karar verdiğinde telefonla haber vermektedir. Şimdiye kadar habersiz geç gelen veya gelmeyen bir sakın bulunmadığı ifade edilmiştir.
87. Sakinlerin birinci dereceden akrabalarını odalarında kabul edebildikleri, diğer ziyaretçiler için ayrı bir görüşme odası olduğu ifade edilmiş; ayrıca merkez dışından kişilerle gün yapmak için sakinlerin şark odasından faydalandığı ve bu durumlarda garsonların sakinlere yardımcı olduğu ifade edilmiştir.

7. TAVSİYELER

7.1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

88. Spor yaparken meydana gelebilecek olası yaralanmaların etkisini asgariye indirmek için fizyoterapi biriminde bulunan spor odasının yerlerinin yumuşak zemin haline getirilmesi tavsiye edilmektedir.

7.2. ASPB'ye İlişkin Tavsiyeler

89. Merkezin amacına uygun olarak tasarlandığı, erişilebilir olduğu, fiziksel koşullarının iyi, binanın ve bahçenin bakımlı olduğu, Merkez içerisinde ve dışında sakinlerin faaliyetlere katılım sağlayabildiği, yaşamlarını sürdürürken kendi istek ve tercihlerini yerine getirebildiği, sakinlerin Merkezin yönetimine ve hizmetlerin planlanmasına Koordinasyon Kurulu aracılığıyla katılım sağlayabildiği, genel olarak hizmetlerden ve personelin tutumlarından memnuniyet duyulduğu gözlemlenmiştir. Bu tür merkezlere yönelik asgari standartların belirlenmesi açısından ziyarete konu Merkezin birçok yönüyle iyi uygulama örneği olabileceği değerlendirilmektedir.
90. "Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi" isminin, bu kelimelerin toplumda terk edilmişlik, çaresizlik ve acıma duygularını uyandırdığı için rahatsızlık verdiği hem merkez sakinleri hem de idare tarafından ifade edilmiştir. Bu nedenle, insan onuruna yakışır bir ismin sakinlere uygulanacak anket vb. yoklamalarla belirlenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.
91. Huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri, evde bakım hizmetleri, yaşam evleri gibi mevcut politikaların sürdürülmesi ve geliştirilmesi desteklenmekle birlikte yaşlıların toplum içerisinde ve kendi evlerinde yaşamını sürdürebilmesinin sağlanmasına yönelik alternatif politikaların oluşturulmasının ve bu politikaların konut projelerine yansıtılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

KAYSERİ ÖZEL İHTİSAS ENGELLİ BAKIM MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

2018 / 17

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
CPT	Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi
OPCAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit ve gözlemlerin ulusal ve uluslararası standartlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. YASAL DAYANAK VE GÖREV EMRİ

2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT),” sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurulması gerekliliğini hüküm altına almıştır. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu da (TİHEK), kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendi gereği Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede, aynı maddenin (j) bendinde Kurumun, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 sayılı kararı ve 14.08.2018 tarihli TİHEK Başkanlık görev emri üzerine, 16.08.2018 tarihinde Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezine¹ haberli bir ziyaret düzenlenmiştir.

2. ZİYARET HEYETİ

4. TİHEK Başkanı ..., Kurul Üyeleri ..., ... eşliğindeki ziyaret heyetinde ... yer almıştır.

3. ZİYARET YÖNTEMİ

5. Ziyarette ilk olarak Merkez müdürü ve idarecileri ile bir araya gelinerek ziyaretin kapsam ve amacı hakkında genel bilgiler aktarılmış ve Merkez hakkında genel bilgiler alınmıştır. Bilahare odalar ve diğer alanlar gezilerek Merkezin sakinleri ve personel ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, idari amirlerin yanı sıra bakım görevlileri, sağlık personeli ve diğer personel ile de görüşmeler yapılarak kendilerinden hem bilgi alınmış hem de onların dile getirmek istedikleri hususlar dinlenmiştir. Ziyaret heyeti, öğle yemeğini merkez sakinleri ile birlikte yemiş, bu sayede gözlemde bulunma ve Merkez sakinleri ile sohbet etme ve onları dinleme olanağı bulmuştur. Ziyaret sonlandırılmadan önce koruma altına alınanların iddia ve taleplerine ilişkin olarak idarenin görüş ve bilgilerine başvurulmuştur.

4. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE ULUSLARARASI METİNLER

6. Standartların belirlenmesinde, başta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme ve bu Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol (OPCAT), BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, BM Engelli Hakları Sözleşmesi, Sundberg Deklarasyonu, Avrupa Konseyi Zihinsel Hastalıkları Olan Bireylerin

1 Bundan sonra Merkez veya Kurum olarak anılacaktır.

Durumları Konusunda Tavsiye Kararı, Avrupa Konseyi Engellilere Yönelik Rehabilitasyon Politikaları Konusunda Tavsiye Kararı, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment/CPT) Standartları ve Genel Raporları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Sosyal Hizmetler Kanunu, Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği başta olmak üzere diğer ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat esas alınmıştır.

B. MERKEZE İLİŞKİN BİLGİLENDİRME

7. Merkez, Kayseri Valiliği'nin 20.05.2009 tarih ve 247 sayılı onayı ile 360 kapasiteli olarak kurulmuştur. Ruhsal, zihinsel ve fiziksel engelli olmak üzere üç farklı engel grubundaki, 19 yaş ve üzeri kadın ve erkek, "ağır" engelli bireylere bakım hizmeti vermektedir.
8. Kuruma iki şekilde yerleştirme yapılmakta olup bunlardan ilki ağır engelli tespitini içeren sağlık kurul raporunun bulunması durumunda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılan rutin yerleştirme diğeri ise valilik kararı ile yapılan acilen yerleştirmedir.
9. Üç bloktan oluşan Merkezin oda sayısı 106'dır. İlk blokta fiziksel engelliler, ikinci blokta ruhsal engelliler, üçüncü blokta ise zihinsel engelliler kalmaktadır.
10. Ziyaret tarihi itibarıyla, 82'si yaşlı (65 yaş üstü) ve 250'si vasi sahibi olmak üzere 301 ağır engelli bireye hizmet veren Kurumun mevcudu, cinsiyet ve engellilik durumlarına göre şu şekildedir:

	Ruhsal	Zihinsel	Fiziksel
Kadın	38	28	43
Erkek	93	31	68
Toplam	131	59	111
	301		

11. Kurumda hizmet verilen fiziksel engelli bireylerin 20'sinin görme, 6'sının duyma, 95'inin de ortopedik engeli bulunmaktadır.
12. 65'i erkek, 86'sı kadın olmak üzere toplamda 151 personelin görev yapmakta olduğu Kurumda; 1 kurucu müdür, 1 sorumlu müdür, 10 sosyal hizmet uzmanı ve sosyal çalışmacı, 1 psikolog, 1 fizyoterapist, 12 sağlık personeli, 1 diyetisyen, 109 engelli bakım elemanı, 2 büro elemanı, 3 güvenlik, 2 aşçı, 8 de hizmetli bulunmaktadır. Kurum idaresi tarafından, başta bakım elemanı olmak üzere personel eksikliği bulunduğu, aslında bunun tüm ülkede geçerli bir problem olduğu, çalışma şartlarının zor ve maaşın az olmasından dolayı özellikle erkek bakım elemanı sayısının düşük olduğu ifade edilmiştir.
13. Kuruma ilişkin olarak internette arama yapılması durumunda, arama sayfasında "kalıcı olarak kapatıldı" uyarısının geldiği ve bu durumun kurumun erişilebilirliği açısından olumsuz bir etki yarattığı tespit edilmiş, konu idareyle paylaşılmıştır.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

14. Heyetimiz tarafından Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezi ziyareti neticesinde;
- Engellilere yönelik belli aralıklarla uygulanan “Engelli Memnuniyet Anketleri”nin iyi uygulama örneği oluşturduğu,
 - Kurum idare ve personeli ile koruma altına alınanlar arasındaki iletişimin olumlu olduğu,
 - Kurumda uzun zamandır bulunan kişiler tarafından yeni yönetimin beğenildiği ve kurumun şartlarının iyileştiği,
 - Kurum binasının eski olmasından kaynaklı problemlerinin çözülmesi amacıyla kurum idaresi tarafından büyük gayretler gösterildiği tespit edilmiş;
 - Kurumdaki bakım elemanları başta olmak üzere personel sayısının yetersiz olmasına rağmen idarenin örnek uygulamaları ve çabaları takdir edilmiştir.

1. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELEYE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

15. Gerçekleştirilen görüşmelerde, merkezde kalan kişilerin, personel ve idareden genel olarak memnuniyet duyduğu görülmüştür.
16. Merkez idaresi tarafından, son üç yılda ihmal ve istismar olarak tanımlanabilecek üç olay yaşandığı, her üç olayda da idare ve personelin dikkat ve farkındalığı ve güvenlik kamera kayıtlarının da çözümlenmesiyle durumun açığa çıkarıldığı, ilgili personellerin iş akitlerinin feshedildiği ve Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulduğu aktarılmış, konuya ilişkin evraklar Heyetimize teslim edilmiştir.
17. Merkez idaresi tarafından, 2015-2018 yılları arasında toplamda 178 ölüm yaşandığı, bunların çok büyük bir çoğunluğunun sağlık ve yaşa bağlı sebeplerle meydana geldiği, özellikle sağlık durumu ağır fiziksel engellilerin sayısal çoğunluğu oluşturduğu belirtilmiş; ölüm olaylarının 5'i ile ilgili ise otopsi yapıldığı, mezkûr ölüm olayları sonrasında yürütülen adli soruşturmalar neticesinde hakkında dava açılan bir kurum idarecisi ya da çalışanın bulunmadığı bildirilmiştir.
18. Zihinsel ve ruhsal engelliler için müşahede odasının kullanıldığı, öfke kontrolleri sağlandıktan sonra çıkarıldıkları bilgisi edinilmiştir. Müşahede odasındaki kamera kayıtları incelendiğinde, kayıtların nizami bir biçimde tutulduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte zihinsel engelliler bölümündeki müşahede odasının çok az ışık aldığı, kamera açısının kameranın altında kalan duvar ve çevresini almadığı gözlemlenmiş ve bu husus idare ile paylaşılmıştır.

2. FİZİKSEL KOŞULLARA İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

19. Merkezin ziyaret edilmesi sırasında her kattaki odalara bakılmış, odaların genel olarak temiz, düzenli ve ferah olduğu gözlemlenmiştir.
20. Kurum binasının, şehrin merkezinde, ulaşımı kolay bir alanda olup oldukça büyük ve bakımlı bir bahçeye sahip olduğu (zihinsel engelliler bakım elemanları ile birlikte bahçenin özel bir bölümünü kullanabilmektedir) ve bahçeden engellilerin akşam 20:00'ye kadar yararlanabildikleri gözlemlenmiştir.
21. Her katta merdiven boşluklarının, olası tehlikelere karşı dayanıklı filelerle kapatıldığı ancak birkaç alanın düşme durumuna karşı küçük de olsa risk barındırdığı görülmüş, ilgili alanlar idarenin bilgisine sunulmuştur.

22. Ortak alan, çok amaçlı etkinlik alanı olarak kullanılmakta, alanda televizyon ve projeksiyon cihazı bulunmaktadır.
23. Fiziksel engelliler ve zihinsel engelliler, yemeklerini kendi odalarında, kalanlar ise yemekhanede yemektedirler.
24. Merkez binası, huzurevi olarak eski sistemde inşa edilmiş, huzurevinden kiralanmış ve merkez yöneticileri tarafından aşamalı olarak tadilata başlanılmıştır. Kurum idaresi tarafından, Merkezin komple yenilenmesinin hedeflendiği ifade edilmiş olup bu yönde gayretler gösterildiği görülmüş, ziyaret tarihi itibarıyla de devam eden tadilat çalışmalarına şahit olunmuştur. Nitekim ziyaret tarihi itibarıyla kurumun çeşitli yerlerinde inşaat malzemeleri ve kalıntıları olduğu görülmüştür.
25. Zihinsel engelliler için 2018 yılı sonunda ayrı ve tam donanımlı bir kurum açılacağı kurum idaresi tarafından heyetimize bildirilmiştir.
26. Kurumda çamaşırhane bulunmakta olup makinaların yenilendiği, büyük sistem ithal çamaşır, kurutma makinası ve ütü, iki adet küçük çamaşır makinası ve 1 kurutma makinası alındığı, bu küçük makinalarda merkezde kalanların yıkanması gereken çamaşırlarının, dezenfekte edilmesi gereken ya da bulaşıcı olabilecek kıyafetlerin yıkanmasının ve kurutulmasının yapıldığı, çamaşırların engellilerin bölümüne göre ayrı ayrı yıkandığı görülmüştür. Çamaşırhanenin temiz, düzenli ve yeterli ölçüde olduğu görülmüştür. Yine çamaşırhanede ufak tefek sökkük ve giysi tamiratının yapılabilmesi için dikiş makinası bulunduğu görülmüştür.
27. Merkezde berber bulunmaktadır. Berber odasına inemeyenler için odalara gidilerek hizmet verilmektedir. Kurumda koruma altına alınan kadınlar için ise kuaför bulunmadığı, kuaförün yalnızca bayramlarda geldiği bilgisi edinilmiştir. Koruma altına alınan erkekler için mevcut uygulamanın benzerinin kadınlar için de oluşturulmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.
28. Su deposu ve kazan dairesinin aylık bakımı için uzman firmalar ile bakım sözleşmeleri akdedilmiş ve düzenli bakımlarının yapıldığı merkez yetkililerince ifade edilmiştir.
29. Odalarda bulunan tuvaletlerin, bakımsız ve eski olduğu, nitekim ziyaret tarihinde kurum idaresi tarafından tadilat ve yenileme çalışmalarının devam ettiği gözlemlenmiştir.
30. Odaların ve nevresimlerin temiz olduğu, odalarda dolap ve sehpa bulduğu, zeminin kolay temizlenebilir malzemeyle kaplı olduğu, havalandırma ve aydınlatmanın yeterli olduğu gözlemlenmiştir. Binanın ısıtma sisteminin komple yenilendiği bilgisi de koruma altına alınanlar ve kurum idaresi tarafından paylaşılmıştır.
31. Kurumda 24 saat sıcak su bulunduğu hem idare hem de koruma altına alınanlar tarafından teyit edilmiştir.
32. Merkezde kamera odası ve 118 kamera bulunmakta olup heyetimiz tarafından oda ve kayıtlar incelenmiş, kayıtların düzenli bir biçimde tutulduğu, herhangi bir tarihe ilişkin kayıtların istenildiği an izlenebildiği görülmüştür. Güvenlik kameralarının ortak alandaki hemen her alanı izleyebilecek şekilde yerleştirilmiş olmasına karşın birkaç kör nokta olduğu, Heyetimiz tarafından tespit edilmiş ve mezkûr noktalar idareye gösterilerek bu alanların da kamerayla izlenebilmesinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir.
33. Odaların 3 vardiya halinde temizlendiği ve merkezin genel olarak temiz olduğu gözlemlenmiştir.

34. Heyetimiz tarafından ziyaret günü çıkan yemek kontrol edilmiş, tat ve doyuruculuk açısından herhangi bir probleme rastlanılmamıştır.
35. Merkeze ait yemekhane ve yemeklerin yapıldığı bölüm, soğuk hava deposu, izlenmiş genel olarak hijyen koşullarına dikkat edildiği gözlemlenmiş, ayrıca dağıtımı yapılan yiyeceklere ilişkin numunelerin alınarak denetim için ilgili birimlere gönderildiği ifade edilmiş ve bu numuneler de ziyaret heyeti tarafından görülmüştür. İdare tarafından, Merkezdeki yenileme ve tadilat çalışması programı kapsamında yemekhane ve hazırlama bölümünün de yenileneceği bilgisi paylaşılmıştır.

3. SAĞLIK VE BAKIM HİZMETLERİNE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

36. Merkezde sağlık servisi bulunmakta olup iki adet büyük acil ilk yardım çantasının mevcut olduğu, hepsinin çalışır vaziyette olduğu, 3 hemşire bulunduğu ve vardiya usulü çalıştıkları, her engelli için ayrı bir ilaç dolabının bulunduğu, engellinin ilaçlarının bu kısımda tutulduğu, gayet düzenli olduğu ve zamanında görevlilerce verildiği tespit edilmiş, uygulamaların oldukça olumlu olduğu gözlemlenmiştir.
37. Kurumda fizyoterapi odasının bulunduğu, günlük 10-15 kişiye hizmet verildiği, bazı engellilere ise odalarında fizik tedavi yapıldığı iletilmiştir. Fizyoterapi odasının ziyaret tarihi itibariyle tadilatta olduğu görülmüştür.
38. Sağlık servisi tarafından, obezite problemi yaşayan engelliler için egzersiz programı düzenlendiği, zihinsel engellilerin rutin kontrollerinin ruh sağlığı hastanesi tarafından yapılmakta iken bu hastanenin şehir hastanesi bünyesine alınması nedeniyle şu an kontrollerin şehir hastanesince yapılmakta olduğu, tedavinin burada yapılamaması durumunda sırasıyla Adana Ekrem Tok Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesine ve Elazığ Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesine sevklerin gerçekleştirildiği bildirilmiştir.
39. Merkezin idari ve sağlık kayıtlarına ilişkin düzenli bir arşivin olduğu, yıl ve kişi bazında kayıtların ayrı ayrı tutulduğu ve bir hastaya ilişkin tıbbi ve idari kayıtlara istenildiği takdir kolayca ulaşılabildiği gözlemlenmiş olup Heyetimiz tarafından takdire şayan bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.
40. Merkezde kalori takibinin yapılamadığı, zira obezite hastalarının bu duruma karşı çıktıkları, diyabet ve tansiyon hastaları için kontrol uygulandığı, hayvansal ve bitkisel yağ oranlarının dengeli tutulmaya çalışıldığı yemekhane çalışanları tarafından ifade edilmiştir.
41. Kurum idaresi tarafından, engel durumu çok ağır olan kişilere ayrı bir bakım elemanı verildiği, bu elemanların yalnızca o kişiyle ilgilendiği ifade edilmiştir.
42. Kurumun kendine ait bir ambulansının bulunmadığı tespit edilmiştir.
43. Görüşme gerçekleştirilen koruma altına alınanlar, diledikleri zaman kurum psikoloğu ile görüşebildiklerini ifade etmişlerdir.
44. Ruhsal engellilerin bulunduğu katta da kişilere bakım elemanları tarafından bakılmaktadır. Ziyaret heyetine eşlik eden Uzman Psikolog tarafından, ruhsal engellilerin kaldığı bölümde psikiyatri hemşireliği anabilim dalında eğitim görmüş bir hemşirenin hastaların rahatsızlıklarına bağlı ataklar, ilaç takibi vb. konularda daha faydalı olacağı; zihinsel engelli kişilerin kaldığı bölümde

ise hastaların zihinsel gelişimine destek olacak, bu kişilere özel oluşturulmuş bir eğitim odası bulunmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir.

4. GÜNLÜK YAŞAM, ETKİNLİKLER VE DIŞ DÜNYAYLA İLETİŞİME İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

45. Merkezde kalanlar için ayrı bir çay ocağı ve her kat için ayrı ayrı demlikler bulunmakta, günde iki kez termos ve kâğıt bardaklar ile çay servisi yapılmaktadır.
46. Kurumda, etkinlik odası bulunmakta olup genelde kadınlar tarafından tercih edildiği gözlemlenmiştir. Koruma altına alınanlar ve Kurum idaresi ile yapılan görüşmelerde, Kuruma cuma günleri ise resim öğretmeni geldiği ve resim sınıfında koruma altına alınanlarla birlikte resim yaptığı, resim öğretmenin gönüllü olarak hizmet verdiği ve bu etkinliği daha çok ruhsal engellilerin tercih ettiği, yine her hafta perşembe günü Diyanet İşleri Başkanlığından gönüllü bir imamın gelerek dua ettiği belirtilmiştir. Koruma altına alınanlar tarafından resim, dua ve ilahi etkinliklerinin oldukça olumlu ve motive edici karşılandığı anlaşılmıştır.
47. Merkezin Psiko-Sosyal Servisi tarafından gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin kayıtlar incelenmiş, bu kapsamda Merkez dışında gezi vb. pek çok etkinlik düzenlendiği fotoğraflardan da görülerek teyit edilmiştir. Koruma altına alınanların çoğu tarafından ise eskiden daha fazla aktivite yapıldığı, 3 aydır dışarıda hiçbir etkinlik yapılmadığı belirtilmiş, daha sık dışarı çıkmak istedikleri aktarılmıştır. Kurum idaresi tarafından ise her ay en az bir kez kurum dışı etkinlik yapıldığı ifade edilmiş, bu etkinlikler aşağıda paylaşılmıştır. Söz konusu etkinliklerin genel olarak ruhsal engellilere yönelik olduğu, örneğin fiziksel engelli erkeklere yönelik temmuz ayına kadar hiçbir etkinlik yapılmadığı görülmektedir.

	ETKİNLİK ADI	TARİHİ	KATILAN GRUP
1	Erciyes Gezisi	10.01.2018	Ruhsal Engelliler
2	Moda Pastane Gezisi	7.02.2018	Erkek Ruhsal Engelliler-2
3	Moda Pastane Gezisi	14.02.2018	Erkek Ruhsal Engelliler-1
4	Moda Pastane Gezisi	21.02.2018	Kadın Ruhsal Engelliler
5	Mc Donalds Gezi ve Yemek	28.03.2018	Kadın Zihinsel Engelliler
6	Hayvanat Bahçesi Gezisi	5.04.2018	Erkek Ruhsal Engelliler
7	Halı Saha	18.04.2018	Erkek Ruhsal Engelliler
8	Kuşçu Marina Kahvaltı	3.05.2018	Erkek Ruhsal Engelliler
9	Kuşçu Marina Kahvaltı	9.05.2018	Kadın Ruhsal Engelliler
10	Umut Tepesi Kahvaltı	21.06.2018	Erkek Ruhsal Engelliler
11	Gesi Gezisi	24.07.2018	Kadın Ruhsal Engelliler
12	Kuşçu Marina Kahvaltı	25.07.2018	Kadın Fiziksel- Zihinsel Engelliler

48. Kurumda 4 kişi kapasiteli bir misafirhane bulunmakta olup kalmak isteyen misafirler için bir süre sınırı bulunmamaktadır.

49. Kurum sakinleri için kendileri veya vasileri tarafından belirtilmedikçe herhangi bir ziyaretçi kısıtlamasının söz konusu olmadığı, kişilerin yakınları tarafından 08:00- 17:00 arasında ziyaret edilebildiği kurum idaresi tarafından belirtilmiş, heyetimiz tarafından da ziyaret saatleri arasında kurum sakinlerini ziyarete gelen kişiler olduğu görülmüştür.

D. TAVSİYELER

50. Tespit edilen hususlar üzerine ise aşağıdaki tavsiyelere yer verilmiştir:

1. KURUM İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

51. Heyete sunulan belgeler üzerinden yapılan incelemeler neticesinde, daha önce yaşanan işkence ve kötü muamele iddialarının adli makamlara aktarıldığı ve idari yönden ilgili kişilerin iş sözleşmelerine son verildiği görülmüştür. Anılan uygulamalar çok önemli ve olumlu olsa da benzer durumların yaşanmaması için belirli periyotlarla personele insan hakları ve ceza hukuku başta olmak üzere eğitim verilmesi, koruma altına alınanların bilgilerinin gizli kalması kaydıyla kötü muamele yapılıp yapılmadığına ilişkin olarak görüşmeler yapılması, psikolog görüşmelerinde bu hususun aydınlatılacağı şekilde açık uçlu sorular yöneltilmesi,
52. Güvenlik kameralarının kör noktaları ve müşahede odasındaki tüm açılırları görecektek şekilde yerleştirilmesi, bu işlemlerin en kısa süre içerisinde gerçekleştirilmesi ve Kurumumuzun durumdan haberdar edilmesi,
53. Kurum binasının eski olmasından kaynaklanan problemlerin çözümü için gerçekleştirilen revizyon ve tadilat çalışmalarının mümkün olan en kısa sürede tamamlanması, kurum binası içindeki inşaat malzeme ve kalıntılarının ortadan kaldırılması, odalardaki tuvalet ve banyoların kullanılabilir hale getirilmesi,
54. Özellikle kurum dışında gerçekleştirilmek üzere etkinlik sayısının artırılması, etkinliklerin hizmet verilen fiziksel engelliler dâhil tüm engelli gruplarına yönelik olarak sağlanması, bunun dışında kurum içinde müzik, spor gibi etkinlik ve hobilere ağırlık verilmesi, bunun için gerekli altyapının sağlanması,
55. Engelli bireylere yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği'nin m.7/2-f hükmü doğrultusunda Kurum binasındaki merdiven boşluklarının gözden geçirilerek doğabilecek risklere karşı tüm boşlukların en kısa sürede dayanıklı filelerle kapatılması,
56. Koruma altına alınan kadınlar için Merkezde kuaför hizmeti verilmesi, buna imkân olmaması durumunda ise daha sık aralıklarla kuaför hizmetinin sağlanması,
57. İnternette kuruma ilişkin arama yapıldığında arama sayfasında çıkan, kurumun kalıcı olarak kapatıldığı bilgisinin, Kurumum erişilebilirliği açısından düzeltilmesi, bunun yanında kurumun internet sitesinin sürekli güncel tutulması hususuna özen gösterilmesi gerekmektedir.
58. Engelli bakım merkezlerinde, ruhsal engelli bireylere hizmet veren meslek gruplarının ihtisaslaşması gerekliliği düşünülmüştür. Ruhsal engelli bireylerin teşhis aldıkları rahatsızlıklarına bağlı atak geçirmeleri durumunda gerekli ön müdahalenin yapılarak hastanın kendine veya çevresine zarar verme riskini gösteren belirtilerin takip edilmesi, kriz ve acil durum oluşmasının engellenmesi gibi önleyici yaklaşımların bu kurumlarda uygulanır hale getirilmesi elzemdir. Bu bağlamda, kurumda ruhsal engelli bireylere hizmet veren hemşirelerin mümkünse psikiyatri

hemşiresi unvanı almış kişilerden; değilse bu alanda verilen uygulayıcı sertifikalı eğitimlerden yararlanmış hemşirelerden seçilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

2. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞINA

59. Kurulda zihinsel engelli bireylere ait eğitim odasının bulunmadığı tespit edilmiştir. Zihinsel engelli bireylerin rehabilitasyon süreçlerine olumlu katkısı olduğu bilinen eğitim etkinliklerinin yapılması için ihtiyaç olan donanım ile eğitim odalarının oluşturulması gerekmektedir. Bu nedenle Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğinde eğitim odalarının oluşturulması için gerekli eklemelerin yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

2018 YILINDA RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HASTANESİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET

- 1- S.B.Ü. KONYA EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ PSİKIYATRI
KLİNİĞİ ZİYARETİ RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**S.B.Ü. KONYA EĞİTİM VE ARAŞTIRMA
HASTANESİ PSİKİYATRİ KLİNİĞİ
ZİYARETİ RAPORU**

2018 / 09

KISALTMALAR

AIHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AMATEM	Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi
APT	İşkenceyi Önleme Derneği
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
AIÖK	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
BİMER	Başbakanlık İletişim Merkezi
CAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
ÇAMATEM	Çocuk Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EHS	Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Uluslararası Sözleşmesi
EKT	Elektro Konvülsif Tedavi
OPCAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
S.B.Ü.	Sağlık Bilimleri Üniversitesi
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TRSM	Toplum Ruh Sağlığı Merkezi
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

GİRİŞ

1. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 numaralı kararı ile UÖM Birimi Ziyaret Takvimi ve 17/04/2018 tarih ve 1678 sayılı Başkanlık Oluru ile 4 Mayıs 2018 tarihinde gerçekleştirilen Sağlık Bilimleri Üniversitesi Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği ve Toplum Ruh Sağlığı Merkezi izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. YASAL DAYANAK VE GÖREV EMRİ

2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan OPCAT, CAT’e taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir UÖM kurulması gerekliliğini hüküm altına almıştır. TİHEK, Kuruluş Kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin 1’inci fıkrasının (ı) bendiyle Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde TİHEK’in özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, 04.05.2018 tarihinde S.B.Ü. Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniğine ve Toplum Ruh Sağlığı Merkezine haberli bir ziyaret düzenlemiştir.

2. ZİYARET HEYETİ

4. Ziyaret heyetinde ... yer almıştır. İşbu rapor, ziyaret heyetinde yer alanların katkılarıyla uzman yardımcısı ... tarafından hazırlanmıştır.

3. ZİYARET YÖNTEMİ

5. Ziyaret, önce Psikiyatri Servisi Eğitim Görevlisiyle yapılan ilk görüşmeyle başlamış ve idareyle bilgi alışverişinde bulunulmuştur. Ardından ziyaret heyeti ikiye ayrılarak kadın ve erkek servislerini gezmiş ve yerinde incelemelerde bulunmuştur. Bu çerçevede, kadın (K-1, K-2, K-3) ve erkek servislerinde (E-1, E-3 ve E-4) bulunan hasta odaları, ortak oturma alanı, hasta ve personele ait banyo ve tuvaletler, hastane bahçesi, sera, kapalı spor salonu, hobi bahçesi ve ergoterapi odaları, hemşire ve hekim odaları ve EKT odası gezilmiştir. Ayrıca rastgele seçilen 10’dan fazla hasta dosyası, tespit kayıtları, EKT anestezi kayıtları ve vizite defteri incelenmiştir. Servislerin incelenmesi esnasında sakinlerle birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilerek memnun oldukları ve olmadıkları hususlar anlaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca servislerde görevli personelle de görüşmeler gerçekleştirilerek servislerin işleyişine ilişkin bilgi ve belgeler alınmış, personelin karşılaştıkları sorunlar hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur. Psikiyatri servisinin incelenmesini müteakip TRSM’ye geçilerek burada görevli personellerden bilgi alınmış, personel eşliğinde Merkez gezilmiş ve Merkezden faydalanan kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Servis ve TRSM incelemesinin ardından idare ile son görüşme gerçekleştirilmiş ve Kliniğe ilişkin ilk tespit ve gözlemler paylaşılmıştır.

4. İLGİLİ ULUSLARARASI VE ULUSAL NORMLAR

6. Türkiye’de psikiyatrik teşhis almış bireyler ve engellilerin alıkonulduğu ya da tedavi edildiği merkezler tek bir isim altında toplanmamıştır. Bu merkezlerin yapısal özellikleri bazı noktalarda farklılık gösterebilmektedir. Ancak uluslararası örgütlerin standartlarına ve ulusal mevzuata bakarak bütün merkezler için asgari bir standart belirlemek mümkündür.
7. Standartların belirlenmesinde, başta CAT ve EHS olmak üzere ilgili diğer uluslararası insan hakları sözleşmeleri, BM Engelli Hakları Komitesinin yorumları, BM Genel Kurulunun 46/119 sayılı Akıl Hastalığı Olan Kişilerin Korunması ve Akıl Sağlığı Hizmetlerinin Geliştirilmesi Kararı, APT’nin hazırladığı alıkonulma mekanlarının izlenmesine ilişkin kılavuzu, AİÖK’nin Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi Standartları ve Genel Raporları, DSÖ’nün ruh sağlığı, insan hakları ve mevzuat konulu kitabı ile ruh sağlığı hizmetlerinin sunulmasına ilişkin oluşturduğu kontrol listeleri ve kılavuzları, AİHM içtihatları, başta Anayasa olmak üzere ilgili kanunlar, ASPB Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan Bakıma Muhtaç Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği ve Bakıma Muhtaç Engellilere Yönelik Resmi Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezi Yönetmeliği ile Özel Bakım Hizmetleri konulu ve 76511082-010.06.01-7846 sayılı Genelge, Sağlık Bakanlığının hazırladığı “Sağlıkta Kalite Standartları Hastane” esas alınmıştır.

5. HASTANEYE İLİŞKİN BİLGİLENDİRME

8. 2011 yılından itibaren yatılı ve ayaktan hastalara hizmet veren Klinik, şehir merkezinden uzakta büyük bir kampüs alanına kurulmuştur. Klinik, 2012’de TRSM ve 2013’de AMATEM hizmeti de vermeye başlamıştır. Bunların yanı sıra, ziyaret tarihinde Klinik kampüsü içerisinde ÇAMATEM binasının yapıldığı; ancak henüz hizmete açılmadığı görülmüştür.
9. Karaman, Aksaray, Antalya gibi çevre illerden gelen kişilere de hizmet verildiğinden Klinik, bölge hastanesi gibi faaliyet göstermektedir.
10. 3’ü kadın, 4’ü erkek olmak üzere toplam 7 servis bulunan Klinikteki yatak sayısı 224 olup her servis için 32 yatak ayrılmıştır. AMATEM servisinde 2’si detox yatağı olmak üzere toplam 26 yatak bulunmaktadır.
11. Servisler hastalık tanılarına göre gruplandırılmıştır. Bu çerçevede şizofreni için E-1 ve K-1, bipolar bozukluk için E-2 ve K-2, bipolar bozukluk ve şizofreni için E-3, adli hastalar için E-4 ve K-3 servisleri kullanılmaktadır.
12. Ziyaret tarihinde yatılı hasta sayısının 219 olduğu belirtilmiştir. 2017 yılı yatan hasta sayısı 3.050, 2018 yılı 3 Mayıs tarihine kadar yatan hasta sayısı ise 1.219’dur. AMATEM’de 2017’de yatılı hasta sayısı 640, 2018’de (01.01.2018-03.05.2018) 228’dir. 2017 ve 2018 yılında yatışı yapılan kişilerin gruplara göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

	2017		2018*	
	Yatılı	Ayakta	Yatılı	Ayakta
Kadın	1.222	13.810	477	5.432
Erkek	1.828	-	742	-
Yabancı/mülteci	28	195	11	64
Yaşlı	142	1.959	60	818

Tablo 1: Psikiyatri Servisinden Faydalananların Gruplara Göre Dağılımı

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

* 2018 verileri 01.01.2018-03.05.2018 tarihleri arasını kapsamaktadır.

	2017		2018*	
	Yatılı	Ayakta	Yatılı	Ayakta
Kadın	-	464	-	155
Yabancı/mülteci	149	158	4	93
Yaşlı	2	35	0	13

Tablo 2: Amatem Kliniğinden Faydalananların Gruplara Göre Dağılımı

* 2018 verileri 01.01.2018-03.05.2018 tarihleri arasını kapsamaktadır.

13. Yatışı yapılan yabancı uyruklu kişilerin Suriyeli olduğu ifade edilmiş, söz konusu kişilerle iletişim kurabilmek için Arapça bilen bir araştırma görevlisinden, Hastanenin yabancı biriminden ve Türk Kızılay'ından tercüman yardımı alındığı ifade edilmiştir. Ziyaret tarihinde yabancı hasta bulunmamaktadır.
14. Klinik poliklinik hizmetleri de vermekte, bu çerçevede 14 psikiyatri polikliniği bulunmakta; ancak uygulamada genellikle 3 poliklinik açık olmaktadır. 2017'de polikliniklere başvuran kişi sayısı 28.439, 2018'de ise 11.230'dur. Günlük ortalama başvuru sayısı ise 2017 yılında 112, 2018'de (01.01.2018-03.05.2018) ise 136 olmuştur. Psikiyatri polikliniklerinin yanı sıra 2 AMATEM polikliniği de hizmet vermektedir. 2017 yılında AMATEM polikliniklerinden 16.520, 2018'de (01.01.2018-03.05.2018) ise 5.574 kişi faydalanmış, 2017 yılında günlük ortalama 65, 2018'de 69 kişi bu polikliniklere başvurmuştur.
15. 2017 yılında 116 istemsiz yatış, 2.934 gönüllü yatış, 2018'de 53 istemsiz yatış, 1.166 gönüllü yatış yapıldığı, hastaların yarısından fazlasının ailesi tarafından getirildiği, polis tarafından, mahkeme kararıyla getirilen veya kendi isteğiyle gelen kişilerin de bulunduğu ifade edilmiştir. İstemsiz yatış kararı hastayı gören hekim tarafından verilmekte, karar 3 hekim tarafından imzalanmakta, aynı gün mahkemeye iletilmekte, daha sonra mahkeme tarafından onaylanmaktadır. Vasinin istemi üzerine yapılan yatışlar da mahkemeye iletildiği ifade edilmiştir. İstemsiz yatış kararının mahkeme tarafından onaylanma süresi ise 10 ila 30 gün arasında değişmektedir. İstemsiz yatışlarda taburculuk kararı hastayı gören hekim tarafından verilmekte, karar ilgili mahkemeye bildirilmekte ve mahkeme onayından sonra taburculuk işlemi yapılmaktadır. Bazen mahkeme kararı gelmeden hastaların taburcu olabilecek hale geldiği ifade edilmiştir.
16. İstemsiz yatışlar için hazırlanmış bir form bulunmaktadır. Formda, istemsiz yatış kararının kişinin kendisi ve çevresinin esenliği için verildiği ifade edilmiş; ayrıca bu karara karşı itiraz yolları açıkça belirtilmiş ve formda yer alan hususların ilgili kişi, ailesi, yakını veya kişi getiren resmi görevliye yüksek sesle okunması gerektiği yazılmıştır.
17. Kişilerin ortalama olarak 1-2 ay Klinikte kaldığı ifade edilmiştir. Görüşme yapılan ve hastanede kalma süresi sorulan kişiler de genel olarak bir, bir buçuk aydır Klinikte bulunduğunu ifade etmiştir. Psikiyatri kliniğinde ortalama yatış süreleri tablodaki gibidir:

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

YIL	2017							
Servis	E-1	E-2	E-3	E-4	K-1	K-2	K-3	AMATEM
Gün	33,31	25,16	24	14,8	29,14	21,03	19,54	11,25
YIL	2018							
Servis	E-1	E-2	E-3	E-4	K-1	K-2	K-3	AMATEM
Gün	22,86	21,36	19,02	14,06	24,46	19,53	16,81	10,57

Tablo 3: Psikiyatri Kliniğinde Ortalama Yatış Süreleri

6. KLİNİĞE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEMLER VE GÖRÜŞMELER

6.1. İşkence, Kötü Muamele ve Şikâyet Mekanizması

18. Hiç kimse işkence veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezaya maruz kalmamalı ve rızası alınmaksızın tıbbi veya bilimsel deneye tabi tutulmamalıdır. Psikiyatri merkezlerinde işkence ve diğer zalimane, gayriinsani, onur kırıcı ve aşağılayıcı muamele yalnızca psikolojik ve/veya fiziksel şiddet ve baskı ile değil, alıkoyma mekânının fiziksel koşulları, uygulanan kontrol yöntemlerindeki aksaklıklar, tedavi yöntemleri ve şikâyet mekanizmalarının düzgün işlememesi yollarıyla da ortaya çıkabilmektedir. Bu çerçevede psikiyatri servislerinde işkence ve kötü muamelenin önlenmesi için servislerin fiziksel koşullarının ve imkânlarının yeterli olması, uluslararası kabul görmüş tedavi yollarının kullanılması ve işler bir şikâyet mekanizmasının bulunması gerekmektedir.
19. Ziyaret sırasında hastaların genel olarak hallerinden memnun olduğu gözlemlenmiştir. Görüşmeler esnasında tutulanlar Kliniğin şartlarından, idarenin ve sağlık çalışanların kendilerine yönelik tavırlarından memnun olduğunu ve her konuda kendilerine yardım edildiğini, azarlanmadıklarını ve kendilerine kötü muamelede bulunulmadığını ifade etmiştir.
20. Klinikte 2011 yılında 1, 2012 yılında 2, 2013 yılında 1, 2015 yılında 2, 2017 yılında 1 ve 2018’de 1 hastanın vefat ettiği, otopsi yapılan sadece bir kişi bulunduğu ve otopsi sonuçlarının Adli Tıp’ta olduğu ifade edilmiştir. Vefatların genel olarak solunum ve/veya kardiyak arrest nedeniyle meydana geldiği belirtilmiştir.
21. Oda ziyareti esnasında bir hastanın kolunun sargılı olduğu fark edilmiş, sargının sebebi kendisine sorulmuş ve hasta, yaralanmanın Kliniğe gelmeden önce meydana geldiğini belirtmiştir. Bu durum, başka bir hasta tarafından da teyit edilmiştir.
22. İşler bir şikâyet mekanizması oluşturulması amacıyla Eylül 2017’de Kliniğe şikâyet ve öneri kutuları yerleştirilmiştir; ancak servislerin içerisinde şikâyet kutuları bulunmamaktadır. Servislerin kapısının önünde bulunan istek ve şikâyet kutusu ise her ayın ilk günü sosyal hizmet uzmanı tarafından açılmaktadır. Uzman, gelen istek ve şikâyetleri Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesinin merkez binasındaki hasta hakları birimine gönderildiğini ve değerlendirmenin birim tarafından yapıldığını belirtmiştir. Kutuların koyulduğu Eylül 2017 tarihinden itibaren 7 şikâyet, 3 öneri, 2 eleştiri, 1 bilgi alma ve 3 teşekkür yazısı alındığı, söz konusu şikâyetlerin ziyaret saatlerine ve yemeklere ilişkin olduğu söylenmiştir.
23. Klinikte yaşanmış hırsızlık, istismar, taciz gibi vakalara ilişkin herhangi bir kayıt bulunmadığı belirtilmiştir.

6.2. Fiziksel Koşullar

24. Psikiyatri merkezlerinin fiziksel koşullarının belirli bir standardı yakalaması ve insan onuruna yakışır olması gerekmektedir. Tutulma koşullarının kötülüğü işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilmesine ve tedavide başarısızlığa yol açabilmektedir.
25. Klinik gürültü, hava ve su kirliliğine maruz olmayan, insan sağlığını olumsuz yönde etkileyebilecek her türlü kuruluştan ve şehir merkezinden uzak bir yerde kurulmuştur. DSÖ'ye göre bu tarz kurumlar coğrafi olarak erişilebilir olmalı ve toplumdan tecrit edilmemelidir. Klinik şehre uzak olsa da Kliniğe toplu taşımayla gidilmesi mümkündür.
26. Erkek ve kadın servisleri birbirinden ayrılmıştır ve fiziksel koşulları aynı standarttır. Bütün servisler buzlu camlı kapılarla diğer bölmelerden ayrılmış ve servis içinden dışarıyla olan görsel bağlantı bu şekilde kısıtlanmıştır. İki ya da üç servisin kapısı tek bir güvenlik noktasına açılmaktadır ve burada iki güvenlik görevlisi oturmaktadır.
27. Merkezde yangın merdiveni bulunmaktadır. Servislerdeki yangın merdivenlerinin kapıları hastaların kaçmasını önlemek amaçlı kilitlidir. Kapılar otomat sistemi ile uzaktan açılmaktadır. Yangın söndürme cihazları ve diğer önlemler ziyaret saati ve personelin kısıtlı olması sebebiyle incelenememiştir.
28. Servislerde bir adet ortak faaliyet alanı, doktor odası, bölüm sekreteri odası, hemşire bankosu ve odası, yemekhane, heyet görüşmeleri için düzenlenmiş büyük görüşme odası, görüşme odaları, sigara içme odası, temizlik malzemeleri deposu, kirli çamaşır deposu bulunmaktadır. Servis geniş ve doğal aydınlanması yeterli olan koridorlara sahiptir. Odalar hastane dışı manzaraya, koridorlar ise hastane içi avluya bakacak şekilde tasarlanmıştır.
29. Tek tiplendirilmiş kıyafet uygulaması yoktur; hastalar kendi kıyafetlerini dilediği şekilde giyebilmektedir. Tutulanların yalnızca terlik giydiği gözlemlenmiş ve ayakkabı konusunda bir sınırlandırma olup olmadığı idareye sorulmuştur. Kıyafetlerin sadece güvenlik önlemi kapsamında sınırlandırıldığı; bu çerçevede ayakkabı konusunda bir sınırlandırma bulunmazken kemer, ayakkabı bağcığı gibi tehlike oluşturabilecek cisimlerin tutulanlara verilmediği ifade edilmiştir. Ayrıca yeterli kıyafeti olmayan kişilere Klinik tarafından kıyafet verildiği ve söz konusu kıyafetleri personelin kendi imkânlarıyla temin ettiği öğrenilmiştir.
30. Ziyaret tarihinde hava sıcaklığının yüksek olması sebebiyle Kliniğin soğuk havalarda ne derece ısındığı tespit edilememiştir. Ancak yapılan gözlemlerde kalorifer peteklerinin sayısı ve büyüklük olarak yeterli olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Personel de kış mevsiminde Kliniğin sıcaklığının mevsim şartlarına uygun olduğunu ifade etmiştir.
31. Hastanenin tabanına sağlığa zarar vermeyen ve kolay temizlenen malzemeler döşenmiştir. Tuvalet ve banyolardaki taban ve yanal yüzeyler de yıkamaya elverişli malzemelerle kaplanmıştır. Hastane binasının içinde rutubetten zarar görmüş veya alçısı dökülmüş duvar, kırılmış veya dökülmüş fayans görülmemiştir. Duvar, kapı, mobilya ve benzeri eşya renkleri genel olarak uyarıcı olmayan renklerden seçilmiştir.
32. Odalar tek, iki veya üç kişilik olabilmekte ve odaların boyutları 12 m² ile 24 m² arasında değişiklik göstermektedir. Her hastaya yatak ve mevsim şartlarına uygun örtünme malzemesi verilmiştir. Odaların hepsinde hastaların kişisel eşyaları için duvara monteli ahşap dolap vardır ve

çoğunluğunda yatak ve dolap haricinde koltuk, masa veya komodinin bulunmaktadır. Ayrıca, odalarda perde de bulunmaktadır; hastaların kendine zarar vermesini engellemek amacıyla rüstikler plastikten yapılarak gerekli güvenlik önlemleri alınmıştır. Odaların doğal aydınlanması yeterlidir ve gece için aydınlatma mevcuttur. Her odada büro tipi buzdolabı bulunmaktadır ve hastalar kendi temin ettiği suyu ve yiyecekleri dolapların içine koyabilmektedir.

33. Tutulanların kendisini daha iyi hissetmesi için Klinikteki hiçbir pencereye güvenlik amaçlı parmaklık takılmamış, onun yerine pencereler yarım açılacak şekilde sınırlandırılmıştır.
34. Servisteki her oda, duvara gizlenmiş ve dışarıdan belli olmayacak şekilde tasarlanmış kamera sistemiyle donatılmıştır. Kamera görüntüleri, hemşire odasından izlenmektedir. Klinik genelinde toplam 259 kamera bulunmaktadır ve kayıtlar 1 ay saklanmaktadır. Ayrıca kamera sistemlerinin veri depolama cihazlarının yenilenmesi çalışmasının devam ettiği ve çalışma bittikten sonra kayıtların 2-3 aya kadar tutulabileceği söylenmiştir.
35. Her odanın mahremiyeti koruyacak şekilde kendi banyo ve tuvaleti vardır. Hastaların kendilerine zarar vermesini önlemek için banyolardaki duş başlıkları plastikten yapılmıştır. Banyolarda, el sabunu ve kâğıt havlu bulunmasına rağmen tuvalet kâğıdına rastlanmamıştır.
36. Banyo yaparken yardıma ihtiyaç duyanlar için serviste iki banyonun olduğu gözlemlenmiştir. Banyolardan birinde engelliler veya ayakta duramayanlar için oturak vardır; ancak tutamaç yoktur. Bu banyoların girişindeki oda şeklindeki bölmede, bir adet çamaşır ve kurutma makinesi bulunmaktadır ve yeterli kıyafeti olmayan hastalar için biriktirilen kıyafetler de burada tutulmaktadır. Söz konusu çamaşır ve kurutma makinesi hastaların kıyafetlerinin yıkanması için kullanılmaktadır ve makineler belirli günlerde değil ihtiyaca göre çalıştırılmaktadır. Temiz giysilerin sahiplerine teslim edilmesinde karışıklık yaşanmadığı söylenmiştir ve hastalardan bu konuda herhangi bir şikâyet alınmamıştır.
37. Kliniğin hijyeni ve temizliği genel olarak iyi gözükmektedir. Saat 10.00'da temizlik görevlilerinin yerleri sildiği gözlemlenmiştir. Her servise bakan birden fazla temizlik görevlisi vardır ve görevliler gün boyunca servislerde durmaktadır. Hastalar, görevlilerin sabah ve akşam olmak üzere günde iki kez yerleri sildiğini, ayrıca kirlenen yerlerin görevliler tarafından hemen temizlendiğini ve Kliniğin her zaman temiz tutulduğunu ifade etmiştir.
38. Temizlik görevlileri tarafından yatak örtülerinin haftada 2 kere yıkandığı ve yıkama işleminin Klinik dışında anlaşmalı olunan bir tesiste toplu olarak yapıldığı ifade edilmiştir.
39. Hemşire odasının bulunduğu ve hastaların erişiminin olmadığı bir odada ilaç ve diğer sağlık malzemeleri muhafaza edilmektedir.
40. Her serviste, aydınlatması ve havalandırması yeterli olan sigara odası bulunmaktadır. Hastaların sigara tüketimini kontrol etmek için her saat başı bir sigara verilmektedir. Servisin diğer alanlarında sigara içilmediği ve hastaların bu kurala genel olarak uyduğu belirtilmiştir.
41. Yakın gözlem gerektiren hastalar, hemşire bankosu civarındaki odalara yerleştirilmektedir.
42. Servislerin her birinde bulunan ve hem ortak alan hem de yemekhane olarak kullanılan kısımda televizyon, yeterli sayıda koltuk, kitaplık, masa ve sandalye bulunmaktadır. Sürekli çalışır vaziyette olan televizyonun kumandası hemşirelerde durmaktadır.

43. K-1 ve E-1 servislerinde tedavinin bir parçası olarak yatak odalarının kapıları gün içerisinde (7.00-17.00) kilitli tutulmakta; ancak öğleden sonra bir saatliğine istirahat için odalar açılmaktadır. Diğer servislerde ise kapılar gün içerisinde kilitlememekte ve tutulanlar istediği gibi odasında vakit geçirebilmektedir.
44. Hastalara ait paralar 200 TL'nin altında ise genellikle hemşire odasında tutulmakta ve istediğinde kişiye verilmektedir. Bunun üzerindeki meblağ hastanenin emanet paralar için kullanılan kapalı kasasında tutulmaktadır. Emanet paraların miktarı hem kasadan sorumlu görevli tarafından hem de servislerdeki hemşireler tarafından ayrı ayrı kayıt altına alınmaktadır. İki taraflı kayıt tutulması sayesinde hastanın parasını almayı unutarak hastaneden ayrılması veya hesap hataları gibi durumlar önlenmeye çalışılmaktadır. Ayrıca para çekme ihtiyacı olan hastalar, servislerindeki hemşirelerin nezaretinde en yakın bankamatiğe götürülerek hastaların bu ihtiyaçları karşılanmaktadır.
45. Ziyaret tarihinde ortopedik engelli bireylere uygun tuvalet bulunmamaktaydı. İdare tarafından bu durum fiziksel engeli olan bireylerin genellikle ihtiyaçlarını gidermede refakatçisinden destek aldığı; bu nedenle tutamaç gibi önlemlere ihtiyaç duyulmadığı şeklinde açıklanmıştır. 09.05.2018 tarihinde Klinik yetkilileri ile yapılan görüşmede E-2 ve K-2 servislerinin fiziksel engeli olan bireyler için ayrılan birer odasının tuvaletlerine tutamaç yerleştirildiği şifahen bildirilmiştir.

6.3. Kontrol Yöntemleri

46. Psikiyatri merkezlerinde hastaların ve çalışanların zarar görmesini önlemek amacıyla kullanılan yöntemler "Kontrol Yöntemleri" olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemlerden en önemlileri tecrit ve tespit (mekanik ve kimyasal kısıtlama) olarak belirlenmiştir. Tecrit ve tespit; hapsedilme, hareketsiz bırakma ve izolasyonu içerdiğinden bireysel özgürlükler üzerindeki en büyük kısıtlamalardan sayılmaktadır.
47. Tecrit; klinik bir durumun kontrol altına alınması için hastanın rızası olmaksızın bir odada kapı kilitleyerek tutulması olayıdır. Tecritle ilgili en önemli özellik hastanın servisteki kalabalıktan ayrı tutulması ve uyarıcı içermeyen, yumuşak oda olarak tabir edilen bir ortamda kalmasının sağlanmasıdır. Tespit uygulanan hastalar ise mekanik (yatağa bağlama gibi) ve/veya kimyasal (ilaç) yollarla kısıtlanmakta, yumuşak oda diye tabir edilen tecrit odasında tutulmamaktadır.
48. Ülkemizde kontrol yöntemlerinin uygulanmasına ilişkin standart yönergeler henüz mevcut değildir. Bu nedenle merkezler arasında uygulama farklılıkları görülebilmektedir. Kontrol yöntemleri gibi özel olarak düzenlenmesi gereken alanlar için kurumun herhangi bir politikasının olmaması, genel olarak, bu alanlara ilişkin standartların karşılanmadığı anlamına gelmektedir.

Tecrit

49. E-3 servisindeki bütün kilitli kapılar açtırılmış ve incelenmiş, herhangi bir tecrit odasına rastlanılmamıştır. İdare de tutulanlara tecrit uygulanmadığını söylemiştir. Klinikte bir tecrit odasının olmaması memnuniyetle karşılanmıştır.

Tespit

50. Kliniğin kısıtlama uygulama kuralları belirlediği görülmüş ve kısıtlama konusunda politika oluşturması olumlu bulunmuştur.

51. Servislerin hiçbirinde tespit için özel olarak ayrılmış bir oda bulunmamaktadır. Hastalara ait bütün yataklar, fiziksel tespit uygulanmasına elverişli bir düzeneğe sahiptir. Yatakların kenarında bulunan demirlerden özel kemerler geçirilerek kişinin el ve/veya ayaklarına tespit uygulanmaktadır. Bütün odalarda kamera sistemi bulunduğundan tespit uygulamasının kamerayla takip edilmesi mümkündür.
52. Kişilerin kısıtlanması için yalnızca kemerlerin kullanıldığı ifade edilmiş, söz konusu kemerlerin hemşire odasında bir kutuda saklı tutulduğu ve ihtiyaç duyuldukça kullanıldığı gözlemlenmiştir. Görevlilerden tespit nasıl uygulandığının gösterilmesi talep edilmiş ve talep yerine getirilmiştir.
53. Hemşireler, fiziksel kısıtlamayı çok tercih etmediklerini, genellikle kimyasal tespit yapıldıktan sonra kişinin kendisine veya etrafındakilere zarar vermesinin önlenmesi için fiziksel tespit uygulandığını ve fiziksel tespit 30 dakika ile sınırlı tutulduğunu ifade etmiştir. Tespit kayıtlarının "kısıtlama altındaki hasta değerlendirme ve takip formu" aracılığıyla tutulduğu ve hastaların dosyalarında saklandığı yapılan dosya incelemelerinde anlaşılmıştır.
54. Ziyaret sırasında K-1 servisinde tespit uygulanmış bir kişi görülmüştür. EKT sonrası denge sorunu yaşandığı, bu nedenle dengesini kaybederek yataktan düşmemesi amacıyla söz konusu kişiye tespit uygulandığı; her EKT sonrası yaklaşık 30 dakika bu uygulamanın yapıldığı ifade edilmiştir.
55. Hasta dosyaları incelenmiş ve tespit uygulamalarının fiziksel tespit formu doldurarak dosyaya işlendiği görülmüştür. Formda tespit nedeninin, alternatif girişimlerin, kısıtlama tipinin, kimyasal kısıtlamalarda ilaç adının, tespit tarihinin, saatinin ve süresinin, kararı veren ve kısıtlamayı sonlandıran hekimin belirtilmesi gerektiği, ayrıca ajite hastalar için 30 dakikada bir, ajite olmayanlar içinse saat başı doldurulması gereken ve hastanın genel sağlık durumunu gösteren bir bölümün olduğu görülmüştür. İncelenen dosyalarda tespit uygulamasının genellikle 15 dakika ve 30 dakika ile sınırlandırıldığı, kayıtlı en uzun kısıtlamanın 1 saat olduğu gözlemlenmiştir. Kısıtlama kararının hekim tarafından verildiği, acil durumlarda kısıtlanan hastanın 15 dakika içerisinde bir hekim tarafından görülmesi gerektiği Kliniğin düzen talimatında belirtilmiştir. Formların hepsinde kısıtlama talimatı veren ve sonlandıran hekimin imzasının olduğu; ancak genel sağlık durumunu gösteren çizelgenin her zaman doldurulmadığı tespit edilmiştir. Personel, hekim talimatına özellikle önem verildiğini belirtmiş; genel sağlık durumunun bazı dosyalarda bulunmamasını ise, personelin iş yoğunluğu nedeniyle formu doldurmaya vakit bulamadığı şeklinde açıklamıştır.
56. Tespit diğer hastaların önünde uygulanmamalı, tespit sırasında başka hastaların kısıtlanan kişinin yanında bulunması veya hastayı ziyaret etmesi ancak kişinin açık rızası ile olmalıdır. Personel, hastalara tespit uygulanması halinde kişinin diğer hastalara gösterilmediğini ifade etmiştir.
57. CPT'ye göre kısıtlama, hastanın canının yanmaması, zarar görmemesi ve mümkün olduğunca onurunun korunması için her zaman dikkatli bir şekilde ve eğitim almış personel tarafından uygulanmalıdır. Ayrıca kısıtlama yapan personelin de zarar görmemesi bir o kadar önemlidir. Bu nedenle tespit uygulayan bütün personelin bu konuda eğitim alması gerekmektedir. Klinikte tespit uygulayan personelin, özellikle de güvenlik personelinin, bu konuda bir eğitim almadığı ifade edilmiştir.

6.4. Tedavi ve Bakım Hizmetleri

58. Her hasta sağlık ihtiyacına uygun, mümkün olan en az kısıtlayıcı çevrede, en az kısıtlayıcı veya müdahaleci tedaviyi görme ve fiziksel güvenliğinin korunması hakkına sahiptir. Ruh sağlığı kurumlarındaki bakım ve tedavi hizmetleri diğer sağlık kurumlarında verilen bakım ve tedavi hizmetleriyle aynı standartta olmalı, bu kurumlarda tutulanların genel sağlık ihtiyaçları da karşılanmalıdır.
59. Klinikte kalan kişilerin tedavisi uzman doktorlar tarafından planlanmakta, günlük hasta viziteleri doktor ve hemşire tarafından yapılmaktadır. Yapılan görüşmelerde hastalar, doktorlarına ulaşabildiklerini ifade etmiştir. Görüşme yapılan hastalardan birine hastalığının seyri hakkında doktoru tarafından bilgi verildiği gözlemlenmiştir.
60. İlaçlar kişiye özel hazırlanmakta, tedavi defterine kaydedilmekte ve hemşireler tarafından hastalara saatinde verilmektedir. Bağımlılık yapıcı, narkotik ve uyuşturucu etkisi olan ilaçlar doktorların tedavi için öngördüğü sayıda alınmakta, doktorun ilacı kesmesi veya hastanın taburcu olması gibi durumlarda arta kalan ilaçlar gün sonunda eczaneye iade edilmekte ve bu işlemler de kayıt altına alınmaktadır.
61. Yatışı yapılan kişilerin büyük bir kısmının başlangıçta tedaviyi reddettiği, bu durumda konuşarak hastaların ikna edilmeye çalışıldığı; nadiren güvenlik eşliğinde zorla tedavi uygulandığı ifade edilmiştir. Zorla tedavinin ne kadar sürdüğü sorusuna ise genelde çok uzun uygulanmadığı, kısa süre sonra hastaların tedaviyi kabul ettiği cevabı alınmıştır.
62. Ek tıbbi ihtiyaçlarda hastaların ilgili polikliniklere bir hemşire eşliğinde konsültasyona götürüldüğü; bu gibi durumlarda araç ve personel sıkıntısı yaşandığı, hastalar polikliniklere götürüldüğünde serviste yalnızca bir hemşire kaldığı belirtilmiştir.
63. K-2 servisinde 3 gündür gebe bir hastanın bulunduğu ve kişinin Kliniğe ilk yatışında jinekoloğa götürüldüğü ifade edilmiş; söz konusu kişi ile görüşülerek durum teyit edilmiştir. Ayrıca gebe hastalara ilaçlı tedavi uygulanmadığı, daha güvenli olması nedeniyle EKT uygulandığı belirtilmiştir.
64. Haftanın iki günü banyo günü olarak seçilmiştir; hastalar odalarında kendileri banyo yapmakta, ihtiyaç duyanlara hemşireler yardımcı olmaktadır. Banyo lifi, şampuan gibi hijyen malzemelerini hastaların kendisi temin etmekte; malzemesi olmayanlara Klinik tarafından ürün sağlanmaktadır. Benzer şekilde hijyenik ped ihtiyacını da hasta yakınları gidermekte; aksi durumlarda hijyenik ped Klinik tarafından temin edilmektedir.
65. Öz bakımını yapamayacak halde olanların öz bakımı, hastabakıcı bulunmaması nedeniyle hemşireler ve temizlik görevlileri tarafından yapılmaktadır. Ayrıca tutulanların saç tıraşını yapmak için hastanede sürekli çalışan bir erkek berberi bulunmaktadır. Öz bakımını yapamayanların bakımına berberin de yardımcı olduğu ifade edilmiştir.

6.5. EKT

66. Vücut ve ruhsal bütünlüğe bir müdahale niteliği taşıdığından sıkı düzenlemelere tabi olan EKT, sadece modifiye edilmiş haliyle, yani anestezi ve kas gevşetici kullanılarak uygulanması gereken bir tedavidir. Anestezi ve kas gevşetici olmadan EKT uygulamak, modern psikiyatride kabul edilebilir bir metot olarak görülmemektedir. Oluşabilecek kırıklar ve diğer olumsuz medikal

sonuçlardan bağımsız olarak modifiye edilmemiş EKT uygulaması hasta bakımından işkence ve kötü muamele kapsamında değerlendirilebilmekte ve tedaviyi uygulayan sağlık personeli için de onur kırıcı olarak görülmektedir.

67. Klinikte EKT için servislerin dışında ayrı; hazırlık, uygulama ve derlenme odalarından oluşan bir ünite bulunmaktadır. Hasta, önce hemşireler tarafından hazırlık odasına getirilmekte; ardından uygulama odasına geçilmektedir. Havalandırma ve ışıklandırma sistemine sahip bu oda, diğer odalardaki hastaların EKT uygulanan kişiyi göremeyecekleri şekilde düzenlenmiştir. Derlenme bölümünde, EKT sonrası hastaların dinlenmesi için birbirinden perdelerle ayrılmış sedyeler bulunmaktadır. Böylece EKT uygulamasına ve sonrasına diğer hastaların tanık olması engellenmiştir.
68. Özel politika oluşturulması gereken alanlardan biri olan EKT için Klinik tarafından yazılı tedavi kuralları belirlenmiştir. Genellikle haftanın üç günü (pazartesi, çarşamba ve cuma) EKT verildiği ifade edilmiş, hemşire odalarında EKT alan hastaların isimlerinin tabloda yazılı olduğu (K-1'de 4, K-2'de 1 kişi), E4 servisindeki hemşire odasında EKT uygulaması öncesi ve sonrası hastalara hangi ilaçların verileceğine dair uyarıcı tablo kullanıldığı gözlemlenmiştir.
69. EKT doktor tarafından uygulanmaktadır. EKT uygulanırken anestezi ve kas gevşetici kullanıldığı ifade edilmiştir.
70. Kliniğin yazılı talimatına göre EKT ve anestezi uygulaması için aydınlatılmış onam hastanın kendisi, velisi veya vasisi veyahut birinci derece yakınlarından biri tarafından imzalanmaktadır. Hastanın herhangi bir yakınına ulaşılmadığı ve tıbbi zorunluluk durumunda EKT iki psikiyatri uzmanının kararı belgelenmek koşuluyla uygulanmaktadır.
71. EKT alan hastalarla da görüşülerek süreci anlatması talep edilmişse de kişiler süreci hatırlayamadıklarını ifade etmiştir.

6.6. Beslenme ve Yemekhane

72. Psikiyatri hastanelerinde kalan bireylere yeterli miktarda, besleyici ve lezzetli yemekler verilmeli, kişiler temiz içme suyuna da erişebilmelidir. Yiyecekler kalite ve miktar açısından yeterli olmakla kalmamalı, hastalara iyi koşullarda sağlanmalı ve herkes masada oturarak sofrta takımlarıyla yemek yiyebilmelidir.
73. Klinikte yemekler servislerde bulunan yemekhanelerde yenmektedir. Her hasta için yeterli sayıda masa ve sandalye bulunmaktadır.
74. Hastanede bütün çalışanlar ve hastalar aynı yemeği yemektedir. Hastane yönetimi yemek menüsünün diyetisyen tarafından düzenlendiğini ifade etmiştir. Yemekler Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesinin Meram ilçesindeki (yaklaşık 15 km) tesislerinden Kliniğe gelmekte ve Klinik mutfağında ısıtılarak servislere dağıtılmaktadır. Her servis yemeklerin dağıtılması için ayrı teçhizata sahiptir. Yemekler hastaların kendilerine zarar vermemesi için tek kullanımlık plastik çatal, bıçak, kaşık ve köpük tabaklarla servis edilmektedir. Günlük programa göre kahvaltı 07:30-08:30, öğle yemeği 12:00-13:30 ve akşam yemeği 17:00-18:00 arasında yenilecek şekilde düzenlenmiştir. Ancak uygulamada genellikle kahvaltının 08:00'de, öğle yemeğinin 12:30'da ve akşam yemeğinin 17:00'de verildiği belirtilmiştir. Şeker hastaları için ara öğün verildiği ifade

edilmiştir. Her servisin mutfağında çay ocağı bulunduğu gözlemlenmiştir. Buradaki görevli personel her öğün sonrası kâğıt bardaklarla hastalara çay verildiğini söylemiştir.

75. Yemeklerin miktarı konusunda şikâyetçi olan kişiler olmuştur. Söz konusu şikâyetlere ilişkin olarak ilaçlar nedeniyle hastaların akşam saatlerinde acıkabildiği, bu gibi durumlarda hemşirelerin kendi yiyeceklerini hastalarla paylaştığı ifade edilmiştir. Hastalar da hemşirelerin yiyeceklerini paylaştığını söylemiştir. Personelin tutumu takdirle karşılanmakla birlikte bu sorun için kalıcı bir çözüm bulunması gerektiği değerlendirilmektedir.
76. Yapılan incelemeler ve hastalarla yapılan görüşmelerde içme suyu teminin kantinden sağlanabildiği veya hastalara yakınları tarafından getirilebildiği anlaşılmıştır. Ayrıca hastalar odalarındaki buzdolaplarında sularını muhafaza edebilmektedir. İçme suyuna erişimde sorun yaşadığından yakınan kimse olmamıştır.
77. Diğer ihtiyaçlar için kantin de bulunmaktadır. Ancak tutulanlar kantin fiyatlarının yüksekliğinden ve çalışanların kendilerine yönelik tutumlarından şikâyetçi olmuştur.

6.7. Faaliyetler ve Günlük Yaşam

Faaliyetler

78. Psikiyatri merkezlerinde alıkonulan bireylerin tedavileri ve ihtiyaçları doğrultusunda kurum içerisinde bir takım faaliyetler ile iş ve uğraşı meslek terapilerinin uygulanması oldukça önem taşımaktadır. Bu çerçevede Klinikte hastaların vakitlerini geçirebilmesi için bahçe, kapalı spor salonu, sera, ortak televizyon odası, kitaplık ve ergoterapi odaları bulunmaktadır. Ancak ziyaret tarihinde faaliyet yaptıracak öğretmen olmadığı ifade edilmiştir. Klinikte öğretmen eşliğinde faaliyetlerin yürütülmesi için Halk Eğitim Merkezleri ile iş birliği yapılması gerektiği; ancak klinikte ders vermesi için Halk Eğitim Merkezinin belirli bir sayıda kayıtlı öğrenci talebinde bulunduğu, Kliniğin yapısı ve hasta sirkülasyonu nedeniyle bu sayıya ulaşmakta zorlanıldığı ifade edilmiştir. Her serviste üç hemşire durması ve hastaların öz bakımından para çekmeye götürülmesine kadar her türlü bakım hizmetinden hemşirelerin sorumlu olmasından kaynaklanan personel eksikliğini de faaliyetlerin sınırlı olmasına neden olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, Klinikte faaliyet olarak “tatlı çarşamba” olarak adlandırılan mutfak atölyesinde hastalar ve personel birlikte pasta-börek yapmaktadır.
79. Görüşmelerde Klinikte tüm gün yalnızca televizyon izlenebildiği için sıkıldığından ve yapacak hiçbir şey olmadığından şikâyetçi olan ve iş talebinde bulunan kişiler olmuştur.
80. Servis içerisindeki kilitli bir kapıdan doğrudan inilebilen ergoterapi odası bulunmaktadır. Kadın ve erkek hastalar için ayrı ergoterapi odaları olduğu ifade edilmiş ve heyet tarafından kadın ergoterapi odası gezilmiştir. Ergoterapi odası yeterli genişliktedir ve odada daha çok resim malzemeleri olduğu gözlemlenmiştir. Odanın girişinde her servisin odayı kullanma gününü ve saatlerini (öğleden önce-sonra) gösteren bir çizelge bulunmaktadır.

Açık Hava Faaliyetleri

81. Kadın ve erkek servisleri farklı bahçeler kullanmakta, tutulanlar personel eşliğinde günde 1-2 saat kadar bahçeye çıkartılmaktadır. Erkek servislerinin bulunduğu bölümden her iki servis için birer kapı olmak üzere toplam iki kapıdan bahçeye çıkış yapılabilmektedir. Servislerden bahçeye iniş için merdiven kullanılması gerekmekte aynı zamanda asansör seçeneği de bulunmaktadır.

Merdiven boşlukları için gerekli güvenlik önlemleri boşluklara fileler gerilerek alınmıştır. Ancak asansör arızalı olduğu için çalışmamakta ve bu durum tekerlekli sandalye kullanan bireylerin bahçeyi kullanamamasına neden olmaktadır.

82. Ziyaret günü idareyle yapılan son görüşmede ziyaret heyeti tarafından asansörün çalışmamasıyla ilgili durum Kurum yöneticisine iletilmiş ve ziyaret tarihinden 5 gün sonra yani 09.05.2018 de Klinik yetkilileri bozuk asansörün tamir ettirildiği ve kullanıma açıldığını TİHEK'e şifahen bildirmiştir.
83. Erkek servislerinin kullandığı kare şeklinde tasarlanmış toprak zeminli bahçede birkaç bank ve çardak, hastaların spor yapabilmesi için de birkaç spor aleti bulunmaktadır. Bahçenin büyüklüğü yeterli gözükmektedir. Bahçenin güvenliği yaklaşık 7 metre yüksekliğe sahip tellerle sağlanmıştır. Görevlilerle yapılan görüşmelerde tellerin yüksek olmasına rağmen bazı hastaların tırmanarak kaçmaya çalıştığı ve yaralanmaların meydana gelebildiği; hastaların tellere tırmanarak kaçması veya zarar görmesini engellemek için sarmaşık dikiminin yapılmasının planlandığı ifade edilmiştir.
84. Kadın servislerinin kullandığı hastane duvarlarıyla çevrili kare şeklinde tasarlanmış çim zeminli bahçede oturmak için çardakların olduğu ve hastalara spor yapması ve oyun oynaması için top verildiği gözlemlenmiştir. Kadınlara tahsis edilen bahçenin erkeklerinkine kıyasla daha küçük olduğu gözlemlenmiş, ancak daha fazla sayıda erkek servisi bulunmasının bu bölümde etkili olabileceği değerlendirilmiştir.
85. Klinik bahçesinde meyve-sebze dikimi için sera bulunmaktadır; ancak sera faaliyetlerini yatılı hastalardan çok AMATEM ve TRSM hastaları yapmaktadır.

Spor ve Egzersiz

86. Klinik kampüsü içerisinde kapalı spor salonu bulunmaktadır. Personel eksikliğinden ötürü salondan yatılı hastaların çok fazla faydalanamadığı, salonun daha çok AMATEM kliniği tarafından kullanıldığı, bununla birlikte 2017 yılında servisler arasında voleybol turnuvası yapıldığı ifade edilmiştir. Ancak tutulanların çoğunun kapalı spor salonunun varlığından bile habersiz olduğu gözlemlenmiş; soru üzerine, 20 gündür serviste tutulan bir hasta kapalı spor salonuna hiç gitmediğini belirtmiştir. Ayrıca Klinikte 1 aydır kalan bir hasta ön bahçeye hiç çıkmadığını söylemiştir.
87. Yaklaşık 6 aydır beden eğitimi öğretmeni bulunmadığından hastalara spor ya da egzersiz yaptırılmadığı ifade edilmiştir.

Din ve İbadet

88. İbadet etmek isteyen hastalara seccade verildiği ve E-4 servisinin odalarında kible yönünü gösteren kâğıtların asıldığı görülmüştür. Bir kişi ise, Kuran öğreticisi gelmesini talep etmiştir.

6.8. Ziyaret ve Ailelerle Etkileşim

89. Psikiyatri merkezlerinde kalan kişiler dış dünyayla, özellikle ailesi ve avukatı ile iletişim kurabilmeli ve ziyaretçi kabul edebilmelidir.
90. Hastalar, aileleriyle iletişimini sürdürebilmek için ziyaretçileriyle yüz yüze görüşebilmekte, telefonla konuşabilmekte ve ev iznine çıkabilmektedir. Bu çerçevede Klinik içerisinde

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

ziyaretçilerin yakınlarını bekleyebileceği yerler mevcuttur ve Klinik içerisinde ziyaretçiler hastalarıyla görüşme imkânına sahiptir.

91. Kliniğin resmi ziyaret saatleri 13.30-14.30'dur. Ancak hemşireler, tutulanların özel durumları ve çok ziyaretçileri olmaması sebebiyle saatlerde esneklik sağladıklarını ve ziyaretçilere saatler konusunda yardımcı olduklarını belirtmiştir.
92. Tutulanların fotoğraflarının sosyal medya veya başka bir platformda yayımlanmaması için cep telefonu kullanımına izin verilmemektedir. Telefon görüşmelerinin gün içinde belirlenen saatlerde (16.00-20.00) hemşire bankosundaki hatlı telefon ile yapıldığı belirtilmiştir. Hastalardan biri ise telefon görüşmelerinin 16.00 ve 18.00 saatleri arasında yapıldığını ve telefonla görüşme saatlerinin yetersiz kaldığını, yoğunluk yüzünden bazen aileleriyle görüşmelerinin zorlaştığını söyleyerek görüşme saatlerinin 16.00-20.00 arasına uzatılması talebinde bulunmuştur. Hastalar, genel olarak telefonları 10 veya 15 dakika kullanabilmekte, gerektiğinde bu süre uzatılabilmektedir.
93. Taburculuğa yakın, kişinin toplum içerisinde ve ailesiyle birlikte yaşamını nasıl sürdürdüğünü gözlemek amacıyla doktor tarafından hafta sonları için ev izni verilebilmektedir.
94. Servislerde ihtiyaç doğrultusunda hekimin de uygun görmesiyle hasta refakatçisi kalabilmektedir.
95. İdare tarafından, tutulanların hiçbirinin avukatı olmadığı veya avukatla görüşme talebinde bulunmadığı ifade edilmiştir.

6.9. Personel

96. Personel kaynakları sayı, kategori (psikiyatrlar, hemşireler, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları vs.) ve deneyim ile eğitim açılarından yeterli olmalıdır. Personel kaynaklarında yetersizlik, tedavinin gerçekleştirilmesi çabalarını ciddi biçimde tehlikeye sokabilir. Bu çerçevede Klinikte görev yapan personel kategorisi ve sayısı aşağıdaki tablodaki gibidir:

PERSONEL	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Psikiyatrist	3	7	10
Asistan Hekim	10	12	22
Hemşire	31	59	90
Laborant	1	4	5
Eczacı	-	1	1
Psikolog	-	3	3
Sosyal Çalışmacı	1	2	3
Sekreter	5	8	13
Şoför	5	-	5
Santral	1	1	2
Memur	6	1	7
Kazan Dairesi	1	-	1
Temizlik Personeli	45	23	68
Garson	7	2	9
Güvenlik	38	4	42
TOPLAM	281		

Tablo 4: Personel Kategorisi ve Sayısı

97. Kliniğin yatılı servisleri dışında AMATEM, TRSM ve poliklinik hizmeti verdiği, ayrıca personelin yıllık, doğum ve diğer izinleri göz önünde bulundurulduğunda mevcut psikiyatrist, asistan hekim, hemşire, sosyal hizmet uzmanı ve psikolog sayısının yeterli olmadığı ve personel sayısının artırılması gerektiği değerlendirilmektedir. Böylece, kişilerin aldığı sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması ve faaliyetlerin yetersizliği gibi personel eksikliğinden kaynaklanan sorunların giderilmesi mümkün olacaktır.
98. Hastane bünyesinde güvenlik görevlileri 3 vardiya halinde çalışmaktadır. Servislerin önünde 2 güvenlik görevlisi beklemekte, görevliler servis kapılarının önündeki bankalarda oturmakta, gelen ziyaretçilerle ilgilenmekte, servis kapılarının otomatik açılıp kapatılması görevini yerine getirmekte ve acil durumlarda içeriden çağrı olması halinde içeriye girerek gerekli müdahalede bulunmaktadır.
99. Servis hemşireleri, güvenlik elemanlarının yetersiz kaldığını, hastaların ajite olduğu durumlarda güvenlik görevlilerine ulaşmalarının zor olduğunu; çünkü güvenlik görevlilerine ulaşmak için hemşire odasındaki telefonla güvenliğe haber vermeleri ve güvenliğin olay yerine gelmesi gerektiğini; bu esnada geçen sürenin uzun olabildiği ve sağlık personelinin yaralanabildiğini ifade etmiştir. Acil durum butonu önerisi hemşirelere iletilmiş ancak acil durum butonu yerine bir dönem zil kullanıldığı; fakat zil kullanımının kısa bir süre yapıldığı ve sonradan kaldırıldığı söylenmiştir.
100. Kliniğin kurulduğu kampüs alanının büyüklüğü Klinik kapasitesiyle birlikte değerlendirildiğinde daha fazla güvenlik personeline ihtiyaç duyulması mümkün görülmektedir.
101. Kendi öz bakımını yapamayanlara hemşirelerin, temizlik görevlilerinin ve berberin yardımcı olduğu, Klinikte görev yapan hastabakıcı olmadığı ifade edilmiştir. Bu durum, mevcut personelin iş yükünü arttırırken tutulanların aldığı sağlık ve bakım hizmetlerinin kalitesini de olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle Klinikte yeterli sayıda ve nitelikte hastabakıcı/bakıcı personel istihdam edilmesi için gerekli girişimlerin başlatılması gerekmektedir.
102. AMATEM polikliniklerinde sıklıkla tehdit, sözel veya fiziksel saldırılarla karşıladığından Klinik bünyesinde polis noktası oluşturulması talebinde bulunduğu ancak talebin henüz karşılanmadığı ifade edilmiştir.

6.10. Adli Servis

103. Adli servisler, bir suç işlemiş ya da bir suç iddiasıyla yargılanmakta olan hastaların kaldığı servislerdir. Kliniğin adli servisine yatışı yapılanlar, hakkında "Mahkeme Gözlem Kararı" çıkartılan veya engelli raporu almak isteyen kişilerdir. Ayrıca askeri hastanelerin kapatılmasıyla birlikte yatışı yapılan askerler de bulunmaktadır. Bu nedenle burada tutulanların daha çok gözlem altında olduğu ifade edilmiştir.
104. Adli serviste bir psikiyatristin yanı sıra bir sosyal hizmet uzmanı ve psikoloğun da görev yaptığı dile getirilmiştir.
105. Adli serviste tutulanların ceza ehliyeti olup olmadığına yaklaşık 3 hafta içerisinde karar verildiği, kişinin akıl hastalığının olduğu tespit edilirse, TCK'nin 57/1 nci maddesi gereğince yüksek güvenlikli servislere, genellikle Adana'ya sevki yapıldığı, askerlerin ise genellikle uyum bozukluğu

nedeniyle, Komutanlıktan bir form ile birlikte geldiği ve askerliğe elverişsiz kararı verilebildiği ifade edilmiştir.

106. Erkeklerin tutulduğu adli servis, diğer servislerden biraz daha büyük ve mimari olarak farklıdır. Ortak faaliyet alanının haricinde geniş bir girişi bulunmaktadır. Giriş kısmında tutulanların vakit geçirmesi için okey ve kart oynama imkânına sahip olduğu görülmüştür.
107. Bu serviste adli hastaların tutulması nedeniyle hastaların fiziksel olarak daha iyi olduğu gözlemlenmiştir. Tutulanlarla yapılan birebir ve toplu görüşmelerde hemşirelerden oldukça memnun oldukları, hemşirelerin kendilerine çok iyi davrandığı ve her konuda yardımcı oldukları sık sık dile getirilmiştir. Bu kapsamda; iç çamaşırı veya giyecek kıyafeti olmayan hastalara servisteki görevliler tarafından kıyafet sağlandığı, 24 saat sıcak suyun aktığı ve istedikleri her an duşa girebildikleri, çamaşırlarını istedikleri zaman yıkatabildikleri, gece acıkanlara hemşireler tarafından ekmek veya hemşirelerin kendi yemeklerinden verdiği, temizlikten genel olarak memnun oldukları belirtilmiştir.
108. Tutulanların en çok şikâyet ettiği konu kantin fiyatlarının çok yüksek olması ve kantin personelinin davranışları olmuştur. Kantinden talep edilen ürün yerine farklı ürün verildiği, kantinin elinde kalan ürünleri hastalara satmak için hastaların asıl istedikleri ürünü vermek yerine ikame ürünleri satmaya çalıştığı, kantin çalışanlarının davranışlarının kaba olduğunu iddia edilmiştir. Başka bir kişi de ekmeklerin bayat geldiğinden şikâyetçi olmuştur. Bir kişi ise tüy dökücü krem temininde sıkıntı yaşadığını iki gündür krem beklediğini söylemiştir.
109. Personel ile yapılan görüşmede şimdiye kadar Adli Servise ilişkin olarak BİMER üzerinden konusu zorla tutulma olan tek bir şikâyet bulunduğu; ancak söz konusu kişinin mahkeme kararıyla Klinikte tutulduğu ifade edilmiştir.

7. TOPLUM RUH SAĞLIĞI MERKEZİ

110. Klinik, yatılı psikiyatri servisi, AMATEM ve poliklinik hizmetlerinin yanı sıra, TRSM hizmeti de sunmaktadır. TRSM'ler, ağır ruhsal sorunları olan kişilere, toplum temelli ruh sağlığı modeli çerçevesinde psikososyal destek hizmetlerinin verilmesi, takip ve tedavilerinin gerektiğinde evde sağlık hizmetleri uygulamasına entegre bir şekilde yaşadıkları ortamda sunulabilmesi için Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulmuş yapılardır. TRSM'den faydalananlar serviste yatılı hastalar değildir, sabah merkeze gelmekte ve akşam merkezden ayrılmaktadırlar.
111. 2017 yılında 295 kişiye, 2018'de 305 kişiye hizmet verilmiştir. Kişiler TRSM'ye servisle getirilmektedir.
112. TRSM'den faydalananlara yalnızca öğle yemeği verilmekte, sabah geldiklerinde ve öğle yemeğinden sonra ise çay saatleri yapılmaktadır.
113. Haftada 2 defa grup psikoterapisi yapılmakta; bu çerçevede hastalığı tanıma, başa çıkma ve iletişim becerilerini geliştirme konuları ele alınmaktadır.
114. 114. Ziyaret tarihinde TRSM'de el işi ve müzik öğretmeni bulunmaktadır. Öğretmenler Halk Eğitim Merkezinden gelmektedir. Genelde öğretmenlerin birkaç ay sonra değiştiği ve derslerde kesintiler olabildiği; öğretmenlerin sık değişmesinin TRSM'den faydalanan kişileri olumsuz etkilediği ifade edilmiştir.

115. Merkezde tatlı Çarşamba günlerinde mutfak atölyesi yapıldığı, Perşembe günleri sinema günleri olduğu, havaların ısınmasıyla birlikte piknik gibi merkez dışında aktiviteler yapıldığı; ayrıca sera ve bahçede ağaç, meyve ve sebze dikimi gibi tarım faaliyetleri gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Müzik öğretmeni tarafından koro ve piyes çalışmalarının yaptırıldığı; Klinik bünyesinde hasta yakınlarının ve personelin katılımıyla Türk Sanat Müziği konseri verildiği dile getirilmiştir. Ayrıca müzik aletleri de öğretilmekte; ancak hastaların canlı olarak görebileceği müzik aletleri bulunmamaktadır.
116. Merkezde iyi donanımlı bir spor odası bulunmaktadır. Ancak, spor yapmanın hastalar üzerindeki olumlu etkisine ve hiçbir araç gerece ihtiyaç duyulmadığından maliyetinin düşük olmasına rağmen bürokratik engeller nedeniyle beden eğitimi öğretmeni olmadığından odanın kullanılmadığı ifade edilmiştir.
117. Merkezden faydalanan kişilerin yaptığı ürünlerin satış gelirinun Kliniğin döner sermayesine katıldığı ve satıştan hastalara hiç pay verilmediği ifade edilmiştir.

8. TAVSİYELER

118. Kliniğin fiziksel şartlarının ve hijyeninin oldukça iyi olduğu, hastaların genel olarak sunulan hizmetlerden ve personelin kendilerine yönelik tutumlarından memnuniyet duyduğu, personelin görevini özverili bir şekilde yerine getirdiği, iş birliğine açık olduğu ve kliniğin erişilebilir olması için gerekli önlemleri derhal aldığı gözlemlenmiş ve idarenin ve personelin bütün çabaları takdirle karşılanmıştır.

8.1. Hastaneye Yönelik Tavsiyeler

119. Hastalara üç öğün ana yemek verildiği ancak yemek miktarının bazı kişilere yetersiz geldiği ifade edilmiştir. Bu nedenle hastalara meyve, akşam çorbası gibi ara öğün verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.
120. Servislerin kapasitesi, telefon görüşmelerinin süresi ve hastaların özel durumları birlikte değerlendirildiğinde telefonla görüşme saatlerinin ve/veya telefon sayısının arttırılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.
121. Kliniğin ön bahçesinin ve hastaların kullandığı bahçelerin bakıma ihtiyacı olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle bahçe düzenlemesi için personel alınmasının gerektiği değerlendirilmektedir. Ayrıca, erkek hastalar tarafından kullanılan bahçenin tellerinden kaçmaya çalışan kişilerin yaralanmasının önlenmesi için planlanan sarmaşık-çiçek ekiminin başlatılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
122. Kliniğin fiziksel koşulları (ergoterapi odası, sera, kapalı spor salonu, bahçeler) çeşitli aktivitelerin yapılmasına uygun nitelikte olmakla birlikte öğretmen ve personel eksikliğinden kaynaklı olarak bu imkânların etkin bir şekilde değerlendirilemediği gözlemlenmiştir. Bu nedenle faaliyetlerin arttırılmasının, hastaların bahçelere daha uzun süre çıkartılmalarının, iş eğitimi öğretmeni ve beden eğitimi öğretmeni tahsis edilmesi için gerekli girişimlerin başlatılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

123. Klinikte tespit uygulamasını yapan ve kısıtlamaya yardımcı olan güvenlik görevlileri dâhil bütün personele, göreve başlamadan önce ve ihtiyaç duyuldukça bu konuda gerekli eğitimin verilmesi gerekmektedir.

8.2. Milli Eğitim Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler

124. Psikiyatrik teşhis almış bireylere yönelik yatılı veya ayaktan hizmet veren hastane, klinik, servis ve TRSM gibi çeşitli kurumlarda faaliyetlerin Halk Eğitim Merkezleriyle kıymetli bir iş birliği içerisinde yürütüldüğü gözlemlenmektedir. Ancak, Halk Eğitim Merkezlerinin kurs açması belirli bir sayıda kursiyer gerektirdiğinden söz konusu kurumlarda faaliyetlerin aksadığı, hatta çok uzun süreler öğretmen olmaması nedeniyle resim, müzik, spor vb. aktivitelerin yapılamadığı görülmektedir. Bu nedenle, söz konusu kurumların özellikleri ve faaliyetlerin önemi göz önünde bulundurulduğunda, Halk Eğitim Merkezleri tarafından yatılı veya ayaktan psikiyatri hizmetleri veren hastane, klinik, servis ve TRSM gibi kurumlarda kursiyer sayısına bakılmaksızın kurs açılması ve bu kursların devamlılığının sağlanması için gerekli önlemlerin alınması tavsiye edilmektedir.

8.3. Sağlık Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler

125. Ülkemizde, Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme hükümlerine ve ilkelerine uygun bir biçimde, başta topluma dâhil olma hakkı olmak üzere temel hakve özgürlüklerin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için kurum temelli hizmet modeline alternatif olarak toplum temelli ruh sağlığı hizmetlerinin artırılması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması tavsiye edilmektedir.
126. Klinik kapasitesi göz önünde bulundurulduğunda, psikiyatrist, hemşire, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, güvenlik görevlisi ve hastabakıcı sayısının artırılması için gerekli girişimlerin yapılması uygun görülmektedir.
127. TRSM hizmetlerinden faydalanan kişilerin faaliyet kapsamında yaptığı eserlerin satışından elde edilen gelirlerin TRSM'nin bağlı olduğu yataklı sağlık tesislerinin döner sermayesine eklendiği ve hastalara satışlardan bir pay verilmediği ifade edilmektedir. Teşvik amacıyla, hastalar tarafından yapılan ve satışa sunulan eserlerden elde edilen kârdan ilgili hastaların da yararlandırılması için gerekli önlemlerin alınmasının uygun olduğu değerlendirilmektedir.

2018 YILINDA ÇOCUK EVLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET

1- SARAY ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ ZİYARETİ RAPORU

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**SARAY ÇOCUK EVLERİ SİTESİ
MÜDÜRLÜĞÜ ZİYARETİ RAPORU**

2018 / 08

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİÖK	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
CAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
İÖD	İşkenceyi Önleme Derneği
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07sayılı kararı ve ilgili Başkanlık Oluru ile 18 Mayıs 2018 tarihinde Ankara Saray Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğüne gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. YASAL DAYANAK VE GÖREV EMRİ

2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)” sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması kurulması gerekliliğini hüküm altına almıştır. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu da (TİHEK), kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendi gereği Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde Kurumun, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, 18.05.2018 tarihinde Ankara Saray Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğüne haberli bir ziyaret düzenlenmiştir.

2. ZİYARET HEYETİ

4. Ziyaret heyetinde... yer almıştır. İşbu rapor, ziyaret heyetinde yer alanların katkılarıyla... tarafından hazırlanmıştır.

3. ZİYARET YÖNTEMİ

5. İlk olarak Merkezin müdürü ve ilgili diğer personel ile bir araya gelinerek ziyaretin amacı hakkında bilgilendirme yapılmış, kendilerine Kurum ile Kurumun görev ve yetkileri hakkında bilgi verilmiştir. İdarecilerden ise Merkez hakkında genel bilgiler alınmıştır. Bu çerçevede Kuruluş Müdürü Fatma Sarıoğlu ve müdür yardımcıları ile görüşülmüştür. Ardından Çocuk Evleri Sitesi ile ilgili sorulara geçilmiştir. İlk olarak çocuk evleri sisteminden bahseden Sarıoğlu, artık koğuş tipinden ev sistemine geçildiğini, ekonomik nedenlerden dolayı artık çocukların koruma altına alınmadığını, çocuğun aile içinde büyümesi için önce aileye destek olunduğunu, son çare olarak bakım tedbiri uygulandığını ifade etmiştir. Bu toplantıda, çocukların bu kurumlara son çare olarak getirildiği, koruma tedbirinin öncelikli olarak evlat edinme, sonra koruyucu aile yanına verme ve son olarak da kurum bakımı şeklinde uygulandığı bilgisini heyetimize verilmiştir. Bu kapsamda, Kuruma gelen çocuklardan ailesine geri dönme ihtimali olanlar için çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir. İdare ile yapılan görüşmenin ardından ziyaret heyeti ikiye ayrılarak Merkezin farklı bölümleri gezilmiş, çocuklar ve personelle görüşmeler yapılmıştır. Çocuklarla görüşülerek memnun oldukları ve olmadıkları hususlar öğrenilmeye çalışılmış, ayrıca kaldıkları odaların

fiziksel koşulları incelenmiştir. Daha sonra çocukların kaldıkları evler ve diğer ortak alanlar gezilmiştir. İncelemeler esnasında Merkez personeli heyete eşlik etmiş ve Merkezin işleyişine ilişkin bilgi vermiştir. Bu kapsamda, idari amirlerin yanı sıra bakım görevlileri, sağlık personeli ve diğer personel ile de görüşmeler yapılarak kendilerinden hem bilgi alınmış hem de dile getirmek istedikleri hususlar dinlenmiştir. Ziyaret, gözlem ve tespitlerin Merkez idaresi ile paylaşılması için yapılan görüşme ile sona erdirilmiştir. İzleme ziyareti sonrasında çocuklarla iftar yapılmış ve birlikte zaman geçirilmiştir.

4. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE ULUSLARARASI METİNLER

6. Standartların belirlenmesinde, Anayasa, 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ile diğer ilgili kanun ve yönetmelikler, CAT ve OPCAT, İşkenceyi Önleme Derneği (İÖD)'nin hazırladığı alıkonulma mekânlarının izlenmesine ilişkin kılavuz, AİÖK'nin Standartları ve Genel Raporları ile AİHM içtihatları esas alınmıştır.

5. MERKEZE İLİŞKİN BİLGİLENDİRME

7. Saray Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü; Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde, Pursaklar Kaymakamlığı'na bağlı olarak; 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında korunma ve bakım altına alınan 13-18 yaş grubu çocuklara hizmet vermektedir. Ankara Sevgi Evleri 01.10.2009 tarihinde Ankara Sevgi Evleri Çocuk Yuvası olarak hizmet vermeye başlamış. 2013 yılında Atatürk Kız Yetiştirme Yurdu'ndaki çocukların buraya aktarılmasıyla Ankara Sevgi Evleri Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu olarak hizmete devam etmiştir. 12.02.2014 tarihinden itibaren de iki ayrı müdürlük şeklinde hizmet etmeye başlamıştır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 06.04.2016 tarih ve 46627 sayılı Olur'u ile merkezin adı "Saray Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü" olarak değiştirilmiştir.
8. Saray Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü, iki katlı 27 ev ve 1 idari binadan oluşmaktadır. Evlerin 23 tanesi çocukların barınması için, 1 tanesi revir, 3 tanesi de eğitim, sosyal, kültürel, sanat ve sportif faaliyetler için kullanılmaktadır.
9. 13 ve 18 yaş arasındaki kız çocuklarının kaldığı ve 18 Mayıs 2018 tarihi itibarıyla 184 kişi kapasiteli kuruluştaki, 263 çocuğun bulunduğu belirtilmiştir. Her evde ortalama 10-12 çocuğun kaldığı, bakıcıların ve temizlik görevlilerinin olduğu ve her iki ev için psikolog, sosyal hizmet uzmanı gibi meslek elemanlarından oluşan bir grup sorumlusu bulunduğu dile getirilmiştir. 22 faal açık ev bulunmaktadır.
10. Merkezde, 2 psikolog ve 3 revir hemşiresi bulunduğu ancak kadrolu bir doktor olmadığı bilgisi paylaşılmıştır. Kuruluşun en büyük eksikliğinin, personel sayısının yetersizliği olduğu belirtilmiştir.
11. Kurumda 5395 sayılı Kanun ile koruma ve bakım altına alınmış çocukların kalmakta olduğu ve misafir statüsünde kalan çocuk bulunmadığı belirtilmiştir. Ziyaret günü verilen rakamlara göre 11 çocuğun kurumdan kaçtığı, gerekli yazışmaların ve sürecin devam ettiği bilgisi verilmiştir.
12. Merkezde, kardeş olarak kalan 14 çocuk bulunmaktadır. Kardeşler aynı evde kalmaktadır.
13. Harçlık miktar ve oranlarının yaşa değil okul durumuna göre ve okula tam zamanlı mı yarı zamanlı mı gittiğine göre dağılmaktadır.

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

Okul Durumu	Yarı Zamanlı	Tam Zamanlı
1-4. sınıf	65.13	130.26
5-8. Sınıf	97.70	195.40
Lise	130.26	260.52
Üniversite	217.10	434.20

Tablo 1. Harçlık Miktarları

14. Site, 2 katlı evlerden oluşmaktadır. Görüşme yapılan evlerde biri etüt odası olmak üzere 3 oda, mutfak, tuvalet, 2 banyo bulunmaktadır.
15. Her evde vardiyalı olarak 3 bakım personeli çalışmaktadır. Ev ile ilgili yemek temizlik gibi işleri çocuklar ile birlikte ev annesi olarak da adlandırılan bakım personelleri yapmaktadır.
16. Merkezde, sosyal servis, sağlık servisi, sosyal faaliyet birimleri (terzihane, el sanatları atölyeleri, bilgisayar odası, kuaför, sergi), bakım koordinatörlüğü (Kur'an kursu, kütüphane ve etüt odaları), kültür ve sanat birimleri (halk dansları, seramik atölyesi, müzik atölyeleri, resim atölyesi, fotoğrafçılık, öğretmen odası ve kostüm odası), sağlık ve spor birimleri (hemşire odası, ilaç odası, müşahede odası, görüşme odası, spor salonu) bulunmaktadır.
17. Kuruluş müdürü tarafından, Kuruluşun şeffaflık esasında çalıştığı, her türlü şikâyet ve talep mekanizmasının mevcut olduğu vurgulanmıştır.
18. İki gruba ayrılan heyet ile rastgele evlere ziyaretlerde bulunulmuştur. Evlere girilmeden önce çocuklara ve ev annelerine müsait olup olmadıkları, misafir kabul edip edemeyecekleri sorulmuştur. Ayrıca evlerde sadece kız çocukların kalmasından dolayı ziyaret heyetindeki erkek personelin girmesinde mahsur olup olmadığı sorularak ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, mahremiyete uygun olmayacağı düşüncesiyle, üst kattaki yatakhane kısmına sadece kadın personel çıkararak incelemede bulunulmuştur.

6. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

6.1. İşkence, Kötü Muamele ve Şikâyet Mekanizması

19. İşkence, kötü muamele veya onur kırıcı durumlara, yalnızca çocuğun psikolojik veya fiziksel şiddet ve baskıya maruz kalması değil, çocuğun koruma altında tutulduğu mekânın fiziksel koşulları, sağlanan hizmetlerdeki aksaklıklar, şikâyet mekanizmalarının düzgün işlememesi gibi yollar da neden olabilmektedir.
20. İşkencenin önlenmesi noktasında Devletin işkence ve kötü muamele yapmama ve önleme konusunda negatif yükümlülüğü olduğu gibi işkence ve kötü muamele iddialarının etkin soruşturulması ve cezalandırılmasında pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır.
21. Bu çerçevede, görüşme sırasında Merkez idarecileri, Merkezin şeffaf bir yönetim anlayışına sahip olduklarını da ifade etmişlerdir. Ayrıca, şikâyet mekanizmalarına ilaveten yılda iki defa ASPB İl Müdürlüklerince memnuniyet anketi yapılmaktadır.
22. Merkezde kalan çocuklar, rahatsızlık duydukları bir husus olduğunda veya bir talepleri olduğunda, idareye kolaylıkla ulaşabildiklerini ve söz konusu şikâyet ve talepleri rahatlıkla dile getirebildiklerini iletmışlerdir.

23. Ziyaret esnasında gerçekleştirilen görüşmelerde Merkezde kalan çocukların, personel ve idareden memnun olduğu gözlemlenmiş, şikâyet alınmamış, herhangi bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza iddiası veya bulgusuyla karşılaşmamıştır. Çocuklara, ayrıca, TİHEK hakkında bilgi verilmiş ve herhangi bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı veya onur kırıcı muamele ve ceza ile karşılaşmaları durumunda Kurum'a başvuru yapsınları hakkında yol gösterilmiştir.

6.2. Fiziksel Koşullar

24. Hakkında korunma/tedbir kararı bulunan çocukların toplum içinde yetiştirilmelerinin ve gelişimlerinin sağlanabilmesi için, çocuk evlerinin fiziksel koşullarının, insan onuruna, çocuğun üstün yararına ve gelişimine uygun olması gerekmektedir.
25. Çocuklara hizmet veren merkezleri insani, erişilebilir, güvenli, hijyenik ve mahremiyete saygılı olması, çocukların hem bireysel hem de ortak ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Fiziksel koşulların yetersizliği işkence ve kötü muamele kapsamında değerlendirilebilmektedir. Bu çerçevede Merkezin konumu, bina tasarımı ve düzeninin hizmetin gereklerine uygun olduğu, temiz ve düzenli olduğu gözlemlenmiş, çocuklarla yapılan görüşmelerde merkezin temiz tutulduğu teyit edilmiştir.
26. Sevgi evlerinin, etrafında ağaçların olduğu, geniş ve yeşil bir alanda konumlandırıldığı, evler arasında, her evin önünde olacak şekilde kamelya yapıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca toplu kullanım ve sportif faaliyetler için spor aletlerinin olduğu yerlerin de bulunduğu görülmüştür.
27. Görüşme yapılan evlerde biri etüt odası olmak üzere 3 oda, mutfak, tuvalet, 2 banyo bulunduğu, odaların oldukça geniş olduğu ve güneş ışığı aldıkları gözlemlenmiştir. Görüşme yapılan evlerden birinde, kalp rahatsızlığı nedeniyle özel bakıma ihtiyaç duyan bir çocuk bulunduğu, giriş katında ona özel olarak bir oda ayrıldığı ve onun kullanımına ayrılan yine giriş katında bir tuvalet bulunduğu bilgisi ziyaret heyetiyle paylaşılmıştır.
28. Merkezin temiz ve düzenli olduğu görülmüş, çocuklarla ve bakım personeli ile yapılan görüşmelerde evlerin temizliği gibi konularda, çocuklara da sorumluluk verildiği bilgisi alınmış, çocukların merkezin fiziksel koşullarından memnun olduğu gözlemlenmiştir.

6.3. İdare ve Personel

29. Merkezlerde çalışan personel sayısı ve niteliği merkezin büyüklüğüne, düzenine ve amacına uygun olmalıdır. Personel sayısının ve niteliğinin merkezde kalan çocukların ihtiyaçlarını karşılayabilmesi gerekmektedir.
30. Evlerde çalışan bakım personeli "Ev Annesi" olarak nitelendirilmektedir. Bu anneler 24- 48 mesai esasına göre çalışmaktadır. Bir ev ile 3 bakım personeli ilgilenmektedir. Bakım personelinin yanında, iki evle birlikte ilgilenen grup sorumluları görev yapmaktadır. Grup sorumluları ise, çocuk gelişim uzmanı, sosyal hizmet uzmanı gibi meslek elemanlarından oluşmaktadır.
31. Kurulmuşta çalışan ev anneleri genel olarak, personel sayısının yetersiz olduğunu, özellikle sağlık problemleri olan çocuklar ile ilgilenmek üzere ilave personel görevlendirilebileceğini ve personel sayısının artırılması durumunda çocuklar ile daha fazla ilgilenebileceklerini dile getirmişlerdir.
32. Merkezde görev yapmakta olan personele ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır:

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

	Unvan	Sayı
1	Müdür	1
2	Müdür Yardımcısı	3
3	Sosyal Çalışmacı	6
4	Psikolog	3
5	Sosyolog	2
6	Çocuk Gelişimci	4
7	Öğretmen	2
8	Çocuk Eğiticisi	6
9	Diyetisyen (Geçici görevli)	1
10	Hemşire	2
11	Sağlık Memuru	1
12	Memur	2
13	Satın Alma Memuru	1
14	Bilgisayar İşletmeni	1
15	Kaloriferci	1
16	Hizmetli	3
17	(Diyanetten Görevli)	1
	TOPLAM	40

Tablo 2: Merkezde fiilen hizmet veren kadrolu personel sayısı

1	Temizlik elemanı	40
2	Bakım Elemanı	85
3	Bakım Koordinatörü	2
4	Güvenlik	15
	TOPLAM	14

Tablo 3: 4D sürekli işçi kadrosunda hizmet veren personel sayısı

1	Öğretmen	8
2	Psikolog	1
3	Hemşire	2
	TOPLAM	11

Tablo 4: Ek Ders karşılığı hizmet veren personel sayısı

33. Söz konusu evlerde toplam 85 bakım personeli çalışmaktadır. Bakım personeli olabilmek için, liselerin çocuk gelişimi bölümünden mezun olmak gerekmekte, bu koşulları sağlayamayan adayların ise 1064 saatlik çocuk gelişimi veya bakım elemanı sertifikasına sahip olması koşulu aranmaktadır.
34. İdare ile yapılan ilk bilgilendirme toplantısında ev anneleri ile çocuklar arasında duygusal olarak güçlü bir bağın kurulduğu vurgulanmış, çocuklarla yapılan bireysel ve toplu görüşmelerde ev annelerinden son derece memnun oldukları çocuklar tarafından ifade edilmiştir.

6.4. Sağlık Hizmetleri

35. Her çocuğun sağlık ihtiyaçlarına yönelik sağlık ve bakım hizmeti alma hakkı vardır. Bu hak, çocuğun merkezde kaldığı süre boyunca değişen ihtiyaçlarının değerlendirilmesini ve karşılanmasını da kapsamaktadır.

36. Kuruluşta 3 hemşire görev yapmaktadır. Çocuklara ilaçları günlük olarak hemşirelerin kontrolünde verilmektedir. Öte yandan, Merkezde kadrolu olarak ve sürekli görev yapan bir doktor bulunmamaktadır.
37. Aylık yemek listesi diyetisyen tarafından hazırlanarak tüm evlere dağıtılmaktadır. Bu liste mutfaklarda buzdolabı üzerinde görülmektedir.
38. Kuruluşta engelli veya özel bakım ihtiyacı bulunan çocuk olup olmadığı sorulduğunda, hafif engelli mental retardasyon (MR) teşhisi konulmuş çocukların bulunduğu, bu çocukların özel eğitimlerine devam edildiği, diğer çocuklarla kaynaşmalarının sağlanması için faaliyette bulunduğu ifade edilmiştir. Ağır engelli bulunan çocuklar için ise nakil talep edildiği belirtilmiştir. Ayrıca, çölyak hastası bir çocuğun bulunduğu, onun için diyetisyen kontrolünde özel yemek getirildiği ifade edilmiştir.
39. Görüşme yapılan evlerden birinde, kalp rahatsızlığı bulunan bir çocuk kalmaktadır. Bu çocuğun giriş katta bulunan tek kişilik bir odada kaldığı, sadece onun kullanımına ayrılmış bir tuvalet bulunduğu, onun için özel bakım uygulandığı, düzenli olarak kontrollerinin yapıldığı ve tedavisini sürdürdüğü Hacettepe Üniversitesi Hastanesine sevklerinin düzenli olarak sağlandığı ve her gece ev annesinin ona eşlik ettiği belirtilmiştir.

6.5. Dış Dünya ile İlişkiler ve Sosyal Faaliyetler

40. Çocuklar günlük izin kullanabilmektedirler. Bu izin sabah 10.00 ile akşam 18.00 arasında kullanılmaktadır. Okul, kurs gibi faaliyetlerden ötürü geç kalma durumunda kalan çocuklara esneklik tanınmaktadır. Çocuklar da hafta sonu izinleri kullanarak ailelerinin yanına gidebilme imkânına sahiptir. Yıllık toplam izin süresi ise, 70 gün olarak belirlenmiştir.
41. Çocukların haftada en az bir kez aileleriyle kampüs içinde görüştükleri, aile görüşmeleri sonrası izin raporlarının düzenlendiği, sürecin yakından takip edildiği, görüşmeler sonrası çocukların tutum ve davranışlarının yakından izlendiği belirtilmiştir.
42. Çocukların aileleri ile telefonla konuşmaları açısından bir sınırlama konulmamakla birlikte, görüşme yapılan çocuklardan bazıları belli saatlerden sonra cep telefonlarını kullanmalarına izin verilmemesinden yakınmışlardır. Ayrıca, 15 yaş altı çocukların sosyal medya kullanımının azaltılması amacıyla akıllı telefon kullanımının yasaklandığı öğrenilmiştir.
43. Ziyaret sırasında kültürel ve sanatsal faaliyetlerin yapıldığı ev de gezilmiştir. Bu evde bağlama kursunun da verildiği bilgisi edinilmiştir. Çocukların, özel günlerde çeşitli gösteriler yaptıkları belirtilmiştir.
44. Merkezi 8 adet gönüllü grubun ziyaret ettiği ve çeşitli sosyal faaliyetlerde bulunduğu iletilmiştir. Bu gruplar Bakanlık onayıyla çalışmalarını yapabilmektedirler. Ayrıca 5 de bireysel gönüllü bulunmaktadır.
45. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca yürütülen “Nesiller Buluşuyor” adlı proje kapsamında; Huzurevinde kalan yaşlılar ve kuruluşta kalan çocukların bir araya getirilmesi amaçlanmıştır. Bu projeye, çocukların huzurevlerini ziyaret ederek hem büyükleriyle sohbet etme imkânı bulmakta hem de bilgi paylaşımında bulunularak kaynaşmalarının sağlanması planlanmaktadır.

46. Yine Bakanlık tarafından hazırlanan “Çocuklar Hayata Hazırlanıyor” adlı projenin amacı; kuruluştaki koruma ve bakım altında bulunan çocukların hayata hazırlamalarına yardımcı olmaktır. Bu doğrultuda çocuklara rol model olacak kişilerin çocuklara seminer düzenlemesi sağlanmaktadır.
47. Kuruluştaki çocukların sosyalleşmesinde etkin rol oynayan, psikolojik ve fiziksel gelişimlerine katkıda bulunan voleybol, basketbol ve taekwondo, buz hokeyi, okçuluk, gibi spor branşlarında bireysel ve takım çalışmaları yapılmakta, ayrıca çocuklar haftada üç gün fitness hocası ile çalışmaktadır.
48. Kuruluştaki çocukların sosyal gelişimlerine katkıda bulunan, el becerilerini geliştiren geleneksel el sanatları (takı tasarım, ahşap boyama, tel kırma, dikiş-nakış, çiçek yapımı, vb) eğitimi verilmektedir.
49. Seramik kursu ve müzik eğitimi de ilgisi ve yeteneği olan çocuklara aktif olarak verilen derslerdendir.
50. Merkezde kalan çocukların sosyal gelişimlerine, iletişim becerilerine ve derslerine katkı sağlamak amacıyla gönüllüler tarafından desteklendiği belirtilmiştir. Çocuklara gönüllü olarak destek olan öğrenci grupları ve dernekler bulunmaktadır. Bunlar: Taşın Altındaki Eller, Zigurat, Bilkent, Gazi Yardım Gönüllüleri Öğrenci Toplulukları ile KAGEM, Anadolu İletişim ve Eğitim Derneği ve İnsani Yardım Vakfı’dır.

6.6. Eğitim

51. Merkez idaresi ile yapılan görüşmelerde, çocukların eğitimine özel bir önem verildiği, etüt hocalarının ve gönüllülerin desteği ile çocukların eğitimine destek olunduğu, ancak aileleri tarafından okula gönderilmemiş, okuma yazma bilmeyen çocukların bulunması nedeniyle çocuk ile okul arasında bağ kurmakta zorluklar yaşandığı, bu anlamda okula devamsızlığın çok ciddi bir problem olduğu dile getirilmiştir.
52. 18 yaşını doldurmuş, eğitimi devam eden ya da işe yerleştirilme aşamasında olan çocuklar için de çeşitli hizmet modelleri sunulmaktadır. Eğitimine devam eden çocukların koruma kararı uzatılarak gerekli her türlü desteğin sağlandığı belirtilmiştir. Bu çocukların okuyacakları ildeki Kredi ve Yurtlar Kurumu bünyesinde bulunan yurtlara ücretsiz olarak kayıtlarının yapıldığı belirtilmiştir. İşe yerleştirilme aşamasında olan çocuklarda ise aile yanına dönebilecek olan çocuklar “sosyal ve ekonomik destek” hizmeti kapsamında desteklenmekte, aile yanına dönme şansı olmayan çocukların ise işe başlangıç süreçleri takip edilmekte ve destek olunmaktadır.
53. Mevcut kalan çocuklardan; 3’ü ilkökul, 52’si ortaokul, 112’si lise, 23’ü ise özel alt sınıfta eğitim görmektedir. 25 çocuk lise giriş sınavına 17 çocuk ise üniversite sınavına hazırlanmaktadır.
54. Eğitim ve öğretime devam etmeyen çocukların koruma kararı devam etmektedir.
55. Üniversiteye devam edip, takibi yapılan 16 çocuk bulunmaktadır.
56. Kurumda bakım personellerine yönelik, ilkyardım ve problemlili çocuk ile çalışma, problem çözümü eğitimleri verildiği öğrenilmiştir. Ayrıca 20 bakım personeli ile de psikodrama ile kendini tanıma çalışması yürütülmektedir.

57. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yürütülen “Çocuklar Akranlarıyla Büyüsün” adlı proje kapsamında ise geleneksel oyunlar ve elektronik eşyaların etkin ancak kısıtlı kullanımı hakkında da çocuklara eğitimler verilmektedir.
58. Çocuklara ayrıca manevi eğitim de verilmektedir. Manevi Eğitim ‘Değerler Eğitimi’ adı altında; hem kuruluştaki proje uygulayan Anadolu İletişim derneğinin öğretmenleri tarafından haftada bir gün 80’ e yakın çocuğa verilmekte, hem de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Diyanet İşleri Başkanlığı ile imzaladığı protokol gereğince kuruluşa geçici görevlendirilen Kur’an Kursu Öğreticisi tarafından haftanın 5 günü plan dâhilinde eğitim verilmektedir.

6.7. Disiplin Tedbirleri ve Prosedürleri

59. Çocuklara ilişkin kuralların her evin kapılarında, ev annelerinin ve çocukların görebilecekleri yerlerde asılı bulunduğu gözlemlenmiştir. Kuralların uygulanması ile ilgili idareyle yapılan toplantıda bir disiplin kurulunun olmadığı, çocukların sorun yaşamaları durumunda öncelikle psikologla görüşmelerinin sağlandığı bilgisi edinilmiştir.
60. Çocuklar kış aylarında 21.00’da da yaz aylarında ise 00.00’da da evlerine girmek zorunda oldukları ve bu saatlerde kampüs içerisinde serbestçe dolaşabildikleri öğrenilmiştir.
61. Çocuğun yüksek yararı ilkesine istinaden 15 yaş altı çocukların sosyal medya kullanımının azaltılması amacıyla akıllı telefon kullanımının Kurum yönetimi tarafından yasaklandığı öğrenilmiştir.
62. Merkezden izinsiz ayrılan ve geri dönmeyen 11 çocuk bulunmaktadır. Bu çocuklar kuruluşa dönmediği takdirde karakola bildirilmektedir. Ailesinin yanında olduğu tespit edilen çocuklar da karakola bildirilmekte, gözetim altında tutulmaktadır.
63. Kuruluktan izinsiz ayrıldıktan sonra dönen çocuklara 1 ay izin kullandırılmamaktadır. Ayrıca telefon kullanımları da kısıtlanmaktadır.
64. Telefonu izinsiz kullananların tekrar telefon kullanmasına izin verilmemektedir.
65. Sigara kullanımının yasak olduğu belirtilmiştir. Sigara kullandığı tespit edilenlerin harçlıklarından kesinti yapıldığı belirtilmiştir.

7. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

7.1. Değerlendirme

66. Merkezin amacına uygun olarak tasarlandığı, fiziksel koşullarının iyi, binanın ve bahçenin bakımlı olduğu ve çocukların bakımından sorumlu personel ile çocuklar arasında güçlü ve özel bir bağın kurulmuş olduğu değerlendirilmiştir.
67. Kurumun kapasite üstü hizmet verdiği, personel eksikliği sebebiyle açılmayan evlerin olduğu gözlemlenmiştir.

7.2. Tavsiyeler

Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığına İlişkin Tavsiyeler

68. Gerek Merkez idarecileri ile gerekse çocuklar ile yapılan görüşmelerde, çocukların eğitimine özel bir önem verildiği, etüt hocalarının ve gönüllülerin desteği ile çocukların eğitimine destek olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan, yapılan araştırmalar, koruma altına alınan çocukların

özellikle eğitim faaliyetleri bakımından akranlarına nazaran dezavantajlı bir konumda olduklarını, sosyal uyum düzeylerinin daha düşük olabildiğini ve okula devam konusunda sorunlar yaşayabildiklerini ortaya koymaktadır. Nitekim aileleri tarafından okula gönderilmemeleri, bu nedenle okuma yazma dahi bilmemeleri ya da akranlarının çok gerisinde olmaları gibi nedenlerle, koruma altında bulunan çocukların okul ile bağ kurmalarında zorluklar yaşandığı, çocukların okula gitmekte ve eğitimlerine devam etmekte isteksiz olabildikleri, bu durumun sonucu olarak da akademik başarılarının düşük olabildiği hususları, Merkez idarecileri ve Merkezde kalan çocuklar tarafından da dile getirilmiştir. Koruma altında bulunan çocukların, aileleri ile düzenli ve sağlıklı bir ilişki kurma imkânından mahrum oldukları da göz önünde bulundurulduğunda, okul gibi aile dışı kurumların bu çocukların gelişimi ve sosyalleşmeleri üzerindeki rolleri daha önemli hale gelmektedir. Bu çerçevede, koruma altındaki çocuklar ile okul arasında güçlü bir bağın kurulması ve çocukların eğitimlerine devam etmeleri konusunda teşvik edilmeleri gerekmektedir. Bu bağın kurulmasında, hem çocukların koruma altında buldukları Merkez idarelerine hem de okul idarelerine önemli görevler düşmekte ve koruma altındaki çocuklara ilişkin olarak farkındalığın oluşturulması büyük bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı başta olmak üzere, ilgili kurum ve kuruluşlarca sorunun çözümüne ilişkin kapsamlı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim hizmetleri başta olmak üzere, koruma altındaki çocuklara ilişkin hizmetler ve çalışmalar, kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları da dahil olmak üzere ilgili tüm paydaşların iş birliği ile yürütülmelidir.

69. Kurum personeli tarafından, Merkezde uygulanan projelerin çocuklar üzerinde olumlu etkisi olduğuna, çocukların zararlı alışkanlık ve davranışlardan sosyal faaliyetler ile uzak tutulduğuna ilişkin örnek vakalar aktarılmıştır. Bu tarz proje ve çalışmaların sürekliliğinin sağlanması ile maksimum düzeyde fayda sağlanacağı düşünülmektedir.
70. Merkez içerisinde çocukların faaliyetlere katılım sağlayabildiği, yaşama hazırlanma sürecinde kendi istek ve tercihlerini doğrultusunda faaliyete dahil olabildikleri gözlenmiştir. Bu durumun çocuk gelişimi açısından olumlu sonuçlar doğurduğu bilinmekte ve sürekliliğinin sağlanmasının alınan yararı üst noktaya taşıyacağı düşünülmektedir.
71. Kurumda kalan çocukların bireyselleşmesi ve kendi ayakları üzerinde durabilmeleri amacı ile yapılan bazı uygulamaların diğer kamu kurumlarından gelen tepkilerden dolayı kısıtlandığı hususundan bahsedilmiştir. Doktora tek başına gönderilen bir çocuk ile ilgili sağlık kuruluşunun, çocuğun koruma altında olmasından dolayı kendisini dinlemediği ve yanında bir refakatçi görme talepleri ile ilgili örnek; Kurum personeli tarafından heyetimize iletilmiştir. Çocukların hem ruhsal gelişimi hem de özgüvenli bireyler olması amacıyla bireyselleşmesi yönünde ki yaklaşımlar önem arz etmektedir. Bu sebeple diğer kurumlara, koruma altındaki çocuklar ile ilgili bilinçlendirme çalışması yapılabileceği ve böylelikle kalıplaşmış bazı düşüncelerin değiştirilebileceği, çocukların birey olma yönündeki çabalarının bu çalışmalarla takviye edilebileceği değerlendirilmektedir.
72. Ayrıca çocukların tüm ihtiyaçları merkez tarafından karşılandığından fatura ödeme gibi gündelik hayatın içinde yer alan hususlarda eksik kaldıkları dile getirilmiştir. Çocukların ev ekonomisi gibi yaşam alanları ile ilgili hususlarda daha aktif katılım sağlayabilecekleri ve sorumluluk alabilecekleri bir yaklaşım geliştirilmesinin olumlu sonuçları olacağı düşünülmektedir.

2018 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

73. Kurumun 184 kapasiteli olduğu ancak 263 çocuğun kaldığı bu sebeple personel eksiği olduğu, özellikle bakım personeli istihdamı ile açılmayan evlerin açılarak daha etkin hizmet sağlanacağı düşünülmektedir.

2019 YILINDA NEZARETHANELERE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET

- 1- BOLU EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ ZİYARETİ
RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**BOLU EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 08

KISALTMALAR

İÖD	İşkenceyi Önleme Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
KOM	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele
TEM	Terörle Mücadele
m	Metre
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
para.	Paragraf
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
2. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistem"* ifade etmektedir.
4. Suç işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığı halinde kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda (CMK) yer almaktadır. CMK'nun 99uncu maddesinde ise *"gözümlüne alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözümlü işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözümlüne alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözümlüne alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği"* hükme bağlanmıştır.
5. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Yakalama, Gözümlüne Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 4 üncü maddesine göre nezarethane; *"şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerler"* ifade etmektedir.
6. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirme görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu nezarethanelere ziyaretler düzenlemek TİHEK'in görev ve yetki alanı kapsamındadır. Bu bağlamda, Bolu İl Emniyet Müdürlüğü², Asayiş Şube Müdürlüğü ve Bahçelievler İzzet Baysal Polis Merkezi Amirliği nezarethanelerine Kurum tarafından habersiz ziyaret gerçekleştirilmiştir.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

2 Bundan sonra kısaca Müdürlük olarak ifade edilecektir.

7. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu İkinci Başkanı ... ve Kurul Üyesi ... eşliğindeki ziyaret heyetinde, Hâkim ..., Cumhuriyet Savcısı ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ... ve Psikolog A... yer almıştır.
8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaret takvimine ilişkin 2019-11 numaralı kararı ve 21.02.2019 tarihli TİHEK Başkanlık oluru üzerine 27.02.2019 tarihinde Müdürlük nezarethanelerine gerçekleştirilen ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. NEZARETHANELERDE YAPILAN İNCELEMELER

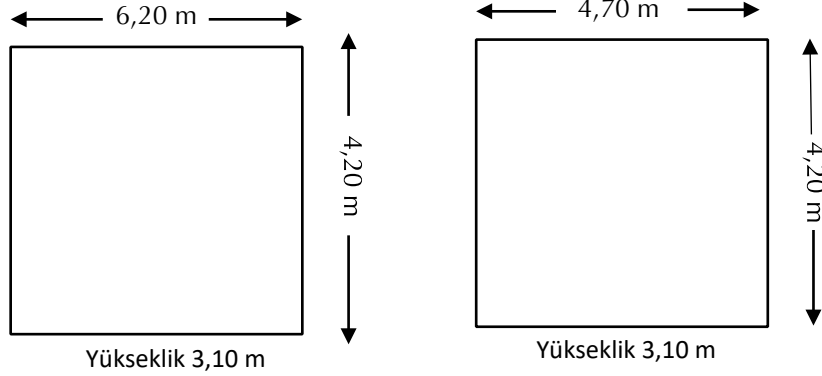
9. İl Emniyet Müdürlüğü ana hizmet binası bünyesinde mevcut olan nezarethanenin personel sıkıntısı nedeniyle aktif olarak kullanılmadığı, yoğun operasyonların olması halinde Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethaneleri ve Bahçelievler İzzet Baysal Polis Merkezi nezarethanelerinin yeterli olmaması halinde kullanıldığı ifade edilmiştir. Ziyaret edilen diğer şubeler ise farklı binalarda hizmet vermektedir. Müdürlük binası eski olmamakla birlikte, Müdürlük yetkililerince yeni bir hizmet binası yapımına ilişkin bir projenin düşünülmekte olduğu, bildirilmiştir.
10. Müdürlük bünyesindeki nezarethaneleri ziyaret esnasında Asayiş Şube Müdürlüğü ve Bahçelievler İzzet Baysal Polis Merkezi nezarethanelerinde bulunan bir özgürlüğünden mahrum bırakılan ile görüşülmüştür.

1. BOLU İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ

11. Bolu İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde Terörle Mücadele (TEM), Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM), Narkotik Suçlarla Mücadele, Siber Suçlarla Mücadele ve Güvenlik Şube Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu birimler için ortak nezarethane olarak İl Emniyet Müdürlüğü binası içerisindeki mevcut olan nezarethane projelendirilmiş olmasına karşın, bu nezarethane fiilen kullanılmayıp, ortak nezarethane olarak Müdürlük bünyesindeki Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanelerini kullanmaktadırlar.
12. Müdürlük binası içerisinde mevcut bulunan nezarethanelerin fiilen kullanılmadığı ziyaret sırasında da gözlemlenmiş olup, nezarethanelerin bulunduğu alanın kapısının kilitli olması nedeniyle anahtarlar bulunarak açılması için bir süre beklenilmiştir.
13. Nezarethaneler Müdürlük bodrum katında yer almaktadır. Bodrum katında; altı adet nezarethane, avukat görüşme odası olarak kullanılan bir oda ile teşhis odası olarak kullanıldığı belirtilen bir oda (kapıların kilitli olması ve anahtarın temin edilememesi nedeniyle içerilerine girilememiştir), bir adet kamera kayıtlarının tutulduğu ve işlemlerin yapıldığı personel odası, kadın/erkek olarak ayrı birer adet banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Binanın eski olmamasına rağmen fiilen kullanılmamasından kaynaklı fiziksel açıdan kirli bir görüntüye sahip olduğu görülmüştür.
14. Aynı ortak alana açılan nezarethaneler tek kişi barındırma esasına göre düzenlenmiş olup, maksimum 2 kişinin kalabileceği yetkililerce ifade edilmiştir. Nezarethane fiilen kullanılmadığı için kapasiteyi aşma durumu olmadığı, ildeki diğer nezarethanelerin mevcut kapasitesinin aşılması durumunda bu nezarethanelerin kullanıldığı bildirilmiştir. Nezarethane odalarının karşı karşıya bulunması nedeniyle mahremiyet açısından özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınlar kalmasına uygun olmamakla birlikte, kadınlar için de ayrı bir bölüm bulunmamaktadır. Nezarethanenin

kullanımda olduğu zamanlarda dahi kadın özgürlüğünden mahrum bırakılanların Bahçelievler İzzet Baysal Polis Merkezine gönderildiği ve hiç kadın özgürlüğünden mahrum bırakılanın burada tutulmadığı ifade edilmiştir.

15. Nezarethanelerin boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

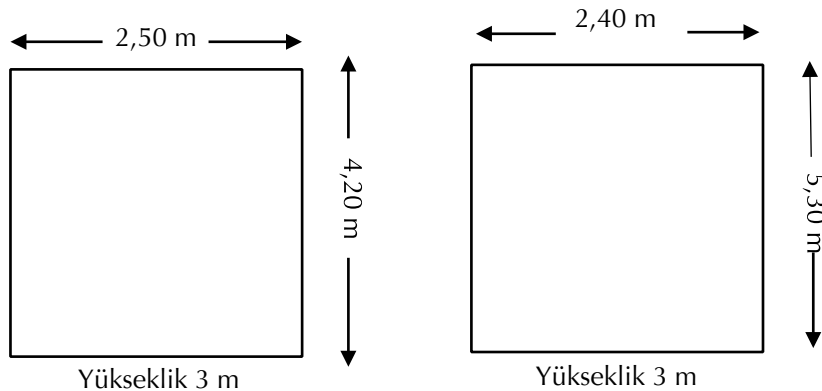

16. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma alanları yumuşak ve silinebilir kumaş şilte ile kaplıdır.
17. Nezarethanelerde battaniyelerin bulunduğu görülmüştür. Battaniyelerin oldukça eski ve kirli olduğu, koktuğu, kullanılmadığı içinde temizlenmediği ifade edilmiştir. Battaniyelerin güvenlik amaçlı olarak kenar iplerinin de alınmamış olduğu görülmüştür.
18. Nezarethane içi oldukça bakımsız ve kirlidir. Duvarlarda is izleri bulunmaktadır. Nezarethanelerin temizliğinin kullanılmamasından dolayı yapılmadığı belirtilmiştir.
19. Nezarethanelerin havalandırması havalandırma mazgalları suretiyle sağlanmaktadır.
20. Nezarethanelerde pencere mevcut olup pencereler havalandırma amaçlı olarak kullanılmamaktadır zira açılır bir sisteme sahip değildir. Nezarethaneler doğal ışığı bu pencere vasıtasıyla alsa da içeri içiren doğal ışık miktarı çok azdır. Aydınlatma nezarethane oda içlerinde mevcut tepe ampülü ile ve koridorda bulunan floresan lambalar ile aydınlatma sağlanmakta olup nezarethane içi aydınlatmalar yetersiz olup, bazı ampullerin kapakları kırılmış olup tadilata ihtiyacı vardır.
21. Nezarethanelerin ısınması ise koridorda bulunan kalorifer petekleriyle sağlanmaktadır.
22. Tuvalet ve banyoların temiz durumda olmadığı görülmüştür. Engelliler için tutamaç bulunmadığı, banyoda kullanılan duş spiralinin güvenlik sebebiyle duvara gömülü olmadığı, açıkta olduğu, banyo için sıcak suyun elektrikli şofben ile sağlandığı ve genel hijyen kurallarına uyulmadığı tespit edilmiştir.
23. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacının Emniyet Müdürlüğünce yapılan ihale suretiyle karşılandığı ve gözüaltına alınan kişi sayısınınca yemeklerin geldiği aktarılmıştır. Talep olması durumunda imkânlar dâhilinde kişilere özel beslenme ihtiyaçlarına yönelik menüler sağlandığı da bildirilmiştir.
24. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ihtiyaç duydukları her an içme suyunun pet şişelerde verildiği ifade edilmiştir.

25. Nezarethanelere merdivenlerden inerek erişim sağlanmakta, özgürlüğünden mahrum bırakılan engellilerin nezarethanelere getirilmesini kolaylaştıracak asansör ve benzeri sistemler nezarethane alanı dışında giriş kapısının yanında bulunmaktadır.
26. Özgürlüğünden mahrum bırakılanın yabancı olması durumunda tahkikatı yürüten birimlerce özgürlüğünden mahrum bırakılana tercüman tahsis edildiği belirtilmiştir.
27. Nezarethanelerin yer aldığı koridor duvarında nezarethane talimatı asılı bulunmamaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların haklarını gösteren broşür vb. gibi materyallerin olmadığı, bilgilendirmenin Sanık Hakları Formu ile sağlandığı belirtilmiştir.
28. Nezarethane kayıt defteri ve görevli memur olmaması nedeniyle ilgili kayıtlar incelenememiştir.
29. Nezarethanelerin içerisinde, koridorda ve tuvalette kameraların bulunduğu, bu kameraların çalışır durumda olduğu ve tuvaletlerde mahremiyetin gözetildiği görülmüştür. Kayıtların, dijital ortamda 30 gün süreyle saklandığı söylenmiştir. Müdürlük yetkililerince kayıtların manuel olarak silinmesinin mümkün olmadığı, dijital ortamda saklanma süresi dolan kayıtların otomatik olarak silindiği bildirilmiştir.

2. ASAYİŞ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

30. Asayiş şube müdürlüğü İl Emniyet Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren polis merkezlerinden biridir. Bolu İl Emniyet Müdürlüğünde bulunan yukarıda zikredilen şube müdürlükleri, Yaşamkent mahallesinde bulunan Asayiş Şube Müdürlüğünde yer alan nezarethaneleri ihtiyaç duyulması halinde ortak olarak kullanmaktadır.
31. Bina girişinin karşısında bulunan ortak merdivenlerden kısımdan aşağıya inilerek nezarethaneye ulaşılmaktadır. İç kısımda 2 adet nezarethane, banyo, tuvalet ve bir personel odası bulunmaktadır.
32. Aynı koridora açılan nezarethaneler 4 kişi barındırma kapasitesine sahiptir. Yoğunluğun çok fazla olmadığı, nezarethane mevcudunun kapasiteyi aşması durumunda kişilerin müsait durumdaki Bahçelievler İzzet Baysal Polis Merkezi nezarethanelerinden birine yönlendirildiği bildirilmiştir.
33. Binanın Polis merkezi olarak 5 yıl önce yapıldığı ve nezarethanelerin tip proje olarak tasarlandığı ifade edilmiştir. Nezarethanelerin büyüklükleri aynı olup boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

34. Nezarethanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yeri bulunmaktadır. Battaniyelerin ihtiyaca göre verildiği bildirilmiştir.

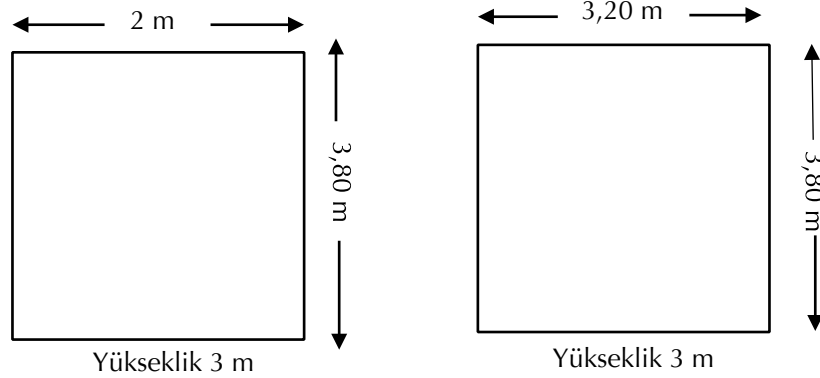
35. Nezarethanelerin temizliğinin, temizlikten sorumlu personel tarafından düzenli olarak yapıldığı belirtilmiştir. Yabancı özgürlüğünden mahrum bırakılanlar sonrası bulaşıcı hastalıklara karşı Bolu Belediyesi vasıtasıyla ilaçlama ve dezenfektan yaptırıldığı ifade edilmiştir.
36. Nezarethanelerde doğal ışık için pencere bulunmakta olup pencerenin dokulu bir metal ile kaplanması ve kahverengi renge boyanması sebebiyle doğal ışığın yetersiz olduğu, aydınlatmanın koridorda yer alan floresan lambalar ile sağlandığı tespit edilmiştir.
37. Nezarethanelerde havalandırma bulunmamaktadır. Şube personeli tarafından havalandırmanın banyo ve tuvalet pencerelerinin ile kapının açılması suretiyle sağlandığı ifade edilmiştir.
38. Kadın ve erkek için ortak kullanımda olan tuvalet ve banyo nezarethanelerin dışında yer almaktadır. Duş başlığının güvenlik amaçlı olarak gömülü olduğu, banyo ve tuvaletin seramik ile kaplandığı, burada tutamacı olmayan bir de alafranga tuvalet bulunduğu, banyo camının kırık ve içerisinin soğuk olduğu bu halde banyo yapmanın fiilen mümkün olmadığı, fiziki koşullarının (banyo camının tamir edilmesi halinde) kısmen yeterli olduğu ancak hijyen koşullarının iyi olmadığı görülmüştür. Sürekli sıcak suya erişimin mümkün olduğu, sıcak suyun kombi vasıtasıyla sağlandığı, ihtiyaç halinde kişisel temizlik malzemelerinin temin edildiğinin ifade edilmesine karşın ziyaret sırasında temizlik malzemelerinin (sabun, tuvalet kâğıdı gibi) bulunmadığı tespit edilmiştir.
39. Isınma koridorlarda bulunan kalorifer petekleriyle sağlanmakta olup kalorifer peteklerinin yeterli olmadığı, nezarethanenin nispeten serin olduğu gözlemlenmiştir.
40. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı anlaşmalı olunan firmalar aracılığı ile karşılanmaktadır.
41. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ihtiyaç duydukları her an içme suyunun sağlandığı, ifade edilmiştir.
42. Acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda ilk müdahale 112 Acil Sağlık ekipleri tarafından yapılmaktadır. İlaç kullanımı için düzenlenmiş sağlık raporu olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ilaçları personel nezaretinde verildiği bildirilmiştir.
43. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği 25'inci maddesinde "nezarethane girişine, onaylanmış nezarethane talimatı asılır." düzenlemesine uygun olarak Koridorda nezarethane talimatnamesinin asılı olduğu görülmüştür.
44. Özgürlüğünden mahrum bırakılanın yabancı olması durumunda tahkikatı yürüten birimlerce özgürlüğünden mahrum bırakılanlara tercüman tahsis edildiği belirtilmiştir.
45. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların nezarethaneye alınması sırasında elzem durumlar gerçekleşmedikçe üst aramasının kaba üst araması şeklinde kıyafetleri üzerinden yapılmakta olduğu ve Merkezde görev yapan personele nezarethanede kalan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara kötü muamele oluşturacak davranışlarda bulunulmaması hususunda hatırlatıcı bilgilendirmeler yapıldığı ifade edilmiştir.
46. İfade alma ve avukat görüşme odası bulunmamaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların ifadelerinin ilgili şube personeli tarafından üst katlardaki odalarda alınmaktadır. Bununla birlikte, personel odaları boşaltılarak kişilerin burada avukatları ile görüşmeleri sağlandığı bildirilmiştir. İfadelerin alındığı odalarda merkezi kamera sistemi bulunmamakta, kayıt manuel alınmaktadır.

47. Asayiş Şube müdürlüğü giriş katında engelliler için oluşturulmuş tuvaletin bulunduğu özgürlüğünden mahrum bırakılan engellilerin asansör vasıtasıyla bu tuvaleti kullandıkları ifade edilmiştir.
48. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
49. Nezarethaneleri gören kameralar mevcuttur. Güvenlik kameralarının 45 günlük kayıt tuttuğu ve sistemin otomatik olarak en eski kaydı silerek yerine yeni kayıt yaptığı belirtilmiştir. Güvenlik kameralarını izlemek için mahsusen bir alan bulunmamakla birlikte 7 gün 24 saat kamera kayıtlarının görevli personel tarafından izlendiği söylenmiştir. Önemli olaylarda doktor raporundan sonra kayıt yedekleme yapıldığı ifade edilmiştir.
50. Ziyaret sırasında gözaltında bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan bir kişi ile görüşme yapılmıştır. Özgürlüğünden mahrum bırakılan nezarethaneye Narkotik Şube Müdürlüğünden sabaha karşı getirildiğini, ihtiyaçlarının karşılandığını, yakınlarına haber verilmesini istemediğini, avukat ile görüştüğünü, üst aramasının kıyafetleri ile birlikte yapıldığını, nezarethaneye getirilmeden doktora götürüldüğünü, bedensel muayenenin yapılmadığını ancak kan ve idrar örneklerinin alındığını (soruşturma kapsamında atılı suç açısından) nezarethanede onurunu zedeleyecek veya fiziksel olarak kötü muamele teşkil edecek herhangi bir olay yaşamadığını, nezarethaneye getirilmeden evvel Narkotik Şube Müdürlüğünde görevli memurun yanında beklediğini ve işlemlerinin yapıldığını, tuvaleti hiç kullanmadığını, kahvaltısının geldiğini ifade etmiştir.
51. Görüşme gerçekleştirilen Özgürlüğünden Mahrum bırakılana ilişkin nezarethane defterindeki kayıtlar ile doyasındaki doktor kayıtları, yakınlarına haber verme tutanağı, üst arama tutanağı, müdafî görüşme tutanağı, olaya ilişkin yakalama ve muhafaza altına alma tutanakları incelenmiş ve özgürlüğünden mahrum bırakılanın beyanları ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

3. İZZET BAYSAL POLİS MERKEZİ AMİRLİĞİ

52. İl Emniyet Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren polis merkezlerinden biridir. Bolu İl Emniyet Müdürlüğünde bulunan yukarıda zikredilen şube müdürlükleri, Bahçelievler mahallesinde bulunan İzzet Baysal Polis Merkezinde yer alan nezarethaneleri ortak olarak kullanmaktadır. Nezarethaneler, polis merkezinin bodrum katında yer almaktadır. Bu katta ayrıca personel bürosu ile tuvalet ve banyo bulunmaktadır.

53. Yaklaşık 5 ay önce tadilat gördüğü ifade edilen Polis merkezinin aynı koridora açılan 4 adet nezarethanesi bulunmaktadır. Ziyaret tarihi itibarıyla 4. nezarethane suç sebebiyle el konuşmuş kaçak eşyaların bulunduğu ifade edilmiştir. Nezarethaneleri diğerine göre daha küçük olup bunların boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

54. Nezarethanelerin içerisinde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma yerleri yumuşak ve pamuklu kumaş şilte ile kaplıdır. Nezarethane zemini mermer kaplı olup temizdir.
55. Nezarethanelerde battaniye ve seccade bulunmaktadır. Güvenlik önlemi kapsamında battaniyelerin kenarlarındaki ipler sökülmüştür. Battaniyelerin ayda bir Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü çamaşırhanesinde yıkandığı ifade edilmiştir.
56. Nezarethanelerin temizliğinin temizlikten sorumlu personel tarafından her hafta düzenli şekilde yapıldığı belirtilmiştir.
57. Isınma, merkezi ısınma sistemi ile sağlanmakta olup kalorifer petekleri koridordadır ancak petek sayısı ısınma için yeterli değildir, ziyaret sırasında içerisinde serin olduğu gözlemlenmiştir.
58. Nezarethanelerin doğal ışık alan bir penceresi bulunmamaktadır. Aydınlatma nezarethane parmaklıkları üzerindeki led ışıklar vasıtasıyla sağlanmaktadır.
59. Havalandırma nezarethane koridorunda bulunan camın açılması suretiyle sağlanmaktadır.
60. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacının Emniyet Müdürlüğünce yapılan ihale suretiyle karşılandığı ve gözaltına alınan kişi sayısınca yemeklerin geldiği aktarılmıştır. Talep olması durumunda imkânlar dâhilinde kişilere özel beslenme ihtiyaçlarına yönelik menüler sağlandığı da bildirilmiştir.
61. Kişilere ihtiyaç duyduklarında içme suyu temin edildiği belirtilmiştir.
62. Nezarethanelerin bulunduğu kısımda 2 tuvalet ve banyo yer almaktadır. Banyoda bir de tutamacı bulunmayan alafranga tuvalet bulunmaktadır. Kadın ve erkek tuvalet ve banyoları birbirinden ayrılmıştır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar duş alma imkânına sahiptir. Duş başlığının spiral hortumu duvara monte edilmiştir. Tuvalet ve banyonun seramik kaplı fiziki koşullarının yeterli olduğu ancak hijyen koşullarının iyi olmadığı görülmüştür. Sürekli sıcak suya erişimin mümkün olduğu, sıcak suyun kombi vasıtasıyla sağlandığı, ihtiyaç halinde kişisel temizlik malzemelerinin temin edildiğinin ifade edilmesine karşın ziyaret sırasında temizlik malzemelerinden sıvı sabunun pet su şişesine konulmuş olduğu, kâğıt havlunun bulunmadığı, banyo malzemesi olarak sadece şampuanın mevcut olduğu tespit edilmiştir.

63. Nezarethanelerin bulunduğu koridorun duvarında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin yer aldığı pano çerçevelerin, personel odasında Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği 25 inci maddesinde "nezarethane girişine, onaylanmış nezarethane talimatı asılır." düzenlemesine uygun olarak nezarethane talimatnamesinin asılı olduğu görülmüştür.
64. Merkezde 24 saat esasına göre her grupta görevli bir bayan personelin mevcut olduğu ve nezarethaneye alınan kadın özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla bu bayan personellerin işlem yaptığı ifade edilmiştir.
65. Nezarethaneye alınan kimselerin kaba üst aramasının nezaret odalarının yanında bulunan personel odası ve nezarete tutulanların özel eşyalarının konulduğu küçük odada yapıldığı aktarılmıştır.
66. İfade alma ve avukat görüşme odası bulunmaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların ifadelerinin ilgili şube personeli tarafından üst katlardaki odalarda alınmaktadır. Bununla birlikte, personel odaları boşaltılarak kişilerin burada avukatları ile görüşmeleri sağlandığı bildirilmiştir. İfadelerin alındığı odalarda merkezi kamera sistemi bulunmaktadır.
67. Acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda ilk müdahale 112 Acil Sağlık ekipleri tarafından yapılmaktadır. İlaç kullanımı için düzenlenmiş sağlık raporu olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ilaçları personel nezaretinde verildiği bildirilmiştir.
68. Güvenlik kameralarının 45 günlük kayıt tuttuğu ve sistemin otomatik olarak en eski kaydı silerek yerine yeni kayıt yaptığı belirtilmiştir. Güvenlik kameralarını izlemek için mahsusen bir alan bulunmamakla birlikte 7 gün 24 saat kamera kayıtlarının görevli personel tarafından izlendiği söylenmiştir.
69. Nezarethane defteri incelenmiş olup; ziyaret sırasında fiilen gözaltında olmamakla birlikte defterdeki kayıtlardan seçilen bir kadına ait kayıtlar ile güvenlik kamera kayıtlarının geriye dönük izlenmesi suretiyle karşılaştırılmış nezarethaneye alınma sırasında bayan personelin eşlik ettiği ve kelepçesiz olarak getirildiği, nezarethaneye alınma zamanı olarak kamera kaydı ile defterdeki kayıtların uyumlu olduğu, defterin görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği, kayıtlarda herhangi bir eksiklik olmadığı ve gözaltı süreleri dâhil tüm bilgilerin anlaşılır olduğu görülmüştür.
70. Ziyaret sırasında gözaltında bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan bir kişi ile görüşme yapılmıştır. Özgürlüğünden mahrum bırakılan nezarethaneye sabaha karşı geldiğini, gözaltında bulunması ile ilgili bilgi verildiğini, ailesine orada bulunan personel tarafından bilgi verildiğini, kendisinin görüşmesine müsaade edilmediğini, herhangi bir olumsuz tutumla karşılaşmadığını, avukatı ile görüştüğünü, kendisine yönelik olumsuz bir tutumun olmadığını belirtmiştir. Söz konusu şahıs herhangi bir işkence ya da kötü muamele bildiriminde bulunmamıştır.

C. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

71. TİHEK'in ulusal önleme mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Bu çerçevede, Müdürlük idaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği iş birliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

1. İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE YÖNELİK (ORTAK) DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

72. İl Emniyet Müdürlüğü binası içerisinde mevcut olan ve fiilen kullanılmadığı söylenen ancak kullanılma ihtimali bulunan nezarethanelerde gerekli düzenlemelerin yapılarak standartlara uygun hale getirilerek kullanıma hazır bulundurulmasına,
73. Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanelerinde yeterli havalandırma, aydınlatma ve mahremiyete uygun şekilde kadınlar ve erkekler için ayrı bölümlerde tuvalet/banyo bulunması gerektiği hususlarının gözetilmesi ve kırık banyo camının tamir edilerek ve gerekli temizliklerin yapılarak banyo ve tuvaletlerin genel hijyen kurallarına uygun hale getirilmesi,
74. Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanelerinin havalandırma sisteminin olmadığı, havalandırmanın tuvalet camının açılması suretiyle sağlandığı aktarılmıştır. Havalandırma ihtiyacını etkin şekilde karşılayacak bir sistemin oluşturulması,
75. CPT polis tarafından alınan ifadelerin kötü muameleye maruz kalmasını önlemek için (ve polis açısından da önemli avantajlar içeren) bir başka faydalı önlem olduğunu belirtmektedir. (2.Genel Rapor'dan alıntı [CPT/Inf (92) 3]) Asayiş Şube Müdürlüğünde tutulan özgürlüğünden mahrum bırakılanların ifadelerinin alındığı personel büro odalarında merkezi kamera kaydı bulunmamakta, manuel olarak kamera kaydı alınmaktadır. İfade alınan yerlerde, sürekli kayıta olan bir kamera bulunması, ifade alma sürecinin baştan sona ulusal mevzuata ve uluslararası standartlara uygunluğunun temin edilebilmesi ve anılan sürecin tümüyle denetlenebilir olması bakımından önem arz ettiğinden bu alanlara kamera sisteminin kurulması,
76. Özgürlüğünden mahrum bırakılanın her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda avukatı ile görüşme hakkı ve her kolluk biriminde görüşme için uygun şartları haiz görüşme odasının tahsisi önem arz etmektedir.³. Söz konusu hususlar ışığında Asayiş Şube Müdürlüğünde ve İzzet Baysal Polis Merkezinde avukat görüşme odası olarak kullanılan odanın münhasıran bu amaçla kullanılması,
77. CPT; nezarethanelerin gerekli ışıklandırma (uyku süresi hariç, okumaya yetecek kadar ışık) ve tercihen hücrelerde doğal ışık olmalı gerektiğini bildirmiştir. (2. Genel Rapor'dan alıntı [CPT/Inf (92) 3]) Bu bağlamda Asayiş şube müdürlüğü nezaret odalarındaki pencereler üzerindeki metal kafes boyalarının kahverengi renk olması sebebiyle nezarethaneler doğal ışığı az almaktadır. Pencereler üzerindeki metal kafes boyasının doğal ışığı almaya uygun açık bir renge boyanması,
78. Asayiş Şube Müdürlüğü ve İzzet Baysal Polis Merkezi nezarethanelerinin ısınması koridorda bulunan kalorifer petekleriyle sağlanmaktadır. Ziyaret heyetince ziyaret tarihi itibarıyla Bolu ili iklim koşulları da göz önünde bulundurulduğunda nezarethanelerin soğuk olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, ısınma sisteminin mevcut durum gözetilerek düzenlenmesinde ya da koridorda bulunan petek sayısının artırılması,
79. Paragraf 77 altında CPT'nin nezarethaneler ışıklandırılmasına ilişkin tavsiyesi hatırlatılarak İzzet Baysal Polis Merkezi nezarethanelerin hiç doğal ışık almadığı göz önüne alındığında nezarethanelerin doğal ışık alabilmesi için gerekli düzenlemenin yapılması tavsiye edilmektedir.

3 Bkz. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği, m. 21.

2019 YILINDA CEZA İNFAZ KURUMLARINA GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER

- 1- SİVAS E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
 - 2- ORDU E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU KADIN KOĞUŞLARI ZİYARETİ RAPORU
 - 3- BOLU F TİPİ YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
 - 4- SİNCAN ÇOCUK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
 - 5- DENİZLİ BOZKURT KADIN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
 - 6- DENİZLİ D TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
 - 7- MENEMEN R TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
 - 8- RİZE L TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
 - 9- RİZE-KALKANDERE AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

SİVAS E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU

2019 / 06

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
AIÖK	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
ÖYB	Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Kapalı ceza infaz kurumu; iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir.²
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarına ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.
6. Kurul Üyesi ... eşlik ettiği ziyaret heyetinde ... yer almıştır.
7. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 13.03.2018 tarih ve 2018/35 sayılı kararı ile 19.09.2018 tarihli Başkanlık Oluru uyarınca Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na 25.09.2018 tarihinde gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

2 2006/10218 karar sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük, madde 10.

B. GENEL BİLGİLER**1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER****1.1. KURUMUN FİZİKSEL KOŞULLARI**

8. Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu; merkeze bağlı, Kılavuz Mahallesi eski Erzincan yolu üzerinde, Akyokuş mevkiinde, şehir merkezine 7 kilometre mesafede bulunmaktadır. Kurum binası, E Tipi olarak inşa edilmiş olup 1989 yılında hizmete açılmıştır. 251.299 m²'si emniyet sahası olmak üzere ana bina eklentileri ile birlikte 9380 m² kapalı alana sahip olan Kurum, 260.679 m² arsa üzerine kurulmuştur.
9. Ceza İnfaz Kurumunun dört tarafı ihata duvarı ile örülü olup ihata duvarının üzeri dikenli tellerle kapatılarak çevrilmiştir. İhata duvarının dışında 2. nizamiye ile birlikte 8-12 metre yüksekliklerinde 5 adet Jandarma gözetleme kulesi ve 2 tanesi ihata dışında olmak üzere 6 adet nöbetçi kulübesi bulunmaktadır. İhata duvarı dışında ise; ziyaretçi kayıt ve bekleme salonu, kazan dairesi, kullanma suyu deposu ve 1. nizamiye yer almaktadır.
10. Kurumun kapasitesi, 2004 yılında oda sistemi tadilatı tamamlandıktan sonra 550 kişi olarak belirlenmiştir. Hâlihazırda, Kurumun artırılmış kapasitesi ise 700 kişidir. Toplam koğuş sayısı 62, yatak sayısı ise 904'tür.
11. Kurumda kantin/market bulunmaktadır.
12. Kurumda kütüphane, derslikler ve iş yurdu bulunmaktadır.
13. Kurumda ısınma, merkezi kalorifer sistemi aracılığı ile sağlanmaktadır.

1.2. KURUM PERSONELİ

14. Kurumda;1 Kurum Müdürü, 3 Kurum 2. Müdürü, 1 İdare Memuru, 1 Sosyal Çalışmacı, 1 Psikolog, 1 Öğretmen, 7 Bilgisayar İşletmeni, 1 Cezaevi Kâtibi, 1 Ambar Memuru, 2 Memur, 2 Yardımcı Hizmetli, 8 Şoför, 4 Teknisyen, 4 Sağlık Memuru, 2 Kaloriferci, 6 İnfaz ve Koruma Başmemuru ile 200 İnfaz ve Koruma Memuru olmak üzere toplam 245 personel bulunmaktadır.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

15. Ziyaret tarihi itibari ile Kurumda 360 hükümlü ve 543 tutuklu bulunmaktadır.
16. Kurumda bulunan engelli mahpus³ sayısı 4, annesi yanında kalan çocuk sayısı 3, çocuk mahpus sayısı 2 ve kadın mahpus sayısı 53'tür.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

17. Yönetim ile yapılan ilk görüşmenin ardından Heyet tarafından belirlenen koğuşlar gezilerek mahpuslar ile görüşülmüş, ardından havalandırma alanı, kantin, atölye ve derslik gibi aktivite alanları, revir, psiko-sosyal servis, açık ve kapalı görüş alanları ve diğer ortak alanlar gezilerek incelenmiştir. Son olarak Kurum yönetimi ile tekrar bir araya gelinmiş ve heyetin ilk gözlem ve

3 Bu raporda kullanılan "mahpus" sözcüğü, ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan tutuklu, hükümlü ve hüküm özlüleri ifade etmektedir.

tespitleri, mahpusların talep ve şikâyetleri hakkında yönetim ile görüşülerek ziyaret sonlandırılmıştır.

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

1.1. Kalabalıklaşma Sorunu

18. Genel olarak koşullarda Kurum kapasitesinin elverdiğinden daha fazla mahpus tutulduğu görülmüştür. Kurumdaki kalabalıklaşma sorunu idare tarafından da dile getirilmektedir.
19. Koşullardaki kalabalıklaşma sorunu nedeniyle 22 kadın mahpusun tutulduğu bir koğuşun mevcudu 16'ya düşürülmüştür. İdari bölümde açılan küçük bir koğuşa ise 6 mahpus yerleştirilmiştir. İdari bölümde açılan koğuşun avlusu bulunmamakta olup burada kalan mahpuslar daha önce kaldıkları koğuşun avlusunu kullanmaktadırlar. Küçük koğuşta tutulan mahpuslar, daha önce çok kalabalık bir koğuşta kaldıklarından mevcut durumlarından memnun olduklarını ifade etmişlerdir.
20. 16 kadın mahpusun 2 çocuğun kaldığı bir diğer koğuşta mahpuslar tarafından, koğuşta kalanlarının sayısının 20-25'i bulması nedeniyle yataklarda 2'şerli yatıldığı zamanlar olduğu ifade edilmiştir. Ziyaret sırasında kapasitesi 10 kişi olan koğuşta 5 ranzaya ek olarak 6 adet yatağın yerde kullanıldığı ve bazı mahpusların dolaplarının olmadığı görülmüştür.
21. Kadınların tutulduğu koşullardaki kalabalıklaşma sorununun erkeklerin tutulduğu koşullarda da olduğu, erkek mahpusların kaldığı 8 kişi kapasiteli iki koğuşta da 14'er kişinin tutulduğu görülmüştür.
22. Yüksek güvenli, diğer koşullardan bağımsız avlusu bulunan, sigara içilmeyen ve 3 kişi kapasiteli erkek mahpus koğuşunda ise; 85 yaşında bir mahpus ile birlikte söz konusu mahpusun bakımına yardımcı olan 2 mahpus tutulduğu görülmüştür.
23. Kapasitesi 8 kişi olan çocuk/genç koğuşunda, ziyaret tarihi itibarıyla 2 mahpus bulunmaktadır. Çocuk/genç koğuşu olması nedeniyle koğuşun avlusu diğer koşullardan bağımsızdır.

1.2. Isınma Sorunu

24. Kurum idaresi tarafından, koşulların temizliği için mahpuslara malzeme sağlandığı, Kurumun düzenli aralıklarla haşerelere karşı ilaçlandığı, Kurumun çamaşırhanesinde hükümlü ve tutukluların kıyafetleri, çarşafı ve nevresimlerinin yıkandığı, genel temizliğin düzenli takibinin yapıldığı, ayrıca, her mahpus için mevsime uygun örtünme eşyası ve dolap ile koşullarda mahpus sayısına uygun tuvalet ve banyo bulunduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte, mahpuslarla yapılan görüşmelerde, Kurum tarafından kendilerine verilen 1 adet battaniyenin, Sivas ilinin soğuk iklim koşulları nedeniyle yeterli olmadığı; her ne kadar ikinci battaniyenin kendileri tarafından alınabildiği ifade edilse de mahpusların bir kısmı battaniyelerin depolarda tutularak kendilerine verilmediğinden yakınmış, bazı mahpuslar ise, yerin soğuk olması nedeniyle yere seccade yerine battaniye serildiğinde amaç dışı kullanım gerekçesiyle battaniyelerin idare tarafından alınarak üç ay geri verilmediği iddiasında bulunulmuştur. Benzer şekilde, özellikle kış aylarında kıyafet konusunda da sıkıntı yaşandığı, zira her kişinin sadece 2 adet hırka hakkı bulunduğu, ancak Sivas ilinin soğuk iklim koşulları ve içerinin havalandırılması için camların açılmasının gerekmesi nedenleriyle ellerindeki kıyafetlerin yeterli düzeyde olmadığı dile getirilmiştir. Yine, nevresim ve

yastık için de sayı sınırlaması bulunduğu, ikinci yastık için doktordan sağlık nedeniyle bu durumun zorunlu olduğuna dair rapor alınması gerektiğinin söylendiği, ayrıca yatakların kirli ve eski olduğu, ancak dışarıdan yeni yatak alınmasına da izin verilmediği gibi iddialarda da bulunulmuştur.

1.3. Su Sorunu

25. Mahpusların pek çoğu tarafından musluklardan akan suyun paslı, gayri sıhhi ve içilemez durumda olduğu, bazı mahpuslar tarafından musluklardan kimi zaman içilebilir temiz su aktığında kendilerine haber verildiği, bazıları tarafından ise kendilerine haber verilmediği ifade edilmiştir. Çeşitli koşullarda ziyaret heyeti musluktan akan suları tadararak test etmiş ve suyun içmeye uygun olmadığını tespit etmiştir. Yine su kullanımı ile ilgili olarak; görüşülen mahpuslar tarafından suların düzenli akmadığı, zaman zaman su kesintileri yaşandığı, gün içinde suyun kesintilerle verildiği, bazı durumlarda suyun kesinti olmadan devamlı akabildiği, suyun verildiği son koşullarda suyun yetersiz kalabildiği, sıcak ve soğuk suyun birlikte verilmemesi nedeniyle banyo yaparken sorun yaşanabildiği, banyoda bulunan 3 adet kovanın yetersiz olduğu, ancak sıcak su verilmesi konusunda çok sıkıntı yaşamadıkları ifade edilmiştir. İdari bölümde açılan yeni koşu da yer alan mahpuslar tarafından ise; buldukları kata, tazyik az olduğundan sıcak su çıkmadığı, bu nedenle alt katta yer alan hücreden görevli eşliğinde yukarıya kovalar ile su çıkardıkları, sıcak su yetmeyecek diye endişe yaşadıkları, bununla birlikte koşunun idari alanda yer alması ve idari alanın su tesisatının ve sisteminin farklı olması nedeniyle soğuk suyun sürekli aktığı ve bu konuda bir sorun yaşamadıkları dile getirilmiştir. Ayrıca, mahpuslar tarafından koşullarda su kesintilerine karşı pet şişelerde su bulundurulmasına idare tarafından izin verilmediği iddia edilmiştir.
26. Kurum yetkilileri tarafından su kesintilerine ve suyun hijyenine ilişkin olarak; Belediyenin kendi şebeke suyunun bloklar halinde hem Sivas Açık Ceza İnfaz Kurumuna hem de Kuruma verildiği, ayrıca Sivas Açık Ceza İnfaz Kurumunun tesisinde arıtma yapılarak kuyu suyu ile takviye sağlandığı, arıtma tesisinin su analizlerinin 3 ayda bir yapıldığı, Kurumun su ihtiyacının büyük bölümünün Sivas Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından sağlandığı, her gün sabah ve akşam birer saat olmak üzere her seferinde 55 ton sıcak su verildiği, suyun tamamen kesilmesi durumunda itfaiye aracılığıyla su getirildiği, suyun, tazyiki olmadığından bloklar halinde verildiği, bir kişinin günlük 120-150 litre su ihtiyacı bulunmasına rağmen Kurumda bu miktarın 300 litreyi bulduğu, Kurumdan ayrılacakları düşüncesiyle buzdolabı almayan mahpusların meyve, içecek gibi ürünlerini soğutma işlemlerini suyun altına tutarak yaptıkları ve suyun yetmemesinin ana nedeninin bu olduğu, su sorununun Kuruma özgü olmadığı, bir önceki yıl altgeçit yapımı sırasında su sıkıntısı yaşandığı, ancak hâlihazırda böyle bir sorunun devam etmediği, bununla birlikte, aşırı kalabalıklaşma nedeniyle suyun yetersiz olabildiği, koşullarda tek banyo olması, kovanın dolma süresi ve herkesin kendi suyunu kullanma isteğinin 10 dakikalık banyo süresini 30 dakikaya çıkarttığı, her odanın 1 banyo ve 1 tuvaleti bulunduğu, 1'er dakika tuvalet sırası beklense 30 kişiye 30 dakikada sıra geleceği, ayrıca, Belediyeden gelen suyun altyapı nedeni ile yetmediği, su borularının değişmesinin gerektiği, altyapının 450 kişilik olmasına rağmen 1000 kişiye su verildiği, dışarıda hayatlarını sürdüren vatandaşların evlerinde de sular kesildikten sonra ilk su verilmesi anında, tamirattan dolayı borular içerisinde oluşan kum ve benzeri şeyler ile karşılaşılabilirdiği, özellikle musluklar ilk defa açıldığında suların bazen kirli akabildiği, suların pet şişelerde

muhafaza edilmesinin Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE) talimatı ile yasak olduğunu ifade etmiştir.

1.4. Hijyen Koşulları

27. Mahpusların pek çoğu tarafından banyo ve tuvalet temizliği ile odaların temizliğinde kullanmak amacıyla yalnızca bir fırçanın bulunduğu, bu durumun hijyen açısından sıkıntı yarattığı ifade edilmiştir. İdare tarafından bu hususa ilişkin olarak; tek fırça kullanımının Adalet Bakanlığı Genelgesi ile uygulandığı, fırça ve mahpusların koşullarda bulundurmaları istedikleri diğer çeşitli eşya ve maddeler hakkında, Ocak 2018 tarihli Hizmete Özel CTE İç Güvenlik Bürosu “Ceza İnfaz Kurumlarında Dikkat edilmesi Gereken Hususlar” kitapçığında düzenlemeler bulunduğu ve bu düzenlemelere göre hareket edildiği belirtilmiştir.
28. Çamaşırların saat 8.00 ile 16.00 arasında çamaşır makinelerinde yıkatılabildiği, ancak zaman yetmediğinde çamaşırları elde yıkamak durumunda kaldığı ve çamaşırların koşullarda kurumadığı, ayrıca çamaşır ipinin 5 metre ile sınırlı olduğu ve bu miktarların yetersiz kalabildiği dile getirilmiştir. Benzer şekilde, askı sayısının her bir mahpus için 5 adet ile, banyoda kullanılmak üzere koşullarda bulundurulmuş kova sayısının ise 3 adet ile sınırlı olduğu ve bu sayıların yetersiz kalabildiği ifade edilmiştir. Adalet Bakanlığı'nın Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğin 13'üncü maddesinde: *“Hükümlüler, koğuş, oda veya eklentilerinde, kantinden temin edilmek koşuluyla kişisel ve çevresel temizliklerini temin için tarak, saç fırçası, sabun, kese, diş macunu, diş fırçası, tıraş sabunu, şampuan, parfüm, krem, saç boyası, çakısı bulunmayan tırnak makası, plastik saplı tıraş bıçağı, beş adet plastik elbise askısı, çamaşır mandalı ve gündelik hayatta kullanılan plastik eşyalar ile idarece uygun görülen uzunlukta çamaşır ipi bulundurulabilir.”* hükmü yer almaktadır. İlgili hüküm göz önünde bulundurulduğunda; çamaşır ipinin 5 metre ile sınırlı tutulması gerekmediği, bu konuda idarenin takdir yetkisi bulunduğu ve bu yetki kullanılırken koşullarda kalan kişi sayısının gözetilmediği ve bu durumun da ihtiyaçlara cevap vermeyip şikâyetlere konu olduğu tespit edilmiştir.
29. Diğer yandan, ziyaret edilen bazı koşullarda banyo başlıklarının kullanılamaz durumda olduğu görülmüş, onarımları için idare ile gerekli girişimlerde bulunularak tamir edilmesi sağlanmıştır.
30. Yemekler; Sivas Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından sağlanmakta, 7.30-8.00 gibi sabah kahvaltısı, 12.00-13.00 öğle yemeği ve 5.30-6.00 civarında ise akşam yemeği verilmektedir. Kurum idaresi, 30 diyetli mahpus bulunduğunu ve bu mahpuslar için ayrı yemek hazırlandığını belirtmiştir. Mahpuslar ile yapılan görüşmelerde yemeklerin kalite, miktar ve çeşidinden genel olarak memnun olunmadığı görülmüştür. Ayrıca daha önce gıda zehirlenmesi yaşandığı birçok mahpus tarafından ifade edilmiştir.
31. Kurum kantininde genel olarak temel ihtiyaçları karşılayabilecek ve uygun fiyatlarda ürünler olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, kimi mahpuslar tarafından ifade edildiği üzere terliklerin her ayak numarasına uygun olmadığı anlaşılmıştır. Kantinde satılan meyve ve sebzelerin çürük olduğu hususu da farklı koşullarda yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir. Ayrıca, kantinde satılan temizlik malzemelerinin kalitesinin çok düşük olduğu ve kötü koktuğundan yakınan mahpuslar da olmuştur.

32. Depo olarak kullanılan alanda sivil toplumun ve personelin gönüllü katkılarıyla toplanan oyuncak, bebek bezi vs. dâhil çok çeşitli eşyaların bulunduğu görülmüştür. Burada yer alan eşyaların ihtiyacı olan mahpuslara dağıtıldığı ifade edilmiştir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. Yönetim ve Personelin Tutumu

33. Kurum idaresince, İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı tarafından tek kişilik odada kalmasına karar verilen yalnızca 1 tutuklu olduğu, Kurumda yaşanan ve ilgili mercilere bildirilen adli vaka sayısının 4 olduğu ve Kuruma son bir yıl içinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla başvuruda bulunan mahpusun bulunmadığı bildirilmiştir.
34. Son bir yıl içinde hakkında disiplin cezası bulunan mahpus sayıları ve ceza türlerinin; 80 mahpus hücreye koyma cezası, 151 mahpus bazı etkinliklerden alıkoyma cezası, 8 mahpus kınama cezası, 10 mahpus ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma cezası ve 30 mahpus ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası şeklinde olduğu ifade edilmiştir.
35. Mahpuslardan bazıları ile yapılan görüşmelerde; dilekçelere cevap verilmediği, dilekçe hakkının engellendiği, kapıdan dilekçeler toplu bir biçimde alınırken sayı ve tarih verilmediği, daha önceki zamanlarda dilekçelerin değiştirilmesi için mahpusların hücre ile tehdit edildiği, dilekçelerin infaz koruma baş memurundan döndüğü ve evrak birimine ulaşmadan geri geldiği, zaman zaman müdürle görüşmek istediklerinde infaz koruma memurlarının konunun kendileri ile paylaşılmasını istedikleri, Müdür ve 2. Müdürü hiç görmeyenlerin olduğu, bununla birlikte bazı taleplerin infaz koruma baş memuru tarafından yerine getirildiği, ayrıca OHAL öncesinde dilekçelerinizi düzeltin şeklinde dönüşler olurken OHAL sonrası dilekçelere ilişkin sorun yaşanmadığı yönünde iddialarda bulunulmuştur. Öte yandan Kurum idaresi, mahpuslar tarafından verilen dilekçelerin sabah sayımında toplanmasının ardından ilgili birimlere dağıtımlarının sağlandığını, yönetime iletilen dilekçelerin genellikle bireysel görüşme dilekçeleri olup nöbetçi müdür tarafından dilekçe sahibi ile bireysel görüşme yapılarak sorunun giderildiğini, genellikle dış kurumlara dilekçe yazıldığı ve kurum içi yazılan dilekçelerin bireysel görüşmeler ile ilgili olduğunu; ayrıca suç grubuna bakılmaksızın tüm mahpusların dilekçe, şikâyet veya mektuplarının hiçbir şekilde engellenmeden gerekli yerlere gönderildiğini, ancak mahpusların birtakım özel talepleri için posta masrafının Kurum tarafından karşılanmadığını kendilerinin posta masrafını karşılamaları gerektiğini, Kurum yönetimi tarafından mahpuslara psikolojik baskı yapılmasının kesinlikle söz konusu olmadığını ifade etmiştir.
36. Özel eşya incelemesinin eşyanın sahibi başında olmadan gerçekleştirildiği, koğuştta arama yapılırken toplanan radyo, semaver gibi eşyaların daha sonra kendilerine veya ailelerine geri verilmediği de mahpuslardan bazılarının iddiaları arasında yer almaktadır.
37. Mahpusların, sabah ve akşam birer kez olmak üzere günde iki kez sayımlarının yapıldığı, sabah sayımı ayakta yapılırken akşam sayımının oturarak yapıldığı ifade edilmiştir. Bazı mahpuslar ayakta sayım usulünden rahatsız olduklarını dile getirmiştir.
38. Personel sayısının yeterliliği veya yetersizliği alıkonulan kişilere dair tutum ve davranışları belirleyen etkenler arasındadır. Kurum personeli ile gerçekleştirilen görüşmelerde, Kurum

kadrosunda bulunan kadın ceza infaz koruma memuru sayısının 20 olduğu ancak halen görev yapmakta olanların sayısının da 12 olduğu, bu nedenle vardiyalarda görev yapan personel sayısının 2'ye düştüğü, ancak yılbaşında 7 personelin göreve başlanmasının beklendiği ifade edilmiştir.

39. AİÖK standartlarına göre personelin aldığı veya almadığı eğitim, bu eğitimin kalitesi ve çeşitliliği alıkonulan kişilere dair tutum ve davranışları belirleyen etkenler arasındadır.⁴ Kurumda görev yapan personel Erzurum Hüseyin Turgut Eğitim Merkezinde düzenlenen hizmet içi eğitimlerine katılım sağlamaktadır. Alınan eğitimler; UYAP veri girişi ve eğitim öğretim birimi eğitimi, personel destek eğitimi, firar ve firar girişimi önleme eğitimi, yönetim uygulamaları, sertifikalı ilk yardım eğitimi, mesleki müdahale teknikleri eğitimi, beden dili ve diksiyon eğitimi, gücünü fark et eğitimi, kişisel eğitim, liderlik ve organizasyon eğitimi, mahkûm kabul eğitimi, motivasyon eğitimi, yetişkin BİSİS (Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi) eğitimi, ARDIÇ psikososyal eğitimi,⁵ işaret dili eğitimi ve öfke kontrol eğitimidir. Sigara, alkol ve madde bağımlılığı eğitimlerine Kurum personellerinin katılım sağladığı, düzenli olarak ayda ortalama üç defa eğitim düzenlendiği ve ihtiyaç durumuna göre Kurumda yerinde eğitimler de düzenlenebildiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte, personel insan hakları eğitimi ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin özel bir eğitim almadığı tespit edilmiştir.
40. Kurum idaresi; personelin çalışma saatlerinin mesleklerini gereğince yerine getirmeye elverişli olduğunu, personelin genel olarak hassas gruplara yaklaşımları konusunda yeterli donanım ve bilgiye sahip olduklarını, hükümlü ve tutukluların şikâyet haklarının engellenmediğini, bu nedenle hakkında şikâyet başvurusu olan herhangi bir personel olduğunda söz konusu personel hakkında idari yönden soruşturmalar yapıldığını belirtmiştir.

2.2. Dış Dünya ile İletişim ve Açık Havadan Faydalanma

41. Kurum idaresi; her koğunun bahçe kapılarının sabah sayımında açılıp akşam kapatıldığını, Kurumda bulunan müşahede odalarında kalan hükümlü ve tutukluların günlük bir saatten az olmamak üzere havalandırma haklarından yararlandırıldığını, haftada bir kez kapalı görüş hakkı, her ayın ilk tam haftası aylık açık görüş yaptırıldığını belirtmiştir.
42. Mahpusların; çocuklarının okula gitmeleri nedeniyle hafta içi çocuklarıyla görüşme gerçekleştiremedikleri, telefon görüşmelerinin ve ziyaret görüş günlerinin hafta sonuna alınmasını talep ettikleri, ayrıca eşleri de Kurumda bulunan mahpusların çocuklarını yalnızca 30 dakika görebildikleri ve tüm aile üyeleri ile aynı anda görüşme gerçekleştiremedikleri dile getirilmiştir. İdare, çocuğu ile okul dışı saatlerde görüşmek isteyen herkese özel düzenleme yapma olanaklarının bulunmadığını belirtmiştir.

4 AİÖK Standartları, s.18.

5 Ceza infaz kurumlarında bulunan çocukların topluma kazandırılması için, bu kurumlarda çalışan personelin psiko-sosyal ve yönetim becerilerinin güçlendirilmesi amacıyla geliştirilen bir hizmet içi eğitim programıdır. Program, Adalet Bakanlığı tarafından AB'nin mali ve UNICEF'in teknik desteğiyle yürütülen "Çocuklar İçin İyi Yönetişim, Koruma ve Adalete Doğru" Projesi kapsamında geliştirilmiştir.

<http://unicef.org.tr/files/ihale/doc/PRO%20TURA%202014-%20G.pdf>

http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/psiko-sosyal/ardic_programi.asp

43. Bir mahpusun ailesinin Kocaeli'nde olması nedeniyle 22 aydır kendisini ziyarete gelemedikleri, nakil talebinin 4 defa resmi yazı yazılmasına rağmen doluluk nedeni ile ret edildiği, bir diğer mahpusun, Şanlıurfa'da olması nedeniyle eşini bir buçuk yıldır göremediği ve nakil talebinde bulunduğu dile getirilmiştir. Ayrıca eşiyile birlikte aynı kuruma nakil olmak isteyen mahpusların eşleri ile birlikte nakil taleplerinin kabul edilmediği, ayrı ayrı nakil talebinde bulunulması gerektiğinin söylendiği dile getirilmiştir.

2.3. Sosyal, Kültürel, Mesleki, Eğitsel ve Sportif Etkinlikler

44. Kurumda iş yurdu bulunmakta ve 74 mahpus bu iş yurdunda çalışmaktadır.
45. Kurumda; 1. Kademe Okuma Yazma Kursunda 10, 2 Kademe Okuma Yazma Kursunda 8, Açık Öğretim Ortaokulunda 34, Açık Öğretim Lisesinde 101, Açık Öğretim Fakültesinde 100'ün üzerinde, Örgün Üniversitede 42, Yüksek Lisans ve Doktorada 23, ÖSYM Sınavlarına Hazırlanan 83 mahpus bulunmaktadır.
46. Kurumda bulunan eğitim ve öğretim faaliyetlerinin; okuma yazma kursları (1. ve 2.kademe), yaygın eğitim (açık öğretim ortaokulu, açık öğretim lisesi, açık öğretim fakültesi ve uzaktan eğitim), örgün yükseköğretim, mesleki ve teknik kurs eğitimleri, sosyal ve kültürel kurs eğitimleri, sınav hizmetleri (tüm ÖSYM sınavları, yaygın eğitim MEB sınavları), kütüphane çalışmaları, dini rehberlik ve manevi hizmet eğitimleri olduğu belirtilmiştir.
47. İdare, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü standartlar sistemi kapsamında konferans, seminer, bilgi yarışması, tiyatro gösterimi, sinema gösterimi, konser ve moral günü faaliyetleri yapıldığını, Kurumda spor salonunun mevcut olmayıp SODES (Sosyal Destek Programı)⁶ kapsamında oluşturulan masa tenisi, satranç ve langırt salonuna hükümlü-tutukluların bir plan dâhilinde sıra ile çıkarıldığını belirtmiştir.
48. 2018 yılı içerisinde açılan kurs sayısı 21, konferans sayısı 23, sinema gösterimi sayısı 38, bilgi yarışması sayısı 14, tiyatro gösterimi sayısı 2, konser sayısı 5, münazara sayısı 8'dir. İdare tarafından; 3 haftada 1 sinema etkinliği düzenlendiği, mahpusların gruplar halinde bu etkinliğe katılabildikleri, Sivas ilini de kapsayan SODES (Sosyal Destek Programı) kapsamında Kuruma 2 adet masa tenisi kurulduğu, ancak masaların mahpuslar tarafından üstüne çıkılarak kırıldığı ifade edilmiştir.
49. Bununla birlikte mahpuslar tarafından genel olarak etkinlik sayısının az olduğu ifade edilmiştir. Özellikle kadın mahpuslar tarafından, sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin genellikle az olduğu, bununla birlikte Kurumda belirli aralıklarla sinema gösterimi yapıldığı, kurs veya spor/ masa tenisi/gitar ve benzeri etkinlik taleplerinin ret edildiği, örgü örmek için örgü ipinin ve kantinde satılan örgü ipi renginin sınırlı olduğu, spor faaliyetlerinin genelde erkeklere özgü olduğu, kuaförlük kursu açıldığı ancak personel yetersizliği nedeniyle kursun yapılamadığı, okunabilecek

6 2008 yılında uygulanmaya başlanan Program, Türkiye'deki dezavantajlı bölgelerin beşerî sermayesini güçlendirmek ve toplumsal bütünleşme sürecine destek olmak amacıyla bu bölgelerdeki göç, yoksulluk ve işsizlik gibi sorunların ve değişen sosyal yapının ortaya çıkardığı ihtiyaçlara kısa sürede karşılık vermeyi hedefleyen bir sosyal kalkınma programıdır. SODES projeleri ile istihdam edilebilirliğin artırılması, toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik ve sosyal hayata daha fazla katılmalarının sağlanması, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler yoluyla bölgedeki çocuk, genç ve kadınların kendilerini daha iyi ifade etmelerine katkı verilmesi hedeflenmektedir. 2013 yılı itibariyle Programın yürütüldüğü il sayısı 34'tür. <http://www.sodes.gov.tr/kapsam-ve-bilesenler/>

kitap sayısının iki ile sınırlı olduğu, daha fazla çeşit ve sayıda kitap okuma taleplerinin reddedildiği gibi çeşitli iddialar dile getirilmiştir. Ek koğuşun idari bölümün içindeki eğitim alanına açılması nedeniyle bu alanın kurs ve etkinlik için kullanılmadığı öğrenilmiştir. Ancak Kurumda kurs ve etkinlikler için başkaca alanlar da bulunmaktadır. Erkek mahpuslar tarafından da etkinliklerin az olduğu ifade edilmiştir. Mahpuslar kurstayken kendilerinde infaz koruma memurları tarafından eşlik edilmesi gerektiği, ancak Kurumda görev yapan infaz koruma memuru sayısının yetersizliğinin, özellikle kadın mahpuslar bakımından kurs düzenlenmesini olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.

50. Kurumda bir adet kütüphane bulunmakta ve kütüphanede 4410 adet kitap yer almaktadır. Ayrıca kütüphanede, Diyanet İşleri Başkanlığının ücretsiz olarak verdiği kitapların bulunduğu dile getirilmiştir. Pazartesi ve salı günleri kitap dilekçelerinin alındığı, sıraya konulan kitapların Çarşamba ve Perşembe dağıtıldığı ifade edilmiştir. 2018 yılı için aylık olarak okunan kitapların sayısı ortalama 875'tir. Dışarıdan 5 adet, kütüphaneden 3 adet olmak üzere bir kişi aynı anda toplam 8 adet kitap bulundurabilmektedir. Yapılan görüşmelerde mahpuslar kitap hizmetinden genel olarak faydalanabildiklerini, ancak bazı mahpuslar ise kitap almadıklarını, zira kendilerine bu hizmet konusunda bilgilendirme yapılmadığını dile getirmişlerdir.
51. Koğuşlarda bulunan televizyonlarda yeterli çeşitlilikte kanal bulunduğu görülmüştür.

2.4. Sağlık

52. Kurumda sağlık servisi ve psiko-sosyal servis bulunmakta ve bu servislerde; mahpusların bireysel görüşmeleri, hastalık durumlarında acil muayeneleri, hastanelere sevkleri ve ilaçlarının dağıtımı gibi hizmetler sunulmaktadır.
53. Kurum revirinde 1 aile hekiminin bulunduğu ve ayrıca aile ve dış sağlığı merkezinden haftanın belirli günlerinde dış doktorunun geldiği, ancak Kurum mevcudu nedeniyle 1 dış doktoru ve 1 aile hekiminin yeterli olmadığı belirtilmiştir. Kurum revirinde 4 sağlık memuru ile 5 ceza infaz ve koruma memuru görev yapmakta ve 24 saat sağlık memuru bulunmaktadır.
54. Hastaneye sevk edilmesi gereken mahpusların Kurum revirine çıkarılıp doktor onayı alındıktan sonra hastaneye sevklerinin sağlandığı, sevkler sıraya konulup kişilerin günü geldiği zaman hastaneye götürüldüğü ve acil durumlarda yine doktor onayı ile aynı gün içerisinde hastaneye sevklerin gerçekleştiği, kronik hastalıkları olan mahpusların düzenli muayeneye çıkartılıp ilaçlarının kesintisiz kendilerine ulaştırıldığı ve hastane kontrollerine düzenli götürüldükleri, doktorun reçete ettiği ilaçların anlaşmalı eczanelere gönderilip ertesi gün ilaçların teslim alınıp kontrollerinin yapıldığı, içeri alınmasında sakınca bulunmayan ilaçların mahpuslara teslim edildiği, yeşil reçeteli ve bağımlılık yapan ilaçların ise personel tarafından günlük dozlar halinde mahpuslara verildiği, bulaşıcı hastalığı ve bulaşıcı hastalık şüphesi bulunan kişilerin öncelikle Kurum revirinde doktor muayenesine çıkarıldığı, gerek görüldüğü takdirde hastaneye sevklerinin sağlandığı, bulaşıcı hastalığı olanların doktor raporuna göre koğuş ortamında ya da tek kişilik oda ortamında kalmasının sağlandığı, yine rapora göre kullandığı eşyaların ayrılabilirdiği ve gerekli kontrollerinin düzenli aralıklarla yapıldığı ifade edilmiştir.
55. Ancak mahpuslarla yapılan görüşmelerde sağlık müdahalelerinin geç olduğu yönünde şikâyetler dile getirilmiştir. Bu bağlamda, gece boyu kusan bir mahpusun hastaneye sevkinin

gerçekleştirilmediği, ayağı dönen bir kişinin ertesi gün ikindiye kadar bekletildiği, Cuma günü ameliyat olan bir mahpusun antibiyotiğinin salı günü geldiği, kulak iltihabı yaşayan bir mahpus için 5 defa zile basmalarına rağmen sağlık memurunun gece geldiği, doktorla doğrudan görüşemedikleri, bu nedenle hastalara ilgisiz ilaçlar verilebildiği, sağlık personelinin bu hususta yetersiz kaldığı, sadece cuma gününün doktorla görüşme günü olduğu ve bunun yeterli olmadığı, revire çıkmak için sıranın geç geldiği, bel fıtığı bulunan bir mahpusun fizik tedavi için bir buçuk ay sonraya randevu alabildiği, bu nedenle havlu ile oturmak zorunda kaldığı iddialarında bulunulmuştur. Ancak mahpuslar tarafından genel olarak doktor ve ilaçlar konusunda herhangi bir sıkıntıları bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca, daha önce gıda zehirlenmesi nedeniyle 4 kişinin hastaneye kaldırıldığı ifade edilmiştir.

56. 3 kişi kapasiteli erkek mahpus koğuşunda bulunan 85 yaşındaki mahpusun üç defa anjiyo ameliyatı olduğu, yüksek tansiyon, prostat, şeker, hemoroit, katarakt ve işitme kaybı gibi rahatsızlıkları bulunduğu söylenmiştir. Söz konusu mahpusun bakımına, aynı koğuşta kalan 2 mahpus yardımcı olmaktadır.

2.5. Anne Refakatinde Kalan Çocuklar ile Çocuk Mahpuslar

57. Çocuk/genç koğuşundaki mahpuslar, haftada bir spor salonuna çıkarıldıklarını, koğuşta satranç oynayabildiklerini, ancak katılabildikleri herhangi bir kurs olmadığını ifade etmişlerdir. Koğuşta bir adet satranç seti olduğu görülmüştür.
58. Anne refakatindeki çocuklar hafta içi saat 8.00 ile 17.00 arasında kreşe gidebilmektedir.
59. Tansiyonu ve şekerinin çok yüksek olduğunu söyleyen bir anne mahpus tarafından 1,5 yaşında bebeğinin olduğu, düzgün beslenemediği ve sütünün azaldığı, bir keresinde kantine 3 hafta süt gelmediği, ayrıca ek bez verilmesine rağmen bunun yeterli olmadığı ve bu nedenle bez konusunda sıkıntılar yaşandığı ifade edilmiştir. Koğuşta kalan anne refakatindeki çocuklardan birinin şeker hastası olduğu, Kurum idaresinin kendisiyle ilgilendiği, ayrıca, maddi yetersizlik nedeniyle çocukların gıdalarının yetersiz olabilmekle birlikte ceza infaz kurumu idaresince çocuklara ekstra süt ve meyve suyu verildiği dile getirilmiştir.

D. TAVSİYELER

1. KURUM İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

60. AİÖK, cezaevlerindeki kalabalıklaşmanın; talebin mevcut personel kapasitesini ve tesisleri aşması nedeniyle hücre dışı faaliyetlerin kısıtlılığı, sağlık hizmetlerinin üzerine aşırı yük binmesi, mahpuslar ve personel arasında gerilimin artması gibi birçok soruna neden olabildiğini ifade etmektedir.⁷ Kurumda da kalabalıklaşmanın etkisiyle zaman zaman bu tür sıkıntıların yaşanabildiği gözlemlenmiştir. Bu çerçevede konunun Kurum idaresince değerlendirilmesi gerekmektedir.
61. AİÖK'ye göre, eğitim, çalışma, spor gibi etkinlikleri de kapsayan tatminkâr bir faaliyet programı; mahpusların esenliği açısından büyük önem taşımakta olup özellikle çocuk/genç mahpuslar ile anne refakatinde kalan çocukların etkinliklerden mümkün olduğunca faydalandırılması

7 AİÖK Standartları, s.19.

gerekmektedir.⁸ Kurumda çeşitli kurs ve etkinlikler düzenlenmekle birlikte, düzenlenen etkinliklerin sayısı, çeşit ve sıklığının, mahpusların ruhsal ve fiziksel iyiliklerini sağlamaları bakımından yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. İdare tarafından kadın mahpusların kurs ve benzeri taleplerinin olmadığı ifade edilmekle birlikte, mahpuslarla yapılan görüşmelerde kurs ve etkinliklerin artırılması yönünde bir istek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, erkek mahpuslar da etkinliklerin azlığından söz etmişlerdir. Kurumun, kapasitesinin üzerinde mahpus barındırması, personel ve fiziki alan yetersizliği gibi sorunlara neden olsa da mahpusların daha fazla etkinlikten faydalandırılmaları için gerekli adımların atılması, bu kapsamda örneğin personelin etkin bir çalışma programı çerçevesinde çalışma programlarının yeniden düzenlenmesi gibi çözümler aranması gerekmektedir. Daha uzun vadede ise personel sayısının artırılması için girişimlerde bulunulmalıdır.

62. Personel ve mahpuslar arasında olumlu bir iletişim kurulmasında personelin almış olduğu eğitim de büyük önem taşımaktadır. AİÖK Standartları'na göre *"Özgürlüğünden mahrum bırakılmış bir kişinin kötü muamele görmesinin engellenmesinde en iyi teminat, hiç şüphesiz, doğru eğitilmiş bir polis veya cezaevi yetkilisidir. Nitelikli görevliler, kötü muameleye başvurmaksızın görevlerini başarı ile yerine getirebilecekler ve gözaltındaki kişiler ve tutuklularla ilgili temel önlemlere saygı göstereceklerdir."*⁹ Kurum personeli psiko-sosyal eğitim, öfke kontrol eğitimi gibi eğitimler almakta; ancak insan hakları eğitimi ve işkence ve kötü muamele ile mücadele için özel bir eğitim almamaktadır. Kurumda görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, insan hakları ve işkence ve kötü muamele konularının, bu bağlamda ilgili ulusal mevzuata ek olarak işkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) da başta olmak üzere uluslararası standartların dâhil edilmesi gerekmektedir.
63. Ceza infaz kurumlarındaki kalabalıklaşma, diğer pek çok temel sorunla birlikte sağlık hizmetlerinin sunulmasında da sorunlara neden olabilmektedir. Özellikle, doktora erişim imkânının haftanın bir günü sunulmasının, mahpusların doktora erişimini geciktirebildiği gözlemlenmiştir. Tutukluların toplumda yaşayan insanlarla aynı düzeyde tıbbi bakım hakkına sahip olduğu gerek AİÖK Standartları ile gerekse Nelson Mandela Kurallarının 24'üncü maddesi ile öngörülen hususlardan birisidir. AİÖK, sağlık hizmetlerinin, doktora danışma talepleri gereksiz gecikme olmadan karşılanacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini değerlendirmektedir. Bu bağlamda, sağlık hizmetlerine erişimde gecikmeler yaşanmaması için gerekli düzenlemelerin yapılması, örneğin doktor muayene gününün haftada bir günden iki güne çıkarılması gibi çözümlerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Yine, Nelson Mandela Kurallarının 27'nci maddesine göre, tüm mahpusların acil durumlarda derhal tıbbi bakıma erişiminin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca, AİÖK tarafından acil durumlara ilişkin olarak; ilk yardım sunabilecek yetkinliğe, tercihen de hemşirelik niteliklerine sahip bir kişinin her zaman cezaevi sınırları içinde bulunması gerektiği değerlendirilmektedir. Kurumda acil durumlar için 24 saat sağlık memuru bulunmakla birlikte, personelin yetkinliği hususunda da dikkat edilmesi gerekmektedir.

8 AİÖK Standartları, s.15.

9 AİÖK Standartları, s.18.

64. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin 2003 tarihli ve 15 No.lu Genel Yorumunda, bir insan hakkı olan su hakkının herkese, kişisel ve ev içi kullanım için yeterli miktarda, güvenli, kabul edilebilir renk, koku ve tatta, fiziksel olarak erişilebilir ve uygun fiyatlı su kullanma olanağı sağladığını öngörmekte ve mahpuslar gibi, toplumda daha hassas konumda olan gruplara özellikle dikkat edilmesi hususuna vurgu yapmaktadır.¹⁰ Nelson Mandela Kurallarının 18 inci ve 22 nci maddelerinde de mahpuslara kişisel temizlikleri için kullanabilecekleri su ve ihtiyaç duyduklarında her an içebilecekleri içme suyu sağlanacağı düzenlenmektedir. Ziyaret tarihi itibarıyla Kurumda su kesintilerinin devam etmediği görülmüştür. Öte yandan, mahpuslar tarafından, musluklardan kimi zaman içilebilir su aktığı belirtilmekle birlikte, heyetimizce diğer zamanlarda akan suyun yeterince temiz olmadığı tespit edilmiştir. Her ne kadar Kurum kantininde de uygun fiyata içme suyu satılıyor olsa da kişisel temizlik gibi ihtiyaçlar için musluklardan akan suyun da yeterli hijyen koşullarına uygun olması gerekmektedir.
65. Ziyaret edilen bazı koşullarda banyo başlıklarının kullanılamaz durumda olduğu görülmüştür. AİÖK'ye göre, mahpusların uygun duş veya banyo imkânlarına sahip olmaları gerekmektedir.¹¹ Bu bağlamda, tesisatın ve banyo başlıklarının belirli aralıklarla kontrol edilmesi ve arızaların kısa sürede onarılması gerekmektedir.
66. Kurumda, Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğe uygun olarak koşullarda kullanılan askı, çamaşır ipi, temizlik fırçası, battaniye, kıyafet, yastık, nevresim gibi malzemelere sınırlama getirildiği görülmüştür. Ancak özellikle tuvalet ve banyo temizliğinin sağlandığı fırça ile koşullardaki diğer yaşam alanlarının da temizlenmesinin hijyen açısından yarattığı sorunlar ile soğuk hava şartları nedeniyle giyecek ve battaniyeye ihtiyaç duyulması hususunun mahpuslar tarafından da yoğun olarak dile getirilmesi göz önüne alınarak Yönetmelik ile takdir hakkı tanınan durumlarda daha esnek davranılmasının mahpusların temel ihtiyaçlarına yanıt verilmesi bakımından uygun olacağı değerlendirilmektedir.
67. Nelson Mandela Kurallarının 56'ncı maddesine göre, her mahpusun her gün kurumun müdürüne veya müdürü temsil etmeye yetkili bir görevliye taleplerini ve şikâyetlerini bildirme ve kendine yönelik muamele hakkında, içeriği kısıtlanmaksızın kurumun merkezi yönetimine ve yargısal veya diğer yetkili makamlara da talep ve şikâyetlerini sunma imkânı sağlanmalıdır. 57'nci maddeye göre ise, bütün talep ve şikâyetlerin hemen ele alınması ve gecikmeksizin yanıtlanması gerekmektedir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde tespit edilen dilekçe hakkına ilişkin sorunların giderilmesi bakımından bu düzenlemelerin dikkate alınması gerekmektedir.
68. Nelson Mandela Kurallarının 22'nci maddesinde, kurum idaresi tarafından her mahpusa sağlık ve kuvvet için yeterli ölçüde besin değerine sahip olan, iyi hazırlanan ve uygun saatlerde servisi yapılan yemek verileceği öngörülmektedir. Kurumda daha önce yaşanan gıda zehirlenmesi de dikkate alınarak, mahpuslara dağıtılan yemeklerin kalitesine ve sağlık yönünden uygunluğuna dikkat edilmesi gerekmektedir.
69. Mahpusların pek çoğu tarafından kantinde satılan ürünlerin kalite ve çeşidine yönelik şikâyetlerde bulunulmuştur. Ayrıca çocuğu ile birlikte Kurumda kalan bir mahpus uzun süre kantine süt

10 Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, Genel Yorum 15, (2003), para. 2, 12 ve 16.

11 AİÖK Standartları, s.15.

gelmediğinden söz etmiştir. Benzer şekilde, Kurumda her ayak numarasına uygun terlik bulunmadığı görülmüştür. Kurum kantininde genel olarak temel ihtiyaçları karşılayabilecek ve uygun fiyatlarda ürünler bulunmakla birlikte, mahpusların ihtiyaçlarına daha iyi karşılık verebilecek şekilde kantindeki ürünlerin kalite ve çeşitliliğinin artırılması gerekmektedir.

70. Yüksek güvenli ve sigara içilmeyen koşu ta bulunan 85 yaşındaki hasta mahpusun bakımına yardımcı olan 2 mahpus olduğu, ceza infaz kurumu idaresinin söz konusu mahpusun bakımı hususunda gerekli tedbirleri aldığı görülmüştür. Ancak mahpusun talebi olması halinde R Tipi (Rehabilitasyon Merkezi) bir ceza infaz kurumuna naklinin yapılmasının da uygun olacağı değerlendirilmektedir.
71. Ayakta sayım usulünün hem idare hem de mahpuslar açısından gerginliklere neden oluğu, bu nedenle ayakta sayım yerine, hastalığı, yaşı, engelliliği gibi nedenlerle ayakta sayıma katılamayacak mahpuslar ve çocuk mahpuslar da gözetilerek, mahpusların buldukları yerde sayım yapılması gerektiği değerlendirilmektedir. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzüğün 46'ncı maddesinin 8 inci fıkrasında "*Sayımın yapılış şekli, kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek biçimde odada bulunan hükümlülerin sayısı dikkate alınarak idare tarafından belirlenir.*" ifadesi yer almaktadır. Bu çerçevede, sayımın yapılış şekli belirlenirken mahpusların özel durumlarının göz önünde bulundurulması ve koşu ta kalan mahpusların açıkça sayılabilecek biçimde görülmesi ve bu durumun sayım ile beklenen amacın gerçekleşmesine elverişli olması halinde, özellikle çocukların bulunduğu koşu larda sayım metodunu belirleme konusundaki takdir yetkisinin bu amaca göre kullanılması gerekmektedir.

2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

72. Personel ve mahpuslar arasında olumlu bir iletişim kurulmasında personelin almış olduğu eğitim büyük önem taşımaktadır. AİÖK Standartları'na göre "*Özgürlüğünden mahrum bırakılmış bir kişinin kötü muamele görmesinin engellenmesinde en iyi teminat, hiç şüphesiz, doğru eğitilmiş bir polis veya cezaevi yetkilisidir. Nitelikli görevliler, kötü muameleye başvurmaksızın görevlerini başarı ile yerine getirebilecekler ve gözaltındaki kişiler ve tutuklularla ilgili temel önlemlere saygı göstereceklerdir.*"¹² Kurum personeli psiko-sosyal eğitim, öfke kontrol eğitimi gibi eğitimler almakta; ancak insan hakları eğitimi ve işkence ve kötü muamele ile mücadele için özel bir eğitim almamaktadır. Kurumda görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, insan hakları ve işkence ve kötü muamele konularının, bu bağlamda ilgili ulusal mevzuata ek olarak İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) da başta olmak üzere uluslararası standartların dâhil edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
73. AİÖK, cezaevi sistemi açısından personel ile mahpuslar arasındaki ilişkilerin önemine, personel sayısının yeterli olmasının da bu ilişkide doğrudan etkili olduğuna vurgu yapmaktadır.¹³ Bu bağlamda, yukarıda değinildiği üzere, gerek mahpusların ruhsal ve fiziksel iyiliklerini sağlamaları bakımından yeterli düzeyde etkinlik düzenlenebilmesi gerekse personel ve mahpuslar arasındaki

12 AİÖK Standartları, s.18.

13 AİÖK Standartları, s.20.

iletişimin olumlu bir şekilde sürdürülebilmesi bakımından Kurumdaki personel sayısının artırılması gibi önlemlerin gözden geçirilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

74. Kurumda, Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğe uygun olarak koşullarda kullanılan askı, çamaşır ipi, temizlik fırçası, battaniye, kıyafet, yastık, nevresim gibi malzemelere sınırlama getirildiği görülmüştür. Ancak özellikle tuvalet ve banyo temizliğinin sağlandığı fırça ile koşullardaki diğer yaşam alanlarının da temizlenmesinin hijyen açısından yarattığı sorunlar ile soğuk hava şartları nedeniyle giyecek ve battaniyeye ihtiyaç duyulması hususunun mahpuslar tarafından da yoğun olarak dile getirilmesi göz önüne alınarak Yönetmelik ve Genelgelerde bazı temel ihtiyaçlar konusunda insani ve esnek düzenlemelere gidilmesinin uygun olabileceği değerlendirilmektedir.
75. Ceza infaz kurumlarına yapılan ziyaretlerde, çocuğu bulunan mahpusların, görüş günlerinin hafta içi olarak belirlenmesi ve çocuklarının bu günlerde okulda olmaları nedeniyle çocuklarıyla görüşemedikleri hususu sıklıkla dile getirilmektedir. Benzer şekilde, aile fertleri uzak mesafelerde bulunan mahpuslar tarafından da sık sık aileleriyle görüşmelerindeki zorluktan yakınılmaktadır. AİÖK'nin değerlendirmesine göre *"Mahpusların dış dünyayla temaslarını makul düzeyde devam ettirmesi de çok önemlidir. Her şeyden önce mahpuslara aileleriyle veya yakın arkadaşlarıyla ilişkilerini devam ettirebilme imkânı verilmelidir. Buradaki temel prensip, dış dünyayla temasın desteklenmesi olmalıdır; bu tür temasın sınırlanması sadece kayda değer güvenlik endişeleri veya kaynak kısıtlılığı nedenlerine dayandırılabilir. AİÖK bu bağlamda, ailesi uzakta yaşayan (bu nedenle düzenli ziyaret imkânı olmayan) mahpuslar için ziyaret veya telefon teması kurallarının uygulanması konusunda esnekliğe gerek olduğunun altını çizer. Örneğin bu tür mahpusların ziyaret süresini biriktirebilmesine ve/veya aileleriyle telefonla temas kurabilmek için daha iyi imkânlara sahip olmasına izin verilebilir."*¹⁴ Nelson Mandela Kurallarının 59 uncu maddesi de mahpusların mümkün olduğu ölçüde evlerine veya sosyal rehabilitasyon alanlarına yakın kurumlara yerleştirilmeleri gerektiğini öngörmektedir. Bu çerçevede, mahpusların aileleri ile irtibatlarını sürdürmelerini sağlayacak tedbirlerin imkânlar dâhilinde alınması, özellikle çocuklu mahpusların çocukları ile görüşebilmelerinin önündeki engellerin kaldırılarak gerekirse görüş günlerinin yeniden düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

KARŞI OY

Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyaret raporu ile ilgili olarak;

1. Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında Kurumumuz tarafından daha önce hazırlanan ziyaret raporlarında, **FİZİKSEL KOŞULLAR** başlığı açılıp fiziksel koşullara ilişkin detaylı bilgiler verilirken, sadece söz konusu bu raporda alt başlıklar altında “**Kalabalıklaşma Sorunu, Isınma Sorunu ve Hijyen Koşulları**” şeklinde alt başlıklar açılmasının hangi saikle yapıldığı anlaşılamadığından,
 2. Kalabalıklaşma Sorunu alt başlığı altında “**yüksek güvenli, diğer koşullardan bağımsız avlusu bulunan ve 3 kişi kapasiteli erkek mahpus koğuşunda ise; 85 yaşında bir mahpus ile birlikte söz konusu mahpusun bakıma yardımcı olan 2 mahpus tutulduğu görülmüştür**” şeklindeki ifadenin kalabalıklaşma sorunu ile ilişkilendirilemediğinden,
 3. Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında Kurumumuzca ziyaret edilen ceza evlerinde ziyaret tarihindeki koşullara ilişkin tespitlerin yapılması gerekirken; raporun 20. Paragrafında “**16 kadın mahpusun 2 çocuğun kaldığı bir diğer koğuşta mahpuslar tarafından, koğuşta kalanların sayısının 20-25’i bulması nedeniyle yataklarda 2’şerli yatıldığı zamanlar olduğu ifade edilmiştir**” şeklindeki sübjektif ifadenin hangi saikle kaleme alındığı anlaşılamadığından,
 4. Raporun 23. Paragrafında: “**kapasitesi 8 kişi olan çocuk/genç koğuşunda ziyaret tarihi itibarıyla 2 mahpus bulunmaktadır.**” şeklindeki ifadenin kalabalıklaşma sorunu alt başlığında özellikle yazılmasının sebebi anlaşılamadığından,
 5. Raporun 24. Paragrafında Isınma Sorunu alt başlığı altında “**mahpusların bir kısmı battaniyelerin depoda tutularak kendilerine verilmediğinden yakınmış,**” aynı paragrafın devamında “**özellikle kış aylarında kıyafet konusunda da sıkıntı yaşandığı zira her kişinin sadece 2 adet hırka hakkı bulunduğu**” şeklindeki ifadelerle mahkûmların Sivas İlinin iklim koşulları da göz önünde bulundurulduğunda üşüdükleri belirtilmek istenmiştir.
- Cezaevi yönetiminden herhangi bir bilgi talep edilmeksizin mahkûmların ifadelerinin doğru kabul edilmesi konunun açıklığa kavuşturulması noktasında yeterli değildir. Cezaevi yönetimine 2. Battaniye verilen kaç mahkûm olduğuna ilişkin bir soru sorulmuş olsa idi gelecek cevap doğrultusunda bu konuda bir kanaat oluşabilecekti. Nitekim Cezaevi Yönetiminin kaç kişiye 2. Battaniye verdiği ilişkin rakamları üzerinden yapılacak yorumların daha sağlıklı olacağı şüphesizdir.
- Diğer taraftan Türkiye’deki tüm cezaevlerindeki koşulların kış aylarında aynı standartlarda ısıtıldığı, Sivas İlinin iklim koşulları belirtilerek bilinçli bir ajitasyon yapıldığı ve ayrıca mahkûmlara verilen giyecek eşyaların yönetmelik doğrultusunda verilmesi nedeniyle cezaevi yönetiminin bu konuda tasarruf yetkisinin olmadığından,
6. Raporun 24. Paragrafının sonunda; “**ayrıca yatakların kirli ve eski olduğu, ancak dışardan yeni yatak alınmasına izin verilmediği gibi iddialarda bulunulmuştur**” şeklindeki iddiaların rapora derç edilmesi oldukça düşündürücüdür. Çünkü mahkûm tarafından yataklarının eski ve kirli olduğu iddia ediliyorsa, ziyaret heyeti tarafından hemen orada yataklara bakılıp konunun açıklığa kavuşturulması imkânı varken veya cezaevi yönetiminden konu ile ilgili bilgi alma imkânı varken, konunun iddia olarak rapora derç edilmesinin kabul edilebilir olmadığından,
 7. Raporun Su Sorunu başlıklı 25. Paragrafında; “**yine su kullanımı ile ilgili olarak; görüşülen mahkûmlar tarafından suların düzenli akmadığı, zaman zaman su kesintileri yaşandığı, suyun**

kesintilerle verildiği, bazı durumlarda suyun kesinti olmadan devamlı akabildiği” şeklindeki ifadelerin birbiri ile çeliştiği ve bu çelişkili ifadelerin tam olarak açıklığa kavuşturulmadan rapora derç edilmesinin sebebi anlaşılmadığından,

Yine 25. paragrafta; **“İdari bölümde açılan yeni koşu da yer alan mahkûmlar tarafından ise; buldukları kata tazikin az olduğundan sıcak su çıkmadığı, bu nedenle kata yer alan hücreden görevli eşliğinde yukarıya kovalar ile su çıkardıkları”** iddiasının rapora derç edildiği, söz konusu iddianın doğru olup olmadığı hususunda cezaevi yönetiminden bilgi alınmamış olsa da en azından söz konusu iddiada bulunulduğu zaman koşu da sıcak suyun basınçlı bir şekilde akıp akmadığı hususunun tespiti yapılabilecekken, iddianın dedikodu boyutunda rapora derç edilmesi hususu anlaşılmadığından,

Yine 25. paragrafta; **“çeşitli koşu da ziyaret heyeti musluktan akan suları tadarak test etmiş ve suyun içmeye uygun olmadığını tespit etmiştir.”** şeklindeki ifadenin herhangi bilimsel temele dayanmaksızın **“tespit edilmiştir”** şeklindeki kesin beyanının doğru olamayacağı, aksi ispatlanırsa sunulan bir kamu hizmetinin kamuoyuna yanlış aktarılması nedeniyle, ziyaret heyetinin maddi ve manevi sorumluluğu söz konusu olabilecektir. Ayrıca cezaevine şehir şebeke suyunun verilmekte olduğu ve bir aksaklık olduğunda ise kuyudan takviye edildiği, kuyu suyunun ise düzenli olarak tahlillerinin yapıldığı da rapordan anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yukarıda belirtilen ifadenin kabul edilmesi mümkün olmadığından,

26. paragrafta; **“suyun tamamen kesilmesi durumunda itfaiye aracılığıyla su getirildiği, suyun tazyiki olmadığından bloklar halinde verildiği, bir kişinin 120-150 litre su ihtiyacı bulunmasına rağmen kurumda bu miktarın 300 litreyi bulduğu”** şeklindeki ifade ile **“belediyeden gelen suyun alt yapı nedeni ile yetmediği, su borularının değişmesinin gerektiği, alt yapının 450 kişilik olmasına rağmen 1000 kişiye su verildiği”** şeklindeki ifadelerin bir biri ile çeliştiği görülmüş olup, cezaevi yönetimini itham eden ve sorumluk altına alan ifadelerin niçin kullanıldığı anlaşılmamış olup, su sorunu ile ilgili değerlendirmelerin tamamına katılmak mümkün olmadığından,

8. Raporun 30. Paragrafında: **“mahpuslarla yapılan görüşmelerde yemeklerin kalite, miktar ve çeşidinden genel olarak memnun olunmadığı görülmüştür. Ayrıca daha önce gıda zehirlenmesi yaşandığı birçok mahpus tarafından ifade edilmiştir”** şeklindeki ifadelerin doğruluğu araştırılmaksızın rapora yazıldığı görülmüştür. Konuyla ilgili olarak cezaevi yönetiminden yemeklerin nerede yapıldığı, miktarının ve çeşitliliğinin nasıl belirlendiğine ilişkin bir bilgi alındıktan sonra iddialar yazılmış olsaydı daha doğru bir değerlendirmede bulunulabilecekti. Kurumda daha önceden bir zehirlenme vakası olup olmadığı hususunda doğrulanmış bir bilgi olmaksızın zehirlenme konusunun yazılması, cezaevi yönetimi hakkında haksız bir şekilde kamuoyu nezdinde olumsuz algı oluşturacağından,

9. Raporun 35. Paragrafında: Ulusal önleme kapsamında ziyaret edilen ceza evlerinde ziyaret tarihindeki koşullara ilişkin tespitlerin yapılması gerekirken; **“Mahpuslardan bazıları ile yapılan görüşmelerde; dilekçelere cevap verilmediği dilekçe hakkının engellendiği, kapıdan dilekçeler toplu bir biçimde alınırken sayı ve tarih verilmediği, daha önceki zamanlarda dilekçelerin değiştirilmesi için mahpusların hücre ile tehdit edildiği”** şeklinde mevcut durum ile ilgili değerlendirmenin yanında doğru olup olmadığının tespit edilmesi mümkün olmayan dedikodu boyutundaki **“daha önceki zamanlarda dilekçelerin değiştirilmesi için mahpusların hücre ile tehdit edildiği”** ifadelerinin rapora derç edilmesi doğru olmadığı gibi cezaevi yönetimi hakkında kamuoyu nezdinde olumsuz algı oluşturulmasını sağlayacak ifadelere katılmak mümkün olmadığından,

10. Raporun 36. Paragrafında: “Özel eşya incelemesinin, eşyanın sahibi başında olmadan gerçekleştirildiği, koğuştta arama yapılırken toplanan radyo, semaver gibi eşyaların daha sonra kendilerine veya ailelerine geri verilmediği de mahpuslardan bazılarının iddiaları arasında yer almaktadır.” şeklindeki iddiaların doğruluğunun tespiti amacıyla ziyaret edilen koğuştlarda radyo ve semaver bulunup bulunmadığı hususunda bir değerlendirmede bulunulmadığından,

11. Raporun 55. Paragrafında: “bu bağlamada, gece boyu kusan bir mahpusun hastaneye sevkinin gerçekleştirilmediği, ayağı dönen bir kişinin ertesi gün ikindiye kadar bekletildiği, Cuma günü ameliyat olan bir mahpusun antibiyotiğinin salı günü geldiği, kulak iltihabı yaşayan bir mahpus için 5 defa zile basmalarına rağmen sağlık memurunun geç geldiği, doktor ile doğrudan görüşemedikleri, bu nedenle hastalara ilgisiz ilaç verildiği” şeklindeki iddialar ciddi iddialar olup konu ile ilgili olarak cezaevi yönetiminden bilgi alınmaksızın söz konusu iddiaların doğruluğunu kabul etmek mümkün değildir. Kamu hizmeti sunan bir Kurumu, doğruluğu ispatlanmayan iddialarla kamuoyuna teşhir etmenin doğru bir yaklaşım olmayacağından,

12. Raporun 59. Paragrafında: “Tansiyon ve şekerinin çok yüksek olduğunu söyleyen bir anne mahpus tarafından 1,5 yaşında bebeğinin olduğu, düzgün beslenemediği ve sütünün azaldığı bir keresinde kantine 3 hafta süt gelmediği, ayrıca ek bez verilmesine rağmen bunun yeterli olmadığı ve bu nedenle bez konusunda sıkıntı yaşadığı ifade edilmiştir.” şeklindeki iddia yine doğruluğu araştırılmaksızın rapora derç edildiği anlaşılmıştır.

Genel bir uygulama olarak, cezaevi yönetimleri tarafından mahkûmlara yemekleri gönderildiği zaman varsa yanlarında bulunan bebeklerin günlük olarak mama ve bezleri de gönderilmektedir. Gönderilen mama ve bezlerin yeterliliği noktasında bir sıkıntı yaşıyorsa konunun bu şekilde izah edilmesi ve anne tarafından ihtiyaç duyulur ise kantinde ekstra olarak süt bulundurulması hususunda bir tavsiyede bulunulması gerekirken; hangi saikle kullanıldığına anlam veremediğim “Tansiyon ve şekerinin çok yüksek olduğunu söyleyen bir anne mahpus” şeklinde bir ifade ile ajite edilmek suretiyle konunun çok farklı yorumlanacak bir şekilde rapora yazılması asla kabul edilebilecek tespit olamayacağından dolayı; Sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Safet BALIN
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**ORDU E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU
KADIN KOĞUŞLARI ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 07

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	Birleşmiş Milletler
CPT	Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi
Nelson Mandela Kuralları	BM Mahpusların Islahına İlişkin Asgari Standart Kurallar
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda kişilerin cezalarının infaz edildiği yerler olan ceza infaz kurumlarına ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Bu kapsamda 18 Eylül 2018 tarihinde Ordu E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na ziyaret gerçekleştirilmiştir.
5. TİHEK Kurul ... eşliğindeki ziyaret heyetinde... yer almıştır.
6. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 08.08.2018 tarih, 57 toplantı ve 8 numaralı Kararı ile 17.09.2018 tarihli Başkanlık Görev Emri uyarınca, 18.09.2018 tarihinde Ordu E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na gerçekleştirilen habersiz ve resen ziyaret neticesinde edinilen tespit ve gözlemler ile ziyaret sırasında görüşme gerçekleştirilen kişilerin iddialarını ve Nesrin Gençosman'ın ölümüne ilişkin iddialar ile buna mukabil muhatap ceza infaz kurumunun cevapları, netice olarak da Kurumumuzun yaptığı değerlendirme ve tavsiyeleri içermektedir.

B. GENEL BİLGİLER

1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Merkezin Fiziksel Koşulları

7. Ordu E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu 1979 yılında faaliyete başlamıştır.
8. Kurum kapasitesi 550 kişidir.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

9. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınlar için K-1 ve K-2 isimli iki koğuş bulunmakta olup bunlardan biri FETÖ/PDY terör örgütüne iltisaka ilişkin suçlardan diğeri ise adli suçlardan tutuklu veya hükümlü bulunanlara ayrılmıştır.
10. 58 odadan teşekkül eden Kurumda yangın alarm sistemi, kuaför, kütüphane, tekstil atölyesi ve çocuk oyun alanı bulunmaktadır.

1.2. Merkez Personeli

11. Kurumda 1 müdür, 2 ikinci müdür, 2 öğretmen, 2 psikolog, 1 sosyal çalışmacı, 2 doktor, 2 idare memuru, 7 bilgisayar işletmeni, 1 muhasebe yetkilisi, 3 hizmetli, 2 aşçı, 5 şoför, 4 sağlık memuru, 1 kaloriferci, 1 sivil memur, 4 teknisyen, 87 infaz koruma memuru bulunduğu, belirli zaman aralıklarında İl Sağlık Müdürlüğünden görevlendirilen psikiyatristin kuruma gelerek hükümlü ve tutulularla görüşmeler gerçekleştirdiği, Sağlık Bakanlığı'nın görevlendirmesiyle de bir dış hekiminin haftada dört gün kurumda görev yaptığı bildirilmiştir.
12. Kurum idaresi ve görüşme gerçekleştirilen infaz koruma memurları tarafından, kurumda ciddi bir personel eksikliği yaşandığı ve personel talebi ile ilgili yazışmaların yapıldığı ifade edilmiştir.
13. Kurumda yabancı dilde yazılan mektupları okuyup sakıncalı olup olmadığını tespit edebilecek yabancı dil bilen personel bulunmadığı bildirilmiştir.

1.3. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler

14. Kurum mevcudu içerisinde, 462 hükümlünün ve 342 tutuklunun bulunduğu, bu sayı içinde anne yanında kalan çocuk olmadığı, 4 çocuk tutuklunun ve 27 kadın hükümlü ve tutuklunun bulunduğu Kurum idaresi tarafından yazılı olarak bildirilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

15. Kurum, 1975 yılında inşa edilmiş olup donanım yetersizliği sebebiyle ihtiyaçları karşılayamadığı görülmüştür. Nitekim gerek özgürlüğünden mahrum bırakılanlar gerekse Kurum idaresi tarafından da Kurum binasının ihtiyaca karşılık veremediği, bunun için daha yeni ve büyük bir binaya ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir.
16. Koğuşlar, özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından temizlenmekte, temizlik malzemeleri kendileri tarafından temin edilmektedir.
17. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan uzun zamandır kurumda bulunanlar, kurumun kış aylarında soğuk olduğunu ve ısınmakta güçlük çektiklerini, kaloriferlerin Kasım ayının başında yanmaya başladığını ifade etmişlerdir. Heyetimiz tarafından da henüz eylül başı olmasına karşın koğuşların serin olduğu, özgürlüğünden mahrum bırakılanların hemen hepsinin hırka giydikleri, her bir koğuşun iki katlı olmasına karşın yalnızca alt katlarda ve yalnız bir köşede olacak şekilde bir adet kalorifer bulunduğu, söz konusu durumun da yine kurum binasının eski olmasından kaynaklandığı gözlemlenmiştir.
18. Tuvalet ve banyonun K-1 koğuşunda ayrı yerlerde bulunmasına karşın K-2 koğuşunda, aynı yerde ve yaklaşık 2 metre karelik bir alan içinde yer aldığı görülmüştür. Her iki koğuşta da engelli tuvaleti/banyosu veya tutamağı bulunmadığı, özellikle K-1 koğuşunda bulunan engelli bir

mahpusun duş alırken ve lavaboyu kullanırken son derece zorluk çektiği, K-1 koğuşunda bulunan merdivenin son derece dik ve dar basamaklara sahip olduğu, engelli mahpusun ortak alandan üst kata çıkarken son derece zorluk yaşadığı gözlemlenmiştir. Ceza infaz kurumlarının engelli mahpuslara ilişkin düzenlemelerinde *“Cezaevi yönetimleri; fiziksel, zihinsel veya herhangi başka bir engele sahip mahpusların cezaevi yaşamına hakkaniyet temelinde tam ve etkili bir şekilde erişmelerini sağlamak için tüm makul uyumlaştırma ve düzenlemeleri sağlamalıdır.”* ifadesini içeren Nelson Mandela Kurallarının 5.2. maddesini dikkate almaları gerekmektedir.²

19. Her iki koğuşta yalnızca alafranga tuvaletin bulunduğu ve her ikisinin de aşağıya su sızdırdığı, K-2 koğuşundaki tuvalette sifonun bulunmadığı görülmüş, özellikle özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan dini hassasiyeti bulunduğunu belirtenler, tuvalet ihtiyaçlarını karşıladıkları bu yerde abdest almak zorunda kalmalarının kendileri için oldukça rahatsız edici olduğunu ifade etmişlerdir.³
20. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından, koğuşlardaki yatakların hemen hepsinin çok eski olduğu, kötü koktuğu, yaylarının çöktüğü dile getirilmiş, heyetimiz tarafından da yatakların oldukça eski olduğu ve kötü koktuğu teyit edilmiştir. Ayrıca özgürlüğünden mahrum bırakılanların hemen hemen hepsi tarafından, kuruma geldikleri andan itibaren yeni çarşaf ve nevresim takımı verilmediği ifade edilmiştir.⁴. Bilindiği üzere tüm mahpuslara infaz kurumunun konuşlandığı bölgeye uygun tek tip yatak ve yatak takımı verilmesi⁵ ve tedarik edilecek yatak takımının sık sık ve ihtiyaç olduğunda değiştirilmesi gerekmektedir.⁶
21. Kurumda çamaşır makinesi bulunmasına karşın özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından çamaşırların 6 haftadır elde yıkandığı, bu durumun cilt rahatsızlıklarına yol açtığı, özellikle engelli bir kadın mahpusun çok zorlandığı iddia edilmiş, kurum idaresi tarafından da bu durum teyit edilerek çamaşır makinesinin bozuk olduğu ifade edilmiştir. Ziyaretten sonra konu takip edilmiş, kurum idaresiyle gerçekleştirilen görüşmelerde çamaşır makinelerinin tamir edildiği ve hâlihazırda hizmet verildiği belirtilmiştir.⁷
22. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından, kendilerine günde yarım saat sıcak su verildiği, bunun ihtiyacı karşılamadığı ifade edilmiştir. Kurum idaresi tarafından da sıcak su sorununa çözüm olması amacıyla ilçedeki doğalgaz projesine infaz kurumunun da dâhil edilmesi amacıyla çalışmalar yürütüldüğü ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından olumlu cevap verildiği aktarılmıştır. Bunun yanında ziyaret sonrasında gerçekleştirilen görüşmelerde, sıcak suyun artışı

2 Kurum idaresi tarafından gönderilen 07.03.2019 tarihli yazıda, bahsi geçen sorunun ziyaret tarihinden sonra çözüme kavuşturulduğu, K-1 koğuşunda bulunan engelli mahpusun yararlanması için klozet ve engelli tutamağı yapıldığı, ayrıca üst kata çıkışta zorlanmaması için alt katta uygun bir bölüme ranza konulduğu bildirilmiştir.

3 Kurum idaresi tarafından gönderilen 07.03.2019 tarihli yazıda K-1 koğuşuna engelli mahpus için ziyaret tarihinden sonra klozet konulduğu, K-2 koğuşundaki klozetin mahpusların talebi üzerine kaldırıldığı, her iki koğuştaki tuvaletlere sifon konularak su sızıntısı olan tesisatın arızasının kurumun ziyaretinin akabinde giderildiği bildirilmiştir.

4 Kurum idaresi tarafından gönderilen 07.03.2019 tarihli yazıda, kurumdaki koğuşlarda bulunan yatakların kontrollerinin yapıldığı, eski ve lekeli olanların yenileri ile değiştirildiği bildirilmiştir.

5 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, m. 63/2.

6 Nelson Mandela Kuralları, m. 21.

7 Kurum idaresi tarafından gönderilen 07.03.2019 tarihli yazıda, çamaşır makinesinin bozulması durumunda geçici olarak devre dışı kaldığı, arızanın giderilmesi ile kadın mahpusların çamaşır makinesi kullanmalarındaki sorunun çözüldüğü bildirilmiştir.

ve daha fazla randıman alınabilmesi amacıyla boyler tankı değişiminin gerçekleştirildiği bilgisi alınmıştır.⁸

23. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından, suya erişimin günde 11 saat olduğu, 13 saat su bulunmadığı, bu sebeple suyu kovalarda biriktirmek zorunda kaldıkları, tuvalet dâhil her türlü ihtiyaçlarında kovada depoladıkları suyu kullandıkları iddia edilmiş, Heyetimiz tarafından bu kovalarda biriktirilen sular görülmüştür. Kurum idaresi tarafından, bu durumun suyun depodan çekilmesi sebebiyle yaşandığı, günde 4 defa 1,5 saat aralıklarla suyun kesildiği ve depolama yapıldığı bu durumun da yine kurum binasının eski olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir.⁹
24. K-1 koğuşunda tutulanlar tarafından, özgürlüğünden mahrum bırakılan sayısının kapasitenin üzerinde olması sebebiyle 2 kişinin yerde yattığı ifade edilmiş, yatak ve kişi sayısı karşılaştırıldığında iddiaların doğru olduğu tespit edilmiştir. Aşırı kalabalıklaşma (overcrowding) diğer fiziksel koşullardan daha sık rastlanan ve etkileri itibariyle diğer koşulları da etkileme riski yüksek bir olgudur.¹⁰ Bu sebeple en kısa sürede kapasite fazlası kişilerin tutulma koşullarının iyileştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması, sonraki süreçte ise diğer koşullarını olumsuz etkilememek kaydıyla kapasitesi bulunan çevre illerdeki ceza infaz kurumlarına nakledilmeleri gerekmektedir.¹¹
25. K-2 koğuşunda, kurumdaki ışıkların gece açık kaldığı, bu sebeple geceleri uyuyamadıkları ve gözlerinde hassasiyet oluştuğu, ranzaların alt kısmında yatanların ışığı engellemek için yan taraflara çarşaf gerdikleri ancak üst katta yatanların sabah güneş ışığı akşamsa yapay aydınlatma olmak üzere 24 saat aydınlatmaya maruz kaldıkları iddia edilmiş, koğuştaki tüm özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından aynı husus teyit edilmiştir. Nitekim ranzaların alt katlarından bazılarında çarşaf ve eşarp gerili olduğu görülmüştür.¹² Geceleri karanlıkta uyuyabilmek, alikonulma yerlerinde aranan fiziksel koşullardan birini oluşturan aydınlatmanın bir parçası olup 24 saat aydınlatmaya maruz bırakılmak beden ve ruh sağlığı açısından olumsuz etkiler yaratabilmekte, AİHM kararlarında da kötü muamele olarak değerlendirilebilmektedir.¹³

8 Kurum idaresi tarafından gönderilen 07.03.2019 tarihli yazıda, Kurumda barındırılan kadın mahpuslar dahil tüm mahpuslara her gün en az 45 dakika koğuş koğuş dönüşümlü sıcak su verildiği, ihtiyaç halinde her zaman sıcak su ihtiyacının karşılandığı, kurum ziyareti sırasında sıcak su üretimi ile ilgili olarak kazan dairesindeki eksikliğin yeni boyler tankı kurularak sıcak su ihtiyacının karşılandığı bildirilmiştir.

9 Kurum idaresi tarafından gönderilen 07.03.2019 tarihli yazıda, Kurum su ihtiyacının yeraltı kuyu suyunun depolanması ile karşılandığı, günlük ortalama her mahpusa 4-5 yüz litre su tüketimine imkân sağlandığı, ancak arıza veyahut su tüketiminin kontrolsüz ve düşüncesiz kullanılması ile depodaki suyun azalması sonucu kısa süreli kesintiler yaşanabildiği, bu hususta mahpusların su israfının engellenmesi için bilgilendirme yapıldığı, ayrıca şehir şebekesine su bağlantısının yapılabilmesi için ön çalışma başlatıldığı bildirilmiştir.

10 AİHM, "Hungary must take measures to improve the problem of widespread overcrowding in prisons". Press Release. ECHR 077(2015), s. 3.

11 Kurum idaresi tarafından gönderilen 07.03.2019 tarihli yazıda, Kurum tarafından yapılan ziyaret sonrasında kurum mevcudunun azaldığı, dolayısıyla 07.03.2019 tarihi itibariyle yerde yatan mahpus bulunmadığı bildirilmiştir.

12 Kurum idaresi tarafından gönderilen 07.03.2019 tarihli yazıda, kurumda hükümlü/tutuklu barındırılan koğuş ve odalarda güvenlik durumu da göz önüne alınarak iç gözetimin geceleyin görevli memur tarafından sağlanabilmesi için içerinin görülebileceği aydınlıkta ışığın olması hükümlü/tutukluların mal ve can güvenliği açısından önem arz ettiği, aydınlıkta ışığın olmasının güvenlik için önem arz ettiği, K-2 kadın koğuşunda ışıkların uygun aydınlatma seviyesine getirilmesi için ışık anahtarlarının koğuş içerisinde bulunması ile ışık seviyesinin mahpusların iradesinde bulunduğu bildirilmiştir.

13 AİHM, Kalashnikov v. Rusya, Başvuru no: 47095/99

26. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemeklerinin ceza infaz kurumunda pişirildiği, onun dışında kantinden de beslenme ihtiyaçları için yiyecek temin edilebildikleri görülmüştür. Kantin fiyat listesi incelendiğinde kantindeki ürünlerin piyasanın üzerinde satılmadığı görülmüştür.
27. Kurumda bulunan güvenlik kameraları tarafından kayıtların 60 gün sonunda silindiği bilgisi edinilmiştir. Bu sürenin diğer ceza infaz kurumlarına göre kısa olduğu değerlendirilmiştir.¹⁴

2. SAĞLIK HİZMETLERİ

28. Kurumda sağlık alanında 2 doktor ve 4 sağlık memuru çalışmaktadır.
29. Belirli zaman aralıklarında İl Sağlık Müdürlüğünden görevlendirilen psikiyatrist kuruma gelerek hükümlü ve tutulularla görüşmeler gerçekleştirmekte, Sağlık Bakanlığı'nın görevlendirmesiyle de bir dış hekimi haftada dört gün kurumda görev yapmaktadır.
30. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, doktora istedikleri zaman gidebildiklerini ifade etmişler, ziyaret tarih ve saati itibariyle kurum doktorunun Ordu E Tipi Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunması dolayısıyla kendisiyle görüşülmesi mümkün olmamıştır.
31. Kurum idaresi tarafından, özgürlüğünden mahrum bırakılan hastalar için diyet yemeği verildiği ifade edilmiştir.

3. SOSYAL, KÜLTÜREL VE SPORİF ETKİNLİKLER

32. Kurum içerisinde konser, tiyatro, seminer, kurslar, futbol maçları, voleybol maçları, vb. etkinliklerin gerçekleştirildiği kurum idaresi tarafından aktarılmış, ancak ziyaret tarihi itibariyle kuaförlük kursu dışında özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınların boş zamanlarını değerlendirebilmelerini sağlayabilecek bir aktivite olmadığı görülmüş, Kurum idaresi tarafından bu yönde çalışmalarda bulunulduğu ifade edilmiştir.¹⁵
33. Kurum kütüphanesinde 4260 adet kitap mevcut olup hükümlü ve tutuklular 15 günde bir değiştirmek ve bir seferde azami 2 kitap alabilmek suretiyle kütüphaneden faydalanabilmektedir. Ancak kütüphanedeki kitap sayısı ve çeşitliliğinin artırılması amacıyla kurum kütüphanesinde güncelleme ve barkod yenileme çalışmalarının sürdürüldüğünden, özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından Mayıs ayından bu yana (18.09.2018) kitap ödünç alınamadığı ifade edilmiş, iddialar Kurum idaresi kütüphane memuru tarafından da teyit edilerek durumun geçici olduğu belirtilmiştir. Nitekim 22.01.2019 tarihinde Kurum idaresiyle gerçekleştirilen görüşmede barkod yenileme çalışmalarının sona erdirildiği ve kitap ödünç alınabildiği aktarılmıştır.
34. Kurumda 14 TV kanalının bulunduğu bildirilmiştir.

14 Kurum idaresi tarafından gönderilen 07.03.2019 tarihli yazıda, kurum bina ve eklentilerinin kısmen elektronik olarak kamera ile gözetim altında tutulduğu, bu görüntülerin kayıt altına alındığı, şikâyet ve soruşturmaya konu olan hususlar hariç sistem tarafından belli bir zaman sonra teknik olarak kayıtların silinerek yeni kayıtların elektronik sistem tarafından yapıldığı bildirilmiştir.

15 Kurum idaresi tarafından gönderilen 07.03.2019 tarihli yazıda, kurumda kadın mahpuslara temel kurs olan okuma-yazma kursu, kuaförlük kursu verildiği, ziyaret tarihinden 5 ay sonra 2019'un Şubat ayında Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansının finanse ettiği proje ile butik çikolata yapımı eğitimi verilmeye başlandığı, quiling (kâğıt katlama sanatı) vb. eğitim ve kursların açılması için çalışmaların devam ettiği bildirilmiştir.

4. NESRİN GENÇOSMAN'IN ÖLÜMÜNE İLİŞKİN İDDİA VE BİLGİLER

4.1. İnfaz Kurumu İdaresi ile Yapılan Görüşmeler

35. Kurum idaresi tarafından aktarılan, Nesrin Gençosman'ın özgürlüğünden mahrum bırakılmasından vefatına kadar geçen süreç, kronolojik olarak şu şekildedir:
- Nesrin Gençosman hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Erzurum 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 2018/4 Esas sayılı tutuklama müzekkeresi çıkarılmıştır.
 - Tutuklama kararı çerçevesinde Gençosman, 01.06.2018 tarihinde Ordu E Tipi Kapalı
 - Ceza İnfaz Kurumu 1 Nolu kadın koğuşunda, özgürlüğünden mahrum bırakılmıştır.
 - 04.06.2018 tarihinde yani Kuruma girişinden 3 gün sonra ilk giriş muayenesine alınmış, doktora kronik bir hastalığı olmadığını beyan etmiş, doktor tarafından kendisine smear testi yaptırap yaptırmadığı sorulmuş, kendi isteği ile testi yaptırmadığı yönündeki beyanı poliklinik defterine not düşülmüştür.
 - 21.06.2018 tarihinde ceza infaz kurumunda mahpuslara kendi istekleri doğrultusunda Trabzon Verem Savaş Birimi Mobil Tarama Ekibi tarafından röntgen taraması yapılmış, Gençosman kendi isteği ile röntgen taramasına katılmamıştır.
 - 29.06.2018 tarihinde Kurum idaresine dilekçe yazarak rahatsızlığı olduğunu bildirmiş ve muayene olmak istemiştir. Dilekçede 3 gündür ilaç kullandığını buna rağmen ateşinin düşmediği ve ağrılarının geçmediğini ifade etmiştir.¹⁶
 - 29.06.2018 tarihinde muayeneye çıkarılmış, saat 15:46'da reçete yazılmış, üst solunum yolu enfeksiyonu teşhisi konulmuştur.
 - 02.07.2018 tarihinde şikâyetlerinin devam etmesi üzerine dilekçe yazmış ve tekrar revire alınmış, dilekçede 3-4 yaşlarında hepatit hastalığı geçirdiğini ve bu hastalığın nüksettiğini düşündüğünü beyan etmesi üzerine Ordu Devlet Hastanesi Enfeksiyon Polikliniğine sevk yapılarak 05.07.2018 tarihine randevu oluşturulmuş ancak kişi, rahatsızlandığı için 03.07.2018 tarihinde acil olarak Ordu Devlet Hastanesine sevk edilmiştir.
 - 04.07.2018 tarihinde vücudunda enfeksiyon bulunmasından dolayı tedbir amaçlı olarak Ordu Devlet Hastanesi Yoğun Bakım Servis Ünitesine yatırışı yapılmıştır.
 - 06.07.2018 tarihinde Erzurum 3.Ağır Ceza Mahkemesinin 06.07.2018 tarih ve 2018/4 sayılı kararı ile tahliyesine karar verilmiştir.
 - Tahliyenin ardından ceza infaz kurumu görevlileri hastaneden ayrılmıştır.
 - Gençosman'a vefatına kadar hastanede ailesi refakat etmiştir.
 - Konuyla ilgili adli ve idari soruşturma devam etmektedir.
 - Gençosman'ın tutulduğu koğuştaki diğer özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, Gençosman'ın ölümünden sonra hastaneye götürülerek enfeksiyon taşıyıp taşımadıkları tetkik edilmiş, herhangi bir soruna rastlanılmamıştır.

16 Ceza infaz kurumu idaresi tarafından Heyetimize sunulan eklerde, kişiye bu ilaçların ne zaman ve niçin verildiğine ilişkin rapor bulunmamaktadır.

36. Ceza infaz kurumu müdürü tarafından şifahen ifade edilen, Heyete sunulan belgelerde yer almayan ancak Heyet üyeleriyle paylaşılan bazı iddialar ise şu şekildedir:
- Nesrin Gençosman da ailesi de bir rahatsızlığı olduğunu bildikleri halde yakalanmaması için herhangi bir hastaneye gitmediği, bunun yerine eczaneden ilaç almakla yetindiği, durumunun her geçen gün kötüleştiği,
 - Ceza infaz kurumunda olduğunu ailesinden gizlediği,
 - Gençosman'ın gizlendiği süre içerisinde zatürre olduğu, ceza infaz kurumunda da yağmurlu bir günde arkadaşlarıyla top oynadığı, bu sebeple hastalığının nüksettiği iddia edilmiştir.

4.2. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılanlar ile Yapılan Görüşmeler

37. Nesrin Gençosman'ın 10 yıllık arkadaşı olduğunu ifade eden özgürlüğünden mahrum bırakılan bir kişi; zatürre olduğuna dair bir bilgisinin olmadığını, durumunu o zaman grip gibi algıladıklarını, arkadaşının birden yatağa düştüğünü, sevkinin 1 hafta içinde gerçekleştiğini, hastaneye rahatsızlığının ciddileşmesinden 6 gün sonra sevk edildiğini iddia etmiştir.
38. Aynı koşu paylaşan ve Gençosman'ı tanıdığını ifade eden diğer özgürlüğünden mahrum bırakılanlar da kişinin birden hastalandığını, ölümünün ardından bulaşıcı bir hastalık olabileceğini düşündükleri için kontrolden geçmek istediklerini ilettiklerini, kendilerinden herhangi bir hastalık bulunmadığının tespit edildiğini belirtmişlerdir.

4.3. Ordu Cumhuriyet Savcısı İle Yapılan Görüşmeler

39. Nesrin Gençosman'ın ölümüne ilişkin idari soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Savcısı Seyfettin Ataş ile gerçekleştirilen görüşmede Ataş, ceza infaz kurumu idaresi tarafından belirtilen hususlarla aynı yönde bilgiler vermiş, otopsi raporunun beklendiğini ifade etmiştir.¹⁷ Gençosman'ın 11 Temmuz 2018 tarihinde öldüğü bilgisi verilmiştir.
40. Hâlihazırda; Gençosman'ın hastaneye geç sevk edildiği iddiasına ilişkin olarak ilgili jandarmaya yönelik, sağlık durumuyla ilgili gerekli muayene ve tedavinin yapılmadığı iddiasına ilişkin olarak kurum doktoruna yönelik idari soruşturma yürütülmektedir.

4.4. Değerlendirme

41. Gerek Kurum idaresi ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla gerçekleştirilen görüşmelerde gerekse Kurum idaresi tarafından Nesrin Gençosman'ın ölümüne ilişkin sunulan belgelerde;
- Kuruma girişlerde ayrıntılı bir sağlık taramasının yapılmadığı,
 - Yalnızca sorulan sorulara özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından verilen cevaplarla yetinildiği¹⁸,
 - Ancak sonradan herhangi bir sağlık sorunu yaşanması halinde detaylı bir muayene yapıldığı anlaşılmıştır.

17 Ceza infaz kurumu idaresi tarafından, 22.01.2019 tarihi itibarıyla otopsi sonucunun hala belli olmadığı bilgisi verilmiştir.

18 Kurum idaresi tarafından gönderilen 07.03.2019 tarihli yazıda, bahsi geçen konu ile ilgili olarak kurum aile hekimliği ile görüşme yapıldığı, şikâyet ve hekimin uygun görmesi halinde her zaman ve kuruma ilk girişlerde hastaneye sevklerin yapılarak sağlık taramasından geçirildiği bildirilmiştir.

Hem ulusal mevzuat hem Avrupa Cezaevi Kuralları¹⁹ ve Nelson Mandela Kurallarının²⁰ ilgili hükümleri hem de CPT²¹ özgürlüğünden mahrum bırakılanların ceza infaz kurumlarına girişlerinde derhal ve ayrıntılı bir sağlık taramasından geçirilmeleri, durumların tespiti, gerekiyorsa hastaneye sevkleri ve tedavileri, infazları boyunca herhangi bir kişi ile aynı standartlarda sağlık hizmetlerinden faydalanabilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

42. TİHEK'in ulusal önleme mekanizması kapsamında ve mezkûr ziyaret bağlamında görevi, özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, personel ve idarecilerle görüşmeler gerçekleştirmek, söz konusu alıkonulma mekânındaki tutulma koşullarını incelemek, kötü muamele oluşturan veya oluşturabilecek uygulama ve durumları tespit etmek, bu uygulama ve durumların düzeltilmesi amacıyla verilecek tavsiyeleri içeren ziyaret raporunu hazırlamak ve bu raporu ilgili kurumlara göndermektir. Gençosman'ın ölümüne ilişkin olarak adli ve idari sürecin yürütülmesi ile ölüm nedeninin tespit edilmesi ise yargı makamlarının uhdesinde olup Kurumumuzun görev alanı dışında kalmaktadır. Bununla birlikte tüm bu soruşturmaların etkin ve hızlı biçimde yürütülmesi AİHS'e taraf devletlerin 2 nci madde bağlamında usuli yükümlülüğünü oluşturmaktadır.

D. TAVSİYELER

1. ORDU E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMUNA YÖNELİK TAVSİYELER

43. Ziyaret edilen her iki koğuşta da engelli tuvaleti/banyosu veya tutamağı bulunmadığı görülmüş olup banyo ve tuvalet imkânlarının engelli mahpuslar için geliştirilmesi ve kolaylaştırılması, bu ihtiyaçlarını bağımsız olarak gidermeleri için makul düzenlemelerin yapılması,²² engelli tutamağı konularak tuvalet ve banyoların engelli erişimine uygun hale getirilmesi,
44. K-1 koğuşundaki dik merdivenlerin engelli mahpusların kullanabileceği şekilde yeniden inşa edilmesi, mümkün ise kısa vadede engelli mahpusların yatak ve dolaplarının giriş katına alınması,
45. Boş zaman etkinliklerinin özgürlüğünden mahrum bırakılanların rehabilitasyonu üzerindeki etkisi göz önüne alınarak özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınlara yönelik etkinlik sayısının 2019 yılında artırılması,²³
46. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınların tutulduğu koğuşlardaki yatakların çok eski olduğu ve koktuğu göz önünde bulundurularak uzun vadede yenileme, kısa vadede ise temizlik ve tadilat işlemlerinin yapılması,
47. Kamera kayıtlarının daha uzun sürelerle saklanabilmesine imkân veren bir sistem için gerekli çalışmaların yapılması,
48. K-2 koğuşundaki özgürlüğünden mahrum bırakılanların gece ışığa maruz bırakılmasına neden olan uygulamanın özgürlüğünden mahrum bırakılanların beden ve ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği, bu nedenle söz konusu hususa hassasiyet gösterilmesi,

19 Avrupa Cezaevi Kuralları, m. 16/a.

20 Nelson Mandela Kuralları, m. 24-32.

21 CPT, 3. Genel Rapor'dan Alıntı [CPT/Inf (93) 12], paragraf: 33, dipnot:1.

22 AİHM'in benzer yöndeki kararı için bkz. Semikhvostov v. Rusya, Başvuru no: 2689/12.

23 Avrupa Cezaevi Kuralları, m. 27. "Mahpusların bedensel sağlıklarını geliştirmek ve uygun egzersizler ile boş zaman etkinliklerine imkân sağlamak amacıyla doğru bir biçimde organize edilen faaliyetler cezaevi rejiminin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır."

49. Tüm mahpuslara infaz kurumunun konuşlandığı bölgeye uygun tek tip yatak ve yatak takımı verilmesi ve tedarik edilecek yatak takımının sık sık ve ihtiyaç olduğunda değiştirilmesi,

2. ADALET BAKANLIĞI'NA YÖNELİK TAVSİYELER

50. Kurumdaki personel sayısının kurum mevcudu karşısında eksik kaldığı gözlemlenmiş olup başta infaz koruma memurları olmak üzere personel eksikliğinin aşamalı olarak giderilmesi ve bu ihtiyaç giderilirken mevcut personelin yaş ortalamasının oldukça yüksek olduğunun dikkate alınarak daha genç personellerin seçilmesi ve personelin seçiminde bu personelden yapılması istenecek zor görevleri düşünerek, dürüstlüğe, insancılığa, mesleki yeterliliğe ve kişiliğe uygunluğuna çok büyük önem verilmesi.²⁴
51. Nesrin Gençosman'ın ölümüyle ilgili adli ve idari soruşturmaların en hızlı ve ayrıntılı biçimde yürütülmesi²⁵, soruşturmalar neticesinde elde edilen bulguların ceza infaz kurumlarında tutulma koşullarının iyileştirilmesi ve sağlık hakkına erişimin güçlendirilmesi noktalarında kullanılması,
52. Kurumun suya erişim ve ısınma²⁶ problemlerinin çözülebilmesi için kısa vadede ceza infaz kurumu idaresi tarafından gerekli önlemlerin alınması, uzun vadede ise Adalet Bakanlığı tarafından ihtiyaçları karşılayabilecek daha modern ve büyük bir binanın sağlanması,
53. En kısa sürede kapasite fazlası kişilerin tutulma koşullarının iyileştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması, sonraki süreçte ise diğer koşullarını olumsuz etkilememek kaydıyla kapasitesi bulunan çevre illerdeki ceza infaz kurumlarına nakledilmeleri,

3. SAĞLIK BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

54. Ceza infaz kurumundaki ilk tıbbi muayenenin kuruma girişlerden sonra 24 saat içerisinde, fiziksel yaralanma ve izlerinin tasviri ile belgelenmesini içerecek biçimde yapılması, özgürlüğünden mahrum bırakılanların bulaşıcı hastalıkları ile acil tıbbi müdahale gerekliliği varsa bunun tespit edilmesi, zihinsel bakım ihtiyacının belirlenmesi ve intihar riskinin ilk değerlendirmesinin yapılması, önceki hastalıklara ilişkilerin bilgilerin elde edilmesi ve gerekli ilaçların sağlanması.²⁷ gerekte olup bu kapsamda ceza infaz kurumlarında tıbbi muayenenin ilk girişlerden sonra derhal ve ayrıntılı olarak yapılması, tarama sonuçlarının kayıtlarının düzenli olarak tutulması ve bu amaçlara matuf olarak Kurum doktoruna insan hakları standart ve mevzuatına ilişkin eğitim verilmesi,
55. Ceza infaz kurumuna ilk girişlerde tüm mahpusların geçmiş ve güncel sağlık durumlarına ilişkin bilgileri doldurabilecekleri bir sağlık formunun hazırlanması ve Kurum revirinde bulundurulması için çalışmalarda bulunulması, gerektiği değerlendirilmektedir.

24 Avrupa Cezaevi Kuralları, m.77.

25 Nelson Mandela Kuralları, m.71.

26 Nelson Mandela Kurallarının 13'üncü ve Avrupa Cezaevi Kurallarının 18.1 maddesinde mahpusların bulunduğu tüm yaşam alanlarında özellikle uydukları yerlerde iklim şartlarına uygun ısıtmanın sağlanması gerektiği belirtilmektedir. 35 nci maddede kurum doktoru yahut yetkili birimin düzenli olarak ceza infaz kurumunun sıcaklığı konusunda inceleme yapacağı ve kurum müdürüne tavsiyelerde bulunacağı düzenlenmektedir. Nitekim

27 Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi, "Hapishanelerde Tıbbi Hizmet Standartlarının Kılavuzu".

Web: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804681> aa (E.T.:10.11.2018)

KARŞI OY

Ordu E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyaret raporu ile ilgili olarak;

1. Raporun 16. Paragrafında: **“Koşullar özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından temizlenmekte, temizlik malzemeleri kendileri tarafından temin edilmektedir.”** şeklindeki ifadenin gerçekte herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır. Ceza ve Tevkif Genel Müdürlüğüne bağlı cezaevlerindeki mevcut uygulamaya göre temizlik malzemeleri cezaevi yönetimi tarafından karşılanmaktadır. Mahkûmlar sadece kendi kişisel ihtiyaçlarını kendileri karşılamakta, ancak maddi imkânları yetersiz mahkûmlara da cezaevi yönetimi tarafından söz konusu kişisel bakım ürünleri ücretsiz verilmektedir. Ziyaret heyeti konuyu tam olarak açıklığa kavuşturacak gerekli bilgi ve belgeyi toplamadan ve ayrıca cezaevi yönetiminden konu ile ilgili bilgi almadan konuyu kesin bir tespit olarak rapora yazmasının doğru olmayacağından,

2. Raporun 18, 19, 20, 21, 22, paragrafında belirtilen konular ile ilgili olarak cezaevi yönetimi tarafından söz konusu tespitler ile ilgili olarak gereğinin yerine getirildiği ifade edildiği halde, tespitlerin gereği yapılmamış gibi tavsiyede bulunulmasının, cezaevi yönetimi hakkında olumsuz bir kamuoyu algısı oluşturacağı düşüncesinden,

3. Raporun 23. Paragrafında; suya erişimin günde 11 saat olduğu ve geriye kalan 13 saatte suyun olmadığı, bu nedenle mahkûmların suları kovalarda biriktirdikleri, tuvalet ihtiyaçları da dahil tüm ihtiyaçlarının bu sulardan karşılandığı iddiası ile ilgili olarak cezaevi yönetimine soru sorulmuş cezaevi yönetimince **“Kurumun su ihtiyacının yer altı kuyu suyunun depolanması ile karşılandığı, günlük ortalama her mahpusa 400-500 litre su tüketimine imkân sağlandığı, ancak arıza veyahut su tüketiminin kontrolsüz ve düşüncesiz kullanılması ile depodaki suların azalması sonucu kısa süreli kesintilerin yaşanabildiği, bu hususta mahkûmların su israfının engellenmesi için bilgilendirme yapıldığı, ayrıca şehir şebekesine su bağlantısı yapılabilmesi için ön çalışma yapıldığı”** şeklindeki makul kabul edilebilir bilgisi verildiği halde;

Cezaevi yönetimin yukarı verilen beyanları rapora; **“bu durumun suyun depodan çekilmesi sebebiyle yaşandığı, günde 4 defa 1,5 saat aralıklarla suyun kesildiği ve depolama yapıldığı bu durumda yine kurum binasının eski olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir”** şeklinde cezaevi yönetimi ağızından doğru olmayan beyan rapora derç edilmiştir. Konunun yalan boyutu ile ilgili olarak Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğüne gerekli hukuki işlemlere başlata bileceği gerçeğini hatırlatarak doğru olmayan ifadelere dayanarak rapor düzenlendiğinden,

4. Raporun 25. Paragrafında **“K2 koğuşunda, kurumdaki ışıkların gece açık kaldığı, bu sebeple geceleri uyuyamadıkları ve gözlerinde hassasiyet olduğu, ranzanın alt kısmında yatanların ışığı engellemek için yan taraflara çarşaf gerdikleri ancak üst katta yatanların sabah güneş ışığı akşamsa yapay aydınlatma olmak üzere 24 saat aydınlatmaya maruz kaldıkları iddia edilmiştir”** iddiası ile ilgili olarak cezaevi yönetimine bu konuda soru sorulmuş, ancak cezaevi yönetiminin konuyla ilgili 07.03.2019 tarihli yazısında konu ile ilgili olarak; **“kurumda hükümlü/tutuklu barındırılan koğuş ve odalarda güvenlik durumu da göz önüne alınarak iç gözetimin geceleyin görevli memur tarafından sağlanabilmesi için içerinin görülebileceği aydınlıkta ışığın olması hükümlü/tutukluların mal ve can güvenliği açısından önem arz ettiği, k-2 kadın koğuşunda ışıkların uygun aydınlatma seviyeye getirilmesi için ışık anahtarının koğuş içerisinde bulunması ile ışık seviyesinin mahpusların iradelerinde bulunduğu”** şeklindeki makul gerekçelerinin rapora dip not olarak derç edildiği, cezaevi yönetiminin bu

açıklamaların yok sayılarak herhangi bir değerlendirmeye tabi tutmadan kurum hakkında, kamuoyunda olumsuz algı oluşturma bileceği değerlendirildiğinden,

Raporun Nesrin Gençosman'ın ölümü nedeniyle resen yapılan inceleme bölümü ile ilgili olarak;

Raporda, öncelikle Nesrin Gençosman'ın Cezaevine girişi ve tahliyesine kadarki süre zarfında sağlık kontrollerine ilişkin kronolojik bir sıralama yapıldıktan sonra adı geçen mahkûmun cezaevine girişinden tahliye edildiği süre zarfında cezaevi yönetimi tarafından yapılan iş ve işlemlere ilişkin değerlendirme yapılmıştır. Ancak;

Nesrin Gençosman'ın cezaevi girişinden 3 gün sonra doktora kontrole getirilmesi hususunda; bu sürenin normal kabul edilebilir süre olmadığı belirtilmekte ve örtülü olarak eleştirilmektedir. Cezaevine giriş tarihi olan 01.06.2018 tarihinin cuma gününe ve dolayısıyla hafta sonuna denk gelmiş olması sebebiyle pazartesi günü doktor kontrolüne çıkarılması kabul edilebilir gerekçe olduğu halde, raporda bu hususun belirtilmemiş olmasının art niyetli bir yaklaşım olduğu görülmektedir. Ayrıca ilgili kişi cezaevine girmeden önce mutlaka hastaneye sevki yapılmakta ve hastanede ilk kontrolü yapılmaktadır. Raporda hastane kontrolü ile ilgili olarak herhangi bir bilgiye de yer verilmemiştir.

Nesrin Gençosman'ın doktor kontrolünde tahlil yaptırmak istememesi üzerine kurumun buna ilişkin zoraki tahlil yaptırmaya yetkisinin bulunup bulunmadığına ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Raporun değerlendirme bölümünde, tahlillerin mutlaka yapılması gerektiği ifade edilmekte ve kamu görevlerinin bu nedenle bir kusuru olduğu ifade edilmektedir. Bilinçli bir şekilde, mahkûmun tahlil yaptırmak istememesi hususu özellikle irdelenmemektedir.

Diğer taraftan kendisini Nesrin Gençosman'ın 10 yıllık arkadaşı olarak tanıtan koğu arkadaşısı heyete verdiği ifadesinde; **“arkadaşının birden yatağa düştüğünü, sevkinin bir hafta içerisinde gerçekleştiğini, hastaneye rahatsızlığının ciddileşmesinden 6 gün sonra sevk edildiğine”** dair beyanda bulunmuştur. Resmi evrakların tetkikinde ise hastanın hastaneye sevkinin 1 gün sonra yapıldığı, dolayısıyla beyanın resmi evraklarla çeliştiğine ilişkin bir hatırlatma yapılması gerekmektedirken alınan beyanda bu duruma değinilmemiştir. Öte taraftan kendisini Nesrin Gençosman'ın 10 yıllık arkadaşı olarak tanıtan mahkûmun beyanı ile beyanı alınan 2. mahkûmun ifadeleri birbirleriyle de çelişmektedir. Aynı koğuştaki kalan iki kişinin beyanı arasında bu kadar çelişki olması normal bir durum olarak görülmemelidir. Konunun objektif bir şekilde açığa çıkarılması için heyetin kanaatini oluşturacak başka mahkûmların ifadelerine başvurması gerekirken sadece bu iki çelişkili ifade ile yetinilmesi sağlıklı bir değerlendirme imkânını ortadan kaldırmaktadır.

Ayrıca, Nesrin Gençosman'ın ölümüne ilişkin raporda yer alan bilgi ve belgelerden, konuyu açığa çıkartacak esas kilit noktalarının en başında, cezaevi doktorunun beyanları olacakken cezaevi doktorunun bilgisine başvurulmadığı ve raporun genelinde konunun objektif bir şekilde açığa çıkartılması hususunda gayret gösterilmediği, bilakis kamu görevlilerini zan altında bırakmaya yönelik bakış açısı sergilendiği kanaati hasıl olmuştur.

Sonuç olarak, Nesrin Gençosman'ın ölümünün resen incelenmesine ilişkin uzmanlarca hazırlanan raporun resen incelenen konunun tam anlamıyla açıklığa çıkarılması amacıyla yeterli bilgi ve belge toplanamamış olması ve toplanan bilgilerin ise sübjektif değerlendirmeye tabi tutulması nedeniyle, Sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Safet BALIN
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

BOLU F TİPİ YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU

2019 / 09

KISALTMALAR

AIÖK	Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Cezayı Önleme Komitesi
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele Veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
ÖYB	Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Kapalı ceza infaz kurumu; iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir.² 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun 9. Maddesinde Yüksek Güvenlikli ceza infaz kurumlarının tanımı yapılmış olup bu tanıma göre "Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarına ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.
6. Kurum İkinci Başkanı M... K..., Kurul Üyesi H... K...'ın eşlik ettiği ziyaret heyetinde Cumhuriyet Savcısı S... K..., Hâkim G... D... K..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı N... Ö... ve Uzman Psikolog A... Ö... yer almıştır.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142. 2 2006/10218 karar sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük, madde 10.

2 2006/10218 karar sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük, madde 10.

7. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 13.02.2019 tarih ve 2019/11 sayılı kararı ile 21.02.2019 tarihli Başkanlık Oluru uyarınca Bolu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na 25-27.02.2019 tarihlerinde gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini içermektedir.

B. GENEL BİLGİLER

1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Kurumun Fiziksel Koşulları

8. Bolu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu; 33.988 m² açık alan, 17.426 m² kapalı alan üzerine kurulmuştur. İhata duvarının dış kısmında Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığı Binası, Ziyaretçi Kabul Binası ile 2 adet 10'ar dairesel lojman binası bulunmakta olup toplamda, 83.513 m² alana sahiptir. Ceza İnfaz Kurumunun dört tarafı ihata duvarı ile örülü olup ihata duvarının üzeri dikenli tellerle kapatılarak çevrilmiştir. İhata duvarının dışında 2. nizamiye ile birlikte 8-12 metre yüksekliklerinde 5 adet Jandarma gözetleme kulesi ve 2 tanesi ihata dışında olmak üzere 6 adet nöbetçi kulübesi bulunmaktadır. İhata duvarı dışında ise; ziyaretçi kayıt ve bekleme salonu, kazan dairesi, kullanma suyu deposu ve 1. nizamiye yer almaktadır.
9. Kurum, 103 adet 3 kişilik, 61 adet tek kişilik odalardan oluşmakta ve toplam kapasitesi 368 'dir. 3 kişilik odalar 25 m² alt kat ve 25 m² üst kat olmak üzere toplam 50 m² dir. 3 kişilik odaların havalandırmaları 50 m² dir. Tek kişilik odalar 10 m² den oluşmuş ve yan yana bulunan 2 ya da 3 oda aynı havalandırma bahçesini kullanmaktadır. Tek kişilik odaların havalandırmaları ise 42 ile 50 m² arasında değişmektedir. Kurumda kantin/market bulunmaktadır.
10. Kurumda 1 adet çok amaçlı salon, 1 adet açık spor sahası, 1 adet masa tenisi salonu, 8 adet iş atölyesi, 1 adet mutfak, soğuk hava depoları, personel yemekhanesi, açık ve kapalı görüş mahalleri, avukat ziyaret mahalleri, mahpus kabul alanı, görüşme odaları, kantin, müdahale ekip odası, merkez kontrol odası, kütüphane, dersane, revir, berberhane, terzihane, mescit, çamaşırhane, jeneratör odası ve sığınaklar bulunmaktadır.
11. Kurumda ısınma, merkezi kalorifer sistemi aracılığı ile sağlanmaktadır.
12. Kuruma gelen ziyaretçiler duyarlı kapıdan geçirildikten sonra elle de fiziki aramaları yapılmaktadır. Eşya giriş-çıkışlarının kontrolü ve yasa ile ceza infaz kurumlarından içeri girmesi yasak olan eşyaların girişlerinin engellenmesi için bina girişinde duyarlı kapı ve X-Ray cihazı bulunmaktadır.

1.2. Kurum Personeli

13. Kurumda; 1 Kurum Müdürü, 3 Kurum 2. Müdürü, 1 İdare Memuru, 1 Sosyal Çalışmacı, 1 Psikolog, 2 Bilgisayar İşletmeni, 4 büro personeli, 2 Sağlık Memuru, 2 Ambar Memuru, 1 Şoför, 2 Teknisyen, 1 Santral Memuru, 1 Kaloriferci, 1 Hizmetli, 5 İnfaz ve Koruma Başmemuru ile 119 İnfaz ve Koruma Memuru olmak üzere toplam 147 personel bulunmaktadır.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

14. Kurum kapasitesi 368 olup ziyaret tarihi itibari ile Kurumda 273 hükümlü ve 65 tutuklu bulunmaktadır.

15. Kurumda bulunan engelli mahpus³ sayısı 4'tür. Kurumda kadın mahpus bulunmamaktadır.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

16. Ziyaretin ilk gününde, yönetim ile yapılan ilk görüşmenin ardından ziyaretçi kabul arama bölümleri, aile görüşme odası, kapalı görüşme mahalli, avukat görüşme odası gibi alanlar gezilerek incelenmiş, ardından Heyet tarafından belirlenen koşullarda mahpuslar ile görüşülmüştür. İkinci gün ise geri kalan ortak alanlar incelenmiş, çeşitli koşullar gezilerek mahpuslar ile görüşmeler yapılmıştır. Son olarak Kurum yönetimi ile tekrar bir araya gelinmiş ve heyetin ilk gözlem ve tespitleri, mahpusların talep ve şikâyetleri hakkında yönetim ile görüşülerek ziyaret sonlandırılmıştır.

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

1.1. Kurum Kapasitesine İlişkin

17. 368 kişilik kapasiteye sahip Kurumda 338 kişi bulunmaktadır. Genel olarak koşullarda Kurum kapasitesinin aşılmadığı görülmüştür. Bu nedenle kalabalıklaşma ve kalabalıklaşma sonucu ortaya çıkan sorunlarla karşılaşmamıştır.

1.2. Isınmaya İlişkin

18. Kurumda ısınma doğalgaz kullanılarak koşullarda bulunan kalorifer sistemine gönderilen sıcak su ile sağlanmaktadır.
19. Özellikle koşulların kapı ve pencerelerinin ısı yalıtımı bakımından verimli olmayışı nedeniyle serinlik oluştuğu, öte yandan Kurumun kuzey cephesinde serinlik sorununun daha belirgin olduğu hissedilmiştir.
20. Mahpuslara battaniye verilmekte olup görüşme yapılan mahpuslar tarafından kendilerinde battaniye verilmediğine ilişkin herhangi bir iddiada bulunulmamıştır.

1.3. Suya Erişime İlişkin

21. Kurumda 24 saat soğuk suya erişilmektedir. Sıcak su haftada 4 gün ikişer saat verilmektedir. Koşullarda bulunan kişi sayısı göz önünde bulundurulduğunda sıcak suya erişim ile ilgili büyük bir sorun gözlemlenmemiş ancak bu sürenin arttırılması bazı mahpuslarca talep edilmiştir.
22. İçme suyu kuyu suyundan karşılanmaktadır. Her ay düzenli olarak Bolu Halk Sağlığı Laboratuvarına su örnekleri gönderilerek su analizi yaptırıldığı idarece belirtilmiştir.

1.4. Hijyen Koşullarına İlişkin

23. Kurumda yılda iki defa ilaçlama yapıldığı, maddi imkânı olmayan mahpuslara temizlik malzemesi verildiği idarece belirtilmiştir. Bunun dışında temizlik malzemeleri mahpuslar tarafından kantinden satın alınmaktadır.
24. Banyo ve tuvalet bir arada olmakla birlikte bu kısımların temizliğinden mahpuslar sorumludur. Çeşitli temizlik malzemeleri güvenlik gerekçesiyle koşul dışında tutulmakta, istendiğinde görevli personelce kullanılmaktadır.

3 Bu raporda kullanılan "mahpus" sözcüğü, ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan tutuklu, hükümlü ve hükümlülükleri ifade etmektedir.

25. Kurumda iki adet oda eş görüşme odası olarak kullanılmaktadır. Odalarda tuvalet, banyo, masa, sandalye, kanepeler ve içerisinde kişisel temizlik malzemeleri bulunan dolap bulunmaktadır. Oda duvarında bulaşıcı hastalıklarla ilgili bilgilendirici tabela vardır. Eş görüşme odalarının genel hijyen kurallarına uymadığı gözlemlenmiştir.
26. Yıkınması için gönderilen çarşafaların temizlenmediği, kirli gönderildiği iddiasında bulunan mahpuslar bulunmaktadır. Mahpuslardan bazıları çamaşırlarını kurutacak yerlerin olmadığını ifade etmişlerdir.

1.5. Tek Kişilik Koğuşlara İlişkin

27. Kurumda 61 adet tek kişilik koğuş bulunmaktadır. Yan yana olan 3 ayrı tek kişilik koğuşun kapısı ortak bir avluya açılmaktadır. Ayrıca 103 adet üç kişi kapasiteli koğuş bulunmakta ancak bazı üç kişi kapasiteli koğuşlarda güvenlik gerekçesiyle tek kişinin bulunduğu da görülmüştür. Bu durum ortak alan olarak görülebilecek avlunun diğer mahpuslarla birlikte kullanımını engellemektedir. Uzun süre yalnız kalan mahpuslarda psikolojik rahatsızlıklar olduğu gözlemlenmiştir. Bu mahpusların genel şikâyetleri tek kalmaktan kaynaklıdır.
28. Koğuşlarda tek kalanların bulanık bilinçleri, iyileşmeye yönelik çalışmanın olmaması, yalnızlık gibi olumsuzlukların bu kişilerin fiziksel ve ruhsal sorun yaşamasına neden olduğu veya olabileceği düşünülmektedir. Fiziksel olarak; bağışıklık sisteminin zayıflaması, tansiyon yükselmesi, kalp-damar hastalıkları, genetik yapıdan bağımsız olarak erken ölüm gibi sonuçlar gerçekleşebilmektedir⁴. Psikolojik olarak ise; anksiyete, özgüven düşüklüğü, gerginlik, öfke ve depresyon gibi rahatsızlıklar ve yakınmaları ortaya çıkmakla birlikte kişinin kendine zarar vermesi, erişebildiği ölçüde bağımlılıklar⁵ geliştirmesi (ilaç, sigara, alkol, madde), şiddet ve suç işleme eğiliminde artış ve intihar etme⁶ riskinde artış oluşabilmektedir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. Yönetim ve Personelin Tutumu

29. Kurumda görev yapan personelin meslek içi eğitime tabi tutulduğu, bununla birlikte Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Eğitim Merkezlerince insan hakları ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin eğitimler verildiği idarece belirtilmiştir.
30. Son bir yıl içinde (25/02/2018-25/02/2019) 363 ceza verme kararı bulunduğu bu cezaların mahpusun eylemine karşılık gelen kınama, bazı etkinliklerden men, ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma, hücreye koyma gibi cezalar olduğu idarece belirtilmiştir.
31. Kurumda bulunan bazı mahpusların çeşitli eylemler düzenlediği görülmüştür. Bunlar arasında saat başı koğuş kapılarına vurma, telefon görüşmesi sonrası kendi rızasıyla koğuşa dönmek biçiminde oturma eylemleri ve slogan atma bulunmaktadır. Özellikle oturma eylemi yapan mahpusların taşınarak koğuşlarına götürüldüğü görülmüştür. Bu eylemlerin avluya çıkış süresinin arttırılması, sohbet süresinin arttırılması istemleri gibi nedenlerle yapıldığı mahpuslarca ifade

4 Yaşar. M.R. (2007). Yalnızlık, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, s. 10-12

5 Psikoloji-psikiyatri.com/zehra-erol/yalnizlik-belirtileri

6 Psikoloji-psikiyatri.com/erol-ozmen/yalnizlik

edilmiştir. Öte yandan, kurum personeli tarafından izlettirilen kamera kayıtlarında mahpusların pasif direnişte bulunmadıkları özellikle havalandırma kapılarının kapatılması esnasında memurların görevine engel olmak için ellerini kapı aralarına koyarak engel olmaya çalıştıkları izlenmiş olup, yine telefon görüşmesi sonrası slogan atıp koğuşuna gitmeyi reddeden mahpusların bulunduğu görülmüştür.

32. Kurum bünyesinde bulunan mahpusların dilekçelerini sabah sayımlarında görevli personele teslim ettikleri, bu görevlilerin, dilekçeleri sorumlu başmemurluk personeline verdiği, başmemurluk personelinin dilekçeleri ilgili birimlere verilmek üzere gruplandırıldığı, bu işlemin ardından nöbetçi kurum müdürüne ve ilgili birim sorumlusu İkinci Müdürüne teslim edildiği ve burada imzalanıp alakalı olduğu birimlere havale edildiği, talebe uygun işlem yapıldığı idare tarafından belirtilmiştir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde hak arama özgürlüklerinin engellenmediği, yazdıkları dilekçelerin her sabah alındığı bu konuda herhangi bir kısıtlama ile karşılaşmadıkları ifade edilmiştir. Ancak dilekçe verirken idarenin okuyacağı endişesi ile daha önce yaşanan bazı durumları yazamama sorunundan söz edilmiştir.
33. Arapça yazılan mektuplarının geç iletiildiği, bunun sebebinin tercüman olmadığı için komisyonca geç okunması olduğu belirtilmiştir.
34. Mahpuslarla yapılan görüşmede, Kurum personelin kendilerine yaklaşımından ve davranışından memnun olduklarını belirtenler olduğu gibi infaz koruma memurları ile sorunlar yaşandığını, bunun sonucunda kendilerine argo kelimelerle hitap edildiğini iddia edenler ve ortada neden yokken hakarete maruz kalınmasının rahatsız edici olduğunu belirtenler de olmuştur.
35. Personel sayısına ilişkin olarak; ziyaret tarihi itibarıyla 147 olan Personel sayısının yetersiz olduğu, bu durumun faaliyetleri aksattığı, personel sayısının artırılması gerektiği idare tarafından belirtilmiştir.

2.2. Dış Dünya ile İletişim ve Açık Havadan Faydalanma

Havalandırmaya Çıkış Saatlerine İlişkin

36. Kurumda, genellikle tek kişilik koğuşlarda ağırlaştırılmış müebbet hükmü almış mahkûmlar kalmaktadır. Bu kişilerin günlük 1 saat havalandırmadan faydalanma hakları bulunmaktadır. İyi hallilik göstermeleri durumunda bu süre günlük 4 saate kadar çıkarılabilmektedir. Diğer mahpuslar 08-17 saatleri arasında havalandırmadan faydalanmaktadırlar. Günlerin uzamaya başlaması ile bu sürenin uzatılacağı kurum idaresi tarafından belirtilmiştir.
37. Günde 1 saat havalandırmadan yararlanan kişiler bunun sağlık sorunlarına neden olduğunu iddia etmişlerdir.

Sohbet Faaliyetine İlişkin

38. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında 22/01/2007 tarih ve 45/1 sayılı genelgesi doğrultusunda: *"Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. Bu*

faaliyet hafta içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde yaptırılır." Kurumda sohbet faaliyetleri, mevzuat hükümleri gereğince farklı koşullarda kalan mahpuslardan oluşturulan 10 kişiye kadar gruplarla gerçekleştirilmektedir. Kurumda açık görüş haftası sohbet faaliyeti yapılmamaktadır.

39. Faaliyet süresinde infaz koruma memurları grupların yanında durmamaktadır. Faaliyet grupları belirli aralıklarla değiştirilmektedir. Öte yandan sohbet hakkının kullandırılma süresinin arttırılmasını talep edenler olmuştur.
40. Bakanlığın sözlü ve yazılı talimatları gereği ortak alan faaliyetlerine, sohbeta hiçbir şekilde çıkarılmadıklarını iddia eden mahpuslar bulunmaktadır. Uzun süre tek kalıp sohbet hakkından yararlanamayan mahpusların diğer mahpuslara göre psikolojik rahatsızlıklara yakalanma yüksek olasılığı göz önünde bulundurulmalıdır. Kurum idaresi sohbet faaliyetine katılacak kişiler hakkında güvenlik gerekçesiyle tek kalmaları gerektiğine yönelik yazıların olmaması gerektiğini ifade etmiştir.
41. Mahpus ile yapılan görüşmede, sohbet hakkı için hukuki yollara başvurduğunu, bunun neticesinde sohbeta çıkarılmaya başlandığını ancak sohbet faaliyetlerinin yağmurlu havalarda dışarıda, sıcak havalarda içeride gerçekleştirildiğini, bu koşullarda sohbet hakkı kullanamadığını, nihayetinde de sohbet hakkının kullanamadığını iddia etmiştir. Benzer şekilde Sohbet hakkının iki buçuk ay kullandırılmadığını daha sonra 1 kişi ile görüşme hakkı tanındığını ancak bu hakkın boş odalar varken yağmur altında kullandırıldığını iddia eden mahpus da bulunmaktadır.

Açık Görüşe İlişkin

42. 17/06/2005 tarihli Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik hükümleri doğrultusunda; *"Açık görüş, hükümlü ve tutuklular ile ziyaretçilerinin maddi temasına imkân verecek şekilde, konuşulanların hazır bulunan görevli tarafından işitilebildiği ve izlenebildiği, ceza infaz kurumunun bu iş için tahsis edilmiş özel bölümünde yapılan ziyaret ve görüşmelerdir... Açık ziyaretler, bir saatten fazla olmamak kaydıyla 09.00 17.00 saatleri arasında yaptırılır. Ziyaret süresi, görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işler."*
43. Açık görüş alanında plastik masa ve sandalyeler bulunduğu görülmüş, en fazla 10 mahpusun aynı anda görüşme yapabildiği belirtilmiştir. Açık görüş alanı olarak belirlenen odalar içinde ihtiyacı karşılayabilecek kadar masa ve sandalye bulunmakta ve bu odalarda sohbet faaliyetleri ve açık öğretim sınavları da yapılmaktadır. Mahpuslardan açık görüş ile ilgili sıkıntı yaşamadıklarını belirtenler olduğu gibi açık görüşte farklı ziyaretçilere selam verme fotoğraf çekilebilme talepleri de dile getirilmiştir.
44. Açık görüş saatinin değişmesini talep eden mahpuslar da bulunmaktadır. Ailesi şehir dışından gelen mahpusların görüş saatini öğleden sonraya aldırarak isteme taleplerinin karşılanması konusu gündeme gelmiştir.

Kapalı Görüşe İlişkin

45. 17/06/2005 tarihli Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik hükümleri doğrultusunda; *"Kapalı görüş, hükümlü ve tutuklular ile ziyaretçilerinin her türlü maddi temasının önlenildiği, konuşulanların hazır bulunan görevli tarafından işitilebilecek şekilde izlenebildiği ve ceza infaz kurumu idaresinin bu iş için tahsis ettiği özel bölümde yapılan görüşmelerdir... Ziyaret*

günleri ve saatleri ile bir hükümlü ve tutuklunun görüşebileceği ziyaretçi sayısı, kurumun fiziki yapısı ve kapasitesi dikkate alınarak, kurumca belirlenir. Görüş süresi, yarım saatten az, bir saatten fazla olacak şekilde belirlenemez. Görüş süresi, görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işletilir.”

46. 3 bloktan oluşan Kurumda toplam 27 kabinde kapalı görüş gerçekleştirme alanı bulunmaktadır. Kabinler ses geçirmez camlarla ayrılmıştır. Kapalı görüşte mahpus ve yakını ahize ile iletişim sağlamaktadırlar. Bu kısımda bulunan plastik sandalyelerin iyi durumda olmadığı, camların ve etrafın kirli olduğu, genel bir düzenlemenin gerektiği görülmüştür. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde genel olarak kapalı görüş haklarının kullanımında sorun yaşamadıkları belirtilmiştir.

Telefonla Görüşme Yapmaya İlişkin

47. 23/06/2001 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde Hükümlü ve Tutukluların Dışarıdaki Yakınlarıyla Telefonla Görüşmeleri Hakkında Yönetmelik hükümleri doğrultusunda; *“Hükümlü ve tutukluların telefonla konuşma gün ve saatleri, kurumda bulunan telefon adedi, başvuru sırası ve sayısı, kurumun asayiş ve güvenliği dikkate alınarak belirlenir. Konuşma süresi 10 dakikayı geçemez. Bu süre sonunda konuşma kendiliğinden kesilir. Hükümlü veya tutuklular, görevli infaz ve koruma başmemur ve memurlarından oluşan 3 kişilik bir ekip tarafından oda veya koğuşundan alınarak telefon başına getirilir. Hükümlü veya tutuklu, konuşmasına kendi adını ve soyadını söyleyerek başlar. Görüştüğü kişinin adını, soyadını ve telefon numarasını tekrar etmesini isteyerek konuşmasına devam eder. Bu işlemin yapılması zorunlu olup, konuşma bittikten sonra, formun konuşmanın yapıldığına ilişkin bölümü doldurularak, konuşmayı yapan hükümlü veya tutuklu ile görevli memur tarafından imzalanır.”*
48. Her blokta üçer telefon bulunmaktadır. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde telefon görüşmelerine ilişkin herhangi bir sorun yaşanmadığı dile getirilmiştir. Tekmil verme biçiminde tarif ettikleri, OHAL ile gelen karşı tarafta görüşülen kişinin de konuşma başlangıcında ismini söyleme zorunluluğunun sonlandırıldığı belirtilmiştir.

2.3. Sosyal, Kültürel, Mesleki, Eğitsel ve Sportif Etkinlikler

49. Kurumda okuma yazma kursları (1. ve 2. kademe), yaygın eğitime erişim imkânı (açık öğretim ortaokulu, açık öğretim lisesi, açık öğretim fakültesi ve uzaktan eğitim), örgün yükseköğretim, mesleki ve teknik kurs eğitimleri, sosyal ve kültürel kurs eğitimleri, sınav hizmetlerine katılım imkânı (tüm ÖSYM sınavları, yaygın eğitim MEB sınavları), kütüphane çalışmaları, din kültürü ve ahlak bilgisi eğitimleri, sosyal kültürel ve sportif çalışmalar, konferans ve seminerler ile sergiler düzenlendiği idarece belirtilmiştir.
50. 2018-2019 öğretim yılı içerisinde; 1. kademe okuma yazma kursuna katılan mahpus sayısının 9 olduğu, 2. kademe ilköğretim bitirme kursuna katılan mahpus bulunmadığı, açık öğretim ortaokuluna kayıtlı 10 mahpus bulunduğu ancak bunların üçünün öğrenimine devam ettiği, açık öğretim lisesine kayıtlı 38 mahpus bulunduğu bunlardan dokuzunun öğrenimine devam ettiği, Yükseköğretim Kurumları Sınavına 2018 yılında 4 mahpusun başvurup ikisinin girdiği 2019 yılında ise 7 mahpusun başvurduğu ancak hiçbirinin girmediği, bu dönemde ALES sınavına 1 mahpusun girdiği, DGS sınavına 1 mahpusun girdiği, açık öğretim fakültesine kayıtlı 21 mahpus

bulunduğu bunların dokuzunun kayıt yenileme işlemi yapıp öğrenime devam ettiği idarece belirtilmiştir.

51. Kurum bünyesinde çeşitli iş ve meslek eğitim kursları düzenlendiği belirtilmiştir. Bu kapsamda; aşçı çırağı kursunu tamamlayan 10 mahpusun, gıda ve su sektöründe çalışanlar için hijyen kursunu tamamlayan 12 mahpusun sertifikalarını aldığı, halen devam eden aşçı çırağı ve pastacı çırağı kurslarına toplamda 24 mahpusun katıldığı ifade edilmiştir.
52. Sosyal ve kültürel kurslar kapsamında; Kuran-ı Kerim okuma kursuna 6 mahpusun katıldığı, Kuran-ı Kerim ve Tecvid kursuna 8 mahpusun katıldığı, din kültürü ve ahlak bilgisi kursuna 9 mahpusun katıldığı idarece belirtilmiştir.
53. Kurum kütüphanesinde ziyaret dönemi itibariyle 4135 kayıtlı kitap bulunduğu belirtilmiştir. Kütüphane dışında iki adet salonda mahpuslara ait kitaplar bulunmaktadır. Verilen dilekçeler ile kitapların değişimleri yapılmaktadır. Posta yolu ile mahkûmlara gönderilen kitaplar kurumun eğitim birimince kontrol edilmekte ve yasak içerikli değil ise mahpuslara verilmektedir. Mahpusların okuduktan sonra teslim ettikleri kitaplar, kapaklarının değiştirilerek içeriğine yasaklanmış kitap yerleştirilmesi ile diğer mahpuslar ulaşmasının engellenmesi amacıyla her seferinde kontrol edilmektedir.
54. Mahpuslar odalarına kendilerine ait en fazla 10 kitap bulundurabilme durumundan rahatsız olduklarını, kitap sınırlamasının OHAL dönemi ile birlikte geldiğini, sınırlamanın kaldırılmasını istediklerini, kütüphaneden veya kendilerine ait kitaplardan 15 günde bir 3 kitap seçme hakları olduğunu, bunun kendilerine yetmediğini, belirtmişlerdir. Mahpusların bu talepleri heyetimizce kurum idaresine bildirilmiştir. Kurum idaresi güvenlik tedbiri gerekçesi ile 10 kitaptan fazla veremediklerini ancak 15 günde bir 3 kitap değişim hakkının daha kısa sürede 5 kitap değişimi yapılarak uygulayabileceklerini belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak, görüşmeler sırasında farklı dillerde kitapların kütüphaneye eklenmesi talebinde bulunan mahpuslar olmuştur.
55. Kurumda personel sayısının eksik olduğu özellikle Kurum Müdürü tarafından dile getirilmiştir. Kurumda birçok faaliyetin yapılabilmesi için daha fazla personel gerektiği aktarılmıştır. Aynı şekilde personel yetersizliği gibi sebeplerle kurumda kütüphaneye, salt kütüphane kullanımı amacıyla hiçbir mahpusun çıkarılmadığı belirtilmiştir.
56. Kurumda merkezi yayın sistemi bulunmakta olup 35 televizyon kanalının yayınlanmaya devam ettiği belirtilmiştir. Farklı düşünceleri yansıtan kanalların bulunmadığı biçiminde mahpusların iddiaları idare ile paylaşılmıştır. Mahpusların talepleri doğrultusunda çeşitli kanalların listeye alınması için gerekli işlemlerin yapılacağı idarece belirtilmiştir.
57. Çok amaçlı spor salonu ve çim sahadan yararlandırılmanın psiko-sosyal servisi tarafından hazırlanan, İdare ve Gözlem Kurulu tarafından kabul edilen program çerçevesinde olduğu belirtilmiştir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde; ayda 1 kere spor yapabildiklerini ve bunun yetersiz olduğunu belirtilmiş, birçok mahpus spor faaliyetlerine çıkamadıklarından yakınmışlardır. Kurum idaresi, güvenlik tedbirlerinin arttırılması ile birlikte spor yapan kişi sayısının arttırılacağını ve bunun dışında gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması koşulu ile nisan ayı itibarı ile koşular arası futbol turnuvası gerçekleştirileceği bilgisini vermiştir.

58. Kurumda işyurdu bulunmamakla birlikte, 1 terzi memur, 1 fotoğrafçı memur, kurum kantininde çalışan 1 hükümlü bulunduğu belirtilmiştir.
59. Kurumda eğitim faaliyetleri (yabancı dil vb) bulunmadığı, bunun ıslah fonksiyonunu sekteye uğrattığı mahpuslar tarafından ifade edilmiştir. Kurumda yapılmak istenen eğitim faaliyetleri için İl Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğünden eğitimci talep edilmesine rağmen halk eğitim merkezinin bu taleplere olumlu cevap vermediği idarece belirtilmiştir.

2.4. Sağlık ve Beslenme

Revir ve Psiko-Sosyal Servise İlişkin

60. Kurumda revir ve psiko- sosyal servis bulunmaktadır. Revirde İl Sağlık Müdürlüğü tarafından salı ve perşembe günleri yarım gün görevlendirilen 1 doktor bulunduğu belirtilmiştir. Kurumda ayrıca 3 sağlık personeli görev yapmaktadır.
61. Bulaşıcı hastalıkların önlenmesi amacıyla, Kuruma her yeni gelen mahpusun hepatit gibi hastalıkları taşıyıp taşımadığının tespiti incelemesi yapıldığı, her yıl en az bir defa verem taraması yapıldığı, haşere ve vektörlere karşı zaman zaman teknik servis aracılığıyla bahçe ve çöp çıkışlarında ilaçlama yapıldığı, eğitim birimi tarafından da gerektiği zaman hijyen eğitimi verildiği ve her ay su analizinin Bolu Halk Sağlığı Laboratuvarında yapıldığı belirtilmiştir.
62. Psikiyatrist yönlendirmesi veya psiko-sosyal servis personelinin gerekli görmesi ile psikolog tarafından düzenli görüşmelerin yapıldığı ifade edilmiştir. Mahpuslar ile gerçekleştirilen her türlü görüşmede psiko-sosyal serviste görev yapan infaz koruma memuru da güvenlik gerekçesi ile aynı ortamda hazır bulunmaktadır.
63. Psiko-sosyal servis biriminde görev yapan sosyal çalışmacı ile görüşme yapılmıştır. Kurumda servis olarak verdikleri hizmetler hakkında bilgi edinilmiştir. Kişinin kuruma kabul işlemlerinin ardından kişi ile yapılan görüşme esnasında kişinin bireysel özelliklerinin işlendiği Araştırma ve Değerlendirme Formunun doldurulduğunu, form doğrultusunda mahkûma yönelik ne tür destek sağlanması gerektiğinin belirlendiğini, kişiye yönelik görüşme ve grup çalışmalarının planlandığı ifade etmiştir. Ancak grup çalışmalarına katılan mahkûm sayısının az olduğunu, 3-4 kişilik grup çalışması gerçekleştirdiklerini, bu çalışmalara adli suç mahpuslarının katıldığını belirtmiştir.
64. Sosyal servis ve revir talepleri için dilekçe ile başvuruda bulunulması gerektiği ancak acil durumlarda ve rutin işlemlerde gerekli müdahale ve işlemlerin yapıldığı idare tarafından belirtilmiştir.
65. Revirde yapılan incelemeler neticesinde, acil müdahalenin gerekli olduğu durumlarda revire mahpusların bulunduğu ilk kattan hızlı bir geçiş yolu oluşturulması veya revirin ilk kata taşınması gerekliliği görülmüştür. İkinci katta oluşturulan ve koşuların bulunduğu alandan kestirme bir geçiş de bulunmayan revire mevcut durumda bir mahpusun getirilmesinin en az on dakika sürdüğü heyetimizce yapılan, koşuların bulunduğu kısım ile revir arası yürüyüş ile anlaşılmıştır. Özellikle kalp krizi gibi acil müdahalenin gerekli olduğu durumlarda acil müdahale için hastanın revire yetiştirilememesi söz konusu olabilecektir.
66. Hastaneye sevk işlemine ilişkin olarak; mahpusun aile hekimliği muayenesinin yapıldığı, daha sonra il sınırları içerisinde bulunan devlet hastanelerine gerekliyse sevk edildiği, burada tedavisi

mümkün olmayanların ise Ankara ve İstanbul hastanelerine sevkinin yapıldığı idarece belirtilmiştir. Öte yandan mahpuslarla yapılan görüşmelerde dilekçe ile yapılan başvurulara yaklaşık bir ay gecikmeli olarak geri dönüş yapıldığından sıkıntı yaşandığını iddia edenler bulunmaktadır.

67. Kronik rahatsızlığı bulunan mahpusların kontrollerinin düzenli olarak sağlandığı, tedavilerinin ve diyetlerinin Kurum tarafından sağlandığı idarece belirtilmiştir.
68. Mahpuslara sağlık kuruluşlarınca reçete edilen ilaçların günlük olarak Bolu Eczacılar Odası Temsilciliğine elektronik posta aracılığıyla gönderildiği, anlaşmalı eczanelerden belirli bir limit dâhilinde temin edildiği belirtilmiştir.

Açlık Grevinde Olan Mahpuslara İlişkin

69. Ziyaret tarihi itibarıyla Kurumda 22 mahpus açlık grevine devam etmektedir. Açlık grevinde olanların bir kısmı süresiz açlık grevindeyken bir kısmı ise 10 günlük açlık grevine girmişlerdir. Kurum idaresi açlık grevinde olan mahpuslar ile psikolog tarafından görüşmeler yapıldığını, bu mahpusların ailesine ve Bakanlığa bilgi verildiğini ve yine isteklerine bağlı olarak nabız, tansiyon ve kilo kontrollerinin yapıldığını belirtmiştir.

Beslenmeye İlişkin

70. Yemekler, yemek arabalarında bulunan benmariler ile görevlilerce odalara dağıtılmaktadır. Daha önce farklı ceza infaz kurumlarında kalan mahpuslar dahil olmak üzere görüşme yapılan çoğu mahpus yemeklerin standartların üzerinde olduğunu belirtmiştir.

D. TAVSİYELER

1. KURUM İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

71. Işık, havalandırma, sıcaklık, sağlık, beslenme, içme suyu, açık havaya erişim ve fiziksel egzersiz, kişisel hijyen, sağlık hizmeti ve yeterli kişisel alan ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere genel yaşam koşullarının istisnasız tüm mahpuslara uygulanması,⁷
72. Kurum personelinin mahpuslara örnek olacak şekilde ve saygınlıklarına yaraşır biçimde görevlerini yerine getirmeleri, mahpusların cezalarını tamamladıktan sonra yeniden topluma kazandırılmasının sağlanması için infaz kurumunda bulunan tüm personelin mahpuslara yönelik yaklaşımlarında olumlu olması ve bu kapsamda gereken eğitimlerin verilmesi,⁸
73. Yatak çarşaflarının temiz tutulması için gerekli şartların sağlanması,⁹ aşırı kirli ve kullanışsız yatakların yerel ve ulusal standartlara uygun olan ve verildiği anda temiz bulunan, iyi korunan ve temizliğin sağlanmasına yetecek sıklıkta değiştirilen tek kişilik ve yeterli büyüklükte yatakla değiştirilmesi,¹⁰
74. Açlık grevinde olan mahpuslara ilişkin olarak; gerekli ihtiyaçlarının karşılanmaya devam edilmesi, sağlık kontrollerinin aksatılmaması, açlık grevini sonlandırmaları hususunda kendilerine tavsiyede

7 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 42.

8 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 77.

9 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 20

10 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 21.

bulunulması, öte yandan B1 vitamini eksikliğinde Wernicke-Korsakoff sendromu.¹¹ gibi hafıza üzerinde kalıcı hasarlar bırakan bir rahatsızlığın ortaya çıktığı bu nedenle düzenli olarak vitamin takviyelerinin temin edilmesi gerektiğinin unutulmaması,

75. Mahpusların hiçbir endişe yaşamadan dilekçelerini resmi makamlara ve avukatlarına gönderebilmelerinin sağlanması,¹²⁻¹³
76. Sohbet hakkının uygun şartlarda kullandırılması, uzun süre ayrı kalıp sohbet hakkından yararlanamayan mahpusların diğer mahpuslara göre psikolojik rahatsızlıklara yakalanma yüksek olasılığının göz önünde bulundurulması,
77. Ailesi şehir dışından gelen mahpusların görüş saatlerini öğleden sonraya aldirmek isteme taleplerinin karşılanması.¹⁴,
78. En geç üç ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmi dört saate kadar eşleriyle kurumun bu tür ziyaretler için ayrılan bölümünde ve personelin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde uygulanması gereken eş görüşmesi ödülünün.¹⁵ ayırım gözetmeksizin kullandırılması, Kurumda bulunan eş görüşme odalarının genel hijyen kurallarına uygun hale getirilmesi ve uygulanma sıklığının artırılması.¹⁶,
79. Ceza infaz kurumunun ıslah fonksiyonunu gerektiği gibi ifa edebilmesi için eğitim ve spor gibi faaliyetlerin artırılması,¹⁷⁻¹⁸
80. Kurumda bulunan, mahpusların kullanabileceği, kendilerini geliştirici ve eğitici yeterli sayıda kitabın bulunduğu kütüphaneden.¹⁹ tam olarak yararlanmaları için mahpusların teşvik edilmesi, imkânlar ölçüsünde farklı dillerde kitapların da kütüphaneye eklenmesi,
81. Acil müdahalenin gerekli olduğu durumlarda revire mahpusların bulunduğu ilk kattan hızlı bir geçiş yolu oluşturulması.²⁰ veya revirin ilk kata taşınması, kalp krizi gibi acil müdahalenin gerekli

11 B1 vitamininin eksikliği nedeniyle belirli serebral fonksiyonlarının kaybına bağlı oluşan ensefalopati.

12 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, m.68. *“Hükümlü tarafından resmî makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar denetime tabi değildir.”*

13 BM Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 57.

14 AİÖK Standartları s. 16: *“CPT, ailesi uzakta yaşayan ve bu nedenle ailesinin düzenli ziyaret imkânı olmayan mahpuslar için ziyaret veya telefon teması kurallarının uygulanması konusunda esnekliğe gerek olduğunun altını çizmektedir.”*

15 Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik, m.11.

16 BM Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 58.

17 CPT'nin “Yüksek Güvenlikli Birimler” başlıklı 11. Genel Raporundan alıntı [CPT/Inf (2001) 16]: *“Özellikle yüksek risk oluşturan mahpuslar, ağır gözetim durumlarını telafi edecek şekilde, gözetim birimlerinin sınırları içinde nispeten rahat bir programa tabi olmalıdır. Birimdeki diğer tutukularla bir araya gelebilmeli ve kendilerine faaliyetler konusunda farklı seçenekler sunulmalıdır. Yüksek güvenlik birimlerinde iyi bir iç ortam yaratmak için özel çaba gösterilmelidir. Amaç, personel ve tutukular arasında olumlu ilişkiler yaratmak olmalıdır. Bu hem birimde kalanların insanca muamele görmesine, hem de etkili kontrol ve emniyetin ve personel güvenliğinin sağlanmasına yarayacaktır. Yüksek güvenlik biriminde tatminkâr bir faaliyet programının bulunması en az normal bölümdeki kadar, hatta daha önemlidir. Böyle bir birimin fanus gibi ortamında yaşamının bir mahpusun psikolojisi üzerinde yaratacağı olumsuz etkiyi azaltmada bunun önemi büyüktür. Faaliyetler mümkün olduğu kadar çeşitli olmalıdır (eğitim, spor, mesleki değeri olan işler, vs.).”*

18 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı (Avrupa Cezaevi Kuralları)'nın “Açık Havaya Çıkma ve Boş Zaman Faaliyetleri” başlıklı 27. Maddesi 6 ve 7. Paragrafı.: *“Spor, oyunlar, kültürel faaliyetler, özel hobiler ve diğer boş zaman uğraşlarını kapsayan eğlendirici fırsatlar yaratılmalıdır ve mümkün olduğunca mahpusların bu etkinlikleri organize etmelerine izin verilmelidir. Mahpusların egzersiz esnasında ve eğlendirici faaliyetlere katılmaları için birbirleriyle bir araya gelmelerine izin verilmelidir.”*

19 BM Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 64.

20 AİÖK Standartları s. 29

olduğu durumlarda acil müdahale için hastanın revire yetiştirilememesi tehlikesinin göz önünde bulundurulması,

82. İntiharın önlenmesi açısından risk altında bulunan mahpusların belirlenmesi, infaz kurumu tarafından konuya ilişkin önleyici çalışmalar yapılması.²¹
83. Mahpusların kurum müdürü veya müdürü doğrudan temsile yetkili görevliyle/görevlilerle görüşme taleplerinin ayırım gözetilmeksizin karşılanması, ²²
84. Oluşan ve oluşabilmesi muhtemel fiziksel ve psikolojik sonuçların azaltılması amacı ile özellikle koğuşlarda tek kalan mahpuslara yönelik çalışmalar yapılması,

2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

85. İşkencenin ve kötü muamelenin önlenmesine dair eğitim ve bilginin infaz kurumu personelinin eğitim programında kapsamlı bir şekilde yer alması,²³ bunun yanında kişilerarası eğitim becerilerinin geliştirilmesi için göreve alımda²⁴ ve görev sırasında da belirli aralıklarla eğitim programları düzenlenmesi,
86. Kurumda ziyaret tarihi itibarıyla toplamda 147 personel bulunduğu, idare tarafından dile getirildiği üzere bu sayının yeterli olmadığı²⁵, personel sayısının artırılması yönünde çalışma yapılması,
87. Atipik psikoz tanısı almış, heyet doktorları tarafından *“organik olmayan psikotik bozukluk, haliyle cezası f tipi yüksek güvenli ceza infaz kurumunda infaz edilemez, durumuna uygun cezaevinde kalmalı”* ibareli sağlık raporu olan mahpusun tek kişilik odada kaldığı, mahpusun kişisel yetkinlikleri, gerçeklik algısının bozulması, yerine getirebileceği bir sorumluluğunun olmaması ve yoğun aktivite planına dâhil olmaması nedenleri ile kendi kendine kalmasının bu kişi için uygun olmadığı, kendisine uygun bir kuruma nakil edilmesi,

21 AIÖK Standartları s. 33

22 BM Mahpusların Islahı İçin Aşgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 56.: *“Her mahpusa haftanın bir günü, kurumun müdürüne veya müdürü temsil etmeye yetkili bir görevliye taleplerini ve şikâyetlerini bildirme imkânı tanınmalıdır.”*

23 İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme, m.10.

24 AIÖK Standartları s. 18-19: *“CPT bu bağlamda, kolluk kuvvetlerinin göreve alınması sürecinde kişilerarası iletişim yeteneğinin önemli bir faktör olması ve eğitim sırasında, insan onuruna saygı esasına dayalı kişilerarası iletişim becerilerinin geliştirilmesine önem verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu becerilere sahip olmak, polis veya ceza infaz kurumu yetkilisinin farklı şartlarda şiddete dönüşebilecek bir olayı önlemesini veya daha genel olarak, gerilimin azaltılmasını sağlayacak, aynı zamanda emniyet ve cezaevi kurumlarında yaşam kalitesini söz konusu bütün kişilerin yararına olacak şekilde iyileştirecektir.”*

25 Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Cezayı Önleme komitesi (CPT) [AIÖK] 11. Genel Rapor’dan alıntı [CPT/Inf (2001) 16]: *“Personel sayısının düşük olması ve/veya mahpuslarla doğrudan temas kurma imkanlarını azaltan personel sistemleri, olumlu ilişkiler kurulmasını engellemektedir; ayrıca genel olarak hem personel hem de mahpuslar için daha güvensiz bir ortam oluşmasına neden olmaktadır. Personel sayısının yetersiz olduğu durumlarda, söz konusu kurumda temel güvenlik ve yönetim düzeyinin tutturulabilmesi için oldukça fazla mesai yapılması gerekebileceği de unutulmamalıdır. Bunun sonucu olarak personelin stres düzeyi aşırı artabilir ve personel gereğinden hızlı yorulabilir, bu durum da herhangi bir cezaevi ortamında zaten bulunan gerilimi artırabilir.”*

3. BOLU İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE YÖNELİK TAVSİYELER

88. Kurumda eğitim faaliyetleri.²⁶ bulunmaması nedeniyle ıslah fonksiyonunun sekteye uğradığı, Kurumda yapılmak istenen eğitim faaliyetleri için ceza infaz kurumu idaresinin talep ettiği desteğin sunulması, gerektiği tavsiye edilmektedir.

26 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 4.: “Ceza infaz kurumu idareleri ve diğer yetkili makamlar, düzeltici, ahlaki, manevi, sosyal ve sportif nitelikler taşıyanlar da dahil olmak üzere eğitim, mesleki eğitim, iş ve uygun olan başka destek türlerini sunmalıdır. Tüm bu programlar, faaliyetler ve hizmetler mahpusların bireysel ihtiyaçları doğrultusunda verilmelidir.”

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**SİNCAN ÇOCUK KAPALI CEZA İNFAZ
KURUMU ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 12

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AÖF	Açık Öğretim Fakültesi
AÖL	Açık Öğretim Lisesi
AÖO	Açık Öğretim Ortaokulu
APT	İşkenceyi Önleme Derneği
ARDEF	Araştırma ve Değerlendirme Formu
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CGTİHK	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele Veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”; sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK; kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin 1’inci fıkrasının (ı) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmektedir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, 08.01.2019 tarihli TİHEK Başkanlık görev emri üzerine, 09.01.2019 tarihinde Sincan Çocuk Ceza İnfaz Kurumuna¹ habersiz bir ziyaret düzenlenmiştir.
4. Ziyaret heyetinde... yer almıştır.

B. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Merkezin Fiziksel Koşulları

5. Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü, Ankara Sincan Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü² içerisinde yer alan 7 ceza infaz kurumundan biri olup 62.000 metrekare alan üzerine 30.999 metrekare kapalı alana kurulmuştur. Kurumda her biri 297 metrekare alana sahip toplam 36 ünite, her üniteye 9 adet oda, toplamda 324 adet yatak bulunmaktadır.
6. Sincan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, zemin hariç bir katlı olup zemin katta özgürlüğünden mahrum bırakılanların barındırıldığı oda girişleri ve ortak yaşam alanları, kapalı spor salonu, açık spor sahası, çok amaçlı salon, nöbetçi memur odaları, kantin, depolar, yemekhane, terzi, çamaşırhane, berber, atölyeler, görüş alanları bina girişleri ve revir, dış ünitesi, açık görüş alanları, depolar, avukatla görüş odaları bulunmaktadır. Avukatla görüş odalarının ses geçirmediği tespit edilmiştir. Birinci katta ise idari kısımlar ve çocuk yatak odaları bulunmaktadır.
7. 324 hükümlü ve tutuklu kapasitesine sahip olan Kurumda her üniteye, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ait içerisinde kişisel eşyaların konulacağı eşya dolabı, tuvalet ve banyosu bulunan odalar, yemekhane, ortak kullanım alanı, havalandırma bahçesi, ortak alanda masa tenisi, bir adet çamaşır makinesi yer almaktadır.
8. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların akran şiddeti ve akran baskısı görmemeleri için her üniteye grup lideri olarak görev yapan memurun kullandığı kırılmaz cam ile çevrelenmiş kabin bulunmaktadır.

1 Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

2 Bundan sonra kısaca Kampüs olarak ifade edilecektir.

1.2. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler

9. Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda, 12-18 yaş arası suça sürüklenmiş tutuklu/hükümlüler ile Kurumun iyi halli olan gençlerden seçtiği iş yurtlarında çalıştırılan 18-21 yaş arası gençler bulunmaktadır.
10. Ziyaret tarihi itibarıyla Kurumda; 95'i hükümlü, 110'u tutuklu olmak üzere toplam 205 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmakta olup bunlardan 192'si 12-18 yaş grubu arasında ve 13'ü 18-21 yaş grubu arasındadır.
11. Kuruma getirilen çocuk öncelikle kabul kısmından giriş yaptıktan sonra öncelikle geçici kabul birimine yerleştirilmektedir. Bu birimde çocuklar, kurum uzmanlarıyla azami 3 gün içerisinde görüşmelerini yapmakta ve bu görüşmelerin ardından Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Tüzük hükümleri çerçevesinde; hükümlülerin kişisel özellikleri, bedensel, akli ve sağlık durumları, suç işlemekten önceki yaşamları, sosyal çevre ve ilişkileri, sanat ve meslek faaliyetleri, ahlaki eğilimleri, suça bakış açıları, hükümlülük veya tutukluluk durumları ve süreleri ile suç türleri belirlenerek durumlarına uygun ünitelere yerleştirilmektedir.
12. Kurum idaresi tarafından, Kurumda birebir görüşme de gerçekleştirilen %60 görme engelli bir kişi dışında engelli mahpus bulunmadığı, sağlık, psiko-sosyal servis, güvenlik ve gözetim servisi tarafından engelli bireylere yönelik gerekli tedbirlerin alındığı belirtilmiştir.

1.3. Merkez Personeli

13. Kurumda fiilen görev yapan 276 personelin meslek grubu, unvan ve eğitim seviyelerine göre dağılımı şu şekildedir: 1 Kurum Müdürü, 2 Kurum İkinci Müdürü, 4 idare memuru, 1 sayman, 5 öğretmen, 5 psikolog, 6 sosyal çalışmacı, 8 infaz ve koruma baş memuru, 7 infaz ve koruma baş memuru vekili, 219 infaz ve koruma memuru, 4 bilgisayar işletmeni, 4 sağlık memuru, 2 elektronik teknisyeni, 2 elektrik teknisyeni, 1 metal işleri teknisyeni, 1 bilgisayar teknisyeni, 1 teknisyen yardımcısı., 1 kaloriferci, 1 santral memuru, 1 hizmetli.
14. Ceza infaz kurumu idaresi tarafından, bireyselleştirilmiş iyileşme sisteminin uygulandığı kurumda her üniteye 1 grup liderinin bulunması zorunluluğu nedeni ile 4'lü vardiya nöbet tutan personele ihtiyaç duyulduğu ve 36 üniteleri bulunan kurumda 144 grup lideri olması gerekirken 92 grup lideri olarak görevlendirilecek personelleri bulunduğu bu nedenle 52 grup lideri olarak görevlendirilecek personele ihtiyaç duydukları aktarılmıştır. Planlanan merkezi ve mazeret atamaları ile bu açığın giderileceği kurum idaresi tarafından bildirilmiştir.
15. Grup liderleri çocukların eğitim ve etkinliklere katılımını düzenlemekte ve çocuk gelişim kartı oluşturmaktadır. Her çocuk sabah 8'de odasından ayrılmakta ve gece 11 de odasına giriş yapmaktadır. Akşam 8' den sonra odasına girmek isteyen çocuklar daha erken oda girişi yapabilmektedir. Binanın dış güvenliği jandarma tarafından sağlanmakta, sevk ve nakiller bu görevlilerce yerine getirilmektedir. Ünitelerde her gün saat 08:00, 16:30 ve 20:00'de sayım yapılmaktadır. Sayımların havanın sıcak olduğu zamanlarda havalandırma alanında, kalan zamanlarda ise ortak alanda yapıldığı bilgisi edinilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

16. Ziyaret öncesinde TİHEK heyeti, TİHEK ve ulusal önleme mekanizması hakkında bilgi vermiş; Kurum müdürü ve ilgili Kurum personeli ile görüşülerek Kurum hakkında genel bilgi alınmıştır. Sonrasında ziyaret heyeti tarafından havalandırma alanı, kantin, atölye ve derslik gibi aktivite alanları, revir, psiko-sosyal servis, açık ve kapalı görüş alanları ile diğer ortak alanlar incelenmiş, ardından atölyelerde ve koşullarda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşme yapılarak şikâyet ve talepleri dinlenmiştir. Kurum yönetimi ile tekrar bir araya gelinerek heyetin gözlemleri, özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep ve şikâyetleri idareye aktarılarak ziyaret sonlandırılmıştır.

1. ŞİKÂYET VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ

17. Kurum idaresince, son 5 yıl içerisinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla ilgili kendilerine 7 başvuruda bulunduğu, 6 personel için Cumhuriyet Savcılıkları tarafından takipsizlik, idari soruşturmalarda da ceza tayinine yer olmadığına karar verildiği, 1 personel hakkında ise adli ve idari soruşturmanın devam ettiği,
18. Kurum idaresi tarafından çocukların ortak yaşam alanları, havalandırma bahçeleri, derslik ve atölyelerin kameralarla 24 saat merkez kontrol birimi tarafından izlendiği ve acil durumlarda anlık tüm personelde bulunan telsizlerle iletişim kurabildikleri,
19. 2 çocuğun ne sebeple olursa olsun ünite içerisinde bulunan odalara aynı anda girmeleri engellenmekte, grup liderleri ünite içinde akran baskı ve şiddetini engelleyecek şekilde sürekli çocukları gözlemleyebilmekte ve onlarla vakit geçirebilmektedir. Bununla birlikte çocuk şiddet veya baskı görmesi halinde yazılı ve sözlü olarak grup lideri, psiko- sosyal servis personeli ve kurum idaresine belirtmesi halinde gerekli tedbirlerin alındığı da bildirilmiştir.
20. Ceza infaz kurumu idaresi tarafından 21.12.2018 tarihinde Kurumda çıkan ve medyaya yansıyan olaylarla ilgili gerekli adlî işlemlerin yapılması için 22.12.2018 tarihinde Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığına gerekli bildirimde bulunduğu ve Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan 2018/41444 soruşturma sayılı adlî soruşturmanın hâlen derdest olduğu,
21. Ayrıca, anılan Kurum tarafından da personel hakkında idari soruşturmanın başlatıldığı bildirilmiştir.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR

22. Aydınlik ve temiz olduğu gözlemlenen Kurumda; 2 adet müşahede ve gözlem odası, ünitelerin avluya açılan giriş katlarında mutfak tezgâhı ve ortak yaşam alanı ile yatak, dolap ve kişisel banyo tuvaletin yer aldığı dört oda bulunmakta, ikinci katta ise aynı imkânlarla sahip beş oda bulunmaktadır.
23. Kurumdaki her özgürlüğünden mahrum bırakılanın oda içerisinde kullanıma uygun yere sabitlenmiş demir dolap bulunmaktadır. Odalarda çocukların kullanabilecekleri su ısıtıcısı bulundurulabilmektedir.
24. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların örtünme ihtiyaçlarının 2 battaniye ve 1 nevresim takımı olarak kurum tarafından karşılandığı belirtilmiş, yapılan ziyarette çocukların battaniye ve nevresime sahip olduğu teyit edilmiştir.

25. Kurumda ısınma, Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından sağlanmaktadır. Herhangi bir arıza olması halinde kurumun teknik servisinin müdahale edebildiği belirtilmiştir. Ünitelerde oda ısılarının yeterli olduğu ancak ortak kullanım alanlarının yeterli ısıda olmadığı gözlemlenmiş, bu durumun ortak kullanım alanındaki kalorifer peteğinin küçük olmasından ve çocukların havalandırmayı açmalarından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklarca sıcaklığa ilişkin herhangi bir şikâyetle bulunulmamıştır.
26. Kurum idaresi tarafından, sıcak ve soğuk su ihtiyacının, yeni geliştirilen su otomasyonlu akıllı sayaç sayesinde her bir özgürlüğünden mahrum bırakılana günlük toplam 170 litre (120 lt soğuk su, 50 lt sıcak su) olacak şekilde Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü aracılığıyla 7gün 24 saat sağlandığı belirtilmiş, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde de su konusunda bir sıkıntı yaşamadıkları ifade edilmiştir.
27. Kurumda yangın alarm sistemi bulunduğu, olası bir yangın durumunda sistemin düzgün çalışması için gerekli bakımların yapıldığı kurum idaresi tarafından ifade edilmiştir.
28. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılan engellilere yönelik 2 oda mevcuttur.
29. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ile personelin ihtiyaçlarını karşılayabileceği 1 adet kantin bulunmaktadır. Kantinde satılan malzemelerin fiyatları bakanlıkça belirlenmektedir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ihtiyaçlarını bir liste halinde görevlilere iletmekte, ilgili görevliler de listedeki ihtiyaçları kantinden temin edip özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ulaştırmaktadır. Kurum idaresi tarafından, kantinde satılmayan malzemelerin görevlendirilen personelce piyasadan temin edilmeye çalışılarak ihtiyaç listesinin tamamlandığı belirtilmiştir.
30. Kurumdaki yemek ihtiyacı Kurumun içinde bulunduğu Ceza İnfaz Kurumları kampüsünde bulunan Sincan Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından temin edilmekte ve görevli personelce çocuklara dağıtımı yapılmaktadır. Rahatsızlıkları nedeni ile özel beslenme programına ihtiyaç duyan çocuklar için doktor tarafından durumun belgelenmesi halinde Açık Ceza İnfaz Kurumuna bilgi verilerek diyet yemekler temin edildiği ifade edilmiştir. Bu yemekler görevlilerce ünitelerde plastik tabaklarla dağıtılmaktadır. Yapılan görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar yemeklerin yeterli ve doyurucu olduğu yönünde beyanlarda bulunmuşlardır.
31. Kurumda 1 adet kütüphane bulunmakta olup bu kütüphane bünyesinde hükümlü ve tutukluların kullanımına sunulmak üzere 6253 adet kitap bulunmaktadır. Kitap çeşitliliğinde sınırlama olmadığı ve çocukların ayda iki defa kitap alma hakkı bulunduğu, ayrıca çocuklara zaman zaman kitap hediye edildiği ifade edilmiştir. Kütüphanedeki kitap sayısı ve çeşitliliğinin tatmin edici seviyede olduğu tespit edilmiştir.
32. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların özel yaşam alanları (oda içerisi) hariç, Kurumun tamamında kayıt yapan 288 adet kamera bulunmaktadır. Ünitelerde çocuk odalarına duş kabini inşa edilmeden önce banyo sonrasında ise mutfak olarak kullanılan alanın ve merdiven boşluklarının kameraların görüş alanı dışında kaldığı, dolayısıyla kör nokta olduğu tespit edilmiştir. Ceza infaz kurumu idaresi tarafından da ünite içerisindeki kavga ve şiddet olaylarında bu alanların kör nokta olması sebebiyle tutulanlarca seçildiği ifade edilmiştir.
33. Kamera kayıtlarının 6 ay süreyle saklanabildiği, kamera kayıtlarına manuel müdahalenin yapılamadığı, kamera kayıt sisteminin hafıza durumuna göre en eski kayıttan başlamak üzere

otomatik silme işlemi yaptığı, önemli olayların sürekli saklanması için yedek disk kayıtlarının yapıldığı ifade edilmiştir. Heyetimizce kamera odası incelenerek kameraların çalışır durumda olduğu görülmüştür.

34. Kuruma özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancı uyruklu ve okur – yazar olamayan çocuklar için her ünitenin girişinde görsel anlatımlı broşür ile çocuğun ünite kuralları hakkında bilgilendirildiği ziyaret heyetimizce gözlemlenmiştir. Ayrıca yabancı uyruklu çocuklar ile rahat iletişim kurabilmesi için kurumda Arapça bilen bir personelin görevlendirildiği ifade edilmiştir.

3. PERSONEL VE YÖNETİM

35. Kurumda hâlihazırda işkence veya kötü muamele iddiasıyla yargılanan personel bulunmadığı, işkence ve kötü muamele iddiaları ile ilgili olarak idari soruşturma yürütüldüğü, yürütülen soruşturmalarda kusur ve ihmali olan personel hakkında suç duyurusunda bulunulduğu, bulunla birlikte suç duyurusunda bulunulan personelin tamamı hakkında takipsizlik kararı verildiği ve adli mercilerce haklarında yaptırım kararı verilmediği ifade edilmiştir.
36. Kurumda, son 1 yıl içerisinde hakkında idari nedenlerle disiplin cezası verilen 20 personel olduğu ifade edilmiştir.³
37. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla birebir gerçekleştirilen görüşmelerde, personele ilişkin olarak hiçbir şikâyet veya iddiada bulunulmamıştır.
38. Kurumda görev yapan ceza ve infaz koruma memurlarının; grup liderliği, iletişim, işkence kötü muamele, zor kullanma, ergen iletişimi gibi alanlarda hizmet içi eğitim aldıkları belirtilmiştir.
39. Ünitelerin temizliğinden özgürlüğünden mahrum bırakılanlar sorumludur. Maddi imkânı olmayan çocukların temizlik malzemesi ihtiyaçları kurum idaresi tarafından karşılanmaktadır.
40. Kurumda temizlik personeli bulunmamakta olup Kurumun temizliğini 18-21 yaş arası özgürlüğünden mahrum bırakılanlar yapmaktadırlar. Ziyaret esnasında çocuklar tarafından temizlenen koşullarda ve kurum genelinde genel temizliğin yeterli seviyede olduğu gözlemlenmiştir.
41. 18-21 yaş arasındaki genç özgürlüğünden mahrum bırakılanların iyi hali değerlendirilenlerinin günlük 10,00 TL yevmiye ile kurum içerisinde çalışabildikleri bilgisi edinilmiştir.
42. Kurumda maddi durumu iyi olmayan çocuklar için bağış usulü ile dışardan kıyafet temin edildiği belirtilmiş, Kurum deposunda bu kıyafetler heyetimizce görülmüştür.
43. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılanların 1 yıl içinde kavga etme, kasten yaralama, cinsel istismar, bağımlılık yapıcı madde getirme, sorumluluklarını yerine getirmeme ve engel olma,

3 Personelin disiplin suç ve cezaları ise şu şekilde belirtilmiştir:

- Kasıtlı olarak verilen emirlerin tam ve zamanında yapmamak, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmemek, görevle ilgili resmî belge araç ve gereçleri korumamak, bakımını yapmamak, hor kullanmak nedeniyle-Aylıktan kesme
- Verilen emirlerin tam ve zamanında yapılmasında kusurlu davranmak nedeniyle-Kınama
- Özürsüz veya izinsiz göreve geç gelmek, erken ayrılmak, görev mahallini terk etmek nedeni ile-Uyarma
- Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak nedeniyle-Uyarma
- Borçlarını kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak-Kınama
- Usulsüz müracaat veya şikâyette bulunmak-Uyarma
- Görevine veya iş sahiplerine karşı kayıtsızlık göstermek veya ilgisiz davranmak-Uyarma

çevreye veya kurum malına zarar verme gibi birçok konuda meydana gelen olaylarına ilişkin olarak tutanak düzenlenmiş ve bu olaylara sebep olan özgürlüğünden mahrum kalan çocuklara yönelik 1428 adet ceza verme kararı alınmıştır. Kurumda çocuklara söz konusu disiplin suçları nedeniyle uyarma, odaya kapatma, onarma-zararı tanzim ettirme, bazı etkinliklerden men, hücreye koyma, kınama gibi disiplin cezaları uygulanmıştır. Kurumda yaşanan ve adli mercilere bildirilen vaka sayısı ise idare tarafından 190 olarak bildirilmiştir.

44. Kurum idaresi; kurumda firar olayı yaşanmadığını bildirmiştir.
45. İntihara teşebbüs, kendilerine zarar verme, öfke kontrolünde zorlanma, taşkın ve saldırgan hareketler sergileme sebepleriyle Kurum müdürünün talimatıyla kısa süreli olarak ve kamera görüntüsü dâhilinde Kurumda son bir yıl içerisinde 27 özgürlüğünden mahrum bırakılanın müşahede odasına alındığı belirtilmiştir. Konuya ilişkin olarak müşahede defteri incelenmiş, bilgiler teyit edilmiştir. Müşahede odasında tuvalet bulunduğu görülmüş olup tuvalet bölümünün kamera açısına girmediği ve mahremiyetin sağlandığı kamera kayıt odasında teyit edilmiştir.
46. Kurumda son 1 yıl içerisinde 55 özgürlüğünden mahrum bırakılan nakil talebinde bulunmuş, bu nakil taleplerinin 31 tanesinin olumsuz, 24 tanesinin ise olumlu sonuçlandığı belirtilmiştir.
47. Çocuk kapalı ceza evlerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk tutuklular, haklarındaki hükmün kesinleşmesinin ardından Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliğindeki gerekli koşulları sağlamaları halinde çocuk eğitim evine alınabilmektedirler. Kurum idaresi tarafından yüksek güvenliğe sahip kapalı ceza infaz kurumlarından güvenlik tedbirleri daha düşük çocuk eğitim evine geçen çocuklarda güvenlik boşluğundan faydalanarak veyahut izin dönemlerinde firar etme vakalarının yaşandığı ve bu firar sonrası çocukların aile, çevre vb. çeşitli sebeplerle çoğunlukla tekrar suça sürüklendikleri açıklanmıştır. Rehabilitasyon sürecindeki çocukların suç işleyerek tekrar kapalı infaz kurumuna gelmelerinin çocuk açısından bu sürecin baştan başlatılmasına neden olduğu düşünülmektedir. Çocukların kapalı ceza infaz kurumundan eğitimevine geçişinden önce iyileşme sürecinin sekteye uğramaması, kendisine, çevresine ve işlediği suça ilişkin farkındalığını geliştirmesi, rasyonel çözümler bulması ve bu çözümleri hayata geçirmesi için iki kurum arasında ara bir geçiş hizmet modelinin belirlenmesi yönünde çalışmalarda bulunulmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

4. SAĞLIK VE PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ

48. Kurumda psiko-sosyal servişçe yürütülen faaliyetler ve hizmetlerin şu şekilde işlediği belirtilmiştir: *"Suça sürüklenen çocukların ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda bireysel görüşmeler, grup çalışmaları, aileler ile ortak yürütülen çalışmalar, sivil toplum kuruluşları işbirliği ile yürütülen çalışmalar başta olmak üzere çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Bunun yanı sıra çocuğun talebi olmasa bile grup Liderlerinin ya da Uzman Personelin gerekli gördüğü hallerde de bireysel görüşmeler gerçekleştirilir. Bu görüşmelerde çocukların ihtiyaçları doğrultusunda talepleri, ruhsal durumları, ailevi sorunları, ekonomik gereksinimleri vb. gibi durumlar görüşülür. Sorun tespit edilerek, tespit edilen sorunların imkânlar dâhilinde çözülmesi amaçlanmaktadır.*

Yargılanan mahkemeler tarafından tahliye edilen hükümlü ve tutuklular ailelerine teslimi konusunda da çalışmalar yürütülmekte, aileye ulaşılarak kuruma gelmesi yönünde bilgilendirme yapılmaktadır, ailesi olmayan ya da ailesine ulaşamayan çocuklar içinse Durum Değerlendirme

Raporu oluşturulup, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı yurtlara yerleştirilmesi yönünde düzenlenen rapor emniyet birimlerine, çocukla birlikte teslim edilmektedir.

İyileştirme faaliyetleri kapsamında, rehabilitasyon amacı ile film gösterimi, özel gün ve haftalarda kutlama çalışmaları yapılmakta, sivil toplum kuruluşları ile görüşmeler yapılarak ihtiyaç sahibi çocukların ihtiyaçları giderilmeye çalışılmaktadır. Hükümlü/tutuklu çocukların ödül yönetmeliği kapsamında İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının gerekli gördüğü durumlarda önerilerde bulunmaktadır.

Bunların yanı sıra mahkemelerin, tutuklu ve hükümlüler hakkında talep ettiği Sosyal İnceleme raporları, Sosyo-Ekonomik Durumu bildirir raporlar düzenlenerek talep edilen mahkemelere sunulur. Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinden talep edilen üç aylık bilgi formları tanzim edilerek ilgili yerlere iletilir.”

49. Psiko-sosyal servis tarafından iyileştirme programları kapsamında bireyselleştirilmiş iyileşme ve ARDEF(Araştırma ve Değerlendirme Formu) bireysel risk değerlendirme sistemleri kullanılarak çalışmalar yapıldığı, ARDEF ile her çocuğun ihtiyaçlarının ayrı ayrı belirlendiği, güvenli davranış, iyiye doğru öfke kontrolü, kişisel gelişim, sigaraalkol ve madde bağımlılığı, üreme sağlığı ana temalı grup çalışmaları yapılmakta olup uzman personel tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılanların ailelerine yönelik yüz yüze veya telefon ile görüşmeler gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Kurumda barındırılan çocuklar, talepleri halinde dilekçeleri ile başvuru yaparak veya kurum personelinin yönlendirmesi ile de bireysel görüşmeler yapabildiklerini belirtmişlerdir.
50. Kurumda kalan çocukların intihar riski taşıması veya intihar teşebbüsünde bulunmuş olanların psiko-sosyal servis tarafından intihar vaka toplantılarının yapıldığı, gerektiğinde tıbbi destek için kurumda görevli psikiyatristin olmaması nedeni ile kurum dışında psikiyatri polikliniğine sevklerinin sağlandığı ve yapılan görüşmeler ile psikiyatri tedavisinin desteklendiği, tedavi planının oluşturularak takip edildiği psikososyal servis çalışanları tarafından aktarılmıştır.
51. Kurum idaresi tarafından, Kuruma yeni gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanların ilk muayenelerinin sağlık servisinde gerçekleştirildiği, bu muayene esnasında genel sağlık muayenelerinin yanında darp ve cebir izi olup olmadığı, geçirilmiş hastalık öyküleri ve bulaşıcı hastalık belirtilerinin sorgulanarak sağlık fişine doldurulduğu ve sağlık dosyalarının düzenlendiği belirtilmiştir.
52. Kurumda, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara gerek Kurum gerekse sevk edilen hastanelerce ve il dışı hastanelerce yazılan reçetelerin, Eczacılar Odası Başkanlığınca sırası belirlenen eczanelere teslim edilerek ilaçların getirilmesinin sağlandığı, reçetede belirtilen psikiyatrik ve diğer sağlık nedenleri ile kullanılması gereken ilaçların tabibinin önerilen dozlarda ayarlamasının yapılarak ilgili özgürlüğünden mahrum bırakılanlara günlük doz olarak paketlenerek hazırlandığı, sağlık personelinin gözetim altında verildiği ve çocuk sağlık dosyalarında düzenli kayıt oluşturulduğu gözlemlenmiştir.
53. Kurumun kendine ait bir ambulansı bulunmakla birlikte Kurum idaresi tarafından 112 Acil den genellikle destek istendiği belirtilmiştir.
54. Revirde temel sağlık girişimleri ve ilk yardım müdahaleleri yapılabildiği, her ünitenin ayrı ayrı revir hizmetlerinden yararlandırıldığı sağlık servisi tarafından ifade edilmiştir.

55. Kurum idaresi tarafından, Kurumdaki 1 inci basamak sağlık hizmetlerinin, öncelikle Sincan Toplum Merkezinden görevlendirilen aile hekimi tarafından mesai günlerinde yarım gün çalışılarak yerine getirildiği, ihtiyaç halinde özgürlüğünden mahrum bırakılanların kampüs hastanesine veya diğer hastanelere sevk edilebildiği, sevklerde genellikle 1-2 günlük bekleme süresinin bulunduğu, çocuğun durumunun acil olması halinde sevkin süre beklemeksizin yapıldığı belirtilmiştir. Bulaşıcı hastalıklarla ilgili olarak, kurumda TBC taramaları, Portör muayeneleri ve hepatit B aşlarının rutin olarak yapıldığı ifade edilmiştir.
56. Kuruma madde bağımlılığı nedeni ile gelen veya suça sürüklenme nedeni dışında madde bağımlılığı da olan çocukların gelmesi halinde özel bir tedavi planına gerek duyulmadan sağlık servisinin yönlendirmesi ile tüm personelin kendi gözlem ve müdahale tekniklerini kullanarak çocuğun madde kullanım arzusunu engelledikleri, hâlihazırda madde bağımlılığı olan çocuk bulunmadığı sağlık servisi tarafından ifade edilmiştir. Bununla birlikte kuruma verilen bilgi belge talebi konulu yazı neticesinde ceza infaz kurumunun sunduğu ve çocukların hangi nedenlerle cezalandırıldığını gösteren listede, kuruma bağımlılık yapıcı madde sokmak nedeni ile hakkında disiplin cezası verilmesine karar verilen çocuklar bulunduğu görülmüştür.
57. Gerek ameliyat sonrası takip gerekse hastalıkları nedeni ile takibi gerekenlerin yataklı revir müşahede odasına alınarak takiplerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
58. Kurumda diş ünitesi ve haftada bir gün (Salı) öğleden sonra görevlendirilen diş hekimi bulunmaktadır. Diş ünitesinde diş çekimi ve dolgusu yapılmakta iken kanal tedavisi yapılamamaktadır. Kurumun diş ünitesinde sterilizasyon cihazının ve uygulanan diş tedavileri için gerekli araç gereçlerin bulunduğu da gözlemlenmiştir.
59. Kurumda çocuklara yönelik rehabilite edici hizmetler; psiko-sosyal ve eğitim servisleri tarafından bireysel görüşme, grup çalışmaları, meslek edindirme kursları olarak sınıflandırılmıştır.

5. EĞİTSEL, SOSYAL, SPORTİF VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

60. Kuruma gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanların eğitim-öğretim durumlarının kuruma gelmeden önce devam ettiği okul ile iletişim kurularak öğrenci durum belgesi ve tasdiknamesi istenerek tespit edilmektedir.
61. Kurumda kalan çocuklardan 143 çocuğun (okuma-yazma 1. ve 2 kademe (17), açık öğretim lise (86) ve ilköğretim (26), örgün eğitim (14)) eğitimine devam ettiği; eğitimine devam edemeyen 62 kişinin ise kuruma kabullerinin eğitim-öğretim kayıt tarihleri dışında olmaları nedeni ile kayıtlarının bir sonraki eğitim-öğretim döneminde yapılacağı ifade edilmiştir.
62. Kurum bünyesinde İş Yurdu Müdürlüğünün yedi adet işkolu ile faaliyette olduğu; iş yurdu atölyeleri olarak kurumda kalan çocuklara eğitim ve öğretim amaçlı hizmet verdiği gözlemlenmiş olup özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların herhangi bir işkolunda çalıştırılmadığı ifade edilmiştir.
63. Kurumda, gelişim döneminde özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların eğitim, sosyal ve sportif faaliyetler ile sağaltımının desteklenerek enerjilerini olumlu yöne aktarımlarının sağlanması için kurumda her gün mesai saatleri boyunca, en az bir eğitim ve iş/meslek kursları gibi faaliyetlerden yararlandırılmaktadır. Kurumda açılan kurslarda halk eğitim merkezi tarafından kurs süresi boyunca katılım gösteren çocuklara sertifika verilmektedir. Faaliyetler iki grup halinde

öğleden önce ve öğleden sonra verilmektedir. Aşağıda verilen 16 farklı kursların isimleri listelenmiştir. Kurum idaresi tarafından bildirilen faaliyetler şunlardır:

I. ve II. Kademe Okuma-Yazma Kursları

Saç Sakal Kesimi Kursu (Umuda Giden Yol Projesi Kapsamında)

Dekoratif ahşap süsleme kursu

Takı çizimi ve üretimi kursu

Sulu boya resim kursu

Kur'an kursu

Drama kursu

Halk oyunları

Badminton kursu

Boyacı çini işlemeciliği kursu

Bakır kursu

Erkek dış giysileri dikimi kursu

Bilgisayar kursu

Kaynak kursu

Enerji dağıtım bakım onarımcısı kursu

Sosyal ve Kültürel Faaliyetler Konferans ve Seminerler Münazaralar

Sportif Faaliyetler

Tiyatro ve sinema gösterileri

Tören ve anma günleri

Konser ve Müzik Çalışmaları

Diğer Sosyal ve Kültürel Faaliyetler

Kurumda akademik eğitim faaliyetleri olarak;

Okuma Yazma 1. Kademe Kursu

Okuma Yazma 2. Kademe Kursu

Açık Öğretim Sınavlarına Hazırlık Kursları

Din Eğitimi Kursları

64. Tek bir kişi dahi olsa o kişi için okuma yazma kursu açıldığı, iki buçuk aylık bir sürenin sonunda çocukların okuma yazmayı öğrenebildiği ifade edilmiştir.
65. Yukarıda zikredilen kurslar ve çalışmalar dışında; havaların toprak ekim ve dikimine fırsat verdiği tarihlerde, halk eğitim merkezince görevlendirilen ziraat mühendisinin yönlendirmesiyle, özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar tarafından hobi bahçesi oluşturulmaktadır. Ancak ziyaret tarihi itibarıyla havaların soğuk olmasından dolayı hobi bahçesi uygulaması gözlemlenememiştir. Kurum idaresi ve özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar, ekme dikme işlerinden keyif aldıklarını, bu sayede streslerini hafifletebildiklerini, ürün elde edebilmekten

dolayı iyi hissettiklerini ifade etmişlerdir. Söz konusu uğraş heyetimiz tarafından örnek ve takdire layık bir çalışma olarak değerlendirilmiştir.

66. Çocuklar takı atölyesinde öğrendiği boncuk işleme tasarımlarını istekleri halinde odalarında da yapabilmektedir.
67. Dikim atölyesi, kaynak, elektrik tamiri, metal kurslarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar bu kurslara katılarak normal hayatta 3-5 yıl arasında alınan kalfalık eğitimini kurumda kurs katılım süresini tamamlayarak almaktadır. Kurum idaresi tarafından bu sayede kalfalık unvanı alan çocukların kurum dışında iş bulabilmelerinin kolaylaştığı aktarılmıştır.
68. Elektrik tamiri kursunda özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar kurumun onarım gerektiren buzdolabı, çamaşır makinesi gibi elektronik eşyaların tamirini de yapmaktadırlar.
69. Kurumda faaliyet kurslarında iş güvenliğini gerektiren hususlar dikkate alınmıştır. İş/meslek kurslarında işin başlamasından önce eğitici tarafından bilgilendirilen çocuklar için duvarlara bilgilendirici levhalar asıldığı, çocukların iş güvenliği hakkında bilgilendirildiği tebligat belgelerini imzaladıkları görülmüş ayrıca her 15 günde bir bilgilendirilmenin çocuklara tekrarlandığı belirtilmiştir. Bu kursların yapıldığı atölyede havalandırma sisteminin de bulunduğu ziyaret heyetimizce gözlemlenmiştir.
70. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde, Kurumda barındırılan tüm özgürlüğünden mahrum bırakılanların yukarıda belirtilen faaliyetlerden ilgi alanlarına uygun olanlarından faydalandırıldığı ifade edilmiştir. Faaliyetlere katılmadığını ifade eden çocuklardan biri katılım konusunda istekli olmadığını belirtmiştir. Hükümlü ünitesinde kalan çocuklardan biri ise katılım gösterdiği kurs bitimine az bir süre kala grup lideri olan infaz ve koruma memuru ile çatıştıklarını, bu nedenle kurstan ayrıldığını belirtmiştir. İdare ile yapılan görüşmelerde hükümlü ünitesinde kalan çocuğun kursta arkadaşı ile kavga etmesi nedeni ile kendisi ve tartıştığı diğer arkadaşının da kurstan uzaklaştırıldığı ifade edilmiş ve çocuk dosyasında bulunan gelişim kartı da heyetimizce incelenmiştir.
71. Kurum halk eğitim merkezinde görevli eğiticiler ile kurs faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Bakır kursu eğiticisi ise kurumun kadrolu personelidir.
72. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan açık öğretime kayıtlı olan çocukların ders kitaplarına erişiminin sağlandığı, eksik olan defter ve kitapların halk eğitim merkezince giderildiği ifade edilmiştir. Ayrıca kurum idaresi sınavlardan 1-1,5 ay önce takviye ders destekleme kursu açarak sınava girecek çocuklara destek olduklarını belirtmişlerdir. Taşın Altındaki Eller Projesi ile Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri tarafından eğitim-öğretim dönemlerinde öğrencilere özellikle Türkçe ve Matematik konularında hafta içi, öğleden sonra ders anlattıkları, çocukları sınavlara hazırladıkları belirtilmiştir. Ancak ünitelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde genel olarak bu tür bir gönüllü çalışmadan haberdar olmadıklarını aktarmışlardır.
73. Kurumda Kur'an kursu dersleri hafız imam tarafından verilmektedir. Ayrıca bir vaiz de temel ibadetler eğitimi vermek üzere görevlendirilmiştir.
74. Kurumda açık ve kapalı spor salonları ve halı saha bulunduğu görülmüş, bu spor alanların hepsinin hazırlanan haftalık spor programı ile her çocuk tarafından haftada en az bir kere kullandırıldığı ve

sportif faaliyet olarak 2018 yılında 22 faaliyet gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Ayrıca bu spor programlarından ayrı olarak badminton ve halk oyunları kursları verilmektedir. Kapalı spor salonunda basketbol ve voleybol kurumlar arası ve kurumda kalan çocuklar arası derbi ve turnuvalar da gerçekleştirilmektedir.

75. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklarla yapılan görüşmelerde, şikâyet, istek ve ihtiyaçlarını (doktor, kantin, hukuki yardım, berber ve herhangi bir şikâyetini) dilekçe yazarak Kuruma bildirdikleri, bu dilekçelerin Kurum idaresi tarafından ise en kısa sürede cevaplandırılarak ilgili yerlere sevk edildiği ve işlemlerin gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.
76. Kurumda idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen 19 adet uydu kanalı, 1 adet Digtürk kanalı, 1 adet de Kurum sinema kanalı (kurum etkinliklerinin gösterildiği ayrıca yerli yabancı filmlerin gösterildiği kanal) ile birlikte toplam 21 kanal bulunduğu bildirilmiş olup belgesel kanalı bulunmamaktadır. Ayrıca bazı duyurular TV' den yayınlanmaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklarla yapılan görüşmelerde sinema kanalında hep aynı film yayınlatıldığı ve bazı kanalların çekmediği ifade edilmiş, belgesel kanalı eklenmesi yönünde talepte bulunulmuştur. Kurum idaresi ile yapılan görüşmede çocukların istedikleri ve eğitim servisinin onayladığı filmlerin sinema kanalında yayınlandığı, haftalık olarak filmlerin değiştirildiği açıklanmış, çekmeyen kanallar ile ilgilenecekleri ifade edilmiştir.
77. Bilgisayar odasında, kütüphanede ve "Kapılar Kapanmasın Projesi" kapsamında şark odası olarak tasarlanan ve drama eğitimi gibi çeşitli eğitim ve etkinliklerin gerçekleştirildiği çok amaçlı salonda, eğitim kurulu kararı ile seçilen film gösterimlerinin her gün saat 14:00 ve 19:00 saatlerinde yapıldığı kurum idaresi tarafından aktarılmıştır.
78. Kütüphanede özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların katıldığı münazaralar yapıldığı aktarılmıştır.
79. Döşeme masrafları Kızılay tarafından finanse edilen Şark Odasında her hafta Cuma günleri drama eğitimi verilmesi, drama uygulamasının kişinin kendini dışardan bir göz olarak görerek kendi farkındalığına erişebilme, grup içerisinde iyileşebilme gibi etkileri sebebiyle Heyetimizce drama eğitimi ve şark odası örnek bir uygulama olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca şark odasında halı olması ve içine ayakkabı ile girilmesi kurumda kalan çocuklar için evde olma hissini yarattığı değerlendirilmiştir. Bu sebeple Kurum bünyesinde gerçekleştirilen olumlu uygulamaların tüm çocuk ve gençlik ceza infaz kurumlarına rehber olacak şekilde yaygınlaştırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

6. DIŞ DÜNYAYLA İLETİŞİM

80. Kurum idaresi tarafından, özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların mevzuatın öngördüğü şekilde her ayın ilk haftası açık görüş ve diğer haftalarda kapalı görüş hakkında çocuk mahkûmlar 90 dakika, genç mahkûmlar ise 60 dakika olarak yararlanmakta olduğu, bununla birlikte davranışları ve yüksek yararları göz önünde bulundurularak çocuklara kapalı görüş haklarından birini açık görüşe çevirme veya açık görüş süresini uzatma ödülü verebildikleri ifade edilmiştir. Söz konusu husus özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca da teyit edilmiştir.
81. Gerek özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar gerekse kurum idari personeli tarafından çocuğun ailesi ile yüz yüze görüşmesinin çocuğun davranışlarında olumlu etkiler doğurduğu

düşünüldüğü ifade edilmiştir. Nitekim aileyle kurulan bağın çocuk gelişiminde önemli olumlu etkileri olduğu bilinmektedir. Olumsuz tutum ve davranışları veya zararlı arkadaş çevresi olan çocukların aile bağlarının kuvvetlendirilerek kurum içerisinde uygulanan rehabilitasyon çalışmalarının desteklenmesi ve çocuğun kurum dışına çıktığında ihtiyacı olan çevre değişikliğinin zemininin oluşturulması amaçları ile kapalı görüşlerin açık görüşe çevrilmesi için gerekli yönetmelik düzenlemesinin yapılmasının özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuğun yüksek yararına olacağı düşünülmektedir. Ceza infaz kurumu idaresi tarafından da uygulamada çocukların aileleri ile görüştükten sonra çok daha huzurlu ve mutlu oldukları, kurumda daha iyi halli davranış gösterdikleri, dolayısıyla çocuklar için sağlanan aylık 3 kapalı görüş hakkının da Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'te yapılacak değişiklik ile açık görüşe çevrilmesinin yerinde olacağı ifade edilmiştir.

82. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların telefon ile görüşme gün ve saatlerinin kurumda bulunan telefon adedi, başvuru sırası, kurumun asayiş ve güvenliği dikkate alınarak idare tarafından belirlenen gün ve saatlerde yapılmakta olduğu kurum idaresi tarafından belirtilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar ile yapılan görüşmede; görüşme yapmak konusunda sıkıntı yaşamadıklarını ancak 10 dakika görüşmenin kendilerine yetmediğini, daha uzun süre görüşme yapmak istediklerini, özellikle ailesi uzakta olanların her zaman ziyaret edilme imkânı bulamadıkları için en azından telefon görüşme süresinin daha uzun tutulmasını isteklerini belirtmişlerdir.
83. Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in "Ödül Türleri" başlıklı 7'nci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca; "*Çocuk hükümlü ve tutuklulara, yukarıda sayılanlar yanında anne ve babasıyla veya vasisi ile kurum personelinin yakın nezareti olmaksızın aile görüşmesi yapma ödülü verilebilir.*" Kurumda çocukların aileleri ile kalabilecekleri şekilde tasarlanmış 3 adet oda bulunmakta ise de henüz çocukları ile birlikte vakit geçirmek üzere gelen aile olmadığı bilgisi edinilmiştir. Mezkûr hüküm doğrultusunda ceza infaz kurumu idaresi tarafından ödüllendirme yapıldığı, ancak özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların ailelerinin söz konusu hükümde "kardeş" ibaresine yer verilmemesinden kaynaklı olarak çocuklarını eve ya da başka bir yere bırakamadıkları ve uygulamada bu ödülünden faydalanamadıkları ifade edilmiştir. Konuyla ilgili Bakanlıkça çalışmalarda bulunulmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir.
84. Ceza infaz kurumu idaresi tarafından aralarındaki Protokol sayesinde maddi imkânı olmayıp ziyaretlere gelemeyen ailelerin yol parasının Kızılay tarafından karşılanabildiği ifade edilmiştir.

D. TAVSİYELER

85. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların bulunduğu tespit edilmiş ve Arapça bilen bir personelin tercüman olarak görevlendirilmiş olup her üniteye yabancı uyruklu çocuklara resimli broşürler ile bilgilendirme sağlanmıştır. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancı çocuklara yönelik bilgilendirme ve iyileştirme çalışmalarının sağlıklı bir biçimde yürütülmesi için kurumda tercüman olarak personel görevlendirilmesi olumlu bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.

86. Dünya Sağlık Örgütü ruh sağlığını koruyucu önlemler olarak spor faaliyetlerinin önemini vurgulamaktadır.⁴ Çocuklar için düzenli spor yapmak; çocuğa sosyal becerilerini geliştirme, takım içerisinde paylaşma, yardımlaşma, işbirliği kurma, tek başına problem çözebilme ve etkili iletişim kurma becerilerini kazandırır. Öz disiplin, öz saygı ve özgüven gelişiminde de spor yapmanın olumlu etkisi bilinmektedir. Kurumda da spor faaliyetlerine önem verildiği ve özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların gün içinde bu faaliyetlerden yararlandırıldığı, ayrıca kurum faaliyetleri olarak açılan kurslarda, çocukların el emekleri ile yaptıkları ürünlerin satış ve sergisinin yapılması, yine çocuklar tarafından yapılmış resimlerin kurumun iç koridorlarında sergilenmesi iyi uygulama örneği olarak değerlendirilmiştir.

1. KURUM İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

87. Kurumda madde bağımlısı çocuk bulunmadığı belirtilmiş ise de özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların aldığı disiplin cezalarına yer verilen ve Heyetimize sunulan belgede kuruma “bağımlılık yapıcı madde sokmak” tan dolayı ceza alan çocuklar olduğu tespit edilmiştir. Bağımlılık ile ilgili olarak grup çalışmaları dışında bir iyileştirici yöntemin kullanılmadığı değerlendirilmiş olup madde bağımlılığı ile ilgili sağlık ve psiko-sosyal servisin iyileştirici çalışmalar konusunda çözüm odaklı çalışmalarda bulunması,
88. Kurumda idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen 19 adet uydu kanalı, 1 adet Digtürk kanalı, 1 adet de Kurum sinema kanalı bulunduğu belirtilmiş olup özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklarla yapılan görüşmelerde sinema kanalında hep aynı film yayınlatıldığı ve bazı kanalların çekmediği ifade edilmiştir. Kurum idaresi ile yapılan görüşmede çocukların istedikleri ve eğitim servisinin onayladığı filmlerin sinema kanalında yayınlandığı, haftalık olarak filmlerin değiştirildiği açıklanmış, çekmeyen kanallar ile ilgilenenleri ifade edilmiştir. Bu konunun takip edilmesi ve çocukların gelişimini olumlu yönde etkileyecek başkaca kanalların eklenmesi hususunda gerekli özenin gösterilmesi,
89. Kurumda 1428 birbirinden farklı olay yaşandığı ve olaylara dahil olan çocuklara disiplin cezası verildiği aktarılmış olup ödül – ceza yönteminin çocukların davranışlarının şekillendirilmesinde olumlu etkisi olduğu bilinmektedir. Ancak çocuk aynı olumsuz davranışı tekrarlamakta ısrar ediyor ise bu davranışın olumlu davranışa çevrilmesi için çocuğun kişilik yapısı değerlendirilerek cezaların bireyselleştirilmesi elzemdir. Bu sebeple ilgili çocuklara yönelik farklı yaklaşım yöntemlerinin geliştirilerek cezaların bireyselleştirilmesi,
90. Görüş alanı dışında kalan noktalara kamera yerleştirilmesi,

2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

91. 21.12.2018 tarihinde ilgili ceza infaz kurumunda meydana gelen olaylarla ilgili sürecin titizlikle takip edilmesi,
92. Çocukların ayakkabısız bir şekilde girebildiği, çok amaçlı kullanılan şark odası ve drama eğitimi uygulamalarının çocuklar için oldukça olumlu olduğu değerlendirildiğinden uygulamanın diğer çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumlarında yaygınlaştırılması,

4 Dünya Sağlık Örgütü, 2018, Fiziksel Hareket Küresel Eylem Planı.
https://www.tuseb.gov.tr/enstitu/tacese/yuklemeler/ekitap/UA_kuruluslar/fiziksel_aktivite.pdf (E.T.:20.02.2019)

93. Çocukların kapalı ceza infaz kurumundan eğitimevne geçişinden önce iyileşme sürecinin sekteye uğramaması, kendisine, çevresine ve işlediği suçla ilişkin farkındalığını geliştirmesi, rasyonel çözümler bulması ve bu çözümleri hayata geçirmesi için iki kurum arasında ara bir geçiş hizmet modelinin belirlenmesi yönünde çalışmalarda bulunulması,
94. Kurum idaresi tarafından da belirtildiği üzere kurumda 144 grup lideri olması gerekirken 92 grup lideri olarak görevlendirilecek personelleri bulunduğu bu nedenle 52 grup lideri olarak görevlendirilecek personele ihtiyaç duyulmakta olup bu eksikliğin giderilmesi amacıyla çalışmalarda bulunulması,
95. Çocuklar için sağlanan aylık 3 kapalı görüş hakkının da Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'te yapılacak değişiklik ile açık görüşe çevrilmesi ile ilgili görüşlerin akademisyenler ve uygulayıcılarla birlikte değerlendirilmesi,
96. Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in "*Çocuk hükümlü ve tutuklulara, yukarıda sayılanlar yanında anne ve babasıyla veya vasisi ile kurum personelinin yakın nezareti olmaksızın aile görüşmesi yapma ödülü verilebilir.*" Hükümünü haiz 7'nci maddesinin 2'nci fıkrasının özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların "kardeşlerini" de kapsayacak biçimde değiştirilmesi için gerekli mevzuat çalışmalarının yapılması,
97. Kurum ziyaretinde gerek idareciler ve personel ile gerekse özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla gerçekleştirilen görüşmelerde tutuklu kalıp tahliye edilen yahut da cezası infaz edilip salıverilen çocukların önemli bir çoğunluğunun belirli bir süre sonunda tekrar suç işleyerek ceza infaz kurumuna geldikleri anlaşılmıştır. Bu sonucu doğuran en önemli faktörlerin çocuğun parçalanmış yahut suç profili yüksek bir aileye sahip olması, yaşadığı mahalle vb. ortamların çocuğu suçla sürüklediği, çocuğun kendisi ve ailesinin eğitim seviyesinin düşük olması başta olmak üzere içinde yaşadığı aile, toplum, eğitim gibi unsurların bulunduğu görülmüştür. Bu sebeple çocukların suçla sürüklenmesinin önlenmesi adına Sincan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu yönetimi tarafından da önerilen Adalet Bakanlığı, Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşların çocuğun üstün yararını ve sağlıklı gelişimini gözeterek çocuğu gözlemlemesi, ruhsal ve bedensel gelişimini takip etmesi, destek vermesi, infazı gerçekleştikten sonra topluma kazandırılması ve yeniden suçla sürüklenmesini önleyecek bütüncül bir politikanın elzem olduğu anlaşılmıştır. Böylesi bir politikanın geliştirilebilmesi adına İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Raporundaki tavsiye tekrarlanmakta (*İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Raporu, prg. 86*) ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 3'üncü ve 4'üncü maddeleri doğrultusunda Adalet Bakanlığı ile ilgili diğer kurum ve kuruluşların görüş alışverişinde ve çalışmalarda bulunması, hususlarının tavsiye edilmesi değerlendirilmiştir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

DENİZLİ BOZKURT KADIN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU

2019 / 14

KISALTMALAR

AIÖK	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
APT	İşkenceyi Önleme Derneği
ARDEF	Araştırma ve Değerlendirme Formu
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”, Sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK, kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmektedir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, 11.03.2019 tarihli TİHEK Başkanlık görev emri üzerine, 14.03.2019 tarihinde Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumuna¹ habersiz bir ziyaret düzenlenmiştir.
4. Ziyaret heyetinde, TİHEK Kurul üyesi D... E... başkanlığında, Koordinatör Dr. H... A..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı H... K..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı H... A... ve Uzm. Psikolog A... Ö... yer almıştır.

B. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

5. Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu, Denizli İli Bozkurt İlçesi Mehmetçik Mahallesi’nde bulunmakta olup Denizli Adliyesi’ne 54, Çardak Adliyesi’ne 6 km uzaklıktadır. 18.12.2004 tarihinde Adalet Bakanlığı Oluru ile hizmete açılan Kurum, toplam 12.458 metrekarelik bir alan üzerine kurulmuştur. Kurum binaları, ilk olarak öğrenci yurdu olarak tasarlanmış, ancak öğrenci yurdu olarak hiç kullanılmadan kurum hizmetine devredilmiştir.
6. Kurum idaresi tarafından, Kurumdaki iş yurdu atölyelerinin iş kapasitesini karşılamaması nedeniyle Kurum yerleşkesinin devamı niteliğindeki 5263 parsel numaralı ve 1.266, 32 metrekarelik arsanın da talep sonucu 27/07/2018 tarihli Bakanlık Oluru ile Kurum arsasına dahil edildiği ve atölye inşaatı çalışmalarının başlatılacağı bildirilmiştir.

2. MERKEZİN FİZİKSEL KOŞULLARI

7. Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu’nda, bir adet idari bina, bir adet yatakhane binası, bir adet atölye binası ve bir adet nizamiye binası bulunmaktadır. Yatakhane binası olarak kullanılan A Blok 4.375 metrekare olup binada 62 koğuş mevcuttur. Zemin kattaki 6 odada 4 adet, diğer odalarda ise 8 adet ranza bulunmakta olup toplam yatak sayısı 472’dir. Kurumda süngerli oda bulunmamaktadır. Kurumdaki 2 adet çocuk kreşi de yatakhane binası içinde yer almaktadır.

1 Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

8. Kurumda atölye binası olarak hizmet veren binada, konfeksiyon atölyesi, dokuma atölyesi ve pastacılık atölyesinin yanı sıra, okuma-yazma, resim, aerobik ve kuaförlük gibi meslek ve beceri edindirme kurslarının verildiği sınıflar bulunmaktadır.
9. Kurumda, özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından havalandırma olarak kullanılan bir açık alan bulunmaktadır. Bu açık alanda, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler için masalar bulunmaktadır.
10. Engelli ve yaşlı hükümlüler zemin katta barındırılmakta olup giriş katlarında rampalar bulunmaktadır.
11. Koşullar ve ortak alanların temizliği Genel Bütçe Ambar biriminden çıkış kaydı yapılarak sağlanmaktadır.
12. Koşullara her gün 20:30-23:30 saatleri arasında olmak üzere toplam 3 saat sıcak su verilmektedir. Kurumda kalorifer tesisatı bulunmaktadır.
13. Her mahpus için bir dolap bulunduğu ve mevsimine göre battaniye sayısının arttırıldığı bildirilmiştir.
14. Kurumda mevcut bulunan 404 hükümlü için 24 banyo ve 30 adet tuvalet bulunmaktadır.
15. Kurumda yaklaşık 350 kalem malzemenin bulunduğu bir kantin bulunmakta olup ayrıca talep edilen ihtiyaçlar uygun görülmesi halinde dış kantin yoluyla da temin edilerek satılmaktadır.
16. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı, İdari Binanın giriş katındaki hükümlüler için ayrılmış yemekhanede 3 öğün tabldot yemek servisi yapılmasıyla karşılanmaktadır. İhtiyacı olan veya doktor raporu sonucu diyet veren özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için diyet yemekler verildiği bildirilmiştir. Kurumda yemekler, kurumun kendi mutfağında görev alan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ve kurum aşçısı tarafından yapılmaktadır.
17. Kurumda yangın alarm sistemi mevcut olup 43 adet duman ve 3 adet ısı dedektörü bulunmaktadır. A ve B Blokte 10'ar adet konvensiyonel dedektör bulunduğu bildirilmiştir.
18. Kurumda, 18 adet dış güvenlik kamerası ve 30 adet iç güvenlik kamerası bulunmaktadır. Kayıt süreleri, dış güvenlik için ortalama bir ay iken, iç güvenlik kamerası kayıtları 25 gün hafızada tutulmaktadır.
19. Kurumda 2643 adet kitabın bulunduğu bir kütüphane mevcuttur.

3. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

20. Kurumun kapasitesi 350 kişi olup ziyaret tarihinde Kurumda tutulmakta olan hükümlü sayısı 404'tür. Kurum Açık Ceza İnfaz Kurumu niteliğinde olduğundan Kurumda tutuklu kişi bulunmamaktadır. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilere ayrılan odalar 16 metrekare olup bir odada en fazla 8 kişi kalmaktadır.
21. Kurumda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanların tamamı kadın hükümlü olup işitme-konuşma engelli 2 hükümlü bulunmaktadır. Yürümede zorluk çeken yaşlı özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, giriş katındaki odalarda tutulmaktadır.
22. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yaş dağılımı şu şekildedir:

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

19-20 yaş	6 hükümlü
21-30 yaş	85 hükümlü
31-40 yaş	122 hükümlü
41-50 yaş	118 hükümlü
51-60 yaş	45 hükümlü
61-70 yaş	22 hükümlü
71-80 yaş	6 hükümlü

23. Ziyaret tarihi itibarıyla Kurumda annesinin yanında kalan çocuk sayısı 24'tür. Çocuğu ile birlikte kalan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, ayrı bir bölümde, 4 anne ve 4 çocuk kalacak şekilde birlikte barındırılmaktadır.
24. Özel ihtiyaçları bulunan kişiler için, diğer kurum ve kuruluşların yapmış oldukları hibe desteklerinin kullanıldığı, ayrıca anne yanında kalan çocuklar için günlük iaae bedeli olan 8,5 TL'ye ek olarak 3,5 TL daha verildiğı ve bu çocuklar için 3 öğün yemek ve 1 öğün ek gıda olmak üzere günde 4 öğün yemek verildiğı bildirilmiştir.
25. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, suç türlerine, yaş grubuna ve uyrukluklarına göre odalara ayrılmaktadır.

4. MERKEZ PERSONELİ

26. Kurumda 113 personel genel mevcudu olup, fiilen görev yapan 97 personel bulunmaktadır. Personellerden 9 personel kurum dışı geçici görevli, 5 personel ücretsiz izinli, 2 personel ise doğum öncesi ve sonrası aylık izinli durumdadır. Personelin meslek grubu, unvan ve eğitim seviyelerine göre dağılımı şu şekildedir:

<i>Yüksek lisans mezunu</i>	1 Kurum Müdürü,
<i>Lisans mezunu</i>	2 Kurum İkinci Müdürü,
	1 İdare Memuru,
	1 Öğretmen,
	3 Psikolog,
	1 Sosyal Çalışmacı,
	1 Sayman,
	4 İnfaz ve Koruma Başmemuru,
	34 İnfaz ve Koruma Memuru,
	2 Teknisyen,
	1 Şoför,
	1 Kaloriferci,
<i>Önlisans mezunu</i>	2 İnfaz ve Koruma Başmemuru,
	27 İnfaz ve Koruma Memuru,
	1 Bilgisayar İşletmeni,
	1 Teknisyen,
<i>Lise mezunu</i>	1 Şoför,
	22 İnfaz ve Koruma Memuru,
	1 Teknisyen,

	1 Sağlık Memuru,
	1 Memur,
	2 Aşçı,

27. Kurum kadrosunda görevli doktor bulunmamaktadır. Denizli Sağlık İl Müdürlüğü tarafından haftada iki kez yarım gün için görevlendirilen bir aile hekimi ve haftada bir kez yarım gün öğleden sonra için görevlendirilen bir diş hekimi Kurumda çalışmaktadır.
28. Kurumda, 3 psikolog ve 1 sosyal çalışmacı görev yapmaktadır.
29. Vardiyada görevli personele geçen yıl içerisinde öfke kontrol eğitimi verildiği, ayrıca vardiya dışında kalan personele intihar ve kendine zarar verme davranışlarına yönelik eğitim verildiği, Hasan Erbil Eğitim Merkezi tarafından tüm personele yönelik olarak kriz müdahalesi eğitimi verildiği bildirilmiştir. Ayrıca, Kurumda görevli tüm personele, tamamı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen temel eğitim ve hizmet içi eğitimler çerçevesinde insan hakları eğitimi verildiği belirtilmiştir.
30. Kurumda, daha önce çalıştığı kurumlarda ceza alan veya ceza alıp başka kurumlara tayin giden personel haricinde, fiilen görev yapmakta olan personel arasında disiplin cezası veya adli ceza alan personel bulunmadığı ifade edilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

31. Ziyaret öncesinde TİHEK heyeti tarafından, TİHEK ve ulusal önleme mekanizması hakkında bilgi verilmiş ve Kurum müdürü ile görüşülerek Kurum hakkında genel bilgi alınmıştır. Sonrasında ziyaret heyeti tarafından havalandırma alanı, konfeksiyon ve pastacılık atölyeleri ve resim, aerobik, kuaförlük, okuma-yazma kursları gibi aktivite alanları, revir, kantin ile diğer ortak alanlar incelenmiş, ardından koğu dışı ve koğuşlarda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşme yapılarak bu kişilerin şikâyet ve talepleri dinlenmiştir. Kurum yönetimi ile tekrar bir araya gelinerek heyetin gözlemleri ile özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep ve şikâyetlerinin idareye aktarılması ile ziyaret sonlandırılmıştır.

1. ŞİKÂYET VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ

32. Kurum idaresi tarafından, özgürlüğünden mahrum bırakılanların ihtiyaç ve talep dilekçelerinin bir sonraki gün işleme alınmak üzere her akşam sayımlarda toplanarak nöbetçi müdür ve sorumlu başmemurca ilgili birimlere sevk edildiği ve birimlerde ilgili personelin evrakı inceleyip gereğini yaptığı ifade edilmiştir. Ayrıca, Kurumda bulunan şikâyet kutularının ayda bir kez Kurum Müdürü başkanlığında tutanak ile açıldığı ve şikâyetlerin değerlendirildiği ve talepleri üzerine uygun görülmesi halinde özgürlüğünden mahrum bırakılanların ilgili uzman ve diğer personelle görüşüğü ve ilgili birimlere yönlendirildiği bildirilmiştir.
33. Görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin çoğu, kendilerini ifade etmek, talep ve şikâyetlerini ulaştırmak maksadı ile idare ile görüşme taleplerinin olumlu karşılanmadığını, Kurum Müdürü ile görüşmede sorunlar yaşadıklarını ve dilekçelerine cevap almakta zorlandıklarını, yaklaşık olarak 1 ay beklediklerini dile getirmişlerdir. Görüşme yapılan kişilerden biri ise, çocuğunun durumu ile ilgili olarak Kurum Müdürü'nden özel görüşme talep ettiğini, bu

talebinin olumlu karşılandığını, Kurum personelinin de girişimiyle sorununun çözüldüğünü iletmiştir.

34. Son bir yıl içinde, Kurumdaki 118 özgürlüğünden mahrum bırakılanın başka bir kuruma nakil talebinde bulunduğu ve bunlardan 108 kişinin talebinin olumlu sonuçlandığı bildirilmiştir.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR

35. Kurumda atölye binası olarak hizmet veren binada, konfeksiyon atölyesi, dokuma atölyesi ve pastacılık atölyesinin yanı sıra, okuma-yazma, resim, aerobik ve kuaförlük gibi meslek ve beceri edindirme kurslarının verildiği sınıflar bulunmaktadır. Sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin ve meslek edindirme kurslarının yürütüldüğü alanlar ile pastacılık ve dokuma atölyesinin yeterli doğal aydınlanmaya sahip, hijyenik ve söz konusu faaliyetlerin yürütülmesi için uygun alanlar olduğu gözlemlenmiştir. Öte yandan, konfeksiyon atölyesinin incelemeleri sırasında, atölyenin havalandırmasının az, doğal aydınlanmanın yetersiz ve ortamın tozlu olduğu ve hijyenik koşulların yetersiz olduğu gözlemlenmiş, benzer şikâyetler görüşme yapılan kişilerce de dile getirilmiştir.
36. Koşullar ve özgürlüğünden mahrum bırakılanların kaldıkları odalar 08:00-16:00 saatleri arasında kilitli tutulmakta olup bu saatler arasında özgürlüğünden mahrum bırakılanların odalarına girmelerine izin verilmemektedir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, dinlenme ve zaman geçirmek için mevsim şartları fark etmeksizin daima Kurumdaki açık havalandırma alanını kullanmaktadır. İş yurtlarında çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar da öğle paydoslarını bu açık alanda değerlendirmektedir.
37. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların en çok yakındıkları hususlardan birinin, gün içerisinde odalarının kilitli tutulması ve kişilerin dinlenme saatlerini odalarında geçirememesi olduğu tespit edilmiştir. Havalandırma alanının ve alanda bulunan masa sayısının yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Nitekim, havalandırma alanında bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanların bir kısmının, oturacak sandalye ya da sıra olmamasından dolayı ayakta bekledikleri ya da kaldırım taşları üzerine oturmak zorunda kaldıkları görülmüştür.
38. Kurum idaresi tarafından, engelli ve yaşlı hükümlülerin zemin katta barındırıldığı ve giriş katlarında rampalar bulunduğu ifade edilmiş ve bu durum ziyaret heyeti tarafından da tespit edilmiştir. Özellikle yürüme zorluğu çeken veya fiziksel rahatsızlığı bulunan kişiler ile yaşlı kişilerin ve çocuklu annelerin giriş katındaki odalarda kaldıkları görülmüş ve iyi bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.
39. Görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, kahvaltı öğünü başta olmak üzere, öğünlerde verilen yemek miktarının az olduğunu dile getirmişlerdir. Görüşülen kişilerden bazıları, çocuklara da yetişkinlere verilen yemeklerin verildiğini, çölyak hastalarının özel beslenme ihtiyaçları çerçevesinde gereken özenin gösterilmediğini ifade etmişlerdir. Öte yandan, Kurum idaresi tarafından ise, yemeklerin miktar ve çeşitliliğinin menüye göre değişiklik göstermekle birlikte, her öğünde en az 3 (üç) çeşit yemek verildiği belirtilmiştir. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 21/02/2019 tarih ve 95895915-020-E.854/28549 sayılı yazısı ile 01/04/2019 tarihinden itibaren günlük iye miktarının;

"- Hükümlü ve tutuklular ile görevi başında bulunan personel için 7,00 TL'den 8,50 TL'ye;

Ceza infaz kurumlarında barındırılan çocuk hükümlü ve tutuklular için 10,00 TL'den 12,00 TL'ye, Kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklar ve süt emziren hükümlü tutuklu anneler ile hamile hükümlü ve tutuklular için 10,00 TL'den 12,00 TL'ye yükseltilmesine karar verildiği" bildirilmiştir.

40. Sağlık sorunları olan ve diyet yemek yemesi gerekli hükümlü listesinin aylık olarak sağlık görevlileri tarafından saptandığı ve rapor tarihi itibarıyla 43 hükümlüye diyet yemek çıkartıldığı, annesi yanında kalan çocuklara günlük 8,50 TL iye bedeline ek olarak 3,50 TL ek gıda verildiği, çocukların gelişimlerine uygun olması açısından günde iki adet süt, bir adet yumurta ve meyve verildiği belirtilmiştir. Kurum tarafından, heyetimizle paylaşılan 1 aylık yemek listesinden, anne yanında kalan çocuklar için süt, yumurta ve meyve ile birlikte ek gıda verildiği tespit edilmiş ve iyi bir uygulama örneği olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca yemek listesinde, özel beslenme ihtiyacı olanlar için diyet yemeği verildiği, diyet yemeklerin yağsız ve tuzsuz olarak pişirildiği ve normal menüdeki tatlı yerine diyet menüsünde meyve verildiği bilgisi yer almakta ve iyi bir uygulama olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan, diyet listesi incelendiğinde görüşmelerde dile getirildiği üzere, çölyak hastası özgürlüğünden mahrum bırakılanların gereksinim duyduğu diyetin gözetilmediği görülmektedir.
41. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan bazıları, kendilerine bozuk süt verildiğini iddia etmişlerdir. Ziyaret heyeti tarafından yemekhanede yapılan incelemede ise, yemekhanenin hijyenik ve temiz olduğu, yiyeceklerin ayrı bölümlerde muhafaza edilip hazırlandığı, yemekhanede bulunan süt ve yumurta gibi ürünlerin son kullanma tarihinin geçmediği, meyve ve sebze gibi ürünlerin ise taze oldukları tespit edilmiştir.
42. Kurumda mevcut 404 hükümlü için 24 banyo ve 30 adet tuvalet bulunmaktadır. Görüşme yapılan kişiler, tuvalet ve banyo sayısının az olmasından, bu nedenle sıra beklemek zorunda kaldıklarından ve tuvaletlerde sabun olmamasından yakınmışlardır. Bu husus Kurum idaresince de doğrulanmış, Kurumun fiziksel ve teknik sorunlarının olduğu ifade edilmiştir.
43. Görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanların büyük bir bölümü, yataklarının çok eski olduğunu, dinlenme ihtiyacını karşılamada yetersiz kaldıklarını ve değişmesi yönündeki taleplerinin olumlu karşılanmadığını iddia etmişlerdir. Ziyaret heyeti tarafından da yatakların çok eski ve rahatsız oldukları, uzun süre kullanılmasından kaynaklı olarak yataklarda çökmeler meydana geldiği ve sağlıklı bir uyku için uygun olmadıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca, anne yanında kalan çocukların anneleri ile birlikte aynı yatakta yattıkları, iki çocuklu bir annenin iki çocuğu ile birlikte tek kişilik bir yatakta uydukları gözlemlenmiştir.

3. KURUMDA BULUNAN İŞ YURTLARI VE ÇALIŞMA KOŞULLARI

44. Kurum, açık ceza infaz kurumu niteliğinde olduğundan özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler için çalışma zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak, Kuruma gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan yaşlı ve engelli olanlar ile anne bakımına ihtiyaç duyan 0-3 yaş grubu çocuğu bulunan anneler ve emziren anneler işkolu faaliyetlerine alınmamaktadırlar. Ayrıca kısa süreli hüküm giymiş kişiler ile doktor raporu ile çalışmasının sağlık açısından sakıncalı olduğu tespit edilen kişiler de işkolu faaliyetlerinde çalıştırılmamaktadır.
45. İdare ve Gözlem Kurulu tarafından, kuruma alınan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşme yapılarak bu kişilerin çalışma, sağlık, eğitim ve psikolojik durumuna göre değerlendirme raporu

oluşturulmaktadır. Bu kapsamda, çalışabilecek durumda olanlar iş yurtlarına yönlendirilmekte, eğitim görmesi gereken özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ile psikolojik sorunları olanlar ise ilgili birimlerce takip edilmektedir.

46. Kurumda, dokuma, konfeksiyon ve pastacılık atölyeleri olmak üzere 3 adet iş atölyesi bulunmakta ve toplam 180 özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi SSK kayıtlı olarak yevmiye karşılığında ve iş kazalarına karşı sigortalı olarak çalıştırılmaktadır. Ayrıca, ana mutfak, kuaför, kantin, yemekhane, temizlik ve çevre düzenleme gibi kurum iç hizmetlerinde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar çalıştırılmaktadır.
47. Kurum idaresi tarafından, iş kolu faaliyetlerinin, özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınlar için geleceğe yönelik meslek edindirme ve topluma yeniden kazandırma açısından çok önemli bir araç olduğu, kadınların bu faaliyetler sonucu kazandıkları paranın kendi ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olduğu ve bu nedenle özgürlüğünden mahrum bırakılanların iş kolu faaliyetlerinde yer almaya istekli oldukları ifade edilmiştir.
48. Kurumda iş kazalarının önlenmesi, iş güvenliğinin sağlanması için gerekli uyarıcı levhaların asıldığı gözlemlenmiştir. Öte yandan, Kurumda görevli bir iş sağlığı ve güvenliği uzmanının bulunmadığı ve iş kolu faaliyetlerinde çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmediği gözlemlenmiştir. Kurum idaresi tarafından, Kurumda ciddi ve ağır yaralanmalı bir iş kazası yaşanmadığı ifade edilmiştir.
49. Kurum idaresi tarafından çalışma saatleri 08:00- 17:00 olarak bildirilmiştir. Ancak görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, 08:00-23:00 saatleri arasında çalıştırıldıklarını, fazla mesai yaptıklarını, ancak fazla mesai ücreti almadıklarını, yevmiyelerinin geç yatırıldığını ve Kurumun boyama gibi çeşitli ihtiyaçlarına ilişkin masrafların maaşlarından kesildiğini iddia etmişlerdir. Öte yandan, Kurum idaresi tarafından ise, Açık Ceza İnfaz Kurumu İşyurdu Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren atölyelerde 01.01.2018-31.12.2018 tarihleri arasında 278 hükümlüye toplam 27482 gün puantaj cetveli üzerinden, 130.475,76 TL kâr payı tahakkuku ettirildiği ve kanuni kesintiler yapıldıktan sonra 129.485,42 TL'nin hükümlülerin emanet para hesaplarına aktarıldığı ve tahliye olan hükümlülerin ise dilekçelerine istinaden ödenmek üzere Emanetler Hesabına alındığı bildirilmiştir. Ayrıca, günlük işlerin yetişmesi gerektiğinde hükümlülerin kanunun öngördüğü çalışma şeklinde günlük mesaili ve vardiya sisteminde çalıştırıldığı, devamlılık arz eden ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlara hizmet veren çayocağı, tabldot ve kuaför atölyelerinde hafta sonu çalışmaları yapıldığı ve karşılığında puantajlarına eklemeler yapıldığı belirtilerek 2018 yılında toplam 75 hükümlünün fazla mesaili çalıştırıldığı, bunun karşılığında 1677 gün fazla mesainin hükümlülerin puantajlarına girişi yapılarak tahakkuk eden ücretin ödendiği bildirilmiştir. Kurum idaresi tarafından, ayrıca, hükümlü yevmiyelerinden, stajyerler hariç diğer statüde çalışan hükümlülerden ücret ve ücret sayılan ödemelere ait %7,59 oranında damga vergisi kesintisi dışında bir kesinti yapılmadığı ifade edilmiştir.

4. PERSONEL VE YÖNETİM

50. Kurumda 113 personel genel mevcudu olup, fiilen görev yapan 97 personel bulunmaktadır. Kurumda görevli personelin 98'i kadın olup erkek personel sayısı 15'tir. Erkek personelin 8'ini infaz koruma memurları oluşturmaktadır. Kurum idaresi tarafından, Kurumdaki personel sayısının

genel anlamda yeterli olduğu, ancak bazı uzmanlık alanlarında ve teknik konularda personel sayısının yetersiz kalabildiği, ayrıca ziyarete gelen erkeklerin üst aramasında yetersiz kalındığı ve bu nedenle erkek personel sayısının artırılmasına ihtiyaç duyulduğu dile getirilmiştir.

51. Kurum idaresi tarafından, vardiyada görevli personele öfke kontrol eğitimi verildiği, ayrıca vardiya dışında kalan personele intihar ve kendine zarar verme davranışlarına yönelik eğitim verildiği, tüm personele yönelik olarak kriz müdahalesi eğitimi verildiği bildirilmiştir. Ayrıca, Kurumda görevli tüm personele, tamamı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen temel eğitim ve hizmet içi eğitimler çerçevesinde insan hakları eğitimi verildiği belirtilmiştir.
52. Psiko-sosyal servisi tarafından, Kurumda görev yapan personel ile ihtiyaç halinde bireysel görüşmeler yapılmakta ve personele yönelik öfke kontrol programı uygulanmaktadır.
53. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, Kurum personeli/infaz koruma memurları tarafından haklarında tutanak tutulmak ve kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmek söylemleri ile karşılaştıklarını ve kapalı ceza infaz kurumuna gönderilme korkusu duymaları nedeniyle şikâyet yollarını kullanamadıklarını ve haklarını arayamadıklarını ifade etmişlerdir.
54. Kurum idaresi, görevli personelin, sürekli olarak, özgürlüğünden mahrum bırakılanların arasında dolaşarak, 24 saatlik vardiyalar halinde oda, eklentiler ve Kurum etrafını kontrol ettiğini ve çevre kontrol defteri tutarak denetim yaptığını bildirmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde, söz konusu denetimi ve kontrolü yapan infaz koruma memurlarının, geceleri geç saatlerde bu kontrolleri ve sayımları yaptıkları, kontroller sırasında kapıların çok hızlı ve gürültülü bir şekilde açıldığı, bu nedenle anneleri ile kalan çocuklar başta olmak üzere, özgürlüğünden mahrum bırakılanların uykularından korku ile uyandıkları, ayrıca, koğuş sayımlarının çok geç olduğu, iş yurtlarında çalışan ve sabah erken kalkmak zorunda olan kişiler açısından bu durumun büyük bir sorun oluşturduğu dile getirilmiştir.

5. SAĞLIK VE PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ

5.1. Sağlık Hizmetleri

55. Kurum kadrosunda görevli doktor, iş yeri hekimi veya dış hekimi bulunmamakta olup Sağlık Bakanlığı'nın görevlendirdiği bir aile hekimi, haftada iki kez yarım gün, bir dış hekimi de haftada bir kez yarım gün Kurumda görev yapmaktadır.
56. Genel hekim muayeneleri, aile hekimi tarafından gerçekleştirilirken, acil durumlarda sevk yapılmaktadır. Sağlık servisinin, aile hekimi ve dış hekiminin uygun gördüğü hastaları, haftada iki gün olmak üzere, ileri tetkik ve incelemeler için devlet hastanelerine sevk ettiği, acil vakalarda müdahale edip ambulans çağırdığı ve sevkini sağladığı belirtilmiştir.
57. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların haftalık pratisyen hekim muayenesi ve dış hekimi muayenesinin yapıldığı, reçete edilen ilaçların temin edildiği, psikolojik ilaçları, özgürlüğünden mahrum bırakılanların yanlarında bulundurmalarına izin verilmediği, antidepresan ilaçların hastaya verilmesinin günlük takip edildiği ifade edilmiştir.
58. Kuruma ilk kez giriş yapan tüm özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, aile hekimi tarafından muayene edilerek ve gerekli görülmesi durumunda sevk edilerek ilgili tarama ve tetkiklerden

geçirilmektedir. Ayrıca, yılda bir kez gelen Verem Tarama Aracı vasıtasıyla verem taraması yapıldığı bildirilmiştir.

59. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara Hepatit B ve benzeri aşuların yapıldığı, gıda ile ilgili birimlerde çalışan kişilerin düzenli portör taramalarının yapıldığı belirtilmiştir.
60. Aile hekimi, kadın hastalıkları ile ilgili bazı testleri yapabilmektedir. Kurum idaresince, İl Sağlık Müdürlüğünden tahlillerin Kurumda gerçekleştirilebilmesi için gerekli aletlerin alınması konusunda yardım beklendiği dile getirilmiştir. Hastane ortamında yapılması zorunlu testler için taşınabilir hasta ya da hastadan alınan örnekler götürülmektedir.
61. Kurumda kalan çocukların aşı ve genel sağlık kontrolleri de aile hekimi tarafından gerçekleştirilmektedir. Anne yanında kalan çocukların sağlık durumları, gelişimleri ve aşuları takip edilmekte ve belgelenmektedir. Bu çerçevede, Kurum idaresi tarafından, Kurumda anne yanında kalan bebek ve çocuklara ilişkin Bebek ve Çocuk İzlem Fişleri, ziyaret heyeti ile paylaşılmıştır.
62. İş yurtlarında çalışan kişiler başta olmak üzere, bazı özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler, Kurumda verilen genel sağlık ve diş sağlığı hizmetlerinin yetersiz olduğunu, doktor müdahalesinin yerinde ve zamanında gerçekleşmediğini, sağlık servisi görevlilerinin kendilerini önemsemediğini iddia ederken, bazı özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ise, tedavilerinin yakından takip edildiğini, gerekli muayene ve tetkiklerinin yapıldığını, hastaneye sevklerde de bir problem yaşamadıklarını dile getirmişlerdir.

5.2. Psiko-Sosyal Servis Hizmetleri

63. Kurumda 3 psikolog ve 1 sosyal çalışmacı, görev yapmaktadır. Psiko-sosyal yardım servisi tarafından, özgürlüğünden mahrum bırakılanlar Kuruma geldikleri ilk üç gün içerisinde Araştırma ve Değerlendirme Formu (ARDEF)² doldurulmakta ve kişinin Genel Risk ve İhtiyaç Raporu sonucuna göre bireysel görüşme planı yapılmaktadır. Rapor sonucuna veya görüşmeyi yapan uzman görüşüne göre özgürlüğünden mahrum bırakılanlar Kurum hekimi aracılığıyla Denizli Devlet Hastanesi'nin ya da Denizli Pamukkale Üniversitesi'nin psikiyatri bölümüne yönlendirilmektedir.
64. Uyuşturucu madde bağımlılığı olanların AMATEM'e sevk ve kullanması gereken ilaçların takibi hakkında Kurum hekimi ile görüşmeler yapılmaktadır.
65. Eğitim faaliyetlerine katılmasının kendileri üzerinde olumlu etkiler oluşturacağı izlenimi edinilen özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, kurs faaliyetlerinden yararlandırılmaları için eğitim birimine yönlendirilmektedir.
66. Kurumda kalan mahkûmlardan kendisine zarar veren, intihar girişiminde bulunan kişi ile gerekli psikiyatrik muayenenin ardından kurum psikologları ile belirli rutinde görüşmeler yapıldığı, ağır durumda olanlar için psikiyatri kliniğine sevkleri ile tedavilerinin gerçekleştirildiği açıklanmıştır.

2 ARDEF'in amacı; suç işleme nedenlerini saptamak, kişinin ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçlarına yönelik programların uygunluğunu saptamak, zarar verme ve zarar görme riskini saptamak olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca mahkûmun psikolojik rahatsızlıkları (Ruhsal öykü, Alkol madde Kullanımı, Depresyon, İntihar Etme Eğilimi, Anksiyete, Psikoz, Ruhsal Travma, Açıklanmayan Bedensel belirtiler, Uyku Bozukluğu, Kendine Zarar Verme, Yas, Takıntılı Düşünceli Davranışlar, Bilişsel Bozukluklar, Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu, Bipolar Bozukluk, Güvenli Davranış Eksikliği) ve bunlara yakınlığı da bu form ile ölçülmektedir.

67. İntihar riski bulunan kişiler, kişinin korunması, riske yönelik önlem alınması amacı ile idare gözlem kuruluna bildirilerek kişinin kaldığı odada kendisine zarar verebileceği ihtimallerin azaltılması sağlandığı belirtilmiştir.
68. Dilekçe yazarak görüşme talep eden veya Kurumdaki uzmanın gerekli gördüğü özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla bireysel görüşmeler yapılmaktadır. Bireysel görüşmelerin neticesine göre kişiler, ilgili birimlere, oda değişimi talep eden veya kurum içi atölyelerde çalışmasının uygun olacağı düşünülen kişiler, idare ve gözlem kuruluna yönlendirilmektedir.
69. Kurumda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla bireysel görüşmeler yapıldığı, açık görüş günlerinde ailesi ile iletişim kurmakta zorlanan kişilerin aileleri ile de görüşüldüğü ifade edilmiştir.
70. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara altı ayda bir defa uygulanmak üzere, UYAP sistemi üzerinden gözlem sınıflandırma formu doldurulduğu, böylelikle bu kişilerin, ekonomik, demografik ve kriminolojik olarak da takip edildiği bildirilmiştir.
71. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara 12-15 kişilik gruplar halinde öfke kontrol programı, salıverilme öncesi mahkûm gelişim programı ve sigara-alkol-madde bağımlılığı programı açılarak, bu programların 10-12 oturumluk seanslar halinde uygulandığı belirtilmiştir.
72. Kuruma kapalı ceza infaz kurumundan gelen kişilerin adaptasyon süreci üzerine görüşüldüğü ve tahliyesi yaklaşan kişilerin, tahliye sonrası iş bulabilmeleri, toplumsal yaşama uyum sağlamaları ve iletişim becerilerini geliştirmeleri için görüşmeler yapıldığı dile getirilmiştir.
73. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların tahliye sonrasında iş bulabilmeleri amacıyla İŞKUR'a Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne ve Koruma Kuruluna, ailesi veya kendisi için maddi destek talebiyle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına veya Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinin ilgili birimlerine yönlendirildiği ifade edilmiştir.
74. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların tahliye sonrası iş kurabilmeleri amacıyla Kurumda KOSGEB onaylı girişimcilik kursu hala devam etmekte olup görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar da bu kurstan duydukları memnuniyeti dile getirmişlerdir.
75. Kurumda anne yanında kalan çocukların bez, mama, kıyafet, ayakkabı ve oyuncak ihtiyaçları, iletişim halinde olunan sivil toplum kuruluşları ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından hibe yoluyla karşılanmakta ve psiko-sosyal servisi personeli tarafından takip edilmekte ve hibe edilen malzemeler anne yanında kalan çocuklara ihtiyaçları ve maddi durumları gözetilerek dağıtılmaktadır. Ayrıca, psikososyal servisi tarafından, anne yanında kalan çocukların eğitim alabilmeleri için kurum bünyesinde oluşturulan kreşte görevli öğretmenler ile eğitim materyali temini, anne-çocuk ilişkileri, kreş kullanımı ve kuralları hakkında bilgi ve destek sağlanmakta ve kreş alanı haftanın belli günlerinde ziyaret edilmektedir.
76. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde, psiko-sosyal servis hizmetlerinden ve psiko-sosyal servis personelinden duyulan genel memnuniyet dile getirilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, psikologlar ile görüşebildiklerini, kendilerine yardımcı olunduğunu ifade etmişlerdir. Madde bağımlılığı tedavisi gören bir mahkûm, kendisi ile düzenli görüşmelerin yapıldığını dile getirmiştir.

6. EĞİTSEL, SOSYAL, SPORTİF VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

77. Kurumda, durumuna uygun bir şekilde çalışamayan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, eğitim alanına yönlendirilmektedir. Milli Eğitim İl Müdürlüğüne bağlı öğretmenler ve kurum öğretmenleri tarafından 1. ve 2. Kademe okuma-yazma kursları ile Kur'an-ı Kerim kursları sürekli olarak hizmet vermektedir. 45 yaşın altında olan ve okuma-yazma bilmeyen özgürlüğünden mahrum bırakılanların okuma-yazma kurslarına katılma zorunluluğu bulunmaktadır. Okuma-yazma kursuna devam eden kişiler, 1. ve 2. Kademe eğitimlerini tamamladıktan sonra bir sonraki eğitimden faydalanmaktadırlar. Ziyaret tarihinde, Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılan 80 kadının okuma yazma bilmediği ve bu kişilere yönelik olarak 2 adet okuma yazma kursu açıldığı bildirilmiştir. Öte yandan, 45 yaşın üzerindeki özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için okuma-yazma kursunun zorunlu olmadığı ifade edilmiştir.
78. Kurumda, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin isteği doğrultusunda Halk Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla kursların açıldığı, ziyaret tarihi itibarıyla 14 kursun aktif bir biçimde hizmet verdiği bildirilmiştir. Bu kurslar şunlardır:

1. Kademe okuma-yazma kursu,
2. Kademe okuma-yazma kursu,
Yağlı boya resim kursu,
Tezhip kursu,
Kumaş boyama kursu,
Kur'an-ı Kerim kursu,
Voleybol kursu,
Basketbol kursu,
3-6 yaş arası oyun etkinlikleri,
Sulu boya resim kursu,
Kanaviçe kursu,
Takı tasarım kursu,
Kuaförlük kursu,
Aerobik kursu.

79. Kurumda, ayrıca, haftada iki kez film izletildiği, her yıl mayıs-haziran aylarında voleybol turnuvası ve özel günlerde de konferans salonunda konser, konferans gibi çeşitli etkinlik ve faaliyetler düzenlendiği bildirilmiştir. Nitekim, ziyaret tarihinde Denizli Kadın Hakları Koruma Derneğinin, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla organize ettiği konser gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilere yönelik olarak, Denizli'de bulunan üniversite görevlileri tarafından kadın hakları konusunda bilgilendirme ve eğitim faaliyetleri yürütüldüğü belirtilmiştir.
80. Eğitim, sosyal ve kültürel faaliyet alanlarında bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerle yapılan görüşmelerde, kişilerin bu tür hizmetlerden genel anlamda memnun oldukları görülmüştür. Kurum idaresi tarafından açılan kurslar sayesinde, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler hem enerjilerini yönlendirebildikleri bir alan bulmakta hem de tahliye sonrasında kullanabilecekleri meslekler edinme yolunda önemli bir aşama kat etmektedirler. Bu çerçevede, Kurumda geniş bir yelpazede eğitsel, sosyal, sportif ve kültürel faaliyet sunulması iyi bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.

81. Yukarıda da değinildiği üzere, Kurumda annesi yanında kalan 24 çocuk bulunmakta olup 3-6 yaş arası grupta bulunan çocukların eğitim alabilmeleri için kurum bünyesinde bir kreş oluşturulmuştur. Kreşte çocuk gelişimci öğretmen görev yapmaktadır. Psikososyal servis personeli ile kreşte görevli öğretmenler, çocuklara yönelik eğitim materyali temini, anne-çocuk ilişkileri, kreş kullanımı ve kuralları hakkında iş birliği içinde çalışmaktadır. Kreş odasında televizyon mevcut olmayıp kreşte bulunan çocukların, öğleden önce 15 dakika ve öğleden sonra 15 dakika olmak üzere günde toplam 30 dakika televizyon izlemelerine izin verildiği bildirilmiştir. Kurumda bulunan kreşte, çocukların akranlarıyla birarada oldukları, resim yapma ve çeşitli oyunlar oynama gibi faaliyetlerde buldukları ve bu durumdan memnun oldukları gözlemlenmiştir. Okul öncesi dönemde çocuklar, bilişsel ve motor gelişimlerinin büyük bir kısmını tamamlamakta, yaşamı tanıma, kişilik geliştirme, sağlıklı gelişim, odaklanma, öz güven gelişimi, cinsel kimlik kazanma, arkadaşlık kurma, problem çözme, iletişim kurma, konuşma ve algılama gibi kazanımları oyun oynayarak geliştirmektedir. Kreş eğitimi, çocuğun gelişim dönemi ihtiyaçlarına uygun ortamı sağlarken çocuğun bireysel olarak gelişim sürecini takip etme ve özel gereksinimleri teşhis etme imkânını da sağlamaktadır. Cezaevi ortamında uyaran eksikliği, gelişimsel ihtiyaçların karşılanamaması gibi sorunlar yaşayarak okul çağına gelen çocukların normal yaşama uyum sorunları yaşadıkları bilinmektedir. Bu çerçevede, Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumunda, çocukların gelişim sürecini aksatmadan ihtiyaç duyulan seviyeye yakın uyaranlarla birlikte bir kreş bulunmasının kurumda kalan çocukların gelişim sürecini olumlu etkilediği gözlemlenmekte ve iyi bir uygulama olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan, kreşte çocukların kullanımı için ayrılan oyuncakların büyük bir kısmının çok eskimiş, kırık, bozuk veya kullanılamaz durumda olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, kreşte bulunan dolapların yeterince iyi ve sağlam bir biçimde monte edilmemiş olduğu ve bu durumun çocukların sağlığı ve güvenliği açısından bir tehdit oluşturduğu gözlemlenmiştir.

7. DIŞ DÜNYAYLA ETKİLEŞİM

82. Kurumda, haftada bir çarşamba günleri açık görüş yapılmaktadır. Ayrıca Kurumda bulunan 51 adet ankesörlü telefon aracılığıyla, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler sıraya girerek 08:00-23:30 saatleri arasında sınırsız telefon görüşmesi yapabilmektedir.
83. Şifresiz olan tüm televizyon kanallarının yayını yapılmaktadır.
84. Kendisi ile görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler, ailelerine gönderdikleri mektupların gönderilmediğinden ya da çok geç gönderildiğinden yakınmışlardır. Ayrıca, özgürlüğünden mahrum kişiler arasında savcılığa ve diğer kurum ve kuruluşlara yazdıkları dilekçelerin iletilmediğine ilişkin bir kaygı durumu gözlemlenmiştir. Kurum idaresi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerce dile getirilen mektupların geç gönderilmesi iddialarına, Kurumun merkezde değil ilçede yer almasını ve mektupların incelenmesinin ve merkeze gönderilmesinin zaman almasını gerekçe göstermiştir.

D. TAVSİYELER

85. Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu, bir işyurdu niteliğindedir.³ Hem ulusal hem de uluslararası standartlar bağlamında, cezaevinde çalışma olgusuna, cezaevi rejiminin olumlu bir unsur olarak yaklaşılması ve çalışmanın asla bir cezalandırma aracı olarak kullanılmaması, verilen işlerin mümkün olduğunca mahpusun tahliye sonrasında yaşamını sürdürebilmesini sağlayacak veya bu konudaki yeteneğini artıracak nitelikte olması gerekmektedir. Bu çerçevede, Kurumda dokuma, konfeksiyon ve pastacılık olmak üzere 3 alanda yürütülen işyurdu faaliyetlerinin, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilere tahliye sonrasında geçimlerini sağlama yeteneği kazandıracak nitelikte olması, iyi bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.
86. Uluslararası standartlar çerçevesinde, özgür işçilerin sağlık ve güvenliği için alınan önlemler, özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için de uygulanmalı, bu kişilerin işe ilişkin hastalık da dahil olmak üzere, iş kökenli yaralanma ve incinmelere karşı, yasaların özgür işçilere tanıdığından eksik bir düzeyde olmayacak şekilde sigortalanması için düzenlemeler yapılmalıdır. Bu çerçevede, kurumda çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanların ulusal güvenlik sistemine dahil edildikleri tespit edilmiş ve bu durum, ziyaret heyeti tarafından iyi uygulama örneği olarak değerlendirilmiştir.
87. Kurumda, Halk Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla çok çeşitli branşlarda kursların açılması ve faaliyette bulunması, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik farklı sosyal ve kültürel faaliyetler ile psiko-sosyal servis hizmetlerinin sunulması, ziyaret heyeti tarafından iyi uygulama örnekleri olarak değerlendirilmiştir.
88. Uluslararası standartlara göre, bebeklerin anneleri ile birlikte kalmalarına izin verilen kurumlarda, bebeklerin annelerinin bakımı altında olmadığı zamanlarda bırakılabilecekleri ve nitelikli kişiler tarafından hizmet verilen bir kreş sağlanması gerekmektedir.⁴ Bu çerçevede, Kurumda, çocukların gelişim sürecini aksatmadan ihtiyaç duyulan seviyeye yakın uyarılarla birlikte bir kreş bulunmasının kurumda kalan çocukların gelişim sürecini olumlu etkilediği değerlendirilmektedir.
89. Kurum tarafından, heyetimizle paylaşılan 1 aylık yemek listesinden, anne yanında kalan çocuklar için süt, yumurta ve meyve ile birlikte ek gıda verildiği tespit edilmiş ve yemeklerin sunumunda diyet menüsüne de yer verildiği görülmüş ve bu durum iyi bir uygulama örneği olarak değerlendirilmiştir.

1. DENİZLİ BOZKURT KADIN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMUNA YÖNELİK TAVSİYELER

90. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler, maruz kaldıkları muamelelere ilişkin etkin şikâyet yollarına başvuru hakkına sahiptir. Bu hak, hem ceza infaz kurumu yönetimine, hem de ceza infaz kurumu hiyerarşisi dışındaki üst kurumlara ve yargı mercilerine başvuru hakkını içermektedir.⁵ Ayrıca, mahpusların talep veya şikâyetlerini güvenli ve gizli bir şekilde yapabilmesini sağlayan önlemlerin alınması, mahpusun talep veya şikâyette bulunmanın bir sonucu olarak misilleme,

3 İşyurtları, ceza infaz kurumları ile tutuklevleri bünyesinde aşağıda belirtilen amaçları gerçekleştirmek amacıyla oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerdir: a) Hükümlü ve tutukluların meslek ve sanatlarını koruyup geliştirmek. b) Hükümlü ve tutuklulara bir meslek ve sanat öğretmek. c) Ünitelerde üretilen ekonomik değerleri pazarlamak." Ceza İnfaz Kurumları ile Tutuklevleri İşyurtları Kurumuna ilişkin 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m. 79/1.

4 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 29.

5 BM Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin İlkeler Bütünü, m. 33.

yıldırma veya diğer olumsuz sonuçlarla karşılaşma riskine maruz bırakılmaması ve hükümlü tarafından resmî makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar denetime tabi olmayacağı kabul edilmiştir.⁶ Görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanların, haklarında tutanak tutulması endişesi yaşamaları nedeniyle şikâyet başvuru yollarını kullanamadıkları iddialarına ilişkin olarak, Kurum idaresi tarafından, özgürlüğünden mahrum bırakılanların, haklarında tutanak tutulması, kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilmeleri gibi endişeler yaşamadan dilekçelerini resmi makamlara ve avukatlarına gönderebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

91. Nelson Mandela Kuralları'na göre, her mahpusa, yerel ve ulusal standartlara uygun olan ve verildiği anda temiz bulunan, iyi korunan ve temizliğin sağlanmasına yetecek sıklıkta değiştirilen tek kişilik ve yeterli büyüklükte bir yatak sağlanması gerekmektedir.⁷ Bu çerçevede, çocukları ile birlikte kalan ve aynı yatakta yatan anneler için fazladan yatak temin edilmesi ve eski ve kullanılamaz durumda olan yatakların değiştirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.
92. Diyet listesi hazırlanırken, özgürlüğünden mahrum bırakılanların yaşları, sağlık durumları, fiziksel durumları, din ve kültürel yapıları ile yaptıkları işin niteliğinin dikkate alınması ve çölyak hastaları gibi özel diyet gerektiren durumların daha yakından takip edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.
93. Denetimlerin hem çalışan ve diğer özgürlüğünden mahrum bırakılanlar açısından hem de anne yanında kalan çocuklar açısından daha uygun saatlerde yapılmasının ve denetim ve sayım sırasında çocukların herhangi bir olumsuz durum yaşamaması için gereken azami özenin gösterilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.
94. Kurumda tekstil üretimine yönelik atölyeler olması dolayısıyla iş atölyelerinde çalışmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar açısından toz ve/veya kimyasal maddelerden kaynaklı ortaya çıkabilecek risklerin önlenmesi için uygun tedbirlerin alınması önem arz etmektedir. Konfeksiyon atölyesinde havalandırmanın ve hijyen koşullarının yetersiz olduğu gözlemlendiğinden çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanların maske takmalarında ve bu konuda Kurum idaresinin gerekli tedbirleri almasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.
95. Kreşte çocukların kullanımı için ayrılan eskimiş veya kırık oyuncakların değiştirilerek, çocukların zihinsel gelişimine katkıda bulunacak interaktif oyuncakların temin edilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, çocukların sağlığı ve güvenliği açısından, kreşte bulunan dolapların yeterince iyi ve sağlam bir biçimde monte edilmesi ve diğer gerekli güvenlik önlemlerinin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

96. Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi'ne göre, uygun tuvalet imkânına rahat erişim ve iyi hijyen standartlarına uyum, insancıl bir ortamın temel unsurlarıdır.⁸ Ayrıca, her mahpusun yararlanabileceği yeterli banyo ve duş tesisi bulunmalıdır.⁹ Bu doğrultuda, Kurumda bulunan

6 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, m.68.

7 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 21.

8 Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi Standartları, s. 16.

9 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 16.

tuvalet ve banyo sayısının, Kurumda mevcut bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi sayısı göz önünde bulundurulduğunda yetersiz olması dikkate alınarak, gerekli altyapının oluşturulması ve banyo ve tuvalet sayısının artırılması gerektiği değerlendirilmiştir.

97. Havalandırma alanının ve alanda bulunan masa sayısının, Kurumda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin ihtiyacını karşılamada yetersiz kalması göz önünde bulundurularak, iş yurtlarında çalışanlar da dahil olmak üzere, tüm özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için gün içerisinde odalarında dinlenme imkânı sağlanması, mümkün olmaması durumunda en azından, mevsim şartları da göz önünde bulundurularak kişilerin boş vakitlerini değerlendirebilecekleri kapalı bir dinlenme salonu oluşturulması ve açık havalandırma alanındaki masa sayısının artırılması gerektiği değerlendirilmiştir.
98. Kurumdaki hizmetlerin eksiksiz ve zamanında yürütülebilmesi için teknik personel sayısı ile kurumda görevli erkek infaz koruma memuru sayısının artırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir.
99. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan işyurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri söz konusu Kanun'un kapsamı dışında tutulmuştur.¹⁰. Öte yandan, mevzuatımızda *"işyurtlarında iş sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınması, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi, yaş, cinsiyet ve özel durumları bulunan kişilerin çalışma şartlarının düzenlenmesi konularında iş ve çalışma mevzuatı hükümlerine titizlikle uyulacağı; iş sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin işyurtlarında uygulanmasına ilişkin denetleme ve kontrollere özel önem verileceği"* hükmü düzenlenmiştir.¹¹. Uluslararası standartlar bağlamında da özgürlüğünden mahrum bırakılan durumda olmayan işçilerin güvenliğini ve sağlığını korumak için alınan önlemlerin cezaevlerinde de eşit oranda gözetilmesi önerilmektedir.¹² Çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar açısından bu kişilerin hukuki durumları işçi-işveren ilişkisinden farklı olmakla birlikte, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması amacıyla iş yurtlarında iş güvenliği uzmanı istihdamını gerektiren yasal düzenlemelerin yapılması hususunda girişimde bulunulmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

10 10 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, m. 2/2/d

11 İşyurtları Ortak Üretim ve İş Birliği Programının Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik, m. 44 Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu'nun 14/01/2010 tarih ve 137/3 no.lu Genelgesi, Bölüm 7.

12 BM Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 101/1.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**DENİZLİ D TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ
KURUMU ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 15

KISALTMALAR

AÖF	Açık Öğretim Fakültesi
AÖL	Açık Öğretim Lisesi
AÖO	Açık Öğretim Ortaokulu
ARDEF	Araştırma ve Değerlendirme Formu
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”; sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK; kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede, aynı maddenin (j) bendinde kurumun mahpus ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmektedir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, 11.03.2019 tarihli TİHEK Başkanlık görev emri üzerine, 13.03.2019 tarihinde Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna¹ habersiz bir ziyaret düzenlenmiştir.
4. Ziyaret heyeti, TİHEK Kurul üyesi D... E... başkanlığında, Koordinatör Dr. H... A..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı H... K..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı H... A...ve Uzm. Psikolog A... Ö...’dan oluşmuştur.

1. DENİZLİ D TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

1.1. Kurum Hakkında Genel Bilgiler

5. Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Denizli iline yaklaşık 30 km uzaklıkta, Denizli-Afyon Karayolu üzerinde, Honaz ilçesi, Kocabaş nahiyesi hudutları içerisinde, 382.000 metrelik alanda, 42.564 metrekare üzerine kurulmuştur. Kurum, biri idare binası olmak üzere toplam 11 bloktan oluşmaktadır. Kurumda, 340 adet odada toplamda 1630 mahpus tutulmaktadır.

1.2. Kurumun Fiziksel Koşulları

6. Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, zemin hariç bir katlı olup; zemin katta mahpusların barındırıldığı oda girişleri ve ortak yaşam alanları, kapalı spor salonu, açık spor sahası, çok amaçlı salon ve her koğuş için ayrı havalandırma alanları bulunmaktadır. Birinci katta ise; idari kısımlar ve iç kısımda yerleştirilen koğuşların oda girişleri bulunmaktadır. Üst katta bulunan koğuşların havalandırma alanları alt katta yer almaktadır. Üst kattaki her 3 koğuş ortak bir havalandırma bahçesini kullanmaktadır.
7. Kurumda koğuşlarda, mahpuslara ait içerisinde kişisel eşyaların konulacağı eşya dolabı, tuvalet ve banyo ile havalandırma bahçesi yer almaktadır.

1.3. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler

8. Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun, 12-18 yaş arası suça sürüklenmiş çocuk 17 tutuklu/hükümlü ile 19-83 yaş arası 1044 tutuklu/hükümlü kapasitesi bulunmaktadır.

1 Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

9. Ziyaret tarihi itibarıyla Kurumda; 811'i hükümlü, 819'u tutuklu olmak üzere toplam 1630 mahpus bulunmaktadır. Tutulanlardan 61 kişinin yabancı uyruklu olduğu ifade edilmiştir.
10. 1044 kişilik kapasiteye sahip Kurumda 1630 kişi tutulmaktadır. Genel olarak, koşullarda Kurum kapasitesinin aşıldığı görülmüştür. Bu nedenle, kalabalıklaşma ve kalabalıklaşma sonucu ortaya çıkan sorunlar gözlemlenmiştir.
11. Kurum idaresi tarafından, heyetimizce kendisi ile kurumda birebir görüşme de gerçekleştirilen, işitme ve konuşma engeli bulunan bir kişi dışında iki engelli mahpus bulunduğu, engelli mahpusların revirde gözetim ve denetim altında infazlarına devam ettikleri belirtilmiştir.
12. Engelli mahpuslar dışında, terör örgütü mensubu bipolar bozukluk teşhisi almış bir mahpusun da revirde kaldığı ve tedavisinin devam ettiği ifade edilmiştir. Kurumda 2018 yılı içinde mahpuslar hakkında toplam 354 suç duyurusunda bulunulmuştur. Suç duyurusuna neden olan konular ise yaralama, kuruma veya kuruma ait araç ve gereçlerine zarar vermek, görevlilere hakaret, tehdit veya küfür etmek, kumar oynamak, ceza infaz kurumuna yasak madde sokmak, kullanmak veya bulundurmamak, baskı kurmak veya çıkar sağlamak olarak belirtilmiştir.
13. Kurumda 2 adet süngerli (yumuşak) oda bulunmaktadır. Kurum idaresi, 1 kişinin süngerli odaya alındığını, bu kişinin açlık grevine gitmesi sonucu gözetim altına alınması sırasında personele karşı direnme, agresif hareketlerde bulunma, tehdit ve hakaret sonucu süngerli odaya alındığı ve burada 15 dakika bırakıldığını açıklamıştır.
14. Kurumda durumlarına göre İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile tek kişilik odalarda kalan mahpuslar olduğu ifade edilmiştir.

1.4. Kurum Personeli

15. Kurumda fiilen görev yapan 293 personelin meslek grubu, unvan ve eğitim seviyelerine göre dağılımı şu şekildedir: 1 Kurum Müdürü, 3 Kurum İkinci Müdürü, 2 idare memuru, 1 sayman, 1 dış hekim, 1 öğretmen, 4 psikolog, 1 sosyal çalışmacı, 5 infaz ve koruma baş memuru, 5 infaz ve koruma baş memuru vekili, 245 infaz ve koruma memuru, 5 bilgisayar işletmeni, 5 sağlık memuru, 4 teknisyen, 1 bilgisayar teknisyeni, 1 memur, 2 cezaevi kâtabi, 3 hizmetli, Denizli İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen 1 aile hekimi hafta içi her gün çalışmakta ve Denizli Dış Hastanesi tarafından görevlendirilen dış hekim Salı ve perşembe günleri protez işlemleri için görev almaktadır. Ayrıca Denizli İl Sağlık Müdürlüğü görevlendirilen bir psikiyatristin hafta içi bir gün görev yaptığı belirtilmiştir.
16. Kurumu idaresi, mahpus sayısının kapasite üstü olmasından dolayı personel eksikliği olduğunu ifade etmiştir.

2. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

17. Ziyaret öncesinde TİHEK heyeti, TİHEK ve ulusal önleme mekanizması hakkında ceza infaz kurumu yönetimine bilgi vermiş; Kurum müdürü ile görüşerek Kurum hakkında genel bilgi almıştır. Sonrasında ziyaret heyeti tarafından havalandırma alanı, atölye ve spor sahaları gibi aktivite alanları, revir, psiko-sosyal servis, açık ve kapalı görüş alanları ile diğer ortak alanlar

incelenmiş, ardından koğuş dışında ve koğuşlarda bulunan mahpuslarla² Kurum görevlileri olmaksızın görüşme yapılarak bu kişilerin şikâyet ve talepleri dinlenilmiştir. Görüşmelerin ardından, Kurum yönetimi ile tekrar bir araya gelinerek heyetin gözlemleri, çözülmesi gerektiği tespit edilen hususlar ile mahpusların talep ve şikâyetleri idareye aktararak ziyaret sonlandırılmıştır

18. İdare ile yapılan ilk görüşmenin akabinde ziyaret heyeti tarafından spor salonları, faaliyet salonları havalandırma alanı gibi ortak yaşam alanları ile yatakhanelerin olduğu alanlar gezilmiştir. Gezilen noktalarda, mahpuslarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2.1. Şikâyet ve Talep Mekanizmasının İşlerliği

19. Kurumun güvenlik kameralarının bulunduğu, dış çevre ve blok koridorlarında kameraların yerleştirildiği ve merkez kontrol odasından 24 saat izlendiği, kamera kayıtlarının 6 ay süreyle saklanabildiği kurum idaresince açıklanmıştır.
20. Kurum personeli, kurumda kalan mahpusların talepleri halinde dilekçe ile meslek elemanları ile görüşebildiğini ve şikâyetlerini de aktarabildiğini ifade etmişlerdir.
21. Mahpusların yataklarının değişimini istemeleri halinde kurum idaresine dilekçe ile başvuruda bulunarak yatak değişiminin yapıldığı ifade edilmiştir. Mahpuslar tarafından aksi yönde herhangi bir talep-şikâyet heyetimize bildirilmemiştir.

2.2. Fiziksel Koşullar

2.2.1. Genel Bilgiler

22. Koğuşlarda, mahpusların kullanıma uygun yere sabitlenmiş demir dolaplar bulunmaktadır. Dolapların koğuş mevcuduna yeterli olmadığı gözlemlenmiştir.
23. İnceleme yapılan girilen koğuşlarda genellikle su ısıtıcısı (çaycı) bulunmaktadır.
24. Kurumda ısınma kampüs içerisinde merkezi ısınma sistemi ile gerçekleştirilmektedir, kurumda yangın alarm sistemi bulunduğu, düzenli aralıklarla bakım ve onarımlarının yapıldığı ifade edilmiştir.
25. Kurum idaresi tarafından, mahpusların örtünme ihtiyaçlarının 1 tanesi mahpusun kendi imkânları ile almasına müsaade edilen 2 battaniye ile karşılandığı ifade edilmiştir. Kurum tarafından karşılanan ayrıca 1 nevresim takımı da her mahpus için verilmektedir. Yapılan ziyarette mahpuslar, 2 battaniyenin kendilerine yetmediğini, havanın soğuk olması nedeniyle hem üzerlerine fazla almak istediklerini hem de odalarında yerlerin soğuk olmasından dolayı battaniyelerini yerlere de sermek durumunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ancak kurum idaresi, yaşanan ilin mevsim koşullarında toplam 2 battaniyenin her mahpus için yeterli olduğunu ve örtünme dışında mahpusların yere de battaniye serdikleri için bunları kaldırdıklarını, yere battaniye serilmesine izin verilmediğini ifade etmiştir.
26. Kurumda, mahpusların kaldığı koğuşlarda kapıların tam kapanmadığı, soğuk havanın kapı aralıklarından içeri koğuşlara girdiği, pencerelerin bazılarının çatlak, bazılarının ise kırık olduğu

2 Kanuni bir tabir olmamakla birlikte, "mahpus" kelimesi, ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan tutuklu, hükümlü ve hükmen tutuklu (hüküm özlü) kelimelerinin her üçünü de barındıran çatı bir kavram olarak raporda yer almaktadır.

gözlemlenmiştir. Ayrıca, koğuş üzerindeki yağmur tahliye oluklarının çoğunun kırık olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenlerle yağmur sularının içeri sızdığı, nem oluşturduğu bazı mahpuslar tarafından ifade edilmiştir. Kurum idaresi ile yapılan görüşmede yalıtım yapılması gerekliliği doğrulanmış olup; yeterli ödeneğin olmadığı ifade edilmiştir. Bu sorunu çözmek için bir keşif yaptırıldığı, maliyetin çok yüksek çıktığı ancak Bakanlığa yazı yazılarak gerekli tamiratların yapılmasının planlandığı ve ödenek beklendiği dile getirilmiştir.

27. Kurum idaresi tarafından, sıcak ve soğuk su ihtiyacının Denizli Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü marifetiyle sağlandığı, yeni geliştirilen su otomasyonlu akıllı sayaç sayesinde her bir mahpusa günlük 50 litresi sıcak, 200 litresi soğuk olmak üzere; toplam 250 litre suyun 7gün 24 saat temin edilebildiği belirtilmiştir.
28. Kurum içerisinde, kapasite üzerinde mahpus barındırılmasından dolayı, temizlik, yatak, havalandırma, hijyen, sosyal faaliyetler vb. konularda sıkıntılar yaşanmaktadır. Mahpuslar tarafından dile getirilen bu durum, heyetimiz tarafından da gözlemlenmiştir.
29. Sigara kullanmayan mahpuslar tarafından sigara içmeyen mahpuslarla aynı koğuşta tutulmalarının sorun oluşturduğu dile getirilmiş; bazı mahpuslar sigara içen kişilerle aynı odada kaldıklarını, nefes almada zorluk yaşadıklarını ve ortamın hijyenik ve sağlıkları açısından elverişli olmadığını belirtmiştir.
30. Kurumda engelli mahpuslara yönelik oda bulunmadığı, acil müdahale gerektirecek durumlar için engelli mahpusların revirde tutuldukları kurum idaresince ifade edilmiş olup; heyetimizce de gözlemlenmiştir.
31. Kurumda bulunan engelli bireylerin revir ve psiko- sosyal servis birimlerinin koordineli çalışması ile tıbbi tedavileri ve psiko- sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı, engellilerin kamu kaynaklarına ulaşmalarının sağlandığı engelli raporu ve maaşı için gerekli iş ve işlemlerin yapıldığı kurum idaresince aktarılmıştır.
32. Kurumda mahpusların ihtiyaçlarını karşılayabileceği 1 adet kantin bulunmaktadır. Mahpuslar ihtiyaçlarını bir liste halinde görevlilere iletmekte, ilgili görevliler de listedeki ihtiyaçları kantinden temin edip mahpuslara ulaştırmaktadır. Kendileri ile görüşme yapılan mahpuslar kantin fiyatlarının oldukça fazla olduğundan yakınmışlardır. Söz konusu iddialara ilişkin olarak; kurum kantin listesi incelendiğinde, kantin fiyatlarının ülke genelinde market satış fiyatlarına benzerlik gösterdiği, bazı ürün fiyatlarının piyasa fiyatlarının altında olduğu gözlemlenmiştir.
33. Kurumdaki yemek ihtiyacı aynı kampüs içinde bulunan Denizli Açık Cezaevi Kurumu mutfağı tarafından temin edilmekte ve görevli personelce koğuşlara dağıtımı yapılmaktadır. Rahatsızlıkları nedeni ile özel beslenme programına ihtiyaç duyan mahpuslar için diyet yemekler verildiği kurum idaresi tarafından ifade edilmiştir. Yemek listesinin TV bildirim ekranından yayınlandığı açıklanmıştır.
34. Kurumda, Türkçe bilmeyen mahpusların bulunduğu, tercüman olarak Türkçe bilen diğer mahpuslardan faydalandığı ifade edilmiş; bu durum heyetimizce de gözlemlenmiş, yabancı mahpuslarla yapılan görüşmelerde Türkçe bilen Suriyeli bir mahpusun tercümanlığından faydalanılmıştır.

35. Kurumda barındırılan yabancı uyruklu mahpuslar ve engelli mahpuslar için temizlik malzemesi ve kıyafet yardımlarının yapıldığı kurum idaresi tarafından belirtilmiştir. Ziyaret esnasında kendileri ile görüşme yapılan yabancı mahpuslar maddi problemlerinin olması nedeniyle ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını, dillerini bilen diğer bir mahpus aracılığı ile ifade etmişlerdir. Özellikle yabancı mahpuslar tarafından, psikolojik destek alamadıkları, Kurum psikoloğu veya psikiyatru ile görüşemedikleri, revire çıkamadıkları ve ihtiyaç duydukları ilaçların yazılmadığı iddia edilmiştir. Kurum idaresi ile yapılan son görüşmede bu hususlar dile getirilmiş; mahpuslarla ilgili işlemlerin takip edileceği idare tarafından ifade edilmiştir.
36. Kurumda mahpus çarşaf nevresim takımlarının ücretsiz yıkandığı, kıyafetlerin ise ücretle yıkandığı ve ücretini ödemeyecek durumda olanların kendi imkânları ile yıkadıkları ifade edilmiştir. Engelli mahpusların kıyafetlerinin ise ücretsiz yıkandığı açıklanmıştır.
37. Kurumda hücre cezalarının uygulandığı hücreler heyetimizce görülmüş ve içeride bulunan bir mahpus ile görüşülmüştür. Hücre cezası alan kişiler, genelde 10-11 gün hücrede kalmakta; kaldıkları bu süre zarfında günde bir defa diğer hücredekilerle bir araya gelmeden; tek başlarına havalandırma bahçesine çıkmaktadırlar.
38. Kurumda kalan mahpuslardan bazıları, avukatları ile görüşme yapacakları zaman, personel tarafından kısıtlandıklarını, yeterince görüşemediklerini, avukatların bekletildiğini, yetersiz personel gerekçesi ile zaman zaman avukat görüşmesinin gerçekleştirilmediğini belirtmiştir. Ancak; Kurumdan alınan bilgi ve belgelerden, mahpusların son iki yılda yaptıkları avukat görüşme sayısının 16.707 olduğu anlaşılmaktadır.

2.2.2. Hijyen Koşulları

39. Kurumun temizliğinden temizlik biriminin sorumlu olduğu açıklanmıştır. Kurum kantininde temizlik malzemeleri satıldığı, maddi imkânları yeterli olmadığından temizlik malzemelerine ulaşımı olmayan mahpusa temizlik malzemesi yardımı yapıldığı, kurumda kalan suya sürüklenmiş çocukların temizlik malzemelerinin ücretsiz olarak sağlandığı bilgisi verilmiştir.
40. Kendileri ile görüşme yapılan mahpuslar, temizlik malzemelerinin kısıtlı verildiğini ve sadece bulaşık deterjanı aldıklarını dile getirmişler ve diğer temizlik malzemelerine erişemediklerinden yakınmışlardır. Ancak; ceza infaz kurumundan alınan bilgi ve belgelerden; mahpuslara kişi başı 1 adet 750 ml sıvı bulaşık deterjanı, 2 adet tıraş bıçağı, 1 adet tıraş kremi, 1 adet diş macunu, 1 adet diş fırçası, 1 paket 600 gr. toz deterjan ve 4 adet banyo sabunu verildiği ve düzenli aralıklarla takibinin yapıldığı anlaşılmaktadır.

2.3. Personel ve Yönetim

2.3.1. Personele İlişkin Bilgiler

41. Kurumda 255 infaz koruma memuru nöbet vardiya usulü çalışmaktadır. Kurumun büyüklüğü ve kapasitesi göz önünde bulundurulduğunda personel sayısının yeterli olmadığı, özellikle teknik alanlardaki personel sayısının yetersizliği nedeniyle infaz koruma memurlarının bu alanlara kaydırılabildiği dile getirilmiştir.
42. Personelin hizmet içi eğitimlerine ilişkin olarak; Kurum idaresi, kurum personeline öfke kontrolü ve insan hakları eğitimi verdiklerini ifade etmiştir.

43. Kurumda personelin boş zamanlarını değerlendirebileceği, personel kafeteryası oluşturulmuş olup ücret karşılığı hizmet vermeye hazırlandığı açıklanmıştır.
44. Kurumda hâlihazırda işkence veya kötü muamele iddiasıyla yargılanan personel bulunmadığı ifade edilmiştir.
45. Kurumda, son 1 yıl içerisinde hakkında idari nedenlerle disiplin cezası verilen 13 personel olduğu ifade edilmiştir.³.

2.3.2. Kurum İdaresi

46. Kuruma ilk gelişlerinde mahpusların Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 46'ncı ve ilgili diğer maddelerine uygun olarak önce bedeninin üst kısmındaki giysiler çıkarttırılıp, sonra bedeninin alt kısmındaki giysiler üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkarttırılarak yapıldığı ifade edilmiştir.
47. Kurumda mahpusların oda yerleştirmelerinin kanun, tüzük, gözlem sınıflandırma yönetmeliği hükümleri gereğince hükümlülük/tutukluluk, suç türü, ceza miktarı, hasımlık, yaş grubu, idari nedenlerle gerçekleştirildiği; mahpuslarının koğuş içinde baskı görmeleri durumunda oda değişikliği yapılarak durumlarına uygun odalara yerleştirilmelerinin sağlandığı kurum idaresince belirtilmiştir.
48. Kendi bakımını gerçekleştiremeyecek durumda olanların ise, bu durumda olan mahpuslar için tasarlanmış "*R Tipi Ceza İnfaz Kurumlarına*" nakillerinin sağlandığı ifade edilmiştir.
49. Yabancı uyruklu mahpuslara yönelik olarak; bağlı buldukları konsolosluk veya büyükelçiliklere bilgi verilerek dışarıda bulunan ailelerinin kuruma davet edildiği ifade edilmiştir. Kendileriyle yapılan görüşmelerde yabancı mahpuslar, dil bilmemelerinden dolayı avukata erişimlerinin de olmadığından, gerekli konsolosluk erişimlerinin gerçekleştirilememesi nedeniyle aileleri ile telefonla görüşemediklerinden ve aile görüşü yapamadıklarından yakınmışlardır.

2.4. Sağlık ve Psiko-Sosyal Servis Hizmetleri

50. Kurumda kalan hasta mahpuslar için gerekli sağlık tedbirlerinin kurum reviri ve Denizli Devlet Hastanesi psikiyatri uzman doktorları ile iş birliği halinde gerçekleştirildiği açıklanmıştır.
51. Kurumda acil durumlarda ve mesai dışı saatlerde 112 acil servisin mesai içi saatlerde ise aile hekiminin sevki ile hasta müdahalelerinin yapıldığı kurum idaresince ifade edilmiştir. Ayrıca, Kurumda 6 adet diyaliz hastası olduğu ve bu kişilerin haftada üç gün diyaliz tedavisine götürüldüğü belirtilmiştir.
52. Kurumda hafta içi her gün bir diş hekimi mesai yapmaktadır. Protez, dolgu, tartar temizliği, kanal tedavisi gibi işlemlerin kurumda yapıldığı ve panoramik film ve dolgu cihazlarının bulunduğu

3 Personelin disiplin suçları şu şekilde belirtilmiştir:

- Görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmesinde kayıtsızlık göstermek veya düzensiz davranmak
- Özürsüz veya izinsiz göreve geç gelmek
- Görevle ilgili konularda yükümlü olduğu kişilere yalan yanlış beyanda bulunmak
- Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak nedeniyle
- Borçlarını kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak
- İş arkadaşlarına ve iş sahiplerine söz ve hakaretle sataşmak

aktarılrken, sadece çene cerrahisi müdahalesi gerektiren işlemler için çıkarılan sevkle hastaların Üniversite dış kliniğinde tedavi ettirildiği ifade edilmiştir.

53. Kuruma gelen mahpusların ilk kabullerinde kurumda hafta içi her gün görev alan aile hekimi ve sağlık memurları tarafından muayeneleri yapıp, gerekli görülen durumlarda ilgili sağlık kuruluşlarına sevklerinin yapılmakta olduğu, ayrıca bazı tetkiklerin kurumda bulunan laboratuvarında gerçekleştirildiği kurum idaresince açıklanmıştır. Mahpuslar, kurum doktoruna çıkma taleplerinin infaz koruma memurları tarafından inandırıcı bulunmadığını, bu nedenle doktor muayenesine çıkmadıklarını ifade etmişlerdir. Kurum doktoru ile yapılan görüşmede ise, sevklerin gereken durumlarda ve müdahale yapılmadığında verildiği, genelde cilt hastalıkları ve basit yaralanmalar yaşanması nedeni ile sevk alınmasına gerek kalmadığı, şu an sevk bekleyen hastanın bulunmadığı, sürekli kontrol edilmesi gereken diyabet, kalp hastalıkları ve organ nakli olmuş kişilerin kontrollerinin düzenli yapıldığı ifade edilmiştir. Sevkler kurum müdürü talimatı ile jandarma tarafından yapılmaktadır. Kurumda sağlık ile ilgili verilen dilekçelerin gününde takip edildiği ve müdahale edildiği kurum idaresince aktarılmıştır.
54. Farklı cinsel yönelimi bulunan bireylerin kaldıkları koşullarda yapılan görüşmelerde; mahpuslar tarafından, personel ve sağlık hizmetlerinden memnun oldukları, kronik rahatsızlıkları ile ilgili muayenelerin zamanında yapıldığı ifade edilirken; bir mahpus hormon ilaçlarını düzenli kullanmadığını ifade etmiştir. Kurum idaresi bu kişi ile ilgili olarak psikiyatri ve endokrin uzmanının ortak görüşü ile yazılması gereken ilaç kullanması gerektiği; ancak bilgi netliğine ulaşılamadığı için ilacın alınmadığını, işlemlerin tamamlanacağını ifade etmiştir.
55. Kurum idaresi çocuklarla ilgili sağlık konularında çocukların dilekçelerinin alınmadan anında müdahalesinin gerçekleştirildiğini açıklamış; çocuklarla yapılan görüşmelerde de çocukların memnuniyeti gözlenmiştir.
56. Kurumda intihar, kalp krizi, yaşlılığa bağlı sağlık nedenli ölümlerin meydana geldiği ifade edilmiştir. Kurumda 2018 yılı içerisinde gerçekleştirilen iki intihar girişiminden biri ölümle sonuçlanmıştır. İdareden alınan bilgi ve belgeler doğrultusunda, olay ile ilgili adli ve idari soruşturmanın başlatıldığı görülmektedir.
57. Kurumda psiko-sosyal servişçe yürütülen faaliyetler ve hizmetlerin şu şekilde işlediği belirtilmiştir: *“Psiko-sosyal servis olarak düzenli ve aralıksız grup çalışmaları açılmakta ve bireysel görüşmeler yapılmaktadır. Bireysel görüşmeler mahpusların talebi üzerine olduğu gibi diğer birimlerin önerisi ve Psiko-sosyal servis birimi talebi ile gerçekleştirilmektedir. Psiko-sosyal servis, eğitim birimi ve sağlık birimi ile koordineli şekilde çalışmalarını yürütmektedir. Mahpusların kuruma ilk gelişlerinden salıverilmelerine kadar geçen süreç içerisinde ihtiyaç halindeki her durumda hükümlü ve tutuklular ile gerek kendileri ile gerek aileleri ile görüşülmekte, sosyal faaliyetler düzenlenmekte, ilgili birim ve makamları yönlendirmeleri yapılmakta, psiko-sosyal ihtiyaçları karşılanmakta, STK’larla iş birliği halinde çalışmalar yapılmakta, mahpusların kamu kaynaklarına erişimleri sağlanmaktadır. Psiko-sosyal servis temel insani hakları esas alınarak çalışmalarını yürütmektedir.”*
58. Psiko-sosyal servis tarafından iyileştirme programları kapsamında bireyselleştirilmiş iyileşme ve ARDEF (Araştırma ve Değerlendirme Formu) bireysel risk değerlendirme sistemleri kullanılarak çalışmalar yapıldığı, ARDEF sonrasında çıkan risk tablosuna göre mahpuslara uygulanacak psiko-

sosyal yöntemlerin belirlenerek ihtiyaca göre bireysel görüşmeler, grup çalışmaları, sosyal faaliyetlere yönlendirmeler yapıldığı kurum idaresince aktarılmıştır.

59. Kurum idaresi, tahliyesi yaklaşan her mahpus ile suça sürüklenmenin tekrar etmemesi için salıverilmesinden önce çalışmaların yapıldığını açıklamıştır.

2.5. Eğitsel, Sosyal, Sportif ve Kültürel Faaliyetler

60. Kurumda, 1 Kapalı Spor Salonu ve Çok Amaçlı Salon, 2 Açık Çim Futbol Sahası, 8 Çalışma Atölyesi, 1 Kreş, 5 Derslik ve 1 Kütüphane bulunmaktadır.
61. Heyetimiz tarafından kapalı spor salonu ve açık spor salonu incelenmiştir. Kapalı spor salonunda basketbol, voleybol, masa tenisi, langırt oynanabildiği, Kurumda bulunan 22 suça sürüklenmiş erkek çocuğun faaliyetlere aktif katılımlarının sağlandığı ifade edilmiş; Kurumda bulunan 18 yaş altı çocukların kapalı spor salonunda faaliyet halinde oldukları da ziyaret esnasında heyetimizce görülmüştür.
62. Kurum idaresi tarafından Mahpusların, 1'er saat olmak üzere bir hafta kapalı spor salonunu, diğer bir hafta da açık spor alanını kullandıkları, Kurumda açık görüş haftasına denk gelmeyen zamanlarda her gün spor faaliyetlerinin gerçekleştirildiği, etkinlik cezası almamış tüm mahpusların bu faaliyetlerden faydalandıkları kurum idaresince açıklanırken; mahpuslarla bire bir yapılan görüşmelerde söz konusu 1 saatin ikişer haftada bir kullanılabilirdiğinden, günün erken saatlerinde kendilerine haber verildiğinden ve bu nedenle spor faaliyetlerine genelde çıkamadıklarından yakınmışlardır. Ayrıca görüş zamanları, doktor muayene zamanı ve diğer iş ve işlemlerin olduğu anlarda spor faaliyetlerinin gerçekleştirilmediği ve sonrasında da yapılmadığı açıklanmıştır.
63. Kurumda 500 kişi kapasiteli bir konferans salonu bulunmaktadır. Salonda mahpuslar için tiyatro ve sinema gösterimleri ile konferanslar düzenlenmektedir. Söz konusu salonda en son "Son Kuşlar" isimli tiyatro oyunu sergilenmiştir. Özellikle çocuklara yönelik faaliyet ve aktivitelere ağırlık verildiği heyetimizle paylaşılmıştır.
64. Kendileri ile görüşme yapılan suça sürüklenen çocuklar; personelin kendilerine abi gibi davrandıklarını, yemeklerin yeterli ve ihtiyaçlarını karşılar nitelikte olduğunu, sürekli faaliyetler gerçekleştirildiğini ve bu faaliyetlere katıldıklarını, açık ve kapalı spor faaliyetlerinden sürekli faydalandıklarını, olumlu davranışlarından ötürü açık görüş ile ödüllendirildiklerini, temizlik malzemesi ve kıyafetlerini kurumun karşıladığını, haftada 2-3 defa sosyal servis personeli ile görüşme yaptıklarını ve grup çalışmalarının olduğunu ifade etmişlerdir. Öte yandan, kendileri ile görüşme yapılan çocuklar kendi istekleri ile eğitimlerine devam etmediklerini belirtmişlerdir. Kurumda kalan çocukların genel memnuniyeti heyetimizce gözlemlenmiştir.
65. Suça sürüklenen çocuklar ile özel olarak ilgilenilmektedir. Haftada en az 3 defa, eğitim servisiyle iş birliği içinde çocuklara yönelik aktivite ve faaliyetler yürütülmektedir.
66. Mahpusların kendilerinin yaptığı çok amaçlı salon heyetimizce görülmüştür. Bu salonda tiyatro, yerel sanatçılarla halk müziği konserleri ve kurumda kalan çocuklar için film gösterimi yapıldığı açıklanmıştır.

67. Konser ve tiyatro gibi aktivitelerle mahpuslara moral ve motivasyon desteği sağlandığı, ayrıca bağımlılıkla mücadele için Yeşilay derneği gibi derneklerle iş birliği içinde çalışıldığı dile getirilmiştir.
68. Mahpusların topluma kazandırılması için kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde konferanslar düzenlendiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede, Kurumda son iki yıl içerisinde 165 konferans düzenlendiği belirtilmiştir.
69. Mahpusların eğitimlerine ilişkin olarak; mahpusların eğitim seviyeleri bilgisi edinilip okuma-yazma bilmeyenler için, okuma-yazma kursu ile başlanmak üzere mahpusların bir üst eğitim seviyesine ulaşmasının sağlandığı ifade edilmiştir. Ancak kurs faaliyetleri listesinde okuma yazma 1. Kademe kursu dışında bir eğitime devam niteliği taşıyan kurs olmadığı gözlemlenmiştir. 112 açık lise, 13 açık ortaokul, 70 üniversite ve 50 İkinci Üniversite eğitimi alan mahpus olduğu bildirilmiştir.
70. Eğitim-öğretime devam eden mahpusların sınavlarına girebildikleri, ayrıca sınava girecek kişi sayısının 5 kişiden fazla olması durumunda sınavların Kurum sınırları içerisinde yapılabildiği, bu çerçevede; açık öğretim ortaokul-lise, açık öğretim fakültesi, uzaktan eğitim fakültesi, YKS, DGS, ALES, YDS ve KPSS sınavlarının Kurumda gerçekleştirilebildiği ifade edilmiştir.
71. Kurumda 1 adet kütüphane bulunmakta olup; bu kütüphane bünyesinde mahpusların kullanımına sunulmak üzere 2465 adet kitap bulunmaktadır. Kitaplar vakıf ve derneklerden hibe olarak da alınmakta ve gerekli incelemelerden geçtikten sonra kütüphaneye kabul edilmektedir. Kütüphanede bulunan kitaplar dışında kitap almak isteyen kişilerin ise; ücretini ödemeleri kaydıyla Kurum tarafından temin edildiği veya aileleri tarafından alınarak kendilerine ulaştırıldığı ifade edilmiştir.
72. Mahpuslar kütüphanedeki kitaplardan faydalanmak için haftalık olarak dilekçe yazmakta, bu listeler içerisinde, ödünç alımı için uygun olan kitaplar mahpuslara verilmektedir. Mahpuslar koşullarda kendilerine ait en fazla 5 kitap bulundurabilmektedirler. Kendileri ile görüşme yapılan mahpuslardan bazıları yanlarında bulundurdukları kitap sayısının yeterli olmadığını, kitap ödünç alım işlemlerin çok uzun sürdüğünü, bir kitap alabilmek için uzun süre beklediklerini, bu nedenle okunmak istenilen kitapların kurum mevcudunun kalabalık olmasına da bağlı olarak ulaşılabilir olmadığını dile getirmiştir. Mahpusların talepleri heyetimizce kurum idaresine bildirilmiştir. Kurum idaresi, koşulların kalabalık olmasından ötürü, fazla kitap bulundurulmasına imkân tanımadığını, koşullar içerisindeki kişilerin de birbirleriyle kitaplarını değiştirerek okuma imkânı ile 15 günde bir 3 kitap değişim haklarının bulunduğunu, ayrıca olası bir isyanda yangın çıkarmada kullanılma ihtimali gibi güvenlik tedbiri gerekçesi ile her mahpusa 5 kitaptan fazla veremediklerini açıklamıştır.
73. Kurumda yaklaşık 150-200 kişinin haftalık kitap değişimi yaptıklarını, kitapları gerek kurum kütüphanesinden gerekse aileleri tarafından gönderilen veya kendilerinin aldıkları kitaplardan seçebildikleri, kurumda kitap sahibi olan her mahpusun kitaplarının ayrı ayrı sınıflandırıldığı bilgisi edinilmiş ve heyetimizce yerinde gözlenmiştir.
74. Farklı dilde kitap okumak istediklerini ifade eden mahpusların taleplerine ilişkin olarak; kurum idaresi, kuruma getirilen kitapların yayınevi, bandrol, basım yapan kişi, basım yeri ve tarihi

incelemelerinin yapıldığı, daha sonra savcılığın basın birimince yasaklı yayın olup olmadığı sorgusundan geçen kitapların mahpuslara ulaştırıldığı bilgisini vermiştir. Ayrıca İran konsoloslğu tarafından Farsça dilinde kitapların Kurum kütüphanesine hibe edileceği de ifade edilmiştir.

75. Kurumda 1. ve 2. Kademe okuma yazma, Kur'an-ı Kerim, mesleki teknik ve sanat eğitimi kursları verildiği bilgisi edinilmiştir; ancak ziyaret tarihinde herhangi bir eğitim olmadığı gözlemlenmiş ve bu husus kendileri ile görüşme yapılan mahpuslar tarafından da dile getirilmiştir. Ayrıca okuma yazma 2. Kademe kursunun en az 2 yıldır verilmediği, kurum tarafından iletilen kurs faaliyetleri listesinde görülmüştür.
76. Kurumda zaman zaman bazı kurslar açıldığını, (saz, halk oyunları, berber) bu kurslara katılım sağlamak isteyen kişilerin dilekçe ile başvurduklarını, ancak kontenjanın az olması nedeniyle katılım gösteremediklerini ziyaret heyetimize ifade eden mahpuslar olmuştur. Kurumda 2 yıl içerisinde düzenlenen 21 kurs faaliyetlerinden 5 tanesinin toplam 4 gün süren "gıda ve su sektöründe çalışanlar için hijyen eğitimi" olduğu, diğer kursların ise iki yıl içerisinde en fazla 2 defa açıldığı gözlemlenmiştir. Kurumda devam eden 4 faaliyete, 30 kişinin katılım gösterdikleri belirtilmiştir.
77. Görüşme yapılan kişiler, havalandırma süresinin kısa olduğunu ve henüz hava kararmadan saat 18:00'da kapıların kapatıldığını dile getirmişler, gündüzlerin uzun sürdüğü bahar ve yaz aylarında havalandırma saatlerinin uzatılmasını, kapıların en azından 19:00'da kapatılmasını talep etmişlerdir. Kurum idaresi kurumda sabah sayımı ile birlikte saat 08:00 de kapıların açıldığını ve akşam mevsim şartları, güneş ışığı ve Ramazan ayına göre saat 17:30 ve 19:45 saatleri arasında da kapıların kapatıldığını belirtmiştir.
78. Kurumda çalışma olanaklarına ilişkin olarak; Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İşyurtları Kurumunun üç adet işkolu ile faaliyetlerini sürdürdüğü; söz konusu faaliyetler kapsamında kantin, kafeterya ve terzi atölyelerinde 26 mahpus çalıştırdığı ifade edilmiştir.
79. Kurumda merkezi yayın sistemi ile 31 adet kanal yayınlanmaktadır. Mahpusların anket doldurarak yayınlanmasını istedikleri kanalları seçtikleri, hakkında yayın yasağı bulunmayan kanalların yayınlandığı açıklanmıştır. Ayrıca, Mahpusların bilgilendirilmesi için 4 adet bilgilendirme kanalı da bulunmaktadır. Ancak yapılan koğu ziyaretlerinde bilgilendirme kanallarının yayın kalitesinin düşük olduğu gözlemlenmiştir.

2.6. Dış Dünyayla Etkileşim

80. 17/06/2005 tarihli Mahpusların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik hükümleri doğrultusunda; "Açık görüş, hükümlü ve tutuklular ile ziyaretçilerinin maddi temasına imkân verecek şekilde, konuşulanların hazır bulunan görevli tarafından işitilebildiği ve izlenebildiği, ceza infaz kurumunun bu iş için tahsis edilmiş özel bölümünde yapılan ziyaret ve görüşmelerdir. (...) Açık ziyaretler, bir saatten fazla olmamak kaydıyla 09.00-17.00 saatleri arasında yaptırılır. Ziyaret süresi, görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işler." Kurum idaresi tarafından, mahpusların mevzuatın öngördüğü şekilde ayda bir defa ve ayrıca Adalet Bakanlığınca belirlenen resmi, dini bayramlar ve özel günlerde açık görüş yaptırıldığı, telefon görüşmelerinin de her hafta 10 dakika olarak gerçekleştirildiği açıklanmıştır.

81. Açık görüşlerin süresi Kurumda yeterli personel bulunmaması nedeniyle, idarece 45 dakika olarak belirlenmiştir. Mahpuslar açık görüşlerde odadan çıkmaları ile sürenin başlatıldığından ve yaklaşık 35 dakika görüş yaptıklarından, bu nedenle ailelerinin yanında yeterli vakit geçiremediklerinden, ayrıca açık görüş alanında diğer mahpusların aileleri ile iç içe ve birlikte oturduklarından, mahremiyetin olmadığından yakınmışlardır. Kurum idaresi ise mahpuslara açık görüş için ayrılan yerin 50 kişi kapasitesi olduğunu ve kapasite üstü çalışan kurumlarında kalanların açık görüşten yararlanmaları için 50 dakika uygulayamadıklarını, güvenlik gerekçesi ile 40 dakika görüş yaptırdıklarını belirtmiştir.
82. Kurumda, herhangi bir soruna neden olmayan mahpusların ödül olarak eş görüşünden yararlandırıldıkları ifade edilmiş ve bu amaçla oluşturulmuş olan aile odaları heyetimizce ziyaret edilmiştir. Ancak; her hafta 1 defa yapıldığı ifade edilen eş görüşüne, kendisi ile görüşme yapılanlardan hiçbiri katılmadığını dile getirmiştir. İdareden alınan bilgi ve belgelerden; 2018 yılında 88 mahpusa eş görüşmesi ödülü verilip 67 sinin uygulandığı, ziyaret öncesi süreci kapsayan 2019 un ilk 3 ayında ise; 26 mahpusa verilen eş görüşmesi ödülünün 19 unun uygulandığı anlaşılmaktadır.

3. TAVSİYELER

83. Dünya Sağlık Örgütü ruh sağlığını koruyucu önlemler olarak spor faaliyetlerinin önemini vurgulamaktadır⁴. Çocuklar için düzenli spor yapmak; çocuğa sosyal becerilerini geliştirme, takım içerisinde paylaşma, yardımlaşma, iş birliği kurma, tek başına problem çözebilme ve etkili iletişim kurma becerilerini kazandırır. Öz disiplin, öz saygı ve özgüven gelişiminde de spor yapmanın olumlu etkisi bilinmektedir. Kurumda da spor faaliyetlerine önem verildiği ve mahpus çocukların gün içinde bu faaliyetlerden yararlandırıldığı gözlemlenmiş, teyit edilmiş ve heyetimizce iyi uygulama örneği olarak değerlendirilmiştir.
84. Kurum idaresinin takdiri ile kurumda mahpus, engelli olup R tipi cezaevi kurumuna nakil olmayan kişilerin kurum revirinde sürekli gözetim altında bulundurulup, ihtiyaçlarının karşılanıyor olması ziyaret heyetimiz tarafından da gözlemlenmiş ve iyi uygulama örneği olarak değerlendirilmiştir.

3.1. Kurum İdaresine Yönelik Tavsiyeler

85. Kurumda yabancı mahpusların bulunduğu tespit edilmiş ve mahpuslardan Türkçe bilen bir kişinin gönüllü tercümanlık yaptığı gözlemlenmiştir. Mahpus yabancı uyruklu kişilere yönelik hukuki sorunların, iletişim sorunlarının aşılması ve bilgilendirme ve iyileştirme çalışmalarının sağlıklı bir biçimde yürütülmesi için kurumda tercüman olarak personel görevlendirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.
86. Kurum koridorlarında yeterli olmadığı tespit edilen kameraların söz konusu alanlarda gerçekleşme ihtimali bulunan vakalar için; tespit, müdahale gibi imkânların sağlanması amacı ile kurum içi görüntüleme güvenliğinin yeterli seviyeye getirilmesinin gerekliliği değerlendirilmiştir.
87. Mahpusların eğitim gören çocuklarını görebilmeleri ve karşılıklı özlemlerini giderebilmeleri amacı ile bu kişiler için açık görüş günlerinin hafta sonu yapılması gerektiği düşünülmektedir. 45 dakika

4 Dünya Sağlık Örgütü, 2018, Fiziksel Hareket Küresel Eylem Planı.
https://www.tuseb.gov.tr/enstitu/tacese/yuklemeler/ekitap/UA_kuruluslar/fiziksel_aktivite.pdf (E.T.:20.02.2019)

olarak belirlenmiş olan görüş süresinin imkânlar dahilinde 1 saate çıkarılmasının mahpuslar açısından olumlu sonuçlar doğuracağı değerlendirilmiştir.

88. Mahpusların rehabilitasyonu ve kişinin suç ve suçluluk bilincinden uzaklaşması için; yalnız kalmaması, boş zamanlarını aktif değerlendirmesi gerektiği anlayışıyla kurumun sosyal faaliyet sayısını arttırması gerekliliği değerlendirilmektedir.
89. Birçok mahpus tarafından dile getirilen ısınma sorununa yönelik olarak; bina yalıtımı ve ısınma sisteminin gözden geçirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.
90. Sigara içenlerle içmeyen mahpusların aynı koşuğa tutulmalarına ilişkin olarak; mahpusların sigara kullanımlarına göre koşuğa yerleştirilmeleri gerektiği değerlendirilmiştir.
91. Görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanların, haklarında tutanak tutulması endişesi yaşamaları nedeniyle şikâyet başvuru yollarını kullanamadıkları iddialarıyla ilgili olarak; Kurum idaresi tarafından, özgürlüğünden mahrum bırakılanların, haklarında tutanak tutulması, disiplin soruşturması açılmaması gibi endişeler yaşamadan dilekçelerini resmi makamlara ve avukatlarına gönderebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

3.2. Adalet Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler

92. Kurumda yapılması gereken iş ve işlemlerde, faaliyet ve etkinliklerin yapılmasında, açık görüş süresinin kısalığına ve açık görüş alanı olarak belirlenen yerde birçok mahpusun aileleri ile birlikte görüşlerinin mahremiyetten uzak yapılmasına, bu ve bunlardan oluşan aksaklıklara, personel eksikliği neden olarak gösterilmiştir. Söz konusu işlemlerdeki aksamaların giderilmesi için Denizli D Tipi Ceza İnfaz Kurumunun personel kapasitesinin arttırılması gerektiği değerlendirilmiştir.
93. Ziyaret heyetimizce gözlemlenen ve yer yer Kurum idaresince de dile getirilen hususlardan biri de kapasitenin üzerinde kişi barındırılmasının yansımaları olmuştur. Bu durum, fiziksel koşulların yanı sıra hijyen, sağlığa erişim, sosyal ve kültürel faaliyetlerden yararlanma gibi birçok konuda negatif etkiler doğurabilecektir. Bu kapsamda, çözüm yollarına ilişkin bir çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmiştir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**MENEMEN R TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ
KURUMU ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 17

KISALTMALAR

AİOK	Avrupa İşkencenin veya İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
CAT	Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani Veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
BM	Birleşmiş Milletler
EHS	Engelli Hakları Sözleşmesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
SEGBİS	Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarına ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği kurumlardan birisidir.
5. Ziyaret heyetinde Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu üyesi M... A..., Hakim M... S... Ç..., Hakim G... D... K..., Hakim H... U..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı M... S... ile Uzm. Psikolog A... Ö... yer almıştır. Ayrıca İzmir Valiliğine yapmış olduğumuz talep ile Menemen İlçe Sağlık Müdürlüğünde görevli Dr. S... O... ziyaret süresince heyetimize eşlik etmiştir.
6. Bu rapor, 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 19/02/2019 tarih ve 76 nolu toplantısında alınan karar kapsamında ve UÖM Birimi Ziyaret Takvimi çerçevesinde 12/04/2019 tarih ve 16949670679-E. 190 sayılı Başkanlık Görev Emri ile 18 Nisan 2019 tarihinde habersiz olarak gerçekleştirilen Menemen R Tipi Ceza İnfaz Kurumu izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

1. ZİYARET YÖNTEMİ

7. Ziyaret, Kurum² Müdürü ve Kurum 2. Müdürü ile yapılan ilk görüşmeyle başlamıştır. Ardından sırasıyla çamaşırhane, revir, hasta kayıtlarının ve ilaçların tutulduğu sağlık odası, fizik tedavi ve rehabilitasyon odası, diş hekimi muayenehanesi, yumuşak oda ziyaret heyeti tarafından gezilmiştir. Sağlık odasında mahpuslara ait rastgele seçilen bazı kayıt evrakları ve mevcut bulunan tıbbi malzemelerin son kullanma tarihleri kontrol edilmiştir. Daha sonra farklı suç gruplarının barındırıldığı koşullar gezilerek mahpuslarla³ birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilerek memnun oldukları ve olmadıkları hususlar anlaşılmaya çalışılmıştır. Öğle yemeği Kurumun personel yemekhanesinde yenilmiştir. Öğle yemeği sonrası ziyaret heyeti ikiye ayrılmış ve bir grup mahpuslarla yaptıkları görüşmelere devam ederken diğer grup ceza infaz kurumunun açık kısmında bulunan ve kapalı kısma da hizmet sağlayan mutfak, ortak yemekhane, çamaşırhane, berber, terzi, ısı merkezi, su deposu ve bahçede incelemelerde bulunmuştur. Kurum psikoloğu ve sosyal hizmet uzmanı ile özel olarak gerçekleştirilen görüşmenin ardından idare ile son görüşme gerçekleştirilmiştir. Son görüşme Kurum idarecilerinin yanı sıra Kurum aile hekimi ve sorumlu Jandarma komutanı ve Kurumdan sorumlu Menemen Cumhuriyet Savcısı da katılmıştır. Kuruma ilişkin ilk tespit ve gözlemler paylaşılmış mahpuslarla yapılan görüşmeler sonucu yaşandığı iddia edilen bazı olaylara ilişkin kamera kayıtları incelenmiştir.
8. Kurum idaresi, ziyaret heyeti ile işbirliği içerisinde hareket etmiş, heyetin bütün birimlere bekletmeksizin erişimi sağlanmış, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır.

B. GENEL BİLGİLER

1. CEZA İNFAZ KURUMU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

9. Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Açık Ceza İnfaz Kurumu ile birlikte aynı kampüs içerisinde yer alan ve doğuştan ya da sonradan meydana gelen fiziksel veya ruhsal engelli, hasta ve bakıma muhtaç kadın, erkek ve çocuk mahpusların barındırıldığı, Rehabilitasyon Tipi Ceza İnfaz Kurumudur.
10. Kurum 2015 yılı aralık ayında faaliyete başlamıştır. 2016 yılı haziran ayında R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ile Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü birleştirilmiştir.⁴ Açık ve Kapalı R Tipi Ceza İnfaz Kurumu aynı kampüs içerisinde yer almakta ve yemeklerin hazırlandığı mutfak, gıda deposu, genel çamaşırhane, ısı merkezi, su depoları, terzi açık kısımda bulunmaktadır. Bu şekilde Kurumun birçok hizmeti açık kısım aracılığıyla sağlanmaktadır.
11. Kurumda bakıma muhtaç, hasta hükümlü ve tutuklular kalmaktadır. Kurumda; mahpusların almış oldukları cezaların infazı gerçekleştirilmek ile birlikte gerekli bakım ve tedavileri yapılmaktadır.

2 Bu raporda kullanılan "Kurum" sözcüğü, Menemen R Tipi Açık ve Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun Kapalı Kurumunu ifade etmektedir.

3 Bu raporda kullanılan "mahpus" sözcüğü, ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan tutuklu, hükümlü ve hükümlülükleri ifade etmektedir.

4 Kurumun açık kısmında ise hasta, bakıma muhtaç hükümlülerin yanı sıra savcılık emri ile gelen ve sağlık hizmeti ihtiyacı bulunmayan hükümlüler de bulunmaktadır.

Sağlık faaliyetleri Kurum tabipliği tarafından yürütülmektedir ve 24 saat kesintisiz olarak sağlık hizmeti sağlanmaktadır.

1.1. CEZA İNFAZ KURUMUNUN FİZİKSEL KOŞULLARI

12. Menemen R Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumu 9793 metrekarelik alan üzerinde 6110 metrekarelik kapalı alanda, açık kısmı 5417 metrekarelik alanda kurulmuş olup Kurumun kapalı kısmı hasta ve bakıma muhtaç mahpuslar için 151 kişi kapasitelidir. İşçi koğuşu için kapasite arttırılmış, 161 kişilik kapasiteye ulaştırılmıştır.
13. Kurumda 13 m²'lik 12 adet tek kişilik, 27 m²'lik 46 adet 3 kişilik, 1 adet 10 kişilik mahpus koğuşu ve 1 kişilik geçici koğuş bulunmaktadır. Toplamda 60 koğuş içerisinde 161 yatak mevcuttur. İlgili mevzuat uyarınca almış olduğu cezasının infazı nedeniyle tek başına tutulması gereken hükümlü ve tutukluların tek kişilik odalarda kalması sağlanmaktadır.
14. Kurumda 6 blok içerisinde, mahpus koğuşları, 6 adet havalandırma bahçesi, 3 adet avukat görüş odası, 1 adet SEGBİS odası, 8 adet kapalı görüş yeri, 1 adet açık görüş yeri, telefonla görüşme alanları bulunmaktadır.
15. Mahpusların tüm muayene, ilaç ve hastane kayıtlarının saklandığı sağlık dosyaları ve sağlık personeli tarafından takip edilen ilaçları ile acil müdahale durumunda kullanılacak bazı tıbbi malzemeler ayrı bir odada tutulmaktadır. Kurum içinde dış hekiminin ayrı muayenehanesi ve fizyoterapi yapılırken kullanılan FTR Ünitesi bulunmaktadır.
16. Kurumdaki her odada tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Her hükümlü ve tutuklu için mevsimine uygun örtünme eşyası ve dolap mevcut olup, ayrıca her odaya Kurum müdürlüğü tarafından buzdolabı ve televizyon verilmektedir. Ziyaret esnasında gezilen bazı odalarda kalan mahpusların ihtiyacına göre masa ve sandalye bulunduğu görülmüştür.
17. Oda pencereleri mahpusların havalandırma bahçelerine açılmakta olup, pencerelerde parmaklık bulunmamaktadır.
18. Oda kapılarının üzerinde kapıyı açmadan odanın içini görmeyi sağlayacak ve mahremiyeti bozmayacak şekilde ufak bir pencere bulunmaktadır.
19. Kurumda 10 adet yumuşak oda bulunmaktadır. İdare tarafından söz konusu odaların tecrit için kullanılmadığı, Kurumda tutulanların engelli ve hasta olmalarından dolayı tecrit odalarının hayati risk taşıyabileceği bu nedenlerle daha çok depo olarak faydalandığı ifade edilmiştir. Ziyaret günü itibariyle yalnızca bir defa 17 dakika tecrite başvurulduğu bildirilmiştir.⁵
20. Kurumun içme suyu İZSU şehir şebekesi hattından ve iki adet kuyudan sağlanan suyun artırılması ile sağlanmaktadır. Kurumda kantin bulunmakta olup, burada da içme suyu satılmaktadır.
21. Kurumda çamaşırhane hizmeti verilmektedir. Açık ceza infaz kurumunda genel olarak kampüse hizmet eden çamaşırhane bölümü ve ayrıca kapalı kısımda mahpusların kişisel çamaşırlarının yıkandığı çamaşır odası bulunmaktadır.
22. Kurumun iç ve dış gözetimi 24 saat kayıta bulunan güvenlik kameraları ile yapılmaktadır.
23. Kurumda açık spor alanı bulunmaktadır.

5 Kayıt defterine göre 24/04/2018 tarihinde 10+7 dakika şeklinde uygulanmıştır.

24. Kurumunda içinde olduğu kampüs içerisinde bir ısı merkezi bulunmakta olup, tüm kampüsün ısıtılması doğalgaz kazanlı kalorifer sistemi ile buradan sağlanmaktadır. Merkezde 7 adet sıcak su deposu ve doğalgaz ısıtma sistemleri mevcuttur. Kurumun ısınması odalar için yerden ısıtım sistemi ile gerçekleştirilmektedir. Koridor ve ortak alanlarda ise petekler bulunmaktadır.

1.2. CEZA İNFAZ KURUMU PERSONELİ

25. Kurumda 232 personel görev yapmaktadır. Meslek gruplarına göre; 1 Kurum müdürü, 2 adet 2. Kurum müdürü, 2 idare memuru, 1 sayman, 2 psikolog, 1 sosyal çalışmacı, 7 infaz koruma baş memuru, 143 infaz ve koruma memuru, 1 ambar memuru, 3 bilgisayar işletmeci, 6 katip, 5 sağlık memuru, 2 bilgisayar teknisyeni, 3 elektrik teknisyeni, 3 sıhhi tesisat teknisyeni, 1 gıda teknisyeni, 3 aşçı, 1 kaloriferci, 16 şoför, 5 hizmetli bulunmaktadır.
26. Sürekli işçi kadrosunda 2 pratisyen hekim, 3 sağlık personeli, 18 hasta bakıcı, 1 unlu mamuller ustası görev yapmaktadır. Sürekli işçi ve hizmetli kadrosu dışında olan tüm personelin eğitim durumu en az lise olmak üzere, ön lisans ve lisans düzeyindedir.
27. Kurumda görev yapan personellerin meslek içi eğitimleri Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün onayı ile eğitim merkezlerinde verilmektedir. Halen görev yaptıkları birimlere göre de eğitim almaları sağlanmaktadır. Eğitimler, Uyap veri girişi eğitimini, infaz, sağlık, personel, ziyaret kayıt, uygulamalı yangın eğitimi, ilk yardım ve sağlık eğitimlerini kapsamakta olup, halen personellerin eğitim planlaması yapılmakta olduğu ifade edilmiştir. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından planlanan hizmet içi eğitimlerde insan hakları eğitimi ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin dersler verildiği, ayrıca personellere hassas gruplara yaklaşımlar konusunda da ders verildiği bildirilmiştir.
28. Kurumda çalışmakta olan tüm personeller 24 saat esasına göre vardiyalı ve gündüz personeli olarak görev yapmaktadır. Vardiyalı personeller gündüz 08-20 ve gece 20.00-08.00 saatlerinde 4 vardiya değişimli olarak görev yapmaktadır. Gündüz personelleri 08.30-17.30 saatleri arasında çalışmaktadır.
29. Kurumda iş yurdu bulunmakla birlikte iç hizmetlerde çalıştırılan 7 hükümlü Genel Bütçe kaleminden maaşlarını almaktadır.
30. Kurumda 108 personel hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı, bu personellerden 47'si hakkında adli soruşturma talep edildiği ve adli işlem yapılan personellerden 17 tanesi hakkında mahpusların iddiaları nedeniyle 6 ayrı dosyadan işlem yapıldığı bilgisi verilmiştir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

31. Kurumda 96'sı hükümlü ve 13'ü tutuklu olmak üzere toplamda 109 mahpus bulunmaktadır.
32. Kurumunda bulunan engelli hükümlü ve tutuklu sayısı 102'dir. Bunlardan 2 tanesi görme engelli, 3 tanesi konuşma ve işitme engelli, 41 tanesi ortopedik engelli ve 56 kişi ise kronik hastalıklardan dolayı engellidir. Kurumda Adli Tıp sürecinde olup geçici olarak burada bulunan tutuklu ve hükümlü yoktur.
33. Kurumda 1 çocuk tutuklu ve 4 kadın hükümlü bulunmakta olup, annesi yanında kalan çocuk yoktur. Çocuk mahpusun ameliyat olması nedeniyle getirildiği, kısa süre sonra tedavisi tamamlandığında Kurumdan ayrılacağı bildirilmiştir.

34. Kuruma getirilen mahpusların kabul öncesi darp, cebire ilişkin ilk beden muayeneleri yapıp kayıtlarının oluşturulduğu sonrasında mahpusların eşyaları X-Ray cihazından geçirilerek koğuştta bulundurulması zararlı eşyalarının depoya alındığı, Adalet Bakanlığı Genelgelerine uygun olarak vücut aramasının yürüeyebilen mahpuslar için yapıldığı; ağır engelli mahpusların ise sadece kaba üst aramasının yapıldığı ifade edilmiştir.
35. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 16. maddesi 1, 2 ve 6. fıkraları⁶ kapsamında hastalığı nedeni ile hapis cezasının ertelenmesi kararı verilebilmesi ile ilgili olarak kişinin cezaevine kabulü gerçekleştikten sonra kurum hekimi tarafından genel fiziki muayenesi yapılmaktadır. Muayene yapan hekimin hazırladığı sağlık raporu ile kişinin kurumda kalıp kalamayacağına ilişkin ilk tespit yapılmaktadır. Söz konusu rapor doğrultusunda mahpus hakkında resen ceza tehiri işlemleri başlatılarak mahpusun 3. basamak hastane olan İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevki sağlanmaktadır. Hastanede Sağlık Heyeti işlemleri tamamlandıktan sonra mahpuslar haklarında sağlık kurulu raporu düzenlenmektedir. Düzenlenen sağlık kurulu raporuna istinaden mahpusların İstanbul Adli Tıp Kurumuna sevki sağlanmaktadır. Düzenlenecek adli tıp raporuna istinaden hükümlü ve tutukluların ceza tehiri işlemleri ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından sonuçlandırılmaktadır. Ceza tehiri işlemi, mahpusun toplum güvenliğini tehlikeye düşürecek olması halinde savcılık kararı ile iptal edilebilmektedir. Ağır hasta tutuklu ve hükümlülerle ilgili olarak, Adli Tıp Kurumu'nca düzenlenen ya da Adalet Bakanlığı'nca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adli Tıp Kurumu'nca onaylanan raporda cezanın infazının geri bırakılmasına dair karar verilmesi halinde, infazın yapıldığı yer Cumhuriyet Başsavcılığınca, infazın ertelenmesinin toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturup oluşturmayacağı kıstası değerlendirilerek sonuca varılmaktadır. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından uygun görülmemesi durumunda kişilerin cezası ertelenmemektedir.
36. Kurum idaresi tarafından, bazı zamanlarda da mahpusların ceza tehirinin kabul edilmesine rağmen, mahpusun gidecek yeri olmaması veya ailesi tarafından kabul edilmemesi gibi durumların yaşandığı, bu mahpusların yerleştirilebileceği yer olmadığından, bazen idarenin kendi inisiyatifi ile kurumda kalmalarının sağlanmaya çalışıldığı ifade edilmiştir.
37. Son 1 yıl içerisinde Kurumda bulunan mahpuslarla ilgili, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda düzenlenen disiplin cezalarından toplamda 111 disiplin cezası verildiği ve mahpuslara ilişkin adli olarak yaşanan olayların ilgili mercilere bildirildiği tespit edilmiştir.

6 **Madde 16-** (1) Akıl hastalığına tutulan hükümlünün cezasının infazı geriye bırakılır ve hükümlü, iyileşinceye kadar Türk Ceza Kanunu'nun 57'nci maddesinde belirtilen sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınır. Sağlık kurumunda geçen süreler cezaevinde geçmiş sayılır.

(2) Diğer hastalıklarda cezanın infazına, resmî sağlık kuruluşlarının mahkûmlara ayrılan bölümlerinde devam olunur. Ancak bu durumda bile hapis cezasının infazı, mahkûmun hayatı için kesin bir tehlike teşkil ediyorsa mahkûmun cezasının infazı iyileşinceye kadar geri bırakılır.

(6) Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen mahkûmun cezasının infazı üçüncü fıkrada belirlenen usule göre iyileşinceye kadar geri bırakılabilir.

38. İdare tarafından verilen bilgilere göre, 01/06/2015 – 19/03/2019 tarihleri arasında Kurumda barındırılan mahpuslardan 76 kişinin tedavisi tamamlanmış ve geldikleri ceza infaz kurumlarına iade olmuştur. Mahpuslardan 55 tanesinin cezası ertelenmiş ve 33 mahpus Kurumda vefat etmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

3. FİZİKSEL KOŞULLAR

3.1. Fiziksel Koşullar

39. Kurumun genel olarak fiziksel koşullarının iyi halde olduğu gözlemlenmiştir. Ziyaret tarihi itibarıyla yaklaşık 4 yıldır hizmet veren Kurumun içi bakımlı ve yenidir.
40. Ziyaret esnasında bazı odaların duvarların içinden gelen kısa, kesik demir parçaları çıktığı gözlemlenmiş ve mahpusların kendilerine zarar vermemeleri amacıyla idareye bildirilmiştir.
41. Kurum binası ilk yapılış aşamasında engelli ve hasta mahpusların ihtiyaçlarına uygun olarak yapılmamış olup, daha sonra binanın kullanım amacına uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Ancak Kurumda özelliği itibarıyla hasta ve engelli mahpuslar barındırılmasına ve bir takım yenilemeler yapılmasına rağmen binanın erişilebilirlik şartlarını karşılamada yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Örneğin, koşulların içlerinde bulunan tuvaletlerin kapısı yeterli genişlikte değildir. Bu durum engelli mahpusların tuvalet kullanımını konusunda sıkıntı oluşturmaktadır. Ayrıca tuvalet içinde tutamaç bulunmamaktadır. Lavabolarda bulunan aynalar ayağa kalkamayacak durumdaki mahpuslar bakımından yüksekte kalmaktadır. Bununla beraber Kurum idarecileri fiziki yapının engelli kullanımına uygun olmadığını ancak görevli personellerin mahpuslara yardımcı olmaları ile sıkıntıları aşmaya çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

3.2. Hijyen

42. Kurumda odalar, tuvalet ve banyolar personel tarafından günlük olarak temizlenmektedir. Genel olarak bina içinin ve odaların temiz olduğu gözlemlenmiştir. Koridorların büyük makinelerle temizlendiği, odaların içlerinde ise el ile paspas yapıldığı bildirilmiştir. Ek olarak, mahpuslar kendi imkânlarıyla da temizlik yaptıklarını söylemişlerdir. Mahpusların talebi ile kendilerine temizlik malzemesi verilmektedir.
43. Kurumda 24 saat temiz suya erişim bulunmaktadır. İdare tarafından, sıcak suyun bahar ve yaz aylarında güneş enerjisi panelleri ile sağlandığı, ayrıca 7 adet doğal gaz ile ısıtılan sıcak su deposu bulunduğu, bu sayede 24 saat sürekli ve sınırsız olarak verildiği bildirilmiştir. Suyu erişime ilişkin genel olarak şikâyetle bulunulmamış ancak bazı mahpuslar tarafından odalarda sıcak suyun her zaman bulunmadığı, bazen kesintiler yaşandığı belirtilmiş olup, yapılan kontrolde açılan musluklardan birkaç dakika içinde sıcak su geldiği gözlemlenmiştir.
44. Mahpuslar haftada iki gün banyo yaptırılmaktadır. Bu günler dışında banyo ihtiyacı olanlara da imkân sağlanmaktadır. Ayrıca, engelli mahpusların öz bakımları hastabakıcılar tarafından düzenli olarak yapılmaktadır. Genel olarak banyo yapmak konusunda veya öz bakımlarının sağlanmasına ilişkin mahpusların şikâyetleri olmamıştır.
45. Kurumun haşerelere karşı ilaçlanması için özel bir şirket ile anlaşması olduğu bildirilmiştir. Ayrıca ilgili belgeler ve faturalar sunulmuştur. Buna göre her ay düzenli olarak tüm Kuruma içten ve

dıştan ilaçlama yapılmaktadır. Ayrıca Kurum idaresi tarafından temizlik için kullanılan malzemelerin alerjen içermeyen Koak bazlı olduğu, hijyen şartlarına dikkat edildiği ifade edilmiştir.

46. Kurum binası içinde çamaşırhane hizmeti verilmektedir. Mahpusların çamaşırları haftalık olarak isimlerinin yazdığı file torbalarla toplanmakta, çamaşırhanede yıkanmakta ve kendilerine geri verilmektedir. Sağlık ve hijyen gerekçesiyle her bir mahpusun çamaşırlarının teker teker ayrı olarak yıkandığı, çamaşırhanenin ve yıkanmış olan çamaşırların temiz ve hijyenik olduğu gözlemlenmiştir.
47. Açık ceza infaz kurumu kısmında bulunan genel çamaşırhanede ise 3 adet sanayi tipi çamaşır makinesi ve kurutma makinesi bulunmaktadır. Tüm kampüste bulunan mahpuslara verilen nevresim, battaniye, yastık gibi malzemeler açık ceza infaz kurumunda bulunan sanayi tipi çamaşır makinelerinde yıkanmakta, kurutup ütülenerek mahpuslara verilmektedir. Yıkanmış olan malzemelerin ayrı ayrı tutulduğu, hepsinin temiz ve ütülü oldukları görülmüştür. Çamaşırlarının yıkanmasına ilişkin olarak herhangi bir şikâyette bulunulmamıştır.
48. Mahpuslar yasal mevzuata uygun olarak kendi kıyafetlerini giyebilmektedir. Bununla beraber bazı ihtiyaç sahibi mahpuslar için Adalet Bakanlığı destekli "Elele Butik" isimli yerden kıyafet temin edildiği öğrenilmiştir.

4. PERSONEL

49. Kurumda bulunan 143 infaz ve koruma memuru, 7 infaz ve koruma baş memuru ile Kurumun iç güvenliği sağlanmaktadır. İdare tarafından, Kurumun kapalı ceza infaz kurumu olmasının yanı sıra kalan mahpusların hasta ve engelli olması nedeniyle infaz koruma memurları için zor çalışma şartlarının bulunduğu, psikolojik olarak personeli yıprattığı ve bu nedenle hem mahpuslar hem personeller yönünden sorun oluşmaması amacıyla çaba gösterildiği bildirilmiştir. İdare, personellere yönelik şikâyetlerin kendilerine iletildiği anda değerlendirildiğini, personelin birçok konuda ve özellikle öfke kontrolü konusunda eğitildiğini, R Tipi ceza infaz kurumunda çalışanların rotasyona tabi olduğunu ve 8-9 aylık periyodlarla açık ve kapalı kısım arasında yerlerinin değiştirildiğini ifade etmiştir.
50. Sürekli işçi kadrosunda çalıştırılan 18 adet hasta bakıcı mahpusların günlük ihtiyaç ve aktivitelerinin yerine getirilmesini sağlamaktadır. Bu hasta bakıcılar bir günde 3 kişi (2 erkek, 1 kadın) olmak üzere vardiyalı olarak çalışmaktadır. Gün içerisinde hafta içi 9, cumartesi 8, pazar günleri ise 3 hasta bakıcı görev yapmaktadır. Ancak çalışan hasta bakıcı sayısı yeterli olmadığı için Kurumda bir iç hizmet koğuşu oluşturulmuştur.
51. Kurumda 02/04/2018 tarihinden itibaren sürekli işçi kadrosuna geçerek görev yapmakta olan 2 pratisyen hekim⁷, Sağlık Bakanlığına bağlı olarak tam gün görev yapan 1 dış hekimi, Menemen Devlet Hastanesinden görevlendirilen ve haftada bir gün görev yapan Uzman Psikiyatri Doktoru ve on beş günde bir görevlendirilerek gelen Uzman Fizik Tedavi Doktoru olmak üzere 5 hekim çalışmaktadır. Ayrıca salı ve cuma günleri olmak üzere haftada iki gün fizyoterapist gelmektedir. Mahpuslar istedikleri zaman Kurum hekimlerine ulaşabildiklerini ancak fizyoterapi için çok sıra

7 Bu tarih öncesinde Kurumda bir özel hastaneden hizmet alımı yöntemiyle 24 saat nöbet usulü çalışan hekim bulundurulduğu bildirilmiştir.

beklediklerini ve daha sık olması yönünde talepte bulduklarını ifade etmişlerdir. Kurum idaresi 2018 Nisan ayı öncesi 2 fizyoterapist geldiğini ve haftada 25 kişinin terapiye alındığını, şimdi ise tek fizyoterapist geldiğini haftada sadece 10 kişinin fizyoterapiye alınabildiğini, bu nedenle istenilen sıklığın sağlanamadığını ifade etmişlerdir.

52. Kurumda görevli 2 psikolog ve 1 sosyal çalışmacı ile psiko-sosyal servis hizmeti sağlanmaktadır. Ziyaret esnasında görüşülen bazı mahpuslar psikologların odalarını dolaşarak kendileri ile görüştiklerini, oysa özel olarak görüşmelerinin daha iyi olacağını söylemişlerdir. Kurum idaresi tarafından konuya ilişkin olarak mahpusların talep etmeleri durumunda psikolog ile bire bir görüşmelerinin sağlandığı ifade edilmiştir. Psikolog ile bire bir görüşebildiğini ve memnun olduklarını söyleyen mahpuslar olmuştur. Bunun dışında herhangi bir şikâyetle bulunulmamıştır.
53. Kurumda bulunan sağlık personeline yönelik herhangi bir şikâyetle bulunulmamıştır. Mahpuslar hasta bakıcı personelin tutum ve davranışlarından genel olarak memnun olduklarını ancak sayılarının yetersiz kalabildiğini ifade etmişlerdir. Tüm mahpusların ihtiyaçlarının hasta bakıcılar aracılığıyla sağlandığı düşünüldüğünde mevcut hasta bakıcı sayısının artırılması gerektiği İdare tarafından da kabul edilen bir durumdur.

5. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILANLARA DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

5.1. Tedavi ve Bakım Hizmetleri

54. Sağlık faaliyetleri Kurum tabipliği tarafından yürütülmektedir. Kurum tabipliğinde 2 aile hekimi, 1 geçici görevli dış hekimi, kadrolu 5 sağlık memuru, işçi kadrosunda 3 acil tıp teknisyeni, ayrıca sağlık hizmetlerinde yardımcı olması için 1 infaz koruma baş memuru, 2 infaz ve koruma memuru yer almaktadır.
55. Kurum tabipliğince kurumda bulunan hükümlü tutuklu, kurum personeli ve bakmakla yükümlü oldukları aile bireylerine yönelik sağlık hizmeti ve poliklinik hizmeti sunulmaktadır. Kurumda sağlık hizmetleri 24 saat kesintisiz olarak sağlanmaktadır.
56. Kurum idaresinden alınan bilgilere göre, Kuruma yeni gelen hükümlü ve tutuklunun ilk kabulünde sağlık personeli tarafından muayeneleri yapılmakta, kişinin konuşup konuşamadığı, yürüyüp yürüyemediği, yatalak olup olmadığı gibi hususlarda öz bakım becerilerinin tespit edilmektedir. Yapılan ilk muayene ve tespitlere ilişkin formlar doldurularak Kurum idaresine bildirilmektedir. Bu formlar doğrultusunda mahpusların sağlık durumuna uygun elverişli odalara yerleştirilmesi ve revirde tedavi ve muayenelerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli koşullar sağlanmaktadır. Kuruma ilk defa gelen mahpusların kan gruplarının belirlenmesi için kan grubu tetkiki yapılmaktadır.
57. Hükümlü ve tutukluların muayenelerinin yapılarak gerekli ilaç tedavisinin düzenlenmekte olduğu, düzenlenen reçetelerin Kurumun anlaşmalı eczanelerinden aynı gün içerisinde temin edildiği ve yazılan ilaçlardan kontrole tabi olanların günlük dozlar halinde kontrollü olarak verildiği ifade edilmiştir. Kurum içinde mahpusların ilaçlarının ve sağlık dosyalarının tutulduğu bir sağlık odası vardır. Bu odada bulunan acil durum çantası ve bazı medikal malzemeler ziyaret esnasında heyetimizde bulunan doktor tarafından kontrol edilmiş ve bazı tıbbi malzemelerin son kullanma tarihlerinin geçmiş olduğu tespit edilmiştir. Kurum idaresi tarafından derhal gerekli inceleme ve

kontrollerin yapılacağı, kullanım süresi geçmiş malzemelerin yenileri ile değiştirileceği bildirilmiştir.

58. Kurumda iç hizmetler ve iş yurtlarında mahpusların portör ve tüberküloz yönünden tetkiklerinin belli aralıklarla yapılmakta olduğu, Kurumdaki tüm kısımların periyodik olarak gezilip temizlik, aydınlatma, ısı ve havalandırmanın yeterliliği kontrol edildiği Kurum idaresi tarafından belirtilmiştir.
59. İl dışı sevkleri olan mahpuslara yolculuk yapmalarında sakınca bulunup bulunmadığı hususunda muayeneleri yapılarak gerekli raporlar düzenlenmektedir.
60. Hükümlü ve tutukluların yapılan muayeneleri sonucu sağlığı açısından oda değiştirmeleri zorunlu görülenlerin durumunun Kurum müdürlüğüne raporla bildirildiği ifade edilmiştir.
61. Kurumda bulunan tüm hükümlü ve tutuklulara önleyici sağlık hizmeti olarak hepatit B hastalığından korunması için aşı yapıldığı, ayrıca bulaşıcı hastalıklara karşı her yıl tarama testleri yapıldığı bildirilmiştir. Bulaşıcı hastalığı (AIDS, Hepatit C, tüberküloz gibi) bulunanların ayrı odalarda barındırıldığı ve hasta bakıcı ve sağlık personelleri tarafından gerekli önlemlerin alındığı, bu kişilerin çamaşırlarının ayrı ve özel olarak yıkandığı tespit edilmiştir.
62. Hücre cezası alan hükümlü ve tutukluların sağlık durumu kontrol edilip hücre cezası çekmesine sağlığı açısından engel hali, olup olmadığı hususunda kurum müdürlüğüne rapor verilmektedir. Mahpuslar tarafından hücre cezasındaki tutulma koşullarına ilişkin olarak herhangi bir şikâyetle bulunan olmamıştır.
63. Mahpusların yapılan muayeneleri sonrası obezite, tansiyon, yüksek kolesterol veya şeker hastalığı tespit edilenlerin durumu Kurum müdürlüğüne bildirilerek bu hastalara diyet yemek verilmesi sağlanmaktadır. Kronik rahatsızlığı olan mahpusların hastanelerin ilgili polikliniklerine sevklerinin yapıldığı ve düzenli takip edildikleri bildirilmiştir.
64. Mahpus ve personelin acil rahatsızlığı durumunda hemen muayenesi yapılarak tedavileri gerçekleştirilmekte, tedavisi Kurum tabipliğinde yapılamayanların ise vakit kaybedilmeden devlet hastanelerine sevk sağlanmakta olduğu ifade edilmiştir. Acil durumlarda 112 aracılığıyla ambulans istenildiği, hastaneye de 112 servisi kurulması yönünde Sağlık Bakanlığında resmi olarak talepte bulunulduğu bildirilmiştir. İlçede bulunan 112 ekiplerinden sadece 1 tanesinin doktorlu olduğu ve Kurumdan bir çağrı yapıldığında içinde doktor bulunan ambulansın 5-12 dakika içerisinde Kuruma yönlendirildiği öğrenilmiştir.
65. Kurumda diyaliz ünitesi ve yoğun bakım servisi bulunmamaktadır. Özellikle diyaliz ünitesinin bulunmaması hastaneye sevk sayısını artırmakta olup, bu sevk yoğunluğu hem hastalar hem de sayıca yetersiz olan personel açısından sıkıntı oluşturmaktadır.
66. Kurum doktorları tarafından her gün mahpusların odalarının dolaşıldığı ifade edilmiştir. Muayene sonucu sevk olması gereken mahpuslar hakkında doktor tarafından sevk evrakı düzenlenmekte ve bu evraklar mahpusların hastanelere sevk ve idaresinden sorumlu olan Menemen Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığı'na teslim edilmektedir.
67. Ziyaretimiz esnasında görüşülen bazı mahpuslar, doktorun kendilerini hastaneye sevk ettiği halde sevklerinin yapılmadığını veya geç yapıldığını iddia etmiştir. İdare, sevklerin yapılmadığı iddiasını doğru olmadığı, kayıtlarda görüleceği üzere mahpusların her ay birden fazla kez sevklerinin

yapıldığı, sevkler için aksamaların en aza indirilmesi için jandarma ile birlikte çaba gösterdiklerini ancak infaz koruma memuru ve jandarma personelinin sayısının azalması nedeni ile bazı aksamalar yaşanabildiği yönünde yanıt vermiştir.

68. Kurumdan hastaneye sevkler için ring araçlarının kullanıldığı ve ziyaret tarihi itibarıyla 11 adet ring aracı olduğu bildirilmiştir. Kurumda sayıca çoğunluk olarak fiziksel engelli veya yatağa bağlı mahpus barındırıldığı için zaman zaman hastane sevklerinde araç sayısının yetersiz kalabildiği tespit edilmiştir. Koah hastası olan bir mahpus ring aracı ile hastaneye götürülmelerinde koah hastalarının sağlıkları açısından uygun olmadığını, ambulans ile gidip gelmeleri gerektiğini beyan etmiştir.

5.2. Yönetim ve Personelin Tutumu

69. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde genel olarak kötü muamele iddiası ile karşılaşılmamış; aksine mahpuslar personelin kendilerine yönelik tutumlarından memnun olduklarını ve arkadaşça davrandıklarını, kendilerine yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Kötü muamele iddiasında bulunan birkaç mahpusla ilgili olarak İdare ile ayrıca görüşülmüş ve ayrıntılı bilgi alınmıştır.
70. İdare, Kurumda terör suçlarından barındırılan birkaç mahpusun, Kurum personellerinin olumsuz davranış ve sözlerine maruz kaldıkları yönünde iddiaları bulunduğunu ve bu şekilde yapılan şikâyet ve başvuruların Cumhuriyet Başsavcılığına bildirildiğini ifade etmiştir. Bahsi geçen bu iddialarda bulunan mahpuslarla ziyaret esnasında görüşmeler yapılmış, ilgili belgeler incelenmiş olup, her olayın hem kameralarla hem düzenlenen tutanaklarla kayıt altına alındığı ve Menemen Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirildiği tespit edilmiştir.
71. Ziyaret tarihinde Kurumda terör suçundan hükümlü bulunan ve açlık grevinde bulunan 3 kişi bulunmaktadır. Bu mahpuslarla yapılan görüşmelerde; Kurum idarecileri, infaz ve koruma memurları ve jandarma personelinin kötü muamelesine maruz kaldıklarını, odalarına aniden baskınlar yapıldığını ve ellerinde kameralarla odalarına girildiğini, mahremiyetlerinin ihlal edildiğini, açlık grevini bırakmaları için psikolojik baskıya maruz kaldıklarını, tedaviyi reddetmelerine karşılık zorla hastaneye götürüldüklerini iddia etmişlerdir. Mahpuslar engellilikleri nedeniyle tek başına bir odada kalamayacaklarını ancak Kurumda tek başına tutulduklarını bu durumun hayatlarını olumsuz yönde etkilediğini beyan etmişlerdir.
72. Yukarıda (71. Paragraf) bahsedilen iddialara ilişkin olarak Kurum İdaresi tarafından, açlık grevinde olan kişilerle “tedavilerini tamamlamadan açlık grevi yapmanın kendilerine vereceği zararlara ilişkin olarak” hatırlatmak amacıyla görüşmeler yaptıkları ancak kişilerin siyasi eyleme devam etmek için önerilerini dikkate almadıkları, bu kişilerle yapılan ikna çalışmalarının baskı yapıldığı yönünde iddialara sebep olması nedeniyle görüşmelerin kayıt altına alındığı, ayrıca kask kamerası kullanımına ilişkin Adalet Bakanlığı'nın genelgesi bulunduğu ve asılsız iddiaların önüne geçmek için görevli personellerin kask kamerası kullandığı, bu görüntülerin gerekli durumlarda savcılığa verildiği, personellere yönelik kötü muamele iddialarının ve yaşanan adli olayların tutanak altına alınarak, kamera görüntüleri ile birlikte Cumhuriyet Başsavcılıklarına bildirildiği, adli ve idari soruşturmanın başlatıldığı, mahpusların almış oldukları cezaları gereğince tabi oldukları infaz rejimi kapsamında tek başına odalarda tutulduğu ancak Kurum personellerinin her türlü ihtiyaçlarında yardımcı olduğu, tedaviyi reddeden mahpuslara acil durumlar haricinde herhangi

bir müdahale ve tedavide bulunulmadığı şeklinde açıklamalar yapılmış ve mahpusların iddia ettiği bazı olaylara ait kamera görüntüleri heyetimize izletilmiştir.

5.3. Şikâyet Prosedürleri

73. CPT'ye göre etkili şikâyet prosedürleri kötü muameleye karşı temel bir güvencedir. Bu kapsamda, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin hem alıkonulma merkezi idaresine hem de bağımsız organlara başvuru yapabilmesi önem taşımaktadır.
74. Mahpuslar tarafından verilen dilekçeler her sabah, sabah sayımını alan personellere teslimi halinde alınmaktadır. Teslim edilen tüm dilekçeler ilgili birimlere havalesi yapılarak teslim edilmektedir. Mahkemesine, resmi Kurum ve kuruluşlara yazılan dilekçelerin gönderilmekte olduğu, kantin ihtiyacı, fotoğraf çekilmesi, Kurumun açık kısmında revir birimine çıkarılması gibi farklı taleplerden oluşan dilekçelerin işlemlerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
75. Kurumda adli olarak ilgi mercilere bildirilmesi gereken olaylar hakkında yılda ortalama 150 bildirim yapıldığı tarafımıza iletilmiştir.
76. Kurumda terör suçlarından barındırılan hükümlü ve tutukluların şikâyet ve talepleri ile ilgili Adalet Bakanlığı ve ilgili Cumhuriyet Başsavcılıkları ile yazışmalar yapıldığı görülmüştür.
77. İdare, mahpusların doktorlarına veya idarecilere sözlü olarak da şikâyet ve isteklerini söylediğini, kendilerine cevap verildiği, imkânlar dahilinde mahpusların taleplerinin karşılandığını ifade etmişlerdir. Kendileri ile görüşme yapılan mahpuslardan çoğu rahatsız oldukları konuları kurum idaresine şikâyet edebildiklerini ve hemen cevap aldıklarını ifade etmişlerdir.

5.4. Sosyal, Kültürel, Mesleki, Eğitsel ve Sportif Etkinlikler

78. Kurumun psiko-sosyal servisinin sunduğu bir hizmet olarak, Kurumun psikologları ve sosyal çalışmacı tarafından, "Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı, Öfke Kontrolü ve Salıverilme Öncesi Mahkûm Gelişimi" gibi programlar açılmış olduğunu, çeşitli zaman dilimlerinde tekrar açılacağı bildirilmiştir. Ancak tedavi gören mahpusların kalmakta olduğu bir kurum olmaları nedeniyle grup çalışmalarına aktif katılım olmadığı, 6-10 kişi arasında bir katılım sayısı olduğu söylenilmiştir.
79. Kurumda Menemen Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından görevlendirilen eğitmenler ile fiziksel durumu uygun olanlar için zeybek kursları verildiği belirtilmiştir. Ayrıca menemen Müftülüğünce görevlendirilen vaizin haftada iki gün din kültürü ve ahlak bilgisi dersi verip dini konferanslar düzenlemekte olmasının yanı sıra Kur'an kursu açtığı ifade edilmiştir. Okur-yazar olmayan mahpuslara yönelik 1. ve 2. kademe okuma-yazma kursları açıldığı bildirilmiştir. Düzenlenen kurs ve etkinliklere ilişkin mahpuslar tarafından bir şikâyette bulunulmamıştır.
80. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından aylık basılan "Değer dergisi" gönderildiği ve dergiyi okuyan kişilerin belirli aralıklarla düzenlenen bilgi yarışmalarına katıldığı, kurumdan da bu yarışmaya katılan kişilerin olduğu, dereceye giren mahpusların kurum idaresi tarafından ödüllendirildiği ifade edilmiştir.
81. Kurumda bir adet kütüphane bulunduğu, mahpusların odalarında 20 kitap bulundurma haklarının olduğu, ayrıca günlük gazete erişimlerinin sağlandığı ifade edilmiştir. Ziyaret esnasında bazı odalarda kitap ve gazeteler bulunduğu gözlemlenmiştir. Mahpuslar kütüphanede bulunan

kitapların yazılı listesinden seçim yaptıklarını ve talepte bulduklarını, genellikle birkaç gün içinde kitabın verildiğini beyan etmişlerdir.

82. Kurumda bulunan 4 kadın mahpusun herhangi bir sosyal faaliyet talebinin olmadığı bu nedenle onlara yönelik herhangi bir faaliyet düzenlenmediği ifade edilmiştir. Kadın mahpuslardan biri Bolivya uyruklu olup Türkçe bilmemektedir ve odasında televizyonda bulunmadığı görülmüştür. Kurum idaresi mahpusun yerel bir dil konuştuğunu, ülkemizde Bolivya konsolosluğu bulunmadığı için tercüman temin edemediklerini, Kurum doktorlarından birinin kendi çabasıyla öğrendiği birkaç kelime ile mahpusla iletişim kurabildiğini, bunun dışında kimseyle iletişimi olmadığı, yaşı ve hastalığı nedeniyle de herhangi bir faaliyette bulunamayacak durumda olduğu bildirilmiştir. Kendisi ile görüşülen diğer 3 kadın mahpus tarafından herhangi bir şikâyet veya talepte bulunulmamıştır.
83. Kurumda mahpusların kullandığı 6 adet havalandırma bahçesi mevcut olup, bu bahçeler 10 odaya 1 bahçe olacak şekilde paylaştırılmıştır. Odalardan havalandırma alanlarına doğrudan çıkış bulunmamaktadır. Mahpusların talep ettikleri zaman bahçeye çıkışları sağlanmaktadır ve mahpuslar süre sınırlaması olmaksızın istedikleri kadar kalabilmektedir. Ancak bazı mahpuslar tarafından, yağmurlu havalarda havalandırma bahçesinin ikamesi olmadığı; bu nedenle kamelya veya başka bir kapalı odanın kendilerine tahsis edilmesi yönünde talepleri olduğu beyan edilmiştir.

5.5. Dış Dünyayla İletişim, Ziyaret ve Ailelerle Etkileşim

84. Kurumda kalan mahpuslar avukatları, ziyaretçileri ile görüşme ve telefonla iletişim kurma hakkına sahiptirler. Bu görüşmeler için 8 adet kapalı görüş odası, 3 adet avukat görüş odası ve açık görüş için ayrı bir görüşme alanı tahsis edilmiştir. Yapılan incelemelerde bu alanların temiz, düzenli ve bakımlı olduğu gözlemlenmiştir. Görüşlerde mahpuslara fiziksel engeli veya hastalıkları nedeniyle infaz ve koruma memurları haricinde hasta bakıcılar eşlik etmekte ve yardımcı olmaktadır.
85. Kurumda, Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik hükümleri⁸ doğrultusunda her ayın ilk haftası açık görüş, diğer haftalarda kapalı görüş olmak üzere, mahpuslar bu Yönetmelikte belirtilen yakınları ile haftada 1 kez görüştürülmektedir. Genel olarak ziyaretlerin yapılmasına ilişkin bir şikâyette bulunulmamış olup, birkaç mahpus tarafından görüşlerin 45 dakika süre ile yapıldığı, bunun yeterli olmadığı dile getirilmiştir. Kurum idaresi, personel sayısı itibarıyla görüş sürelerinin 45 dakika yapıldığını, mevzuatta üst sınırın 1 saat olduğunu ancak görüşler 1 saate çıkarıldığında personel eliyle gerçekleştirilen diğer hizmetlerin aksadığını bu nedenle şu anda bu talebi yerine getiremediklerini ifade etmişlerdir.
86. Mahpusların haftada 1 gün telefon görüşmesi yapması sağlanmaktadır. Ziyaret esnasında telefon görüşmelerine ilişkin olarak herhangi bir şikâyette bulunulmamıştır.

8 Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik madde 10; "Ziyaret günleri ve saatleri ile bir hükümlü ve tutuklunun görüşebileceği ziyaretçi sayısı, kurumun fiziki yapısı ve kapasitesi dikkate alınarak kurumca belirlenir. Görüş süresi, yarım saatten az, bir saatten fazla olacak şekilde belirlenemez. Görüş süresi, görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işletilir."

5.6. Beslenme

87. Kurumda odalarda musluklardan akan su ile mahpusların içme suyuna erişimi sağlanmaktadır. Kurum içme suyunun her 6 ayda bir düzenli olarak analizinin yaptırıldığı bildirilmiştir.
88. Kurumun yemekleri açık ceza infaz kurumu kısmında bulunan ve 1800 kişilik yemek üretme kapasitesine sahip olan mutfakta hazırlanmaktadır. Kurum personeli ve mahpuslar aynı yemeklerden yemektedir. Çıkan yemeklerin miktar ve çeşitliliğinin dikkate alındığı bildirilmiştir. Yemekler mahpusların odalarına plastik tabldot ile servis edilmektedir. Personel, kendi kendine yemek yiyemeyecek olanlara yardımcı olmaktadır.
89. Ziyaretimiz esnasında açık kısımda bulunan mutfak içerisinde ve zemin kısmında hijyen konusunda bazı sıkıntılar olduğu tespit edilmiştir. İdare tarafından mutfağın yakın zaman içerisinde tamamen yenileneceği ifade edilmiştir. Buna ek olarak, ziyaretimiz sonrası mutfağın tamamen ve ayrıntılı olarak temizlendiğine dair 13 Mayıs 2019 günü Kurum İdaresi tarafından bilgilendirme yapılmış ve temizliğe ilişkin fotoğraflar gönderilmiştir.
90. Kurumda bulunan mahpuslara doktor ve diyetisyen tarafından belirlenen diyet listeleri veya vejetaryen beslenme gibi farklılıkların gözetilerek yemek verildiği söylenilmiş olup, ziyaret esnasında yemek saati koşullarına mahpusların talepleri ve sağlık durumlarına göre dağıtım yapıldığı gözlemlenmiştir.
91. Kuruma alınan gıda maddelerinin kontrolü yapılarak kalitesi miktarı ve dağıtımlarının sağlık koşullarına uygunluğu tespit edilmektedir. Ayrıca Kurum yemeğinden yiyen mahpuslar veya personelde, yemek ve etlere ilişkin bir problem oluşması ihtimaline yönelik olarak, tüketilen yemek ve etlere ait numuneler 72 saat soğuk dolapta saklanmaktadır. Ziyaret tarihimiz itibarıyla 11/04/2018-17/04/2018 tarihlerine ait yemek ve et numunelerinin soğuk dolapta olduğu görülmüştür.
92. Genel olarak verilen yemeklere ilişkin olarak bir şikâyet bulunmamaktadır. Sadece yemek çeşitliliğinin yetersiz olduğu, sıklıkla aynı yemeklerin çıktığı bazı mahpuslar tarafından ifade edilmiştir.
93. Kurumda bulunan ve açlık grevinde olan kişilerden biri kendisine diyetlerine uygun yemek verilmediğini, iki eli dirsekten ampüte olduğu halde kendisine limonların kesilmeden verildiğini, limonata istediğinde görevli personelin yaptığı limonataların çok şekerli olduğunu ve içemediğini, vitamin takviyelerinin yapılmadığını beyan etmiştir. Bu iddialara karşılık Kurum idaresi tarafından, mahpusa limonlar kesilerek verildiğinde çürüdüğü ve bozulduğu, bu nedenle odasına bütün olarak bırakıldığı ancak talebi halinde görevli personellerin kendisine yardımcı olduğu, ayrıca bu sorunu ortadan kaldırmak için mahpusa defalarca limonata yapılıp verildiği, ancak mahpusun içmediği bildirilmiştir.

D. TAVSİYELER

1. CEZA İNFAZ KURUMU İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

94. Kurumda görüşme yapılan mahpuslardan bazıları, kurum personelinin kendilerine karşı tutumunun olumsuz olduğunu, kendilerini baskı altında hissettiren ifadelerde bulunduğunu belirtmişlerdir. Kurum idaresinin bu konudaki hassasiyeti gözetilmekle birlikte; mahpusların

karşılaşılabileceği olumsuz tutum ve davranışların meydana getirebileceği sonuçların anlaşılabilmesi için, işkencenin ve kötü muamelenin önlenmesine dair eğitim ve bilginin infaz kurumu personelinin eğitim programında kapsamlı bir şekilde yer alması,⁹ bunun yanında kişilerarası iletişim becerilerinin geliştirilmesi için göreve alımda¹⁰ ve görev sırasında hizmet içi eğitimlerle öfke kontrolü, kriz müdahalesi gibi mesleki ve kişisel becerileri kazanabilecekleri eğitimlerden faydalandırılması,

95. Mahpusların rehabilitasyonu ve kişinin suç ve suçluluk bilincinden uzaklaşması için; ruhsal iyilik hali kazanması, boş zamanlarını aktif değerlendirmesi gerektiği anlayışıyla; kadın mahpuslarında yer alabileceği kurum içi sosyal faaliyetlerin arttırılması,
96. Açlık grevinde olan mahpuslara ilişkin olarak; gerekli ihtiyaçlarının karşılanmaya devam edilmesi, sağlık kontrollerinin aksatılmaması, açlık grevini sonlandırmaları hususunda kendilerine tavsiyede bulunulması, öte yandan B1 vitamini eksikliğinde Wernicke-Korsakoff sendromu.¹¹ gibi hafıza üzerinde kalıcı hasarlar bırakan bir rahatsızlığın ortaya çıktığı bu nedenle düzenli olarak vitamin takviyelerinin temin edilmesi gerektiğinin unutulmaması,
97. Kurumda bulunan mahpuslardan diyaliz tedavisine ihtiyaç duyan hastalar için bir diyaliz ünitesinin oluşturulması için Sağlık Bakanlığı ile ortak süreç yürütülmesi ve bu sayede kurumda yaşanan hasta sevki yoğunluğunun azaltılması,
98. Kullanılan tüm ilaçların ve medikal malzemenin son kullanım tarihleri dikkate alınarak, sağlık çalışanlarının ellerindeki ilaç ve medikal malzemelerle, bulundurulması zorunlu ilaç ve malzemeleri zaman zaman elden geçirip reviri daima hazır halde tutulmasının sağlanması ve bunun için de bir elektronik takip sisteminin hayata geçirilmesi,
99. Kullanılan bütün tıbbi cihazların belirli zaman aralıklarında kalibre edilmesi gerektiğinden bir sorumlunun belirlenip bu cihazların envanterinin çıkartılıp kalibrasyon aralıklarının takip edilmesi,
100. Tüm cezaevi çalışanlarının belirli aralıklarla ilk yardım, hijyen gibi konularda yıllık takvim çerçevesinde belirlenmiş eğitimleri alması,

2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

101. Kurumda ziyaret tarihi itibariyle hasta bakıcı 18 personel bulunduğu, idare tarafından dile getirildiği üzere bu sayının yeterli olmadığı¹² ve kurumun bakıma ihtiyaç duyan mahpusları

9 İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme, m.10.

10 AIÖK Standartları s. 18-19: "CPT bu bağlamda, kolluk kuvvetlerinin göreve alınması sürecinde kişilerarası iletişim yeteneğinin önemli bir faktör olması ve eğitim sırasında, insan onuruna saygı esasına dayalı kişilerarası iletişim becerilerinin geliştirilmesine önem verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu becerilere sahip olmak, polis veya ceza infaz kurumu yetkilisinin farklı şartlarda şiddete dönüşebilecek bir olayı önlemesini veya daha genel olarak, gerilimin azaltılmasını sağlayacak, aynı zamanda emniyet ve cezaevi kurumlarında yaşam kalitesini söz konusu bütün kişilerin yararına olacak şekilde iyileştirecektir."

11 B1 vitamininin eksikliği nedeniyle belirli serebral fonksiyonlarının kaybına bağlı oluşan ensefalopati.

12 Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Cezayı Önlenme komitesi (CPT) [AIÖK] 11. Genel Rapordan alıntı [CPT/Inf (2001) 16]: "Personel sayısının düşük olması ve/veya mahpuslarla doğrudan temas kurma imkanlarını azaltan personel sistemleri, olumlu ilişkiler kurulmasını engellemektedir; ayrıca genel olarak hem personel hem de mahpuslar için daha güvensiz bir ortam oluşmasına neden olmaktadır. Personel sayısının yetersiz olduğu durumlarda, söz konusu kurumda temel güvenlik ve yönetim düzeyinin tutturulabilmesi için oldukça fazla mesai yapılması gerekebileceği de unutulmamalıdır. Bunun sonucu olarak personelin stres düzeyi aşırı artabilir ve personel gereğinden hızlı yorulabilir, bu durum da herhangi bir cezaevi ortamında zaten bulunan gerilimi artırabilir."

barındırması nedeni ile genel olarak hizmetlerin işleyişini aksattığı göz önünde bulundurularak; kurumda infaz koruma memuru ve hasta bakıcı personel sayılarının artırılması gerektiği,

102. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 16/6 maddesi kapsamında cezanın infazının ertelenmesine karar verilebilmesi için mahpusun toplum güvenliği bakımından tehlikeli oluşturup oluşturmadığı hususuna, kişinin cezaevindeki konumu, terör örgütleriyle bağlantısı vb. konularda ilgili kolluk birimlerince hazırlanan veriler göz önüne alınarak Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından karar verilmektedir. Mahpus için “toplum güvenliği bakımından tehlike” kistasının ceza tehirine engel olabildiğinin ve bu durumun ağır hastalık halinde hak kayıplarına yol açabileceğinin değerlendirilmesi¹³ ve bu kapsamda mevzuat yönünden çalışmalar yapılması,
103. EHS'nin 9'uncu maddesine göre; Taraf Devletler engellilerin bağımsız yaşayabilmeleri ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlayabilmesi için kapalı ve açık bütün tesislerde erişilebilirliği sağlamakla yükümlüdür. Erişilebilirlik Sözleşme'nin genel bir ilkesi olduğundan engelli bireylerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı durumlara da uygulanması gerekmektedir ve “kapalı ve açık tesisler” kavramı ceza infaz kurumlarını da kapsamaktadır.¹⁴ Bu kapsamda özellikle hasta ve engelli mahpuslara yönelik oluşturulan kurumda erişilebilirliğin sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması,
104. Ceza infaz kurumlarına yönelik olarak kurumlarda görevli personele mesleki ve kişisel gelişim ihtiyaçları doğrultusunda verilen eğitimlerin her personel için uygulanması ve sıklığının ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenmesi,

3. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

105. Kurum idaresi, Bazı mahpusların ceza tehiri kabul edilmesine rağmen, mahpusun gidecek yeri olmaması veya ailesi tarafından kabul edilmemesi gibi durumların yaşandığını ifade etmiştir. Bu mahpusların yerleştirilebileceği Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bir bakım kuruluşu bulunmaması nedeni ile bu kişilere yönelik bakım politikasının geliştirilip bu kapsamda gerekli önlemlerin alınması,

4. JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

106. Hastaneye sevklerde dış güvenlik ilgili Jandarma personeli tarafından sağlanmaktadır. Görüşülen mahpuslardan alınan bilgilere göre sevk esnasında kelepçe kullanılmaktadır. Hastalığı olan mahpuslara sevk veya tedavileri sırasında kelepçe takılmasının, işkence ve kötü muamele yasağı ile bağlantılı olarak mahpuslara yönelik muameleler kapsamında değerlendirilebileceği düşünülerek mahpusların sağlık durumlarının göz önünde bulundurulması ve bu konuda hassasiyet gösterilmesi,¹⁵

13 Hasta bir kimsenin özgürlüğünden mahrum bırakılması, kötü muamele yasağı bağlamında bir takım sorunlara yol açabilir. Keza Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'ne göre Sözleşme'de özgürlüğünden mahrum bırakılan ve hastalığı olan kişilerin durumlarına ilişkin özel bir hüküm bulunmasa da hasta olan bir kimsenin özgürlüğünden mahrum bırakılmasının, Sözleşme'nin 3'üncü maddesi uyarınca sorunlara yol açabileceği göz ardı edilemez (AİHM, Mouisel v. Fransa, § 38).

14 Engelli Hakları Komitesi, 8/2012 (2014), X v. Arjantin, paragraf 8.5.

15 AİHM'e göre ağır bir hastalığı bulunan başvurunun ne kadar zayıf ve hasta olduğunun anlaşılması için özel bir tıbbi yeterlilik de gerekli değildir. Mahkeme, başvurunun kötü sağlık durumunu göz önünde bulundurarak başvurucuya güvenlik

107. Kurumda yaşanan sevklerdeki yoğunluk düşünöldüğünde sevklerde acil servislerde uygulanan kodlamalara benzer bir uygulama getirilmesi, bu doğrultuda Kurum idaresi ile iş birliği yapılarak; acil, ikincil ve hafif kodlarıyla sevkler üçe bölünerek değerlendirilmesi ve bu sınıflandırmalara göre bir sıralama yapılması, tavsiye edilmektedir.

gereğesiyle kelepçe takılmasının haklı bir neden olarak kabul edilemeyeceğine ve dolayısıyla insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağının ihlal edildiğine hükmetmiştir (*AİHM, Salakhov ve Islyamova v. Ukrayna, Ş 155-157*).

KARŞI OY

Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyaret raporu ile ilgili olarak;

Raporun 71,72 ve 94. Paragraflarında belirtilen iddiaların cezaevi yönetimi tarafından yapılan açıklamalar doğrultusunda gerçek olmadığına anlaşıldığı, ancak belirtilen hususların rapor dili bağlamından herhangi bir süzgeçten geçirilmeyerek Terör örgütlerinin asılsız ve karalama propagandasın bir parçası olabileceği ve ayrıca söz konusu paragrafların raporun bütünlüğünden koparılması halinde yanlış anlamalara sebebiyet vereceği kanaatiyle,

Sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

S... B...
Kurul
Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**RİZE-KALKANDERE AÇIK CEZA İNFAZ
KURUMU ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 20

KISALTMALAR

AİOK	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
APT	İşkenceyi Önleme Derneği
ARDEF	Araştırma ve Değerlendirme Formu
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Rize Kalkandere Açık Ceza İnfaz Kurumu ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”, Sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK, kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmektedir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, 27.08.2019 tarihli TİHEK Başkanlık görev emri üzerine, 28.08.2019 tarihinde Rize Kalkandere Açık Ceza İnfaz Kurumuna¹ habersiz bir ziyaret düzenlenmiştir.
4. Ziyaret heyetinde, TİHEK Kurul üyesi M... A... başkanlığında, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı N... Ö..., Hâkim Ç... G..., Cumhuriyet Savcısı M... B..., Doktor A... A... T... ve Uzm. Psikolog A... Ö... yer almıştır.

B. ZİYARET YÖNTEMİ

5. Ziyaret, Kurum Müdürü ile yapılan ilk görüşmeyle başlamıştır. Ardından sırasıyla revir, hasta kayıtlarının ve ilaçların tutulduğu sağlık odası, diş hekimi muayenehanesi ziyaret heyeti tarafından gezilmiştir. Sağlık odasında mahpuslara ait rastgele seçilen bazı kayıt evrakları ve mevcut bulunan tıbbi malzemelerin son kullanma tarihleri kontrol edilmiştir. Daha sonra farklı suç gruplarının barındırıldığı koşullar gezilerek mahpuslarla birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilerek memnun oldukları ve olmadıkları hususlar anlaşılmaya çalışılmıştır. Öğle yemeği Kurumun personel yemekhanesinde yenilmiştir. Öğle yemeği sonrası ziyaret heyeti ikiye ayrılmış ve koşullar ve mahpuslarla görüşmeler tamamlanmıştır. Akabinde, ceza infaz kurumunun açık kısmında bulunan ve kapalı kısma da hizmet sağlayan mutfak, ortak yemekhane, çamaşırhane, berber, ısı merkezi, su deposu, atölyeler, kurs alanları ve bahçede incelemelerde bulunulmuştur. Kurum psikoloğu ve sosyal hizmet uzmanı ile özel olarak gerçekleştirilen görüşmenin ardından idare ile son görüşme gerçekleştirilmiştir. Kuruma ilişkin ilk tespit ve gözlemler paylaşılmıştır.
6. Kurum idaresi, ziyaret heyeti ile iş birliği içerisinde hareket etmiş, heyetin bütün birimlere bekletmeksizin erişimi sağlanmış, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır.

1 Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

C. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

7. Rize Kalkandere Açık Ceza İnfaz Kurumu, Rize İli Kalkandere İlçesi, Ormanlı Köyü Mevkiin de bulunmakta olup Rize Adliyesi'ne 30, Kalkandere Adliyesi'ne 13 km uzaklıktadır. 08.06.2016 tarihinde Adalet Bakanlığı Oluru ile hizmete açılan Kurum, toplam 20.000 metrekarelik bir alan üzerine kurulmuştur.
8. Kurum idaresi tarafından, bina dışındaki arsa üzerinde yemekhane ve atölye inşaat çalışmaları da devam etmektedir.

2. MERKEZİN FİZİKSEL KOŞULLARI

9. Rize Kalkandere Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda¹ bir adet idari bina, bir adet yatakhane binası, bir adet çay paketleme tesisi, 1 adet teknik bina, 1 adet kantin, 1 adet Atölye binası, 1 adet ziyaret kabul binası ve bir adet nizamiye binası bulunmaktadır. Yatakhane olarak kullanılan 3 katlı binada toplam 28 koğuş mevcuttur. Kurumda mevcut bulunan 412 hükümlü için toplam yatak sayısı 380'dir. Koğuşlar 15 m2 den oluşmaktadır. Her katta bir blok, her bloğun sonunda da 8'er adet tuvalet, 8'er adet banyo, 10'ar adet pisuar ve 15'er adet el ve yüz yıkama lavabosu bulunmaktadır.
10. Kurum mevcudunun kapasitesinin çok üstünde olması nedeni ile kurum idaresince mahpusların yerde yatmaması için iki katlı ranzalara bir kat eklemesi daha yapılarak üç katlı yaptırıldığı görülmüştür. Yatakhane bölümünde 385 ranzalı yatak bulunduğu ifade edilmiştir. Kendilerine yer kalmayan mahpusların (27) aile yanına izinli giden mahpusun yerine yatması sağlanarak yerde yatan sayısının azaltılmasının hedeflendiği ifade edilmiştir.
11. Kurumda atölye binası olarak hizmet veren binada, "sayılı gün" çayı paketleme tesisi, demir atölyesi, hobi atölyesi bulunmakta olup bunun haricinde Gıda ve Su Sektöründe Çalışanlar için Hijyen Eğitimi, İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı, Aşçı Çırağı, meslek ve teknik eğitim kurslarının verildiği sınıflar bulunmaktadır.
12. Kurumda, özgürlüğünden mahrum bırakılanlar sabah kalkış saati 06:45 ile gece yatış saati olan 23:30 saatleri arası kurum önü ve yeşillik alan olarak açık hava da ortak kullanım alanlarında serbest olarak havalandırma ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu alanlarda masalar ve 2 adet çardak bulunmaktadır.
13. Engelli ve yaşlı hükümlüler zemin katta barındırılmakta olup giriş katlarında rampalar ve tekerlekli sandalye bulunmaktadır.
14. Koğuşlar ve ortak alanların temizliği Genel Bütçe Ambar biriminden çıkış kaydı yapılarak sağlanmaktadır.
15. Koğuşlara haftanın 6 günü kurum tarafından planlanan çizelgeye göre belli periyotlarda ve saatlerde her blok için ayrı ayrı ihtiyaç, banyo ve temizlik için sıcak su verilmekte olup Cumartesi günleri hükümlülerin çamaşır temizliği için yeterli miktarda sıcak su verilmektedir. Kurumun su ihtiyacı Belediye tarafından verilen şebeke suyu ile sağlanmaktadır. Kurumda fuel-oil yakıtı ile çalışan merkezi kalorifer tesisatı bulunmaktadır.
16. Her mahpus için bir adet yatak, yastık, bir adet nevresim takımı ve battaniye bulunduğu ve battaniye sayısının mevsimine göre artırıldığı bildirilmiştir. Her mahpus için yeterli derece de

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

dolap bulunmamaktadır. İdare tarafından bu eksikliğin giderilmesi amacıyla çalışmalar devam ettiği bilgisi alınmış olup ayrıca kurum içinde mahpusların ihtiyacını karşılamak üzere dolapların temin edildiği gözlemlenmiştir.

17. Kurumda çeşitli malzemenin bulunduğu bir kantin bulunmakta olup ayrıca talep edilen ihtiyaçlar uygun görülmesi halinde dış kantin yoluyla da temin edilerek satılmaktadır.
18. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı, personel ile ortak kullandıkları yemekhanede 3 öğün tabildot yemek servisi yapılmasıyla karşılanmaktadır. Yemekhanede 1 adet televizyon bulunmaktadır. İhtiyacı olan veya doktor raporu sonucu dilekçe veren özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için diyet yemekler verildiği bildirilmiştir. Kurumda yemekler, kurumun kendi mutfağında görev alan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ve kurum aşçısı tarafından yapılmaktadır. Ayrıca yemekhanenin kapasiteyi karşılamıyor olması nedeni ile yemekhane inşaatına başlanıldığı ve yapımının devam ettiği görülmüştür.
19. Kurumda, ders kitaplarının sayısının kayda alınmadığından belli olmadığı fakat okuma kitabı olarak 820 adet kitabın bulunduğu bir kütüphane mevcuttur.

3. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

20. Kurumun kapasitesi 252 kişi olup ziyaret tarihinde Kurumda tutulmakta olan hükümlü sayısı 412'dir. Kurum Açık Ceza İnfaz Kurumu niteliğinde olduğundan Kurumda tutuklu kişi bulunmamaktadır. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilere ayrılan odalar 15 metrekare olup bir odada en fazla 22 kişi kalmaktadır.
21. Kurumda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanların tamamı erkek hükümlü olup bedensel engelli 6 hükümlü bulunmaktadır. Yürümede zorluk çeken yaşlı özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, giriş katındaki odalarda tutulmaktadır.

4. MERKEZ PERSONELİ

22. Kurumda 91 personel genel mevcudu olup, fiilen görev yapan 91 personel bulunmaktadır. Personellerden 4 personel kurum dışı geçici görevli, 12 personel kadrosu başka kurumda olup bu kurumda geçici görevli olarak çalışmaktadır. Kurumda gündüz mesaisi dışında dörtlü vardiya sistemi uygulanmakta olup, her bir vardiyada 6 personel çalışmaktadır. Personelin meslek grubu, unvan ve eğitim seviyelerine göre dağılımı şu şekildedir:

<i>Lisans mezunu</i>	Kurum Müdürü
	Kurum İkinci Müdürü,
	1 idare memuru
	1 ambar memuru,
	2 psikolog,
	1 ziraat mühendisi
	1 infaz ve koruma baş memuru,
	35 infaz ve koruma memuru,
	2 kâtip
	1 teknisyen,
	3 şoför

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

<i>Önlisans mezunu</i>	13 infaz ve koruma memuru,
	1 teknisyen,
	3 kâtip
	1 şoför,
	1 kaloriferci
<i>Lise mezunu</i>	2 infaz ve koruma baş memuru,
	14 infaz ve koruma memuru,
	1 teknisyen,
	2 sağlık memuru,
	1 sayman
	2 aşçı,
	1 kaloriferci

23. Kurum kadrosunda görevli doktor bulunmamaktadır. Rize Sağlık İl Müdürlüğü tarafından haftada iki kez yarım gün için görevlendirilen bir aile hekimi ve haftada bir kez yarım gün öğleden sonra için görevlendirilen bir diş hekimi Kurumda çalışmaktadır.
24. Kurumda, 1 psikolog ve 1 sosyal çalışmacı görev yapmaktadır.
25. Kurumda yeni ataması yapılan 6 personel haricindeki personellerin meslek içi eğitiminin tamamlandığı, yıl içerisinde de ayrıca şoför eğitimi, Bilgi Edinme ve Toplama Eğitimi, Afet ve Acil durumlarda Mücadele Etme Eğitimi, Personel birimi Eğitimi, İnfaz Birimi Eğitimi, Mektup Okuma Eğitimi, Firar ve Firar Girişimlerini Önleme Eğitimi, İlk Yardım Eğitimi verildiği bildirilmiştir. Ayrıca, Kurumda görevli tüm personele, tamamı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen temel eğitim ve hizmet içi eğitimler çerçevesinde insan hakları eğitimi verildiği belirtilmiştir.

D. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

26. Ziyaret öncesinde TİHEK heyeti tarafından, TİHEK ve ulusal önleme mekanizması hakkında bilgi verilmiş ve Kurum müdürü ile görüşülerek Kurum hakkında genel bilgi alınmıştır. Sonrasında ziyaret heyeti tarafından havalandırma alanı, hobi atölyeleri, çamaşırhane, yemekhane, tuvalet ve banyolar, aktivite alanları, revir, kantin ile diğer ortak alanlar incelenmiş, ardından koğu dışı ve koğuşlarda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşme yapılarak bu kişilerin şikâyet ve talepleri dinlenmiştir. Kurum yönetimi ile tekrar bir araya gelinerek heyetin gözlemleri ile özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep ve şikâyetlerinin idareye aktarılması ile ziyaret sonlandırılmıştır.

1. ŞİKÂYET VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ

27. Kurum idaresi tarafından, özgürlüğünden mahrum bırakılanların ihtiyaç ve talep dilekçelerinin sabah 8:00 sayımında görevli memurlar tarafından toplandığı, nöbetçi müdür ve sorumlu baş memurca ilgili birimlere sevk edildiği ve birimlerde ilgili personelin evrakı inceleyip gün içerisinde gereğinin yapıldığı bildirilmiştir.
28. Görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin çoğu, kendilerini ifade etmek, talep ve şikâyetlerini ulaştırmak maksadı ile idare ile görüşme taleplerinin olumlu karşılandığını, Kurum

Müdürü ile görüşmede sorunlar yaşamadıklarını ve dilekçelerine cevap alabildiklerini dile getirmişlerdir.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR

29. Kurumda atölye binası olarak hizmet veren binada, çay paketleme tesisi, demir atölyesi, hobi atölyesinin yanı sıra, iş güvenliği, hijyen mesleki ve beceri kurslarının verildiği sınıflar bulunmaktadır. Sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin ve meslek edindirme kurslarının yürütüldüğü alanlar yeterli doğal aydınlanmaya sahip, hijyenik ve söz konusu faaliyetlerin yürütülmesi için uygun alanlar olduğu gözlemlenmiştir.
30. Koşullar ve özgürlüğünden mahrum bırakılanların kaldıkları odalar 06:45-23:30 saatleri arasında kilitleli tutulmadıkları bu saatler arasında özgürlüğünden mahrum bırakılanların odalarına girmelerine izin verildiği gözlemlenmiştir.
31. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların en çok yakındıkları hususlardan birinin, havalandırma alanı olarak kullanılan ortak alanda üstü kapalı bir bölümün olmamasıdır. Rize ilinin çok yağış alan yer olduğu göz önünde bulundurulduğunda yağışlı bir iklime sahip olan yerde mahpusların üstü kapalı sigara içme alanı bulunmamaktadır. Ayrıca havalandırma alanının ve alanda bulunan masa sayısının yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Nitekim havalandırma alanında bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanların bir kısmının, oturacak sandalye ya da sıra olmamasından dolayı ayakta bekledikleri ya da kaldırım taşları üzerine oturmak zorunda kaldıkları görülmüştür.
32. Kurum idaresi tarafından, engelli ve yaşlı hükümlülerin zemin katta engelli koşusunda barındırıldığı ve giriş katlarında rampalar bulunduğu ifade edilmiş ve bu durum ziyaret heyeti tarafından da tespit edilmiştir. Engelli koşusunda tuvalet ve banyo bulunduğu ve engellilerin kullanımına uygun olduğu, dolapların kişi sayısına göre yetersiz olduğu gözlemlenmiştir.
33. Görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, kahvaltı öğünü başta olmak üzere, öğünlerde verilen yemeklerin hafta içi ve hafta sonu farklılık gösterdiği, hafta içi güzel ve çeşitlilik arz eden yemeklerin çıktığını hafta sonu tekdüze çıktığını dile getirmişlerdir. Öte yandan, Kurum idaresi tarafından ise, yemeklerin miktar ve çeşitliliğinin menüye göre değişiklik göstermekle birlikte, her öğünde en az 3 (üç) çeşit yemek verildiği belirtilmiştir. Sağlık sorunları olan ve diyet yemek yemesi gerekli hükümlülerin sağlık görevlileri tarafından saptandığı ve kurum imkânları doğrultusunda uygun yemek verildiği tespit edilmiş ve iyi bir uygulama örneği olarak değerlendirilmiştir. İdareden bir haftalık yemek çizelgesi temin edilerek haftalık yemek listesi incelenmiş yemek çeşitliliğinin uygun olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca yemek listesinde, not kısmında özel beslenme ihtiyacı olanlar için beslenmelerine uygun besinlerin verileceği bilgisi yer almakta ve iyi bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.
34. Ziyaret heyeti tarafından yemekhanede yapılan incelemede, yemekhanenin mahpuslar ile personelin ortak kullanımında olduğu ve yemekhanenin hijyenik ve temiz olduğu, yiyeceklerin ayrı bölümlerde muhafaza edilip hazırlandığı, yemekhanede bulunan süt ve yumurta gibi ürünlerin son kullanma tarihinin geçmediği, meyve ve sebze gibi ürünlerin ise taze oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca yemeklerden numune alındığı ve herhangi bir sorun durumunda bu numunelerin teste gönderildiği ve numunelerin 3 gün saklandığı tespit edilmiş iyi bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.

35. Kurumda mevcut 412 hükümlü için koğuşların 3 katlı olan binada bulunduğu her katında tuvalet ve banyo olduğu, her bir tuvalet bölümünde 8'er tuvalet, 8'er banyo, 10'ar pisuar ve 15'er el-yüz yıkama lavabosu bulunduğu tespit edilmiştir.
36. Görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanların büyük bir bölümü, kantinde satılan malzemelerin çeşit azlığı olduğunu dile getirmişlerdir. Bu durum Kurum idaresi ile paylaşılmış kantin çeşitliliği konusunda konsinye satış sisteminden dolayı bazı sorunların yaşandığını belirtmişlerdir.

3. KURUMDA BULUNAN İŞ YURTLARI VE ÇALIŞMA KOŞULLARI

37. Kurum, açık ceza infaz kurumu niteliğinde olduğundan özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler için çalışma zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak, Kuruma gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan yaşlı ve engelli olanlar işkolu faaliyetlerine alınmamaktadırlar. Ayrıca kısa süreli hüküm giymiş kişiler ile doktor raporu ile çalışmasının sağlık açısından sakıncalı olduğu tespit edilen kişiler de işkolu faaliyetlerinde çalıştırılmamaktadır. Hükümlülerin çalıştırılacağı işe göre işe başlamadan önce temel iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, gıda sektöründe çalışacaklara hijyen eğitimi, verilmektedir. İse başladıklarında ise oryantasyon eğitimi tamamlanmaktadır.
38. Kurumda, iş yurdu faaliyetleri kapsamında 9 değişik iş kolunda toplamda 134 hükümlü çalıştırılmaktadır. Çay paketleme, demir atölyesi olmak üzere 2 adet iş atölyesi bulunmakta ve özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi SSK kayıtlı olarak yevmiye karşılığında ve iş kazalarına karşı sigortalı olarak çalıştırılmaktadır. Ayrıca, ana mutfak, kuaför, kantin, yemekhane, temizlik ve çevre düzenleme gibi kurum iç hizmetlerinde ve dış kurum hizmetlerinde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar çalıştırılmaktadır.
39. Kurumda iş kazalarının önlenmesi, iş güvenliğinin sağlanması için gerekli uyarıcı levhaların asıldığı gözlemlenmiştir. Öte yandan, Kurumda görevli bir iş sağlığı ve güvenliği uzmanının bulunmadığı fakat iş kolu faaliyetlerinde çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verildiği tespit edilmiştir.

4. PERSONEL VE YÖNETİM

40. Kurumda fiilen görev yapan 91 personel bulunmaktadır. Kurumda görevli personelin 12'i kadın olup erkek personel sayısı 79'dur. Kurum idaresi tarafından, Kurumdaki personel sayısının hizmetlerin aksayabileceği için yeterli olmadığını personel sayısının arttırılmasına ihtiyaç duyulduğu dile getirilmiştir.
41. Kurum idaresi tarafından, görev yapan personele meslek içi eğitimlerinin verildiği, buna ek olarak şoför Eğitimi, Bilgi edinme ve Toplama Eğitimi, Temel Bilgisayar Eğitimi, Afet ve Acil Durumlarla Mücadele Etme Eğitimi, Personel Birimi Eğitimi, İnfaz Birimi Eğitimi, Mektup Okuma Eğitimi, Firar ve Firar Girişimlerini Önleme Eğitimi, İlk Yardım Eğitimi, Emanet Para ve Emanet Eşya Birimi Eğitimi, Ziyaret Kabul Birimi Eğitimi, Ambar Birimi Eğitimi, Maaş Mutemetliği Eğitimi, Mahkûm Kabul Birimi Eğitimi, Vardiya Uyar Ekranı Eğitimi, Baş memurluk Birimi Eğitimi, Yangın eğitimi verildiği bildirilmiştir. Kurumda görevli tüm personelin eğitim merkezleri aracılığı ile düzenlenen eğitimlerde insan hakları ve işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin konuları içeren eğitim verildiği belirtilmiştir.

42. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, Kurum personeli/infaz koruma memurlarından memnun olduklarını belirtmişlerdir.

5. SAĞLIK VE PSİKO- SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ

5.1. Sağlık Hizmetleri

43. Kurum kadrosunda görevli doktor, iş yeri hekimi veya dış hekimi bulunmamakta olup Sağlık İl Müdürlüğünce görevlendirilen aile hekiminin haftada iki yarım gün çalıştığı ifade edilmiştir.
44. Rize Kapalı CİK de görev yapan dış hekiminin haftada yarım iş günü görevli olduğu ifade edilmiştir.
45. Sağlık servisinde görevli iki sağlık memuru olduğu ifade edilmiştir.
46. Haftada yarım iş günü görev yapan Dış Hekiminin kurum içerisinde sadece dış çekimlerini yaptığı, diğer rahatsızlık ve işlemler için sevk çıkarıldığı, hekim muayenesi taleplerinin dilekçe ile yapıldığı, acil durumlarda kurum en üst amirine bilgi verilerek 112 acil servisin çağırıldığı ifade edilmiştir.
47. Dış hekiminin kurumda kullandığı aletlerin sterilizasyonunun Kalkandere Devlet Hastanesinde yapıldığı ifade edilmiştir.
48. Aile hekimi tarafından yapılan muayene neticesinde sevk edilmesi gereken mahpusların randevuları alınıp, sevk muayenelerinin bir gün önceden hastane listesinin yapıldığı ve sağlık memuru eşliğinde hastaneye götürüldükleri ifade edilmiştir.
49. Acil durumlarda çağırılan 112 sağlık memurlarının mahpusun nereye götürüleceğine karar verdikleri ifade edilmiştir.
50. Kurumda ilkyardım eğitimi almış İKM olduğu ifade edilmiştir.
51. Aile hekimi ve diğer hekimler tarafından verilen ilaçların kurum tarafından temin edilerek mahpuslara teslim edildiği, bağımlılık etkisi olan ilaçların ise tek tek mahpuslara verildiği ifade edilmiştir.

5.2. Psiko-Sosyal Servis Hizmetleri

52. Kurumda 1 psikolog ve 1 sosyal çalışmacı, görev yapmaktadır. Psiko-sosyal yardım servisi tarafından, özgürlüğünden mahrum bırakılanlar Kuruma geldikleri ilk üç gün içerisinde Araştırma ve Değerlendirme Formu (ARDEF).² doldurulmakta ve kişinin Genel Risk ve İhtiyaç Raporu sonucuna göre bireysel görüşme planı yapılmaktadır.
53. Kendileri ile görüşme yapılan mahpuslar, dilekçe vermeleri halinde kurum psikoloğu ile görüşebildiklerini ve zaman zaman grup çalışmalarına katıldıklarını ifade etmişlerdir.
54. Kurum psikoloğu ile yapılan görüşmede, kurum içerisinde sosyal servis elemanı olarak sadece kendisinin bulunduğunu ifade etmiştir.

2 ARDEF'in amacı; suç işleme nedenlerini saptamak, kişinin ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçlarına yönelik programların uygunluğunu saptamak, zarar verme ve zarar görme riskini saptamak olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca mahkûmun psikolojik rahatsızlıkları (Ruhsal öykü, Alkol madde Kullanımı, Depresyon, İntihar Etme Eğilimi, Anksiyete, Psiko, Ruhsal Travma, Açıklanmayan Bedensel belirtiler, Uyku Bozukluğu, Kendine Zarar Verme, Yas, Takıntılı Düşünceli Davranışlar, Bilişsel Bozukluklar, Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu, Bipolar Bozukluk, Güvenli Davranış Eksikliği) ve bunlara yatkınlığı da bu form ile ölçülmektedir.

55. Kurum psikoloğu kurumda bulunan mahpuslarla, ihtiyaç halinde, dilekçe ile talep edilmesi halinde ve doktor yönlendirmesi ile psikolojik belirtileri üzerine görüşmeler yaptığını, çevre illerde ve Rize’de bulunan denetimli serbestlik görüşmelerini yaptığını, ayrıca belirli periyotlarla bağlı buldukları bakanlığa yapılan işler ile ilgili bildirimde bulduklarını ifade etmiştir.
56. Kurumda bulunan mahpuslardan, öfke kontrol-madde bağımlılığı grup çalışmalarına ihtiyaç duyduğu belirlenen ve katılıma istekli kişiler ile grup çalışmalarının yapıldığı ayrıca eğitici seminerler düzenlendiği de ifade edilmiştir.
57. Doldurulan form neticesinde belirlenen psikolojik belirtilere yönelik ihtiyaç duyulması halinde psikiyatri servisi sevki ve kurum personellerinin bilgilendirilmesinin yapıldığı ifade edilmiştir.
58. Kuruma her yeni gelen mahpus için ARDEF2 (Araştırma Değerlendirme Formu) doldurulmaktadır. Form sonucunda kişisel ihtiyaçları belirlenen mahpuslarla görüşmeler yapıldığı, bu form dışında psikolojik belirtileri üzerine ölçeklerin de uygulandığı ifade edilmiştir.
59. Kurumdaki mahpuslar için her altı aya bir Gözlem ve Sınıflandırma Formlarının oluşturulmaktadır.
60. Kurumda kendisi veya ailesinin sosyal yardıma ihtiyaç duyduğu belirlenen mahpusların ilgili birimlere yönlendirilmelerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
61. Telefon aracılığı ile mahpusların aileleri ile görüşmeler yapıldığı ifade edilmiştir.
62. Kurumda kaldığı süre içerisinde yakınlarından birini kaybeden mahpuslara yas danışmanlığı yapıldığı ifade edilmiştir.
63. Kurumda çalışan personele yönelik çeşitli konularda bireysel görüşmeler yapıldığı ifade edilmiştir.
64. Salıverilme öncesinde mahpusa belirlenen ve kendisinin ihtiyaç olarak belirttiği konularda danışmanlık verildiği ifade edilmiştir.
65. Kurum psikoloğunun kurumda tek sosyal servis sorumlusu olarak çalışmasının, kurum kapasitesinin çok olması, kurum dışında denetimli serbestlik işlemleri gibi ek sorumlulukları olmasının psikososyal servis faaliyetlerinde aksaklık ve eksikliğe sebep olabileceği ifade edilmiştir.

6. EĞİTSEL, SOSYAL, SPORTİF VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

66. Kurumda bir tane televizyon odasının olduğu, bu odada film gösterimlerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
67. Kurumda, durumuna uygun bir şekilde çalışamayan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, eğitim alanına yönlendirilmektedir.
68. Kurumda Eğitim düzeyleri ve eğitime devam edenlerin listesi şu şekilde bildirilmiştir.

Öğretim Durumları Aktif Devam Edenler	H/T sayısı
Açık Öğretim Ortaokul	2
Açık öğretim Lise	47
Örgün Eğitim (Teknik Meslek Yüksekokulu	2
AÖF	6
2019 Üniversiteye Girmeye Hak Kazananlar	9
Okur Yazar Olmayan	0

69. Kurumda, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin isteği doğrultusunda Halk Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla kursların açıldığı, aktif bir biçimde hizmet verdiği bildirilmiştir. Bu kurslar şunlardır:

Gıda ve su Sektöründe Çalışanlar için Hijyen eğitimi
İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı
Münazara
Kültürümüzde ve Dinimizde Şahadet
Stresle Başa Çıkma Yolları
Uyuşturucu Kullanımı
İlk Yardım
Şiir dinletisi
Sinema Gösterimi
Aşçı Çırağı

70. Kurumda, ayrıca, futbol turnuvalarının düzenlendiği ve özel günlerde de konferans salonunda konser, konferans gibi çeşitli etkinlik ve faaliyetler düzenlendiği bildirilmiştir.
71. Eğitim, sosyal ve kültürel faaliyet alanlarında bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerle yapılan görüşmelerde, kişilerin bu tür hizmetlerden genel anlamda memnun oldukları görülmüştür. Kurum idaresi tarafından açılan kurslar sayesinde, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler tahliye sonrasında kullanabilecekleri meslekler edinme yolunda önemli bir aşama kat etmektedirler. Bu çerçevede, Kurumda eğitsel, sosyal, sportif ve kültürel faaliyet sunulması iyi bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.

7. DIŞ DÜNYAYLA ETKİLEŞİM

72. Her gün sabah 8:00 ve 23:30 saatleri arasında telefon ile görüşme hakları bulunan mahpuslar için 14 ankesörlü telefon kabinleri bulunmaktadır. Kabinler yan yana ve A1 ve A2 koğuşlarının önüne gelecek şekilde yerleştirilmiştir.
73. Kendileri ile görüşme yapılan mahpuslar, telefon görüşmesi yaparken konuşmalarının yanlarındaki kabinlerde ve koğuşlarında bulunan mahpuslar tarafından duyulması nedeni ile rahatsızlık duyduklarını, benzer rahatsızlığın koğuş içerisinde bulunan mahpuslar için de geçerli olduğunu telefon görüşme seslerinden dolayı zaman zaman tartışmalar yaşandığını açıklamışlardır. Kurum idaresi ile yapılan görüşmede, gerekli işlemlerin başlatıldığı ifade edilmiştir.

E. TAVSİYELER

1. KURUMA YÖNELİK TAVSİYELER

74. Kurumda, Halk Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla çok çeşitli branşlarda kursların açılması ve faaliyette bulunması, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik farklı sosyal ve kültürel faaliyetler ile psikososyal servis hizmetlerinin sunulması, ziyaret heyeti tarafından iyi uygulama örnekleri olarak değerlendirilmiştir.

75. Yağmurlu ve aşırı güneşli havalarda telefon görüşmelerinin yapılmasının güç olduğundan telefon kabinlerinin üzerini kapatacak bir alan yapılmasının gerekli olduğu,
76. Rize ilinin iklimsel koşulları dikkate alındığında açık alanda yağmurlu ve güneşli alanlar için gölgeli bir alan oluşturulması gerektiği,
77. Kurum psikoloğunun kurumda tek sosyal servis sorumlusu olarak çalışmasının, kurum kapasitesinin çok olması, kurum dışında denetimli serbestlik işlemleri gibi ek sorumlulukları olmasının psikososyal servis faaliyetlerinde aksaklık ve eksikliğe yol açması nedeni ile kurumda psikososyal serviste görevlendirilecek sosyal çalışmacı, psikolog sayısının artırılmasının gerekli olduğu,
78. Kurumda kahvaltı öğünü başta olmak üzere, öğünlerde verilen yemeklerin hafta içi ve hafta sonu ayrımı yapılmaksızın aynı çeşitlilikte çıkarılmasının uygun olacağı, hususları tavsiye edilmektedir.

2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

79. Kurumda mevcut bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi sayısı göz önünde bulundurulduğunda yemekhanenin yetersiz kaldığı görülmüş olup, gerekli altyapının oluşturulması gerektiği,
80. Kurumdaki hizmetlerin eksiksiz ve zamanında yürütülebilmesi için teknik personel sayısı ile kurumda görevli infaz koruma memuru sayısının artırılması,
81. Kurum kadrosunda görevli doktor bulunmamakta olup, Sağlık İl Müdürlüğünce görevlendirilen aile hekiminin haftada iki yarım gün çalışmasının kurum kapasitesinin çok olması sebebi ve sağlık hizmetlerinin aksamaması için tüm gün kurumda hizmet vermesinin sağlanması,
82. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan iş yurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri söz konusu Kanun'un kapsamı dışında tutulmuştur.³ Öte yandan, mevzuatımızda "*iş yurtlarında iş sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınması, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi, yaş, cinsiyet ve özel durumları bulunan kişilerin çalışma şartlarının düzenlenmesi konularında iş ve çalışma mevzuatı hükümlerine titizlikle uyulacağı; iş sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin iş yurtlarında uygulanmasına ilişkin denetleme ve kontrollere özel önem verileceği*" hükmü düzenlenmiştir.⁴ Uluslararası standartlar bağlamında da özgürlüğünden mahrum bırakılan durumunda olmayan işçilerin güvenliğini ve sağlığını korumak için alınan önlemlerin cezaevlerinde de eşit oranda gözetilmesi önerilmektedir.⁵ Çalışan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar açısından bu kişilerin hukuki durumları işçi-işveren ilişkisinden farklı olmakla birlikte, belirlenen zamanlarda iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması amacıyla iş yurtlarında iş güvenliği uzmanı istihdam edilmesi; hususları tavsiye edilmektedir.

3 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, m. 2/2/d.

4 İşyurtları Ortak Üretim ve İş Birliği Programının Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik, m. 44 Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu'nun 14/01/2010 tarih ve 137/3 no.lu Genelgesi, Bölüm 7

5 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 101/1

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

RİZE L TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU

2019 / 23

KISALTMALAR

AÖF	Açık Öğretim Fakültesi
AÖL	Açık Öğretim Lisesi
AÖO	Açık Öğretim Ortaokulu
ARDEF	Araştırma ve Değerlendirme Formu
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
İKM	İnfaz Koruma Memuru
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”; sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK; kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede, aynı maddenin (j) bendinde kurumun mahpus ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmektedir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, 22.08.2019 tarihli TİHEK Başkanlık görev emri üzerine, 2728.08.2019 tarihlerinde Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna.¹ habersiz bir ziyaret düzenlenmiştir.
4. Ziyaret heyeti, TİHEK Kurul üyesi M. A., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı N. Ö., Görevli Hâkim Ç. G., Görevli Cumhuriyet Savcısı M. B., Uzm. Psikolog A. Ö. ve Dr. A. A. T.’ dan oluşmuştur.

B. RİZE L TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU**1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER**

5. Rize L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu 2008 yılında açılmış, Kalkandere ilçe merkezine 10 km mesafede Aksu mahallesinde konumlanmıştır. Ceza infaz Kurumu 7 kişilik 61 ünite, 3 kişilik 4 oda, 40 adet tek kişilik oda sistemine uygun olarak yapılmıştır. Mevcut arttırılmış kapasitesi 1405 kişilik olup, Bir bölümü yüksek güvenlikli ceza infaz kurumu statüsündedir. Ceza İnfaz Kurumunda 1 adet iç kantin, 1 adet dış kantin ve çay ocağı işletmeciliği, maket atölyesi, Rize bezi dokuma atölyesi, alüminyum ve bakır folyo atölyesi, fotoğraf, terzi, çamaşır yıkama ve kurutma, fotokopi iş kolları bulunmaktadır.
6. Kurum arttırılmış kapasitesi aşağıdaki gibidir;

A Blok 1. kısım; 6 adet 28 kişilik, olmak üzere toplam 168 kapasitelidir.
--

A Blok 2. kısım; 6 adet 28 kişilik, olmak üzere toplam 168 kişi kapasitelidir.

A Blok 3. kısım; 6 adet 28 kişilik, olmak üzere toplam 168 kişi kapasitelidir.

A Blok 4. kısım; 6 adet 28 kişilik, olmak üzere toplam 168 kişi kapasitelidir.

A Blok 5. kısım; 6 adet 28 kişilik, olmak üzere toplam 168 kişi kapasitelidir.

¹ Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

A Blok 6. kısım; 6 adet 28 kişilik, olmak üzere toplam 168 kişi kapasitelidir.
A Blok 7. kısım; 6 adet 28 kişilik, olmak üzere toplam 168 kişi kapasitelidir.
A Blok 8. kısım; 6 adet 28 kişilik, olmak üzere toplam 168 kişi kapasitelidir.
A Blok 9. kısım; 4 adet 6 kişilik koğuş, 23 adet 1 kişilik müşahede odası,
B Blok 1. kısım; 1 adet 10 kişilik koğuş, 1 adet 6 kişilik bayan koğuşu
C Blok 1. kısım; 2 adet çocuk koğuşu
A Blok kısımlarda bulunan koğuşlar 230 metrekaredir.
B Blok kısım 1 adet 160 metrekare 1 adet 200 metrekaredir.
C Blok kısım 2 adet 200 metrekaredir.

7. Kurumun toplam arsa büyüklüğü ve diğer kullanım alanlarının boyutları aşağıdaki gibidir:

Toplam Arsa Alanı	86.982,98 m ²
Bina Kullanım Alanı	20.590,50 m ²
Güvenlik Alanı	9.885,00 m ²
Jandarma Binası	518,00 m ²
Ziyaret Kabul	450,00 m ²
Lojman Bina Oturum Alanı	1.340,00 m ²
Lojman Toplam Alanı	7.770,00 m ²
Su Deposu	200,00 m ²
Arıtma Tesisi	430,00 m ²

8. Kurumda engelli koğuşu bulunmamasıyla birlikte psikolojik hastalıkları bulunan kişilerin diğer mahpuslarla birlikte tutulduğu görülmüştür.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

9. 02.09.2019 tarihi itibari ile Kurumda, 1080 hükümlü, 252 hüküm özlü, 145 tutuklu bulunmaktadır. Kalabalıklaşma nedeniyle koğuşlara ranza konularak kapasite artırımına gidilmiştir.
10. Annesi yanında kalan 1 çocuk bulunmaktadır. Kadın mahpus sayısı 24, çocuk mahpus sayısı ise 4'tür.
11. 2019 yılı itibari ile iş yurdunda toplam 36 hükümlü çalışmaktadır. 2018 yılı iş yurdu faaliyetleri çerçevesinde 58 h/t çalışılmış olup 634.084,26 TL net kar elde edilmiştir.

3. KURUM PERSONELİ

12. Kurumda fiilen görev yapan 230 personelin meslek grubu, unvanlarına göre dağılımı şu şekildedir:

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

Kurum Müdürü	1
Kurum İkinci Müdürü	4
İdare memuru	1
Sayman	1
Diş hekimi	1
Doktor	Münhal
Öğretmen	1
Psikolog	2
Sosyal çalışmacı	1
İnfaz ve koruma baş memuru	13
İnfaz ve koruma memuru	100
İnfaz ve koruma memuru 4/B	95
Sağlık memuru	2
Sağlık memuru 4/B	2
Teknisyen	4
Teknisyen 4/B	1
Cezaevi kâatibi 4 B / Bilgisayar İşletmeni	4 / 1
Hizmetli	1
Aşçı	1
Aşçı 4/B	3
Şoför	6
Şoför- 4/B	6
Kaloriferci	1
Toplam	252

13. Kurumda görev yapan 252 personelin 6'sı yüksek lisans mezunu, 118'i 4 yıllık fakülte mezunu, 62'si 2 yıllık yüksekokul mezunu, 66'sı lise mezunudur.
14. Kurum personellerinin Erzurum Hüseyin Turgut Eğitim Merkezinde hizmet içi eğitim aldığı belirtilmiştir. Alınan Eğitimler UYAP kullanımı, Mesleki Müdahale Teknik ve Taktikleri, Firar Girişimlerini Önleme ve Acil Durumlara Müdahale, Kişisel Gelişim, Mutfak Hizmetleri ve Hijyen Eğitimi, Yangın ve Acil Durumlara Müdahale, X Ray Cihazı ve Duyarlı Kapı kullanımı, Ardıç Personel Eğitim Programı, Mektup Okuma Eğitimi, Çocuk Hakları ve Çocuk Tutuklu ve Hükümlülerle İletişim Becerileri Eğitimi, Mahkûm Kabul eğitimleridir.
15. Kurum personellerine İnsan hakları eğitimi ile işkenceye ve kötü muamele karşı hizmet içi eğitim verildiği belirtilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

16. Ziyaret öncesinde heyetimiz, Kurum ve Ulusal Önleme Mekanizması hakkında ceza infaz kurumu yönetimine bilgi vermiş, Kurum müdürü ile görüşerek İnfaz Kurumu hakkında genel bilgiler almıştır. İki gün süren ziyaret sürecinde, koşullarda, ya da kurumun çeşitli bölümlerinde bulunan mahpuslarla kurum görevlileri bulunmaksızın görüşme yapılarak bu kişilerin şikâyet ve talepleri dinlenmiştir. Sonrasında ziyaret heyeti tarafından havalandırma alanı ve konferans salonu gibi aktivite alanları, revir, psiko-sosyal servis, açık ve kapalı görüş alanları ile diğer ortak alanlar incelenmiş ve akabinde ziyaret sonlandırılmıştır.

1. ŞİKÂYET VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ

17. İşlevsel şikâyet prosedürleri kötü muameleye karşı temel bir güvencedir..² Bu açıdan, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin doğrudan, ailesi tarafından veya yasal temsilcisi tarafından alıkonulma merkezi idaresine ve bağımsız organlara başvuru yapabilmesi gerekmektedir.
18. Dilekçeler sabah sayımı esnasında her mahpustan alınmakta, sorumlu infaz ve koruma baş memurluğu tarafından kaşelenip ikinci müdürün incelemesinden sonra ilgili yerlere gönderilmektedir. Dilekçeler, infaz işlemleri, mahkemelerle yapılan yazışmalar, hastane, revir, açık kuruma ayrılma, denetimli serbestliğe ayrılma gibi konuları içermektedir.
19. TV ve buzdolabı ve radyo ihtiyaçlarının olduğu, ücreti mukabilinde satın almak istemelerine rağmen kantinde bulunmadığından bahisle taleplerinin geri çevrildiği belirtilmiştir.
20. Astım, hepatit gibi hastalıkları olan kişilerin bulunduğu, bu kişilerin daha uygun şartlara sahip bir ceza infaz kurumuna nakil talepleri bulunmaktadır.
21. Spora haftada bir çıktıkları, sosyal faaliyetler konusunda yazılı ve sözlü olarak idareden talepte buldukları halde taleplerinin sonuçsuz kaldığı belirtilmiştir.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR

2.1. Genel Bilgiler

22. CPT'ye göre cezaevlerindeki tutulma şartlarının bütün boyutları CPT'nin görev alanına girmekte; düzenlemelerle ilgili eksikliklerden veya yetersiz kaynaklardan dolayı kötü muamele ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle bir tesisteki genel yaşam kalitesi, CPT açısından oldukça önemlidir. Söz konusu yaşam kalitesi, büyük ölçüde mahkûmlara sunulan faaliyetlere ve mahkûmlar ve personel arasındaki ilişkilerin genel durumuna dayanmaktadır..³
23. Bölgenin iklim koşulları nedeniyle koşullar aşırı nemli olmakla birlikte havalandırma ve aydınlatma yetersiz kalabilmektedir. Bazı koşulların çatısının aktığı görülmüştür.
24. Koşullarda ikişer adet tuvalet ve banyo mevcut. Haftada 3 gün 12 şer saat sıcak su verilmektedir. Bu durum banyo kullanımını zorlaştırmaktadır.

2 CPT, Yetişkinler İçin Psikiyatri Kurumlarında Kısıtlama Yöntemleri, CPT/Inf(2017).

3 CPT 2. Genel Rapor, Cezaevleri, [CPT/Inf (92) 3]

25. Mutfağın hijyen koşulları yeterli olmamakla birlikte mutfak çalışanlarının portör muayeneleri yapılmaktadır.
26. Geçici koğuşun bakımsız olduğu görülmüştür. Boyaları yer yer dökülmüş, yataklar kirli, çarşaf ve nevresim bulunmamaktadır.
27. Bazı koğuşlarda yatakların yerlere serilmesi zorunluluğu doğmaktadır.
28. Saat 07.00'de açılan havalandırma kapısının 19.00'da kapandığı, kapının kapanması sonrasında koğuş içlerinde sigara içildiği, bu durumun sağlık sorunları olanları olumsuz etkilediği görülmüştür.
29. Sabah 08.00 ve akşam 20.00 de olmak üzere 2 sayım yapıldığı belirtilmiştir.

2.2. Kırılgan Gruplar: (Çocuklar, anne yanında kalan çocuklar ve engelliler)

30. Kurumda çocuk koğuşu bulunmaktadır. Bu koğuşta 17 yaşında 4 çocuk kalmakta ve bu çocukların çeşitli sosyal faaliyetlere katıldıkları belirtilmiştir.
31. Daha önce koğuşta kalanlar, çocuk koğuşundaki buzdolabının kablosunu kestiği için buzdolabı olmadığı görülmüştür.
32. Bir koğuşta, %80 şizofren hastası teşhisi konulmuş ayrıca tedaviyi ve hastalığı kabullenmeyen hastanın diğer mahpuslarla birlikte tutulduğu görülmüştür.

2.3. Sağlık Koşulları

33. Kurumda, 1 adet aile hekimi ve 4 adet sağlık memuru haftada 5 gün gündüz mesaisi yapmaktadır. Mahkûmların 15 günde bir revir hakları bulunmaktadır. Acil durumlarda gündüz revirde mesai saatleri dışında ambulansla hastanede mahpusların tedavisi yapılmaya çalışılmaktadır. HIV (AIDS) hastalığı olanlar ayrı bir koğuşta tutulmakla birlikte diğer hastalar için bir hasta koğuşu bulunmamaktadır.
34. Kuruma ilk girişte mahpuslar sağlık kontrolünden geçirilmektedir.
35. Genel olarak hastaneye sevklerde sorun yaşandığı mahpuslarca belirtilmiştir. uzun süredir hastaneye sevk beklediğini belirten mahpuslar bulunmaktadır. Kanser gibi ciddi rahatsızlıkları olan kişilerin de benzer sorunlar yaşadığı, askerlik süresinin kısalması nedenleriyle erken terhislerin ve azalan asker sayısının hastaneye sevkleri olumsuz etkileri olduğu anlaşılmaktadır.

2.4. Kantin

36. İç çamaşırı ve terlik gibi ihtiyaçlarını kantinden temin edilmektedir. Bu ürünlerin kalitesiz olduğu mahpuslar tarafından yoğun bir şekilde ifade edilmiştir.

2.5. Suya Erişim

37. Koğuşlara şebeke suyu verilmekte olup su kesintilerine karşı su deposu bulunmaktadır.
38. Su Deposu'nun boyutu 200,00 m², arıtma tesisi ise 430,00 m²'dir.
39. Haftanın 3 günü 12'şer saat sıcak su verilmektedir.
40. İç kantinde içme suyu satılmaktadır.

41. Su kesintisinin çok sık yaşanması, verilen sıcak suyun duş ve çamaşır yıkamak için kullanılması, sıcak suyun koğuşlarda kalan mahpus sayısından bağımsız olarak her koğuşa aynı miktarda verilmesi nedeniyle sorun oluşturmaktadır.

3. PERSONEL VE YÖNETİM

3.1. Mahpus-Personel İlişkileriyle Alakalı Bilgiler

42. Kurumda görev yapan erkek İKM'lerin mahpuslara karşı tutumlarının olumlu olduğu ifade edilmiştir.

3.2. Kurum İdaresi

Kuruma Kabul

43. Kuruma ilk gelişlerinde mahpuslara Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 46'ncı ve ilgili diğer maddelerine uygun olarak; arama elbisesi giydirilip, önce bedenün üst kısmındaki giysiler çıkarttırılıp, sonra bedenün alt kısmındaki giysiler üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkarttırılarak arama yapıldığı ifade edilmiştir.

Disiplin Cezaları ve Adli Soruşturmalar

44. Son bir yıl içinde mahpuslara; kınama, bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma, ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma, haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama, ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma ve 1 ile 20 gün arası hücreye koyma cezaları uygulanmıştır.
45. Kurumda yaşanan ve ilgili mercilere bildirilen adli vaka sayısı (suç duyurusu) 279 adettir.
46. İnfaz kurumunda müşahede odası bulunmaktadır.⁴
47. Tüm cezaevini görüntüleyen 40 adet ekran ve 313 kameranın olduğu, kayıtların ortalama 5,6 ay saklandığı, Sadece soruşturmaya esas ses kayıtlarının sürekli saklandığı belirtilmiştir.
48. Kurumda 3 adet, içi sert plastik ile kaplanmış müşahede odası bulunmaktadır. İki köşede, tavan ile duvarın kesişiminde kameralar bulunmaktadır. Her bir odanın alanı yaklaşık 10 m2 olup içlerinde küçük bir pencere ve tuvalet bulunmaktadır.

4. PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ

49. Sağlık servisinin sunduğu hizmetler; mahpusların muayenesi, teşhis, hastaneye sevk, reçete düzenleme, ilaç temini ve dağıtımıdır. Psiko-sosyal servisin sunduğu hizmetler ise mahpuslarla bireysel görüşmeler yapmak, grup çalışması yapmak, gözlem ve sınıflandırma formu düzenlemek, durum bildirim formu düzenlemek, ruhsal takip görüşmeleri yapmak ve kriz anından sonra takip görüşmeleri yapmaktır.

4 Bu odalar, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzük'ün "Kısıtlayıcı önlemler" başlıklı 185'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca; tehlikeli hâlde bulunan, kurum güvenliğini, kendisinin veya diğer kişilerin güvenliğini ciddi tehlikeye düşüren hükümlü/tutukluların "saatlerle" ifade edilebilecek sürelerle, hükümlünün saldırganlığının devam edip etmediğinin belirli aralıklarla sakinleşip sakinleşmediğinin kamera ile gözlem ve kontrolünün yapıldığı odalardır.(TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Elazığ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Raporu, 2018, s.15)

50. Hizmetlerin sunumunda gecikmeler yaşandığı anlaşılmıştır. Bu durum personel tarafından da belirtilmiştir.
51. Psikolog ile görüşme talebinin karşılanmadığını belirten daha önce ilaç ile intihar girişiminde bulunan bir mahpus bulunmaktadır. Çocuklarla grup görüşmeleri yapılmadığı çocuk mahpuslar tarafından ifade edilmiştir.

5. EĞİTSEL, SOSYAL, SPORİF VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

52. 2019 yılı içinde her ay içinde en az 1 dini, 1 genel konferans, 2 bilgi yarışması, 2 sinema gösterimi, 1 münazara düzenlenmiş olduğu, 3 aylık dönem içerisinde 1 şiir dinletisi ve önemli günlerin kutlamaları yapıldığı, tören ve anma faaliyetleri gerçekleştirildiği idare tarafından belirtilmiştir.
53. Kurumda ÖSYM tarafından düzenlenen sınavların işlemlerinin yürütüldüğü, kurum bünyesinde açık öğretim ortaokuluna kayıtlı 17, açık öğretim lisesine 175, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesine 42, Erzurum Açık Öğretim Fakültesine 7, İstanbul Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesine kayıtlı 3 mahpus bulunmaktadır.
54. Kurumumuzda mahpusların meslek öğrenci amacıyla imkânlar ölçüsünce makrome (örgü yapımı), filografi tekniği ve sepet örücülüğü gibi kurslar açılmaktadır.
55. Dokuma Kursu 17 mahpusun katılımı ile, Rize Bezi ve Serpme Atölyesi ise 10 mahpusun katılımı ile devam etmektedir.
56. Kurum kütüphanesinde 3402 adet kitap ve dergi bulunmaktadır. 01.01.2019 – 01.09.2019 tarihleri arasında 1657 kitap okunmuştur.
57. Kurumda kapalı spor sahası bulunmaktadır. Kapalı spor sahası içerisinde basketbol sahası, voleybol filesi, bir masa tenisi bulunmaktadır.
58. Spora çıkılabildiği ancak diğer kursların hiçbirinden yararlanılmadığı görüşme yapılan bir kısım mahpuslar tarafından ifade edilmiştir.

6. İŞYURLARI

59. Kurumda işyurdu bulunmaktadır. 1 adet iç kantin, 1 adet dış kantin ve çay ocağı işletmeciliği, maket atölyesi, Rize bezi dokuma atölyesi, alüminyum ve bakır folyo atölyesi, fotoğrafçılık, terzi, çamaşır yıkama ve kurutma, fotokopi çekimi gibi iş kolları bulunmaktadır. 2018 yılı iş yurdu faaliyetleri çerçevesinde 58 mahpus çalışmış olup 634.084,26 TL net kar elde edilmiş, 2019 yılı itibari ile işyurdunda toplamda 36 mahpus çalışmaktadır.

7. DIŞ DÜNYAYLA ETKİLEŞİM

60. Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik kapsamında görüşler koğuş programına göre yapılmaktadır. Her ayın ilk 3 haftası kapalı görüş, son haftası ise açık görüş yaptırılmaktadır. Mahpusların 3'üncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile arkadaş görüş listesinde belirtilen kişiler ile görüş yapılabilmektedir.
61. Telefon hakkı ise, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanununun 88 inci maddesi ile oda ve koğuşlara ilişkin yapılan programa göre kullandırılmakta, 3'üncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile arkadaş görüş listesinde belirtilen kişilerle haftada 10 dakika

yapılabilmektedir. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alan hükümlüler ise 15 günde 1 defa olmak üzere telefon görüşü yaptırılmaktadır.

62. Açık görüş süresi 45 dakika olarak uygulanmaktadır. Görüş sürelerinin artırılması ve sevk günü geldiğinde açık görüşle çakıştığına sevkten vazgeçmeleri gerektiği bunun da hak kaybına yol açtığı, bu nedenle sevk günü ile açık görüş gününün çakışmaması için idarenin düzenleme yapması mahpuslar tarafından talep edilmiştir.
63. Televizyon kanallarının çeşitliliği konusunda alıkonulanlarca talepte bulunulmuştur.
64. Kurumda 8 adet mahrem görüşme odası bulunmakta olup mahrem görüşme odası her suç tipine kullanılmamaktadır. Her mahrem odanın içinde yatak, banyo, tuvalet, buzdolabı ve eşya dolabı bulunmaktadır. 2019 yılında, ziyaret tarihi itibarıyla 3 mahpusa kullanılmıştır

D. GEÇMİŞ TAVSİYELERİN UYGULANMASI

65. Yaşanan geçici kalabalıklaşma nedeniyle koğuşlara verilen sıcak suyun bazı durumlarda ihtiyaçları karşılamadığı ve buna ilişkin iyileştirmeler yapılması tavsiyesine ilişkin olarak;
66. Kurumda haftanın 3 günü 12'şer saat sıcak su verilmektedir. Su kesintisinin çok sık yaşanması, verilen sıcak suyun duş almak ile birlikte çamaşır yıkamak için de kullanılması, sıcak suyun koğuşlarda kalan mahpus sayısından bağımsız olarak her koğuşa aynı miktarda verilmesi nedeniyle sıcak su sorununun halen devam ettiği görülmüştür.
67. Sportif faaliyet alanlarının özellikle kadın mahpusların kullanımı bakımından yetersiz kaldığı, bu konuya ilişkin iyileştirmeler yapılması tavsiyesine ilişkin;
68. Sportif faaliyet alanları kadın mahpusların kullanımı yönünden yetersiz kalmaya devam etmektedir.
69. Açık ve kapalı görüşlerde görüşme yerine gidene kadar geçen sürenin görüşme süresinden düşülmesi uygulamasından vazgeçilmesi gerektiği tavsiyesine ilişkin;
70. Rapora konu takip ziyareti tarihinden önce, kurum ile yapılan yazışmalarda konuya ilişkin düzenleme yapıldığı ve ziyaret süresinin mahpusun ailesi ile bir araya getirildiği an başlatıldığı belirtilmiştir. Ancak tavsiyenin kısmen uygulandığı görülmüştür.
71. Dış hekime erişimde yaşanan sorunların giderilmesi tavsiyene ilişkin;
72. Kuruma dış hekimi ataması yapıldığı ve tavsiyenin uygulandığı görülmüştür.

E. TAVSİYELER

1. KURUM İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

73. Psikolojik rahatsızlıkları olan mahpusların ayrı tutulması ve sürekli gözetim altında olmalarının sağlanması,
74. Çatısı akan koğuşların çatılarının onarılması,
75. Mutfağın daha hijyenik koşullara kavuşturulması,
76. Battaniye, çarşaf gibi eşyaların belirli aralıklarla ücretsiz yıkanması,
77. Suça sürüklenen çocuklar için özel eğitim programı hazırlanması, psikolog ile grup görüşmeleri yaptırılması, koğuşlarındaki eksiklerin tamamlanması,

78. Hastaneye sevkler konusunda sorunların giderilmesi,
79. Çeşitli rahatsızlıkları doktor raporu ile belirlenmiş kişilerin özel ihtiyaçlarına hassasiyet gösterilmesi,
80. Sıcak su verilme süresinin koşulların mevcudu göz önünde bulundurularak ayarlanması,
81. Geçici koğuşun yeniden düzenlenerek standartlara uygun hale getirilmesi,
82. Televizyon kanallarının anketle belirlenmesi,
83. Islah fonksiyonunun gereği gibi yerine getirilmesi adına sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerin sıklığının ve çeşitliliğinin artırılması,
84. Kadın mahpuslardan, maddi olarak ihtiyaçlarını karşılayamayanların iş imkânlarından öncelikli olarak yararlandırılması.
85. Sevk günü ile açık görüş gününün çakışmaması için düzenleme yapılması
86. Mahrem odanın kullanılma sıklığının artırılması,

2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

87. Ceza infaz kurumları nakil sisteminin oluşturulup, farklı coğrafi bölgelerde tutulan mahpusların karşılıklı nakilleri gerçekleştirilmesi ve aileleri ile etkileşimlerinin sağlanmasının mahpusların ruhsal durumları ve rehabilitasyonları açısından olumlu sonuçlar doğuracağı ayrıca infaz kurumu içerisindeki kalabalıklaşmaya bağlı temel sorunların çözülmesinde fayda sağlayacağı,⁵
88. Yüzde seksen şizofren hastası teşhisi konulmuş ayrıca tedaviyi ve hastalığı kabullenmeyen mahpusun ve benzer durumda olanların uygun kurumlara nakillerinin sağlanması, hususları tavsiye edilmektedir.

2019 YILINDA GERİ GÖNDERME MERKEZİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET

1- GAZİANTEP GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

GAZİANTEP GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

2019 / 05

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Geri gönderme merkezleri kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) bulmaktadır. YUKK'un geri gönderme merkezleri başlıklı 58 inci maddesi; *"(1) idari gözetime alınan yabancıların, geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği"* hükümlerini haizdir.
5. 22 Nisan 2014 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik" in 3/1-ç bendine göre geri gönderme merkezi; *"idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işletirilen merkezleri"* ifade etmektedir.
6. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (m) bendine göre *"İnsan hakları ve ayrımcılıkla mücadele alanındaki uluslararası gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek, alanındaki uluslararası kuruluşlarla ilgili mevzuat dâhilinde işbirliği yapmak"* TİHEK görevleri kapsamında sayılmıştır.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

7. Birleşik Krallık Ulusal Önleme Mekanizmasının Oxford Üniversitesi ile birlikte yürüttüğü “Göçmenlerin Alıkonulmasında Ulusal Önleme Mekanizmalarının Rolü Projesi”nin ilk aşamasında 18.10.2016 tarihinde Kurumumuza bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Proje kapsamında ülkemizin yanı sıra, Yunanistan, İtalya ve Macaristan gibi yoğun göç alan ülkelere de benzer ziyaretler düzenlenmiştir. Projenin ikinci aşamasına ise, göç dalgasından en çok etkilenen ülkeler olarak Yunanistan ve Türkiye dâhil edilmiş ve bu aşamada yasadışı göçmenlerin tutulduğu yerlerin ulusal önleme mekanizmalarınca ne şekilde izlendiğini yakından görmek, Birleşik Krallık, Yunanistan ve Türkiye'nin ulusal önleme mekanizmaları arasında konuya ilişkin bilgi ve deneyim paylaşımını sağlamak, kapasitelerin güçlendirilmesine destek olmak, yeni işbirliği fırsatlarının yolunu açmak amaçlanmıştır.
8. Göçmenlerin Alıkonulmasında Ulusal Önleme Mekanizmalarının Rolü Projesi çalışmaları doğrultusunda ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 9-1/j maddesi uyarınca, 04.09.2018 tarih ve 16949670-704.02-3229 sayılı TİHEK Başkanlık görev emri üzerine 12.09.2018 tarihinde Gaziantep Geri Gönderme Merkezine haberli bir ziyaret düzenlenmiştir.
9. Ziyaret heyetinde TİHEK UÖM Koordinatörü Hâkim Abdulmuttalip Zararsız, Dış İlişkiler ve Proje Birim Sorumlusu Dr. Abdulhamit Yağmurcu, Uzman Çiğdem Çelik ve Merve Sisli ile Birleşik Krallık UÖM'sinde görev yapan Hindpal Singh Bhui ve Gavriella Moris yer almıştır.
10. Bu rapor, Kurumumuzun Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) görevi kapsamında ve göçmenlerin tutulduğu yerlerdeki koşullar ile bu koşulların izlenmesine yönelik olarak Oxford Üniversitesi bünyesinde yürütülen araştırma projesi çerçevesinde 12.09.2018 tarihinde Gaziantep Geri Gönderme Merkezine yapılan izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

11. 11. 2008 yılında projelendirilen Gaziantep Geri Gönderme Merkezi, 2016 yılında faaliyete geçen 6 Kabul ve Barınma Merkezinden biridir. Ancak Ortadoğu'da yaşanan gelişmelerin etkisiyle Merkez, ihtiyaca binaen yapılan protokolle 2016 yılından itibaren GGM olarak kullanılmaya başlanmıştır. Merkezin inşasının finansmanı %75 AB, %25 ulusal sermaye ile karşılanmıştır.

1.1. MERKEZİN FİZİKSEL KOŞULLARI

12. Merkez, 17.258 m² açık alan üzerine 4.417 m² kapalı alan olarak inşa edilmiştir.
13. Merkez kabul ve barınma merkezi olarak inşa edildiğinden geri gönderme merkezine dönüştürüldüğünde ek güvenlik eklentileri (pencere demirleri, dış duvar tel örgüleri) yapılmıştır.
14. Merkez kapasitesi 750 kişidir.
15. Merkezde 123 normal odada 6'şar yatak bulunmaktadır. Kişi başına düşen alan 4-4.5 m²'dir.
16. Merkezde 3 adet engelli odası bulunmaktadır.
17. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yatak malzemeleri ilk girişlerinde Merkez tarafından verilmektedir. Bu kapsamda her bir özgürlüğünden mahrum bırakılan için battaniye, nevresim,

yastık gibi kişisel eşyalar temin edilmektedir. Odalarda her yabancıların kişisel eşyalarını koyabileceği dolaplar mevcuttur.

18. Odalarda sigara içilmesi yasaktır; ancak katlarda sigara odası bulunmaktadır.
19. Merkeze gelen aileler çocuklarıyla birlikte "Aile Katı"nda kalmaktadır. Her aileye bir oda tahsis edilmiştir. Bunun dışında özgürlüğünden mahrum bırakılanlar cinsiyetlerine göre tutulmaktadır. Bu kapsamda erkek bloğu bulunmakta; bekâr kadınlar aile katlarında kendilerine tahsis edilen ayrı odalarda tutulmaktadır.
20. Isınma doğalgaz ile sağlanmaktadır.
21. Merkezde 24 saat sıcak su mevcuttur.
22. Merkezde çok amaçlı salon, kütüphane ve kapalı spor salonu bulunmaktadır.
23. Merkezde ibadet alanı olarak belirlenmiş bir bölüm bulunmaktadır. İbadet odası herhangi bir dine tahsis edilmemiştir; ancak Merkezde tutulanların büyük kısmının İslam Dinine mensup olması nedeniyle oda, yoğun olarak Müslümanlar tarafından kullanılmaktadır.
24. Görüşmeler için 10 adet ziyaret odası bulunmaktadır. Avukatla görüşmeler ise ses geçirmeyen ayrı bir avukat görüşme odasında yapılmaktadır.
25. Merkezde 2 adet ilgi odası olarak adlandırılan tecrit odası (yumuşak oda) bulunmaktadır.

1.2. MERKEZ PERSONELİ

26. Merkezde 1 merkez müdürü, 4 il göç uzman yardımcısı, 1 sosyal çalışmacı, 1 memur, 2 psikolog, 1 gıda mühendisi, 1 öğretmen, 5 teknik personel, 1 kaynakçı, 1 doktor, 4 hemşire, 87 özel güvenlik görevlisi, 18 temizlik görevlisi, 4 tercüman, 1 şoför olmak üzere toplam 132 personel görev yapmaktadır. Merkezde görev yapan kadın personel sayısı ise 25'tir.
27. Tercümanlar; Rusça, Farsça, Urduca, Türkmençe, Özbekçe, Peştuca, Arapça ve Fince dillerinde tercümanlık yapmakta ve gerekli hallerde dışarıdan tercümanlık hizmeti alınabilmektedir.
28. Merkezde görev yapan güvenlik görevlilerine Uluslararası Göç Örgütü projesi kapsamında 1 gün süreli insan hakları eğitimi verildiği, ayrıca personele yönelik hizmet içi müfredatın Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile birlikte planlandığı, bu kapsamda temel insan hakları, çocuk hakları, dezavantajlı gruplarla çalışma, travma ve mağdur tespit süreci, toplumsal cinsiyet eşitliği, kültürel farklılıklar, sosyal psikoloji, göçmen psikolojisi, geri gönderme merkezlerinin denetlenmesi, sınır dışı işlemleri, uluslararası koruma başvuru işlemleri, krize müdahale gibi konularda farklı gruplara bir çok defa eğitim düzenlendiği belirtilmiştir. Bununla birlikte personele işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme için özel bir eğitim verilmemiştir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

29. Son aylarda meydana gelen Afganistan uyruklu kişilerin sınır geçişleri sebebiyle Merkezde kapasite üstünde yabancıların tutulduğu ve ziyaret tarihinde Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi sayısının 808 olduğu ifade edilmiştir.
30. Merkezde 554 Afgan, 139 Suriyeli, 47 Pakistan, 28 Irak uyruklu özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmakta; bunların yanı sıra Filistin, Gürcistan, Türkmenistan, Tunus, Mısır, Nijerya, Kazakistan, Azerbaycan uyruklu kişiler de Merkezde kalmaktadır.

31. Merkezde bir konuşma engelli, 26 kadın, 2 hamile ve 3 emziren (hem emziren hem de hamile olan bir kadın bulunmaktadır), 12 aile ve 35 çocuk, 65 yaş üzeri 2 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmaktadır.
32. İdari gözetim süresi 6 aydır, ihtiyaç halinde Valiliğin talimatıyla bu sürenin 6 ay daha uzatılabilmesi mümkündür. 12 ayını dolduranlar ise hiçbir şekilde Merkezde tutulmamakta, imza yükümlülüğü ile serbest bırakılmaktadır. İdare tarafından seyahat belgesi olan kişilerin 15-20 gün içerisinde geri gönderme işleminin yapıldığı, ancak seyahat belgesi olmayanlar için uyuğu olduğu ülkenin büyükelçilikleri ile temasa geçilmesi ve belge alınmaya çalışılması nedeniyle bu sürenin uzayabildiği ifade edilmiştir.
33. Suriye vatandaşları, iç savaş nedeniyle kendi istekleri dışında ülkelerine geri gönderilmemektedir; gönüllü gitme formlarını doldurmaları durumunda ülkelerine geri gönderilebilmektedir. Gönüllü gitme formları, yalnızca Suriye vatandaşları için bulunmaktadır.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

34. Merkezin fiziksel koşullarının genel olarak iyi halde olduğu gözlemlenmiştir.
35. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların kendi aralarında sorun yaşamaması için katlara ve odalara yerleştirilirken uyruklarının ve yaşlarının göz önünde bulundurulduğu, her gelen yabancı ile tek tek mülakat yapıldığı, her bir kişiye ait ranza olduğu; ancak kapasite üzerinde kalan kişilere yer yatağı verildiği belirtilmiştir.
36. Odaların yeterli gün ışığı aldığı ve havalandırmasının yeterli olduğu, pencerelere güvenlik amaçlı korkuluk yerleştirildiği gözlemlenmiştir. Bütün odaların kendisine ait banyo ve tualeti bulunmaktadır.
37. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların kaldığı katların koridorlarının her gün dezenfekte edildiği, odaların boşalması halinde yeni barınan alınmadan temizlik yapıldığı ve yatak örtülerinin değiştirildiği, belirli aralıklarla merkezin ilaçlatıldığı ve boyandığı ifade edilmiştir. Odaların temizliği ise özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından yapılmakta, temizlik malzemeleri Merkez tarafından verilmektedir. Ziyaret sırasında merkezin genel olarak temiz olduğu gözlemlenmiştir.
38. Yeni doğanlar için beşik verilmekte, odalar süslenmektedir.
39. Görevliler tarafından file torbalar içerisinde alınan çamaşırların ücretsiz olarak toplu bir şekilde yıkanarak kurutulduktan sonra özgürlüğünden mahrum bırakılanlara verildiği; ancak yabancıların kendi çamaşırlarını kendilerinin yıkamayı tercih ettiği, bu gibi durumlarda deterjan verildiği ifade edilmiştir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. Merkeze İlk Giriş ve Bilgilendirme Prosedürü

40. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, kolluk kuvvetlerince genel adli muayeneden geçirildikten sonra Merkeze getirilmektedir.

41. Merkeze girişte özgürlüğünden mahrum bırakılanın ve beraberindeki eşyaların x-ray cihazından geçirilerek girişinin sağlandığı, Merkeze alınan yabancıların öncelikle kolluk kuvvetlerince bildirilen kimlik bilgileri ve dosyasının incelendiği, kıymetli eşyalarının emanete alındığı, daha sonra parmak izinin kaydedildiği ve fotoğrafının çekildiği, ardından odalarına yerleştirildiği ifade edilmiştir.
42. Merkeze ilk girişte özgürlüğünden mahrum bırakılanın kendisi ve eşyaları aranmaktadır. Kabinlerde, özgürlüğünden mahrum bırakılanların üzerindeki ceket, mont gibi kıyafetlerin çıkartıldığı, kişilerin çıplak ya da iç çamaşırıyla aranmadığı, yalnızca kıyafetleri üzerindeyken elle arandığı ifade edilmiş, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde bu husus doğrulanmıştır. Kadınlar, kadın görevliler tarafından aranmaktadır. Ayrıca yabancılar üzerindeki değerli eşyalar ile paralar emanete alınırken girişte bir form doldurulmakta, formun bir örneği idareye bir örneği ise ilgili yabancıya verilmekte ve kişi ihtiyacı oldukça bu formu kullanarak parasını alabilmektedir.
43. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde bu kişilerin genel olarak Merkezde tutulma nedenleri hakkında bilgi sahibi oldukları gözlemlenmiştir.
44. İlk girişte, özgürlüğünden mahrum bırakılanların haklarının açıklandığı, farklı dillerde bilgilendirme broşürleri olduğu görülmüştür. Bunlar, özgürlüğünden mahrum bırakılanların Merkeze ilk alındığı ve üst aramasının yapıldığı bölümde ve yemekhanede durmaktadır. Ayrıca ortak alanlarda, özgürlüğünden mahrum bırakılanların uyması gereken kurallara ilişkin farklı dillerde bilgilendirici panoların asıldığı gözlemlenmiştir.

2.2. Şikâyet Prosedürleri

45. Merkezdeki insani yaşam koşullarının aylık olarak Kızılay tarafından izlendiği, son bir yıl içerisinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla başvuru yapan kimse bulunmadığı ifade edilmiştir.
46. Merkezde disiplin cezası uygulaması olmadığı, herhangi bir durumda özgürlüğünden mahrum bırakılanların haklarında bir kısıtlamaya gidilmediği, ancak ilgi odası olarak adlandırılan tecrit odalarında kişilerin sakinleşmesi, kendisine veya başkasına zarar vermesinin önlenmesi için tutulduğu, tutulma süresinin ilk olarak bir saat olarak uygulandığı ve gerekirse bu sürenin uzatıldığı, tecrit odalarının kamera ile izlendiği ve giriş-çıkışların kayıt altına alındığı, son iki ay içerisinde bir kişinin tecrit odasına alındığı ifade edilmiştir. Bu tür durumlarda psikolog desteği de sağlandığı belirtilmiştir.
47. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde çalışanların kendilerine saygısız davrandığı, geceleri yüksek sesle müzik dinlediği, aile katında güvenlik görevlilerinden birinin sert davrandığı ve özgürlüğünden mahrum bırakılanları azarladığı öne sürülmüştür.
48. Görüşmeler sırasında bir kişi gece vardiyasında görev yapan personelin, kat girişindeki masanın yanında çocuğunun kafasına vurduğunu ve olay üzerine 3 saat çocuklarıyla birlikte odaya kitlendiğini öne sürmüştü ve iddiaları tutanak altına alınarak (EK-1) idare ile paylaşılmıştır. Merkez tarafından iletilen "Bilgi Alma Tutanağı"nda ise ilgili yabancıların, bir yanlış anlaşılma olduğunu, çocuğunun hastaneye sevk edildiğini personele anlatmaya çalıştığını; ancak personelin durumdan haberdar olmadığı için odaya gitmesini söylediğini, başka bir personelin gelerek kendisini

hastaneye götürdüğünü ve hiç kimseden davacı ve şikâyetçi olmadığını beyan ettiği iletilmiştir (EK-2).

49. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan biri, ziyaret tarihinden yaklaşık on beş gün önce güvenlik görevlilerinden birinin havalandırma sırasında kolunu sıkıca tutarak kendisini sarstığını, vurmaya teşebbüs ettiğini; ancak vurmadığını öne sürmüştür, söz konusu iddialara ilişkin iki özgürlüğünden mahrum bırakılan tanık sıfatıyla dinlenmiş ve iddiaları tutanak altına alınarak (EK-3) idare ile paylaşılmıştır. Söz konusu iddialara ilişkin olarak idare ilgili personelin savunmasını almıştır (EK-4). Buna göre personel; özgürlüğünden mahrum bırakılanın çocuğunu dövdüğünü, kat görevlisi olarak yabancıyı sözlü olarak uyarmasına rağmen çocuğunu dövmeye devam etmesi üzerine kadının kolundan tutarak duruma müdahale ettiğini, bunun üzerine özgürlüğünden mahrum bırakılanın hakaret ve küfür etmesi nedeniyle aralarında sözlü tartışma yaşandığını öne sürmüştür. Bununla birlikte ilgili özgürlüğünden mahrum bırakılıandan alınan herhangi bir bilgi alma tutanağı veya belge iletilmemiştir.
50. Ziyaret sırasında Merkez'in ana yemekhanesinde bir güvenlik görevlisinin akşam yemeği sırasında bekleyen bir özgürlüğünden mahrum bırakılına vurulduğunun heyet üyelerinden biri tarafından beyan edilmesi üzerine kamera kayıtları izlenerek saat 18.30 civarında güvenlik görevlisi tarafından şiddetli olmayan bir şekilde kişinin başına vurulduğu tespit edilerek durum tutanak altına alınmıştır (EK-5). İdare, ilgili güvenlik görevlisinin savunmasını almış (EK-6) ve özgürlüğünden mahrum bırakılanın bilgisine başvurmuştur. İdare tarafından iletilen "Bilgi Alma Tutanağı"na göre özgürlüğünden mahrum bırakılan; konuşmaya daldığı için özel güvenlik görevlisinin gelerek başına dokunduğunu ve ilerlemeleri için uyardığını ve kendisine vurulmadığını, olayla ilgili kimseden şikâyetçi ve davacı olmadığını beyan etmiştir (EK-7).
51. Yukarıda yer alan iddialara ve olaylara ilişkin herhangi bir adli işlem yapıldığı hususunda bilgi verilmemiştir.
52. İdare, özgürlüğünden mahrum bırakılanların dilekçelerine ortalama 2 hafta içinde geri dönüş yapıldığını ifade etmiştir. Ayrıca katlarda şikâyet kutuları da bulunmaktadır. Ancak genel olarak kutuların dolu olmasına rağmen boşaltılmadığı, şikâyet kutularının açılması için belirli bir gün belirlenmediği tespit edilmiştir.
53. Merkeze girişte ve Merkezden ayrılırken özgürlüğünden mahrum bırakılanların polisler tarafından muayeneye götürülerek darp-cebir izi bulunup bulunmadığına dair rapor aldırıldığı ifade edilmiştir.
54. Özgürlüğünden mahrum bırakılan bir kişinin hastanede vefat ettiği ve ölüm nedeninin doğal ölüm (kalp krizi) olduğu belirtilmiştir.

2.3. Sağlık Hizmetleri

55. Merkezde sağlık ünitesi ve revir bulunmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün sağlık personeli kadrosu bulunmadığından görevlendirmeleri Sağlık Bakanlığı yapmaktadır. Bu kapsamda İl Sağlık Müdürlüğünden görevlendirilen 1 doktor ve 4 hemşirenin bulunduğu ve Merkezde 24 saat hemşire beklediği ifade edilmiştir. Sağlık servisinin özgürlüğünden mahrum bırakılanların sağlık taramasını ve ayakta tedavilerini yaptığı ve gerek duyulduğunda veya Türkiye'de görülmeyen bir

hastalıkla karşılaştığında kişilerin uzman doktora sevkini yapıldığı, 2 yaşından küçük çocukların aşı ve sağlık kontrollerinin yapıldığı belirtilmiştir.

56. “Ön Değerlendirme Formu” ile özgürlüğünden mahrum bırakılanların sağlık durumu, psikolojik rahatsızlıkları, kronik hastalıkları, ilaç kullanıp kullanmadıkları, hamilelik durumları ve acil tıbbi yardıma ihtiyaç olup olmadığının araştırıldığı ve bu hususlarda gerekli önlemlerin alındığı; ayrıca özgürlüğünden mahrum bırakılanların Merkezden çıkışı yapılırken de sağlık taramasından geçirilerek rapor alındığı ifade edilmiştir.
57. İhtiyaç halinde ambulans ilçeden gelmektedir. Acil durumlarda Merkezde nöbette olan hemşireler ilk müdahaleyi yapmakta, ardından 112 aranarak kişi ambulansla hastaneye götürülmektedir. Ambulansın 5-10 dakikada Merkeze ulaştığı ifade edilmiştir.
58. Ziyaret tarihinden bir süre önce ilçede yaşanan salgın nedeniyle Merkezde de ishal salgını yaşandığı, hastalananların tedavilerinin yapıldığı, söz konusu dönemde yemek menülerinin değiştirildiği ve ishale uygun menülerin bol su ile verildiği, dizanteriye karşı suların ilaçlandığı ve gıda zehirlenmesi ihtimaline karşı yemek numunelerinin inceleme aşamasında olduğu ifade edilmiştir. Bunun dışında bir salgın olmadığı ve bulaşıcı hastalığı olan özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmadığı belirtilmiştir. Merkezdeki ishal salgını sonrası müşahede odası kurulmuştur.
59. İntiharın önlenmesi amacıyla özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ilaçlarını odalarında bulunduramamaktadır. İlaç dolabında muhafaza edilen ilaçlar, güvenlik eşliğinde alınabilmektedir.
60. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde bazı hamile kadınların kadın doğum uzmanına sevk edilmediği, örneğin 2 aylık hamile kadının Merkezde kaldığı süre içinde kadın doğum uzmanına hiç gitmediği iddia edilmiştir. Ayrıca 10 aydan uzun bir süre kurumda kalan bir kişinin çocuklarında kalp hastalığı olduğu ve 6 aylık periyotlarda doktor muayenesi gerektiği, çocukların 9 aydır muayeneye gidemediği öne sürülmüştür.
61. Merkezde psikososyal destek hizmetleri de bulunmaktadır. Psikososyal destek biriminde görev yapan personelin özel ihtiyaç sahiplerinin tespiti, takibi, sevk ve psikolojik destek vermekle; çocuklar, travma mağduru veya insan ticareti mağduru şüphesi olanlarla yapılan görüşmelere katılmakla ve bu kişilere psikolojik destek sağlamakla; kurum içi çeşitli sosyal etkinliklerin faaliyetlerini yürütmekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir.
62. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde talep ettiklerinde psikolojik destek verildiği, bu kapsamda her hafta psikolog ile görüşme imkânı bulunduğu, psikologla görüşmelerin tercüman eşliğinde yapıldığı ifade edilmiştir.
63. Merkezde 5 intihar vakası yaşandığı; özgürlüğünden mahrum bırakılanların önce kendi ülkesinde travma yaşaması, daha sonra ülkemizde yakalanarak sınır dışı edilmek için merkeze getirilmesiyle ikinci kez travma yaşamasının intihara neden olduğu belirtilmiştir. İntihara teşebbüs vakalarında kişiye psikolojik destek verildiği, durumunun ciddi olduğunun ve kurumda kalmasının uygun olmadığını değerlendirilmesi halinde idari gözetimle kişinin salındığı ifade edilmiştir.

2.4. Beslenme

64. Merkezde 2 yemekhane bulunmaktadır ve özgürlüğünden mahrum bırakılanların hepsi yemekhanede yemek yemektedir. Yemekhane kapasitesi 250 kişi olduğundan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar buldukları katlara göre gruplar halinde yemekhaneye gelmektedirler. Günde 3 öğün ücretsiz sıcak yemek verilmektedir. Yemekler, ihale usulüyle anlaşılan bir firma tarafından hazırlanmaktadır. Menülerin, gıda mühendisinin incelemesinden geçtiği, şeker hastalığı gibi özel diyet uygulanması gereken durumlarda menülerin gıda mühendisi tarafından belirlendiği; hasta, yaşlı, hamile ve perhizi olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara uygun menü sağlandığı, hamilelere ve çocuklara ek gıda verildiği ifade edilmekle birlikte, ziyaret sırasında yapılan incelemeler neticesinde gerek yemeklerin kalitesi ve çeşitliliği gerekse gıda mühendisi tarafından belirlenen menülere uyulması ve ek gıda verilmesi konularında aksaklıklar olduğu gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.
65. Her öğün hem Merkezin hem de yemekleri temin eden firmanın numune aldığı ve bunların 72 saat saklandığı, ayrıca şebeke sularının aylık olarak analiz edildiği belirtilmiştir.
66. Merkezde kantin de bulunmakta olup 5 gün hizmete açıktır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar kantin fiyatlarından da şikâyetçi olarak ürünlerin etiket fiyatlarından daha yüksek fiyata satıldığını öne sürmüştür. Kantin ile yapılan görüşmelerde bütün satışların fişlerinin olduğu, etiket fiyatlarının kullanıldığı, son zamanlarda ülke genelinde yaşanan fiyat artışının kantin fiyatlarına da yansıdığı dile getirilmiş; idare, tutulanların uzun süre merkezde kaldığından dışarıdaki fiyat artışından haberdar olmadığını ifade etmiştir. Kantindeki ürün fiyatlarının piyasa rayicinde olduğu görülmüştür.

2.5. Günlük Yaşam, Faaliyetler ve Eğitim Hizmetleri

67. Genel olarak Merkezde bulunan kütüphane ve spor salonundan bütün özgürlüğünden mahrum bırakılanların faydalanabildiği, çocuklar için oyun alanları ve film gösterimi gibi uygulamaların haftalık olarak planlandığı, bayramlar, anneler günü gibi özel günler için ayrıca programlar yapıldığı, çocuklar ve yetişkinler için film gösterimleri olduğu, başta kadın ve çocuklar olmak üzere tüm yabancılara yönelik etkinlikler düzenlendiği ifade edilmiştir.
68. Kapalı spor salonunun kullanımını sosyal hizmet uzmanı belirlemektedir. Kapalı spor salonunda voleybol, basketbol oynanması gibi imkânlar olduğu, salona merdivenle inilebildiği, fiziksel engeli olanlar için zeminde bir giriş olduğu görülmüştür. Yapılan görüşmelerde kapalı spor salonuna dört aydır hiç gidilmediğini iddia edenler olmuştur.
69. Kütüphanede 18 farklı dilde 1404 kitap bulunmaktadır. Rusça tercümanı kütüphanecilik ile ilgilenmektedir. Ziyaret sırasında seyyar kütüphane ile katlara kitap götürüldüğü, kütüphanenin özgürlüğünden mahrum bırakılanlar tarafından kullanılmadığı dile getirilirken Merkezden alınan resmi yazıda özgürlüğünden mahrum bırakılanların sosyal çalışmacı refakatinde kütüphanede okuma yapabildiği ifade edilmiştir. Yapılan görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar haftada bir iki kitap alabildiklerini, kitap alma hususunda herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmiştir.
70. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara talep etmeleri halinde dini kitap ve diğer ibadet eşyaları da verilmektedir.

71. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep etmesi halinde Türkçe dil eğitimi verilmektedir. Bununla birlikte Merkezde düzenli eğitim imkânı sağlanmakta zorluklar yaşandığı, yabancıların farklı diller konuşması nedeniyle ortak bir dil belirlenmesinde sorun olduğu ve çoğu kişinin kısa süreli olarak Merkezde kalmasının sürekli eğitim imkânını zorlaştırdığı ifade edilmiştir.
72. Merkezde takı tasarımı gibi el beceri kursları, sinema etkinliği, özellikle çocuklu aileler ve çocuklara öncelik verilerek kurum bahçesinde şişme havuz etkinliği, ağaç dikme etkinliği, piknik, bayramlarda Merkez dışında sinemaya gidilmesi gibi etkinlikler düzenlenebildiği dile getirilmiştir.
73. Merkezde 3-6 yaş aralığındaki çocuklara hizmet veren bir anaokulu bulunmaktadır. Anaokulunda, Halk Eğitim Merkezi tarafından görevlendirilen bir okul öncesi öğretmenin eğitim verdiği, farklı uyruk ve yaş grubundan çocukların bir arada kalmasının ve kalış sürelerinin değişiklik göstermesinin çocuklar için standart bir eğitim programı uygulanmasını zorlaştırdığı; bununla birlikte anaokulundan çocukların günün boyu faydalanabildiği ifade edilmiştir. Çocuklar için oyun odası ve park da bulunmaktadır.
74. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların her gün en az bir saat açık havadan faydalandırıldığı; küçük çocukların ebeveynlerinin yanlarında olması durumunda açık havadan faydalanabildiği; yaşça daha büyük çocuklarınsa sosyal hizmet uzmanı ve psikolog eşliğinde dışarı çıkabildiği, çocuklar için havalandırma süresinin daha uzun uygulandığı belirtilmiştir. Ayrıca kat kapıları gece 12'ye kadar açık tutulmaktadır.
75. Görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılanlar Merkezde zamanlarını geçirebilecekleri etkinliklerin bulunmamasından şikâyet etmiş, odalarda satranç veya kâğıt gibi oyunlar oynanmasına izin verilmesini talep etmiştir. İdare, oyunlara, kumara dönme ihtimali nedeniyle izin verilmediğini ifade etmiştir.
76. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar ders çalışmak için kitap alabildiklerini; ancak odalarında kalem bulduramamaları nedeniyle ders çalışamadıklarını ifade etmiştir. Tutulanlara güvenlik gerekçesiyle kalem verilmediği tespit edilmiştir.
77. Katlarda daha çok çocukların kullandığı televizyon odaları bulunduğu gözlemlenmiştir. Televizyonlarda çok az kanal olduğu, kanalların hepsinin Türkçe olduğu ifade edilmiştir.

2.6. Avukatla Görüşme, Dış Dünyayla İletişim ve Ziyaret

78. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, Geri Gönderme Merkezi Usul ve Esasları yönergesi çerçevesinde ziyaretçileriyle görüşme odalarında görüştürülmektedir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların 3. Dereceye kadar akrabaları haftada iki gün Merkeze ziyarete gelebilmektedir. Görüşme odalarında yüz yüze görüşmeler yapılmasına uygun alanlar bulunmaktadır. Ayrıca, gerek görüldüğünde özgürlüğünden mahrum bırakılanların internet (Skype) üzerinden büyükelçiliklerle görüşmesi sağlanmaktadır. Bununla birlikte yapılan görüşmelerde, ailesinin başka bir ilde bulunması nedeniyle ailesiyle görüşemediğini ifade ederek ailesine yakın bir merkeze nakil edilmeyi talep edenler olmuştur.
79. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar yalnızca ankesörlü telefonla, haftada 2 gün görüşme yapabilmektedir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar sıklıkla telefonla görüşme hakkının kısıtlandığını ve telefonla görüşme süresinin 5 dakika sürdüğünü öne sürmüştür.

80. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların büyük bir kısmının avukatının bulunduğu ve avukata erişim için gerekli tedbirlerin alındığı, avukatlarıyla mesai saatleri içerisinde istedikleri zaman avukat görüşme odalarında görüşebildikleri, avukata erişim için telefon kartı dağıtılarak baro ile görüşmelerine imkân sağlandığı ifade edilmiş olup ankesörlü telefonların olduğu yerde Gaziantep Barosunun numarasının yer aldığı yazıların bulunduğu görülmüştür. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar avukata erişim/görüşme konusunda herhangi bir şikâyetle bulunmamışlardır. Bununla birlikte avukat ücretlerinin çok yüksek olduğundan yakınanlar olmuştur.

2.7. Dezavantajlı Gruplar

81. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların Merkeze alınmadan önce psiko-sosyal servis tarafından durumları incelenmekte ve özel ihtiyaç sahibi olanların tespit edilmesi Durumunda daha sonra sosyal çalışmacı ve psikolog tarafından detaylı değerlendirmeye alınmaktadır. Özel ihtiyaç sahibi olduğu tespit edilenlerin hassasiyet durumuna göre takipleri ve sevkleri yapılmakta, ihtiyaçları karşılanmakta ve işlemleri hızlandırılmaktadır.
82. Merkezde refakatsiz çocuk bulunmamaktadır.
83. Özgürlüğünden mahrum bırakılan engellilere yönelik olarak planlanmış üçer kişilik 3 engelli odasının bulunduğu; söz konusu odaların yer aldığı bölüme asansör ile ulaşılabilirdiği, ayrıca Merkezin girişinde engelli rampası bulunduğu, Merkezde engelli bir yabancı bulunması halinde işlemlerinin öncelikli olarak tamamlandığı dile getirilmiştir.

2.8. Güvenlik

84. Merkezin iç güvenliği 87 özel güvenlik tarafından, dış güvenliği ise İlçe Jandarma Komutanlığı tarafından görevlendirilen 45 kolluk görevlisince sağlanmaktadır. Jandarma personeli, Merkez içinde herhangi bir faaliyette bulunmamaktadır. Personel, 24 saat görev yapmaktadır.
85. Merkezde toplam 302 adet güvenlik kamerası bulunmaktadır. Kameralar yalnızca ortak alanlarda bulunmakta olup odalara güvenlik kamerası yerleştirilmemiştir. Kamera kayıtları 6 ay süre ile saklanmaktadır.
86. Merkezde yaşanan ve ilgililere bildirilen 8 adli vaka olduğu, bunlardan 5'inin intihara teşebbüs, 1'inin belgede sahtecilik, 1'inin ise merkeze uyuşturucu sokulmaya çalışması olduğu (kapsül yutan kişinin, sağlık durumunun iyi olmadığından personel tarafından fark edildiği, kişinin hastaneye kaldırıldığı) ifade edilmiştir.
87. Merkezde aktif yangın alarm sistemi bulunmaktadır.
88. Merkezde firar ve isyan olaylarının çok sık yaşanmadığı, 11.06.2016 tarihinde yaşanan tek bir firar olduğu ve bunun sonucunda bina çevresinde gerekli personel ve fiziksel tedbirin alındığı ifade edilmiştir.

D. TAVSİYELER

89. Ziyaret sırasında Merkez personeli hakkında çeşitli şikâyetlerde bulunulmuştur. Kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldıkları yerlerde personelin tutulanlara yönelik tutum ve davranışları önem taşımaktadır. Geri Gönderme Merkezleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönerge'nin "Personele İlişkin Genel Hükümler" başlıklı 16 ncı maddesine göre de "Merkezde

görevli personel, barınanlara karşı saygılı, ciddi, dürüst ve tarafsız davranır.” Bu çerçevede, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (AİÖK) tarafından geliştirilen standartlarda da belirtildiği üzere, özellikle tutulanların gözetiminden sorumlu olan personelin dikkatle seçilmesi, gerekli mesleki becerilere sahip olması ve uygun eğitimi alması gerekmektedir.² Keza AİÖK, personelin kişilerarası iletişim konusunda gelişmiş niteliklere sahip olmanın yanı sıra, gözaltındaki kişilerin ait olduğu farklı kültürleri tanımaları ve en azından bir kısmının gerekli dil becerilerine sahip olması, ayrıca gözaltında tutulan kişilerde görülen (travma sonrası veya sosyo-kültürel değişikliklerle ilgili) stres tepkilerinin muhtemel semptomlarını tanımak ve bu konuda gerekli adımları atmak konusunda eğitilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

90. Merkezde görev yapan personele; temel insan hakları, çocuk hakları, dezavantajlı gruplarla çalışma, travma ve mağdur tespit süreci, toplumsal cinsiyet eşitliği, kültürel farklılıklar, sosyal psikoloji, göçmen psikolojisi, geri gönderme merkezlerinin denetlenmesi, sınır dışı işlemleri, uluslararası koruma başvuru işlemleri, krize müdahale gibi konularda farklı gruplara bir çok defa eğitim düzenlenmesi heyetimizce olumlu karşılanmış olmakla birlikte, bu tür hizmet içi eğitimlerin sürekliliğinin sağlanması ve bu eğitimlere ek olarak, personele işkence ve kötü muamele hakkında, İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) da dahil olmak üzere, ulusal mevzuatı ve uluslararası standartları kapsayan özel bir eğitim verilmesi gerekmektedir.
91. Merkeze yapılan ziyaret sırasında, özellikle tutulanların gözetiminden sorumlu olan personelin, tutulanlara karşı muameleleri konusunda karşılaşılan iddialar ve şahit olunan tutumlar göz önüne alındığında, yukarıda sözü geçen ilke ve standartlar doğrultusunda alınacak önlemlerin Merkez bakımından önem arz ettiği anlaşılmaktadır. Öte yandan, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldıkları yerlerde görev yapan personele, yerine getirdikleri görevin özel zorlukları nedeniyle ihtiyaç duyduklarında psiko-sosyal destek sağlanabileceği de değerlendirilmektedir.
92. AİÖK'ye göre etkili şikâyet prosedürleri geri gönderme merkezlerinde kötü muameleye karşı temel güvencelerden birini oluşturmaktadır.³ Bu kapsamda, Merkezde kötü muamele teşkil edebilecek hususların vuku bulmaması için belirli periyotlarla özgürlüğünden mahrum bırakılanların bilgilerinin gizli kalması kaydıyla kötü muamele yapıp yapılmadığına ilişkin olarak görüşmeler yapılması, psikolog görüşmelerinde bu hususun aydınlatılacağı şekilde açık uçlu sorular yöneltilmesi tavsiye edilmektedir. Ayrıca, Merkezde bulunan şikâyet kutularının haftanın belirli bir gününde sosyal çalışmacı gibi, özgürlüğünden mahrum bırakılanların tarafsız olacağına inandığı bir personel tarafından açılarak dilekçelerin düzenli olarak idareye iletilmesinin sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.
93. Kötü muameleye karşı güvencelerden biri de disiplinle ilgili işlemler olup bu işlemler adli işlemlere paralel olarak yürütülebilir ve ilgili görevlilerin disiplin suçları, söz konusu davranışın adli bir suç oluşturduğu saptansa da saptanmasa da sistematik olarak incelenmelidir.⁴ Yukarıda

2 AİÖK Standartları, CPT/Inf/E (2002) 1-Rev. 2010.

3 European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), Factsheet, March 2017, CPT/Inf(2017)3, "Immigration detention". <https://rm.coe.int/16806fbf12m>

4 AİÖK Standartları, CPT/Inf/E (2002) 1-Rev. 2010, s.86.

“İşkence, Kötü Muamele ve Şikâyet Prosedürleri” başlığı altında yer verildiği üzere, ziyaret sırasında personelin tutulanlara karşı muameleleri konusunda çeşitli iddialar ve bir vaka ile karşılaşmıştır. Bu çerçevede Kurumuza sunulan ve rapor ekinde yer verilen belgelerden, idarenin ilgili personel ve tutulanlardan ifade ve bilgi aldığı görülmektedir. Ancak tutulanların, söz konusu iddia ve olaylara ilişkin olarak şikâyetçi olmadıkları yönünde bilgi vermeleri, idari soruşturmanın ayrıntılı, kapsamlı ve titiz bir biçimde yürütülmesine engel olmamalıdır. Bu çerçevede, ilgili görevlilerin bir sorumluluklarının bulunup bulunmadığını tespit edebilmek ve sorumluluklarının tespit edilmesi halinde gerekli yaptırım uygulamak amaçlarıyla etkin bir idari soruşturma süreci işletilmesi gerekmektedir.

94. Geri gönderme merkezlerinde tutulan kişileri özgürlüklerinden yoksun kılmanın amacı göz önünde bulundurularak özgürlüklerinin kısıtlanmasının doğasını yansıtan, sınırlı kısıtlamalar içeren ve çeşitlendirilmiş bir etkinlik rejiminden oluşturulmalıdır. Bu bağlamda, tutulanların dış dünya ile anlamlı bir teması sürdürülebilmek için, sık telefon görüşmeleri yapabilmeleri ve ziyaretçi kabul edebilmeleri olanakları dahil, her olanağa sahip olmaları ve tutuldukları kurum içindeki hareket serbestliklerinin mümkün olduğunca az sınırlandırılması gerekmektedir.⁵ Benzer şekilde, özgürlükten yoksun bırakma süresi uzadıkça tutulanlara, dil kursları, bilgisayar kursları, bahçe işleri, el sanatları ve mutfak kursları gibi, daha gelişmiş etkinlikler sunulması gerekmektedir.⁶ Anılan standartlar çerçevesinde; tutulanların telefon görüşmesi imkânından yararlandırılırken görüşme sürelerinin dış dünya ile teması sürdürülebilecek düzeyde olması, özellikle aileleri Merkez dışında olan kişilerin aileleri ile bağlarını, gerekirse ailelerine yakın bir Merkeze yerleştirilmeleri suretiyle koruyabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması, ayrıca Merkezdeki etkinliklerin sayısının ve çeşitliliğinin artırılarak tutulanların, özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarının olumsuz etkilerinin hafifletilmeye çalışılması gerekmektedir. Ayrıca, tutulanların ihtiyaç ve talepleri gözetilerek televizyonda Arapça ve tutulanların anladığı diğer başka dillerde kanallara yer verilmesi hususu değerlendirilmelidir. Son olarak, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara güvenlik gerekçesiyle kalem verilmemle birlikte, kişisel gelişimlerini sürdürülebilmeleri adına, gerekli tedbirler alınarak kişilere kalem verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.
95. Etkinlik rejimi bağlamında ilaveten, BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin 3 üncü maddesinde yer alan “Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.” düzenlemesinde ve benzer şekilde Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında yer verilen “çocuğun üstün menfaati” ilkesi gözetilerek çocuklar için daha fazla etkinlik olanağı sağlanarak çocukların kendilerini geliştirmelerini mümkün kılacak olanaklar yaratılması gerekmektedir.
96. Merkezin, yemekleri temin ettiği firma tarafından Merkeze gönderdiği yemeklerin kalitesinin düşük ve çeşidinin az olması, ayrıca gıda mühendisi tarafından belirlenen yemek listelerine uygun yemeklerin gönderilmemesi hususları göz önünde bulundurulduğunda, bu konuda uygun girişimlerde bulunulması, ihale şartnamesinin değerlendirilmesi, lüzumu halinde yemek temin

5 AIÖK Standartları, CPT/Inf/E (2002) 1-Rev. 2010.

6 European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), Factsheet, March 2017, CPT/Inf(2017)3, “Immigration detention”, s.5. <https://rm.coe.int/16806fbf12m>

edilen firmanın değiştirilerek uygun fiyat ve kalitede yemek temin edilebilecek bir firma ile anlaşılması değerlendirilmektedir.

97. AİÖK'ye göre; özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilere sunulan sağlık hizmetlerinin, toplumdaki hastalara sunulan hizmetlerle eşdeğer standartlara sahip olması şart olup özgürlüğünden mahrum kadınlar söz konusu olduğunda, bakımda eşdeğerlik prensibine uymak, jinekoloji dâhil kadınlara ait sağlık sorunları hakkında eğitim almış doktor ve hemşirelerin sağlık hizmeti sunmasını sağlamayı gerektirmektedir.⁷ Bu bağlamda, özellikle Merkezde barındırılan hamile kadınların, kadın doğum uzmanı tarafından ihtiyaç duyulan sıklıkta muayene edilmesinin sağlanması gerekmektedir. Keza, çocuklara sunulan sağlık hizmetlerinin de AİÖK tarafından ortaya konulan doktora erişim ve bakımda eşdeğerlik ilkelerine uygun olması ve çocukların tıbbi ihtiyaçlarına ayrıca dikkat edilmesi gerekmektedir.

7 AİÖK Standartları, CPT/Inf/E (2002) 1-Rev. 2010, s.81.

2019 YILINDA HUZUREVİ, YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER

- 1- SAMSUN DR. NEJAT AKYOL ÖZEL BAKIM MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 2- SAMSUN DR. NEJAT AKYOL ÖZEL BAKIM MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 3- ÜMİTKÖY HUZUREVİ YAŞLI BAKIM ve REHABİLİTASYON MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 4- FATMA ÜÇER YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 5- KÜTAHYA HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 6- SAMSUN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HUZUREVİ ZİYARETİ RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**SAMSUN DR. NEJAT AKYOL ÖZEL BAKIM
MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 03

KISALTMALAR

BİMER	Başbakanlık İletişim Merkezi
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
CPT	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EHS	Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Uluslararası Sözleşmesi
OPCAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizma

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda engelli bakım merkezlerine ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Samsun Özel Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi², OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.
5. Ziyaret heyetinde ... ile talebimiz üzerine Samsun Valiliği tarafından görevlendirilen ... yer almıştır.
6. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 numaralı kararı ile UÖM Birimi Ziyaret Takvimi ve 27/07/2018 tarih ve 2737 sayılı Başkanlık Görev Emri ile 2 Ağustos 2018 tarihinde habersiz olarak gerçekleştirilen Samsun Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. ZİYARET YÖNTEMİ

7. Ziyaret, Merkezin kurucu müdür ve sorumlu müdürü ile yapılan ilk görüşmeyle başlamıştır. Ardından bedensel engelli ve ruhsal engelli bölümleri, iki ayrı gruba ayrılan ziyaret heyeti tarafından gezilmiştir. Bu çerçevede, ruhsal ve bedensel engelli bölümlerinin kadın ve erkek yatak odaları, sakinlere ait banyo ve tuvaletler, ortak oturma alanları, hobi odaları, yemekhane, mutfak,

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

2 Bundan sonra Merkez olarak ifade edilecektir.

merkezin bahçesi, sağlık odası ve fizyoterapi odası yerinde incelenmiştir. Ziyaret esnasında sakinlerle birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilerek memnun oldukları ve olmadıkları hususlar anlaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca servislerde görevli personelle de görüşmeler gerçekleştirilerek servislerin işleyişine ilişkin bilgi alınmış, personelin karşılaştıkları sorunlar hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur. Merkezin incelenmesinin ardından Merkez yönetiminden ilgili belgeler teslim alınmış, idare ile son görüşme gerçekleştirilerek Merkeze ilişkin ilk tespit ve gözlemler paylaşılmıştır.

B. GENEL BİLGİLER

8. 04.11.2016 tarihli ve 29878 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğine göre yatılı olarak hizmet veren özel bakım merkezleri, zihinsel, bedensel, ruhsal engel gruplarından biri, ikisi ya da tamamına hizmet verebilmektedir. Merkezler, 0-12, 13-18 ve 19 yaş ve üzeri kız/kadın ve erkek gruplarına göre planlanmaktadır. Ayrıca bu merkezler gündüzlü bakım hizmetleri de verebilmektedir.
9. Engellilerin bakım merkezine yerleştirilebilmesi için mülki amirler, sağlık kuruluşları, köy muhtarları, genel kolluk kuvvetleri ve belediye zabıta memurları, çevrelerinde bulunan engellilerin özel bakım merkezine yerleştirilmesi için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmet Bakanlığı il müdürlüklerine veya sosyal hizmet merkezlerine bildirimde bulunabilmektedir. Ayrıca, diğer kamu kurum ve kuruluşları, vatandaşlar, engellilerin kendileri veya akrabaları da bildirimde bulunabilmektedir.
10. Merkez hizmetlerinden faydalanabilmek için 18 yaşını tamamlamamış bakıma ihtiyacı olan engelli birey için ilgili mahkemelerden alınacak koruma altına alınması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı; 18 yaşını tamamlamış olup akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini görememesi veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gerekmesi ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokması nedenleriyle kısıtlanması gerekli olan engelli birey için ilgili mahkemelerden alınacak kısıtlanması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı gerekmektedir. Ayrıca, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 08/02/2017 tarihli Engelli Bireylerin Acil Yerleştirilmesi İşlemleri konulu 2017/02 Nolu Genelgesi doğrultusunda engelli bireyin barınmasını sağlayacak ortamın; bakımını sağlayacak aile, akrabası ya da yasal temsilcisinin; bu kimselerin engelli bireye bakabilecek durumda olmaması veya ihmal ve istismara açık durumda olması halinde yerleştirme işlemine ilişkin evrakların tamamlanması beklenilmeksizin acil olarak engel, yaş ve cinsiyet durumuna uygun bir bakım merkezine yerleştirilmesi de mümkündür.
11. Engelli bireyin bakım ücretinin kendisi, ailesi veya üçüncü kişiler tarafından ödenmesi ya da merkez tarafından ücretsiz³ ya da indirimli bakılması mümkündür. Engelli birey, yasal temsilcisi veya ailesinin yerleştirilmeyi talep ettiği merkez ile yapılan sözleşmeye istinaden merkeze yerleştirilmektedir. Bu kapsamda merkeze kabul edilecek engelli bireyler için ağır engelli olma şartı aranmamakta; yalnızca engelli sağlık kurulu raporu istenmektedir, ancak kişinin merkezin

3 Ücretsiz kontenjandan, ücreti Bakanlık tarafından ödeme kriterlerine uygun olmayan, ekonomik ve sosyal yoksunluk içerisinde bulunan engelliler yararlandırılır.

hizmet verdiği engel ve yaş grubunda olması gerekmektedir. Merkez tarafından indirimli, ücretli ya da ücretsiz kabul edilen kişiyle yapılan sözleşmenin suretinin en geç 5 gün içinde il müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir. Ayrıca özel bakım merkezlerinde ücreti Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından ödenen engelli bireyler de kalabilmektedir. Devlet destekli olarak bu merkezlerde kalabilmek için “Engelli Sağlık Kurulu Raporu” alınması gerekmektedir.

12. Yönetmeliğin 65’inci maddesine göre “Merkeze kabul edilen engelli bireylere karşı ihmal veya istismarı görülen, suç işleyen ya da suçu gizleyen merkez personeli hakkında merkez tarafından il müdürlüğüne bilgi verilmek zorundadır. Suç işleyen personel hakkında merkez tarafından bilgi verilmesi, bu durumun il müdürlüğü yetkililerince tespit edilmesi veya bu konuda ihbar ve şikâyet gelmesi durumunda il müdürlüğüne yapılan değerlendirme sonucunda ivedilikle adli ve idari soruşturma başlatılır. Suç işlediği şikâyetiyle il müdürlüğüne bilgi verilen personel soruşturma sürdürüldüğü süre içinde işten çıkarılır. Soruşturma sonucunda aklanmış personel görevine dönebilir.”

2. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

13. Merkez, ilk olarak 2012 yılında Atakum Huzurlu Bakımevi olarak hizmet vermeye başlamıştır. Atakum Huzurlu Bakımevinin binasının Yönetmelikte sayılan gerekli şartları yerine getirmemesi nedeniyle Merkezin hâlihazırda binaya taşındığı ve 2014 yılından itibaren Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi olarak hizmet vermeye başladığı ifade edilmiştir.

2.1. MERKEZİN FİZİKSEL KOŞULLARI

14. Merkez, 11.600 m² alana kurulmuş olup kapalı alanı 5.970m²’dir.
15. Engelli bakım merkezi binalarının TSE Standartları ve hizmet verilen engelli gruplarının özellikleri dikkate alınarak hazırlanan uygulama kılavuzunda belirlenen erişilebilirlik standartlarına uygun olması gerekmektedir. Bu bağlamda Merkezin Kalite Yönetim Sistemi Belgesi bulunmaktadır.
16. Merkezde, Yönetmelikte sayılan bölümlerin tamamı bulunmaktadır.⁴ Bunlara ek olarak Merkezde bedensel engeli olan sakinler için fizik tedavi ve palyatif bakım odası bulunmaktadır.
17. Bedensel engelli bölümü ile ruhsal engelli bölümü birbirinden fiziksel olarak ayrılmıştır. Bedensel engelli bölümü kendi içerisinde kadın ve erkek olmak üzere 2 ayrı kattan oluşmaktadır. Kadın-bedensel engelli bölümü birinci katta; erkek-bedensel engelli bölümü ise ikinci katta yer almaktadır. Ruhsal engelli bölümü ise kadın ve erkek bölümleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır.
18. Merkezde tek kişilik iki oda ve 3 kişilik 64 oda bulunmaktadır. 3 kişilik odalar 21,55 m² büyüklüğünde olup odalarda kişi başına 7,16 m² alan düşmektedir.
19. Merkeze ait bir adet hasta nakil aracı ve servis bulunmaktadır.

2.2. MERKEZ PERSONELİ

20. Merkezde görev yapan personel kategorisi ve sayısı aşağıdaki tablodaki gibidir:

4 Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği, m.9. (Giriş holü ve bekleme odası, sorumlu müdür odası, büro, personel odası, grup etkinlikleri odası, bireysel görüşme odası, çok amaçlı salon, mutfak ve yemekhane, bahçe, sağlık odası, banyo ve tuvalet vb.)

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

Unvan	Kadın	Erkek	Toplam
Psikolog	1	-	1
Psikolojik danışman	2	-	2
Hemşire	-	1	1
Fizyoterapist	1	-	1
Sosyal çalışmacı	2	-	2
Sağlık teknikeri	5	2	7
Bakıcı personel	47	22	69
Temizlik görevlisi	1	3	4
Şoför	-	1	1
Aşçı	-	1	1
Aşçı yardımcısı	1	-	1
Büro memuru	1	1	2
Kurucu müdür	1	-	1
Sorumlu müdür	-	1	1
Güvenlik görevlisi	-	2	2
TOPLAM	62	34	96

21. Merkez tarafından 2018 yılı için personele yönelik kapsamlı bir eğitim programı hazırlanmıştır. Ayrıca personel, "Yangın Koruma Müdahale Bilgilendirme ve Sivil Savunma Tahliye" eğitimi ile "İş Sağlığı ve Güvenliği" eğitimi kapsamında ilk yardım eğitimi almıştır.
22. Bakıcı personelin tamamının Milli Eğitim Bakanlığınca onaylı 400 ila 520 saatlik "Engelli Bakım ve İş Sağlığı ve Güvenliği" sertifikası bulunmaktadır.

3. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN VE KORUMA ALTINA ALINAN KİŞİLER

23. Merkez, bedensel ve ruhsal engelli 19 yaş üzeri kadın ve erkeklere yatılı hizmet vermektedir. Merkezde ziyaret tarihinde:
 - 97 bedensel engelli (50 erkek, 47 kadın),
 - 89 ruhsal engelli (61 erkek, 28 kadın),
 - 7 zihinsel engelli (5 erkek, 2 kadın)olmak üzere toplam 193 kişi bulunduğu ve tam kapasite çalıştığı, Merkezde kalan zihinsel engellilerin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yerleştirildiği ve yeni zihinsel engellilerin kabulünün yapılmadığı ifade edilmiştir.
24. Ruhsal ve zihinsel engelli sakinlerin tamamı (96 kişi) vesayet altındadır. Kadın-ruhsal engelli bölümünde kalan sakinlerden biri Mahkeme tarafından verilen koruma kararı ile Merkeze yerleştirilmişken geriye kalan sakinler vasisi tarafından yerleştirilmiştir.
25. Erkek-Ruhsal engelli bölümünde kalan sakinlerden dördü Mahkeme tarafından verilen koruma kararı ile Merkeze yerleştirilmiştir. Geriye kalan sakinler vasisi tarafından Merkeze yerleştirilmiştir.
26. Bedensel engelli bölümünde kalan 27 sakin vesayet altındadır.
27. Vesayet altında olan kişiler; vesayet ve Merkeze yatırılma işlemlerine ilişkin dava açmamıştır.

28. Sakinler; tedavi, kontrol ve bakımlarının yapılması amacıyla Merkeze yerleştirilmektedir. Bu kapsamda Merkezde 2012 yılından itibaren kalanların bulunduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte Merkezde ortalama kalma süresinin ruhsal engelli sakınler için 2 yıl, bedensel engelliler için 1 yıl olduğu ifade edilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

29. AİHM'e göre engelli bireylerin tutulma koşullarının sağlık durumlarına uygun olmaması kötü muamele yasağının ihlal edilmesine neden olabilmektedir.⁵
30. Merkezin genel olarak fiziksel koşullarının iyi ve yönetmeliğe uygun olduğu gözlemlenmiştir.
31. Ruhsal engelli bölümünün bedensel engelli bölümünden ve girişten, erkek ve kadın bölümlerinin ise birbirinden kilitli bir kapı vasıtasıyla ayrıldığı, koridorda karşılıklı sıralanmış odaların imkânlar bakımından eşit düzeyde olduğu, bedensel engelli-ruhsal engelli bölümleri ile erkek ve kadın bölümleri arasında farklılık bulunmadığı gözlemlenmiştir.
32. Odaların genel olarak temiz olduğu, gün ışığı aldığı, pencerelerde güvenlik amaçlı korkuluklar olduğu ve pencerelere sineklik takıldığı; odaların her bireyin kendisine ait olduğu belli olan, küçük bir alan verilecek şekilde düzenlendiği, odalarda, her sakın için yatak, masa, sandalye ve kişisel eşyaları için dolap bulunduğu, bedensel engelli sakınlerin ihtiyacına göre hareketli ve havalı yatak kullanıldığı ve her odanın kendisine ait ve mahremiyeti sağlayan banyo ve tuvaletinin olduğu tespit edilmiştir.
33. Ruhsal engelli bölümünde kalan kadın ve erkeklerin gün içerisinde odalarına erişimi bulunmamaktadır.
34. Bazı yataklarda çökme olduğu görülmüş, ancak Merkez tarafından yeni yatak siparişi verildiği ifade edilmiştir.
35. Erkek-ruhsal engelli bölümünün duvar ve kapılarında ufak hasarlar/kırıklar olduğu.⁶ ve ruhsal engelli bölümünün kimi odalarında lambaların bozuk olduğu gözlemlenmiştir.
36. Merkezde kalanların kendi kıyafetlerini giyebildiği, bu konuda herhangi bir sınırlama olmadığı ve sakınlerin mevsim şartlarına uygun kıyafetleri olduğu tespit edilmiştir.
37. Merkezde ısıtmanın kalorifer yoluyla yapıldığı gözlemlenmiştir.
38. Bedensel engellilerin; odalara engel durumlarına, teşhislerine, psikolojik durumlarına ve iletişim becerilerine göre; ruhsal engellilerin yaşlarına, psikolojik durumlarına ve teşhislerine göre yerleştirildiği; zihinsel engelli bireylerin birlikte kaldığı; sakınlerin oda değişikliğinin bakıcı personeller, sağlık personelleri ve meslek elemanları tarafından gözlemlendiği ve yapılan görüşmeler sonucunda oda değişikliğini gerektirecek bir durum olduğu değerlendirildiğinde oda değişikliklerinin yapıldığı; ayrıca, kardeş olanların aynı odalarda kalmasının sağlandığı belirtilmiştir.

5 Bakınız: AİHM, Price v. Birleşik Krallık Davası, başvuru no: 33394/96, 2001.

6 Bu hasarların sakınler tarafından yapıldığı aktarılmıştır.

2. HİJYEN

39. Merkezin genel olarak temiz olduğu gözlemlenmiştir. İdare, temizliğin personel tarafından her gün yapıldığını, çarşafların rutin olarak haftada bir kez ve ihtiyaç halinde değiştirildiğini ifade etmiş, sakinler herhangi bir şikâyette bulunmamıştır.
40. Genel olarak sakinlerin kişisel bakımlarının yapıldığı, kıyafetlerinin temiz ve kendilerinin hijyen bakımından iyi halde olduğu gözlemlenmiştir.
41. Kişisel bakım malzemeleri Merkez tarafından karşılanmakta olup herkesin kendisine ait hijyen dolabı bulunmaktadır. Haftanın 2 günü berber günü olarak belirlenmiştir.
42. Merkezin su artıma cihazı bulunmaktadır.
43. Merkezde her odada 24 saat sıcak su imkânı bulunmadığı ve banyo günlerinde sıcak su verildiği, bedensel engelli sakinler için haftanın 1 gününün, ruhsal engelli sakinler içinse haftanın 2 gününün banyo günü olarak belirlendiği, ayrıca bedensel engellilere ihtiyaç halinde program dışında da banyo yaptırılabilirdiği, banyolarının görevliler tarafından belirli odalarda yaptırıldığı, genel olarak ruhsal engelli bölümündeki sakinlerin kendilerinin banyo yapmasının istendiği ancak yapamayanlara yardımcı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bedensel engellilerin banyo yapabilmeleri için banyo tekerli sandalyeleri bulunmaktadır.
44. Çamaşırların ihtiyaca göre Merkezdeki makinelerde yıkandığı ifade edilmiştir. Bedensel engelli bölümünde yatağa bağımlı sakinlerin kaldığı 3 kişilik bir odanın banyosunda çamaşır makinesi olduğundan bu kişilerin banyo yaptırılması için başka odalara götürüldükleri öğrenilmiştir.

3. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN VE KORUMA ALTINA ALINAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

3.1. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi

45. EHS'nin 15'nci maddesine göre Taraf Devletler engellilerin işkence veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezaya karşı diğer bireylerle eşit koşullar altında korunmasını sağlamak için etkin bir şekilde gerekli bütün tedbirleri almakla yükümlüdür.
46. Merkezde yapılan incelemeler sırasında sakinlerin genel olarak hallerinden memnun olduğu gözlemlenmiştir. Kalanlarla yapılan görüşmelerde personel noktasında sıkıntı yaşanmadığı, şiddet uygulayan kimsenin olmadığı ve sunulan hizmetlerden memnun oldukları dile getirilmiştir.
47. Merkez tarafından kötü muamele kapsamında bugüne kadar adli mercilere yansıyan yalnızca 1 olay bulunduğu ve adli sürecin devam ettiği ifade edilmiştir.⁷
48. Sakinlerin şikâyeti üzerine kötü muamele uyguladığı tespit edilen bir personel bulunduğu; söz konusu sakinin ailesiyle durumun paylaşıldığı ve ailenin şikâyetçi olmaması üzerine personelin işine son verildiği; bununla birlikte ilgili mercilere başvuru yapıldığı ifade edilmiştir.
49. Merkezde kalan sakinlerin kendi aralarında çıkan tartışmalar için gerekli önlemler alınarak olayların tutanağa bağlandığı anlaşılmıştır.

7 Cumhuriyet Başsavcılığı Samsun Dosya No:2018/8251 ile takip edilmektedir.

50. Merkezde kalan sakinlerden birinin bir diğerine cinsel istismarda bulunduğu Merkezce tespit edildiği ve söz konusu olayın adli mercilere intikal ettiği öğrenilmiştir.⁸
51. Merkezde 2016 yılında 17, 2017 yılında 39 ve 2018 yılında 23 kişinin vefat ettiği belirtilerek ölüm belgeleri ve bir sakinin otopsi raporu teslim edilmiştir. Söz konusu belgelerde ölüm nedenleri doğal ölüm olarak belirtilmiştir.

3.2. Şikâyet Prosedürleri

52. CPT'ye göre etkili şikâyet prosedürleri kötü muameleye karşı temel bir güvencedir. Bu kapsamda, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin hem alıkonulma merkezi idaresine hem de bağımsız organlara başvuru yapabilmesi önem taşımaktadır.⁹ DSÖ, özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyetlerinin incelenmesiyle alıkonulma merkezlerindeki yaygın olan problemlerin veya hak ihlallerinin tespit edilebileceğini ve istismar kalıplarının ortaya çıkartılabileceğini ifade etmektedir. Bu kapsamda özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan alınan şikâyet sayısı da ayrıca önem taşımakta olup çok az sayıda şikâyet bulunması kurumda işler bir şikâyet mekanizmasının bulunmadığının veya özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet mekanizmalarına ulaşamadığının bir göstergesi olabilmektedir.⁹
53. Merkez içerisinde 3 farklı noktada bulunan istek ve şikâyet kutuları aracılığıyla sakinlerin, yakınlarının ve personelin dilek ve şikâyetlerini idareye iletebildiği ifade edilmiştir. Bunun dışında şikâyet ve istekler sözlü olarak veya Merkezin mail adresinden meslek elemanlarına ve yönetime iletilmektedir. Son bir yıl içerisinde sözlü olarak ve mail adresinden pek çok şikâyet yapıldığı; ancak şikâyet kutusuna atılan tek bir şikâyetin olduğu ifade edilmiştir. Bu şikâyetlerin genel olarak personelin kendi aralarındaki problemlerine, vardiya değişimlerine, sakinlerin isteklerine (oda değişikliği, kendi aralarındaki anlaşmazlıklar, ailevi problem vs.) ilişkin olduğu; bu talep ve şikâyetlere yönetim tarafından anında dönüş yapıldığı ve isteklere uygun çözümler üretilmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.
54. BİMER'e 1 adet şikâyette bulunulduğu; söz konusu şikâyetlere ilişkin olarak Merkezin gerekli araştırmaları yaparak önlemler aldığı ve ilgililere bildirdiği belirtilmiştir.

3.3. Tedavi ve Bakım Hizmetleri

55. EHS'ye göre herkes, sağlık ihtiyacına uygun, engelliliğe dayalı ayrımcılığa uğramaksızın ulaşılabilir en yüksek sağlık standardından yararlanma hakkına sahiptir.
56. Merkezde, sağlık ve sosyal servis sakinlerin tedavi ve bakım hizmetlerini yürütmekte ve onlara psikososyal destek sağlamaktadır. Yapılan görüşmelerde sakinlerin genel olarak bu hizmetlerden memnun olduğu gözlemlenmiştir.
57. Merkezin kayıtlarına ilişkin düzenli bir arşivinin olduğu, yıl ve kişi bazında kayıtların ayrı ayrı tutulduğu ve herhangi bir sakine ilişkin kayıtlara talep edildiği takdirde kolayca ulaşılabildiği gözlemlenmiştir.

8 Samsun Cumhuriyet Başsavcılığı Genel Soruşturma Bürosu 2018/20478 nolu dosya ile takip edilmektedir. 9 CPT, Means of restraint in psychiatric establishments for adults, CPT/Inf(2017)6.

9 DSÖ, WHO Quality Rights Tool Kit Assessing and Improving Quality and Human Rights in Mental Health and Social Care Facilities, 2012, s.31.

58. Merkezin sağlık odasında, sakinler adına özel oluşturulan dolaplarda ilaçların muhafaza edildiği, ilaçların son kullanma tarihlerinin geçmediği, ayrıca narkotik etkisi olan ilaçların kilitlenerek saklandığı gözlemlenmiştir.
59. Merkezde periyodik olarak akciğer filmi çekildiği (ziyaret sırasında sakinlerin akciğer filmi çekilmekteydi), ağız ve diş sağlığı muayenesi ve genel sağlık muayenesi yapıldığı ve “Engelli Sağlık Kuruluşuna Gidiş/Dönüş Formu” düzenlendiği tespit edilmiştir.
60. Merkezde bedensel engelli sakinler için fizyoterapi odası bulunmaktadır. Fizyoterapi odasında spor, yürüyüş ve egzersiz yapma imkânı bulunduğu; odanın 6 gün boyunca kullanıldığı ve haftalık 40 kişiye hizmet verildiği, terapi süresinin ve uygulanma sıklığının hastanın durumuna göre belirlendiği, genellikle bir kişinin haftada 2 veya 3 kez fizyoterapi odasını kullanabildiği, yatağa bağlı sakinlere kendi yataklarında da fizik tedavi yapıldığı; ayrıca fizik tedavi için zaman zaman doktor görüşüne başvurulduğu ve sakinlerin aileleriyle irtibat halinde olduğu belirtilmiştir.

3.4. Kontrol Yöntemleri

61. Ruhsal engeli olan bireylerin ve çalışanların zarar görmesini önlemek amacıyla kullanılan yöntemler “Kontrol Yöntemleri” olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemlerden en önemlileri tecrit ve tespit (mekanik ve kimyasal kısıtlama) olarak belirlenmiştir. Tecrit ve tespit; hapsedilme, hareketsiz bırakma ve izolasyonu içeren ve bireysel özgürlükler üzerindeki en büyük kısıtlamalardan sayılmaktadır.
62. Merkezde tecrit odası bulunmadığı gözlemlenmiştir.
63. Merkezde ruhsal engelli sakinlere tespit ve tecrit gibi kontrol yöntemlerinin uygulanmadığı, bu kişilerin ilaçlarını aksatması veya başka herhangi bir sebeple ruhsal durumunda olumsuz değişiklikler olduğunu gösteren emarelerin personel tarafından algılanabildiği, bu gibi durumlarda ilgili kişinin Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesine götürüldüğü ifade edilmiştir.
64. Ruhsal engelli bölümündeki sakinlerin agresif tutumlarına ilişkin son bir yıl içerisinde hazırlanan tutanak sayısının 13 olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu tutanaklar incelendiğinde bu gibi durumlarda personelin olaya müdahale ettiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte son bir yıl içerisinde agresif tutumları nedeniyle jandarmanın müdahale ederek hastaneye götürdüğü bir sakinin bulunduğu belirtilmiştir.

3.5. Beslenme ve Yemekhane

65. CPT'ye göre yiyecekler yalnızca kalite ve miktar açısından yeterli olmakla kalmamalı, aynı zamanda hastalara iyi koşullar da sağlanmalıdır. Ruhsal engeli olanların günlük yaşam koşullarına uyum sağlayabilmesi için, bir masada oturarak sofraya takımlarıyla yemek yemesi psikososyal rehabilitasyon programının ayrılmaz bir parçasıdır. Yemek sunumu da göz ardı edilmemesi gereken bir faktördür. Engelli kişilerin yemek düzenlemelerine ilişkin özel gereksinimleri de göz önünde bulundurulmalıdır.¹⁰
66. Merkezde 3 ana, 2 ara öğün yemek verilmektedir. Yemekler, Merkezin kendi mutfağında hijyenik koşullarda hazırlanmaktadır. Diyetisyenlerin yemek listelerini incelediği dile getirilmiştir.

10 CPT, 8th General Report on the CPT's activities covering the period 1 January to 31 December 1997, para. 35.

67. Bedensel engelli sakinler odalarında, ruhsal engelli sakinler yemekhanede yemeklerini yemektedir. Ruhsal engelli bölümünde kalan ve kendi başına yemek yemekte zorlananlara yardımcı olduğu ifade edilmiştir.
68. Merkezde tuzsuz yemek yemesi gereken, şeker hastalığı olan ve mama ile beslenen sakinlerin ayrı ayrı listelerinin hazırlandığı görülmüştür.
69. Sakinlerle yapılan görüşmelerde yemeklerin güzel ve doyurucu olduğu ifade edilmiştir.

3.6. Faaliyetler ve Günlük Yaşam

70. Özgürlüğünden mahrum bırakılan veya koruma altına alınan bireylerin tedavileri ve ihtiyaçları doğrultusunda kurum içerisinde ve dışında bir takım faaliyetler ile iş ve uğraşı meslek terapilerinin uygulanması oldukça önem taşımaktadır.¹¹ Bu kapsamda Merkezde kalan hem bedensel hem de ruhsal hem de zihinsel engelli bireyler için bir dizi faaliyet imkânı olduğu görülmüştür.
71. Merkezde verilen el işi ve resim kursu, okuma-yazma kursu, kuaförlük, cilt bakım ve temel makyaj ve dekoratif ev aksesuarları kurslarından 140 sakinin faydalandığı belirtilmiştir. Ayrıca, sakinlerin halk oyunları etkinliklerine katılması, Merkez bahçesinde sportif faaliyetlerde bulunması ve meyve-sebze yetiştirmesi mümkündür. Eğitimler, Halk Eğitim Merkezi ile işbirliğiyle verilmektedir.
72. Kurslara katılım konusunda kadın-erkek veya bedensel-ruhsal engelli sakinler arasında önemli ölçüde farklılık bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte okuma- yazma kursuna gidenlerin önemli bir kısmını ruhsal engelliler oluşturmaktadır. Kurslara katılımlar sakinlerin kendi isteğine bağlı olmakla birlikte katılmayanların teşvik edilmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.
73. Ruhsal engelli sakinlerin beden eğitimi öğretmeni eşliğinde spor yapma imkânı bulunmaktadır. Ayrıca Merkezde masa tenisi olduğu gözlemlenmiş, ruhsal engelli sakinler için birer adet futbol ve basketbol takımı oluşturulduğu ifade edilmiştir.
74. Bütün sakinlere zaman zaman Merkez dışında da faaliyet imkânı sunulmaktadır. Aylık psikososyal etkinlik planına göre Merkez dışında yüzme, bowling, futbol müsabakası, doğum günü kutlamaları, sinema ve bocce etkinliklerinin yapılması öngörülmüştür. Sakinlerle yapılan görüşmelerde bütün engelli bireylerin belirli bir sırayla merkez dışı faaliyetlere çıkartıldıklarından, havuza gidildiğinden, Merkez yakınlarında bulunan restoranda sosyal amaçlı yemek yenildiğinden, resim yapıldığından, bahçeyle uğraşıldığından bahsedilmiştir. Ziyaret tarihinde ruhsal engelli bölümünde kalanların tekne turuna çıkartılacağı idare tarafından ifade edilmiştir.
75. Merkezde kalan zihinsel engellilere de özel eğitim programları uygulandığı belirtilmiştir. Zihinsel engellilerden özel eğitim şartlarına uygun olan iki kişinin haftada iki gün özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine götürüldüğü, ayrıca zihinsel engellilerin beden eğitimi, kuaförlük, el sanatları, suluboya resim ve sınıf öğretmeni ile kurslara katılım sağladığı belirtilmiştir. Merkezde kalan bütün engel gruplarına yönelik kurum içinde ve dışında aktivitelerin bulunması memnuniyetle karşılanmıştır.
76. Merkezin ortak oturma alanlarında televizyon izlemek mümkündür; ruhsal engelli bölümünde kalan sakinlerle yapılan görüşmelerde gündemi ve haberleri takip edebildikleri anlaşılmıştır.

11 DSÖ, WHO QualityRights Tool Kit Assessing and improving quality and human rights in mental health and social care facilities, Standard 1.7.

77. Merkezin oldukça geniş ve bakımlı, ruhsal ve bedensel engelli bölümleri birbirinden ayrılmış bahçesi bulunmaktadır. Bahçenin bir bölümü ruhsal engellilerin tarım faaliyetlerine ayrılmışken diğer bölümlerde futbol kaleleri ile oturma alanları bulunmaktadır.
78. Erkek-ruhsal engelli bölümünün tüm gün bahçeye çıkışları bulunmaktadır. Bu bölümde kalan erkek sakinlerin, hiçbir kısıtlama olmaksızın bahçeye çıkabildiği ve sebze yetiştirme gibi bahçeye ilgilenme fırsatının olduğu görülmüştür. Ancak, ruhsal engelli bölümünde kalan kadınların bahçeye doğrudan çıkışları bulunmamaktadır; kadınlar, ancak personel eşliğinde bahçeye belirli saatlerde çıkabilmektedir. Merkez idaresi, kadın-ruhsal engelli bölümündeki sakinlerin bahçeye doğrudan çıkışını sağlayan bir kapı bulunmamasının böyle bir sınırlandırmaya yol açtığını ve bahçeye açılan bir kapının yapılması için gerekli adımların atılacağını ifade etmiştir.

3.7. Dış Dünya ile İletişim, Ziyaret ve Ailelerle Etkileşim

79. Özgürlüğünden mahrum bırakılan veya koruma altına alınan kişiler dış dünya ile, özellikle ailesi ile iletişim kurabilmeli, adalete erişim hakkı bağlamında avukatı ile görüşebilmeli ve ziyaretçi kabul edebilmelidir.
80. Merkezde, gerekli prosedürler yerine getirildiğinde sakinlerin yakınlarıyla dinlenme odalarında görüşmeleri sağlanmaktadır.
81. Merkez sakinlerinin izne ayrılarak ailesinin yanında kalması da mümkündür. Bu gibi durumlarda ilgili kişi izin formu doldurmakta ve form Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne gönderilmektedir.
82. Merkezde bedensel engelli sakinlerin cep telefonu, bilgisayar ve internet erişimi bulunmaktadır; ancak ruhsal engelli olanların bunlara erişimi bulunmamaktadır. Ruhsal engellilerin telefon görüşmeleri ise meslek ve bakım elemanı eşliğinde bireysel görüşme odalarında belirli günlerde sağlanmaktadır. Bedensel engelli olup da cep telefonu, bilgisayar ve internet kullanmakta zorlananların görüşmeleri de meslek elemanları ve sağlık personellerinin yardımıyla gerçekleştirilmektedir.
83. Merkezde avukatı olan bir sakin bulunmadığı ifade edilmiştir.

D. TAVSİYELER

1. MERKEZE YÖNELİK TAVSİYELER

84. Heyete sunulan belgeler üzerinden yapılan incelemeler neticesinde, daha önce yaşanan işkence ve kötü muamele iddialarının ilgili makamlara aktarıldığı ve idari yönden ilgili kişilerin iş sözleşmelerine son verildiği görülmüştür. Anılan uygulamalar çok önemli ve olumlu olsa da benzer durumların yaşanmaması için belirli periyotlarla özellikle bakıcı personele insan hakları ve ceza hukuku başta olmak üzere eğitim verilmesi, koruma altına alınanların bilgilerinin gizli kalması kaydıyla kötü muamele yapıp yapılmadığına ilişkin olarak görüşmeler yapılması, psikolog görüşmelerinde bu hususun aydınlatılacağı şekilde açık uçlu sorular yöneltilmesi tavsiye edilmektedir.
85. CPT'ye göre özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınların, erkeklerle eşit bir şekilde kurumdaki her türlü faaliyetten (açık hava faaliyetleri, spor, eğitim vb.) etkin olarak faydalanması

sağlanmalıdır.¹² Merkezdeki ruhsal engelli kadınların; ruhsal engeli olan erkek sakinlerin aksine gün içerisinde bahçeye sürekli çıkamadığı; ancak personel eşliğinde açık havadan gün içerisinde yararlanabildiği gözlemlenmiştir. Bu kapsamda; ruhsal engeli olan kadınların, erkeklerle eşit koşullarda açık havadan faydalanması ve gün içerisinde serbestçe bahçeye çıkışlarının sağlanması için gerekli önlemlerin alınması tavsiye edilmektedir.

86. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin "Erişilebilirlik" başlıklı 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasına göre "*Taraf Devletler engellilerin bağımsız yaşayabilmelerini ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlamak ve engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dâhil olacak şekilde bilgi ve iletişim olanaklarına, hem kırsal hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişimini sağlamak için uygun tedbirleri alacaklardır.*" Aynı maddenin 2 nci fıkrasının (g) bendine göre Taraf Devletlerin "*Engellilerin İnternet dâhil yeni bilgi ve iletişim teknolojilerine ve sistemlerine erişiminin teşvik edilmesi*" için gerekli önlemleri alması gerekmektedir. Sözleşmenin denetim mekanizması olan Engelli Hakları Komitesine göre bilgi ve iletişim teknolojileri terimi; televizyon, cep telefonu, sabit hatlar, bilgisayar ve ağ donanımı ve yazılımı gibi bir dizi teknolojiyi kapsayan şemsiye bir kavramdır (CRPD/C/GC/2, para. 5). Komiteye göre bilgi ve iletişime erişimin olmaması; engellilerin düşünce ve ifade özgürlüğünün ve diğer temel hak ve hürriyetlerinin ciddi bir biçimde kısıtlanmasına yol açabilir (CRPD/C/GC/2, para.21). Merkezde ruhsal engeli olanların sabit hatla aileleriyle görüşmesine yardımcı olunduğu; ancak cep telefonu, bilgisayar ve internet erişiminin bulunmadığı ifade edilmiştir. Her ne kadar Merkezde ruhsal engellilerin televizyon ve sabit hat kullanması nedeniyle bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimden tamamen mahrum bırakıldıklarını söylemek mümkün olmasa da Engelli Hakları Sözleşmesi'nin engel türleri arasında hak ve yükümlülüklerin tanınması kapsamında bir ayrıma gitmediğini hatırlatmak gerekmektedir. Bu nedenle; Merkezdeki ruhsal engellilerin, fiziksel engelli bireyler gibi cep telefonu, bilgisayar ve internet erişiminin kolaylaştırılması için gerekli önlemlerin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.
87. DSÖ, engelli kişilerin kaldığı bu gibi kurumların binalarının fiziksel olarak iyi durumda olması gerektiğini ifade etmektedir. CPT de sıklıkla fiziksel koşullara dikkat çekmektedir. Merkezin genel olarak fiziksel koşulları iyi halde olmakla birlikte kimi lambaların bozulduğu, bazı yataklarda çökme olduğu ve erkek-ruhsal engelli bölümünde bazı kapı ve duvarlarda bir takım hasarlar olduğu gözlemlenmiştir. Bu kapsamda söz konusu hasarların giderilmesi ve Merkez binasında sakinlerin neden olduğu veya başka sebeple meydana gelen hasarların ivedilikle tespit edilerek gerekli tadilatın yapılmasının uygun olduğu değerlendirilmektedir.
88. Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğinin 11'nci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre "*Merkezde engelli bireylerin banyo ihtiyacı için sürekli sıcak su sağlayacak güvenli tertibat kurulur.*" Merkezin bütün bölümlerinde 24 saat sıcak su imkânı olmadığı ifade edilmiştir. Merkezde söz konusu Yönetmeliğin anılan hükümlerine göre sürekli sıcak su sağlayacak önlemlerin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

12 <https://rm.coe.int/1680696a74>.

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

89. Merkezde amaşır makinelerinin kimi sakinlerin odalarının banyo kısmında bulunduğu gözlemlenmiştir. Odasında amaşır makinesi bulunan sakinlerin hem gürültüden rahatsız olmaması hem de kendi odalarında bulunan banyodan istifade edebilmeleri için sakinlerin odalarının dışında, Merkezin ayrı bir kısmında amaşırhane oluşturulmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**ÜMİTKÖY HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 11

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİÖK	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
CAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
İÖD	İşkenceyi Önleme Derneği
OPCAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birini teşkil etmektedir.
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda engelli bakım merkezlerine ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Ankara Ümitköy Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.
6. Ziyaret heyetinde ... yer almıştır.
7. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 19.02.2019 tarihli 76 no.lu toplantısında alınan kararı ve ilgili başkanlık oluru ile 16 Mayıs 2019 tarihinde gerçekleştirilen Ümitköy Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

8. 21.01.2001 tarihli 24325 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Huzurevleri ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği'ne göre huzurevleri 60 yaş ve üzerindeki yaşlı

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

kişileri huzurlu bir ortamda korumak, bakmak ve bu kişilerin sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşunu; yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ise yaşlı kişilerin yaşamlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmeleri amacıyla, kendi kendilerini idare edebilecek şekilde rehabilitasyonlarının sağlandığı, tedavisi mümkün olmayanların ise sürekli olarak özel bakım altına alındığı yatılı sosyal hizmet kuruluşunu ifade etmektedir.

9. Kuruluşların kapasite ve gereksinimine göre Genel Müdürlükçe uygun görülen nitelik ve sayıda müdür, müdür yardımcısı, sosyal çalışmacı, psikolog, tabip, diş tabibi, hemşire, fizyoterapist, diyetisyen, teknisyen, genel idare ve yardımcı hizmetler sınıfından olmak üzere çeşitli personel istihdam edilir.
10. Ev ortamına uygun olarak döşenen yaşlı odalarında kalacak yaşlı sayısı kadar karyola, yatak, etajer, gardirop, sandalye ve koltuk bulundurulur. Her odada bir masa olması esastır. Odalardaki mobilyaların ahşap malzeme olması tercih edilir.
11. Huzurevinde iken, zaman içerisinde bedensel ve zihinsel yeteneklerini değişik derecelerde yitirerek rehabilitasyona, sürekli ve özel bakıma gereksinim duyar hale gelenlere ve evlerinde iken bu duruma gelip, aile yanında bakımı güçleşenlere, her huzurevi bünyesinde tesis edilmesi zorunlu olan özel bakım bölümlerinde ve Sürekli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde hizmet verilir.
12. Bu bölümlere 60 yaş ve üzerinde, ruh sağlığı yerinde, bulaşıcı bir hastalığı bulunmayan, yatağa bağımlı, felçli, bedensel, görme ve işitme özürlü, demanslı yaşlılar kabul edilir. Huzurevinde iken sürekli ve özel bakıma gereksinim duyan yaşlılar, özel bakım bölüme öncelikli olarak yerleştirilir. İlk başvurularda özel bakım bölümlerine kabul edilebilir. Huzurevi olanakları göz önüne alınarak, özel bakım bölümleri ayrı bir birim olarak düzenlenir. Binanın giriş ya da birinci katında yer alması tercih edilir.

1. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1.1. MERKEZİN FİZİKSEL KOŞULLARI

13. Merkez, yaşlı kişilerin kendi kendilerini idare edebilecek şekilde rehabilitasyonlarının sağlandığı, tedavisi mümkün olmayanların ise sürekli olarak özel bakım altına alındığı yatılı bir sosyal hizmet kuruluşu olarak 1993 yılında hizmet vermeye başlamıştır.
14. Merkezin kapasitesi 120 kişi olup, 82 yaşlı odasında toplam 120 yatak bulunmaktadır. Odalar 24 m² olup antre, banyo ve tuvaletle birlikte toplam 32 m² dir.
15. Merkezde, engelli bireyler için Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğine uygun düzenlemeler yapılmaktadır. Koridorlarda yürüyüş tutamakları, engelli tuvaleti bulunmakta olup merdiven çıkışları ve levhalarda brail alfabesi, banyo ve tuvaletlerde tutamaklar, kuruluş bina çıkışlarına rampa ve asansör bulunmaktadır.
16. Merkezde huzurevi birimi yaşlı odaları çoğunlukla tek kişilik odalardan oluşmakta ve tek kişilik odaya kabulü yapılan sakinlerin odalarını daha önceki yaşamına uygun olarak evinden de getireceği eşyalarla düzenlemesine izin verilmektedir.

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

17. Huzurevinde kış bahçesi bulunmaktadır ancak işlevsel değildir. Yazın çok sıcak ve kışın çok soğuk olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple depo olarak kullanılmaktadır.
18. Merkeze ait rehabilitasyon odalarında oda eşyaları ve teçhizatları standart olup odada; ayarlanabilir yatak, iki kapaklı elbise dolabı, yorgan, nevresim takımı, uyarı butonu, dumana duyarlı alarm, engelli tuvaleti, banyo, mutfak dolabı, ayakkabılık, yemek yeme için sehpa, deveboynu, etejer, tekli koltuk (berjer) dan oluşan standart eşyalar bulunmaktadır.
19. Merkezde kantin ya da market bulunmamaktadır. Bu tür ihtiyaçlar merkeze 500 metre uzaklıkta bulunan marketten karşılanmaktadır. Talep olması durumunda bazı marketler haftanın belli gün ve saatinde kuruluş servis aracı göndermektedir.
20. Merkezde her odada telefon mevcuttur ayrıca yaşlı yatağına yakın yerde ve banyolarda çağrı butonu ve dumana duyarlı yangın alarmı mevcuttur.

1.2. MERKEZ PERSONELİ

21. Merkezde 20 si kadrolu, 49'u sürekli işçi statüsündeki (bakım ve temizlik) personel olmak üzere toplam 70 personel ile hizmet vermektedir. Merkezde, 4 hemşire, 3 Sosyal Çalışmacı, 3 Fizyoterapist ve 1 Diyetisyen bulunmaktadır.
22. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkez psikoloğunun başka bir kurum ataması gerçekleşmiş olup hâlihazırda psikolog bulunmamaktadır.
23. Merkez yönetimi tarafından hemşire sayısının yetersiz olduğu ifade edilmiştir.
24. Merkezin ziyaret edilmesi sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde merkezde kalan kişilerin, personel ve idareden memnuniyet duyduğu görülmüştür.
25. Merkezde vardiya usulüyle yirmi dört saat personel bulundurulmaktadır.
26. Merkezde şoför olarak görev yapan iki personelin yaklaşık iki yıl önce emekli olmaları nedeniyle yeterli araç bulunmasına rağmen şoför bulunmadığı için sıkıntılar yaşanmaktadır. Merkez idaresince, şoför temini konusunda gerekli yazışmalar yapılmasına bugüne kadar sonuç alınamamıştır. Haftanın iki günü Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü tarafından bir adet binek araç temin edilmekte fakat bu durum ihtiyacı karşılamamaktadır. Yaşlıların hastane sosyal faaliyetleri için var olan araçların şoför bulunmaması/emekli olması nedeniyle kullanılamamaktadır. Yaşlıların hastane ihtiyaç ve talepleri de bu araçla karşılanmaya çalışılmaktadır. Aracın haftada iki gün gelmesi ve binek olması nedeniyle kuruluş dışında yeterli sosyal kültürel faaliyetler düzenlenememektedir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

27. Merkezde 37 erkek ve 83 kadın olmak üzere hâlihazırda 120 kişi hizmet almaktadır.
28. Yaş ortalaması 81 olup engelli kişi sayısı ise 3 tür.
29. 16 Mayıs 2019 tarihi itibarıyla 138 kişi Merkeze kabul edilmek üzere sıra beklemektedir.
30. Merkezde hizmet alan kişilerin huzurevi ve sürekli bakım kapsamında yaş gruplarına göre dağılımları tablodaki gibidir:

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

YAŞ GRUBU	HUZUREVİ BİRİMİ		SÜREKLİ BAKIM		TOPLAM		GENEL TOPLAM	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	SAYI	%
	SAYI	SAYI	SAYI	SAYI	SAYI	SAYI		
59 ve altı	-	-	-	-	-	-	-	-
60-64	-	1	3	1	3	2	5	4.17
65-69	1	3	7	1	8	4	12	10.00
70-74	2	6	7	3	9	9	18	15.00
75-79	8	5	3	4	11	9	20	16.67
80-84	7	6	12	1	19	7	26	21.67
85-89	4	1	12	3	16	4	20	16.67
90 ve üstü	2	1	15	1	17	2	19	15.84
TOPLAM	24	23	59	14	83	37	120	100

31. Son beş yılda Kuruluşta vefat eden yaşlı sayısı; 2015 yılında 23 vefat, 2016 yılında 20 vefat, 2017 yılında 19 vefat ve 2018 yılında 17 vefat olarak gerçekleşmiştir.
32. Merkezde 13 kişi ücretsiz olarak hizmet almakta bu kişilere ilgili meslek elamanının talebi ve idarenin onayı ile aylık harçlık verilmekte ayrıca Huzurevleri ve Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği Yönetmeliğine uygun olarak yıllık giyim yardımı aynı olarak yapılmaktadır.
33. Merkeze yapılan başvuruların değerlendirilmesi sürecinde yaşlılar, başvuru tarihi itibari ile içinde bulunduğu sağlık durumuna göre huzurevi ya da rehabilitasyon birimine sıraya alınmakta ve sırası gelen yaşlı durumuna uygun birime yerleştirilmektedir. Huzurevi sırası beklerken sağlık durumu kendi ihtiyacını karşılamaz duruma gelen yaşlılar tekrar yapılan değerlendirme sonucu rehabilitasyon birimine kabul edilmektedir
34. Vefat eden yaşlıların Ölüm Raporu doktor tarafından düzenlenmekte olup söz konusu vefatların doktor raporunda tamamı doğal ölüm olarak tanımlanmış olduğundan herhangi bir otopsi raporu istenmemiştir.
35. Engeli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü; Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Yönetmeliği Esaslarına göre yaşlıların kabulünde kuruluşa işleyişle ilgili bilgi verilmekte ve oryantasyon çalışması yapılmaktadır.
36. Merkezden izinli olarak ayrılmak Huzurevleri ve Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğine uygun olarak gerçekleşmekte; gününbirlik izinlerde ilgili birimler yaşlı tarafından bilgilendirilmekte yatılı izinler için izin kâğıdı meslek elamanları (sosyal çalışmacı, hemşire) ve idarenin onayı ile yılda toplam doksan gün olarak gerçekleşmekte bu durum özel durumlar ve taleplerce uzatılabilmektedir.
37. Merkezde 74 kişi özel bakım statüsünde hizmet almaktadır. Bu kişilerin bakımı, bakım elamanlarınca 7/24 saat yapılmakta yapılan bakımın kontrolü ise mesai içinde idare ve sağlık servisi ile sosyal serviste görevli meslek elamanlarınca; mesai dışında nöbetçi hemşire ve idari nöbetçi tarafından yapılmaktadır.

38. Merkezde, son on yılda bir kez disiplin nakli gerçekleştirilmiştir. 2017 yılında iki erkek sakinin bir erkek sakini darp etmesi sonucu olay disiplin kuruluna sevk edilerek değerlendirilmiş başka kuruluşa nakilleri yapılmıştır. Ayrıca adli süreçte ilgili mahkemece yürütülmüştür.
39. Merkezde yaşlı kabulünden yaşlı ayrılışına kadar verilen hizmetler bütün birimlerin çalışmaları Standart Formlar düzenlenerek yapılmaktadır. Söz konusu formlar toplam kalite sisteminde tanımlanmış formlardır.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

40. Ziyarete ilk olarak Merkezin müdürü ile bir araya gelinerek Merkez hakkında genel bilgiler alınmış, ardından odalar ve diğer alanlar gezilerek Merkezin sakinleri ve personel ile görüşmeler yapılmıştır. Bu bağlamda, idare ile yapılan görüşmenin ardından huzurevi yaşlılarının bulunduğu 2. kat ve rehabilitasyon yaşlılarının bulunduğu 1. kat gezilmiş, sakinlerle sohbet edilmiş, memnun oldukları ve olmadıkları hususlar öğrenilmeye çalışılmış, ayrıca kaldıkları odaların fiziksel koşulları incelenmiştir. Daha sonra, yemekhane, etkinlik odası, hobi bahçeleri gibi diğer ortak olanlar gezilmiştir. İncelemeler esnasında Merkez personeli heyete eşlik etmiş ve Merkezin işleyişine ilişkin bilgi vermiştir. Bu kapsamda, idari amirlerin yanı sıra bakım görevlileri, sağlık personeli ve diğer personel ile de görüşmeler yapılarak kendilerinden hem bilgi alınmış hem de onların dile getirmek istedikleri hususlar dinlenmiştir. Ziyaret ilk gözlem ve tespitlerin Merkez idaresiyle paylaşılması için yapılan son görüşme ile sona erdirilmiştir.

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

41. Yaşlı ve/veya engelli bireylerin tutulma koşullarının sağlık durumlarına uygun olmaması kötü muamele yasağının ihlal edilmesine neden olabilmektedir.
42. Merkezin fiziksel koşullarının genel olarak iyi ve yönetmeliğe uygun olduğu gözlemlenmiştir.
43. İkışer katlı beş bloktan oluşan Merkez binasının, Huzurevi ve Rehabilitasyon yaşlıları için uygun bir bina olduğu görülmüştür. Huzurevi yaşlıları ikinci katta bulunurken, Rehabilitasyon yaşlılarının giriş katında bulunması erişilebilirlik açısından olumlu bir gelişmedir.
44. 120 kişi kapasiteli Merkezde 4 evli çift bulunmakta, eşlerin aynı odada kalmasına dikkat edilmektedir.
45. Odalarda televizyon, telefon, buzdolabı, kişisel kullanımları için ayrılmış giysi dolapları bulunmaktadır.
46. Odalarda bulunan eşyalar Merkez tarafından temin edilmekle birlikte oda sakinleri kendi eşyalarını da getirebilmektedir.
47. Merkezde her odada telefon mevcuttur ayrıca yaşlı yatağına yakın yerde ve banyolarda çağrı butonu ve dumana duyarlı yangın alarmı mevcuttur.
48. Nevresimler Merkez tarafından tedarik edilmekte olup her gün ve ihtiyaç olduğunda da değiştirilmektedir.
49. Merkezde, engelli bireyler için Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğine uygun düzenlemeler yapılmaktadır. Koridorlarda yürüyüş tutamakları, engelli tuvaleti bulunmakta

olup merdiven çıkışları ve levhalarda brail alfabesi, banyo ve tuvaletlerde tutamaklar, kuruluş bina çıkışlarına rampa ve asansör bulunmaktadır

50. Merkezin genelinin ve odaların aydınlatması yeterli seviyede olup Merkez güneş ışığını oldukça iyi almaktadır.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. İşkence, Kötü Muamelenin Önlenmesi

51. İşkencenin önlenmesi noktasında Devletin işkence ve kötü muamele yapmama ve önleme konusunda negatif yükümlülüğü olduğu gibi işkence ve kötü muamele iddialarının etkin soruşturulması ve cezalandırılmasında pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır.
52. Merkezin ziyaret edilmesi sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde merkezde kalan kişilerin, personel ve idareden memnuniyet duyduğu görülmüş, bir şikâyete rastlanılmamış, herhangi bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza iddiası veya bulgusuyla karşılaşılmamıştır.

2.2. Şikâyet Prosedürleri

53. CPT'ye göre etkili şikâyet prosedürleri kötü muameleye karşı temel bir güvencedir. Bu kapsamda, kurumda tutulan kişilerin kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin hem kurumun idaresine hem de bağımsız organlara başvuru yapabilmesi önem taşımaktadır.² Dünya Sağlık Örgütü, özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyetlerinin incelenmesiyle kurumda yaygın olan problemlerin veya hak ihlallerinin tespit edilebileceğini ve istismar kalıplarının ortaya çıkartılabileceğini ifade etmektedir. Bu kapsamda yaşlı ve engellilerden alınan şikâyet sayısı da ayrıca önem taşımakta olup çok az sayıda şikâyet bulunması kurumda işler bir şikâyet mekanizmasının bulunmadığının veya özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet mekanizmalarına ulaşamadığının bir göstergesi olabilmektedir.³
54. Merkezde yaşlıların istek ve şikâyetlerini idareye iletilebilmesi için dilek ve şikâyet kutularının bulunduğu gözlemlenmiştir. Merkezde bulunan yaşlılarla yapılan görüşmelerde, istek ve şikâyetlerini iletmek üzere rahatlıkla müdür/müdür yardımcısıyla yüz yüze görüşebildikleri ifade edilmiştir. Talep ve şikâyetlere yönetim tarafından geri dönüş yapıldığı belirtilmiştir.

2.3. Sağlık ve Bakım Hizmetleri

55. Merkezde, doktor bulunmamakta olup, sağlık hizmetleri iki kadrolu hemşire ile yürütülmektedir. Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesi ile 12.11.2018 tarihinde yapılan protokol sonucu düzenli olarak üç haftada bir hastanenin Evde bakım birimi Merkeze gelmekte ihtiyaç duyulan yaşlıların muayenesi gerçekleştirilmekte, düzenli olarak kan tetkiklerini yapılmakta ve sürekli kullanılan ilaçlar ile alt bezlerinin raporları hazırlanmaktadır.
56. Ayrıca Aile hekimi her salı günü Merkeze gelerek muayeneleri gerçekleştirmekte ve ihtiyaç duyulan ilaç reçetelerinin yazılma işlemlerini gerçekleştirmektedir. Evde Bakım birimi elamanları ve Aile hekimi sağlık servisi tarafından planlanan tüm muayeneleri gerçekleştirmekte olup ayrıca

2 CPT, Means of restraint in psychiatric establishments for adults, CPT/Inf(2017)6.

3 DSÖ, WHO Quality Rights Tool Kit Assessing and Improving Quality and Human Rights in Mental Health and Social Care Facilities, 2012, s.31.

bunun dışında muayene olmak istediğini sağlık servisine ileten tüm yaşlıların muayeneleri sonucu Aile Hekimi tarafından hazırlanan reçeteleri Merkeze ulaştığı gün Eczaneden talep edilerek aynı gün ilaçların gelmesi sağlanmaktadır. Yaşlıların hastaneye tedavi amacıyla gitmeleri durumunda ise refakatçiye ihtiyacı olan ya da ihtiyacı olduğu düşünülen kişilere bakım personeli refakati sağlanmaktadır.

2.4. Beslenme ve Yemekhane

57. Yemekhane giriş katında bulunmakta olup rehabilitasyon yaşlılarına yemekleri odalarında verilmektedir.
58. Merkezdeki yemekler diyetisyen ve gıda mühendisinin kontrolünde yapılmakta, günde üç ana iki ara öğün yemek verilmektedir.
59. Yemek menüsü Merkezin ikinci katında hazırlanmakta özel bir asansör yardımıyla giriş katındaki yemekhaneye iletilmektedir.
60. Personel ve yaşlılar aynı yemekleri yemekte olup yaşlılar tarafından yemeklerin yeterli ve lezzetli olduğu ifade edilmiştir.
61. Yemek listesi merkez diyetisyeninin Huzurevleri ve Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği ve ihaleye verilen firma ile yapılan ihale sözleşmesine göre yapılmaktadır.
62. Merkezde yemek hizmeti Mamul Yemek Alımı yolu ile verilmektedir.

2.5. Faaliyetler ve Günlük Yaşam

63. Kuruluş içinde ya da dışında gerçekleştirilen sosyal kültürel faaliyetlere tüm yaşlıların katılması amacıyla çalışmalar yapılmaktadır. Özellikle kuruluş dışında düzenlenen faaliyetler sosyal serviste görevli meslek elemanları tarafından faaliyetin cinsi, yaşının kişilik özellikleri, sağlık durumları, sosyal gereksinimleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmekte ve dönüşümlü olarak tüm yaşlıların katılımı sağlanmaktadır. Bu nedenle faaliyetlerin duyurusu sosyal servis görevlileri tarafından yaşlıların odalarında birebir görüşmelerle yapılmakta ve sürekli odasında olan yaşlıların katılımı yönünde de çalışma yapılmaktadır.
64. Merkezde özel gün ve haftalara yönelik etkinlik çalışmalarının dışında mevsim özelliklerine göre kuruluş dışında gezi, sinema, tiyatro, piknik, kahvaltı ya da yemek vb. geziler sağlık durumu uygun olan ve istekli yaşlıların oluşturulduğu gruplarla yapılmaktadır.
65. Merkezde, yaşlıların psiko-sosyal durumlarının iyileştirilmesi ve günlük yaşamlarının daha aktif ve kaliteli gerçekleştirmeleri ve üretime yönelik çalışmalar içerisinde olmaları amacıyla; haftada iki gün Takı tasarım (Salı, Perşembe) Haftada bir gün Rölyef (Pazartesi), Haftada bir gün Türk Sanat Müziği Korosu (Çarşamba), Haftada bir gün Resim (Perşembe), Hafta içi beş gün Bocce Takım çalışması istekli yaşlı grupları ile yapılmaktadır.
66. Merkezin bahçesinde tarımsal rehabilitasyon amaçlı 15 bahçe mevcut olup istekli ve uygun yaşlıların bahçe ile uğraşmaları ile ilgilenmeleri sağlanmaktadır.
67. Merkezden belirli saatler içerisinde ayrılmak mümkündür. Ancak bu olanaktan kendi öz bakımını sağlayabilen huzurevi yaşlıları faydalanabilmekte, rehabilitasyon yaşlıları ancak refakatçi eşliğinde dışarı çıkabilmekte, Merkezden ayrılırken kurumun bilgilendirilmesi gerekmektedir.

68. Merkeze, kurum sakinlerinin yakınları dışında da ziyaretçi kabul edilmektedir. Bu tür durumlarda öncelikle ziyaretçi formu doldurulmakta, ardından talep uygun bulunursa Merkez tarafından onay verilmektedir.
69. Merkezde şoför olarak görev yapan iki personelin yaklaşık iki yıl önce emekli olmaları nedeniyle yeterli araç bulunmasına rağmen şoför bulunmadığı için kuruluş dışında yeterli sosyal kültürel faaliyetler düzenlenememektedir.

2.6. Dış Dünyayla İletişim, Ziyaret ve Ailelerle Etkileşim

70. Özgürlüğünden mahrum bırakılan veya koruma altına alınan kişiler dış dünyayla, özellikle ailesi ve avukatı ile iletişim kurabilmeli ve ziyaretçi kabul edebilmelidir.
71. Merkeze yönelik ziyaretler Huzurevleri ve Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğine uygun olarak gerçekleşmektedir. Merkeze yönelik ziyaretler, ziyarette bulunacaklar tarafından ziyaret talep formu doldurulması, kuruluşun uygun görmesi ve İl müdürlüğünün onayı ile gerçekleşmektedir.
72. Merkezde her odada telefon bulunduğu gözlemlenmiştir.

D. TAVSİYELER

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

73. Huzurevi sakinleri ile yapılan görüşmeler sonucunda Merkezde veya Merkez dışında yapılan etkinliklerin artırılmasının özellikle huzurevi sakinleri bakımından daha faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

2. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI'NA YÖNELİK TAVSİYELER

74. Merkezin amacına uygun olarak tasarlandığı, fiziksel koşullarının iyi, binanın ve bahçenin bakımlı olduğu, Merkez içerisinde ve dışında sakinlerin faaliyetlere katılım sağlayabildiği, yaşamlarını sürdürürken kendi istek ve tercihlerini yerine getirebildiği, sakinlerin, genel olarak hizmetlerden ve personelin tutumlarından memnuniyet duyulduğu gözlemlenmiştir. Bu tür merkezlere yönelik asgari standartların belirlenmesi açısından ziyarete konu Merkezin birçok yönüyle iyi uygulama örneği olabileceği değerlendirilmektedir.
75. Gerek kuruluş dışında yeterli sosyal ve kültürel faaliyetlerin düzenlenmesi gerekse yaşlıların sağlık kuruluşlarına ulaşımının sağlanması açısından Merkeze yeterli sayıda şoför temin edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
76. Merkezde bulunanlara yeterli psiko-sosyal desteğin sağlanması amacıyla psikolog temin edilmesi gerektiği düşünülmektedir.
77. Hemşire sayısının Merkezin ihtiyacı doğrultusunda artırılması gerektiği, Türkiye genelinde Bakanlığa bağlı olarak görev yapan diş doktoru ve doktor eksikliğinin giderilmesi için Bakanlığa bağlı olarak çalışacak sağlık personelinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve bu kadroların tercih edilebilir hale getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**FATMA ÜÇER YAŞLI BAKIM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 18

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *"İşkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek üzere, uluslararası ve ulusal bağımsız organların, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM; *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, Kurumun, özgürlüğünden yoksun bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda huzurevi ve yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerine ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.
5. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 19.02.2019 tarih ve 2019/76 sayılı kararı ile 30.05.2019 tarihli Başkanlık Oluru uyarınca Demetevler Fatma Üçer Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezine 30.05.2019 tarihinde gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve görüşmelerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
6. Ziyaret heyetinde ... yer almıştır.

B. GENEL BİLGİLER

1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Kurumun Fiziksel Koşulları

7. Merkez, 21.02.2001 tarihli ve 24325 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği çerçevesinde hizmet vermektedir.
8. Bodrum katı dâhil 5 katlı ve müstakil olan Merkez binası, 7.829 metrekare alan üzerinde kuruludur. 32 oda ve 87 yatak kapasiteli Merkez binasında 2 asansör bulunmaktadır.

9. Merkez, 2 ve 3 kişilik odalardan oluşmaktadır. Ancak ihtiyaca binaen atıl durumda olan alanlar değerlendirilerek Merkezin 2. ve 3. katlarına 2'şer adet tek kişilik oda yapılmıştır. Söz konusu 4 odaya yaşlılar, kişisel durum ve ihtiyaçları gözetilerek ve sosyal çalışmacı tarafından değerlendirme yapılarak yerleştirilmekte olup bu odalarda kalan yaşlılardan ücret farkı alınmamaktadır.
10. Merkezde psikososyal servis, fizyoterapi servisi, teknik servis, sağlık servisi, faaliyet odaları, çok amaçlı salon, yemekhane, halkla ilişkiler birimi ve eğitim birimi ile bahçe yer almaktadır.
11. Daha önce Merkeze bağlı bulunan 2 yaşam evinden birinin, kalacak kimse olmadığı için kapatıldığı ifade edilmiştir.

1.2. Kurum Personeli

12. Merkezde 1 müdür vekili ve 1 müdür yardımcısı, büro hizmetlerinde görev yapan 2 memur, 1 bilgisayar işletmeni, 1 taşınır kayıt yetkilisi ve 2 hizmetli bulunmaktadır.
13. Merkezin sağlık servisinde 3 fizyoterapist, 1 sağlık memuru, 1 diyetisyen ve 4 hemşire bulunmaktadır. Sosyal serviste 3 sosyal çalışmacı, 1 psikolog ve 1 sosyolog görev yapmaktadır.
14. Merkez bünyesinde 26 kadrolu personel bulunmakta olup bunlardan 6'sı merkez dışında geçici görev ile çalışmaktadır. Fiilen çalışan kadrolu personel sayısı 20'dir. Merkezde ayrıca ek ücret karşılığı çalışan 1 hemşire ve 1 el sanatları öğretmeni, 1 bakım koordinatörü dâhil olmak üzere 34 bakım elemanı, 5 güvenlik görevlisi, 12 temizlik elemanı, 2 kuaför, 2 şoför, 2 teknisyen, 2 kaloriferci, 1 danışma-yönlendirme görevlisi, 5 güvenlik görevlisi, 4 toplum yararına çalışan kişi ve 9 yemek şirketi elemanı yer almaktadır.

2. KORUMA ALTINA ALINAN KİŞİLER

15. Merkezde 52 kadın, 35 erkek yaşlı bulunmaktadır.
16. Merkezde; 60-70 yaş aralığında 15, 70-80 yaş aralığında 20, 80-90 yaş aralığında 37, 90-100 yaş aralığında 14, 100 yaşında 1 yaşlı bulunmaktadır.
17. Merkezde kalan yaşlılardan 53'ü rehabilitasyon, 34'ü huzurevi yaşlısıdır.
18. Merkez, 1 yaşam evi ile birlikte toplam 90 kişilik mevcuda sahiptir.
19. Merkez sakinlerinin yaklaşık % 60'ı rehabilitasyon yaşlısıdır. Rehabilitasyon yaşlılarında genel olarak Alzheimer ve demans bulunurken kimi sakinlerde yaşlılık melankolisi olduğu da ifade edilmiştir.
20. Akıl sağlığına ilişkin rahatsızlıkları olan yaşlıların bakımlarının özel bakım yerlerinde yapılmasının uygun olduğu, huzurevi ve yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinin, özel bakım gerekleri nedeniyle söz konusu yaşlıları barındırmak istemediği, bu hususla Sağlık Bakanlığının ilgilenmesinin daha uygun olacağı, bu konuda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı arasında bir protokol bulunmadığı ve düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir.¹

1 Benzer şekilde, çocukların da akıl ve ruh sağlığına ilişkin rahatsızlıkları olduğunda özel bakım gerektiği; ancak bu hususlara ilişkin olarak ilgili bakanlıklar arasında ciddi bir protokol bulunmadığı da dile getirilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

21. Ziyaret, Merkez Müdürü ile yapılan ilk görüşme ile başlamış ve Merkez hakkında genel bilgilerin yanı sıra bir önceki ziyaret üzerine hazırlanan raporda yer alan tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin bilgi alınmıştır. Ardından ziyaret heyeti gruplara ayrılmış; gruplar bütün katları gezerek, sakinlerle odalarında görüşmüştür. Sağlık servisi, psikososyal servis, faaliyet odaları, fizyoterapi odası, çok amaçlı salon, yemekhane ve bahçe yerinde incelenmiş ve personelden Merkezin işleyişi hakkında bilgi alınmıştır. Ziyaret, idare ile yapılan görüşmede ilk tespit ve gözlemlerin paylaşılmasıyla sonlandırılmıştır.
22. Merkez idaresi, ziyaret heyeti ile işbirliği içerisinde hareket etmiş, heyetin Merkezin bütün birimlerine bekletmeksizin erişimi sağlamış, koruma altına alınanlarla izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır.

1. FİZİKSEL KOŞULLARA İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

23. Merkezin fiziksel koşullarının genel olarak iyi durumda olduğu gözlemlenmiştir. Merkezin odaları, ortak alanları ile lobisi yeterli gün ışığı almaktadır. Yapay aydınlatma mevcuttur. Havalandırma yeterlidir.
24. Odalarda her yaşlı için bir yatak, kıyafet dolabı, masa, sandalye ve komodin mevcuttur. Her odanın kendine ait banyo ve tuvaleti bulunmaktadır. Odalarda acil butonu bulunmamaktadır.
25. Merkezde rehabilitasyon yaşlıları/engelliler gözetilerek asansöre ek olarak merdiven rampası ve koridorlarda tutamaçlar yapılmıştır. Güvenlik amacıyla merdiven boşlukları ağlar ile kapatılmıştır.
26. Katlarda yangın müdahale araçlarının bulunduğu gözlemlenmiştir.
27. Yaşlılar odalara yerleştirilirken öncelikle rehabilitasyon veya huzurevi birimlerine uygunluk durumu belirlenmekte, daha sonra sırasıyla cinsiyet, sağlık durumları, psikososyal durumları gibi hususlar gözetilmektedir. Merkezde yer boşaldığında ilk aşamada boş yatağa yerleştirme yapılmakla birlikte gerektiğinde oda değişikliği sağlanmaktadır.
28. Evli çiftlere ayrı oda tahsis edilmiştir.
29. Merkeze 24 Ocak 2018 tarihinde gerçekleştirilen bir önceki ziyarette fiziksel koşullara ilişkin olarak gözlemlenen sıkıntılar devam etmektedir. Merkezin 2. ve 3. katlarının zemininde yer yer şişme ve çökmeler bulunmaktadır. Binanın dış cephesi henüz yenilenmemiştir. Ayrıca, idare tarafından binaya ilişkin olarak TOKİ ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasındaki davanın sürdüğü ifade edilmiştir.
30. Öte yandan, Merkezde bağış ve yardımlar ile bazı yenilemeler yapıldığı öğrenilmiştir. Bu kapsamda bocce oyun alanının zemini ile berber ve kuaför yenilenmiş, bahçe düzenlemesi yapılarak bahçeye yeni ağaçlar dikilmiş ve çiçekler ekilmiştir. Kurum dışından gelen bağışlar için bağış formu doldurulmaktadır. Değer biçilen eşya daha sonra demirbaş listesine kaydedilmektedir.
31. Ayrıca, binanın dış cephesi için, bir önceki ziyarette de belirtildiği üzere Yenimahalle Belediyesi ile anlaşıldığı ve bu doğrultuda Belediyeden gelen ekiplerin keşif yaptığı, halen dış cephenin yapılmasının beklendiği ifade edilmiştir.
32. Merkezde su tesisat borularının eski olmasından dolayı suların paslı olduğu hem sakinler hem de idare tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca, soğutma sisteminin arızalı olduğu öğrenilmiştir.

33. 2. ve 3. katlarda kabaran zeminlerin yenilenmesinin, paslı eski boruların değiştirilmesinin ve Merkeze bir soğutma sistemi yapılmasının planlandığı ifade edilmiş, ancak henüz bu hususlarda bir gelişme kaydedilmediği tespit edilmiştir.
34. İdare tarafından, Merkezin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından tamamen rehabilitasyon merkezine dönüştürülmesi ihtimali olduğu, bu durumda huzurevi yaşlılarına yönelik olarak Merkezde yapılan değişiklik ve yenilemelerin masraflarının boşa gideceği ifade edilmiştir.
35. Merkez genel olarak temizdir. Görüşmelerde merkezin genel olarak temiz tutulduğu, personelin günlük olarak Merkezi temizlediği, bunun haricinde kirlendikçe temizlik yapıldığı ifade edilmiştir.
36. Çamaşırlar Merkez tarafından yıkanmaktadır. Bazı yaşlılar, yıkanmak üzere toplanan çamaşır ve giysilerinin karıştığını veya kaybolduğunu dile getirmiştir. İdare tarafından, bu tür vakaların önüne geçilmesi için tüm çamaşır ve giysilere etiket dikilmesinin planlandığı, zira yaşlıların birbirlerinin giysilerini yanlışlıkla alabildikleri belirtilmiştir.
37. Bazı yaşlılar oda arkadaşlarından şikâyetçi olmuştur. Sosyal servis, bu gibi durumlarda arabuluculuk yapmayı denediklerini, çözümlenemez durumlarda odaları ayırmaya çalıştıklarını ifade etmiştir.

2. KORUMA ALTINA ALINAN KİŞİLERE YÖNELİK TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri

38. Herhangi bir şekilde koruma altında bulunan kişilerin özel ihtiyaçlarına uygun koşullar altında barındırılmaları, kendilerine bu çerçevede muamele edilmesi, ayrıca herhangi bir sorunları olduğunda başvurabilecekleri etkin bir şikâyet mekanizması bulunması gerekmektedir.
39. Yaşlılarla yapılan görüşmelerde, özellikle huzurevi yaşlıları personelin kendilerine yönelik muamelesinden memnun olduklarını ifade etmiştir. Rehabilitasyon yaşlıları ise genel olarak personelin kendilerine yönelik muamelelerinden memnun olduğunu ifade etmekle beraber bazı yaşlılar, kendilerine fiziksel şiddet uygulanmasa da bakıcı personelin kendisine kaba davrandığını “yine mi altını kirllettin”, “lanet olsun sana” gibi sözler sarf edilebildiğini ifade etmiş ayrıca konuşmaktan ve şikâyet etmekten imtina etmiştir.
40. İdare, işkence ve kötü muamele olarak nitelendirilebilecek herhangi bir olay yaşanmamakla birlikte, 3-4 defa bazı personelin, yaşlının sert taşınması veya kazara düşürülmesi sonucunda yaralanması gibi durumlarda, gerekli özeni göstermemeleri nedeniyle ceza aldığını ifade etmiştir. Bu hususa ilişkin olarak İdare, Hacettepe Üniversitesinden personele yönelik iş körlüğü ve duyarsızlaşma konusunda bir eğitim talep edildiğini ve personele düzenli olarak profesyonel destek sağlamak için çalışmalar yapıldığını belirtmiştir.
41. 2014 yılında 25, 2015 yılında 23, 2016 yılında 17, 2017 yılında 22, 2018 yılında 21 yaşlının Merkezde kalmakta iken vefat ettiği, vefat sebeplerinin çoğunlukla çoklu organ yetmezliği sebebi ile gerçekleştiği bilgisi verilmiştir. Adli bir vaka olmadığı sürece otopsi yapılmamaktadır.

42. Rehabilitasyon yaşlılarının çoğunlukta olması nedeniyle ölüm oranının yüksek olduğu, Merkezde ölüm durumunda personel tarafından ilk yardımda bulunduğu ve 112 Acil Servisin arandığı, hukuki süreç tamamlanana kadar hiçbir şeye dokunulmadığı ifade edilmiştir.
43. İdarece, yaşlıların birbirlerine fiziksel müdahalede bulunduğu bir olay yaşandığı, kameraların izlendiği ve ilgililer hakkında adli süreç başlatıldığı belirtilmiştir.
44. Kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ve koruma altına alındığı yerlerde personelin buralarda bulunan kişilerle iletişimi, onlara muameleleri söz konusu yerlerin iyi işleyişi bakımından son derece önemli olup personel sayısı, personelin iş yükü ve personele hizmet içi eğitim verilmesi bu hususlara riayet edilmesi bakımından gereklilik arz etmektedir.
45. Bir önceki ziyarette belirtildiğinin aksine idare tarafından Merkezde çalışan personel sayısının yetersiz olmadığı, diğer huzurevleri ile kıyaslandığında daha fazla personel bulunduğu belirtilmiştir.
46. Geçtiğimiz yıl içerisinde personele çeşitli hizmet içi eğitimler verildiği, bunlardan birinin tüm personele yönelik ilk yardım eğitimi olduğu belirtilmiştir. Eğitimin nitelik ve içeriğine göre, bir eğitimden tüm personel yararlanabilmektedir. Alınan eğitimler arasında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde sunulan yaşlı egzersizleri gibi eğitimler de bulunduğu ifade edilmiştir. Merkezdeki fizyoterapistlerden biri eğitimden sorumlu personel olarak belirlenmiştir.
47. Merkezde bulunan sosyal çalışmacılardan biri yazışmalarla ilgilenmekte, diğeri ise Merkezdeki yaşlılardan oluşan grupların çalışmalarına katılmakta, huzurevlerine başvuran yaşlıların değerlendirildiği ev ziyaretlerine katılmakta ve lisans öğrencilerinin uygulamalı eğitimine ilişkin olarak öğrenci grupları ile ilgilenmektedir. Bir diğeri sosyal çalışmacının ise geçici görevlendirme ile kurum dışında bulunduğu ifade edilmiştir.
48. İdare tarafından yaşlılar gruplara ayrılmış ve her bir grup için bir personel sorumlu olarak belirlenmiştir. Grup sorumluları, gruplarında yer alan yaşlıları takip etmekte ve idareye bilgi vermektedir. Ayrıca müdür vekili tarafından her gün viziteye çıkılarak tüm yaşlılarla ilgilenildiği dile getirilmiştir.
49. Personel ile yapılan görüşmelerde; işin çok yıpratıcı olduğunu, başka ülkelerde Alzheimer hastaları için ayrı bölümler oluşturulduğunu ve o hastalarla ilgilenen ayrı bir personel olduğunu, bu personele de psikososyal destek verildiğini, burada ise farklı hastalıkları olan yaşlıların karma bir şekilde barındırıldığını ve hepsine bakma durumunda olduklarını, psikososyal destek de alamadıklarını ifade edenler olmuştur. Keza, işin niteliğinden dolayı personelde panik atağın yaygın olduğunu, her an birine bir şey olmasından korktuklarını belirten bir personel olmuştur.

2.2. Sağlık ve Bakım Hizmetleri

50. Yaşlıların bakımlarının iyi halde olduğu, yaşlıların da genel olarak bakım hizmetlerinden memnun oldukları gözlemlenmiştir.
51. Öz bakımını yapamayan rehabilitasyon yaşlılarının öz bakımı, bakım personeli tarafından sağlanmakta, söz konusu yaşlılara günde 6 kez bakım yapılmaktadır. Ayrıca, bası yarası olmaması için ilgili yaşlının durumuna göre ihtiyaç duyulan sayıda yeniden pozisyon belirleme

yapılmaktadır. Fizyoterapist ve sağlık çalışanlarının gerekli gördüğü durumlarda ihtiyacı bulunan yaşlılara havalı yatak verildiği ifade edilmiştir.

52. Merkez ile Etimesgut Devlet Hastanesi arasındaki Protokol çerçevesinde Etimesgut Devlet Hastanesi tarafından Merkezde bulunan yaşlılara ayda bir evde sağlık hizmeti sunulmaktadır. Bu hizmetin yanı sıra yaşlılar, ihtiyaç halinde aile hekimi tarafından da muayene edilebilmektedir.
53. Acil durumlarda 112 Acil Servis aranmakta ve ambulans çok kısa sürede (4-5 dk.) Merkeze gelebilmektedir. Ayrıca, Merkezin bir hasta nakil aracı bulunmaktadır.
54. Sağlık servisinde sürekli bir hemşire bulunmaktadır.
55. Yaşlıların günlük olarak muayenesi sağlık servisi tarafından yapılmaktadır. Bugüne kadar personelden şiddet gördüğünü ifade eden bir yaşlı bulunmadığı belirtilmiştir. Ancak, yaşlıların vücutlarında morarma görülmesi durumunda tutanak hazırlanmaktadır.

2.3. Beslenme

56. Yemek listeleri diyetisyen tarafından düzenlenmekte ve yemekler buna göre hazırlanmaktadır. Merkezde kalan yaşlıların sağlık durumlarına uygun özel tedbirler alınmaktadır.
57. Huzurevi yaşlıları yemekhanede, rehabilitasyon yaşlıları odalarında ve ihtiyaç varsa personelin yardımı ile yemek yemektedir.
58. Yemek numunelerinin 72 saat boyunca saklandığı, yemekhane çalışanlarının düzenli olarak sağlık taramasından geçtiği ifade edilmiştir.
59. Kurum içinde bir çay ocağı bulunmaktadır.

2.4. Günlük Yaşam ve Faaliyetler

60. Yaşlıların Merkezde zamanlarını daha nitelikli geçirmeleri için çeşitli etkinlikler yapılmaktadır. Bu çerçevede koro oluşturulmuş ve el işi atölyesi kurulmuş olup ayrıca, bahçecilik etkinlikleri gerçekleştirilmekte, iftar yemeği, doğum günü kutlamaları, anneler günü ve babalar günü kutlamaları, milli ve dini bayram kutlamaları, yaşlı haftası kutlamaları, yeni yıl kutlamaları, Merkez dışında sinema, yemek, bowling ve diğer huzurevleri ile bocce turnuvası, Merkez bahçesinde ve Merkez dışında piknik gibi etkinlikler düzenlenmekte olduğu belirtilmiştir. Ziyaret tarihinde Merkezde bir iftar yemeği etkinliği için hazırlık yapıldığı görülmüştür.
61. Merkeze yapılan bağışların yaşlıların yararına uygun olarak terapi ve hobi bahçesi, sera, kış bahçesi, meyve ve gül fidanları olarak değerlendirildiği ifade edilmiştir.
62. Yaşlı yakınları ile de değerlendirme toplantıları düzenlendiği, banlardan sonuncusunun Haziran ayında gerçekleştiği dile getirilmiştir.
63. Oluşturulan koro için TRT'den hoca getirildiği, koro çalışmalarının hem nefes açmaya hem de demans ve Alzheimer hastalarının hafızasına faydalı olduğu ifade edilmiştir.
64. El işi atölyesinden 15-20 sakin faydalanmaktadır.
65. Halk eğitimden ziraat mühendisi gelerek bitki yetiştirme konusunda yaşlılara kurs vermektedir. Kurslar yaklaşık 2 aydır verilmekte ve 15 kişi bu kurslardan faydalanmaktadır. Katılım konusunda herhangi bir kısıtlama yoktur. Ayrıca Merkez bahçesinde kümes hayvanı (tavuk) beslenmektedir.

2.5. Dış Dünya ile İletişim

66. Sosyal çalışmacılardan biri idare tarafından belirli bir grup yaşlıdan ve ailelerle ziyaretlerin gerçekleştirilmesinden sorumlu kılınmıştır.
67. Yaşlıların Merkez dışında vakit geçirebilmesi için 3 aylık izinleri bulunmaktadır.
68. Ayrıca, Merkeze aileler tarafından yapılan ziyaretlere ek olarak dışarıdan ziyaretler de düzenlenmektedir.
69. Odalarda sabit telefonlar, giriş kapısında ise ankesörlü telefon bulunmaktadır.

D. GEÇMİŞ TAVSİYELERİN UYGULANMASI

(2018/37 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu Kararı ile Kabul Edilen 2018/1 sayılı Raporda Yer Verilen Tavsiyeler)

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELERİN UYGULANMASI

Merkez idaresi tarafından binanın ve içindeki mefruşatın bakım, onarım ve yenilemesinin yapılması için gerekli girişimlerde bulunulması tavsiyesine ilişkin olarak:

70. Şişme ve çökmeler bulunan 2. ve 3. kat zeminlerinin halen onarılmadığı, binanın dış cephesi için Yenimahalle Belediyesinden gelen ekiplerin keşif yaptığı ancak yenilemenin henüz gerçekleşmediği görülmüştür.
71. Söz konusu eksikliklerin giderilmesinin yanı sıra, paslı ve eski tesisat borularının değiştirilmesinin ve arızalı soğutma sisteminin değiştirilmesinin de Merkez tarafından planlandığı, ancak bu konularda herhangi bir gelişme kaydedilmediği tespit edilmiştir.
72. Öte yandan, Merkezde bağış ve yardımlar ile berberde, kuaförde, bocce oyun alanında ve bahçede bazı yenilemeler yapıldığı anlaşılmıştır.
73. Bu çerçevede; 2. ve 3. katlarda kabaran zeminlerin yenilenmesi, dış cephe yenilemesinin yapılması için Yenimahalle Belediyesi nezdinde girişimlerde bulunulmaya devam edilmesi, paslı ve eski tesisat borularının değiştirilmesi ve soğutma sistemi yapılması gerekmektedir.
74. Sonuç olarak; gerekli bakım, onarım ve yenilemelerin halen yapılmadığı, bununla birlikte, bu hususların planlar dâhilinde olması ve bağışlar yoluyla gerçekleştirilen bakım, onarım ve yenilemeler dikkate alındığında söz konusu tavsiyenin kısmen yerine getirildiği anlaşılmaktadır.

Merkezde veya Merkez dışında yapılan etkinliklerin artırılması tavsiyesine ilişkin olarak:

75. Yaşlıların Merkezde zamanlarını daha nitelikli geçirebilmeleri adına koro, el işi atölyesi, bahçecilik etkinlikleri gerçekleştirilmekte, Merkezde ve Merkez dışında özel gün kutlamaları, sinema, yemek, bowling ve diğer huzurevleri ile bocce turnuvası, piknik gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Bu kapsamda; koro, el işi, bahçecilik, sinema ve bowling gibi etkinliklerle Merkez içindeki ve dışındaki etkinliklerin çeşitliliğinin ve sayısının artırıldığı ve yaşlıların zamanlarının daha iyi değerlendirilmesinin sağlandığı tespit edilmiştir.
76. Bu çerçevede, söz konusu tavsiyenin uygulandığı anlaşılmaktadır.

2. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELERİN UYGULANMASI

Sosyal hizmet sunan kurumlarda görev yapan sosyal çalışmacıların farklı hassas grupların bulunduğu yerlerde rotasyona tabi tutularak çalışmalarının mesleki açıdan daha az yıpranmalarını sağlayabileceği ve alan çalışanları için psikolojik yardım sağlanması gibi çözümler de düşünülebileceği yönündeki tavsiyeye ilişkin olarak:

77. Personel ile yapılan görüşmelerde, yaptıkları işin ruhsal yönden personeli etkileyen niteliğinden dolayı personele psikososyal destek verilebileceği gözlemlenmiştir. Bu tür bir destek, iş körlüğünün önlenmesi açısından da faydalı olabilecektir. Bu çerçevede, alan çalışanları için psikolojik yardım sağlanması gibi çözümler de düşünülebileceği yönündeki tavsiye geçerliliğini korumakta olup bu hususta herhangi bir değişiklik olmadığı anlaşılmıştır.

Türkiye genelinde Bakanlığa bağlı olarak görev yapan dış doktoru ve doktor eksikliğini giderilmesi için Bakanlığa bağlı olarak çalışacak sağlık personelinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve bu kadroların tercih edilebilir hale getirilmesi gerektiği yönündeki tavsiyeye ilişkin olarak:

78. Merkezde düzenli olarak görev yapan doktor bulunmamaktadır. Dolayısıyla, söz konusu tavsiyeye ilişkin olarak herhangi bir gelişme olmamıştır.

E. TAVSİYELER

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

79. 24.01.2018 tarihinde gerçekleştirilen ziyarete ilişkin olarak 2018/37 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu kararı ile kabul edilen 2018/1 sayılı raporda yer verilen tavsiyelerden henüz uygulanmamış veya kısmen uygulanmış olanların tam olarak uygulanması, bu çerçevede; Merkez idaresi tarafından, binanın ve içindeki mefruşatın bakım, onarım ve yenilemesinin yapılması için gerekli girişimlerde bulunulmaya devam edilmesi gerekmektedir.
80. İdare tarafından, bazı personele iş körlüğünden kaynaklanan eylem ve ihmalleri nedeniyle disiplin cezası verildiği dile getirilmiştir. Konuya ilişkin olarak, Hacettepe Üniversitesinden personele yönelik iş körlüğü ve duyarsızlaşma konusunda bir eğitim talep edildiği ve personele düzenli olarak profesyonel destek sağlamak için çalışmalar yapıldığı da ifade edilmiştir. Bu kapsamda, söz konusu eğitime yönelik çalışmaların ivedi olarak tamamlanması, ayrıca tüm personele insan hakları alanında eğitim verilmesi gerekmektedir.
81. Odalarda acil butonu bulunmamaktadır. Yaşlıların personele seslenemeyeceği veya seslerini duyuramayacağı durumlar da olabileceği, ayrıca Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğinin “Yaşlı odaları” başlıklı 38 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer verilen “Odalarda yaşlının yatarken uzanabileceği yükseklikte alarm düzeneği kurulur.” düzenlemesi de göz önünde bulundurularak odalara acil butonu yerleştirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
82. Yaşlılar ile yapılan görüşmelerde yıkanmak üzere toplanan çamaşır ve giysilerinin karıştığını veya kaybolduğunu belirten yaşlılar olmuş, idare tarafından da bu tür vakaların önüne geçilmesi için tüm çamaşır ve giysilere etiket dikilmesinin planlandığı ifade edilmiştir. Bu çerçevede, her bir yaşlının isminin çamaşırları üzerinde yer alacak şekilde düzenleme yapılması gerekmektedir.

2. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

83. 24.01.2018 tarihinde gerçekleştirilen ziyarete ilişkin olarak 2018/37 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu kararı ile kabul edilen 2018/1 sayılı raporda yer verilen tavsiyelerden henüz uygulanmamış veya kısmen uygulanmış olanların tam olarak uygulanması, bu çerçevede;
- a) Sosyal hizmet sunan kurumlarda görev yapan sosyal çalışmacıların farklı hassas grupların bulunduğu yerlerde rotasyona tabi tutularak çalışmalarının mesleki açıdan daha az yıpranmalarını sağlayabileceği ve alan çalışanları için psikolojik yardım sağlanması gibi çözümler de düşünülebileceği,
 - b) Türkiye genelinde Bakanlığa bağlı olarak görev yapan dış doktoru ve doktor eksikliğinin giderilmesi için Bakanlığa bağlı olarak çalışacak sağlık personelinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve bu kadroların tercih edilebilir hale getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**KÜTAHYA HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 19

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİÖK	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza Veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
CAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
OPCAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *"işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek üzere bağımsız uluslararası ve ulusal organların, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapacağı bir sistem kurmaktır."*6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
3. Huzurevleri ile Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri kişilerin koruma altına alındığı yerlerden birini teşkil etmektedir.
4. 21.02.2001 tarihli 24325 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Huzurevleri ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği'ne göre huzurevleri 60 yaş ve üzerindeki yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak, bakmak ve bu kişilerin sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşunu; yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ise yaşlı kişilerin yaşamlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmeleri amacıyla, kendi kendilerini idare edebilecek şekilde rehabilitasyonlarının sağlandığı, tedavisi mümkün olmayanların ise sürekli olarak özel bakım altına alındığı yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını; yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ise yaşlı kişilerin yaşamlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmeleri amacıyla, kendi kendilerini idare edebilecek şekilde rehabilitasyonlarının sağlandığı, tedavisi mümkün olmayanların ise sürekli olarak özel bakım altına alındığı yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını ifade etmektedir.
5. Huzurevinde iken, zaman içerisinde bedensel ve zihinsel yeteneklerini değişik derecelerde yitirerek rehabilitasyona, sürekli ve özel bakıma gereksinim duyar hale gelenlere ve evlerinde iken bu duruma gelip, aile yanında bakımı güçleşenlere, her huzurevi bünyesinde tesis edilmesi zorunlu olan özel bakım bölümlerinde ve Sürekli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde hizmet verilir. Bu bölümlere; 60 yaş ve üzerinde, ruh sağlığı yerinde, bulaşıcı bir hastalığı bulunmayan, yatağa bağımlı, felçli, bedensel, görme ve işitme özürülü, demanslı yaşlılar kabul edilir. Huzurevinde iken sürekli ve özel bakıma gereksinim duyan yaşlılar, özel bakım bölümüne öncelikli olarak yerleştirilir. İlk başvurularda özel bakım bölümlerine kabul edilebilir.

6. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda; Kütahya Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi¹, OPCAT bağlamında Kurumun habersiz bir ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.
7. TİHEK İkinci Başkanı M. K. ve Kurul Üyeleri H. Y. ve M. A. eşliğinde ziyaret heyetinde, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları H. A., N. Ö. ve N. Ö., Psikolog A. Ö. ve Sosyal Hizmet Uzmanı Ş. G. yer almıştır. Ayrıca talebimiz üzerine, ziyarete Kütahya Valiliğinin görevlendirmesi ile Doktor K. K. da katılmıştır.
8. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2019/11 numaralı kararı ve ilgili Başkanlık oluru ile 5 Temmuz 2019 tarihinde gerçekleştirilen Kütahya Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi² izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
9. Merkez idaresi, ziyaret heyeti ile işbirliği içerisinde hareket etmiş, heyete gerekli kolaylığı göstererek Merkezin bütün birimlerine erişimi sağlamış, koruma altına alınanlarla özel görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgeleri temin etmiştir. Ziyaret, TİHEK heyetinin Merkez Müdürü ve Müdür Yardımcısı Vekili ile gerçekleştirdiği ön görüşme ile başlamıştır. Bu ön görüşmede; heyet tarafından TİHEK'in UÖM kapsamındaki görev ve yetkileri hakkında bilgi verilmiş ve Merkeze ilişkin genel bilgiler edinilmiştir. Sonrasında, iki gruba ayrılan ziyaret heyeti tarafından yaşlıların bulunduğu katlar gezilmiş, sakinlerle sohbet edilmiş, memnun oldukları ve olmadıkları hususlar öğrenilmeye çalışılmış, ayrıca kaldıkları odaların fiziksel koşulları incelenmiştir. Daha sonra, yemekhane, etkinlik odası, hobi bahçeleri gibi diğer ortak olanlar gezilmiştir. İncelemeler esnasında Merkez Müdürü ve Müdür Yardımcısı Vekili heyete eşlik etmiş ve Merkezin işleyişine ilişkin bilgi vermiştir. Ayrıca idari amirlerin yanı sıra bakım görevlileri, sağlık personeli ve diğer personel ile de görüşmeler yapılarak kendilerinden hem bilgi alınmış hem de onların dile getirmek istedikleri hususlar dinlenmiştir. Ziyaret, ilk gözlem ve tespitlerin Merkez idaresiyle paylaşılması için yapılan son görüşme ile son bulmuştur.

B. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

10. Merkez, 8903 metrekaresi kapalı alan olmak üzere toplam 12500 metrekare alana iki blok olarak inşa edilmiştir.
11. Merkeze yaşlı kabulü ve Merkeze ayrılma prosedürü ilgili mevzuat² doğrultusunda uygulanmaktadır. Bununla birlikte, istisnai durumlarda acil olarak yaşlının Merkeze alınması gerekliliği doğduğunda yaşlının misafir olarak kabulü yapılabilmektedir.

1 Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

2 Huzurevleri ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği, R.G. 21.02.2001- 24325

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

12. Merkez, tek kişilik evyeli/evyesiz, iki kişilik evyeli/evyesiz, üç veya dörder kişilik özel bakım ve iki kişilik misafir oda tipinde toplam 68 adet odaya; 64'ü özel bakım 56'sı huzurevi yaşlısı olmak üzere toplam 120 adet yatak kapasitesine sahiptir.
13. Yaşlıların odalara yerleştirilmelerinde; yaşlıların karakteristik özellikleri, dini hassasiyetleri, özel bakım ya da huzurevi yaşlısı olup olmadıkları, sağlık durumları ve yaş grupları gibi kriterler göz önünde bulundurulmaktadır.
14. İdari birimlerin yer aldığı blok (A blok) erişilebilirlik açısından ağır rehabilitasyon yaşlılarına diğer bloğun (B blok) alt iki katı huzurevi üst iki katı ise rehabilitasyon yaşlılarına tahsis edilmiştir.
15. Merkezde tam zamanlı olarak 80 personel (kadrolu, 4/D kadrolu, ek ders) görev yapmaktadır. Personele ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

	Unvan	Sayı
1	Müdür ³	1
2	Müdür Yardımcısı ⁴	2
3	Yurt Yönetim Memuru	3
4	Bilgisayar İşletmeni	1
5	Sosyal Çalışmacı	2
6	Fizyoterapist	2
7	Hemşire	7
8	Sağlık Memuru	1
9	Din Görevlisi	1
10	Teknisyen Yardımcısı	2
11	Hizmetli	3
12	Bakım	32
13	Kaloriferci	5
14	Temizlik	14
15	Özel Güvenlik	4
TOPLAM		80

Tablo 1: Merkezde fiilen hizmet veren personel sayısı

2. KORUMA ALTINDAKİ KİŞİLERE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

16. 02.07.2019 tarihi itibarıyla Merkezde 61'i özel bakım ve 64'ü huzurevi olmak üzere toplam 125 yaşlı kalmaktadır.⁵ Merkeze kabul için sırada bekleyen yaşlı sayısı ise 45 civarındadır.
17. 34'ü huzurevi, 33'ü sürekli bakım yaşlısı olmak üzere toplam 67 yaşlı ücretli; 30'u huzurevi, 28'i sürekli bakım yaşlısı olmak üzere toplam 58 yaşlı ise ücretsiz olarak Merkez'de barındırılmaktadır.

3 Merkez Müdürü görevini vekâleten yürütmektedir.

4 Merkez Müdür Yardımcısı görevini vekâleten yürütmektedir.

5 Merkezin olağan yatak kapasitesi 120 olmakla birlikte hâlihazırda barındırılan 125 yaşlının her birinin yatağı mevcut olup ve Merkez idaresi tarafından ek olarak iki tane daha boş yatağın bulunduğu bildirilmiştir.

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

18. Merkezden yararlanan yaşlıların cinsiyet dağılımına bakıldığında; sakinlerin 36'sını kadınlar, 89'unu ise erkekler oluşturmaktadır.
19. Merkez sakinlerinin engel durumlarına göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Engelli Grubu	Huzurevi		Özel Bakım		TOPLAM
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Bedensel	4	12	5	13	34
Zihinsel	-	-	1	1	2
Ruhsal	1	2	2	7	12
Bedensel+Zihinsel	1	-	2	1	4
Bedensel+Ruhsal	1	1	11	10	23
Zihinsel+Ruhsal	1	-	-	1	2
Bedensel+Zihinsel+Ruhsal	-	-	-	-	-
TOPLAM	8	15	21	33	77

20. Merkez sakinlerinin yaş ortalaması 78 olup sakinlerin yaş gruplarına göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Yaş Grubu	Huzurevi Birimi		Sürekli Bakım		Toplam		GENEL TOPLAM
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
59 ve altı	0	0	0	0	0	0	0
60-64	2	6	1	4	3	10	13
65-69	5	12	2	5	7	17	24
70-74	0	12	3	8	3	20	23
75-79	2	9	5	4	7	13	20
80-84	1	9	4	9	5	18	23
85-89	2	3	6	5	8	8	16
90 üstü	0	1	3	2	3	3	6
TOPLAM	12	52	24	37	36	89	125

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELENİN ÖNLENMESİ, DİSİPLİN VE ŞİKÂYET MEKANİZMALARI

21. İşkencenin önlenmesi noktasında Devletin işkence ve kötü muamele yapmama ve önleme konusunda negatif yükümlülüğü olduğu gibi işkence ve kötü muamele iddialarının etkin soruşturulması ve cezalandırılmasında pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır.
22. Ölüm olayları; kurumlarda ihmal olup olmadığının belirlenmesinde oldukça önem taşımaktadır. Merkezde, son beş yıl içerisinde yaşanan ölüm olaylarının doğal ölüm şeklinde gerçekleştiği, ölüm vakaları üzerine bu zamana kadar bir araştırma ve otopsi yapılmasına herhangi bir yetkili merciden talep edilmediği için yapılmadığı ifade edilmiştir.

23. Ziyaret esnasında kendisiyle birebir görüşme gerçekleştirilen Merkez sakinlerinin personel ve idareden memnuniyet duyduğu görülmüş; sakinlerden bu yönde bir şikâyet alınmamış, herhangi bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza iddiası veya bulgusuyla karşılaşılmamıştır.
24. Merkezde kalmakta olan yaşlılar 07:00-22:00 saatleri arasında güvenlik personeline bilgi vermek suretiyle diledikleri zaman izne çıkabilmektedir. Merkeze daha geç bir saatte dönmesi gereken yaşlıların ise özel izin alması gerekmektedir. Bununla birlikte, ilgili mevzuat gereği yaşlıların yıllık doksan gün izin hakkı bulunmaktadır.
25. Merkeze kabulü yapılan yaşlıların eşyaları sosyal servis ve kat personeli tarafından kontrol edilmekte olup kişisel eşyalar dışında yaşlının ihtiyaç duymadığı ve odasında bulundurmasına gerek olmayan eşyalar emanet odasında muhafaza edilmektedir.
26. Merkez idaresi tarafından şimdiye kadar disiplin kuruluna sevk edilen bir yaşlı olmadığı ifade edilmiştir.
27. Merkezde kalan sakinler taleplerini Merkez idaresi ve personeline kolaylıkla iletebildiklerini ifade etmişlerdir. Sakinlerin taleplerini iletmeleri için Merkez girişinde dilek kutusu olduğu da gözlemlenmiştir.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR

28. Merkezlerin konumu, bina tasarımı ve düzeni amacına uygun olmalıdır. Bu nedenle yaşlılara hizmet veren merkezler insani, erişilebilir, güvenli, hijyenik, mahremiyete saygılı, ferah ve bakımlı olmalı, sakinlerin hem bireysel hem de ortak ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Fiziksel koşulların yetersizliği işkence ve kötü muamele kapsamında değerlendirilebilmektedir. Bu çerçevede, Merkezin fiziksel koşullarının oldukça iyi bir halde olduğu, ortak alanların geniş ve ferah, merkez binasının yaşamaya elverişli ve amacına uygun bir şekilde döşendiği gözlemlenmiştir.
29. Yaşlı odalarının ev ortamına uygun olarak döşenmiş olup odalarda standart olarak ahşap malzemedeki yapıları yatak, gardırop, sandalye, masa, etajer ve buzdolabı bulunmaktadır. Ayrıca her bir sakin için yastık, yorgan, battaniye ve nevresim takımı sağlanmaktadır.
30. Yaşlı odalarının her birinde balkon yer almaktadır. Balkon korkuluklarının yükseltilerek güvenli hale getirildiği görülmüştür.
31. Odalarda yaşlıların yatarken uzanabileceği yükseklikte alarm/çağrı butonu düzenekleri bulunmaktadır. Ancak kimi huzurevi yaşlı odalarında bu düzenekler yer almamaktadır.
32. Banyo ve tuvaletler yaşlı odalarının içerisinde olup yaşlılar açısından erişilebilir standartlardadır.
33. Odaların ısınması doğal gazlı merkezi ısıtma sistemi ile sağlanmaktadır. Sakinler ısınma ve sıcak/soğuk suya erişim konusunda hiçbir sıkıntı yaşamadıklarını aktarmışlardır.
34. Merkezin merdiven başlarında yaşlılar için küçük oturma köşeleri oluşturulmuştur. Dinlenme ve televizyon izleme odaları aydınlık, ferah ve sakin olup rahat koltuklarla döşenmiştir.
35. Merkez ortak kullanım alanları ve yaşlı odaları oldukça temiz ve düzenlidir. Sakinlerle yapılan görüşmelerde de Merkezin her zaman temiz ve düzenli tutulduğu ifade edilmiştir.
36. Merkezin, valilik tarafından verilmiş olan "Engelli Erişilebilirlik Belgesi" olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda, Merkezde; bina girişinde rampa, Braille yazılı yönlendirme levhaları ve

bilgilendirme panoları, sesli uyarı sistemine sahip kat asansörü, merdiven tutamakları ve kaydırmaz bantlar bulunmaktadır.

37. Merkezde, kadın ve erkekler için mescit vardır.
38. Merkezde, kantin/market bulunmamaktadır. Ancak idare tarafından her sabah Merkez dışına çıkamayan ya da çıkmak istemeyen sakinlerin siparişlerinin kat personeli tarafından alındığı ve merkez araçlarıyla siparişlerin temin edilerek sakinlere fişi ile teslim edildiği ifade edilmiştir.

3. SAĞLIK, BESLENME VE BAKIM HİZMETLERİ

39. Merkezin sağlık servisinde tam zamanlı olarak görev yapan bir sağlık memuru ve yedi hemşire bulunmaktadır.⁶ Merkezde tam zamanlı olarak görev yapan bir doktor bulunmamakla birlikte, Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin birinci ve ikinci fıkrası uyarınca halk sağlığı müdürlüğünce belirlenmiş bir aile hekimi haftada bir gün Merkezde hizmet vermektedir.
40. Kendileriyle birebir görüşme gerçekleştirilen Merkez sakinleri doktora erişme talepleri olduğunda bu taleplerinin karşılandığını; her gün sağlık personelinin kendilerini ziyaret ettiğini ve hastane randevularının sağlık servisi tarafından takip edildiğini ifade etmişlerdir. Sakinler ayrıca acil durumlarda 112 acil servis hattının aranarak kendilerine müdahale edildiğini aktarmışlardır.
41. Merkez idaresi tarafından yaşlıların sağlık muayenesi için hastaneye personel refakatinde götürüldükleri; hastanede tedavi altına alınan yaşlılardan Merkeze ücretsiz olarak kabul edilenlere daima, ücretli yaşlılara ise 12 saat merkez personelinin diğer 12 saat ise yaşlı yakınlarının refakat ettiği ve personelin refakatçi olarak görevlendirildiği durumlarda Merkezde personel ihtiyacı doğabildiği belirtilmiştir.
42. Merkezin fizyoterapi servisinde iki fizyoterapist tam zamanlı olarak görev yapmaktadır. Merkez fizyoterapisti, egzersizlere aynı kattı bulunan sakinlerin bir arada katıldığını; yaşlılığa bağlı olarak yaşanan güç kaybı nedeniyle sakinlerin aktif spor yapamadıklarını ancak egzersizlere yaşlı katılımında artış gözlemlendiğini ifade etmiştir.
43. Beslenme servisi, aynı zamanda diyetisyen olarak görev yapan Merkez Müdür Yardımcısı Vekili sorumluluğundadır. Yemek listeleri, diyetisyen tarafından yaşlıların sağlık durumlarına uygun olarak hazırlanmaktadır.
44. Merkezde sakinler için yemekhane ve her katta olmak üzere yaşlı mutfakları bulunmaktadır. Yaşlı mutfakları içerisinde ocak, eviye, çamaşır makinesi, raf ve dolaplar ile masa ve sandalyeler bulunmaktadır.
45. Görüşme gerçekleştirilen sakinler, Merkezde üç öğün yemek sağlandığını; yemeklerin doyurucu ve lezzetli olduğunu ifade etmişlerdir.
46. Merkez idaresi tarafından, özel bakım yaşlıları ve Merkezde kalan diğer yaşlıların durumlarının her gün meslek elemanları toplantısında değerlendirildiği, değerlendirme neticesinde verilebilecek bakım ve desteğin yaşlının bulunduğu kat personeline tebliğ edildiği ve bunların takiplerinin bakım ve desteğin türüne göre meslek elemanlarınca yapıldığı bildirilmiştir.

6 Hâlihazırda hemşirelerden ikisinin doğum izninde olduğu ifade edilmiştir.

47. Öz bakımında yardıma ihtiyaç duyan yaşlılar haftada bir kez (cuma günleri) banyo yaptırılmaktadır.
48. Merkezde görevli bir personel tarafından erkek sakinler için haftada bir gün (perşembe günleri) berberlik hizmeti verildiği; kadın sakinler için ise iki-üç ayda bir Merkeze gelen gönüllülerin kuaförlük hizmeti verdiği ifade edilmiştir.
49. Merkezin iki personelinin bulunduğu bir çamaşırhanesi bulunmaktadır. Merkez sakinleri diledikleri zaman çamaşırlarını yıkatabilme imkânına sahiptir. Yaşlıların eşyaları filelere koyularak yıkanmakta; eşyaların birbirine karışmasının önlenmesi için eşyaların türü, rengi, markası, bedeni gibi bilgiler çamaşırhane personelince not edilmektedir. Çamaşırhane personelinin özverili ve titiz çalışmaları ziyaret heyetince de takdirle karşılanmıştır.

4. FAALİYETLER VE GÜNLÜK YAŞAM

50. Merkezde çok amaçlı salon mevcuttur. 250 kişiye kadar kapasitesinin arttırılabildiği ifade edilen bu salonda büyük programlar düzenlenmektedir. Daha küçük programlar ise katlarda yer alan ortak dinlenme/sohbet odalarında gerçekleştirilmektedir.
51. Yaşlılar diledikleri zaman Merkezin hobi atölyesinden faydalanabilmektedir. Atölyede resim malzemelerinin her daim bulunduğu, yalnızca yağlı boyaların personel nezaretinde kullanıldığı ifade edilmiştir. Atölye duvarlarında yaşlılar tarafından yapılan resimlerin asılı olduğu, vitrin dolap içerisinde yaşlılar tarafından boyanan vazoların yer aldığı görülmüştür.
52. Yaşlıların kurs açılması yönünde pek bir taleplerinin olmadığı, yaşlılarla tek tek görüşülerek oluşturulan katılımcı listesi doğrultusunda kurs programlarının oluşturulduğu ifade edilmiştir. Hâlihazırda Salı ve çarşamba günleri yeni açılan Ebru Kursu düzenlenmiştir. Merkez Müdür yardımcısı tarafından yaşlıların kurslara katılmaktaki isteksizliği belirtilerek yalnızca 6 yaşlının kursa devam ettiği bilgisi aktarılmıştır.
53. Merkez bahçesinin bir bölümü hobi bahçesi olarak tasarlanmıştır. İlgi duyan sakinler burada tarımsal faaliyetlerde bulunabilmektedir. Bahçe, yeteri kadar oturma alanlarına da sahiptir.
54. Diğer faaliyetlere ek olarak, Merkez idaresi tarafından dart, dokuz taş yarışmaları, doğa yürüyüşü, il içi ve il dışı gezi programları, yemek ve özel gün etkinlikleri gibi etkinliklerin de düzenlendiği ifade edilmiştir.
55. Merkezde, "7 Yaş 7 Kuşak" isimli bir proje yürütüldüğü; bu proje kapsamında, her cuma günü anaokulu öğrencilerinin Merkeze gelerek yaşlılarla resim, dans, oyun, müzik gibi etkinlikler yaptığı aktarılmıştır. Bu ziyaretlerin çocuklarda yaşlılara saygıyı arttırdığı, yaşlıların da iyi vakit geçirmesi adına faydalı olduğu belirtilmiştir. Nitekim heyetimizin ziyaret tarihi de cuma gününe denk geldiğinden proje kapsamında ziyarete gelen çocuklarla yaşlıların etkinlikleri birebir gözlemlenmiş, yaşlılar ve çocuklar arasında kurulan olumlu etkileşim heyetimizce de iyi bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.
56. Her ayın ilk cuma gününde İl Müftülüğüne bağlı görev yapan vaize ve vaiz Merkeze gelerek sakinler ile manevi çalışmalar yapmaktadır. Ziyaret esnasında da görevli vaiz tarafından Kur'an dinletisi ve dini sohbet etkinliği yapıldığı görülmüştür. Bununla birlikte, Merkez bahçesinin hemen

yanında bir cami bulunmakta; yaşlılar Cuma namazı için Merkezde bulunan mescidi kullanabildiği gibi kolaylıkla bu camiye de gidebilmektedir.

57. Merkezden, şehir merkezine gitmek isteyen yaşlılar için belediye otobüslerinin Merkezin yakınına kadar çağırıldığı; yaşadıkları güç kaybı nedeniyle yardım olmaksızın Merkezden ayrılamayan yaşlılar için talepleri halinde personel eşliğinde Merkez dışındaki işlerinin yaptırılabilirdiği ve yaşlıların her gün Merkez şoförlerine ihtiyaç listelerini ileterek ihtiyaçlarını karşılayabildikleri ifade edilmiştir.

5. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM

58. Yaşlı yakınları, hafta içi her gün 08:00-18:00 saatleri arasında ziyarette bulunabilmektedir. Nöbetçi amirin değerlendirmeleri ışığında yaşlı yakını ziyaret saatlerinde esneklik sağlanabilmektedir.
59. Merkezde, genel ziyaretler ise perşembe ve cumartesi günleri 14:00-16:00 saatleri arasında kabul edilmektedir. Sakinleri ziyaret etmek isteyen grupların Merkezin bağlı bulunduğu İl Müdürlüğü aracılığıyla ziyaret izni alması gerekmekte olup özel günlerde izin alınmaksızın ziyaretçi kabul edildiği ifade edilmiştir.
60. Yaşlıların odalarının her birinde telefon olduğu gözlemlenmiştir. İdare tarafından yaşlıların Merkez içindeki iletişimleri dâhili telefonlarla, merkez dışıyla olan iletişimleri ise Merkezde bulunan ankesörlü telefonlarla ya da kendi cep telefonların ile sağlandığı; acil durumlarda sosyal servis aracılığıyla yaşlıların yakınlarıyla irtibat kurmalarının sağlandığı ifade edilmiştir.

D. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

61. TİHEK'in ulusal önleme mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Bu çerçevede, öncelikle belirtilmelidir ki Merkez idaresi ve personelinin gerek ziyaret esnasında gerekse ziyaret sonrası süreçte özverili ve iş birliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.
62. Alarm/çağrı butonu düzeneklerinin sürekli bakım ya da huzurevi yaşlısı olup olmadığı fark etmeksizin Merkez'de kalan tüm sakinlerin odalarında bulunması ve bunların bulunmadığı odalara düzeneklerin kurulması gerektiği değerlendirilmektedir.
63. Bireylerin yaşam kalitelerine önemli ölçüde etki eden hususlardan birinin zamanını geçirme şekli olduğu göz önünde bulundurulduğunda; yaşlılık dönemlerinde kişilerin fiziksel, sosyal, psikolojik ve duygusal olarak iyi olma halini etkileyecek/destekleyecek rekreasyonel aktiviteler önem teşkil etmektedir. Bu noktada; televizyon seyretme, radyo dinleme gibi pasif katılım faaliyetlere oranla daha aktif katılımı gerektiren aktiviteler kişilerin deneyimleyeceği yaşlılık süreçlerini çok yönlü olarak besleyecektir. Merkezde gerçekleştirilen sosyal faaliyetlerin çeşitliliği, Merkezde açılacak kurslara yaşlıların katılımın sağlamak için birebir iletişim kurulması memnuniyet vericidir. Bu doğrultuda, "7 Yaş 7 Kuşak" projesi gibi yaşlıların interaktif şekilde etkinlikler yapabildiği projelerin arttırılmasının, merkezden ayrılamayan yaşlıların durumlarına uygun şekilde aktif

rekreasyonel faaliyetlere katılımlarının teşvik edilmesinin ve sakinleri faaliyetler konusunda özendirici çalışmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

2. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI'NA YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

64. Bakım personeli sayısının Merkezin ihtiyacı doğrultusunda arttırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**SAMSUN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
HUZUREVİ ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 21

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİÖK	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
CAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
OPCAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Huzurevi ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birini teşkil etmektedir.
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, huzurevleri ve yaşlı bakım merkezlerine ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Samsun Büyükşehir Belediyesi Huzurevi Müdürlüğü, OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden biridir.
6. Ziyaret heyetinde Kurul Üyeleri M. E. G. ve M. A., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı Ç. Ç., Sosyal Hizmet Uzmanı Ş. G. ve Uzm. Psikolog A. Ö. yer almıştır.
7. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 19.02.2019 tarihli 76 no.lu toplantısında alınan kararı ve 17.07.2019 Tarih ve E.503 Sayılı başkanlık oluru ile 26 Temmuz 2019 tarihinde gerçekleştirilen Samsun Büyükşehir Belediyesi Huzurevi Müdürlüğü izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

B. GENEL BİLGİLER

8. Samsun Büyükşehir Belediyesine ait Huzurevi Müdürlüğü; 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ilgili mevzuat hükümleri esas alınarak kurulmuştur.
9. 21.01.2001 tarihli 24325 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Huzurevleri ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği’ne göre huzurevleri, 60 yaş ve üzerindeki kişileri huzurlu bir ortamda korumak, bakmak ve bu kişilerin sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşunu ifade etmektedir.
10. Ziyarete ilk olarak Merkezin müdürü ile bir araya gelinerek Merkez hakkında genel bilgiler alınmış, ardından odalar ve diğer alanlar gezilerek Merkezin sakinleri ve personel ile görüşmeler yapılmıştır. Bu bağlamda, idare ile yapılan görüşmenin ardından huzurevi yaşlılarının bulunduğu katlar gezilmiş, sakinlerle sohbet edilmiş, memnun oldukları ve olmadıkları hususlar öğrenilmeye çalışılmış, ayrıca kaldıkları odaların fiziksel koşulları incelenmiştir. Daha sonra, yemekhane, etkinlik odası, hobi bahçeleri gibi diğer ortak olanlar gezilmiştir. Ziyaret, ilk gözlem ve tespitlerin Merkez idaresiyle paylaşılması için yapılan son görüşme ile sona erdirilmiştir.

1. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

11. Huzurevinde iken, zaman içerisinde bedensel ve zihinsel yeteneklerini değişik derecelerde yitirerek rehabilitasyona, sürekli ve özel bakıma gereksinim duyar hale gelenlere ve evlerinde iken bu duruma gelip, aile yanında bakımı güçleşenlere, her huzurevi bünyesinde tesis edilmesi zorunlu olan özel bakım bölümlerinde ve Sürekli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde hizmet verilmesi gerekmektedir. Merkezde özel bakım bölümü bulunmamaktadır. Huzurevi kabulünden sonra yaşlılığa bağlı güç kaybı yaşayarak bakıma ihtiyaç duyan yaşlıların odalarında bakımları gerçekleştirilmektedir.

1.1. Merkezin Fiziksel Koşulları

12. Merkezin kapasitesi 95 kişi olup, 49 yaşlı odasında toplam 98 yatak bulunmaktadır. Odalar 10 m² olup, oda içinde banyo ve tuvalet bulunmaktadır.
13. Merkez sakinleri odalara özel durumları, yaş aralıkları, karakter yapıları gibi hususların değerlendirilmesi ile yerleştirilmektedir.
14. Merkezde huzurevi birimi yaşlı odaları tek ve çift kişilik odalardan oluşmakta ve tek kişilik odaya kabulü yapılan sakinlerin odalarını daha önceki yaşamına uygun olarak evinden de getireceği eşyalarla düzenlemesine izin verilmektedir.
15. Merkeze ait çift kişilik odalarda oda eşyaları ve teçhizatları standart olup odada; baza, elbise dolabı, buzdolabı, yorgan, nevresim takımı, tuvalet, banyo, televizyon, 2 adet etajerden oluşan standart eşyalar bulunmaktadır.
16. Merkezde kantin bulunmakla birlikte, içme suyu dâhil 6 kalem ürün satışı yapılmaktadır. Diğer tür ihtiyaçlar merkeze yakın marketten karşılanmaktadır.
17. Merkezde her odada telefon mevcuttur, ancak yaşlı yatağına yakın yerde ve banyolarda çağrı butonu bulunmamaktadır. Kendileri ile görüşme yapılan huzurevi sakinleri, seslenerek odalarına

personelin gelebildiğini ifade etmişlerdir. Merkez idaresi ise, her yaşlının odasına çağrı butonlarının yapılmasını planladıklarını ifade etmiştir.

1.2. Merkez Personeli

18. Merkez ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim almış 47 personel ile hizmet vermektedir.
19. Merkezin ziyaret edilmesi sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde merkezde kalan kişilerin, personel ve idareden memnuniyet duyduğu görülmüştür.
20. Merkezde vardiya usulüyle yirmi dört saat çalışan personel bulundurulmaktadır.
21. Merkez kullanımına ait 2 araç olduğu, şoför olarak bir sürekli işçi ve bir kamu görevlisinin bulunduğu ifade edilmiştir. Huzurevi sakinlerinin hastane ihtiyaç ve talepleri de bu araçlar ile karşılanmaya çalışılmaktadır. Araçlar merkez dışında düzenlenen sosyal kültürel faaliyetlere yaşlı transferleri için de kullanılmaktadır.
22. Bakım personellerinin yaşlı bakım sertifikaları, merkeze başlayışları sonrasında akşam kurslarına katılımlarının sağlanması ile aldırılmaktadır.

2. KORUMA ALTINDA BULUNAN KİŞİLER

23. Yaşlılar, merkezde yaşamlarını sürdürebilmek için başvurularını kendileri yapmakta ve başvuru için gerekli evrakları hazırlayarak gerekli sağlık muayenelerinden geçmektedirler. Yapılan başvuru sonrasında merkez sosyal servis görevlileri tarafından yapılan yerinde değerlendirme ile merkeze Huzurevi Yönetmeliği'nde geçen kabul şartlarını sağlayan yaşlıların kabul işlemleri gerçekleştirilmektedir.
24. Merkezde 47 erkek ve 11 kadın olmak üzere hâlihazırda 59 kişi hizmet almaktadır.
25. 60-99 yaş aralığında bulunan ve kendi yaşamını idame ettirebilecek güçte olan yaşlı bireylere hizmet veren merkezde, engelli bireylere yönelik hizmet verilmemesine rağmen 5 zihinsel ve bedensel engelli bulunmaktadır.
26. Merkeze kabulleri sonrasında, yaşadıkları güç veya bilinç kaybı nedeni ile özel bakım ihtiyacı duyan yaşlıların kendilerine vasi tayin edilmesi gerekliliğinin doğduğu, bu işlemlerin uzun süre aldığı, işlemler süresince bakım ihtiyaçlarının merkez tarafından karşılandığı, işlemlerin sonlanması sonrasında kendi durumlarına uygun kurumlara nakillerinin gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.
27. Son beş yılda merkezde vefat eden yaşlı sayısı; 2015 yılında 7 vefat, 2016 yılında 7 vefat, 2017 yılında 6 vefat, 2018 yılında 12 ve 2019 yılında 8 vefat olarak gerçekleşmiştir. Merkez içinde gerçekleşen doğal ölümlerde otopsi istenmediği belirtilmiştir.
28. Vefat eden yaşlıların Ölüm Raporu doktor tarafından düzenlenmekte olup söz konusu vefatların doktor raporunda tamamı doğal ölüm olarak tanımlanmıştır.
29. Geliri olmayan muhtaç yaşlıların Merkeze başvurularında kendilerine öncelik tanınmaktadır. Merkezde 40 kişi ücretsiz olarak kalmakta olup bu kişilere merkezin bulunduğu ilçe kaymakamlığına bağlı sosyal yardımlaşma birimi tarafından 3 ayda bir belirli oranda harçlık verilmesi sağlanmaktadır.

30. Merkez yetkilileri yaşlının kuruluşu kabulü esnasında kendilerinin belirlediği “oda ve katlarda uyulması gereken kurallar” belgesini yaşlılara kabul ettirip imzalattıklarını belirtmiştir. Ayrıca, merkez sakinlerinin merkez içinde yemek saatleri, günlük izin süresi, yatılı izin süresi, ziyaretçi saatleri ve banyo saatlerine uymaları da istenmektedir.
31. Merkezden izinli olarak ayrılmak isteyen huzurevi sakininin gün içerisinde merkez dışına çıkması halinde ilgili personele bilgi vermesi, uzun süreli izinli olarak ayrılmalarda ise izin belgesi düzenlemesi gerekmektedir. Özel durumlarda günlük ve süreli izinlerin uzatılması halinde kişinin merkeze bilgi vermesi gerekmektedir.
32. Kendisini ifade etme güçlüğü yaşayan sakinlerin tek başlarına dışarı çıkmalarına müsaade edilmediği, genellikle yanlarında bir kişinin bu kişilere eşlik etmelerinin sağlandığı ifade edilmiştir.
33. Merkezde çeşitli rahatsızlıklarından dolayı özel bakım ihtiyacı duyan yaşlıların bakım ihtiyacı durumları, disiplin kurulu tarafından tespit edilmekte ve merkezde görevli bakım elemanlarınca takip edilmektedir.
34. Merkezde, yaşlıların huzurevi kurallarına uymamaları halinde haklarında oluşturulan disiplin kurulu kararı ile merkezden uzaklaştırılma kararı verilebildiği, son bir yılda hakkında merkezden uzaklaştırılan kimsenin bulunmadığı ifade edilmiştir.
35. Merkezde yaşlı kabulünden yaşlı ayrılışına kadar verilen hizmetler ile bütün birimlerin çalışmaları, Standart Formlar düzenlenerek yapılmaktadır.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

36. Merkezin erişilebilirlik belgesi bulunmamaktadır. Merkezde, giriş kapısında rampa ve bina içinde iki tane asansör bulunmaktadır. Ancak bina içinde; koridorlarda yürüyüş tutamakları, engelli tuvaleti, giriş katından birkaç basamak ile inilen oturma salonu girişlerinde rampa ve banyo-tuvaletlerde tutamaklar bulunmamaktadır. Gözlemlenen bu eksiklikler ile engelli bireyler için Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği'ne uygun düzenlemelerin yeteri kadar yapılmadığı gözlemlenmiştir.
37. Merkezin fiziksel koşullarının genel olarak iyi ve mevzuata uygun olduğu gözlemlenmiştir.
38. Üç katlı tek binadan oluşan Merkez binasının, Huzurevi sakinleri için uygun bir bina olduğu görülmüştür.
39. Odalarda televizyon, telefon, buzdolabı, kişisel kullanımları için ayrılmış giysi dolapları bulunmaktadır.
40. Odalarda bulunan eşyalar merkez tarafından temin edilmekle birlikte oda sakinleri kendi eşyalarını da getirebilmektedir.
41. Nevresimler Merkez tarafından tedarik edilmekte olup her hafta ve ihtiyaç olduğunda da değiştirilmektedir.
42. Merkezin genelinin ve odaların aydınlatması yeterli seviyede olup Merkez güneş ışığını oldukça iyi almaktadır.

2. KORUMA ALTINDA BULUNAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. İşkence, Kötü Muamelenin Önlenmesi

43. Merkezin ziyaret edilmesi sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde merkezde kalan kişilerin, personel ve idareden memnuniyet duyduğu görülmüş, bir şikâyete rastlanılmamış, herhangi bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza iddiası veya bulgusuyla karşılaşılmamıştır.

2.2. Şikâyet Prosedürleri

44. CPT'ye göre etkili şikâyet prosedürleri kötü muameleye karşı temel bir güvencedir. Bu kapsamda, kurumda tutulan kişilerin kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin hem kurumun idaresine hem de bağımsız organlara başvuru yapabilmesi önem taşımaktadır.² Dünya Sağlık Örgütü, özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyetlerinin incelenmesiyle kurumda yaygın olan problemlerin veya hak ihlallerinin tespit edilebileceğini ve istismar kalıplarının ortaya çıkartılabileceğini ifade etmektedir. Bu kapsamda, yaşlı ve engellilerden alınan şikâyet sayısı da ayrıca önem taşımakta olup çok az sayıda şikâyet bulunması kurumda işler bir şikâyet mekanizmasının bulunmadığının veya özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet mekanizmalarına ulaşamadığının bir göstergesi olabilmektedir.³
45. Merkezde bulunan huzurevi sakinleri ile yapılan görüşmelerde, istek ve şikâyetlerini iletmek üzere rahatlıkla müdürle yüz yüze görüşebildikleri ifade edilmiştir. Talep ve şikâyetlere yönetim tarafından geri dönüş yapıldığı belirtilmiştir.

2.3. Sağlık ve Bakım Hizmetleri

46. Merkezde, doktor bulunmamakta olup, ilaç ve sevk takipleri ve sağlık hizmetleri kadrolu olarak çalışan 5 hemşire ile yürütülmektedir. Düzenli olarak ayda bir yaşlıların kontrol edildikleri hastanede rutin kontrollerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
47. Ayrıca, aile hekimi her pazartesi günü Merkeze gelerek muayeneleri gerçekleştirmekte ve ihtiyaç duyulan ilaç reçetelerinin yazılma işlemlerini gerçekleştirmektedir.
48. İlaç kullanan huzurevi sakinlerinin, ilaçlarını istekleri halinde merkez personeli tarafından verilebildiği gibi kişilerin ilaçlarını kendilerinin de alabildikleri ifade edilmiştir.
49. Şeker hastası sakinlerin günde üç defa kan şekeri ölçümlerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
50. Kendileri ile görüşme yapılan huzurevi sakinleri acil durumlarda ambulansın çağırıldığını, istedikleri zaman, normal kontroller dışında, doktor muayenesi için götürülebildiklerini ifade etmişlerdir.
51. Merkez idaresi tarafından, yaşlılarının aileleri ile gerekli durumlarda iletişim kurulduğu, özellikle kişilerin hastane yatışlarında ailelere bilgi verildiği, hasta refakatini sağlamaları istendiği, refakatçisi olmayan hastalara personelin refakat ettiği ifade edilmiştir.

2 CPT, Means of restraint in psychiatric establishments for adults, CPT/Inf(2017)6.

3 DSÖ, WHO Quality Rights Tool Kit Assessing and Improving Quality and Human Rights in Mental Health and Social Care Facilities, 2012, s.31.

52. Merkezde akşam saatlerinde görevli sağlık personelinin bulunduğu, merkeze ait bir hasta nakil aracının bulunduğu ve merkez şoförünün gerektiğinde kullandığı, acil durumlarda ise 112 acil servis tarafından destek alındığı ifade edilmiştir.
53. Kanser tedavisi görmüş ve Huzurevi görevlileri tarafından bakımlarının ve tedavisinin aksatılmadığını ifade eden bir huzurevi sakini bu süreçte temizliğine özel ihtimam gösterildiğini, eşyalarının ayrı yıkandığını ifade etmiştir.
54. Merkez çamaşırhanesinde her huzurevi sakininin çamaşırlarının yıkandığı, eşyalara numara verildiğinden yaşlıların eşyalarının karışmadığı ifade edilmiştir. 15 günde bir nevresimlerin yıkandığı ayrıca gerekli olması halinde de yıkatıldığı ifade edilmiştir.
55. Samsun Büyükşehir Belediyesi'nde çalışan ve terzilik işleri gerçekleştiren bir personelin merkezin sakinlerine ait eşyalarda tadilata ihtiyaç duyulması halinde yardımcı olduğu belirtilmiştir.
56. Kendileri ile görüşme yapılan huzurevi sakinleri, istedikleri her zaman sıcak suya erişimleri olduğunu, kış aylarında merkezin ısıtılmasında bir sorun olmadığını ve genellikle sıcak olduğunu ifade etmişlerdir. Merkez idaresi, merkezin ısınmasının kömür ile sağlandığını, doğalgazın sadece yemeklerin pişirilmesinde kullanıldığını, ısınmada da doğalgaz kullanımına geçilmesinin planlandığını ifade etmişlerdir.
57. Destek almadan banyo yapamayan yaşlıların pazartesi ve perşembe günleri bakım elemanları tarafından banyo yaptırıldıkları ifade edilmiştir.
58. Kendileri ile görüşme yapılan huzurevi sakinleri, her gün oda temizliklerinin yapıldığını, detaylı temizliklerinin ise iki haftada bir yapıldığını ve istemeleri halinde temizliğin sorun olmaksızın tekrar ettirildiğini ifade etmişlerdir.
59. Ziyaret esnasında bir yaşlının odasındaki banyo zemininin kaygan bir halde olduğu gözlemlenmiş ve bu durum idare ile paylaşılmıştır. İdare gereken işlemin hemen yapılacağını aktarmıştır. Aynı yaşlının yürümekte zorlandığı, banyoda düşmesini engelleyecek tutamacın bulunmadığı da gözlemlenmiştir.
60. Merkez idaresi, bina içinde tadilat ihtiyacı olan bölgeleri ile ilgili planların hazırlandığını ancak ödenek bulamadıklarını, bu sorunu da kısa zamanda çözeceklerini ifade etmiştir. Yaşlı odalarında buton bulunmaması sorununun ödenek bulunmaması nedeni ile yakın zamanda çözülemeyeceği ifade edilmiştir. Kaydırmaz ve tutamaçların yapılmasına ise 2-3 ay içerisinde başlanacağı ifade edilmiştir.

2.4. Beslenme ve Yemekhane

61. Merkezde görevli bir diyetisyen bulunmamaktadır.
62. Yemekhane, binanın -1. katında olup kot farkı nedeni ile bahçeye direkt geçiş yapılabilir bir pozisyonudadır.
63. Merkezde günde üç ana, iki ara öğün yemek verilmektedir. Ara öğünlerin özellikle şeker hastaları için verildiği ifade edilmiştir.
64. Yemek listesi, merkez aşçısının inisiyatifi doğrultusunda ve yaşlıların sağlık durumu gözetilerek hazırlanmaktadır.

65. Personel ve yaşlılar aynı yemekleri yemekte olup yaşlılar tarafından yemeklerin doyurucu ve lezzetli olduğu ifade edilmiştir.
66. Mutfakta 7 görevli personel olduğu ifade edilmiştir.

2.5. Faaliyetler ve Günlük Yaşam

67. Bütçesi Samsun Huzurevi Yaptırma Yaşatma ve Yaşlıları Koruma Derneği tarafından sağlandığı belirtilen merkez dışı etkinliklerinin ayda bir gerçekleştirildiği, araç ayarlanarak katılımcı listesinin personel tarafından hazırlandığı ifade edilmiştir. Merkezde düzenlenen etkinliklere kendi isteği ile veya sağlık sorunları nedeni ile katılmadığını belirten sakinler olmuştur.
68. Kendileri ile görüşme yapılan huzurevi sakinleri, merkezde düzenlenen aktivitelerin ve merkez dışı etkinliklerin yeterli olduğunu, kış döneminde etkinliklerin sayısının arttırıldığını, katılmak isteyen sakinlerin bu etkinliklere katılabildiğini açıklamışlardır.
69. Merkez idaresi tarafından, merkez dışı etkinliklerin genellikle dışarda yemek yemek olarak ayarlandığı, zaman zaman da tiyatro ve sinema etkinliklerinin de yapıldığı ifade edilmiştir.
70. Merkez idaresi, etkinliklere genellikle kadın yaşlıların katıldığını, erkek yaşlıların özellikle merkezde düzenlenen etkinliklere katılmak istemediklerini ifade etmişlerdir. Erkek yaşlıların da katılabileceği, ilgi alanlarına giren etkinliklerin planlandığı, ilk aşamada bocce spor eğitimlerinin verileceği ifade edilmiştir. Ayrıca erkek yaşlıların az katılımlı da olsa ahşap boyama etkinliklerine katıldıklarını da ifade etmişlerdir.
71. Merkez idaresi, Samsun Toptepe Huzurevi ile birlikte Samsun Huzurevi Yaptırma Yaşatma ve Yaşlıları Koruma Derneği tarafından düzenlenen etkinliklere katılım gösterdiklerini ifade etmiştir.
72. Merkezde, yaşlıların psiko-sosyal durumlarının iyileştirilmesi ve günlük yaşamlarını daha aktif ve kaliteli gerçekleştirmeleri ve üretime yönelik çalışmalar içerisinde olmaları amacıyla, merkez içinde ve dışında etkinlikler yapılmaktadır.
73. Merkez içerisinde kurs olmadığı, ancak el işi faaliyetleri için bir el sanatları hocasının geldiği ifade edilmiştir. Ayrıca, halk eğitim müdürlüğünce görevlendirilen bir spor hocasının da olduğu ifade edilmiştir.
74. Merkez idaresi, kış döneminde her hafta gönüllü bir eğitmen ile yaratıcı drama çalışmalarının yapıldığını ifade etmiştir.
75. Merkez idaresi, "Huzur İstasyonu" etkinliği adı ile haftada bir gün saz ve fotoğraf sanatçıları ile birlikte halk müziği etkinliği yapıldığını ifade etmişlerdir.
76. Huzurevi binası içerisinde spor salonu olduğu, yaz dönemi hariç görevlendirilen bir spor eğitmeni olduğu, ancak huzurevi sakinlerinin genellikle ilgi göstermedikleri ifade edilmiştir.
77. Merkezin bahçesinde yaşlıların kullanımına özel hobi bahçesi oluşturulmuştur. Ayrıca bahçe içinde kümes alanı oluşturulmuş olup bahçe içinde tavuk ve bir de köpek beslenmektedir. Bu alanlarla ilgilenmek isteyen sakinler yönlendirilmektedir. Yetkililer huzurevi sakinlerinden sadece 1 kişinin ilgilendiğini ifade etmişlerdir.
78. Kendi aralarında oluşturdukları arkadaş grupları ile çevre gezileri yapan huzurevi sakinleri olduğu ifade edilmiştir.
79. Merkez dışından gelen hediyeler, personel tarafından kontrollü şekilde dağıtılmaktadır.

80. Oda arkadaşı ile uyum sağlayamayan yaşlının sorunlarının giderilmeye çalışıldığı, çözümlenemeyen durumlarda oda değişikliğinin merkez idaresince yapıldığı ifade edilmiştir.
81. Merkez yaşlılarının psiko-sosyal servise bireysel görüşme talebi ile başvuruda bulunmadıkları, görüşme taleplerinin genellikle yaşanan bir sorun sonrasında veya talep olmaksızın çat kapı gelip görüşebildikleri, bu görüşmelerde yapılan paylaşımların genellikle mevcut durumlar ve güncel sorunlar olduğu; geçmiş yaşam olayları ile ilgili paylaşımda bulunmaktan kaçındıkları ifade edilmiştir.
82. Kendileri ile ilgili iş ve işlemlerde de merkez yetkililerinin gereken özeni gösterdiği kendileri ile görüşme yapılan huzurevi sakinlerince dile getirilmiştir. Bir sakin ise merkez personeli sayesinde işlemleri tamamlanarak umreye gittiğini belirtmiştir.

2.6. Dış Dünyayla İletişim, Ziyaret ve Ailelerle Etkileşim

83. Merkeze yönelik ziyaretler Huzurevleri ve Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğine uygun olarak gerçekleşmektedir. Merkeze yönelik ziyaretler, ziyarette bulunacaklar tarafından ziyaret talep formu doldurulması, kuruluşun uygun görmesi ve İl müdürlüğünün onayı ile gerçekleşmektedir.
84. Merkeze, huzurevi sakinlerinin yakınları dışında da ziyaretçi kabul edilmektedir. Randevu sistemi şeklinde işleyen ziyaretçi kabulünde durumlarda öncelikle ziyaretçi formu doldurulmakta, ardından talep uygun bulunursa Merkez tarafından onay verilmektedir. Ziyaretçilerin etkinlik yapmayı talep etmesi halinde salon düzenlemesi yapılmaktadır.
85. Merkezde her odada telefon bulunduğu gözlemlenmiştir. Merkez idaresi yaşlıların kullanımına açık internet olanağı da sunmaktadır.
86. Merkez sakinlerinin aileleri ile sağlık ve diğer konularda görüşme yapıldığı ve huzurevi sakininin de aile etkileşiminin sağlandığı ifade edilmiştir.
87. Merkez sosyal servis personelinin, sakinleri odalarında ziyaret ederek ihtiyaçlarının tespit edildiği ve kendileri ile bu şekilde de iletişim kurulduğu ifade edilmiştir.
88. Huzurevi sakinlerini ziyarete gelen yakınları ortak kullanım alanlarında oturma salonlarında ziyaretçilerini ağırladıkları; ziyaretçilerin yatılı kalmadığı ifade edilmiştir.

D. TAVSİYELER

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

89. Yaşlılık dönemlerinde kişilerin fiziksel, sosyal, psikolojik ve duygusal olarak iyi olma halini destekleyecek: düzenlenen sosyal faaliyet sayısının arttırılmasının, özellikle sakinlerin ilgilerini çekecek konularda kurs düzenlenmesinin, kurum dışı aktivitelerin her mevsim yoğunlaştırılmasının ve yaşlıların kurulan hobi bahçeleri kullanmalarının sağlanmasının huzurevi sakinlerinin genel sağlığı üzerinde pozitif etkileri olacağı düşünülmektedir.
90. Merkez yemekhanesinde, kurum aşçısının inisiyatifinde hazırlanan yemeklerin yaşlıların sağlık ihtiyaçları gözetilerek hazırlanması amacı ile kurumda yapılacak yemeklerin diyetisyen tarafından liste edilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

91. Merkezde engelli bireylere yönelik düzenlemelerin yeterli olmadığı gözlenmiş olup; koridor tutamaklarının ve oda içinde bulunan tuvalet – banyolarda tutamakların yapılması, giriş katından merdiven ile inilen oturma salonuna yürüme güçlüğü çeken veya tekerlekli sandalye kullanan bireyler için uygun boyutlarda rampa yapılması ve her yaşlının odasında acil ihtiyaç durumlarında yaşlıların kullanımı için uyarı butonunun kurularak erişilebilirlik standartlarına uygun hale getirilip belgelendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KARŞI OY GEREKÇESİ

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun en önemli görevi İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmaktır.

Bu kapsamda özgürlüklerinden adli veya idari bir kararla mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları; ceza ve tutukevleri, nezarethaneler, karakollar, kamplar, geri gönderme merkezleri, iltica başvurusunda bulunmuş kişilerin veya diğer yabancı gruplarının bulunduğu nezaret merkezleri, bakım merkezleri, psikiyatri kurumları gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti yürütür.

Görüşülen rapordan huzurevi sakinlerinin kendi istekleri ile buldukları, telefon ve internet gibi hizmetlerden 24 saat faydalandıkları, istedikleri zamanda da buldukları yerden ayrılabilirdikleri anlaşılabilmektedir.

Bu sebeplerle görev alanı dışında kaldığını düşündüğüm huzurevi ziyaret raporuna ve içeriğine katılmıyorum.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

2019 YILINDA GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER

- 1- ADANA SARIÇAM GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 2- MALATYA BEYDAĞI GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 3- OSMANİYE CEVDETİYE GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**ADANA SARIÇAM GEÇİCİ BARINMA
MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 02

KISALTMALAR

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
APT	İşkencenin Önlenmesi Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
CPT	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Suriye'de yaşanan iç savaş ve insani dramlar nedeniyle kitlesel olarak ve yoğun biçimde ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarına yönelik, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti insani bir karar almış ve izlediği açık kapı politikası kapsamında Suriye vatandaşlarını ülkemize kabul etmiştir. Günümüzde sayıları 3,5 milyonu aşan bu kişilere "geçici koruma statüsü" verilerek, bir kısmı çadır kent, konteyner kent ve diğer konaklama biçimlerinde barındırılmak suretiyle koruma altına alınmışlardır.
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda geçici koruma statüsüne alınan yabancıların barındırıldığı geçici barınma merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.
6. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (m) bendine göre "İnsan hakları ve ayrımcılıkla mücadele alanındaki uluslararası gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek, alanındaki uluslararası kuruluşlarla ilgili mevzuat dâhilinde iş birliği yapmak" TİHEK görevleri kapsamında sayılmıştır.
7. Birleşik Krallık Ulusal Önleme Mekanizmasının Oxford Üniversitesi ile birlikte yürüttüğü "Göçmenlerin Alıkonulmasında Ulusal Önleme Mekanizmalarının Rolü Projesi" ilk aşamasında 18.10.2016 tarihinde Kurumumuza bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Proje kapsamında ülkemizin yanı sıra, Yunanistan, İtalya ve Macaristan gibi yoğun göç alan ülkelere de benzer ziyaretler düzenlenmiştir. Projenin ikinci aşamasına ise, göç dalgasından en çok etkilenen ülkeler olarak Yunanistan ve Türkiye dâhil edilmiş ve bu aşamada yasadışı göçmenlerin tutulduğu yerlerin

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

ulusal önleme mekanizmalarınca ne şekilde izlendiğini yakından görmek, Birleşik Krallık, Yunanistan ve Türkiye'nin ulusal önleme mekanizmaları arasında konuya ilişkin bilgi ve deneyim paylaşımını sağlamak, kapasitelerin güçlendirilmesine destek olmak, yeni iş birliği fırsatlarının yolunu açmak amaçlanmıştır.

8. Göçmenlerin Alıkonulmasında Ulusal Önleme Mekanizmalarının Rolü Projesi çalışmaları doğrultusunda ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 9-1/j maddesi uyarınca, 04/09/2018 tarih ve 16949670-704.02-3229 sayılı TİHEK Başkanlık görev emri üzerine 10.09.2018 tarihinde Adana Geçici Barınma Merkezine haberli bir ziyaret düzenlenmiştir.
9. Ziyaret heyetinde TİHEK UÖM Birim Sorumlusu hâkim ..., Dış İlişkiler ve Proje Birim Sorumlusu ..., Uzman Yardımcıları ... ile ... ve Birleşik Krallık UÖM'sinde görev yapan ... ile ... yer almıştır.
10. Bu rapor, Kurumumuzun UÖM görevi kapsamında ve göçmenlerin tutulduğu yerlerdeki koşullar ile bu koşulların izlenmesine yönelik olarak Oxford Üniversitesi bünyesinde yürütülen araştırma projesi çerçevesinde 10.09.2018 tarihinde Adana Geçici Barınma Merkezine yapılan izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

1. ADANA SARIÇAM GEÇİCİ BARINMA MERKEZİNE İLİŞKİN BİLGİLENDİRME

11. Adana Sarıçam Geçici Barınma Merkezi, 2013 yılında 2136 çadırla kurulmuş olup 2017 yılında konteyner kente dönüştürülmüştür. 6136 konteyner bulunan ve 540 bin metrekare alan üzerine kurulan Merkez hem ülkemizdeki hem de Dünyadaki en büyük konteyner kenttir.
12. Merkez kapasitesi 30.680, mevcudu 26.087 kişidir. Ziyaret tarihinde Merkezde kalanların tamamı geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerdir. Ziyaret tarihinde boş konteyner olmadığı ifade edilmiştir. Merkezde kalanların çoğunluğunun Suriye'nin kırsal bölgelerinden gelen ve maddi durumu iyi olmayan kişiler olduğu ve olanağı olanların şehirde yaşamayı tercih ettiği ifade edilmiştir.
13. Merkezdeki geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin 5.898'i kadın, 5.152'si erkek, 15.056'sı çocuk, 156'sı ise (70-100 yaş arası) yaşlıdır. Merkezde 2'si görme, 4'ü ruhsal, 10'u işitme, 60'ı ortopedik ve 34'ü zihinsel engel olmak üzere toplam 110 engelli kişi kalmaktadır.
14. Geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin istedikleri zaman Merkezden ayrılabilirdiği; geçici barınma merkezlerinde kalmak için belirli bir süre sınırlaması bulunmadığı, bu kapsamda 5 yıldır Merkezde kalanların olduğu ifade edilmiştir.
15. Geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin her birine hijyen ve yiyecek malzemesi masrafları için AFAD Kart ve Kızılay Kart verilmektedir ve her iki karta aylık 50 TL yatırılmaktadır. Kartlar için herhangi bir yaş sınırlaması bulunmadığından her ay kişi başı toplam 100 TL verilmektedir.
16. Merkezde evlilik konusunda Türk yasaları geçerli olduğundan 18 yaş altı evliliklere izin verilmemektedir.
17. Konteyner Kentte faaliyet yürüten ya da Merkeze yardımda bulunan STK bulunmamaktadır. Yardımların adil bir şekilde dağıtılması amacıyla Merkez bağış kabul etmemekte; bağışlar,

Merkezdeki herkesin eşit bir şekilde faydalanabilmesi için yalnızca Kızılay üzerinden yapılabilmektedir.

2. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi ve Şikâyet Prosedürleri

18. İşkence ve kötü muamelenin önlenmesinde Devletin negatif yükümlülüğü olduğu gibi pozitif yükümlülüğü de bulunmakta; bu doğrultuda Devlet, yalnızca işkence ve kötü muamelede bulunmama yükümlülüğünü değil işkence ve insanlık dışı muamelede yol açabilecek etmenleri ortadan kaldırma ve işkence ve kötü muamele iddiaları karşısında etkili soruşturma yapma yükümlülüğünü de taşımaktadır. Alıkonulma merkezlerinde işkence, kötü muamele veya onur kırıcı durumlara yalnızca kişinin fiziksel veya psikolojik şiddet ve baskıya maruz kalması değil, alıkonulduğu mekânın fiziksel koşulları, sağlanan hizmetlerdeki aksaklıklar, şikâyet mekanizmalarının düzgün işlememesi gibi hususlar da neden olabilmektedir.
19. Ziyaret sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin, Merkezin genel durumundan ve Merkez yönetiminden memnuniyet duyduğu gözlemlenmiş; Merkezde olası bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza iddiasıyla karşılaşmamıştır.
20. İdare, her mahallede geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin arasından sözü dinlenen bir kişinin mahalle sorumlusu olarak belirlendiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte mahalle sorumlularının herhangi bir yetkisi olmadığı, bu görevin gönüllülük esasına dayandığı, mahalle sorumlularının tek işlevinin Merkezde kalanların istek ve şikâyetlerini idareye iletmek olduğu belirtilmiştir. Mahalle sorumlularının ilettiği şikâyetlerinse daha çok elektrik ve su gibi hizmetlerde yaşanan aksaklıklara ilişkin olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, mahalle sorumlularının kendi akrabaları arasındaki sorunlarda arabuluculuk yapabildikleri de ifade edilmiştir.
21. İdare, Merkezde kalanların istek ve şikâyetlerinin yönetime ulaşması için üçlü bir sistem oluşturulduğunu, bu kapsamda her mahalle için ayrı ayrı belirlenen mahalle sorumlularının yanı sıra öğretmenlerin ve imamların da Merkezde kalanların ihtiyaçlarını idareye bildirdikleri ifade edilmiştir. Ayrıca, geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin şikâyetlerini Emniyet Bürosuna ve idari yönetime doğrudan iletebildiği, şikâyet konularının daha çok çocuk ve komşu kavgası olduğu belirtilmiştir.
22. Merkezde kalanlarla yapılan görüşmelerde istek ve şikâyetlerini doğrudan idareye yapmayı tercih ettikleri ifade edilmiş, idare de geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin daha çok idareye yüz yüze şikâyet etme yolunu tercih ettiklerini belirtmiştir.

2.2. Fiziksel Koşullar

23. Merkezde ortak kullanım alanı olan okullar, seralar, meslek edindirme kursları ve sağlık merkezinin yanı sıra 3 farklı noktada market ve 8 camii bulunmaktadır. Ayrıca, Merkez, sıcak bir şehirde kurulduğundan yol kenarlarında üstü kapalı oturma alanları yapılmıştır.
24. Geçici barınma merkezlerinin yaşam alanları mahallelerden oluşmaktadır. Merkezde a, b, c, d... şeklinde ilerleyen toplam 10 mahalle bulunmaktadır.
25. Yaklaşık 30 bin kişilik kapasiteye sahip Merkezde konteynerler iki katlıdır. Kişi başına düşen ortalama kapalı alan 6 m²'dir. Hem kapalı alanın genişletilmesi hem de sıcaktan korunmak için

konteynerlerin balkonlarının sıklıkla tente ile kapatıldığı gözlemlenmiştir. Konteynerler mutfak-oturma alanı, yatak odası ve banyo olarak ayrılmıştır.

26. Her bir konteynerde yalnızca bir ailenin ve en fazla 7 kişinin kalmasına izin verildiği ifade edilmiştir. 7 kişiyi geçen ailelere ikinci bir konteyner verilmesi hususunun değerlendirilmesi için yeni konteynerde kalacak kişilerden en az ikisinin 18 yaşında olması gerekmektedir. Ayrıca, yeni evli çiftlere yeni bir konteyner verilememekte; çiftlerin, çocukları olması durumunda ayrı bir konteynere geçmesine izin verilmektedir.

Akrabalara yakınlık, komşular ile ilişkiler gibi hususlar da yer değişikliği taleplerinin değerlendirilmesinde dikkate alınmaktadır.

27. Merkeze kabul edilen herkese ilk girişte (her konteyner için) 1 adet ocak, 1 adet vantilatör, 1 adet ısıtıcı, kişi başı yatak, örtünme malzemesi ve tencere gibi mutfak araçları verilmektedir. Ayrıca, her konteynerde çamaşır makinesi de bulunmaktadır.
28. Konteynerlerde ısınma merkezi sisteme bağlı kalorifer peteği ile yapılmaktadır, bu konuda herhangi bir şikâyet ileten olmamıştır. Görüşme yapılan kişilerden bazıları ise havanın çok sıcak olmasına rağmen idarenin konteynere klima takılmasına izin vermemesinden şikâyet etmiştir.
29. Merkezde 13 artezyen su kuyusu ve su deposu bulunduğu, ayrıca su temini için ASKİ'den de destek alınabildiği dile getirilmiştir. Çeşme suyu aynı zamanda içme suyu olarak kullanılmakta, Merkez personeli ve Halk Sağlığı Merkezi haftada 2 gün suyun kontrollerini yapmaktadır. Merkezin tam biyolojik atık arıtma sistemi de bulunmaktadır. Ancak su 24 saat verilememekte, günde 3 defa belirli saatlerde verilmektedir. Ancak suyun belirli miktarlarla sınırlı olarak verilmesinin nedeni suyun arıtmasında yaşanan teknik bir sorundur: Fazla kullanım nedeniyle su arıtılamamakta, arıtılamayan suyun kullanılması sorunlara neden olmaktadır.
30. Sıcak su ise bölgenin iklim özelliğine uygun olarak güneş enerjisi panelleriyle sağlanmaktadır. Görüşmelerde sıcak su konusunda bir sorun olmadığı ifade edilmiştir.
31. Merkezin temizliğinden ise hem personel hem de geçici koruma statüsüne sahip Suriyeliler sorumludur. Personel, Merkezin ana arterlerini temizlemekte, geçici koruma statüsündeki Suriyeliler ise kendi sokaklarını/evlerinin önünü temizlemektedir. Çöplerse, günde iki kez Belediye tarafından toplanmaktadır. Ziyaret sırasında Merkezin genel olarak temiz ve düzenli olduğu gözlemlenmiştir.

2.3. Sağlık Hizmetleri

32. Merkezde sürekli sağlık hizmeti verildiği, bu kapsamda 3 pratisyen hekimin (aile doktoru olarak), 7 pratisyen doktorun, 1 kadın doğum uzmanının, 1 diş hekiminin, 1 koordinatör doktorun ve 18 hemşirenin sağlık merkezinde görev yaptığı; poliklinik hizmetine ek olarak ayrıca acilde, üç ayrı ekip halinde 24 saat görev yapan 12 sağlık personelinin bulunduğu ifade edilmiştir
33. Polikliniklerin 8 saat hizmet verdiği, 3 uzman ve pratisyen hekimin görev yaptığı ve
34. Polikliniklerde 24 saat tercüman beklediği dile getirilmiştir.
35. Genel olarak 24 saatte 150'si acil olmak üzere toplam 800-850 civarında hastanın muayenesinin yapıldığı iletilmiştir.

36. Merkezde görev yapan doktorların ve hemşirelerin bir kısmı geçici koruma statüsüne sahip Suriyelidir. İzin ile çalışan Suriyeli hekim ve hemşirelere göreve başlamadan önce Sağlık Bakanlığı tarafından eğitim verildiği ve Türk vatandaşı sağlık çalışanlarının yanında çevirmen bulunduğu ifade edilmiştir.
37. Merkezde yataklı tedavi imkânı bulunmamaktadır; acil bir durum olduğunda hastaların diğer hastanelere sevkleri sağlanmaktadır.
38. Merkez tarafından, Merkeze ait bir ambulans bulunduğu ifade edilmiştir.
39. Önleyici sağlık hizmeti olarak bağışıklama ve önleyici-koruyucu sağlık hizmeti verildiği ve Merkezde salgın hastalık yaşanmadığı belirtilmiştir.
40. Kadın doğum uzmanı Suriye vatandaşı olup erkektir. Doktor, cinsiyeti nedeniyle bir sorun yaşanmadığını ifade etmiştir.
41. Hastaların reçeteleri görevliler tarafından sabah toplanmakta ve eczaneye gönderilmekte, öğleden sonra ilaçlar merkeze getirilmektedir. Hastalar, ilaçlarını kimliklerini göstererek almaktadır.
42. Sağlık merkezinde muayene için bekleyen kişilerle de görüşülmüş, doktorların kendilerine karşı tavırlarında bir olumsuzluk bulunmadığı, muayene edildikleri, talep etmeleri durumunda kadın doktorla görüşebildikleri ifade edilmiştir.
43. Merkezde psikososyal destek hizmetleri bulunmamaktadır; gerekli gördüğünde merkez doktoru muayeneden sonra hastayı psikiyatri servislerine sevk etmekte ve hastanın durumunu takip etmektedir.
44. Kimi durumlarda Sağlık Bakanlığı tarafından karşılanmayan sağlık-tedavi giderlerinin Kaymakam tarafından karşılandığı ifade edilmiştir.

2.4. Eğitim

45. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimi verilen Merkezde 148 derslik bulunmaktadır. Yeni inşa edilen lise binasıyla birlikte, anaokulu hariç yeni binaya ihtiyaç duyulmadığı ifade edilmiştir.
46. Yeni inşa edilen lise binası hariç okullar klima ile ısıtılmakta ve soğutulmaktadır. Lisede ise merkezi ısıtma ve soğutma sistemi bulunmaktadır.
47. Ülkemizde olduğu gibi Merkezde de ilk ve ortaöğretim zorunlu, lise isteğe bağlıdır. İdare tarafından, Merkezde okula giden öğrenci sayısının 8100 olduğu ve her düzeyde okullaşma oranının %98 olduğu belirtilmiştir. Kayıt dönemi, Merkezde yapılan anonslarla duyurulmaktadır. İdare, yakın zamanda geçici koruma statüsüne sahip Suriyeli çocukların okul kaydının yapılmaması durumunda polisin devreye gireceğini ifade etmiştir.
48. Merkezde 156 kadrolu öğretmen ve 368 Suriyeli öğretmenin görev yaptığı iletilmiştir.
49. Çocuklarla yapılan görüşmelerde ilköğretim çağındaki olanların genellikle okula gittikleri, defter, kitap, kalem gibi okul malzemelerinin Merkez tarafından çocuklara verildiği, derslerin Arapça ve Türkçe olduğu öğrenilmiştir.
50. Zihinsel engelli çocuklar için özel eğitim imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca 18 yaşında sağır ve dilsiz çocuğu olduğunu ifade eden bir kişi de çocuğunun özel bir eğitim programı olmadığını ifade etmiştir.

Çocuk Dostu Alanlar

51. Kızılay ve UNICEF tarafından organize edilen ve öğretmen ve sosyolog gibi farklı meslek gruplarından gönüllülerin hizmet sunduğu çocuk dostu alanların temel hedefi kendilerine güvenen ve haklarını bilen çocuklar yetiştirmektir.
52. Burada çocuk koruma programları (hijyen, diş sağlığı, trafik vb. eğitimler) ile iletişim, liderlik, akran zorbalığı, erken evlilik (bu eğitim çocuklara aileleriyle birlikte verilmektedir), kişisel eğitim gibi konularda çocuklara eğitim verilmektedir.
53. Çocuk dostu alanlarda resim, satranç, sinema ve çeşitli oyun faaliyetleri yapılmasının yanı sıra 23 Nisan gibi özel günler de kutlanmakta, çocuklara ilham verici sergiler yapılmakta (örneğin başarılı kadınlar sergisi yapıldığı ifade edilmiştir), ağaç dikimi gibi etkinlikler de yürütülmektedir.
54. Çocuklara psikososyal destek sağlanan bu alanlarda, örneğin engelli bir çocuğun sosyal içermesi veya eşitlik-adalet hususlarında, kaynaşma gibi sosyal uyum çalışmaları yapılmaktadır.
55. 2018 yılının Ekim ayından ziyaret tarihine kadar 3800 civarında çocuğun asistan gönüllü eğitici olduğu ifade edilmiştir. Ancak; Mevcut çocuk sayısı (15.056) göz önünde bulundurulduğunda sayısı 2 adet olan çocuk dostu alanların sayısının artırılması ve farklı mahallelerde de açılması talep edilmiştir.

2.5. Günlük Yaşam ve Faaliyetler

56. Merkezde geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin zaman geçirmesine, meslek edinmesine ve çalışabilmesine imkân veren bir dizi faaliyet, kurs ve atölye bulunmaktadır. Bu kapsamda 4 adet bilinçli hamilelik ve bebek bakımı, 4 adet el sanatları, boncuk ve çiçek kursu, 4 adet biçki dikiş kursu, 1 adet mantar yetiştiriciliği kursu, 4 adet Türkçe kursu, 2 adet örtü altı seracılık kursu verildiği ve kurslarda eğitim verilen öğrenci sayısının ortalama olarak 250 kişi olduğu ifade edilmiştir.
57. Merkezde spor etkinlikleri bağlamında 2 çim saha, 6 basketbol sahası bulunmaktadır.
58. Merkezde Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin kendilerine tahsis edilen 4 adet çok amaçlı salonda kimisi yerel olmak üzere çeşitli ihtiyaç malzemelerinin satışına izin verildiği görülmüştür.

Örtü Altı Seracılık Kursu

59. Merkez içerisinde 50 bin m² sera kurulduğu, buralarda patlıcan, erik, kaysı gibi meyve-sebzelerin ekimi ve bakımı konusunda Halk Eğitim Merkezi tarafından eğitim verildiği ifade edilmiştir. Örtü altı seracılık kursunda 15 yaş üzerinde olanlar eğitim alabilmektedir. Daha küçükler ancak aileleriyle birlikte eğitimlere katılabilmektedir. Tarım faaliyetlerinden elde edilen ürünler, tarlalarda çalışanlara ve Merkezdeki ihtiyaç sahiplerine (kimsesiz, dul, yetim) öncelik verilmek suretiyle geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilere dağıtılmaktadır.

Biçki Dikiş Kursu ve Atölyesi

60. Halk Eğitim Merkezi ile ortaklaşa yürütülen biçki dikiş kurslarında 30'u kadın 40'ı erkek olmak üzere toplam 70 kişi eğitim almaktadır. Eğitim veren 4 öğretmen bulunmaktadır. Kurs verildiğinden beri 400 öğrenciye eğitim verildiği ifade edilmiştir. 56. Burada eğitim görenler başlangıç seviyesinden ustalık seviyesine kadar ilerlemekte, daha sonra dikiş atölyesinde çalışabilmektedir. Bu eğitimle dışarıda da iş bulunmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir.

61. Atölyede klima bulunmakla birlikte atölyenin oldukça geniş bir çadıra kurulmasının havalandırmanın yetersiz kalmasına yol açtığı görülmüştür.
62. Atölyede parça başı değil, saat üzerinden ücret alınmaktadır. Çalışanlar, yemek ve istirahat için molaların olduğunu ifade etmiştir.
63. Öğretmen, çocukların çalışmasına izin verilmediğini, küçük çocukların ancak çok ısrar etmesi durumunda ailesi ile birlikte atölyeye gelebildiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte atölyede çok sayıda çocuk olduğu gözlemlenmiş ve çocukların bir kısmı ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşülen çocukların yaşları 12-16 arasında değişmektedir. Çocuklar okula gittiklerini, ancak okulun tatilde olması nedeniyle atölyeye ailesinin yanında geldiğini söylemiştir.

Boncuk Kursu

64. Merkezdeki boncuk işleme ve el işi kurslarından yaklaşık 1000 ailenin faydalandığı ve ek gelir elde ettiği, bu kurslara genelde kadınların rağbet gösterdiği belirtilmiştir.
65. Firmalar, işlenmesini istediği ürünleri göndermekte, kursiyerler dakika veya boncuk başı ücretlendirilmektedir. Boncuk başı 3,5 TL ücret verilmektedir.
66. Çocukların anneleriyle birlikte kursa geldiği, evde çalışma imkânı olsa da kursiyerlerin atölyeye gelmeyi tercih ettiği, burada kişilerin psikolojik olarak birbirlerine destek olduğu ifade edilmiştir.

2.6. Dış Dünya ile İletişim, Ziyaret ve Ailelerle Etkileşim

67. Diğer geçici barınma merkezlerinden farklı olarak Adana Sarıçam Geçici Barınma Merkezinde kalan geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin giriş-çıkışlarının kontrolünün sağlanması için parmak izi alınmaktadır. İdare, günlük olarak Merkeze 5000 civarında kişinin giriş yaptığını ve bir o kadar da çıkış olduğunu ifade etmiştir.
68. Geçici koruma statüsüne sahip Suriyeliler, sabah 8.00'den itibaren Merkez dışına çıkabilmektedir ve 48 saat dışarıda kalma hakkına sahiptir. Bunun dışında her 6 ay için 15 günlük izinleri de bulunmaktadır.
69. Bazı durumlarda, özellikle erkeklerin çalışmak amacıyla Merkeze birkaç ay süreyle hiç gelmediği, daha sonra Merkeze geri dönmek istediği, eğer kişinin ailesi Merkezde kalıyorsa Kaymakam tarafından aile birleştirme kararı verilerek söz konusu kişinin Merkeze geri alınabildiği ifade edilmiştir.
70. Merkezde kalan kişilerin aile yakınları ziyaret için geldiğinde konteyner kentte kalamamaktadır. Onun yerine Merkezin ana nizamiyesinde bulunan misafir çadırında görüşmeler gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte bayramlarda 1. derece akrabaların Merkezde kalmasına izin verildiği ifade edilmiştir.

2.7. Kırılgan Gruplar

71. Dezavantajlı, hassas ya da özel ihtiyaçları olan gruplar olarak da tanımlanan kırılgan gruplar genellikle topluma kıyasla daha zayıf bir konumda bulunan, korunmaya ve desteğe ihtiyaç duyan, istihdam, eğitim, sağlık, politika gibi hayatın farklı alanlarına katılmakta zorlanan, dezavantajlı konumu nedeniyle toplumdan dışlanan ve ayrımcılığa maruz kalma riski altında bulunan kişileri içermektedir. Merkezde kırılgan grup olarak kabul edilebilecek engellilere, yalnız yaşayan

kadınlara ve sağlık durumları nedeniyle özel ihtiyaçları olan gruplara yönelik bir takım tedbirler alındığı gözlemlenmiştir.

72. Fiziksel engelli bireyler için Merkezde gerekli düzenlemelerin yapıldığı ve konteynerlerin girişine ve sağlık merkezi gibi alanlara rampaların koyulduğu, bu kişilerin market, sağlık merkezi ve camiye yakın engelli konteynerlerine yerleştirildiği ve engelli konteynerlerinde tutamaçlar vasıtasıyla tuvaletlerin ve banyoların erişilebilirliğinin sağlandığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, fiziksel engeli olan kişilere tekerlekli sandalyeler Merkez tarafından verilmektedir. İdare, bu kapsamda, 40 kişiye manuel tekerlekli sandalye verildiğini, buna ek olarak ihtiyaç halinde verilmek üzere 200 manuel tekerlekli sandalye daha talep edildiğini, elektrikli sandalyeninse ancak alımının desteklenmesi durumunda verilebileceğini, bu yardımların ise UNICEF ve Kızılay tarafından yapılabileceğini; ancak bu zamana kadar bu yönde bir yardım alınmadığını ifade etmiştir.
73. Gebelerin düzenli kontrollerinin her ay Merkezdeki kadın doğum uzmanı tarafından yapıldığı, gerekirse hastanelere sevklerinin sağlandığı belirtilmiştir.
74. Merkez idaresinin sağlık durumu nedeniyle dezavantajlı durumda olan kişiler için özel önlemler aldığı da gözlemlenmiştir.
75. Geçici koruma statüsüne sahip Suriyeli bir ailenin talebi üzerine bir konteynerde yatağa ve cihazlara bağlı küçük bir çocuk ziyaret edilmiştir. Ailesinin herhangi bir talebi bulunmamaktadır. İdare ile yapılan görüşmede çocuğun bağlı olduğu cihazların düzgün çalışması ve olası elektrik kesintilerinde cihazın çalışmaya devam etmesi için konteynere klima ve jeneratör takıldığı ifade edilmiştir.
76. Kelebek hastalığı olan bir çocuk içinse gerekli sevklerin yapıldığı, Merkezde yalnızca söz konusu çocuğa elektrikli sandalye tahsis edildiği, konteynere klima takıldığı ifade edilmiştir.
77. Merkezde yalnız yaşayan 200'e yakın kadın bulunduğu, bu kişilerin ailesinin yakınlarına yerleştirildiği, istihdam ve yardım konularında özellikle göz önünde bulundurulduğu ifade edilmiştir.

2.8. Personel

78. Merkezde 122 güvenlik görevlisi, 10 itfaiye memuru, 40 tercüman, 7 pratisyen hekim, 3 uzman doktor, 18 hemşire, 1 kadın doğum uzmanı, 1 diş hekimi, 1 koordinatör doktor, 1 imam ve 70 temizlik personelinin görev yaptığı ve görevlilere insan hakları eğitimi verilmediği ifade edilmiştir.
79. Merkezde psikososyal hizmet bürosu bulunmadığından sosyal hizmet uzmanı, psikolog veya psikiyatrist görev yapmamaktadır.
80. İdare, son bir yıl içerisinde işkence ve kötü muamelede bulunduğu iddiasıyla hakkında işlem başlatılan personel olmadığını belirtmiştir.

2.9. Güvenlik

81. Merkezde 20 güvenlik kulesi ve 122 adet kadrolu güvenlik görevlisi bulunmaktadır. Güvenlik görevlileri Merkezde devriye gezmektedir.
82. Merkezde 7 hırsızlık, 15 kasten yaralama, 1 uyuşturucu madde kullanımı, 1 çocuk istismarı, 1 aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali, 20 aileye küçük yaşta evlilikten dolayı "reşit olmayan kişi ile cinsel ilişki suçu" hakkında işlem yapıldığı; ancak son bir yıl içerisinde ölümlü

vaka yaşanmadığı, bununla birlikte geçmişte 1 ölümlü adli vaka yaşandığı dile getirilmiştir. Ancak, İdare, Merkez kapasitesi göz önünde bulundurulduğunda çok fazla asayiş sorunu yaşanmadığını belirtmiştir. Adli vakalarda polis devreye girmektedir.

83. Yangın güvenliği bakımından Merkezde İtfaiye Hizmet Bürosu ile 2 itfaiye aracı bulunmakta, 10 personel görev yapmaktadır. Ayrıca her sokağın başında görünür bir yerde yangın tüpü bulunmaktadır. Herhangi bir olay olduğunda itfaiye en kısa süre içinde müdahale edebilmektedir. Çadır döneminde daha çok yangın çıktığı, ancak ölümle sonuçlanan bir vaka yaşanmadığı belirtilmiştir.
84. Merkezde yol güvenliği de sağlanmıştır. Çok fazla çocuk olduğu için merkez içerisine araçla girmek yasak olup yalnızca market araçları Merkeze girebilmektedir. Bunun dışında, Merkez nizamiyesinde araçlarla yayaların yollarının telle ayrıldığı ve yayalar için yürüyüş yolu tahsis edildiği gözlemlenmiştir.

C. TAVSİYELER

85. Öncelikle Merkezde kalanlarla yapılan görüşmelerde gerek hiçbir şikâyetin bulunmaması ve her fırsatta memnuniyetin dile getirilmesi, gerek Merkezin fiziksel koşullarının oldukça iyi olması ve çalışma ile sosyal imkânların bulunması, gerek ise de Merkez idaresinin kırılgan gruplara ilişkin gösterdiği hassasiyet ve aldığı önlemlerden dolayı Merkez ve idarenin çabaları takdire şayandır.

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

86. UNHCR, Olağanüstü Haller El Kitabında silahlı çatışmaların ve olağanüstü durumların bireysel, ailesel ve toplumsal düzeyde çok çeşitli sorunlara yol açtığını, mültecilerin ve diğer statüdeki kişilerin önemli ölçüde farklı şekillerde kayıp, acı, parçalanma ve şiddeti deneyimlediğini, bu durumdan ruh sağlıklarının ve psikosozal iyilik hallerinin etkilendiğini ve ruh sağlığı problemlerine karşı kırılganlıklarının arttığını ifade etmektedir. UNHCR, psikosozal desteğe ihtiyaç duyan mültecilerin bu desteğe erişememesi durumunda, kişinin baş etmekte zorlandığı stresin sağlık sorunlarına yol açabileceğini ve toplumsal ve ev içi şiddeti arttırabileceğini, insani krizlerin depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, alkol ve madde bağımlılığı gibi ruhsal sorunların ortaya çıkma riskini arttırdığını ve bunun da kişilerin kendisine ve kendisine bağımlı kişilere bakma becerisini düşürdüğünü; uzun süreli stresin çocukların gelişimine zarar verdiğini ve çocuklarda fiziksel ve ruhsal hastalık riskini arttırdığını, ayrıca bu kişilere bakım verenlerin de aşırı stres altında kaldıklarını belirtmektedir. Bunların yanı sıra, psikosozal desteğe ihtiyaç duyanlara bu desteğin sağlanmasındaki başarısızlığın güvenilirliğe zarar verebileceğini ve medyaya da olumsuz yansıtılabileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle de UNHCR, psikosozal destek hizmetlerinin sağlanmasına önem vermektedir.² Ayrıca, Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönergenin 21 inci maddesinin 2 inci fıkrası gereği geçici barınma merkezlerinde “psikosozal hizmet bürosunun bulunması esastır.” Merkezde, psikosozal hizmet bürosunun bulunmadığı ifade edilmiştir. Her ne kadar genel sağlık hizmetleri içerisinde ilgili kişilerin psikiyatri servislerine sevklerinin yapılmasıyla Merkezde kalan kişilerin psikosozal destekten tamamen mahrum bırakıldıklarını söylemek mümkün olmasa da söz konusu

2 <https://emergency.unhcr.org/entry/221630/mental-health-and-psychosocial-support>.

Yönergeye uygun bir şekilde Merkezde psikososyal hizmet bürosunun kurulmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Böylece yalnızca Merkezde kalanların değil, desteğe ihtiyaç duyan personelin de bu gereksinimin giderilmesi mümkün olabilecektir.

87. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28'nci maddesi çocuğun eğitim hakkını güvence altına almıştır. Sözleşme'nin 23'üncü maddesine göre "Taraflar devletler zihinsel ya da bedensel engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul eder." Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 24'üncü maddesi de engellilerin eğitim hakkını güvenceye almaktadır. BM Engelli Hakları Komitesi, silahlı çatışma dönemlerinin içermeci eğitim hakkına orantısız bir etkide bulunduğunu ifade ederken özellikle engelli çocukların başkalarıyla eşit koşullarda eğitim hakkının sağlanması gerektiğini ve olağanüstü durumlarda engelli bireylere eğitim verilmesine gerek olmadığı gerekçesiyle eğitim kurumlarına erişiminin engellenmemesi ve makul düzenleme yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (CRPD/C/GC/4, §14). UNHRC de insani krizlerde ağır ruhsal sorunları olan kişilerin ve zihinsel engellilerin çok fazla kırılganlaştığını vurgulamaktadır. Merkezde zihinsel engelli çocuklara yönelik özel bir eğitim verilmediği ifade edilmiştir. Zihinsel engeli olan çocuklara, içermeci eğitim ilkeleri de göz önünde bulundurularak özel gereksinimlerine uygun bir eğitim programı ve materyaller oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir.
88. İdare, personele insan hakları bağlamında özel bir eğitim verilmediğini ifade etmiştir. Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönergenin 18 inci maddesine göre "Geçici barınma merkezlerinde görev yapan personele iletişim, stres yönetimi, kültürel duyarlılık ve geçici koruma altında bulunanların hak ve yükümlülükleri konusunda hizmet içi eğitim verilebilir." Bu kapsamda başta güvenlik görevlileri olmak üzere personele yönelik hak temelli yaklaşımı esas alan bir eğitim programının hazırlanmasının temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ve geliştirilmesine katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.
89. UNICEF ve Kızılay'ın organize ettiği çocuk dostu alanlar memnuniyetle karşılanmıştır. Bununla birlikte Merkezdeki çocuk nüfusu göz önünde bulundurulduğunda Merkezin farklı bölgelerinde çocuk dostu alanların artırılması için gerekli girişimlerin başlatılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.
90. Merkezde geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilere Halk Eğitim Merkezi ile birlikte biçki dikiş kursu verilmesi ve Atölyede çalışma imkânı sunulması memnuniyetle karşılanmıştır. Bununla birlikte Atölyenin havalandırma imkânının yeterli olmadığı değerlendirilmiştir. Ülkemizin de taraf olduğu 187 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi'nin 3/2'nci maddesi gereği "Her üye, işçilerin güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı hakkını, ilgili her seviyede geliştirecek ve ilerletecektir." Bu doğrultuda söz konusu atölyede havalandırma imkânının artırılmasına yönelik önlemlerin alınmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.
91. İdare, şikâyetlerin iletilmesi için her bir mahallede sözü geçen kişiler arasından mahalle sorumlularını kendisinin belirlediğini ifade etmiştir. Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönergenin 9 uncu maddesinin 2'nci fıkrası gereği "Geçici barınma merkezleri yönetimi mahalle sakinlerinin yönetime dâhil edilebilmesi için demokratik yönetim usulleri çerçevesinde gençlik, çocuk, kadın meclisleri gibi meclisler ile mahalle

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

temsilcilerinin oluşturulmasına imkân tanır. Meclis temsilciliklerinde en az bir kadın temsilci bulundurulur.” Mahalle temsilcilerinin söz konusu Yönerge hükümlerine uygun bir şekilde belirlenmesi veyahut başka türlü katılımcı yönetim biçimlerinin oluşturulmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KARŞI OY

Özellikle 1980'den bugüne kadarki süre zarfında, BM'de veto yetkisi bulunan ülkelerin bizzat dahil olduğu savaşlar veya dolaylı destekleri ile çıkarmış oldukları iç savaşlar nedeniyle özellikle Asya, Afrika, Ortadoğu ve Uzak Doğuda bulunan birçok ülkenin altyapıları yok edilmiş ve bu ülkeler istikrarsızlığa sürüklenerek kitlesel göç hareketlerine sebebiyet verilmiştir. İstikrarsızlığa sürüklenen bu ülkelerin vatandaşları ise dünyadaki mülteci sorununun ana kaynağını oluşturmaktadır. BM kendisinden beklenen misyonu gereği bu tür sorunların çözüm kaynağı olacağı yerde; dünyadaki savaşların, iç karışıklıkların, yoksulluğun ve zorunlu kitlesel göçlerin ana kaynaklarından birisi olmuştur.

Ülkemiz; 2018 yılı rakamlarına göre; 200.000'i geçici barınma merkezlerinde olmak üzere toplamda yaklaşık olarak 3 buçuk milyon mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Suriye iç savaşının başladığı ve bu nedenle ülkemize kitlesel olarak göç eden Suriye vatandaşları için 2011 yılından bugüne kadar Ülkemiz yaklaşık olarak 50 milyar dolar harcama yapmıştır. Dünya genelinde BM'nin yönetiminde bulunan mülteci kamplarında güvenlik, sağlık ve gıda bakımından büyük sorunlar yaşanırken Ülkemizde oluşturulan geçici barınma merkezlerinde ise, büyüklük bakımından diğer emsallerine göre eşi benzeri görülmemiş üst düzeyde standartlar oluşturulmuş ve geçici barınma merkezlerimiz tüm dünyanın takdirini kazanmıştır. Bu merkezlerimiz Sayın Cumhurbaşkanımızın dünya 5'ten büyüktür çıkışının adeta ete kemiğe büründüğü alanlardan biri olmuştur. Ayrıca Fırat Kalkanı ve Zeytin dalı operasyonları ile o bölgelerdeki terör örgütlerinin faaliyetleri sona erdirilerek, göç etmek zorunda kalanların ülkelerine geri dönüşleri sağlanmış ve bu durum dünyaya iç karışıklık içinde olan ülkelere barışın, demokrasinin ve huzurun nasıl götürüleceğinin ayrı bir modelini oluşturmuştur.

Konuya genel bir girizgâh yaptıktan sonra, Adana Sarıçam Geçici Barınma Merkezi Ziyaret Raporunun Tavsiyeler başlıklı aşağıda belirtilen bölümleri ile ilgili olarak;

83. nolu paragrafta; özetle "Merkezde, psikososyal hizmet bürosunun bulunmadığı ve Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge'nin 21 inci maddesinin 2 inci fıkrası gereği geçici barınma merkezlerinde "**psikososyal hizmet bürosunun bulunması esastır.**" Yönergesine uygun bir şekilde Merkezde psikososyal hizmet bürosunun kurulmasının uygun olacağı" şeklinde tavsiyede bulunulmuştur.

Psikososyal hizmet bürosunun bulunması esas olmakla birlikte, söz konusu geçici barınma merkezine bu servisin açılmamasının nedenleri ile ilgili herhangi bir soru sorulmamış, söz konusu servisin açılması için yeterli hasta bulunup bulunmadığı konusunda raporda herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Diğer taraftan geçici barınma merkezinin ambulansının bulunduğu ve söz konusu hastaların ambulans ile hastanelere sevklerinin de yapılabileceği gerçeğini de göz önünde bulundurulduğunda,

83. nolu paragrafta; özetle "Merkezde zihinsel engelli çocuklara yönelik özel bir eğitim verilmediği ifade edilmiştir. Zihinsel engeli olan çocuklara, içermeci eğitim ilkeleri de göz önünde bulundurularak özel gereksinimlerine uygun bir eğitim programı ve materyaller oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir." şeklinde tavsiyede bulunulmuştur.

Raporda; geçici barınma merkezinde zihinsel engelli hasta olup olmadığı ve geçici barınma merkezinden bu konuda bilgi istenmeden sadece geçici barınma merkezi yönetimine yönelik tenkitte bulunmak için böyle bir tavsiyede bulunulduğu anlaşıldığından,

83. nolu paragrafta, özetle "İdare, personele insan hakları bağlamında özel bir eğitim verilmediğini ifade etmiştir. Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge'nin 18

inci maddesine göre "Geçici barınma merkezlerinde görev yapan personele iletişim, stres yönetimi, kültürel duyarlılık ve geçici koruma altında bulunanların hak ve yükümlülükleri konusunda hizmet içi eğitim verilebilir." Bu kapsamda başta güvenlik görevlileri olmak üzere personele yönelik hak temelli yaklaşımı esas alan bir eğitim programının hazırlanmasının temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ve geliştirilmesine katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir." şeklinde tavsiyede bulunulmuştur.

Kurumumuz Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında, söz konusu Geçici Barınma Merkezini ziyaret etmiş olup ziyaret sırasında işkence ve kötü muamele kabul edilebilecek herhangi bir bulgu olup olmadığı hususunun incelenmesi gerekmektedir. Ancak ziyaret heyeti barınma merkezinde yaşayan sığınmacıların bu kapsamda herhangi bir sorununun olmaması üzerine Barınma Merkezi idaresini takdir etmesi gerekirken, kurumumuzun görevin dışına çıkarak idari denetim yapan müfettiş gibi kurumu idari denetlemeye yönelik tavsiyede bulunduğundan,

83. nolu paragrafta, özetle "Merkezde geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilere Halk Eğitim Merkezi ile birlikte biçki dikiş kursu verilmesi ve Atölyede çalışma imkânı sunulması memnuniyetle karşılanmıştır. Bununla birlikte Atölyenin havalandırma imkânının yeterli olmadığı değerlendirilmiştir. Ülkemizin de taraf olduğu 187 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi'nin 3/2 nci maddesi gereği "Her üye, işçilerin güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı hakkını, ilgili her seviyede geliştirecek ve ilerletecektir." Bu doğrultuda söz konusu atölyede havalandırma imkânının artırılmasına yönelik önlemlerin almasının uygun olacağı değerlendirilmektedir." şeklinde tavsiyede bulunulmuştur.

Ziyaret heyetince atölyenin fiziksel koşullarına ilişkin herhangi bir analiz yapılmaksızın (atölyenin kaç metrekare olduğu, tavan taban yüksekliği, havalandırma için kullanılan kapı ve pencerelere ilişkin herhangi bir bilgi verilmeksizin) üstün körü bir ifade ile havalandırmanın yetersizliği ifade edilerek Geçici Barınma merkezi yönetiminin takdir edilmesi gereken faaliyetlerini değersizleştirmeye yönelik bir tavsiye bulunulduğu düşüncesiyle,

86. nolu paragrafta, özetle "İdare, şikâyetlerin iletilmesi için her bir mahallede sözü geçen kişiler arasından mahalle sorumlularını kendisinin belirlediğini ifade etmiştir. Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge'nin 9 uncu maddesinin 2 nci fıkrası gereği "Geçici barınma merkezleri yönetimi mahalle sakinlerinin yönetime dâhil edilebilmesi için demokratik yönetim usulleri çerçevesinde gençlik, çocuk, kadın meclisleri gibi meclisler ile mahalle temsilcilerinin oluşturulmasına imkân tanır. Meclis temsilciliklerinde en az bir kadın temsilci bulundurulur." Mahalle temsilcilerinin söz konusu Yönerge hükümlerine uygun bir şekilde belirlenmesi veyahut başka türlü katılımı yönetim biçimlerinin oluşturulmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir." şeklinde tavsiyede bulunulmuştur.

Bu tavsiyenin Ulusal Önleme Mekanizmasının kapsamında gerçekleştirilen ziyarette ziyaret amacının dışında idari denetime yönelik bir tavsiye niteliğinde olduğu anlaşıldığından,

Yukarıda belirtilen tavsiyelere dayanak olarak ise dünyadaki mülteci sorunun ana kaynağı olan BM mevzuatı gösterilmiştir. Ancak bu tavsiyelerin Ülkemizin BM standartların çok çok üzerinde oluşturduğu geçici barınma merkezlerinin takdire şayan çalışmalarına haksızlık oluşturacağını düşündüğüm için sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Safet BALIN
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**MALATYA BEYDAĞI GEÇİCİ BARINMA
MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU**

2019 / 04

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİÖK	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
CAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: "bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: "İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi" ifade etmektedir.
4. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu da (TİHEK), kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendi gereği Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde Kurumun, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görev ve yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir.
5. Türkiye'de geçici barınma merkezlerinin hukuki, fiziki standartlar ve işletilmesine ilişkin esaslar 22.10.2014 tarihli 29153 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Geçici Koruma Yönetmeliği" ve buna dayanılarak çıkarılan "Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge" ile belirlenmiştir.
6. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda geçici barınma merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Bu görevin ifası kapsamında, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2018-07 sayılı kararı ve 09/10/2018 tarih ve 3732 sayılı Başkanlık Makamı Oluru üzerine 11 Ekim 2018 tarihinde Malatya Beydağı Geçici Barınma Merkezine² haberli bir ziyaret düzenlenmiştir.
7. TİHEK'in karar organı olan "İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu" Üyesi ... eşliğindeki heyette... yer almıştır.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

2 Bundan sonra Merkez olarak anılacaktır.

8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Malatya Beydağı Geçici Barınma Merkezine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve görüşmelerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
9. Raporda yer alan değerlendirmelere esas teşkil eden Standartların belirlenmesinde, başta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme ve bu Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol (OPCAT), BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment/CPT) Standartları ve Genel Raporları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile Anayasa ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 22.10.2014 tarihli "Geçici Koruma Yönetmeliği", "Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge" ve diğer ilgili kanun ve yönetmelikler esas alınmıştır.
10. Suriye'de yaşanan iç savaş ve insani dramlar nedeniyle kitlesel olarak ve yoğun biçimde ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarına yönelik, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti insani bir karar almış ve izlediği açık kapı politikası kapsamında Suriye vatandaşlarını ülkemize kabul etmiştir. Günümüzde sayıları 3,5 milyonu aşan bu kişilere "geçici koruma statüsü" verilerek bir kısmı çadırkent, konteynerkent ve diğer konaklama biçimlerinde barındırılmak suretiyle koruma altına alınmışlardır.

1. MALATYA BEYDAĞI GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ

1.1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

11. Malatya Beydağı Geçici Barınma Merkezi, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde, Malatya Valiliği İl Göç Müdürlüğüne bağlı olarak; geçici koruma statüsüne sahip olan Suriyelilere hizmet vermek amacıyla inşa edilmiştir. 433.000 metrekare alan üzerine kurulu Merkez, 12.06.2013 tarihinde hizmet vermeye başlamıştır.
12. Konyetnerkent düzeninde inşa edilmiş olan Merkez, 10.000 kişi barındırma kapasitesine sahiptir. Merkezde 11.10.2018 tarihi itibarıyla 9010 koruma altına alınan barınmaktadır.
13. Merkezde yalnızca Suriye uyruklu koruma altına alınanlar misafir edilmektedir.
14. Merkezde barınmaya ilişkin bir süre kısıtlaması söz konusu değildir. Koruma altına alınanlar diledikleri sürece Merkezde kalma imkânına sahiptir.
15. Geçici barınma merkezinde aile yapısıyla yaşam mevcuttur. Bir başka deyişle ailenin mensupları aynı konutta yaşamaktadır.

1.2. MERKEZ PERSONELİ

16. Merkezde 10 idari personel, 14 doktor, 45 sağlık personeli, 121 güvenlik personeli, 156 temizlik personeli, 72 teknik personel, 54 tercüman ve 99 öğretmen olmak üzere 557 personel görev yapmaktadır.

17. Merkez içi güvenlik, güvenlik personeli tarafından sağlanmaktadır. Merkezin harici güvenliği ise jandarma tarafından sağlanmaktadır. Jandarmanın merkez içi güvenlik ile ilgili bir sorumluluğu ve görevi bulunmamaktadır.
18. Merkezde istihdam olunan kadın personel sayısı 157 dir. Gerektiği durumlarda koruma altına alınanlarla hemcinslerinin ilgilenmesine dikkat edilmeye çalışılmaktadır.

1.3. KORUMA ALTINA ALINANLAR

19. Merkezde sadece Suriye'den gelen ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hükümlerine göre "*geçici koruma statüsüne*" sahip koruma altına alınanlar ikamet etmektedir.
20. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde bulunan koruma altına alınanlara ilişkin sayısal veriler aşağıdaki gibidir:

Kişi/Grup	Sayı
Kadın	4621
Erkek	4389
Toplam	9010

Alınanlara İlişkin Diğer Veriler	Sayı
Engelli	102
65 Yaş Üstü	236
18 Yaş Altı	4814

B. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

21. Ziyaret öncesinde Merkez yetkilileri ile görüşme gerçekleştirilerek ziyaretin amacı ve kapsamı hakkında genel bilgiler verilmiştir. Akabinde Merkez yöneticilerinden konteynerkentten fiziki yapısı, kabul ve barınma koşulları ile sunulan hizmetlere ilişkin gerekli bilgiler edinilmiştir. Akabinde ziyaret heyeti ikiye ayrılmış ve Merkezde bulunan kurslar, aktivite alanları, sosyal yaşam alanları incelenmiştir. Heyetler tarafından Merkezde kalan yabancılarla birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilerek incelemelerde bulunulmuştur. İnceleme ve görüşmelerin akabinde Merkez İdaresi ile ikinci bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmede İdareye ilk izlenimlerden elde edilen tespit ve gözlemler şifahi aktarılmış; İdarenin şikâyet ve taleplere ilişkin görüş ve değerlendirilmeleri alınmıştır.

1. ŞİKÂyet VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ

22. Yapılan gözlem ve görüşmeler neticesinde koruma altına alınanların muhtemel kötü muamele iddiaları, sağlık, sosyal yardım, personel ilişkileri ve fiziksel koşullara ilişkin talep ve şikâyetlerini düzenli olarak yönetime iletebildiği ve bu talep ve şikâyetlerin Merkez yönetimince değerlendirildiği; ayrıca merkeze ilişkin günlük raporlar tutulduğu ve bunların yönetimle paylaşıldığı,

23. Merkezin faaliyete geçtiği 12.06.2013 tarihinden ziyaret tarihine kadar işkence ve kötü muameleye ilişkin bir şikâyet olmadığı hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR

24. Merkezde kullanılmaya müsait 1977 konteyner olduğu, konteynerlerin içinde günlük yaşamda lazım olan araç ve gereçlerin yer aldığı, tüm konteynerlerde engelliler için dahil olmak üzere banyo ve tuvaletlerin mevcut olduğu,
25. Bir oda bir mutfak ve bir banyodan oluşan konteynerlerin 21 metrekare genişliğinde olduğu,
26. Merkezde, yan yana iki konteyner arası mesafenin 1 metre, karşılıklı iki konteyner arası mesafenin 6.5 metre olduğu; ana yolların 15 metre, ara yolların ise 6.5 metre genişliğinde olduğu,
27. Konteynerlerin duvarlarının sandviç panelden, taban ve tavanlarının ise izocam kaplı olduğu ve konteynerlerin doğrudan güneş ışığından korunduğu,
28. Konteynerlerde 24 saat sıcak su imkânı bulunduğu; bu nedenle sıcak su sorunu olmadığı, ısınmanın ise elektrikli yağlı radyatörler ile sağlandığı,
29. Engelli bireylere imkânlar dahilinde makul uyumlaştırma çalışmalarının yapıldığı, sivil toplum kuruluşları ile yapılan ortak çalışmalar kapsamında yürüme engeli olan bireylere akülü tekerlekli sandalyeler temin edildiği, bunun yanında engelli bireylere yemek hizmetlerinin Merkez tarafından sağlandığı ve yaşam alanlarına götürüldüğü,
30. Merkez güvenliğinin sağlanması adına girişlerde x-ray vasıtasıyla arama ve kimlik kontrolü yapıldığı,
31. Merkezde çalışır durumda ve tüm müşterek alanları gören bir kamera sisteminin mevcut olduğu,
32. Çöplerin boşaltıldığı konteynerlerin düzenli olarak toplandığı,
33. Belirli aralıklarla haşeratlara karşı gerekli ilaçlamaların yapıldığı,
34. Konteynerlerin yanmaya karşı dayanıklı maddeden imal edildiği, ayrıca olası yangın ve afetlere karşı aktif durumda bir itfaiye sisteminin mevcut olduğu,
35. Konteyner kentin mahalle konseptinde inşa edildiği; ana cadde ve ara sokakların parke taşlarıyla döşendiği,
- hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

3. İDARE VE PERSONEL

36. Hem idare hem de koruma altına alınan kişilerle yapılan görüşmeler neticesinde, personel ve koruma altına alınan kişiler arasındaki ilişkilerin, genel olarak olumlu olduğu ve karşılıklı anlayış çerçevesinde yürüdüğü,
37. Merkezden alınan yazılı beyanlardan Merkezde görevli personele işkence ve kötü muameleye ilişkin özel bir eğitim almadığı, Merkezin hizmet içi eğitim müfredatının bulunmadığı ve Merkez personelinin insan hakları eğitimi almadığı hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

4. SAĞLIK HİZMETLERİ

38. Merkezde sağlık hizmetlerinin Merkez içerisinde bulunan sağlık servisi tarafından sunulduğu,

39. Merkeze kayıt yaptıran koruma altına alınanların sağlık merkezinde sağlık taramasından geçirildiği ve belli periyotlarla düzenli aşılar yapıldığı,
40. Sağlık hizmetlerinin koruma altına alınanlara ücretsiz olarak verildiği,
41. Merkezin faaliyete geçtiği tarihten itibaren herhangi bir bulaşıcı hastalık, salgın vb. bir durumun yaşanmadığı,
42. Sağlık merkezinde Türk sağlık personelinin yanı sıra Suriyeli sağlık personelinin de görev yaptığı,
43. Merkezin 24 saat süreyle hizmet veren bir ambulansının mevcut olduğu,
44. Merkezin sağlık servisi tarafından dış tedavisine ilişkin hizmet sunulduğu,
45. Koruma altına alınanların sağlık hizmetlerinden genel olarak memnun olduğu,
46. Merkezin sağlık servisinde 14 adet uzman doktor istihdam edildiği,
47. Kan ve diğer tahlillerin sadece anlaşmalı firmaya yaptırılabilirdiği; bu nedenle tahlillerin il dışına (Gaziantep'e) gönderildiği ve ancak bir süre bekletildikten sonra tahlil merkezine ulaştırıldığı; merkezin kendi sağlık personeli sağlık personeli ve heyetimize dahil olan sağlık personeli tarafından bu durumun doğru sonuçlar alınmasını zorlaştırabileceği hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

5. EĞİTİM HİZMETLERİ

48. Merkezde okul öncesi, ilkököl, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim verildiği,
49. Merkezde görevli eğitim personelinin kadrolu olduğu veya ücret karşılığında istihdam edildiği,
50. Merkezde bulunan eğitim kurumlarının yönetiminin 2017 yılı itibariyle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütüldüğü,
51. Merkezde bulunan her düzeydeki eğitim kurumlarına imkânlar dahilinde eğitime yardımcı materyal, araç ve gereç temin edildiği,
52. Eğitimde hem kendi kültürlerini hem de Türk Kültürünü öğrenmeye imkân veren bir sistemin uygulanmaya çalışıldığı,
53. Eğitim hizmetleri esnasında imkânların elverdiği ölçüde teknolojinin olanaklarından istifade edilmeye çalışıldığı, ana sınıfı öğrencileri için oyuncak ve eğlence ekipmanları oluşturulduğu, hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

6. SOSYAL, SPORİF, DİNİ VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

54. Merkezde çocuklar için oyun alanı ve açık spor alanları olduğu ve bunların aktif olarak koruma altına alınanlara hizmet verdiği,
55. Oyun ve aktivite alanı olarak kullanılan kapalı alanların mevcut olduğu ve bu alanlarda vakit geçirmeye imkân veren dama, satranç, kelime oyunları, dikkat oyunları gibi eğlence ve zekâ geliştirici oyun ve düzeneklerin bulunduğu,
56. Dini vazifelerin ifade edilebildiği mescit ve camilerin mevcut olduğu; ayrıca dini eğitim ve öğretim hizmeti sunan diyanete ait bir merkezin de Merkezde faaliyet gösterdiği,
57. Merkezde koruma altına alınanlara yönelik çeşitli branşlarda kurs ve etkinlikler düzenlendiği,

58. Psiko-sosyal birimi tarafından saha çalışması yapılarak özel ihtiyaç sahiplerinin tespiti ve bunlara ilişkin özel raporların Merkez yönetimine sunulduğu,
59. Çalışmak isteyen koruma altına alınanlara imkânlar dahilinde şehirde bulunan işletmeler aracılığıyla istihdam olanağı sağlandığı,
60. Merkezin rehberlik servisi tarafından çocuklarda duygusal ve fiziksel şiddet eğilimine ilişkin yoğun sorunlar olduğu ve çocuklarda kültür karmaşası, savaş ve çatışmanın bir çözüm yolu olarak görüldüğünün ve bu durumun davranışlara yansıdığı ifade edildiği hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

C. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

1. DEĞERLENDİRMELER

61. Heyetimiz tarafından bu ziyarete ilişkin yapılan tüm inceleme, değerlendirme ve gözlemler ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:
 - a) Merkezin mevcut fiziki şartlar ve sosyal imkânlar açısından genel olarak müspet olduğu,
 - b) Gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde koruma altına alınanlar ve personel arasındaki iletişimin olumlu olduğu, Merkez görevlilerinin koruma altına alınanlarla iyi ilişkiler içinde olduğu,
 - c) Çevre düzenlemesi, hijyen, temizlik, ısınma, sıcak su ve beslenme konularında genel olarak bir sorun olmadığı,
 - d) Havalandırma, güneş ışığı alma, sıcak su temini gibi hususlarda yaygın bir sorun olmadığı ve bu durumun koruma altına alınanlar da teyit edildiği,
 - e) Koruma altına alınan engellilerin yaşamlarını rahat bir şekilde idame ettirmesine yardımcı olduğu,
 - f) Eğitim ve meslek edindirme faaliyetleri ile psiko-sosyal çalışmaların etkili ve verimli olarak yürütüldüğü ve genel bir memnuniyet olduğu,hususları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir.

Bu tutum ve uygulamalar, Heyetimiz tarafından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmiştir. Diğer devletlerin sınırlarını açma ve sığınmacı ve mültecileri kabul etme noktasındaki mütereddit tavrına karşılık Türkiye'nin bütün ekonomik kısıtlılıklarına rağmen sayıları milyonları bulan Suriyeli sığınmacılara kucak açması tüm eleştiri ve eksiklerden vareste başlı başına bir insan hakları savunuculuğu faaliyetidir.

2. TAVSİYELER

2.1. Merkez İdaresine

62. Alınan kan ve diğer tahlil numunelerinin toplandıktan sonra toplu şekilde şehir dışında anlaşmalı laboratuvarlara gönderilmektedir. Konu, Merkezin sağlık personeli ve Heyetimize dahil olan sağlık personeli tarafından birlikte değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme neticesinde numunelerin ancak belli bir süre bekletildikten sonra (toplanma ve yol süresi) tahlil edilmesinin numunelerden sağlıklı sonuçlar alınmasını zorlaştırabileceği sonucuna varılmıştır.

Bu nedenle alınan numunelerden sağlıklı sonuçlar alınması adına mümkün olan en kısa sürede tahlil merkezine ulaştırılması için alternatif çözümlerin geliştirilmesi,

63. Koruma altına alınanlarla muhatap olan Merkez personelinin işkence ve kötü muameleyle ilişkin özel bir eğitim almadığı, Merkezin hizmet içi eğitim müfredatının bulunmadığı ve Merkez personelinin insan hakları eğitimi almadığı tespit edilmiştir. Eğitimin asgari olarak tüm alıkonuların insanlık haysiyetine saygı gösterilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı ceza gibi belirli davranışların engellenmesini ihtiva etmesi gerekmektedir.³ Muhatap olunan kitlenenin özel ve hassas durumları nedeniyle muhatap olan personelin bu konularda eğitim almış olması gerekmektedir. ***Bu nedenle Merkez personelinin insan hakları, işkence ve kötü muamele ile mücadele konulu hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi,***
64. Merkezin rehberlik servisi tarafından çocuklarda duygusal ve fiziksel şiddet eğilimine ilişkin yoğun sorunlar olduğu ve çocuklarda kültür karmaşası, savaş ve çatışmanın bir çözüm yolu olarak görüldüğünün ve bu durumun davranışlara yansıdığı ifade edilmiştir. Koruma altına alınan küçüklerin farklı kategorilere ayrılmaları konusunda uygulanacak başlıca kriter, bu çocukların özel ihtiyaçlarına en iyi şekilde uyacak bakım türünün sağlanması ve onların fiziksel, ruhsal ve ahlaki bütünlükleri ve sağlıklarının korunmasıdır.⁴ ***Bu nedenle çocukların yaşadıkları sorunlardan kaynaklı bu eğilimlerinin bertaraf edilmesine yardımcı olmak üzere psikolog istihdam edilmesi*** hususları tavsiye edilmektedir.

3 Birleşmiş Milletler, Nelson Mandela Kuralları, m.76.

4 Birleşmiş Milletler, Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Küçüklerin Korunması İçin Kurallar, m.28.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

OSMANİYE CEVDETİYE GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

2019 / 10

KISALTMALAR

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
APT	İşkencenin Önlenmesi Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
CPT	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: "bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanunu'nun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: "İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi" ifade etmektedir.
4. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu da (TİHEK), kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (i) bendi gereği Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede aynı maddenin (j) bendinde Kurumun, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görev ve yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir.
5. Suriye'de yaşanan iç savaş ve insani dramlar nedeniyle kitlesel olarak ve yoğun biçimde ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarına yönelik, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti insani bir karar almış ve izlediği açık kapı politikası kapsamında Suriye vatandaşlarını ülkemize kabul etmiştir. Günümüzde sayıları 3,5 milyonu aşan bu kişilere "geçici koruma statüsü" verilerek koruma altına alınmışlardır.
6. Türkiye'de geçici barınma merkezlerinin hukuki, fiziki standartlar ve işletilmesine ilişkin esaslar 22.10.2014 tarihli 29153 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Geçici Koruma Yönetmeliği" ve buna dayanılarak çıkarılan "Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge" ile belirlenmiştir.
7. 6701 sayılı TİHEK Kanunu'nun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda geçici barınma merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Bu görevin ifası kapsamında, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

19.02.2019 tarih ve 76 no.lu toplantısında alınan kararı ve 03.04.2019 tarihli Başkanlık Makamı Oluru üzerine 9 Nisan 2019 tarihinde Osmaniye Cevdetiye Geçici Barınma Merkezine **habersiz** bir ziyaret düzenlenmiştir

8. TİHEK İ... B... M... K... eşliğindeki heyette; Koordinatör M... B..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları B... M... D... T... ve M... S... ile Kurumda Psikolog olarak görev yapan A... Ö... yer almıştır.
9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Osmaniye Cevdetiye Geçici Barınma Merkezine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve görüşmelerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

1. OSMANİYE CEVDETİYE GEÇİCİ BARINMA MERKEZİNE İLİŞKİN BİLGİLENDİRME

10. Ziyaret, Merkez müdürü ile yapılan ilk görüşme ile başlamış, bu görüşmede Merkez hakkında bilgi edinilmiştir. Bu görüşmeden sonra ziyaret heyeti, taşımali kanser tarama merkezine, çok amaçlı salona, sağlık merkezine, gezici kütüphaneye, eğitim ve öğretim kurumlarına giderek yerinde incelemelerde bulunmuş; Merkezde kalan kişilerle ve çalışanlarla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Ardından iki gruba ayrılan ziyaret heyeti kurs ve faaliyet alanlarını, sera bölümünü, Merkezde kalanların yaşadıkları mahalleleri ziyaret ederek geçici koruma altına alınan Suriyelilerle görüşmeler gerçekleştirmiş; konteynerleri gezmiş ve Merkezde kalanların Merkeze ilişkin olumlu ve olumsuz değerlendirmelerini not etmiştir. Ziyaret, Merkez müdürü ile yapılan son görüşme ile sonlandırılmış ve ilk tespit ve gözlemler idareye iletilmiştir.
11. Osmaniye Cevdetiye Geçici Barınma Merkezi 250.000 metrekarelik arazi üzerine kurulmuştur. İlk olarak çadır kent şeklinde kurulan ve 2016 yılında konteyner kente dönüştürülmeye başlanan Merkez, Temmuz 2017 tarihinden itibaren konteyner kent halini almıştır. Merkez, 20.04.2018 tarihinde AFAD Genel Müdürlüğü ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü arasında imzalanan protokol ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne devredilmiştir.
12. Geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin her birine hijyen ve yiyecek malzemesi masrafları için AFAD Kart ve Kızılay Kart verilmektedir ve her iki karta aylık 50'şer TL yatırılmaktadır. Kartlar için herhangi bir yaş sınırlaması bulunmamaktadır.
13. Merkezde Türk Kanunları geçerli olduğu için 18 yaşın altındakilerin evlenmeleri yasaktır. Merkez idaresi, geçmişte erken yaşta evliliklerin yaşandığını; ancak uygulanan yaptırımlar nedeniyle Merkezde artık erken yaşta evliliklerin olmadığını ifade etmiştir.
14. Merkezde hizmet alımı yolu ile kiralanmış bir adet itfaiye aracı ve 9 itfaiye personeli bulunmaktadır.

2. MERKEZDE KALANLARA İLİŞKİN BİLGİLENDİRME

15. Merkezin kapasitesi 17.000 kişi olup, ziyaret tarihi itibariyle Merkezde 14.067 kişi kalmaktadır. Merkezde kalanların yaklaşık %97'sini birbirine akraba Suriyeli Türkmenlerin oluşturduğu; geri kalanının ise akrabalık ilişkileri ve evlenme gibi nedenlerle Merkeze gelen Arap kökenli kişiler olduğu belirtilmiştir.

16. Merkezde geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin 6.905'i kadın, 7.162'si erkektir. Merkezde 6.586 çocuk, 847 yaşlı bulunmaktadır. Merkezde görme engelli, zihinsel engelli, bedensel engelli ve işitme engelli toplam 96 engelli kişi kalmaktadır.
17. Merkezde kalanların ihtiyaç duymaları halinde Merkezin önünden geçen toplu taşıma araçlarından faydalandıkları belirtilmiştir.

3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

3.1. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi ve Şikâyet Prosedürleri

18. Ziyaret sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin, Merkezin genel durumundan ve Merkez yönetiminden memnuniyet duyduğu gözlemlenmiş; Merkezde olası bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza veya muamele iddiasıyla karşılaşılmamıştır.
19. İdare, oluşturulan seçim yönergesi uyarınca her mahallede geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin üç yılda bir kendi aralarından bir mahalle muhtarı ve aza seçiminin yapıldığını ifade etmiştir. Mahalle muhtarlarının Merkezdeki görevinin, Merkezde kalanların istek ve şikâyetleri ile sorunlarını idareye iletmek olduğu belirtilmiştir.
20. İdare, Merkezde kalanların Merkez idaresine istek ve şikâyetlerini ya muhtarlar aracılığıyla, sözlü olarak; ya da dilekçeyle ve idare tarafından kurulan şikâyet kutuları vasıtasıyla ilettiklerini; ayrıca CİMER gibi mekanizmalar aracılığıyla internet üzerinden de ilgili diğer yerlere başvuru yaptıklarını ifade etmiştir. Merkezde kalanların daha çok idareye yazılı veya yüz yüze şikâyet etme yolunu tercih ettikleri belirtilmiştir. Merkezde kalanlar son bir yıl içinde en çok, kalabalık ailelerin konteynerlere sığamadıklarına dair şikâyet ve yeni konteyner taleplerine ilişkin başvuruda bulunmuşlardır.

3.2. Fiziksel Koşullar

21. Merkezde toplam 3400 konteyner bulunmaktadır. Konteynerler iki katlı olup, 14.067 kişinin barındığı Merkezde kişi başına düşen kapalı alan 5,1 metrekaredir. Hem kapalı alanın genişletilmesi hem de sıcaktan korunmak için konteynerlerin balkonlarının sıklıkla tente ile kapatıldığı gözlemlenmiştir. Konteynerler mutfak, oturma alanı, yatak odası ve banyo olarak ayrılmıştır.
22. Geçici barınma merkezlerinin yaşam alanları mahallelerden oluşmaktadır. Merkezde toplam 7 mahalle bulunmaktadır. Engelliler için ayrılan T-5 mahallesindeki konteynerlerde basamak yerine rampa bulunması, konteynerlerin tekerlekli sandalye kullanan ortopedik engelliler açısından erişilebilir olmasını sağlamaktadır.
23. 5 kişilik dizayn edilen konteynerlerde kalan kişi sayısı ailelerin mevcuduna göre değişiklik göstermektedir. Yeni konteynere geçme ihtiyaçları ve talepleri, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 15.10.2018 tarihli "Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetilmesi ve İşletilmesi Hakkındaki Yönerge"nin 10. Maddesinin (h) bendinde yer alan "Geçici barınma merkezlerinde barınan kişilerin aile birliği ve özel durumlarını dikkate alarak merkez içindeki yerleşimlerini planlamak" hükmü çerçevesinde değerlendirilmektedir. Maksimum kişi sayısı aşıldığında yine Yönerge'nin (ı) bendinde yer alan "Aynı konteynerde veya çadırda birden fazla

ailenin barındırıldığının tespit edilmesi halinde, geçici barınma merkezinin mevcut kapasite durumunu da gözetererek bu kişileri ayrı bir konteynere veya çadıra yerleştirmek” hükmü gereğince ayırma işlemi yapılmaktadır.

24. Merkeze kabul edilen herkese ilk girişte (her konteyner için) 1 adet ocak, 1 adet vantilatör, 1 adet ısıtıcı, kişi başı yatak, örtünme malzemesi ve tencere gibi mutfak araçları verilmektedir. Ayrıca, her konteynerde çamaşır makinesi de bulunmaktadır.
25. Konteynerlerde ısınma, elektrikli yağlı radyatörler ile sağlanmaktadır.
26. İdare tarafından 4 kuyudan çekilen suyun Merkeze ait su deposunda klor kullanılarak arıtıldığı ve ardından konteynerlere verildiği; sıcak suyun konteynerlerin çatısında bulunan güneş enerjisi panelleriyle sağlandığı; bu nedenle de hem içme suyu hem de sıcak su temini konusunda herhangi bir sorunla karşılaşmadığı, suyun sağlık bakımından uygunluğunun aylık olarak Sağlık Bakanlığı tarafından kontrol edildiği ve sağlığa uygun olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte görüşmeler esnasında Merkezde kalanların hepsi içme suyunun güvenilirliğinden şüphe ettiklerini, musluklardan su içmekten imtina ettiklerini, güçleri yettiği ölçüde içme suyunu marketten aldıklarını, alamadıkları durumda da mecburen içtiklerini; ancak suyun iyi olmadığını dile getirmişlerdir. Merkez çalışanları da Merkezin suyunu içmediklerini; şişe suyunu tercih ettiklerini belirtmişlerdir. İdareden alınan belgeler çerçevesinde Osmaniye Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü'nün Nisan 2019 tarihli su analiz raporunda “Sonuçlar çalışılan analizler yönünden 17.02.2005 tarih ve 25730 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmeliği'ne göre uygundur.” ifadesi yer almaktadır.
27. Merkezin temizliğinden hem personel hem de Merkezde kalanlar sorumludur. Personel, Merkezin ana arterlerini temizlemekte, geçici koruma statüsündeki Suriyeliler ise kendi sokaklarını/evlerinin önünü temizlemektedir. Çöplerse, günlük olarak Belediye tarafından toplanmaktadır.
28. Merkezde ortak kullanım alanları olarak okullar, seralar, meslek edindirme kursları ve sağlık merkezi, misafirhane, çocuk dostu alan, 3 oyun parkı, 2 voleybol sahası, 2 basketbol sahası, 1 halı saha, 1 market, 1 çok amaçlı salon, 2 sosyal tesis ve 2 cami bulunmaktadır.

3.3. Sağlık Hizmetleri

Güçlendirilmiş Göçmen Sağlığı Merkezi

29. Merkezde sağlık hizmetleri Osmaniye İl Sağlık Müdürlüğü destekli olarak kurulan Güçlendirilmiş Göçmen Sağlığı Merkezi tarafından yürütülmektedir. Merkezde poliklinikler ve 7/24 esasına göre çalışan acil servis bulunmaktadır. Sağlık personeli, Merkezdeki tıbbi ekipmanların acil müdahale ve muayene için yeterli olduğunu; Merkezde röntgen, MR vb. görüntüleme cihazlarının bulunduğunu ifade etmişlerdir. Merkezde ayrıca diş polikliniğinin de hizmet verdiği, acil servis ve polikliniklerden günlük ortalama 250 ila 350 faydalandığı belirtilmiştir.
30. Merkezde görev yapan doktorların tamamı Suriyelidir. Merkezde 5 pratisyen hekim, bir dahiliye, bir kadın doğum ve bir çocuk hastalıkları uzmanı, bir diş doktoru olmak üzere toplam 9 hekimin ve 11 hemşirenin görev yaptığı; psikiyatri ve diğer uzmanlık alanlarına gerek duyulması halinde hastaların diğer hastanelere sevk edildiği ifade edilmiştir.

31. Görüşme yapılan sağlık personeli, mevcut yaşamlarındaki sağlık ve sosyal durum iyilik hallerinin yeterli olmayışı, savaş mağduru olmaları, yerleşik hayatlarının bulunmaması ve yaşadıkları ekonomik güçlüklerin Merkezde kalan kişilerin psikolojilerini olumsuz etkilediğini, bu nedenle güçlendirilmiş sağlık merkezinde psikiyatriste ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.
32. Merkezde yataklı tedavi imkânı bulunmamaktadır; acil bir durum olduğunda hastaların diğer hastanelere sevkleri sağlanmaktadır.
33. İdare tarafından, Merkezin il merkezine yakın olması ve Güçlendirilmiş Göçmen Sağlığı Merkezinde acil biriminin bulunması nedeniyle Merkeze ait bir ambulans olmadığı; ağır hastalık ve acil durumlarda 112 acil yardım hattından faydalandığı ve ambulansın kısa sürede Merkeze ulaştığı belirtilmiştir.
34. Önleyici sağlık hizmetleri olarak Osmaniye İl Sağlık Müdürlüğü ile koordineli bir biçimde düzenli aşı çalışmaları ve projeler kapsamında sağlık taramalarının yapıldığı ifade edilmiştir.
35. Merkezde ziyaret tarihine kadar herhangi bir salgın hastalık yaşanmadığı belirtilmiştir.
36. Merkezde kalanlar genel olarak sağlık hizmetlerinden memnuniyet duyduklarını ifade etmişlerdir. Güçlendirilmiş Sağlık Merkezine gitmesi mümkün olmayan engelliler evde bakım hizmetinden faydalandıklarını; Merkezde kalan bir diyaliz hastası da diyaliz cihazına gitmesi gerektiği günlerde kendisinin araçla götürülüp getirildiğini belirtmiştir.

Eczane

37. Doktorların hastalara yazdığı ilaçları hastalar dışarıdaki eczanelerden temin edebilecekleri gibi Merkezde oluşturulan ilaç temini birimi aracılığı ile de temin edebilmektedirler. Bu birimde hastaların reçeteleri eczaneye iletilmekte ve aynı gün temin edilerek hastalara iletilmektedir.
38. Merkezde Avrupa Birliği tarafından finanse edilen bir proje kapsamında hizmet veren kadınlar için meme kanseri ve smear testleri dahil kanser taraması yapan mobil sağlık kabini kurulduğu görülmüştür. Ziyaret tarihi itibarıyla beş gündür Merkezde bulunan kabinde günlük yaklaşık 200 kişinin testlerinin yapıldığı; test sonuçlarının bir hafta içinde verildiği, aracın Merkezde bulunma süresinin hasta sayısına göre belirleneceği ifade edilmiştir.

Psikososyal Destek Hizmetleri Servisi

39. Merkezin psikososyal destek hizmetleri birimi bulunmaktadır. Burada görev yapan personellerden biri sosyolog, diğer ise edebiyat öğretmenidir. Servis görevlileri servisten daha çok çocuklar, engelliler gibi kırılgan grupların faydalandığını ifade etmişlerdir.
40. Psikososyal destek hizmetleri servisi, Merkezde kalanlar ile görüşmeler yapmakta ve psikososyal destek programı çerçevesinde bu kişilerin problemlerine çözüm bulmaya çalışmaktadırlar. Servis görevlileri Merkezde kalanların yer değişikliği, yeni konteynere geçmek gibi taleplerine ilişkin dilekçeleri sosyal incelemeye tabi tuttuklarını; incelemelerinde mahremiyet ve kalabalıklaşma hususlarına özellikle dikkat ettiklerini; inceleme neticesinde yazdıkları dilekçeyi Osmaniye Valiliği'ne sunduklarını; yer değişikliği ve yeni konteyner verme kararlarının Valilik tarafından verildiğini ifade etmişlerdir. Yer değişikliği ve konteyner taleplerinde engellilere ve yaşlılara öncelik verildiği belirtilmiştir.

41. Servis görevlileri, Merkezde kalanların psikoloğa ihtiyaç duymaları halinde söz konusu kişilerin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı birimlerine gönderildiklerini ya da buralarda çalışan bir psikoloğun Merkezde görevlendirildiğini ve belirli aralıklarla söz konusu kişilerle görüşmeler gerçekleştirdiğini ifade etmişlerdir.

3.4. Eğitim

42. Merkezde ilk ve ortaöğretim zorunlu, lise isteğe bağlıdır. Her düzeyde sınıf mevcutları ortalama otuz civarındadır. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimi verilen Merkezde okula kayıtlı öğrenci sayısı toplam 3853'tür. Okullaşma oranı anaokulunda %100, ilkokulda %100, ortaokulda %98, lisede ise %60'tır.
43. Merkezde görev yapan öğretmen sayısı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından görevlendirilen kadrolu öğretmenler ve Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PİCTES) kapsamında görev yapanlar dahil olmak üzere toplam 242'dir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunu Türk öğretmenler oluşturmakla birlikte Lise son sınıfların Arapça derslerine Suriyeli öğretmenlerin girdiği belirtilmiştir. Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı ile iş birliği içinde dini eğitim veren 60 kişinin bulunduğu ifade edilmiştir.
44. Anaokulu, sabahçı-öğlenci olmak üzere 10 sınıf olarak hizmet vermekte olup çocuklara yaşlarına göre etkinlikler yaptırılmakta, oyunlar oynatılmaktadır. Çocukların okul malzemeleri (çanta, defter, oyuncak vb.) UNICEF tarafından karşılanmakta olup, bu kapsamda Merkeze 400 set gönderilmiştir.
45. İlkokulda sabahçı ve öğlenci toplam 49 sınıf bulunmaktadır. İlkokul ve ortaokullarda 2012 yılından itibaren uygulanmaya başlayan Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PİCTES) kapsamında dersler Türkçe ve Arapça dillerinde verilmekteyken 2016 yılında Proje'nin uygulanması ilk ve ortaokul düzeyinde sona erdiğinden Milli Eğitim Bakanlığının müfredatı uygulanmaya başlanmıştır.
46. Lise düzeyinde ise 5 sınıf İmam Hatip Okulu olmak üzere Milli Eğitim Bakanlığına bağlı hizmet veren toplam 12 sınıf; PİCTES Projesi kapsamında UNICEF'e bağlı 8 sınıf bulunmaktadır. Lise son sınıflarda eğitim dili Arapça'dır. Hâlihazırda lise sınıfları birkaç farklı binada bulunmaktadır. Ancak UNICEF tarafından yeni bir lise binası yaptırılmış olup kısa zamanda bu binaya geçilmesi; mevcut lise binasının ise ortaokula devredilmesi planlanmaktadır.
47. Psikososyal destek hizmetleri servisi görevlileri, Merkezde 10 civarında zihinsel engelli çocuğun bulunduğunu; bu çocuklardan engel durumu hafif olanların Merkez dışındaki eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine gönderildiklerini; ancak engel durumu orta ve ağır düzeyde olanların durumları elvermediğinden bu hizmetlerden faydalanamadıklarını; zihinsel engeli bulunan çocukları rehberlik araştırma merkezlerine yönlendirdiklerini; okul yerleştirmelerinin de buralar tarafından yapıldığını ifade etmişlerdir.
48. İlkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki okulların ortasında kalan okul bahçesi boş bir alandır. Burada yeşil bir alan ile iklim şartları göz önünde bulundurulduğunda özellikle yaz döneminde çocukların dinlenebileceği üstü kapalı banklar ile oyun parkının bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca, özellikle küçük çocukların enerjilerini atabilmeleri için oyun parkı olmasının iyi olacağı öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir.

49. İlköğretim öğrencilerinin kışın soğuk havalarda dışarı çıkmadıkları için el becerilerini geliştirmek üzere atık maddelerle sanatsal çalışmalar yaptıkları ve ziyaret tarihinden bir hafta sonra bir sergi vasıtasıyla bu çalışmaların sergileneceği ifade edilmiştir. Merkezde kalan çocukların atkı ve bere örerek Türk vatandaşı olan çocuklara hediye ettikleri belirtilmiştir.
50. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından organize edilen, Cevdetiye ilçesine bağlı 16 köyü aylık olarak ziyaret eden ve çocuklara kitap okuma alışkanlığını kazandırmayı amaçlayan gezici kütüphane hizmeti, Merkeze de 15 günde bir gelerek çocukların kitaplara ulaşmasına olanak sağlamaktadır. Gezici kütüphaneden faydalanmak isteyen çocuklar, öğretmenleriyle birlikte buradan kitap alabilmektedir. Gezici kütüphane görevlileri kütüphaneden aylık ortalama 350-400 kitap alındığını; Merkezdeki çocukların kitap dağıtımını yaptıkları diğer köylerdeki çocuklarla yaklaşık olarak aynı oranda kitap okuduklarını belirtmişlerdir.

3.5. Faaliyetler ve Kurslar

51. Merkezde Türkçe okuma-yazma, bilgisayar, bocce, futbol, güreş, kadın giyim, kuaförlük, Kur'an okuma, örgü, iğne oyacılığı ve seracılık gibi mesleki ve eğitim kursları ile çocuklara yönelik karate kursu düzenlendiği ifade edilmiştir. Seracılık dışındaki kurslar, Halk Eğitim Merkezinden gelen öğretmenler tarafından verilirken, seracılık kursu için Yağlı Tohumlar Araştırma Enstitüsü tarafından eğitici görevlendirilmektedir.
52. Merkezde 20.04.2018 tarihinde gerçekleşen devir işleminden sonra açılan kurslarda toplam 317 kursiyere eğitim verildiği ve Merkezde kurulan atölyelerde toplam 8 personelin görev yaptığı belirtilmiştir.
53. Ziyaret sırasında çocukların karate eğitimini çok amaçlı salonda gördükleri, salon içerisinde ailelerin de eğitim esnasında çocuklarını izleyebilmeleri amacıyla sandalyelerin bulunduğu gözlemlenmiştir. Derslerin her gün olduğu aileler tarafından ifade edilmiştir. İdare tarafından bunların dışında okullarda çocuklara yönelik başka faaliyetlerin de düzenlendiği ifade edilmiştir.
54. Merkezde kalanların güreşe özel bir ilgi göstermesi nedeniyle güreş eğitiminin de verildiği, bu faaliyet için merkez içerisinde alanlar oluşturulduğu ifade edilmiştir.
55. Dikiş-nakiş ve örgü kursunda kadınların ürettikleri ürünlerin satışını yaparak aile ekonomisine katkıda buldukları belirtilmiştir.
56. Yetişkinlerin en çok talep gösterdiği Türkçe okuma-yazma kursunun her ay açıldığı ifade edilmiştir.
57. Merkezde bulunan Kur'an kursunda çocuklar okul sonrası Kur'anı Kerim dersleri alabilmektedir. Ziyaret tarihinde 58 çocuk, Kur'an kurslarından faydalanmaktadır. Camiler Kur'an kursları için yeterli olmadığından kurs için ayrı bir alan tahsis edilmiştir.
58. Merkezin birkaç farklı noktasında bulunan basketbol ve voleybol sahalarından gün boyu faydalanılabilmektedir.
59. Merkezde çocuklara yönelik olarak Merkez İdaresi, Kızılay, Milli Eğitim ve Halk Eğitim Müdürlüğü ile koordineli olarak yapılan okuma, boyama, baraj ve açık hava müzesi gezileri ve uçurtma yapma ve uçurma etkinliği gibi etkinlikler düzenlendiği ifade edilmiştir. Psikososyal destek hizmeti personeli ise önceki dönemde dışarıda çocuklara yönelik etkinlikler düzenlediklerini; ancak hem

sorumluluğunun fazla olması hem de gerek duyulan maddi kaynağın olmaması nedeniyle Merkez dışında etkinlik düzenlemeyi artık tercih etmediklerini belirtmişlerdir.

60. Yağlı Tohumlar Araştırma Enstitüsü ve İŞKUR iş birliği ile Merkezin hemen yanındaki serada sebze üretimi yapılmaktadır. Merkezde kalanların çalıştığı seranın eğiticisi Yağlı Tohumlar Araştırma Enstitüsü tarafından görevlendirilmekte, İŞKUR ise eğitici ücretlerini ve katılımcıların günlük zaruri giderlerini karşılamaktadır. Bu kapsamda 8000 m²'lik sera alınının 70000 m²'sinde organik tarım faaliyetleri yapılmaktadır. Seracılık yapanlara sertifika verilmekte, elde edilen ürünlerin %60'ı Merkezde kalanlara dağıtılmaktadır.

3.6. Dış Dünya ile İletişim, Ziyaret ve Ailelerle Etkileşim

61. Merkezde kalanların gün içinde Merkezdten çıkmaları ve Merkeze girmeleri mümkündür. Merkeze giriş-çıkış işlemi Merkezde barınanlar için Merkez idaresi tarafından düzenlenen barkod sistemli kamp kimliği ile sağlanmaktadır. Merkez kapıları saat 6.00'da açılmakta 22.00'da kapanmaktadır. Merkezde kalan erkeklerin yaklaşık %80'i merkez dışında çalışmaktadır. Düzenli çalışmayan erkekler ise mevsimlik işçi olarak zeytin, fıstık ve turp toplama işlerinde çalışmaktadır. İş durumu veya başka bir mazeret nedeniyle 22.00'dan sonra giriş yapmak durumunda olanlar durumlarını İdareye bildirdikleri takdirde Merkeze daha geç saatlerde girmelerine olanak tanınmaktadır. Merkeze günlük giriş-çıkış sayısının 20.000'i bulunduğu ve birden fazla giriş-çıkış yapmanın mümkün olduğu belirtilmiştir. Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetilmesi ve İşletilmesi Hakkındaki Yönerge uyarınca mazeret bildirmeksizin 6 ay içinde 15 günden fazla Merkeze gelmeyenlerin kaydı silinebilmektedir.
62. Merkezde kalanların en çok yakındığı konu Merkezde kalmayan aile fertlerinin kendilerini ziyarete geldiklerinde konteynerlerinde onları misafir etmelerine izin verilmemesi olmuştur. Merkezde kalanlar ve ziyaretçiler, Merkezin girişinde ziyaret için ayrılan bölümde 3-4 saat görüşebilmektedirler. Merkezde kalanlar engelli ve yaşlı kişilerin de ziyaretçileriyle görüşebilmek için Merkezin girişinde bulunan görüşme yerlerine gitmesi gerektiğini belirtmiş ve bu durumdan duydukları rahatsızlığı dile getirmişlerdir. İdare ile yapılan son görüşmede ziyarete ilişkin bu hususla ilgili bilgi alınmıştır. İdare daha önceden Merkezde kalanların konteynerlerinde misafirlerini ağırlamalarına izin verildiğini; ancak bazı Merkezlerde bu durumdan kaynaklanan karışıklıklar olduğu için, bu durumun 15 Ekim 2018 tarihli "Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetilmesi ve İşletilmesi Hakkındaki Yönerge"nin 30. Maddesi ile yeniden düzenlendiğini belirtmiştir. Söz konusu hükme göre: "(1) Önceden geçici barınma merkezi yönetimine bilgi verilmesi kaydıyla geçici barınma merkezlerinde barınan kişilerin yakınlarıyla, avukatıyla, yasal temsilcisiyle ve noterle görüşmelerine izin verilebilir. Görüşmeler, barınan kişilere ait konteyner/çadır ve sosyal kullanım alanları dışında oluşturulacak bir ziyaret alanında gerçekleştirilir. (2) Geçici barınma merkezlerindeki ziyaret saatleri, geçici barınma merkezi yönetimi tarafından belirlenir ve belirlenen saatlerde geçici barınma merkezini terk etmeyenler hakkında gerekli işlemler uygulanır. (3) Geçici barınma merkezinde yatılı ziyaretçiye izin verilmez." İdare Merkezde kalanların ziyaretçilerine de bu kapsamda işlem yapıldığını belirtmiştir. Bununla birlikte, il dışından gelen yatılı misafirler için özel olarak Merkezde kalanların ikamet ettiği alanın dışında Merkez sınırları içinde kurulmuş olan misafirhane bulunmaktadır.

63. Ziyaret heyeti tarafından da görülen misafirhane olarak oluşturulan konteyner, içlerinde ranza tipi 4 yatak bulunan, 4 odadan oluşmaktadır. Misafirhaneye saat 8.00 ila 17.00 saatleri arasında giriş yapılabildiği, misafirlerin 3 güne kadar burada kalabildikleri, misafirhaneye kabul işleminin kimlik kontrolüyle yapıldığı belirtilmiştir.
64. İdare, Merkezde kalanların akraba ziyareti, cenaze, nişan, düğün ve merasimlerini Merkez idaresi tarafından kurulan sosyal tesislerde gerçekleştirdiklerini; bu tür faaliyetler için görüşme salonu bulunduğunu ifade etmiştir.

3.7. Kırılgan Gruplar

65. Dezavantajlı, hassas ya da özel ihtiyaçları olan gruplar olarak da tanımlanan kırılgan gruplar genellikle toplumdaki diğer insanlara kıyasla daha zayıf bir konumda bulunan, korunmaya ve desteğe ihtiyaç duyan, istihdam, eğitim, sağlık, politika gibi hayatın farklı alanlarına katılmakta zorlanan, dezavantajlı konumu nedeniyle toplumdan dışlanan ve ayrımcılığa maruz kalma riski altında bulunan kişileri içermektedir. Bu kapsamda Merkezde yaşayan engellilerin kendileri için özel olarak tasarlanmış konteynerlere yerleştirildiği gözlemlenmiştir.
66. Fiziksel engelli bireyler için Merkezde gerekli düzenlemelerin yapıldığı, konteynerlerin girişine ve sağlık merkezi gibi alanlara rampaların konulduğu ve engelli konteynerlerinde bulunan tutamaçlar vasıtasıyla tuvaletlerin ve banyoların erişilebilirliğinin sağlandığı gözlemlenmiştir. Fiziksel engeli olan kişilere tekerlekli sandalyelerin dağıtımı vatandaşlar ve dernekler tarafından yapılan şartlı bağışlar kapsamında İdare tarafından imkânlar ölçüsünde yapılmaktadır.

3.8. Personel

67. Merkezde 16 büro personeli, 42 temizlik personeli, 7 teknik personel, 9 itfaiye personeli, 112 güvenlik personeli, 5 şoför, 1 tercüman, 1 imam, 2 sosyal çalışmacı, 1 çocuk uzmanı, 1 dâhiliye uzmanı, 4 pratisyen hekim, 1 kadın doğum uzmanı, 1 diş doktoru, 11 hemşire ve 9 hasta yönlendirme personelinin görev yaptığı ifade edilmiştir.
68. Merkezde görev yapmakta olan tüm personellere iş sağlığı ve güvenliği eğitimi ile yangın eğitimi verilmiştir. Ayrıca güvenlik personellerine İl Emniyet Müdürlüğüne bağlı Özel Güvenlik Büro Amirliğince özel güvenlik eğitimi verilmiştir.
69. İdare, son bir yıl içerisinde işkence ve kötü muamelede bulunduğu iddiasıyla hakkında işlem başlatılan personel olmadığını belirtmiştir.
70. Merkezin dış güvenliği jandarma, iç güvenliği ise güvenlik personeli tarafından sağlanmaktadır. Merkezde 112 adet güvenlik personeli bulunmakta olup güvenlik görevlilerinden bir kısmı Merkezde devriye gezerken bir kısmı da güvenlik kulelerinde nöbet tutmaktadır.
71. Merkezin 20.04.2018 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne devrinden sonra kayıtlı 15 adli vaka yaşandığı; bunların kaçak sigara satışı, taksirle yaralama ve hırsızlık gibi olaylar olduğu; ancak ölümlü sonuçlanan adli vakanın bulunmadığı ifade edilmiştir.
72. Yangın güvenliği bakımından Merkezde İtfaiye Hizmet Bürosu ile 1 itfaiye aracı bulunmakta, 9 personel görev yapmaktadır. Ayrıca her konteynerin girişinde birer yangın tüpü bulunmaktadır. Merkezde kalanlara da yangın tüpünün nasıl kullanılacağına dair eğitim verildiği ve küçük çaplı

yangınların bu şekilde önüne geçilebildiği; gerekli durumlarda itfaiyenin en kısa süre içinde müdahale edebildiği ifade edilmiştir.

C. TAVSİYELER

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

73. Yapılan görüşmelerde, Merkezde kalanların her fırsatta memnuniyetlerini dile getirmeleri, Merkezin fiziksel koşullarının oldukça iyi olması, çalışma imkânlarının bulunması, engellilere yönelik erişilebilirlik düzenlemeleri ve evde bakım hizmetleri, mobil kanser tarama cihazının Merkezde kalanlara hizmet vermesi, soğuk havalarda çocuklara yaptırılan faaliyetler ile Merkez idaresi ve personelin özverili çabaları iyi uygulama örnekleri olarak değerlendirilmiştir.
74. UNHCR, Olağanüstü Haller El Kitabında silahlı çatışmaların ve olağanüstü durumların bireysel, ailesel ve toplumsal düzeyde çok çeşitli sorunlara yol açtığını, mültecilerin ve benzer statüdeki kişilerin önemli ölçüde farklı şekillerde kayıp, acı, parçalanma ve şiddeti deneyimlediğini, bu durumdan ruh sağlıklarının ve psikososyal iyilik hallerinin etkilendiğini ve ruh sağlığı problemlerine karşı kırılganlıklarının arttığını ifade etmektedir. UNHCR, psikososyal desteğe ihtiyaç duyan mültecilerin bu desteğe erişememesi durumunda, kişinin baş etmekte zorlandığı stresin yol açabileceği sorunları göz önünde bulundurarak, psikososyal destek hizmetlerinin sağlanmasına önem vermektedir.² Bu çerçevede psikososyal destek hizmetleri biriminde psikolog ve rehber öğretmen gibi alanda uzman kişilerin görevlendirilmesinin daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.
75. Öte yandan, Birleşmiş Milletler, Mülteci İşlemleri İçin Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Programlaması Konusunda Operasyonel Rehber’de şiddetli veya karmaşık zihinsel bozuklukları olan kişilerin yönetimi ve birinci basamak sağlık personeli için rehberlik ve destek sunmak üzere bir akıl sağlığı uzmanının kamplarda bulunması gerektiği belirtilmektedir.³ Bu doğrultuda Merkezde en azından haftanın belirli günleri olmak üzere bir psikiyatrist görevlendirilmesinin Merkezde kalanların akıl ve ruh sağlıkları açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
76. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 28’nci maddesi çocuğun eğitim hakkını güvence altına almıştır. Sözleşme’nin 23’üncü maddesine göre ise, “*Taraf devletler zihinsel ya da bedensel engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul eder.*” Engelli Hakları Sözleşmesi’nin 24’ üncü maddesi de engellilerin eğitim hakkını güvenceye almaktadır. BM Engelli Hakları Komitesi, silahlı çatışma dönemlerinin kapsayıcı eğitim⁴ hakkına orantısız bir etkide bulunduğunu ifade ederken özellikle engelli çocukların başkalarıyla eşit koşullarda eğitim hakkının sağlanması gerektiğini ve olağanüstü durumlarda engelli bireylere eğitim verilmesine gerek olmadığı gerekçesiyle eğitim kurumlarına erişiminin engellenmemesi ve makul düzenleme yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (CRPD/C/GC/4, §14). Bu çerçevede,

2 Bkz: <https://emergency.unhcr.org/entry/221630/mental-health-and-psychosocial-support>.

3 Operational Guidance Mental Health & Psychosocial Support Programming for Refugee Operations, UNHCR, 2013, s. 43.

4 UNESCO kapsayıcı eğitimi, “öğrenenlerin farklı gereksinimlerine, onların eğitime, kültüre ve topluma katılımını artırarak ve eğitim sisteminin içindeki ayrımcılığı azaltarak cevap verme süreci” olarak tanımlamaktadır.

Bkz. <http://unesco.org.pk/education/icfe/resources/res41.pdf>

kapsayıcı eğitim ilkeleri de göz önünde bulundurularak engel durumu orta ve ağır düzeyde olan çocukların da özel gereksinimlerine uygun bir eğitim programından faydalanması gerektiği değerlendirilmektedir.

77. Merkezde personele insan hakları bağlamında özel bir eğitim verilmemektedir. Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi ve İşletilmesi Hakkında Yönerge'nin 18'inci maddesine göre *"Geçici barınma merkezlerinde görev yapan personele iletişim, stres yönetimi, kültürel duyarlılık ve geçici koruma altında bulunanların hak ve yükümlülükleri konusunda hizmet içi eğitim verilebilir."* Bu kapsamda personele yönelik hak temelli yaklaşımı esas alan bir eğitim programının hazırlanmasının temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ve geliştirilmesine katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.
78. Çocuk Hakları *Sözleşmesi'nin* 31'inci maddesinde *"Taraflar Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar."* hükmü bulunmaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin ders giriş çıkışlarında ve ders aralarında vakit geçirmeleri için ayrılan okul bahçesinde yeşil bir alan oluşturulması ile iklim şartları göz önünde bulundurulduğunda özellikle yaz döneminde çocukların dinlenebileceği üstü kapalı banklar ile oyun parkının bulunması çocukların dinlenme ve boş zamanlarını değerlendirmeleri için uygun bir ortam sunacaktır.
79. Merkezde kalanların içme suyunun güvenilirliğinden şüphe ettikleri ve musluklardan su içmekten imtina ettikleri göz önünde bulundurularak Osmaniye Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü'nün su analiz raporu çerçevesinde, uygun araçlarla içme suyunun sağlık açısından herhangi bir tehdit oluşturmadığı konusunda Merkezde kalanların bilgilendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.
80. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin "Tanımlar" kenar başlıklı 2'nci maddesi ile 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" kenar başlıklı 2'nci maddesinin (i) bendinde *"makul düzenleme"⁵* kavramı yer almaktadır. Bu çerçevede birçoğu engelli olan yaşlılar ile diğer engelli bireylerin görüşme alanına erişim konusunda yaşadıkları sıkıntılar göz önünde bulundurularak söz konusu kişilerden görüşme alanına gidebilecek ve öngörülen ziyaret süresini geçirebilecek durumda olanları götürmek üzere makul düzenlemelerin yapılması; görüşme alanına gitmesi ve burada öngörülen ziyaret süresini geçirmesi mümkün olmayanlar açısından ise görüşmecilerin konteynerlere kabulü yönünde istisnai bir düzenlemenin Yönerge'ye eklenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

5 Buna göre makul düzenleme, "engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri ifade eder."

2019 YILINDA RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HASTANESİNELERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER

- 1- ADANA YÜKSEK GÜVENLİKLİ ADLİ PSİKİYATRİ HASTANESİ ZİYARETİ RAPORU
 - 2- ELAZIĞ RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HASTANESİ ZİYARETİ RAPORU
 - 3- MANİSA RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HASTANESİ ZİYARETİ RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

ADANA YÜKSEK GÜVENLİKLİ ADLİ PSİKIYATRI HASTANESİ ZİYARETİ RAPORU

2019 / 16

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda yüksek güvenlikli adli psikiyatri hastanelerine ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Adana Yüksek Güvenlikli Adli Psikiyatri Hastanesi, OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği kurumlardan birisidir.
5. Kurum İkinci Başkanı M... K... nezaretindeki ziyaret heyetinde Koordinatör M... B..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları B... M... D... T... ve M... S... ile Psikolog A... Ö... yer almıştır.
6. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 16949670-050.01.04-E.5 numaralı kararı, UÖM Birimi Ziyaret Takvimi ve 03/04/2019 tarih ve 16949670-660-E.163 sayılı Başkanlık Görev Emri ile 8 Nisan 2019 tarihinde habersiz olarak gerçekleştirilen Adana Yüksek Güvenlikli Adli Psikiyatri Hastanesi izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. ZİYARET YÖNTEMİ

7. Ziyaret, Hastaneden sorumlu Başhekim Yardımcısı ile yapılan ilk görüşmeyle başlamıştır. Ardından ziyaretçi görüşme odası, avukatla görüşme odası, hastaların tutulduğu bütün katlar (3 kat), hasta odaları, ortak salonlar, ortak etkinlik alanları, tespit ve tecrit odalarının tamamı ve

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

hastane bahçesi ziyaret heyeti tarafından gezilmiştir. Ziyaret esnasında hastalarla birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilerek hastaların memnun oldukları ve olmadıkları hususlar anlaşılmaya çalışılmıştır. Rastgele seçilen 6 hasta dosyası ve tespit kayıt defteri incelenmiştir. Ayrıca servislerde görevli personelle de görüşmeler gerçekleştirilerek servislerin işleyişine ilişkin bilgi alınmış, personelin karşılaştıkları sorunlar hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur. Hastanenin yerinde incelemesinin ardından idare ile son görüşme gerçekleştirilerek Hastaneye ilişkin ilk tespit ve gözlemler paylaşılmıştır.

B. GENEL BİLGİLER

1. HASTANE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

8. Adana Şehir Hastanesi bünyesinde yer alan ve 23 Ocak 2018'den bu yana hizmet veren Adana Yüksek Güvenlikli Adli Psikiyatri (YGAP) Hastanesi, Türkiye genelinde bu alanda hizmet vermeye başlayan ilk hastanedir.
9. YGAP Hastanesinde, Türk Ceza Kanunu (TCK)'nun 57/1'inci maddesi.² kapsamında getirilen hastalar kalmaktadır. Hastane, kurumda tutulanlar için tutukluluk süresini geçirdikleri bir yer değil, rehabilitasyon ve tedavi merkezidir. Hastanede, kalan kişilerin aile ve sosyal ortamlarına kavuşması hedefi ile gerekli tedaviler yapılmaktadır. Adana YGAP Hastanesinin amacı; Adli psikiyatri alanında sağlık hizmeti alan ve muhafaza altına alınan hastalara uygun fiziki koşullarda, bilimsel kurallar ve kabul görmüş yaklaşımlar çerçevesinde standart bir bakım sunmak ve hastaların muhafazaları sırasında ve sonrasında rehabilitasyon programlarına katılmasını sağlamaktır.

1.1. Hastanenin Fiziksel Koşulları

10. YGAP Hastanesi, yaklaşık 12.000 m² alan üzerine kurulmuştur. Tüm çevreyi saran 6 metre yükseklikte bahçe duvarları bulunmaktadır. YGAP Hastanesi, elektronik kapı ve alarm sistemleri, dış güvenlik kameraları, yangın alarmları ve acil telefon hatları ile yüksek teknolojik ve güvenli hastanedir. Zemin katta kontrol odasında bulunan 269 kamera ile dış duvarlardan iç koridora ve sosyal alanlara kadar 24 saat izleme yapılmaktadır.
11. Hastane bünyesinde 3 adet 20 yataklı yetişkin, 3 adet 10 yataklı yetişkin ve 1 adet 10 yataklı ergen ve çocuk servisi kurulmuştur. Hastane, toplam 100 yatağa sahip 3 kattan oluşmaktadır. Ziyaret tarihinde 5 servis aktif olarak kullanılmaktadır.
12. Servisler birbirinin benzeri olan 3 kattan oluşmaktadır. Her ana koridorda 20'şer oda bulunmaktadır. Her serviste odaların olduğu koridorların sonunda teras mevcuttur. Teraslar yüksek duvarlarla çevrili olup dışarıya bakan pencerelerde kırılmaz camlar kullanılmıştır.
13. Hastaların tamamı, içinde banyo ve tuvaleti bulunan 20 m² büyüklüğündeki tek kişilik odalarda kalmaktadır. Her odada bir adet yatak, masa ve sandalye, hastaların kişisel eşyalarını saklayabileceği raf sistemli ve kapaksız bir dolap bulunmaktadır. Mobilyalar yuvarlak köşelidir. Odalar yüksek tavanlıdır. Odalarda doğal ve yapay aydınlatma mevcuttur. Tuvalet ve banyoda

2 TCK'nın 57'nci maddesi şöyledir: "(1) Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar."

bulunan gereçler hastaların kendilerine zarar vermelerini engelleyecek şekilde düzenlenmiştir. Oda pencerelerinde parmaklık bulunmamaktadır. Bununla beraber pencerelerde gerekli güvenlik önlemleri alınmıştır. Pencere ve kapılardaki camların tamamı kırılmaz cam özelliklidir.

14. Kapıların üzerinde kapıyı açmadan odanın içini görmeyi sağlayacak ve mahremiyeti bozmayacak şekilde bir pencere bulunmaktadır. Düşme riski bulunan hastaların odalarının kapılarına ise bu durumu hatırlatmak üzere yonca resmi asılmıştır.
15. Ziyaret tarihinde bedensel engelliler için özel olarak tasarlanmış oda bulunmamaktadır.
16. Her serviste birer hemşire diski bulunmaktadır. Hastaların dosyaları buralarda muhafaza edilmekte, hastalara yönelik anonslar burada bulunan çağrı merkezlerinden yapılmaktadır. Hemşire diskinden koridorda yer alan 16 kameranın görüntüleri izlenebilmektedir.
17. Servislerde hastaların yakınlarıyla görüşme yapmaları için ziyaret odaları bulunmaktadır. Ziyaret odalarında; üç ya da dört ailenin aynı anda görüşme yapabileceği şekilde düzenlenmiş koltuklar, el yıkamak için lavabo ve bir adet güvenli bir şekilde çerçevelenmiş TV bulunmaktadır.
18. Servislerde yemekhane ve TV odası olarak kullanılan birer oda bulunmaktadır. Yemek için masaların ve sandalyelerin yerleştirildiği bu odalarda ayrıca kırılmaz camla kaplanmış birer TV ve birer oturma grubu bulunmaktadır.
19. Servislerde, gün içerisinde erişilebilir bir kapalı spor salonu bulunmaktadır.
20. Hastanede asansör bulunmaktadır. Merdiven boşlukları hastaların düşmelerini ve atlamalarını engellemek için metal file ile çevrilmiştir.
21. Hastanenin ısınma ve havalandırması merkezi sistem aracılığı ile yapılmaktadır.
22. Hastanenin bir adet basketbol sahası, oturma yerleri ve hastaların tarım faaliyetlerinde bulunabilmesi için hobi bahçesinin yer aldığı bir dış bahçesi bulunmaktadır.
23. Kurum 24 saat güvenlik kameraları ile görüntülenmektedir. Görüntü verileri 1 ay saklanabilmekte ve acil durumlarda görüntülerin indirilerek saklanması sağlanmaktadır.

1.2. Hastane Personeli

24. Hastanede görev yapan 12 Uzman psikiyatrist, 26 Hemşire, 1 psikolog, 1 sosyal hizmet uzmanı, 4 yardımcı hizmetli personel bulunmaktadır. Uzman doktorların 5'i erkek 7'si kadın, hemşirelerin 9'u erkek, 17'si kadındır. Ayrıca Hastanede Halk Eğitim Merkezi tarafından görevlendirilen bir uğraşı terapisti ve bir spor hocası bulunmaktadır. Genel hastaneden konsültasyon ile çağırıldığında dış hekimi ve diğer tıbbi bölümlerden uzman doktorlar da gelebilmektedir.
25. Hastanenin hem iç hem de dış güvenliği özel güvenlik şirketi tarafından sağlandığından Hastanede kolluk kuvvetleri görev almamaktadır. Hastanede 12 dış güvenlik ve 24 iç güvenlik (servis güvenlik) görevlisi bulunmaktadır.
26. Kurumda Arapça ve işitme engelliler için işaret dili bilen hemşireler bulunmaktadır.
27. Personele yönelik, hem hizmet içi eğitimler kapsamında kalite mevzuatının uygun gördüğü psikiyatrik hasta ile baş etme, iletişim, kriz yönetimi eğitimi, hem de YGAP için özel eğitim yapılmaktadır.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

28. YGAP Hastanesinde, TCK'nın 57/1'inci maddesi kapsamında getirilen hastalar kalmaktadır ve hastaların bir kısmı Adana Ekrem Tok Ruh Sağlığı Hastanesinden devir alınmıştır. Ayrıca, ceza ehliyeti olup olmadığının tespit edilmesi için müşahede altında olan kişiler de bulunmaktadır. Müşahede hastaları için ayrı bir yer ayrılmadığından bu kişiler diğer hastalarla birlikte kalmaktadır.
29. Ziyaret tarihinde Hastanede tedavi gören 70 yetişkin erkek hasta bulunmakta olup kadın, engelli, yabancı uyruklu, ergen ve çocuk hasta bulunmamaktadır. Bununla beraber ergen hasta biriminin kuruluş işlemlerinin tamamlandığı ve kısa zaman içinde hasta kabul edilmeye başlanacağı bilgisi edinilmiştir.
30. Servis açıldığı günden itibaren toplam takip edilen hasta sayısı 134'tür.
31. TCK'nın 57/1'nci maddesi kapsamında gelen hastalar, en az 6 ay süre ile hastanede kalmaktadır. Ayrıca hastanenin hizmet vermeye başladığı tarihten itibaren tedavi gören hastalar da bulunmaktadır. Müşahede hastaları ise 3 hafta ile 6 hafta süre ile hastaneye yatırılmakta ve bu kişiler cezai sorumluluklarının olup olmadığının karar verilmesi için bu süre içerisinde heyete çıkarılmaktadır.
32. Mahkemenin güvenlik tedbiri uygulamasına itiraz eden hasta olmamıştır.
33. TCK'nın 57/1'nci maddesi kapsamında toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığı veya önemli ölçüde azaldığı şeklinde rapor düzenlenen hastaların taburcu olabilmesi için durumunun mahkemeye bildirildiği ve en geç 1 hafta ile 10 gün içerisinde savcılık kararı geldiği, hastanın durumunun bildirilmesinden itibaren bir hafta içerisinde resmi yazının gelmemesi üzerine sürecin hızlanması için gerekli önlemlerin alındığı ifade edilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. FİZİKSEL KOŞULLAR VE HİJYEN

1.1. Fiziksel Koşullar

34. Hastanenin genel olarak fiziksel koşullarının oldukça iyi halde olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan görüşmelerde de hastalar, hastanenin fiziksel koşullarından memnun olduklarını, tek kişilik odalarda rahat ettiklerini ifade etmiştir.
35. Tabelalar bulunmakla beraber servis kendi içerisinde güvenlik derecesine göre (düşük güvenli servis, orta güvenli servis ve yüksek güvenli servis) ayrılmamıştır. İdare, mevcut hastaların tamamının yüksek güvenli servis rejiminde olduğunu, zamanla orta ve düşük güvenli servislerin oluşturulabileceğini ifade etmiştir.

1.2. Hijyen

36. Servisler, personel tarafından günlük olarak ve ayrıca ihtiyaç durumlarında temizlenmektedir. Genel olarak hastanenin temiz olduğu gözlemlenmiştir.
37. Hastanede 24 saat sıcak su bulunmaktadır. Sıcak suya ilişkin şikâyette bulunulmamış, hastalar tarafından sıcak suyun yedi gün yirmi dört saat süreyle aktığı belirtilmiştir.
38. Haftada iki gün banyo yapma günü olarak belirlenmiştir. Ayrıca, her odanın kendisine ait banyosu bulunduğu için hastalar diledikleri zaman da banyo yapma imkânına sahiptir.

39. Kendilerine zarar vermelerini engellemek için hastalara permatik verilmediği, hastaların kişisel temizliklerinin personel tarafından yapıldığı idare tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca, Hastaneye düzenli olarak berber gelmekte ve hastaları tıraş etmektedir. Genel olarak da hastaların özbakımlarının iyi olduğu gözlemlenmiştir.
40. Bazı hastalar kendilerine yalnızca el sabunu verildiğini ifade ederek banyo sabunu ve şampuan gibi malzemelerin verilmediğinden yakınmış; bir kısmı ise bu malzemeler bittikten sonra hemen verilmediğini; şampuan, jilet, gibi hijyen malzemelerinin kullanımının kendilerinin tasarrufunda olmasını istediklerini ifade etmişlerdir. İdare, hastaneye girişte hasta yakınlarından hastaların ihtiyaç duyacakları kişisel temizlik malzemelerinin bir liste ile talep edildiğini, gerektiğinde malzemelerin hastane tarafından temin edildiğini, ancak bu malzemelerin güvenlik nedeniyle hastalara kontrollü bir biçimde verildiğini belirtmiştir.
41. Haftada iki gün çamaşır yıkanmaktadır. Hastaların çamaşırları isimlerinin yazdığı torbalarla toplanmakta, çamaşırhanede yıkanmakta ve kendilerine geri verilmektedir. Hastalar, personelin yardımıyla eşyalarını kendi dolaplarına yerleştirmektedir.
42. Hastalara yönelik herhangi bir giysi kısıtlaması bulunmamaktadır; hastalar kendi kıyafetlerini giyebilmektedir. Bununla beraber bazı hastalar kendilerine Hastane tarafından verilen çamaşırların bedenlerine uymadığını, kıyafet ihtiyaçlarının yeterince desteklenmediğini, verilen kıyafetlerin ikinci el olduğunu ifade etmişlerdir. İdare, hastaların kıyafetlerinin il içerisinde bulunan denetimli serbestlik bürosu sayesinde temin edildiğini, kıyafet bedenleri konusunda bazı bedenlerin bulunmayabildiğini ifade etmiştir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILANLARA DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. Hastaneye İlk Giriş Prosedürü

43. Yatışı yapılan hastanın serviste servis hemşiresi ve sağlık memuru tarafından karşılandığı, hastanın dosyasının kendisini karşılayan sağlık çalışanı tarafından alındığı, hasta ile birlikte gelen kim ise (resmi görevli memur) ondan hasta ile ilgili bilgi alındığı, hastanın servise kabul edildiği anda sağlık çalışanları tarafından kişinin vücut taramasının yapıldığı, herhangi bir darp izi ile bulaşıcı vücut parazitleri olup olmadığının kontrolünün yapılarak kayıt altına alındığı, gerek görülen hastaların kişisel hijyen ihtiyaçlarının karşılandığı, hastanın servise yatışı kabulü esnasında hastalığı ile ilgili öyküsünün alındığı, servise kabul edilen hastaya üst araması yapıldığı ve yanında getirdiği ilaçlar ve eşyaların (kemer, kravat, saat, cep telefonu, para, değerli ziynet eşyaları, delici kesici aletler v.s) teslim alınarak yatan hasta emanet eşya teslim formuna ve hastanın beraberinde getirdiği ilaç teslim formuna kaydedilip imza karşılığında teslim alındığı³, servise kabulünde hastaya tedavi ekibinin ve servisin tanıtımının yapıldığı, işleyiş ve kuralların anlatıldığı, hasta ile servis gezisi yapılarak, hastanın hangi odada kalacağını, hangi yatakta yatacağının tespit edilerek hastanın yönlendirildiği, hastaya TV odasının yeri, sigara içme odası, yemek salonu, uğraşı salonları, hemşire odasının yerinin gösterildiği idare tarafından ifade edilmiştir.

3 Hasta taburcu olurken emanetteki para ve eşyaları görevliler huzurunda imzalarını atarak teslim almaktadır.

44. Hastaneye yeni yatış yapan hastalar, kendilerinin personel tarafından iyi karşılandığını, eşyalarının emanet dolabına alındığını, servisi personel eşliğinde gezdiklerini ve hastanenin kendilerine tanıtıldığını, odalarına götürüldüklerini, servisin işleyişine ilişkin bilgilerin kendileriyle paylaşıldığını ifade etmişlerdir.

2.2. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi

45. Psikiyatri merkezlerinde işkence ve diğer zalimane, gayriinsani, onur kırıcı ve aşağılayıcı muamele yalnızca psikolojik ve/veya fiziksel şiddet ve baskı ile değil, alıkoyma mekânının fiziksel koşulların yetersizliği, uygulanan kontrol yöntemlerindeki aksaklıklar, hastalara uygulanacak ilaç ya da diğer tedavi türlerinin terapötik amaçlar dışında kullanılması ve şikâyet mekanizmalarının düzgün işlememesi yollarıyla da ortaya çıkabilmektedir. Bu çerçevede psikiyatri hastanelerinde işkence ve kötü muamelenin önlenmesi için servislerin fiziksel koşullarının ve imkânlarının yeterli olması, uluslararası kabul görmüş tedavi yollarının kullanılması ve işler bir şikâyet mekanizmasının bulunması önem taşımaktadır.
46. Hastalarla yapılan görüşmelerde kötü muamele iddiası ile karşılaşılmamış; aksine hastalar personelin kendilerine yönelik tutumlarından memnun olduklarını ve arkadaşça davranıldığını, kendilerine yardımcı olduğunu ifade etmiştir.
47. İdare, Hastane hizmet vermeye başladığından itibaren hiçbir hastanın işkence ve kötü muamele iddiasında bulunmadığını, böyle bir durumda tüm kamera kayıtlarının geriye dönük izleneceğini, bugüne kadar işkence ve kötü muamelede bulunduğu iddiasıyla hakkında işlem başlatılan bir personel olmadığını ifade etmiştir.
48. İdare, 1 yıl içerisinde 2 hastanın hayatını kaybettiğini, bu hastalardan ilkinin Şehir Hastanesi'nde yoğun bakıma alındığını ve yoğun bakım koşullarında 1 ay sonra vefat ettiğini; diğer hastanın ise serviste kalp krizi geçirdiğini ve müdahale yapılmasına rağmen yaşamını yitirdiğini, serviste hayatını kaybeden hasta için Adana Adli Tıp Kurumunun otopsi yaptığını ve otopsi sonucunun Adana Adli Tıp Kurumunda bulunduğunu belirtmiştir.

2.3. Şikâyet Prosedürleri

49. İdare, hastaların doktorlarına sözlü olarak şikâyet ve isteklerini söylediğini, "hastaların dilekçe yazamayacak durumda olduğunu" belirtmiştir. Evrak üzerinden yapılan incelemede, genel olarak hastaların doktorlarına şikâyetlerini sözlü olarak iletebildiğinin ve kendilerine cevap verildiğinin kayıt altına alındığı görülmüştür. İdareden alınan resmi yazıda ise, bir hastanın dilekçesinin bulunduğu ve hastaların kendi el yazıları ile doktorları aracılığıyla yönetime ulaşabileceği bildirilmiştir.
50. Kendileri ile görüşme yapılan hastalardan bazıları rahatsız oldukları konuları kurum idaresine sözlü olarak şikâyet edebildiklerini ve hemen cevap aldıklarını ifade ederken bazıları ise idareye ya da mahkemeye yazdıkları dilekçelere dönüş alamadıklarını ifade etmişlerdir. Hastalardan bir kısmı ise kendilerine kalem verilmediği için dilekçe yazamadıklarını öne sürmüştür.
51. İdare, hastaların istek ve şikâyetlerine mümkün olan en kısa sürede dönüş yapıldığını, özellikle aylık yapılan idare ile YGAP doktorlarının toplantısında söz konusu hususların görüşülerek çözüme kavuşturulmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. Örneğin, dilekçe veren hastanın özelinde

(para.49) hastanın şikâyetine konu isteğinin 2 gün içerisinde çözüme kavuşturulduğu ifade edilmiştir.

2.4. Kontrol Yöntemleri

52. Psikiyatri merkezlerinde hastaların ve çalışanların zarar görmesini önlemek amacıyla kullanılan yöntemler “Kontrol Yöntemleri” olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemlerden en önemlileri tecrit ve tespit (mekanik ve kimyasal kısıtlama) olarak belirlenmiştir. Tecrit ve tespit; hapsedilme, hareketsiz bırakma ve izolasyonu içerdiğinden bireysel özgürlükler üzerindeki en büyük kısıtlamalardan sayılmaktadır.
53. Tecrit; klinik bir durumun kontrol altına alınması için hastanın rızası olmaksızın bir odada kapı kilitlenerek tutulması olayıdır. Tecritle ilgili en önemli özellik hastanın servisteki kalabalıktan ayrı tutulması ve uyarıcı içermeyen, yumuşak oda olarak tabir edilen bir ortamda kalmasının sağlanmasıdır. Tespit uygulanan hastalar ise mekanik ve/veya kimyasal yollarla kısıtlanmakta, yumuşak oda diye tabir edilen tecrit odasında tutulmamaktadır.
54. Hastanede kontrol yöntemi olarak fiziksel, mekanik ve kimyasal tespit ile tecrit uygulaması kullanılmaktadır. Ziyaret sırasında kontrol yöntemleri uygulanan bir hasta bulunmamaktadır.
55. Her serviste, hasta odalarının bulunduğu alandan ayrı bir bölümde, tespit ve tecrit odaları yer almaktadır. 20 kişilik büyük servislerde 2 adet tespit ve 2 adet tecrit odası mevcut olup bunlardan birer tanesi kullanıma açıktır. 10 kişilik küçük servislerde ise 1 adet tespit ve 1 adet tecrit odası bulunmaktadır. Hem tecrit hem tespit odalarının kapılarında gözlem için kırılmaz camdan pencere bulunmaktadır. Psikiyatri yoğun bakım olarak adlandırılan bu bölümlerde birer adet psikiyatri yoğun bakım odası⁴ da bulunmakta olup bölümün tamamı hemşire istasyonundan izlenebilir durumdadır.
56. Hastaların zarar görmemesi için tespit odalarında bulunan yatakların ayakları ve başları yumuşak malzeme ile kaplanmış; yataklar yere sabitlenmiştir. Tespit odalarında yapay aydınlatma mevcuttur.
57. Tecrit odalarında doğal ve yapay aydınlatma mevcuttur. Tecrit odalarının duvarları yumuşak malzeme ile kaplanmış; ancak yerlerde sert zemin malzemesi kullanılmıştır. İdare, bu nedenle tecrit odası kullanıldığında, zemine örtü serildiğini ifade etmiştir.
58. İdare tarafından, hastaların agresif tutumlar sergilemeye başlaması durumunda öncelikle hastanın odasına geçirilerek bir süre odasında kalmasının ve sakin davranmasının telkin edildiği, sözlü telkinlere yanıt vermeyen hastalarda fiziksel tespit kurallarının işletmeye ve beyaz kod uygulamasına başlandığı, ilgili hastanın güvenlik görevlileri eşliğinde hasta tespit odasına alınarak fiziksel tespiti sağlandığı, fiziksel tespit sonrası sakinleşmeyen hastalara kimyasal tespit yapıldığı, Hastane yüksek güvenli servis olduğundan her hastada kendisine veya başkasına zarar verici davranışlar olabileceğinin akılda tutulması gerektiği, hastanın daha önceki öyküsünün ve sergilediği davranışların kendisine veya başkasına zarar vereceği konusunda uyarıcı olabileceği,

4 Bu odaların, tespit yapılırken uygulanan yoğun ilaç tedavisinin arındırılması, hastanın kendine gelmesi için kullanıldığı ifade edilmiştir.

hasta ajite olduğunda fiziksel olarak yeterli mesafede durma ve tartışmadan kaçınarak açık ifadelerle görüşülmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.

59. Kısıtlamanın, acil durumda beyaz kod uygulaması ardından hastanın durumuna göre hekim kararı ile yapıldığı, fiziksel kısıtlamada 15 dakikada bir, kimyasal kısıtlamada 30 dakikada bir kontrol muayenesi yapıldığı, hastanın davranışları, bilinç düzeyi ve hareketsizlik nedeniyle oluşacak komplikasyonların hemşire gözlem formuna kaydedildiği ifade edilmiştir.
60. Son 6 ayda 22 kez tespit, 2 kez tecrit işlemi uygulandığı belirtilmiştir. Tüm uygulamalar hasta kısıtlama defterinde bulunmaktadır. Söz konusu kayıtlar incelendiğinde, en fazla dört saat tespit uygulandığı, hastaların 15 veya 30 dakika aralıklarla kontrol edildiği kayıt edilmiştir. Bütün tespit ve tecrit odaları kamera ile izlenmekte ve kamera kayıtları 2 ay süre ile saklanmaktadır.
61. Hastalar ile yapılan görüşmelerde agresif tutum sergileyen hastalara kontrol yöntemlerinin uygulandığı, söz konusu hastaların bir saat civarı bir süre sonunda servise geri getirildiği ifade edilmiştir.
62. Personele yönelik verilen kriz yönetimi eğitimi içinde kontrol/kısıtlama yöntemleri ile ilgili eğitim bulunmaktadır.

2.5. Tedavi ve Bakım Hizmetleri

63. Her hasta sağlık ihtiyacına uygun, mümkün olan en az kısıtlayıcı çevrede, en az kısıtlayıcı veya müdahaleci tedaviyi görme ve fiziksel güvenliğinin korunması hakkına sahiptir. Ruh sağlığı kurumlarındaki bakım ve tedavi hizmetleri diğer sağlık kurumlarında verilen bakım ve tedavi hizmetleriyle aynı standartta olmalı, bu kurumlarda tutulanların genel sağlık ihtiyaçları da karşılanmalıdır.
64. Hastanede, hastaya uygulanacak tüm işlemlerin doktor vizitesiyle belirlendiği, her hasta için ayrı tedavi ve bakım planı oluşturulduğu; hekimin oluşturduğu tedavi planına göre, her hastanın gereksinimleri doğrultusunda, ilgili disiplinler tarafından bakım planının koordineli olarak hazırlandığı, hastaların tedavi olmadan önce ne zaman ve nasıl ilaç alacağı konusunda bilgilendirildiği ifade edilmiştir.
65. Kurum, Adana Şehir Hastanelerine bağlı bulunan Eczaneyi kullanmaktadır. İlaçların eczaneden her hasta adına ayrı ayrı hazırlanarak servise getirildiği, tedavi uygulanmadan önce ilaçların kontrol edildiği, ilaçların saatine uygun olarak kutulara konulduğu ve sağlık çalışanları tarafından hastalara verildiği, hastanın yatış süresi boyunca sağlık çalışanları tarafından uygulanan her türlü tedavinin tarihi ve saatinin kayıt altına alındığı belirtilmiştir.
66. Farmakolojik tedavinin yanı sıra her gün günaydın toplantıları yapıldığı, psikolog tarafından destekleyici grup psikoterapileri uygulandığı ifade edilmiştir. Hastalar da her gün günaydın toplantısı yapıldığını, haftanın bir günü psikolog görüşmesi olduğunu, haftalık olarak doktorlarını görebildiklerini ifade etmiş ve tedavilerine ilişkin herhangi bir şikâyetle bulunmamıştır.
67. Hastanede, EKT için ayrı bir bölüm oluşturulmuştur. Hastanede 24 saat anestezi teknisyeni görev yapmaktadır.
68. EKT için hasta ve hastadan imza alınamadığı durumlarda hasta yakını/kanuni temsilcisi adına aydınlatılmış onam formu hazırlanmıştır. Bugüne kadar yalnızca bir hastaya EKT uygulanmasına

hekim tarafından karar verildiği; ancak Elektro Konvülsif Tedavi Uygulama Yönergesi gereği hasta vasisinden onam alınmadığı için tedavinin uygulanamadığı, bu nedenle de hiçbir hastaya EKT yapılmadığı ifade edilmiştir.

69. Hastanede, portatif röntgen cihazı ve ultrason cihazı bulunduğu; Kurumda kalan kişilerin fiziksel rahatsızlıklarında, şehir hastanesinin ilgili birimlerden doktorların Kuruma gelerek gerekli tetkikleri yapabildiği veya hastaların kontrol edilmek üzere Şehir Hastanesine götürülebildiği, acil durumlarda hemen müdahale edildiği ifade edilmiştir.
70. Kurumda diş ünitesi bulunmaktadır. Ziyaret tarihinden bir hafta önce diş ünitesinin tescilinin alındığı, diş hekiminin kurumda görevlendirileceği, diş ünitesinde; diş çekiminin, dolgu ve röntgen işlemlerinin yapılabileceği ifade edilmiştir.
71. Hastalar iyilik hali ile taburcu olabilmektedir. Hastaların taburculuk sonrası bir yıl Toplum Ruh Sağlığı Merkezi (TRSM)'de veya tam teşekküllü hastanede takip edilmelerinin zorunlu olduğu, takip yapmayan hasta ile ilgili savcılığa bildirimde bulunulduğu ifade edilmiştir.
72. TRSM'lerin hastaların kurum dışında desteklenmesi ve hayatını idame ettirmesi hususunda önemli katkıları olduğu, kurumdan iyilik hali ile taburcu olanlardan herhangi bir vukuata karışan ve Kuruma tekrar yatışı yapılan bir kişinin bulunmadığı ifade edilmiştir.

2.6. Beslenme

73. Avrupa İşkencenin veya İnsanlıkdışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (AİÖK)'ne göre psikiyatri hastanelerinde kalan bireylere yeterli miktarda, besleyici ve lezzetli yemekler verilmeli, kişiler temiz içme suyuna da erişebilmelidir. Yiyecekler kalite ve miktar açısından yeterli olmakla kalmamalı, hastalara iyi koşullarda sağlanmalı ve herkes masada oturarak sofraya takımlarıyla yemek yiyebilmelidir.⁵
74. Hastalara 3 ana öğün ve 2 ara öğün olmak üzere toplam 5 öğün yemek verilmektedir. Yemekler için hizmet alımı yapılmaktadır. Ara öğünlerde meyve, süt, yoğurt vb. verilmektedir. Diyet yapması gereken hastalara diyetisyen kontrolünde farklı menü hazırlanmaktadır. Hastalar genel olarak yemeklerin lezzetinden, miktarından ve yemek çeşitliliğinden memnun olduklarını dile getirmişlerdir.
75. Yemekler, her serviste ortak alan olarak kullanılan salonlarda yenilmektedir. Buralarda hastalar için yeterli sayıda masa ve sandalye bulunmaktadır. Yemek hizmeti sunan şirket personelin isteği doğrultusunda hastalar yemek servisinden önce dışarı çıkarılmakta; yemekleri personel tarafından bırakıldıktan sonra hastalar içeri alınmaktadır.
76. Yemekler tabldot olarak köpük malzeme ile verilmekte; hastaların kendilerine veya başkalarına zarar vermelerini engellemek için yalnızca kaşık verilmektedir. Yemeklerde kapalı paket su verilmekte iken diğer zamanlarda içme suyu ihtiyacı çeşmelerden karşılanmaktadır. İdare tarafından her ay il sağlık müdürlüğüne çeşme suyundan numune alınarak suyun analiz edildiği ve sağlıklı olduğu sonucunun çıktığı ifade edilmiştir.
77. Hastanede hastaların faydalanabileceği bir kantin bulunmamaktadır. Kurumda daha önce kantin (kafeterya) bulunduğu ancak mevcudun azlığı nedeni ile verimli ve kazanç getirir

5 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para.35

bulunmadığından işletmeci tarafından kapatıldığı ve yeniden açılmadığı belirtilerek hastaların aileleri tarafından getirilen kantin eşyalarının alımına izin verildiği ifade edilmiştir. Bununla beraber hastaların birçoğu kantin bulunmamasından duydukları rahatsızlığı dile getirmişlerdir. Hastaların kantin ihtiyacını gidermek adına idare hastaneye yiyecekmatik yerleştirmişse de hastalar yiyecekmatikte ürün çeşitliliğinin bulunmadığından ve ürünlerin pahalı olduğundan şikâyet etmişlerdir. Ayrıca, kantin olmamasına bağlı olarak psikiyatrik teşhis almış kişilerin sigara gibi bazı ürünlerin temininde sorunlar yaşandığı dile getirilmiştir.

2.7. Günlük Yaşam ve Faaliyetler

78. Hastalar, gün içerisinde kendi servislerinde serbestçe dolaşabilmektedir. Hasta odaları da gün içerisinde kilitlememekte ve hastalar dilediklerinde odalarında vakit geçirebilmektedir. Geceleri ise, odaların kapısı kilitlenmektedir.
79. Her serviste bulunan teraslar, sabah saat 7'den akşam saat 10'a kadar kullanıma açıktır. Terasta oturma alanları, küçük yeşil alanlar ile hastaların kurum dışını izleyebilecekleri kırılmaz açılmayan bir cam da bulunmaktadır. Hastalar, belirtilen saatlerde bir kısıtlama olmaksızın terasa çıkabilmektedir.
80. Her servisin içerisinde bir kapalı spor salonu bulunmaktadır. Bu salonlarda yürüyüş bantları, kondisyon bisikletleri gibi fitness aletleri ile langirt ve pinpon masası bulunmaktadır. Hastaların bu odalara gün boyu erişimi sağlanmıştır. Hastalar, kendilerine veya çevreye zarar vermesinin önlenmesi için spor salonunu ve spor aletlerini bir güvenlik görevlisi nezaretinde kullanmaktadır. Ziyaret sırasında odaların hasta erişimine açık olduğu görülmüştür. Bunun dışında Hastaneye spor hocası da gelmekte ve servislerde her gün 30'ar dakika spor yaptırmaktadır.
81. Hastalara yönelik uğraşı terapisi için Halk Eğitim Merkezinden destek alınmaktadır. Hâlihazırda hastalara yönelik tahta boyama kursu düzenlenmektedir. Hastaların genel olarak bu aktivitelere ilgi duymadıkları belirtilmiştir. Üç aydır, 3-4 kişinin katılımı ile devam eden kursta yapılan el emeği ürünlerin bir kermes düzenlenerek sergilenmesinin planlandığı ifade edilmiştir. Hastalarla yapılan görüşmelerde, isteyen kişilerin kurslara katılabildiği söylenmiştir.
82. Hastanede, 100 kişi kapasiteli, duvarları ve zemini yumuşak malzeme ile kaplanmış bir sinema salonu bulunmaktadır ve haftada bir defa burada hastalara yönelik film gösterimi yapıldığı ifade edilmiştir. Film gösterimine, aynı serviste bulunan, uygun durumda olan ve film izlemek isteyen hastalarının katılabildiği, yoğun talep olması durumunda hastaların sinemaya gruplar halinde de alınabildiği, filmlerin hastaların kendi tercihleri doğrultusunda belirlendiği belirtilmiştir.
83. Hastanede bir kütüphane bulunmaktadır. Kitap okumak isteyen hastalar kütüphaneye gidememekte, bunun yerine kitaplar personel tarafından kendilerine götürülmektedir. Ayrıca hasta yakınlarının da dışarıdan kitap getirmesine olanak tanınmakta, hastalara günlük gazete okuma imkânı da verilmektedir. Bununla beraber kütüphanedeki kitap sayısının ve çeşidinin yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Kütüphane, kurum çalışanlarının kendi imkânlarıyla getirdiği kitaplardan oluşturulmuştur. Kitap okuma isteği olan hastaların olduğu, daha fazla kitaba ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir.

84. Hastaneye ait hobi bahçelerinin, basketbol ve futbol sahalarının bulunduğu bir dış bahçe de bulunmaktadır. Bahçeyi çevreleyen duvarlarda dikenli tel bulunmamaktadır. Bunun yerine kurumdan izinsiz ayrılmaların önlenmesi için duvar diplerine hendekler kazılmıştır.
85. İdare, hastaların hava güzel olduğu zaman haftada 1-2 kere de hobi bahçelerinden, basketbol ve futbol sahasından faydalanabildiğini belirtmiştir. Ancak uzun süre kurumda kaldığını ifade eden hastalar dahi bahçenin kullanılmadığını dile getirmişlerdir. İdare, söz konusu durumun kötü giden hava koşullarından kaynaklandığını, açık spor sahalarının yağmurlu havaların sonlanması ile temizlenerek kullanıma açılacağını ifade etmiştir.

2.8. Dış Dünya ile İletişim, Ziyaret ve Ailelerle Etkileşim

86. Psikiyatri merkezlerinde kalan kişiler dış dünyayla, özellikle ailesi ve avukatı ile iletişim kurabilmeli ve ziyaretçi kabul edebilmelidir. Bu kapsamda YGAP'ta hastalar, ziyaretçileri ile görüşme ve telefonla iletişim kurma hakkına sahiptirler. Ayrıca, hastaların avukatlarıyla görüşebilmesi için ayrı bir oda da tahsis edilmiştir.
87. Haftanın 2 günü ziyaret günü olarak belirlenmiştir. Ziyaret saati 13.30'da başlamakta ve 15.00'te sonlanmaktadır. Ziyaret, hastanın kendisine veya başkasına zarar vermesinin önlenmesi için ziyaretçi odasında 1 güvenlik ve 1 hemşire eşliğinde yapılmaktadır. Hastalar; ancak birinci dereceden akrabaları ile görüşebilmektedir.
88. Haftanın her günü saat 17.00-20.00 arasında hastaların dışarıdan arandığında görüştürüldüğü, saat 13.00-15.00 arası hastaların yakınlarını aramasının sağlandığı idare tarafından ifade edilmiştir. Hastalar aileleri ile telefon görüşmesi yapmak istemeleri halinde ailelerinin kendilerini araması gerektiğinin söylediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, Kurum telefonlarının beş dakika sınırlamasının bulunduğu, süre bitiminde kapandığını, ailelerin geri araması ile görüşmenin devam ettiğini ifade etmişlerdir.
89. Kurumda farklı illerden gelen hastalar, ailelerinin, aile görüşü gün ve saatine gelmekte zorlandığını ifade ederek ailesine yakın bir kuruma nakil olmak istediklerini ifade etmiştir. İdare, konuya ilişkin olarak gerekli başvuruların yapıldığını; ancak ilgili kurumların kapasitesinin dolu olması nedeniyle nakil talebinin gerçekleştirilemediğini ifade etmiştir.
90. Hastalar engelliliklerine bağlı olarak maaş alabilmektedir. Bazı hastaların engelli maaşlarının vasileri tarafından alındığı ve vasilerin engelli maaşını hastaya vermeyebildiğini, bu hastaların günlük ihtiyaçlarının karşılanmasında güçlükler yaşandığı idarece ifade edilmiştir.
91. Bütün servislerde avukatla görüşme odası bulunmakla birlikte hastaların yalnızca birkaç tanesi avukatlarının olduğunu ifade etmiştir. Hastalardan bir kısmı mahkeme kararıyla gelmelerine rağmen kendilerine adli yardımda bulunulmamasından duydukları rahatsızlığı dile getirmişlerdir. Bir başka kişi ise avukat talebinin olumsuz cevaplandırıldığını ifade etmiştir.

D. TAVSİYELER

1. KURUM İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

92. AİÖK'ye göre etkili şikâyet prosedürleri kötü muameleye karşı temel bir güvencedir. Bu kapsamda, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin hem alıkonulma merkezi idaresine hem de bağımsız organlara başvuru yapabilmesi önem

taşımaktadır.⁶. Ziyaret sırasında hastaların genel olarak kurum içi istek ve taleplerini idareye ulaştırabildiği gözlemlenmiştir. Bununla beraber, hastaların söz konusu mekanizmalara daha etkin bir şekilde ulaşabilmesi için, kurum içerisinde etkili şikâyet yollarının oluşturulması ve hastaneye ilk kabul sırasında hastaların kuruma ilişkin istek ve taleplerini iletme yöntemleri hakkında açık bir şekilde bilgilendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

93. AİÖK, psikiyatri kurumları dâhil, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerde her gün açık havada egzersiz olanağı bulunması gerektiğini ifade etmektedir. YGAP Hastanesinde hastaların bütün gün teras olarak adlandırılan alanlara çıkararak açık havadan istifade etmesine imkân sağlandığı gözlemlenmiştir. Bununla beraber hastaların kurumun dış bahçesine çıkamadığı ve açık havada spor imkânlarından yeterince faydalandırılmadığı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda hastaların düzenli olarak dış bahçeden ve açık spor sahalarından faydalandırılması için gerekli önlemlerin alınması tavsiye edilmektedir.
94. Vasilerin bazı durumlarda hastaların en iyi çıkarını gözetmeyebildiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda görevi kötüye kullandığı tespit edilen vasilere yönelik Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 466'ncı, 483'üncü ve 484'üncü maddeleri.⁷ çerçevesinde ilgili makama bilgi verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.
95. Tecrit odasının zeminin sert malzemeden yapıldığı gözlemlenmiştir. Söz konusu durumun yaratabileceği zararı önleme amacıyla idarenin bir takım önlemler aldığı gözlemlenmiştir. Bununla beraber AİÖK, hastaların tutulacağı bu tarz odaların hasta güvenliğini sağlaması gerektiğini ifade etmektedir.⁸. Bu nedenle tecrit odalarının zeminlerinin de hastaların güvenliğini sağlayacak bir malzeme ile kaplanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.
96. Ülkemizin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi hükümleri uyarınca özgürlüğünden alıkonulan engelli bireylerin insan onuruna yakışır bir şekilde tutulması için ilgili birim ve binaların erişilebilir olması gerekmektedir. Kurumda engelliler için özel tasarlanmış bir oda bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle Hastaneye engelli bir bireyin yatışının yapılması durumunda mağduriyet oluşmaması adına gerekli düzenlemelerin yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

2. SAĞLIK BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

97. Kurumda bir psikoloğun ve sosyal çalışmacının görev yaptığı ifade edilmiştir. AİÖK, psikiyatri kurumlarında görev yapan personelin sayı ve kategori bakımından yeterli olması gerektiğini ifade etmektedir. AİÖK, kimi ülkelerde psikiyatri kurumlarında sosyal terapi çalışmalarını yapabilecek nitelikteki personelin eksikliğine dikkat çekerek sosyal terapiye daha fazla önem verilmesinin, bakım kalitesini büyük ölçüde etkileyeceğini, özellikle bu yöntem sayesinde ilaca ve fiziksel

6 CPT, Means of restraint in psychiatric establishments for adults, CPT/Inf(2017)6.

7 TMK'nın 466'ncı maddesine göre "Vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler, bu görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdürler." TMK'nın 483'üncü maddesine göre ise "Vasi, görevini ağır surette savsaklar, yetkilerini kötüye kullanır veya güveni sarsıcı davranışlarda bulunur ya da borç ödemede acze düşerse, vesayet makamı tarafından görevden alınır." TMK'nın 484'üncü maddesine göre ise "Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi veya her ilgili, vasinin görevden alınmasını isteyebilir. Görevden alınmayı gerektiren sebebin varlığını başka bir yoldan öğrenen vesayet makamı, vasiyi re'sen görevden almakla yükümlüdür.

8 CPT, Means of restraint in psychiatric establishments for adults, CPT/Inf(2017)6.

müdahaleye daha az dayanan bir tedavi ortamı oluşacağını ifade etmektedir.⁹ Bu kapsamda psikolog ve sosyal çalışmacı sayısının arttırılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

98. Adana YGAP Hastanesinde hastaların istifade edebileceği bir kantin bulunmadığı, söz konusu durumun hem hastalar hem de personel açısından bir takım sorunlara yol açtığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, psikiyatrik teşhis almış bireylerin ihtiyaç duyabileceği bütün ürünlere erişimini sağlayabileceği bir kantin açılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.
99. Hastane kütüphanesinde yeterli sayıda kitap bulunmadığı, kurum personelinin kendi imkânlarıyla kitap getirdiği gözlemlenmiştir. Bu kapsamda, kurumda tutulan hastalara uygun nitelik ve sayıda kitap temin edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

3. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

100. Bazı hastalar adli yardımdan faydalanamadıklarını ifade etmiştir. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin "Adalet Erişim" başlıklı 13'üncü maddesine göre "Taraflar Devletler engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında adaletle etkin bir şekilde erişimini sağlamalıdır. Bunun için usule ve yaşa uygun düzenlemeler yapılmalı ve soruşturma ve diğer hazırlık aşamaları ve tanıklık dahil tüm hukuki işlemlere doğrudan ve dolaylı katılımları kolaylaştırılmalıdır." Bu bağlamda istenmeden gerçekleştirilecek ihlallerin önüne geçebilmek ve hastaların adaletle etkin erişimini sağlayabilmek adına özgürlüğünden mahrum bırakılan ve psikiyatrik teşhis almış bireylere yönelik açık, pratik ve etkili yöntemlerin geliştirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

4. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

101. Vesayet altına alınan kişiler ile vasileri arasında zaman zaman çıkar çatışmasının meydana geldiği ve engelli kişi aleyhine durumlar yaşanabildiği ifade edilmiştir. Kısıtlanan ve vesayet altına alınan ruhsal engelli bireylerin uluslararası ve ulusal hukukta tanınan haklarından tam ve etkin faydalanabilmesi için mevzuat çalışmalarının yapılmasına ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

9 AİÖK, 8th General Report on the CPT's activities covering the period 1 January to 31 December 1997, para.42-43.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

ELAZIĞ RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HASTANESİ ZİYARETİ RAPORU

2019 / 22

KISALTMALAR

AIÖK	Avrupa İşkencenin veya İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
AIHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AIHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AMATEM	Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
ÇAMATEM	Çocuk Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EKT	Elektro Konvülsif Tedavi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü
SABİM	Sağlık Bakanlığı İletişim Merkezi
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TRSM	Toplum Ruh Sağlığı Merkezi
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
UÖM	Ulusal Öleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. TİHEK; 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde OPCAT'i imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."* 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde UÖM olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda yatılı hizmet veren ruh sağlığı hastanelerine ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi¹, OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği kurumlardan birisidir.
4. Ziyaret heyetinde Kurul Üyesi M. A. eşliğinde, İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Ç. Ç., M. A. D., M. S., Uzm. Psikolog A. Ö. ile Kurumun talebi üzerine Elazığ Valiliği tarafından görevlendirilen Psikiyatrist H. K. yer almıştır.
5. Bu rapor, 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 19/02/2019 tarih ve 76 nolu toplantısında alınan karar kapsamında ve UÖM Birimi Ziyaret Takvimi çerçevesinde 21/06/2019 tarih ve 16949670- 679-E.917 sayılı Başkanlık Görev Emri ile 25-26 Haziran 2019 tarihinde Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesine habersiz olarak gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. ZİYARET YÖNTEMİ

6. Ziyaret, Hastane başhekimi ile yapılan ilk görüşme ile başlamıştır. Ardından ziyaret heyeti ikiye ayrılarak 1'inci, 2'nci, 4'üncü, 5'inci, 6'ncı, 7'nci, 8'inci, 10'uncu, 11'inci Servisleri, AMATEM ve ÇAMATEM'i, kadın ve erkeklerin kaldığı korumalı evleri, faaliyet birimini, EKT birimini, mutfak ve çamaşırhaneyi yerinde incelemiştir. Servislerde hasta odaları, tuvalet ve banyoları, ortak alanlar, yemekhaneler, gözlem odaları ve tecrit odaları incelenmiştir. Hastalarla birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilerek memnun oldukları ve olmadıkları hususlar anlaşılmaya çalışılmıştır.

1 Bundan sonra Hastane olarak ifade edilecektir.

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

Tecrit defteri, tecrit uygulamalarına ilişkin kamera kayıtları ile EKT defteri kayıtları incelenmiştir. Servislerde görevli personeller ile de görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ziyaret, idare ile yapılan son görüşmeyle sonuçlandırılmış, hastaneye ilişkin ilk tespit ve gözlemler paylaşılmıştır.

- Hastane idaresi, ziyaret heyeti ile işbirliği içerisinde hareket etmiş, heyetin bütün servislere bekletmeksizin erişimini sağlamış, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır.

B. GENEL BİLGİLER

1. HASTANE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

- Elâzığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Türkiye’de ruh sağlığı alanında bölge hastanesi olarak hizmet veren hastanelerden biridir. 1925 yılında Kurulan hastane, 18 şehre hizmet vermektedir.
- Hastanenin, 3’ü kadın, 9’u erkek hastalara ayrılmış olmak üzere 12 yataklı servisi bulunmaktadır. Bu servisler dışında hastane bünyesinde; biri kadınlara, diğeri erkeklere ayrılmış olmak üzere 2 adet korumalı ev, AMATEM, ÇEMATEM ile lepra hastalarının (13-15 hasta) tedavilerinin sağlandığı ayrı bir bölüm bulunmaktadır:

Servis No:	1	2	3	4	5	6
Durumu	Kapalı Erkek	Tutuklu/ Mahkûm	Kapalı Erkek	Yarı Kapalı Erkek	Kapalı Kadın	Kapalı Kadın
Servis No:	7	8	9	10	11	12
Durumu	Kadın (Nevroz)	Yarı kapalı	Kapalı erkek	Kapalı Erkek	Kapalı erkek (nevroz)	Erkek

- Fethi Sekin Şehir Hastanesinde Yüksek Güvenlikli Adli Psikiyatri hizmeti verilmeye başlandığından erkek adli hasta servisi kapanmıştır.
- Hastanede ayrıca acil servis bulunmakta ve polikliniklerde ayakta tedavi hizmeti verilmektedir. Poliklinikler 08.00-16.00 arasında hizmet vermekte olup günlük ortalama 500 kişi polikliniklerden faydalanmaktadır.
- Hastaneye bağlı olarak faaliyet gösteren TRSM bulunmakta olup Merkezden 532 kişi faydalanmaktadır.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

- 25.06.2019 tarihi itibarıyla Hastanede yatan hasta sayısı 317’dir.
- 1 yıl boyunca hastaneye yatışı yapılan kadın hasta sayısı 78, erkek hasta sayısı 211, çocuk hasta sayısı 1, mülteci hasta sayısı 1, 65 yaş üstü hasta sayısı 473’tür.
- Hastanede yatarak hizmet alan hastalara belirli bir yatış süresi belirlenmemekle birlikte ortalama yatış süresi 25 ile 30 gün arasında olmaktadır. Söz konusu süre, hastanın durumu, tedavinin etki süresi vb. durumlar göz önünde bulundurularak değişkenlik gösterebilmektedir.
- Hastaneye gönüllü yatış yapan 309 kişi bulunmaktadır; ancak hastanın kendisinin istemediği halde vasisi tarafından yapılan yatışlar gönüllü yatış olarak kabul edilmektedir.

17. İstemsiz yatışlara ilişkin prosedür ise şu şekildedir: Yakını olup istem dışı yatışı yapılan hastalarda; hasta muayene için polikliniğe başvurmakta, doktor hasta yatışına karar vermekte, hasta yatmak istemezse vasisinin, 18 yaşından küçük ise velisinin rızası alınarak yatışı yapılmaktadır. Vasisi olmayıp yakını ile gelenlere “yakını olmayıp istem dışı yatışı yapılan hastalar” maddesi gereğince işlemler yapılmaktadır. Yakını olmayıp istem dışı yatışı yapılan hastalarda; hasta muayene için polikliniğe başvurmakta, doktor hasta yatışına karar verdiği halde hasta yatmak istemezse, hasta sağlık kuruluna sevk edilmekte, en az üç psikiyatrist imzası ile TMK’nın 432. maddesi uyarınca sağlık kurulu kararı alınarak hastanın zorunlu yatışı (akut-kapalı servis) yapılmaktadır.
18. İstemsiz yatış yapılmasına ilişkin sağlık kurulu kararı 24 saat içinde Elazığ Sulh Hukuk Mahkemesi’ne gönderilmektedir. Ancak mahkeme kararlarının 10 gün sonra geldiği ifade edilmiştir. Mahkemeden zorunlu yatış onay kararı geldikten sonra kararın hasta yakını/vasisine tebliğ edildiği, adres bilgisi yoksa telefonla bilgilendirme yapıldığı belirtilmiştir.
19. Mahkeme kararı ile hastaneye yatışları yapılan hastalar, mahkemeye götürüldüklerinde hâkimlerin genellikle “hastayı neden getirdiniz?” gibi ifadeler kullandıkları belirtilmiştir. Bu nedenle hastaların mahkemeye götürülmediği, ancak hastaların talep etmeleri halinde böyle bir imkânın sağlanabileceği ifade edilmiştir.
20. İstemsiz yatışı yapılmış ve taburculuk işlemleri başlatılan hastanın, tedavi sonucu tekrar sağlık kuruluna sevk edilmekte ve rapor sulh hukuk mahkemesine gönderilmektedir. Taburculuk için sulh hukuk mahkemesinden karar beklenmemekte, hastanın taburculuğu gerçekleştirilmektedir.
21. 2019’un Haziran ayında toplam 7 hastaya istemsiz yatış yapılmıştır. İstemsiz yatışlara karşı dava açan hasta bulunmamaktadır.
22. İstemsiz yatış esnasında hastaların vasilerinin olup olmadığının belirlenemediği, bu durum dolayısıyla hastanın acil ve istemsiz yatış kararlarında sıkıntı yaşanabildiği ifade edilmiştir. Hastane bünyesinde istemsiz yatış ve adli konularla ilgili avukatın veya hukuk müşavirliğinin bulunmayışı dolayısıyla bu işlemlerle sağlık personelinin ilgilenmesinden ötürü personele aşırı yük bindiği ifade edilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. HASTALARA YÖNELİK MUAMELELER

23. Psikiyatri Hastanelerinde işkence ve diğer zalimane, gayriinsani, onur kırıcı ve aşağılayıcı muamele yalnızca psikolojik ve/veya fiziksel şiddet ve baskı ile değil, alıkonulma mekânının fiziksel koşulların yetersizliği, uygulanan kontrol yöntemlerindeki aksaklıklar, hastalara uygulanacak ilaç ya da diğer tedavi türlerinin terapötik amaçlar dışında kullanılması ve şikâyet mekanizmalarının düzgün işlememesi yollarıyla da ortaya çıkabilmektedir.
24. Yapılan görüşmelerde hastalar genel olarak çalışanların kendilerine fiziksel müdahalede bulunmadığını; aksine kendilerine iyi davranıldığını ve personelin kendilerine yönelik tutumlarından memnun olduğunu, kendilerine iyi bakıldığını ifade etmiştir. Ancak bir hasta, hastabakıcılarından çok memnun olduğunu; fakat Heyetin ziyaret gerçekleştirdiği günün sabahında bir temizlik görevlisinin kendisini darp ettiğini ve sinkaflı sözler söylediğini, o kişi tarafından şiddete maruz kaldığı için iyileşemediğini iddia etmiştir. Hasta uğradığını iddia ettiği şiddete dair vücudunda bir iz olduğunu söylememiş ve ziyaret heyeti tarafından da görünürde

hastada bir darp izine rastlanmamıştır. Bu iddia üzerine hastanın olayın geçtiğini söylediği yerdeki kameralar ziyaret heyeti tarafından tespit edilmiş ve görüntüleri izlemek için kamera odasına gidilmiştir. Görüntülerde hastanın belirttiği zaman aralığında servis girişinden yemekhaneye doğru gittiği, o sırada yemekhanenin ortasında iki temizlik personeli olduğu görülmüş, ancak kamera yemekhane kapısının üstünde olduğu ve kapı girişini tam görmediği ve hasta kamera açısı içerisine girmediği için hastanın yemekhane içerisindeki hareketleri görülemez. Ayrıca hastane kameralarının bir kısmının hareket sensörlü olduğu ve ortamda hareket olmayınca kayıt almadığı söylenmiştir. Bu yüzden kayıtların kesik kesik olduğu görülmüştür. Hareket sensörlü olduğu söylenen çok sayıda kamera arasından rastgele seçim yapılarak kayıtların kesintili olarak tutulup tutulmadığı da denenmiş ve diğer kameralarda da yalnızca hareket olduğunda sistemin otomatik kayıt aldığı teyit edilmiştir. Açıklanan nedenlerle, hastanın darp edilip edilmediği tespit edilememiştir.

25. Hastaların kendi aralarında veya personele karşı şiddet uygulamaları halinde 1111 beyaz kod alarmı verildiği, bu alarm sonrasında güvenlik personelinin en kısa sürede servise gelip müdahale ettiği ifade edilmiştir.
26. Son bir yılda hakkında kötü muamelede bulunduğu iddiası olan 11 çalışan olduğu bildirilmiştir. Bu iddialar üzerine idare tarafından yapılan araştırma sonucunda 4 iddianın asılsız olduğunun tespit edildiği; buna rağmen personelin davranışlarına dikkat etmeleri yönünde uyarıldığı, bir şikâyetin incelemesi neticesinde hastanın kural ihlali nedeni ile zorunlu taburculuğu kötü muamele olarak algıladığı ve servisi terk etmek istemediğinin anlaşıldığı; hem başvurucuya konu hakkında bilgi verildiği hem de çalışanlara hastalara davranışlarında daha özenli olmaları ve yanlış anlaşılmanın önüne geçecek yönde servis kurallarını anlatmaları konusunda bilgilendirme yapıldığı belirtilmiştir. Bununla beraber darp iddiaları kapsamında ise, kamera kayıtlarının incelenmesi dahil gerekli araştırmaların yapıldığı ve sonucunda kusurlu bulunan hemşire, sağlık memuru veya temizlik görevlisi olarak çalışan personele ihtarda bulunulduğu, servis değişikliği ve bilgilendirme gibi yaptırımlar uygulandığı belirtilmiş olup söz konusu personeller hakkında adli bir işlem yapılmadığı belirtilmiştir.

2. ŞİKÂYET PROSEDÜRLERİ

27. AİÖK'ye göre etkili şikâyet prosedürleri kötü muameleyle karşı temel bir güvencedir. Bu kapsamda, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin hem alıkonulma merkezi idaresine hem de bağımsız organlara başvuru yapabilmesi önem taşımaktadır.² DSÖ, özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyetlerinin incelenmesiyle alıkonulma merkezlerindeki yaygın olan problemlerin veya hak ihlallerinin tespit edilebileceğini ve istismar kalıplarının ortaya çıkartılabileceğini ifade etmektedir. Bu kapsamda özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan alınan şikâyet sayısı da ayrıca önem taşımakta olup çok az sayıda şikâyet bulunması kurumda işler bir şikâyet mekanizmasının bulunmadığının veya özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet mekanizmalarına ulaşamadığının bir göstergesi olabilmektedir.³

2 CPT, Means of restraint in psychiatric establishments for adults, CPT/Inf(2017)6.

3 DSÖ, WHO Quality Rights Tool Kit Assessing and Improving Quality and Human Rights in Mental Health and Social Care Facilities, 2012, s.31.

28. Hastaların kendisi, ailesi veya yasal temsilcisi hasta adına şikâyetle bulunabilmektedir.
29. Hastalar, şikâyet, istek ve taleplerini idareye hem sözel hem de dilekçe yoluyla iletebilmektedir. Hastalar ve yakınları tarafından Sağlık Bakanlığı İletişim Merkezi (SABİM) ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)'ne de başvuru yapılabilmektedir. Ayrıca hasta iletişim birimi, servislerde ve çeşitli ortak alanlarda bulunan şikâyet kutuları, hastane internet sitesi ve hastane mail adreslerinden şikâyetler iletebilmektedir.
30. 2019 yılı içerisinde 27 adet hastane komisyonu tarafından sonuçlandırılmış, 68 adet yerinde çözülmüş olmak üzere 95 adet kayıt altına alınmış başvuru olduğu ifade edilmiştir.
31. Hastane içerisinde bulunan kutuların açılma süresinin genellikle bir ayı geçmediği, açılan şikâyet kutularında, şikâyetlerin yanı sıra talep ve teşekkür de olduğu, kutulardan kimi zaman 2-3 kimi zaman 25 başvuru çıkabildiği, sayıların değişkenlik gösterdiği söylenmiştir. Ayrıca, sözlü ve dilekçeyle yapılan şikâyet sayılarının birbirine yakın olduğu belirtilmiştir.
32. Hasta iletişim birimi dahilinde "Yerinde Müdahale Ekibi" kurulmuş olup hastaların isteklerini, taleplerini ve şikâyetlerini idareye iletmekle görevlendirilmiştir. Yönetimin ifadelerine göre; Hasta İletişim Birimi (eski hasta hakları birimi) gezici ekipler halinde de çalışma yürütmekte ve haftanın belirli günlerinde servislerde hastalarla görüşmekte ve onların talep ve şikâyetlerini dinlemektedir. Söz konusu uygulama, dezavantajlı durumda olan hastaların idareye şikâyetlerini bildirmelerini kolaylaştırdığından olumlu bulunmuştur.
33. Hastalarla yapılan görüşmelerde, şikâyetlerini iletme konusunda bir sorun yaşamadıkları, istek ve taleplerine geri dönüş aldıkları, ayrıca gezici ekiplerin servislere gelerek kendileri ile görüştükleri ifade edilmiştir. Ancak hastalardan bazıları, şikâyetlerini iletmeleri durumunda gezici ekibin kendilerine yumuşak bir şekilde de olsa durumundan memnun olması gerektiği yönünde telkinlerde bulunabildiğini, bu nedenle sorunlarını dile getirmekten imtina edebildiğini ifade etmiştir.

3. FİZİKSEL KOŞULLAR

3.1. Fiziksel Koşullar

34. AİÖK, fiziksel koşulların büyük ölçüde mevcut kaynaklara bağlı olmasına rağmen, hastaların tedavisini ve mutluluğunu kolaylaştıracak maddi koşulları sağlamanın, yani psikiyatrik anlamda olumlu bir tedavi ortamı sunmanın hedeflenmesi gerektiğini, bunun sadece hastalar için değil, aynı zamanda psikiyatri kurumlarında çalışan personel için de önem taşıdığını ifade etmektedir.⁴ AİÖK'ye göre, küçük grupların kaldığı bir barınma yapısının sağlanması, hastaların saygınlığının korunmasında ve/veya geri kazanılmasında önemli bir faktördür ve ayrıca hastaların psikolojik ve sosyal rehabilitasyonu için her türlü politikanın temel unsurlarından biridir. Ayrıca, bu tarz bir yapılanma hastaların terapötik amaçlarla belirli kategorilere ayrılmasını da kolaylaştırmaktadır.⁵
35. Hastanede 102 oda bulunmakta olup, odada kalan hasta sayısı, servis ve oda büyüklüklerine göre 2 -6-8-10 kişilik odalar halinde değişkenlik göstermektedir. Odalar ortalama 40-60 m² arasındadır.

4 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para. 32-33.

5 AİÖK, Report to the Turkish Government on the visit to Turkey carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 22 November to 4 December 2006, CPT/Inf (2009) 17, para. 19.

Koşu sisteminde kalabalık odalar bulunmakla beraber (10 kişilik odalar) odaların genel olarak geniş olduğu ve her hasta için yeterli bir alan bulunduğu gözlemlenmiştir.⁶

36. Genel olarak odaların ve koridorların yeterli gün ışığı aldığı, doğal havalandırmanın iyi olduğu gözlemlenmiştir. Bununla beraber 10 numaralı servis, bahçe zemini seviyesinin biraz altında kalmaktadır. Bu yüzden serviste oluşabilecek neme karşı servis koridorunda baştan sonra kadar havalandırma boruları bulunmaktadır.⁷
37. Hasta odalarında yatak ve hastaların kişisel eşyalarını koyabilmeleri için yalnızca etajer olduğu gözlemlenmiştir. Etajerlerin haricinde, hastaların eşyaları ayrı bir odada muhafaza edilmektedir. Yataklar, köşeleri yuvarlak olmayan demir başlıklıdır. Hastane idaresi, hastaların kendisine zarar vermesini engellemek için yatak başlıklarının sivri köşelerini törpülemiştir.
38. Hastaların odalara yerleştirilme politikası her servis için belirlenmiş olup, belirli özellikteki hastalar için oda ayrımları ve düzeni yapılmaktadır. Talep üzerine hastaların odaları, odayı paylaşacak hastaların ve odanın uygunluk durumuna göre değiştirilmektedir. Aynı odada kalan hastalar arasında problem, anlaşmazlık, uyumsuzluk durumlarında ve özel durumu olan hastaların odaları hemen değiştirildiği idare tarafından belirtilmiştir.
39. Hastaların odalara gün içinde erişimi sağlanmıştır.
40. Odalar mahremiyet nedeniyle kamera ile izlenmemektedir. Koridor ve ortak alanlar ise sensörlü kameralarla izlenmektedir.
41. Ziyaret sırasında ortopedik engelli bir hasta bulunduğu, kişinin gözlem odasına yerleştirildiği ve engelli olması nedeniyle yer yatağında yattığı gözlemlenmiştir.
42. Banyolarda mahremiyetin korunması için duşlara perde gerilmiştir. Genel olarak servislerde duş ve tuvaletlere engelli erişiminin sağlanması için tutamaç yerleştirildiği gözlemlenmiştir.
43. 10'uncu serviste doğal aydınlatması yeterli olmayan tuvalet kabinlerinde lamba da bulunmamaktadır. Aydınlanma bahçede yer alan bir projektör ışığının tuvaletlerin olduğu bölgeye tutulmasıyla sağlanmaya çalışılmaktadır.
44. Personel ve hastaların yemek ihtiyacını karşılamak için hastane bahçesinde bağımsız bir bölümde mutfak bulunmaktadır. Bu bölüm içerisinde yemeklerin pişirildiği mutfak, sebze ve meyve ile etler için soğuk hava depoları da bulunmaktadır. Yerler ve tavana kadar duvarlar, ıslak zemin kaplamasıyla kaplıdır. Ancak yemekhanenin tavanının sıcak ve rutubetten küflenmeye başladığı görülmüştür. Yemekhane personeli, tavanının kışın rutubetten damlama yaptığı ve sıvaların döküldüğünü ifade etmiştir.

3.2. Hijyen

45. Temizlik, personel tarafından günlük olarak yapılmaktadır. Hastanenin genel hijyenin iyi halde olduğu, hastanenin temiz olduğu gözlemlenmiştir. Bununla beraber 4 numaralı serviste; mutfakta su gider yeri olmadığı, suyun tahliye edilmesi için tuvalete kadar çekpasla götürülmesi gerektiği ve bu durumun da servis genelinde hijyen problemine yol açtığından yakınılmıştır.

6 AİÖK, ceza infaz kurumlarında birden fazla kişinin kaldığı koşullarda kişi başına asgari 4 m2 alan düşmesi gerektiğini ifade etmektedir.

7 Hastanede bir kısmı kotun altında kalan tek servis burasıdır.

46. Çarşafaların haftanın bir ya da iki günü değiştiği, hastalar tarafından ifade edilmiştir. Ziyaret sırasında hastalara verilen örtünme malzemelerinin genel olarak temiz olduğu gözlemlenmiştir.
47. Hastalar, kendi kıyafetlerini değil, hastanenin kendilerine verdiği gündelik kıyafetleri giyebilmektedir.
48. Çamaşırlar, hastane bünyesinde servislerden ayrı bir yerde bulunan çamaşırhanede yıkanmaktadır. Çamaşırhanede 5 adet yıkama, 5 adet kurutma makinesi ile nevresimler için özel bir ütü makinesi bulunmaktadır. Çamaşırlar, haftada 3 kez (iki günde bir) yıkanmaktadır.
49. Kişisel çamaşırların da servislerden sırayla toplanarak 60 derecede yıkandığı, her akşam makinelerin çamaşır suyu kullanılarak dezenfekte edildiği, bulaşıcı hastalığı ve kan hastalığı olan hastaların çamaşırlarının ayrı bir makinede yıkandığı ve çift torba kullanıldığı, kurutulduğu ve ayrı torbalara konulduğu, ayrıca bu çamaşırların daha yüksek ısıda yıkandığı, çamaşırların yerlere konmadığı, çamaşır arabalarında taşındığı ifade edilmiştir.
50. Banyo, haftada iki gün yapılmaktadır. Bunun sıcak yaz günlerinde yeterli olmadığını ifade eden hastalar olmuştur.
51. Her hasta için ayrı bir banyo havlusu ve lif olduğu idare tarafından ifade edilmiş, söz konusu havlu ve liflerin banyolarda asılı olduğu görülmüştür. Bununla beraber bazı hastalar, kimi zaman görevlilerin aynı havluyu farklı hastalar için kullandığından, şikâyet etmeleri durumunda kendilerinin hasta olması nedeniyle bunu önemsemediklerinden ve “bir şey olmaz” gibi ifadeler kullanılabildiğinden yakınmışlardır.

4. KONTROL YÖNTEMLERİ

52. Psikiyatri merkezlerinde hastaların ve çalışanların zarar görmesini önlemek amacıyla kullanılan yöntemler “Kontrol Yöntemleri” olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemlerden en önemlileri tecrit ve tespit (mekanik ve kimyasal kısıtlama) olarak belirlenmiştir. Tecrit ve tespit; hapsedilme, hareketsiz bırakma ve izolasyonu içerdiğinden bireysel özgürlükler üzerindeki en büyük kısıtlamalardan sayılmaktadır.
53. Tecrit; klinik bir durumun kontrol altına alınması için hastanın rızası olmaksızın bir odada kapı kilitlenerek tutulması olayıdır. Tecritle ilgili en önemli özellik hastanın servisteki kalabalıktan ayrı tutulması ve uyaran içermeyen, yumuşak oda olarak tabir edilen bir ortamda kalmasının sağlanmasıdır. Tespit uygulanan hastalar ise mekanik ve/veya kimyasal yollarla kısıtlanmakta, yumuşak oda diye tabir edilen tecrit odasında tutulmamaktadır.
54. Kontrol yöntemlerinin ancak uygulanma kriterleri ile süresini, izleme, denetleme, gözden geçirme ve itiraz etme usullerini belirleyen katı bir çerçevede⁸ ve her zaman meşruluk, zorunluluk, ölçülülük ve hesap verebilirlik ilkelerine uygun bir şekilde uygulanması gerekmektedir.⁹

8 SPT, Approach of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment on the rights of persons institutionalized and medically treated without informed consent (CAT/OP/27/2), para. 9.

9 AİÖK, Means of Restraints in psychiatric establishments for adults (revised CPTstandards) [CPT/Inf(2017)6], para. 1.2.

4.1. Tecrit

55. Hastanede 2 adet tecrit odası bulunmakta olup bunlar 3'üncü (erkek) ve 5'inci (kadın) servislerde yer almaktadır. Diğer servislerde ise tecrit uygulanmadığı, bu nedenle sadece gözlem odası olarak adlandırılan odalar bulunduğu gözlemlenmiştir.
56. 5'inci serviste bulunan tecrit odasında bir adet yatak ve örtü bulunmaktadır. Söz konusu yumuşak odanın havasız olduğu ve odada ağır bir koku olduğu, yer yer deformasyonların olduğu tespit edilmiştir. Odada, bir tür kafes içerisine yerleştirilmiş olan bir klima olduğu görülmüşse de personel tarafından klimanın çalışır durumda olmadığı ifade edilmiştir. Oda, kamera ile izlenmektedir.
57. 5'inci serviste rastgele seçilen 2 günün tecrit uygulama kayıtları izlenmiştir. Söz konusu kayıtlarda hastanın tecrit odasına hemşireler tarafından güç kullanılmadan getirildiği, tecrit odasına getirilen hastanın içeride bulunan yatağa oturtulduğu, başka bir müdahale olmadığı, hemşireler çıkarken tecrit odasının kapısının kapatılmadığı görülmüştür (yani hasta tecritte kaldığı sürece kapısı kilitli değildir).

4.2. Tespit

58. Hastanede 6 adet tespit odası bulunmaktadır. Hastalara gerekli durumlarda fiziksel ve mekanik yollarla tespit uygulandığı, en çok fiziksel tespite başvurulduğu belirtilmiştir.
59. Gözlem odalarında, kişinin kendisine veya başkasına zarar vermesi durumunda tespit uygulanabilmektedir. Tespit uygulaması ile doktorların ilgilendiği dile getirilmiştir. Güvenlik görevlileri, tespit uygulanmasına yardım etmektedir.
60. Hastane idaresi, son 6 ayda tüm hastanede 163 kişiye (aylık ortalama 27 hastaya) tespit uygulandığını belirtmiştir.
61. Ziyaret heyeti tarafından, 4 ve 7'nci servislerde tespit uygulamasına başvurulmadığı, 10'uncu serviste tespit uygulaması yapılan odada kamera olmadığı tespit edilmiştir.
62. Kısıtlama sürelerinin kayıt altına alındığı, kısıtlamanın en fazla 2 saat kadar sürdüğü gözlemlenmiştir. Hastalarla yapılan görüşmelerde de uygulamanın kısa sürdüğü dile getirilmiştir. Bir hasta kendisine iki defa tespit uygulandığını, uygulamanın 30- 45 dakika sürdüğünü söylemiştir.
63. Personelin tespit uygulaması konusunda belirli aralıklarla özel eğitim aldığı ifade edilmiştir. Servislerde hemşireler ile yapılan görüşmelerde tespit uygulaması konusunda eğitim aldığını belirten hemşireler bulunmaktadır.

5. TEDAVİ VE BAKIM HİZMETLERİ

64. Her hasta sağlık ihtiyacına uygun, mümkün olan en az kısıtlayıcı çevrede, en az kısıtlayıcı veya müdahaleci tedaviyi görme ve fiziksel güvenliğinin korunması hakkına sahiptir.¹⁰
65. Hekim tarafından yapılan muayene ve değerlendirme sonrasında, hastanın tedavi görmesinin zaruri olduğu hallerde tedaviyi reddeden hastalar için alınan zorunlu yatış kararına istinaden

10 BM Genel Kurul, The protection of persons with mental illness and the improvement of mental health care, A/RES/46/119, ilke 9/1.

hastanın tedavi altına alındığı belirtilmiştir. Zorunlu yatış yapılarak tedavi edilen hasta sayısının dönemsel farklılıklar gösterdiği, zorunlu yatışlarla ilgili tedavi sürecinin hastanın tanısına, tedavinin etki süresine ve genel durumuna göre değişiklik gösterebildiği ifade edilmiştir.

66. Hastaların yatış işlemleri sırasında hastaneye yatış işlemleri ve tedavi süreci ile ilgili yatışı kabul ettiğine dair imza alınmaktadır. Vasisi olan hastaların ise gerekli işlemler ve bilgilendirmeler yapılarak yatış için imzaları alınmaktadır.
67. Hastanın tedavi reddi hakkı bulunmasına karşın, tedavinin gereklilik arz ettiği durumlarda zorunlu yatış kararına istinaden tedaviye devam edildiği belirtilmiştir. Vasisi olan hastaların vasilerinin onayının ardından tedavi uygulandığı ifade edilmiştir.
68. Kişiye göre ve hastalığın durumuna göre tedavi yöntemleri belirlenerek, ilaç tedavisi dışında; psikoterapi, EKT, çeşitli aktivite ve organizasyonlarla hastanın tedavi sürecinin desteklendiği belirtilmiştir.
69. Tedavinin sonlandırılmasına, hastanın servis içindeki genel durumu, ilaç kullanımı devamındaki hastalığının seyri, duygu düşünce ve tavırlarındaki gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak karar verildiği; tedavi sürecinde durumuna göre yapılan eğitimlere ek olarak tedavi sonu bilgilendirmelerinin de yapıldığı, bu çerçevede bilgilendirme formu ile gerekli birimlere hastanın taburculuğunda da bilgi verildiği ifade edilmiştir.

6. EKT

70. Kişinin vücut ve ruhsal bütünlüğüne bir müdahale niteliği taşıdığından sıkı düzenlemelere tabi olan EKT, sadece modifiye edilmiş haliyle, yani anestezi ve kas gevşetici kullanılarak uygulanması gereken bir tedavidir. Anestezi ve kas gevşetici olmadan EKT uygulamak, modern psikiyatride kabul edilebilir bir yöntem olarak görülmemektedir. Oluşabilecek kırıklar ve diğer olumsuz medikal sonuçlardan bağımsız olarak modifiye edilmemiş EKT uygulaması hasta bakımından işkence ve kötü muamele kapsamında değerlendirilebilmekte ve tedaviyi uygulayan sağlık personeli için de onur kırıcı olarak görülmektedir..¹¹
71. Hastanede EKT uygulanmaktadır. EKT, servislerden ayrı bir binada uygulanmakta olup birbirinden fiziksel olarak ayrılmış hazırlanma, uygulama ve derlenme bölümlerinden oluşmaktadır. Mekan düzenlemesi, diğer hastaların EKT uygulanan hastayı göremeyeceği şekilde yapılmıştır.
72. Hastane tarafından hazırlanan Klinik/Servislerin İşleyiş Prosedüründe, EKT uygulanmasına ilişkin yönerge oluşturulmuştur.
73. EKT defteri incelenmiş ve gerekli kayıtların tutulduğu gözlemlenmiştir.
74. Yapılan bilgilendirmeye göre günlük görevlendirme ile çalışan anestezi uzmanı ve psikiyatrist eşliğinde, genel anestezi uygulanarak tedavi gerçekleştirilmektedir. Anestezisiz EKT uygulanmamaktadır. Uygulama öncesinde gerekli tetkikler yapılmaktadır. Uygulamanın ardından ise hasta, yaklaşık bir saat derlenme odasında tutulduktan sonra servise gönderilmektedir.
75. Uygulama günleri Pazartesi, Çarşamba ve Cuma olarak belirlenmiştir. Ancak bölüm, acil durumlar da gözetilerek haftanın 5 günü faaliyette tutulmaktadır.

11 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para. 39.

76. EKT alan hasta sayısının değişkenlik gösterdiği, bununla beraber Haziran ayında uygulanan EKT sayısının 5 olduğu belirtilmiştir.
77. EKT'nin, tercihen hastanın kendisinden aydınlatılmış onam alınmadıkça uygulanmadığı, bununla beraber vasi varsa ondan da onam alınabildiği belirtilmiştir. EKT için hasta ve hastadan imza alınamadığı durumlarda hasta yakını/kanuni temsilcisi adına aydınlatılmış onam formu hazırlanmıştır.
78. Yönerge gereği, hastanın yakınına ulaşamadığı durumlarda, hastanın hastalığı sebebiyle EKT'yi reddettiği ancak EKT uygulanması gerektiği değerlendirildiğinde, iki psikiyatri uzmanının onamı ile EKT uygulanabilmektedir.¹² Bu kapsamda değerlendirilen çok az hasta olduğu belirtilmiştir.

7. PERSONEL

79. Personel kaynakları sayı, kategori (psikiyatrlar, hemşireler, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları vs.) ve deneyim ile eğitim açılarından yeterli olmalıdır. Personel kaynaklarında yetersizlik, tedavinin gerçekleştirilmesi çabalarını ciddi biçimde tehlikeye sokabilir.
80. Kurumda çalışan 10 psikiyatrist, 145 hemşire, 8 psikolog, 5 sosyal hizmetler uzmanı, 52 hastabakıcı, 2 çocuk gelişimcisi, 24 sağlık memuru, 16 ebe, 44 hizmetli, 53 güvenlik görevlisi, 1 meslek terapisti, 10 aşçı, 34 stajyer, 1 dahiliye uzmanı ve diğer alanlarda görev yapan 152 personel bulunmaktadır. Personellerin cinsiyet dağılımı yaklaşık olarak yarı yarıdır. Hastane yönetimi tarafından özellikle son bir yılda iş yüklerinin arttığı belirtilmiştir. Kurumda daha önce görev yapan 18 psikiyatrist hekimden 8 hekimin çeşitli nedenlerle ayrılması sonucu başhekim ve başhekim yardımcısı dahil Hastanede toplam 10 hekim çalıştığı, Başhekim ve başhekim yardımcısı dışındaki 8 psikiyatristin, ilgili yönetmelik doğrultusunda hem polikliniklerde hem de servislerde görev yaptığı, nöbet tuttuğu, ayrıca dış görev ile haftanın 3 günü bakım evlerinde de hizmet verdiği belirtilmiştir. Ayrıca hekimlerin huzurevlerine de hizmet verdiği, Elazığ Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü bünyesinde oluşturulan 50 yataklı Psikososyal Serviste görev yaptıkları, son 1 yıl içindeki düzenlemeler neticesinde Hastanenin, askeri hastaneye bağlı semt polikliniği olarak geçen bir hizmet biriminden de sorumlu kılındığı ifade edilmiştir.
81. Hem hekim sayısının çok az olması hem de hekimlerin kurum dışında görevlendirilmesi sonucu özellikle psikiyatrist sayısının verilen görevler için yetersiz olduğu kanaatine varılmıştır.
82. Psikiyatri hastanelerinde sunulan hizmetin kalitesini arttırmak amacıyla çalışan personele yönelik düzenli aralıklarla hizmet içi eğitimler de verilmelidir. Bu kapsamda Hastanenin personele yönelik eğitim planlamasında mesleki bilgi ve becerilerin artırılması, psikiyatrik hastalara yönelik davranışlar ve bakım, hasta hakları, çalışan hakları, hijyen, iş güvenliği vb. konulara yer verildiği gözlemlenmiştir. Söz konusu eğitim programlarına güvenlik görevlileri ile temizlik çalışanları dahil olmak üzere genel olarak her kategoriden personelin katılımının öngörüldüğü gözlemlenmiştir.
83. Ayrıca AİÖK uzman psikiyatri hemşireliği eğitiminin geliştirilmesi gerektiğini de ifade etmektedir. Hasta ile iletişim gibi diğer çeşitli konularda hizmet içi eğitim aldığını ifade eden hemşireler olmuştur. Personel tarafından Sağlık Bakanlığı bünyesinde çeşitli eğitimler verildiği, psikiyatri

hemşireliği eğitimi alanların da olduğu, ancak sayı kısıtlılığı nedeniyle bu eğitimlere herkesin katılmadığı belirtilmiştir.

8. BESLENME

84. AİÖK'ye göre psikiyatri hastanelerinde kalan bireylere yeterli miktarda, besleyici ve lezzetli yemekler verilmeli, kişiler temiz içme suyuna da erişebilmelidir. Yiyecekler kalite ve miktar açısından yeterli olmakla kalmamalı, hastalara iyi koşullarda sağlanmalı ve herkes masada oturarak sofraya takımlarıyla yemek yiyebilmelidir.¹³
85. Yemekler günlük olarak Hastanenin mutfağında, aşçılar tarafından hazırlanmaktadır. Hastalar ve personel aynı yemekleri yemektedir. Yemek numuneleri olası bir vakaya karşı etiketlenerek buzdolabında 72 saat saklanmaktadır.
86. Hastalar yemeklerini servislerde bulunan yemekhanelerde yemektedir. Yemekler, hastaların kendisine veya başkasına zarar vermemesi için köpük tabldot ve plastik çatal-kaşık ile servis edilmektedir.
87. Hastalara günde 3 öğün yemek, ayrıca ara öğün olarak poğaçaya, sütlaç gibi yiyecekler ve çay verilmektedir. Hastalar, yemeklerin lezzetli ve doyurucu olduğunu ifade etmiştir.
88. Hasta servislerine gezici kantin de hizmet vermektedir. Haftada iki gün hastanın ihtiyaçları belirlenerek gezici kantinden alışverişin yapıldığı, kantinde bulunan malzemelerin fiyat listelerinin her serviste asılı olduğu ifade edilmiş, hastalar kantin fiyatlarının makul olduğunu dile getirmiştir.
89. Hastalar içme suyunu genel olarak servislerde bulunan su sebillerinden temin etmektedir. Su sebillerinde çeşme suyu kullanılmakta, düzenli olarak suların içilebilir olduğu İl Müdürlüğü tarafından test edilmektedir. Bununla beraber bir serviste hastaların kullanabileceği su sebili olmadığı fark edilmiş, su sebili olmayan servislerde hastaların su ihtiyacını karşılamak için lavaboları kullandığı görülmüştür.

9. GÜNLÜK YAŞAM VE FAALİYETLER

90. Psikiyatri merkezlerinde alıkonulan bireylerin tedavileri ve ihtiyaçları doğrultusunda kurum içerisinde bir takım faaliyetler ile iş ve uğraşı meslek terapilerinin uygulanması oldukça önem taşımaktadır. Bu çerçevede Hastanede, Sosyal Destek Programı (SODES)¹⁴ kapsamında oluşturulan bir aktivite merkezi (Dr. Cumhur HEPGÜVENDİK Aktivite Merkezi) bulunmaktadır. Doktor izni ile hastaların aktivitelere katılım sağladığı ifade edilmiştir. Aktivite biriminde Halk Eğitim Merkezi ile işbirliği içerisinde, dikiş-nakış, bilgisayar, beden eğitimi ve müzik derslerinin verildiği; beden eğitimi öğretmenlerinin yaz döneminde de görev aldığı, resim, el işi, müzik, halk oyunları öğretmenlerinin bahar ve kış dönemlerinde görev aldıkları, açılan kurslara günlük ortalama 70 hastanın katıldığı ifade edilmiştir. Erkek hastaların genellikle resim derslerine, kadın

13 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para.35

14 2008 yılında uygulanmaya başlanan Program, Türkiye'deki dezavantajlı bölgelerin beşerî sermayesini güçlendirmek ve toplumsal bütünleşme sürecine destek olmak amacıyla bu bölgelerdeki göç, yoksulluk ve işsizlik gibi sorunların ve değişen sosyal yapının ortaya çıkardığı ihtiyaçlara kısa sürede karşılık vermeyi hedefleyen bir sosyal kalkınma programıdır. SODES projeleri ile istihdam edilebilirliğin artırılması, toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik ve sosyal hayata daha fazla katılmalarının sağlanması, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler yoluyla bölgedeki çocuk, genç ve kadınların kendilerini daha iyi ifade etmelerine katkı verilmesi hedeflenmektedir. 2013 yılı itibarıyla Programın yürütüldüğü il sayısı 34'tür. <http://www.sodes.gov.tr/kapsam-ve-bilesenler/>

hastalarinsa dikiş ve örgü işleri derslerine daha fazla ilgi gösterdiği belirtilmiştir. Hastaların yaptıkları ürünlerin kermeslerle satış ve sergileri yapılmaktadır.

91. Aktivite birimine gidemeyen hastalar için her servisin iç bahçesinde ve içerisinde resim, beden eğitimi ve müzik dersleri verildiği belirtilmiştir. Bununla beraber, eğitim modülleri nedeniyle zaman zaman 3 ay gibi bir süre Halk Eğitim Merkezlerinden öğretmenlerin gelemediği, bu gibi dönemlerde hemşirelerin aktivite birimindeki faaliyetleri kendilerinin sürdürdüğü; fakat bu duruma bağlı olarak aktivite birimine gelemeyen ve servislerde faaliyetlere katılım sağlayan hastalara yönelik aktivitelerin sekteye uğradığı tespit edilmiştir.
92. Hastalarla yapılan görüşmelerde, kurumda bulunan spor salonuna gidebildikleri, satranç oynayabildikleri, kitap edinebildikleri, talep etmeleri halinde gazete verildiği, servislerinin bahçesinde beden eğitimi yapıldığı, masa tenisi oynadıkları, servis elemanlarınca zaman zaman servis bahçesinde müzikli eğlence düzenlendiği ifade edilmiştir. Kullandıkları ilaçların genelde uyku vermesi nedeni ile beden eğitimi etkinliklerine katılmadığını belirten bazı hastalar olmuştur.
93. Yapılan görüşmeler sonucu; aktivite birimine gidemeyen hastaların yeterince aktiviteden faydalanarak rehabilite olamadıkları, yoğun ilaç tedavisi dışında –aktardıkları kadarıyla- rehabilitasyonla tedavilerinin yeterince desteklenmediği gözlemlenmiştir.
94. AİÖK, hastaların her gün açık havada en az bir saat egzersiz yapabilmeleri şartını, temel bir önlem olarak kabul etmektedir.¹⁵ Servisler, genellikle kendilerine ait iç bahçelerini dönüşümlü olarak kullanılmaktadır.
95. Hastalarla yapılan görüşmelerde, 11'inci servis hariç, hastaların servislerine ait bahçeden mevsim koşullarına bağlı olarak en az bir saat faydalandırıldığı gözlemlenmiştir. Kış aylarında genellikle hastaların bahçeye çıkarılmadığı, ancak havaların çok soğuk olmadığı günlerde hastaların bahçeden yararlandıkları ifade edilmiştir.
96. 11'inci serviste kalan hastalar, kendi servislerine ait bir bahçe bulunmadığından ötürü açık havadan istifade edemediklerini belirtmişlerdir. 7. Servisteki hastalar da herkesin bahçeye çıkamadığını; ancak doktor izniyle hastaların aktivite merkezine gidebildiğini; genelde hastaların hepsine izin verildiğini belirtmiştir. 4. Serviste ise yaşanan firar vakalarından sonra firar edebilecek özellikteki hastaların bahçeye çıkmalarına izin verilmediği, diğer hastaların günde bir saat bahçeye çıkabildikleri ifade edilmiştir. İdare ile yapılan görüşmede, daha önce bir hastanın kurumdan kaçtığı ve intihar ettiği, intihar sonrasında hastane idaresine yeterli güvenliğin sağlanmaması nedeni ile dava açıldığı, kurumda metrekare hesabı yapılarak güvenlik personeli verilmesi nedeni ile yeterli sayıda güvenlik görevlisi bulunmadığı, bu nedenle hastaların denetiminin yeterince sağlanmadığı, tedbir olarak sürekli bahçeye çıkarılmanın yasaklandığı ifade edilmiştir.
97. Psikiyatri merkezlerindeki yaşamın normal hayata olabildiğince yakın olması gerektiği DSÖ'nün konuya ilişkin kaynaklarında dile getirilmiştir. Bu çerçevede kurumlarda eğlence, dinlenme, eğitim ve spor olanaklarının yanı sıra dini ibadetler için de gerekli ortam sağlanmalıdır. Söz konusu olanaklar bir yükümlülük olarak kabul edilmemeli ve herhangi bir dini inanca sahip olmayan

15 AİÖK, Report to the Turkish Government on the visit to Turkey carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 22 November to 4 December 2006, CPT/Inf (2009) 17, para. 22.

tutulanlar ve dini gerekleri yerine getirmek istemeyenler zorlanmamalı ve ayrımcılığa maruz kalmamalıdır.

98. İdare, Kurumda 6 aydır manevi destek birimi bulunduğunu, manevi destek biriminin hem hastalarla hem de aileler ile görüşmeler yaptığını, söz konusu desteğin olumlu etkilerinin gözlemlendiğini ifade etmiştir. Ayrıca, hastalar, ibadet etmek istemeleri durumunda gerekli imkânların sağlandığını ifade etmişlerdir. Bu kapsamda kimi hastaların odalarında seccade muhafaza edebildikleri gözlemlenmiştir.

10. DIŞ DÜNYA VE AİLELERLE İLETİŞİM

99. Psikiyatri merkezlerinde kalan kişiler dış dünyayla, özellikle ailesi ve avukatı ile iletişim kurabilmeli ve ziyaretçi kabul edebilmelidir.
100. Hastaların aileleriyle yüz yüze ve telefon ile görüşmesi mümkündür. Servislerin içerisinde aile ile görüşme için özel ayrılmış bir alanda masa ve sandalyeler olduğu gözlemlenmiştir.
101. Hastane idaresi, bir GSM operatörü ile anlaşarak cep telefonu vasıtasıyla hastaların ailelerini aramasına imkân sağlamaktadır. Aylık 40 dakika konuşma süresi olan cep telefonu hattını hastalar, bir sağlık görevlisi ve personel eşliğinde en az haftada 1 defa kullanabilmektedir. Ayrıca servislerde bulunan telefonlardan aileler sabah 9'dan akşam 9'a kadar dışarıdan arayarak hastalarla görüşebilmektedir.
102. Hastalar, görüşmelerde, haftada 1 gün servislerinde kuruma ait cep telefonu ile dış arama yapma hakları olduğunu, onun haricinde hasta yakınlarının servisteki sabit telefondan sabah 8 akşam 9 arası kendilerini arayabildiğini ifade etmiştir. Telefon görüşmelerinin çok kısa olduğu, daha uzun süre olmasını istediğini ifade edenler olmuştur. Hastanede rutin bir refakatçi uygulaması bulunmamakla beraber hasta yakınının isteği ve hekim onayıyla birlikte başhekimliğin bilgisi dahilinde refakatçi kabulü yapılabilmektedir.
103. Avukatı olan hastaların lüzum halinde kendi beyanlarına istinaden avukatıyla görüşülüp gerekli işlemler yapıldığı idare tarafından belirtilmiştir.

11. AMATEM

104. Hastane bünyesinde Elazığ ve çevre illere hizmet veren 27 kişi kapasiteli AMATEM servisi bulunmaktadır. Söz konusu servisin, Doğu ve Güneydoğu bölgelerine ait tek AMATEM birimi olduğu ifade edilmiştir.
105. Hastalar kendi istekleri ile servise kabul edilmektedir. Merkezde genel olarak 20-30 yaş arası hastalar bulunmaktadır. Hastaların en az 21-28 gün serviste kaldığı belirtilmiştir. İl dışında bulunan hastaların takiplerinin ise hastaların kontrol için hastaneye gelmesi ve kan testlerinin yapılması ile gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.
106. Merkezde kısıtlama yöntemlerine başvurulmadığı, bununla beraber uyarı puanı uygulaması olduğu belirtilmiştir.
107. Madde kullanımına ilişkin düzenli idrar testleri yapılmakta, madde kullanımının tespit edilmesi halinde ve kendine zarar veren hastalar için uyarı puanı verilmekte, bu hastaların merkezden çıkışı yapılabilmekte veya başka servislere yatışları söz konusu olabilmektedir.

108. Hastalar, Hastanenin aktivite merkezinden yararlanmakta, her gün psikolog, sosyal hizmet uzmanı veya hizmet sorumlusu hemşire ile günaydın toplantılarına katılmakta, Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Programı (SAMBA) eğitimi almakta, ihtiyaca göre psikiyatristin yönlendirmesiyle psikolog ile bireysel görüşmeler yapmaktadır. Pazartesi ve Cuma günleri de psikiyatrist tarafından vizite yapılmaktadır.
109. Merkezin bağımsız bahçesi bulunmakta; hastalar, görevli eşliğinde bahçeden sabah, öğlen ve akşam saatlerinde 40'ar dakika faydalanabilmektedir. Servise ait açık bahçe içinde hobi bahçesi, spor aletleri ve kamelya bulunmaktadır. Merkez içerisine madde girişinin kimi zaman bahçeden sağlanması nedeniyle hastaların bahçeye çıkarılma süresinin çok uzun tutulmasının arzulanmadığı ifade edilmiştir.
110. Hastalar saat 16:00'dan sonra telefon görüşmesi yapabilmekte, ayrıca, günde bir kez birinci derece yakınları tarafından ziyaret edilebilmektedir. Ziyaretlerin 15-20 dakika olduğu ve güvenlik görevlileri önünde yapıldığı, personelin inisiyatifine bağlı olarak bu sürenin artabildiği ifade edilmiştir. Hastalara yönelik alınan güvenlik önlemi gereği ziyaretlerde aileler tarafından getirilen yiyeceklerin kabul edilmediği ifade edilmiştir.
111. Hastalarla yapılan görüşmelerde, personelin kendilerine yönelik muamelelerinin olumlu olduğu, şikâyetlerini personele iletebildikleri ifade edilmiştir.
112. Hastalar, gün içerisinde günaydın toplantıları, SAMBA grup çalışmaları ve aktiviteleri yapıldığını, haftada üç gün kantinden faydalanabildiklerini, her gün bahçeye çıkabildiklerini, Pazar günü bahçeden daha uzun süreler yararlandıklarını, hobi bahçeleriyle ilgilendiklerini; bununla beraber daha önce aynı birimde tedavi görmüş hastalar eskiden bahçeye daha fazla çıkabildiklerini, ifade etmiştir. Ayrıca hastalar, film izleyebildiklerini; ancak sinema kanalı olmadığını, kayıtlı filmlerin oluşunu ve hep aynı filmleri izlemekten sıkıldıklarını; eskiden kampüsün dışında da sinemaya gidildiğini ama artık böyle bir etkinliğin olmadığını belirtmiştir. Kurum idaresi, yeni filmlerin verilebileceğini ifade etmiştir.

12. ÇAMATEM

113. ÇAMATEM, madde bağımlılığı olan çocukların tedavilerinin yatılı olarak yapıldığı bölümdür. Ziyaret tarihi itibarıyla söz konusu merkezde yalnızca bir kız çocuğu bulunmaktadır. Çocuk, kendi isteği ile tedavi olmaktadır.
114. İdare, söz konusu merkeze çok fazla talep olmadığını; çünkü çocukların bu merkeze yatmaları halinde sağlık kayıtlarının sisteme girdiği ve bu nedenle damgalandıkları ve bazı işlere giremedikleri, sisteme giriş yapılması ile ortaya çıkan söz konusu durumun Elazığ dışında yaşanmadığı, polisin süreçte yer almasının aileleri ürküttüğü, bu durumun çocukların tedavilerini engelleyen bir unsur oluşturduğu dile getirilmiştir. Bu nedenlerle de ÇAMATEM'in erişkinlere yönelik bir merkeze dönüştürülmesi talebi ile Sağlık Bakanlığına yazı yazıldığı belirtilmiştir.
115. ÇAMATEM de haftada iki gün psikoloğun görev aldığı, her gün psikiyatristin gelip muayenelerini yaptığı ifade edilmiştir. Bağımlılık tedavileri ile ilgili görev alan psikolog tarafından SAMBA grup çalışmalarının dışında bağımlılıkla ilgili ihtiyaç duyulan psikoterapinin verildiği, yoksunluk belirtileri ile ilgili bilgilendirme görüşmelerinin de yapıldığı belirtilmiştir.

116. Çocuk ile yapılan görüşmede; servis içerisinde bir tenis masasının bulunduğu, beden eğitimi öğretmeni olduğunda öğretmen ile olmadığı servise hemşireleri ile spor yapabildikleri, boncuk işi yapılabilecek bir hobi odası olduğu, koro etkinliklerinin düzenlendiği bir müzik odası olduğu, bahçede güvercin beslendiği ve serbest spor yapılabildiği, masa tenisi ve boyama gibi etkinliklerin de yapılabildiği, haftada iki gün banyo yapıldığı ifade edilmiştir.
117. Serviste bulunan çocuk her sabah günaydın toplantıları yapıldığını, sigara alkol madde bağımlılığı grup çalışmaları (SAMBA) yapıldığını, kendisine yönelik yapılan çalışmaların sonucunda kazanımları olduğunu ve yeni farkındalıklar geliştirdiğini, çözüm odaklı fikirler geliştirebildiğini, istediği zaman sıcak suya erişebildiğini, ifade etmiştir.
118. Merkezde 1 engelli odası bulunmaktadır.

13. MAHKÛM KOĞUŞLARI

119. Mahkûm koğuşlarında tutuklu ve hükümlülerin psikiyatrik takip ve tedavileri yapılmaktadır. 12 erkek, 2 kadın, 2 çocuk toplam 16 kişi kapasiteli olan mahkûm koğuşları Elazığ ve daha doğusunda kalan illerde tutulanlara hizmet vermektedir.
120. Mahkûm Koğuşları, hastane içerisinde dış güvenliği sağlanmış ayrı bir bölümde yer almaktadır. Koğuşların iç güvenliği 1'i kadın olmak üzere 5 infaz koruma memuru, dış güvenliği ise Jandarma tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca 3 sağlık görevlisi de bölümde çalışmaktadır.
121. Ziyaret tarihinde mahkûm koğuşlarında tedavi gören hastalardan yalnızca biri kadındır. Geriye kalan hastaların hepsi erkek olup çocuk hasta bulunmamaktadır. Kadın hasta, erkek hastalardan ayrı bir bölümde tutulmaktadır. Çocuk hasta koğuşu da yetişkinlerden ayrı bir yerde bulunmaktadır. Ziyaret esnasında boş olan çocuk koğuşunun içinde cansız haşerelerin olduğu ve yeterince hijyenik olmadığı görülmüştür.
122. Tüm odalar kamera ile izlenmekte olup kamera kayıtlarının 3-6 ay süre ile saklandığı belirtilmiştir. Kadın hastanın odasını izleyen kameranın monitörünün, erkek hastalarından ayrı bir yerde bulunduğu gözlemlenmiş olup yalnızca kadın personel tarafından izlendiği ifade edilmiştir.
123. Serviste ayrı bir tespit odası bulunmakta ve monitörle izlenmektedir. Doktor talimatı ile tespit uygulandığı ifade edilmiştir.
124. Hastaların birbirlerine şiddet uygulaması halinde kameralardan kontrol edildikleri ve hemen müdahalede bulunduğu ve sağlık görevlisinin çağırıldığı, gerekirse şehir hastanesine sevk yapıldığı, tutanak tutulduğu ifade edilmiştir.
125. Yapılan birebir görüşmelerde mahpuslar, personelin kendilerine yönelik muamelelerinin iyi olduğunu; haftada bir gün doktorlarıyla hemşire odasında görüşmeler yaptıklarını, ancak psikoterapi almadıklarını ifade etmişlerdir.
126. Mahpuslar kendilerine üç öğün yemek verildiğini ve yemeklerin doyurucu olduğunu; ancak büyük çoğunluğunun yeterli maddi imkânâna sahip olmamaları nedeniyle çay ve sigara alamadıklarını, en temel sorunun bu olduğunu belirtmiştir.
127. Mahpuslar, koğuşların kalan kişi sayısına yetecek büyüklükte olmadığını, koğuşların açıldığı havalandırma bahçelerinin kapısının sabah 8 akşam 7 saatleri arası açık tutulduğunu ancak yine de özellikle yaz mevsimi olması nedeniyle koğuşların çok sıcak olduğunu, bir tane TV salonunun

bulduğunu; bunun dışında hiçbir etkinlik veya faaliyet yapılmadığını, bölümde her mahpusun kendi halinde olduğunu ifade etmişlerdir.

128. Sürekli sıcak su olduğunu belirten mahpuslar, Pazartesi ve Perşembe günlerinin banyo günü olduğunu ifade etmişlerdir.
129. Kurumda bulunan mahkûm koğuşunda fiziksel koşulların yeterli olmamasından dolayı Elazığ şehir hastanesinde yeni bir mahkûm koğuşunun yapım aşamasında olduğu, kısa sürede tamamlanarak hastaların nakillerinin gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.
130. Hastaneye ait Klinik/Servislerin İşleyişi Prosedür'üne göre mahkûm servislerine kesinlikle telefon görüşmesi yaptırılmamaktadır.

14. KORUMALI EVLER

131. Hastane bünyesinde Proje kapsamında hem kadın hem de erkek hastalar için Türkiye'de ilk defa korumalı evler oluşturulmuştur. "Korumalı Evler projesi 2005 yılında Avrupa Birliği'nce kabul görmüştür. Proje ortakları Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Hollanda Meerkanten Psikiyatri Hastanesi ve Hollanda HEAP araştırma şirketi olup, Avrupa Birliği MATRA fonlarından hibe ile 3 yıl süreli planlanmıştır."¹⁶
132. Korumalı evler, "hastanın resosyalizasyon (toplumsal yaşama alıştırma, toplumsal yaşam kurallarını öğrenme: temizliğini yapma, beslenmesini düzenleme, sinema, tiyatroya gitme) ve rehabilitasyon (hastanın normal yaşama geçiş süreci, kendini ve toplumu tanınması, gereksinmelerini belirlemesi) süreçlerini geçirdiği evlerdir. Bu süreçte hastalara yalnızca gereksinimleri kadar destek verilerek kendi başına yetebilme becerisinin gelişebilmesi için olabildiğince az müdahale edilmektedir. Zaman içerisinde hastalar günlük etkinliklerini kendileri planlayacak duruma gelmeleri konusunda eğitilmektedir. Evlerde yaşayan her hasta için hemşirelerce haftalık çalışma planı hazırlanarak günlük iş dağılımı belirlenmektedir. Hemşireler bu plandaki uygulamaları izlemekte, böylece hastalar iş sorumluluğu almayı ve işi sonlandırma yeteneği kazanmayı öğrenmektedir."¹⁷
133. 2008 yılı Mart ayında projenin Hollanda desteğinin son bulmasıyla birlikte hastane yönetimi ve proje ekibi, projenin hastanenin kendi kaynakları ile sürdürülmesi kararı almış; Hastaneye bağlı beş korumalı ev, iki rehabilitasyon amaçlı aktivite merkezi ve korumalı evlerde barınan 20 hasta ile hizmet vermeye devam etmiştir. Ancak, süreç içerisinde kronik ruhsal hastalıklara yönelik aşılması zor olan damgalama, bunun yol açtığı barınacak yer bulma ve yakın çevreleriyle iletişim kurmada hastaların karşılaştıkları sorunlar, finansmanın pratikte hastaneye sağlanmasına rağmen teknik olarak birtakım engellerle karşılanması gibi nedenlerle korumalı evler projesi yaygınlaştırılamamıştır.¹⁸ Ayrıca idare ile yapılan görüşmede, bağımsız yaşam modelinin dışarıda sürdürülmesindeki zorluklar arasında, üzerlerindeki hukuki sorumluluk nedeniyle psikiyatristlerin inisiyatif almakta isteksiz olmalarının da bulunduğu belirtilmiştir. Bu süreçte hastane dışında açılmış olan evler kapatılmıştır; ancak halen hastane içerisinde yer alan iki ev hizmet vermeye devam etmektedir.

16 <https://elazigrsh.saglik.gov.tr/TR,141386/korumali-evler.html>.

17 <https://elazigrsh.saglik.gov.tr/TR,141386/korumali-evler.html>.

18 <https://elazigrsh.saglik.gov.tr/TR,141386/korumali-evler.html>.

134. Hastane bünyesinde bulunan korumalı evler, erkekler için 6, kadınlar için 6 olmak üzere toplam 12 yatak kapasitelidir. Hastane içinde korumalı ev kurabilmek için servislerin bir kısmına bağımsız bir giriş yapılmış ve servislerden ayrılarak korumalı eve dönüştürülmüştür. Bu yüzden korumalı evlerin 9 numaralı erkek hasta servisi ile bitişik olduğu, arada kilitli tutulan bir kapı bulunduğu görülmüştür.
135. Kadın ve erkek evleri birbirinden ayrıdır. Korumalı evler, hastane düzeninde olmayıp ev düzenindedir. Bu bağlamda her bir evde 2 yatak odası, bir oturma odası, mutfak ve banyo bulunmaktadır. Hastaların korumalı evin önünde oturabileceği ufak bir bahçe ile masa ve sandalyesi de mevcuttur.
136. Korumalı evlerde bulunan hastalar, ifade edildiği üzere normal ev düzeninde yaşamaktadırlar. Hemşireler tarafından hastalar arasında iş bölümü yapılmakta; temizlik, bulaşık, çöp dökme gibi işler haftalık çizelgeyle belirlenmekte ve evde kalanlar kendi sorumluluklarını yerine getirmektedir.
137. Hastalarla yapılan görüşmelerde, 5 yıldır bu evlerde kalan hastaların bulunduğu, engellilik maaşı aldıkları, maaşlarını kendilerinin çektiği ve ihtiyaçlarını maaşları ile karşıladıkları; kaldıkları evde elektrik ve su fatura ödemeleri yapmadıkları, ocak tüplerini kendilerinin ödediği, temizlik malzemelerini kendilerinin aldığı ifade edilmiştir. Erkek hastalar ev temizliğinde kurum personelinden destek aldıklarını, kadın hastalar ise evlerini kendilerinin temizlemeyi tercih ettiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde erkek hastaların yemek yapmayı tercih etmediği, bu nedenle erkek hastalara kahvaltı dışındaki öğünlerin hastane tarafından verildiği, kadınlarınsa hem pazar alışverişini kendilerinin yaptığı hem de kendi yemeklerini pişirmeyi tercih ettiği hastalar tarafından dile getirilmiştir.
138. Korumalı evlerde kalan kişilerin sağlık durumları düzenli olarak kontrol edilmektedir. Sorumlu hemşire, buralarda kalanların hastalıklarının yakından takip edildiğini, kalan kişilerin hastalıklarının atak döneminde kapalı servislerde tedavilerinin gerçekleştirildiğini ifade etmiştir.
139. Sabahları korumalı evlerden sorumlu hemşirenin geldiğini, her gün manevi danışman, hemşireler veya psikologlar tarafından düzenlenen günaydın toplantılarına katıldıklarını belirten hastalar, kurumla ilgili talep ve şikâyetlerini de iletebildiklerini belirtmiştir.
140. Hastalar, aktivite merkezinden haftanın iki günü faydalanabilmektedir. Hastalar, kadın ve erkekler için ayrı oluşturulan bahçelere çıkabildiklerini, aletli spor, resim yapabildiklerini, tenis oynayabildiklerini, kurumun merkezi kütüphanesi olmamasından dolayı aktivite alanlarında kendi imkânları ile edindikleri kitapları okuyabildiklerini ifade etmiştir. Ayrıca, Kurum dışında da aktivite yapıldığı, hastaların yakın geçmişte çiğ köfte etkinliğine katıldıkları, yakın gelecekte ise sinema ve piknik etkinliklerinin planlandığı, sinema biletleri için bir sonraki haftaya rezervasyon yaptırıldığı belirtilmiştir.
141. Hastalar, haftanın 3 günü, yalnızca gündüzleri olmak üzere, psikiyatristlerin imzaladığı izin kâğıtları ile Kurum dışına çıkabilmekte; ayrıca korumalı evlerde ziyaretçilerini misafir olarak kabul edebilmektedir. Hastaların telefonla görüşme hakkı da bulunmaktadır.
142. Hastalarla yapılan görüşmelerde geçmişte kendilerinin uzun süreler kapalı servislerde kaldıkları, korumalı evlerde olmaktan çok mutlu oldukları, kapalı servislerden ziyade bu evlerde

kalmalarının kendilerine iyi geldiği, korumalı evlerin sayısının artırılmasını istedikleri ve evlere yoğun talep olduğu, diğer hastaların da bu evlerden faydalanabilmesinin sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca kadın hastalar, dışarıda bir evde kalmaktansa hastane bünyesinde oluşturulan evlerde kalmak isteyeceklerini, hastane içerisinde kendilerini güvende hissettiklerini de söylemiştir.

D. TAVSİYELER

1. HASTANE İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

143. Kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldıkları yerlerde personelin tutulanlara yönelik tutum ve davranışları oldukça önem taşımaktadır. Hastane idaresinden alınan bilgilere göre, hakkında kötü muamele iddiasında bulunulan ve kusurlu olduğu tespit edilen çalışanlar hakkında yalnızca ihtarda bulunulduğu veya servis değişikliği gibi önlemlere başvurulduğu anlaşılmıştır. İdarenin söz konusu adımlarının önemli olduğu değerlendirilmekle beraber cezasızlık kültürü ile mücadele bağlamında yeterli olmadığı, ayrıca, servis değişikliği önleminin kişiler arası anlaşmazlıklar için bir çözüm sunsa bile ilgili personelin psikiyatri kurumunda çalışmaya uygun davranışlar geliştirebilmesi için etkili bir yöntem olmayabileceği değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen işkence ve kötü muamele suçunun şikâyete tabi olmadığı tekrar hatırlatılarak, işkence ve kötü muamele iddiaları söz konusu olduğunda derhal adli süreçlerin başlatılması, ayrıca, yapılan idari tahkikat sonucu böylesi muamelede bulunduğu tespit edilen personele görevine son verilmesi ve/veya iş akdinin sonlandırılması dahil, eylemlerinin ağırlığı ölçüsünde yaptırım uygulanması tavsiye edilmektedir. Öte yandan, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldıkları yerlerde görev yapan personele, yerine getirdikleri görevin özel zorlukları nedeniyle kötü muamelenin önlenmesi için ihtiyaç duyduklarında psiko-sosyal destek sağlanabileceği de değerlendirilmektedir.
144. Hastane tarafından oluşturulan eğitim programına her düzeyde personelin katılımının sağlandığı görülmüştür. Bununla beraber psikiyatri hastanelerinde çalışmanın stresli bir iş olduğu da göz önünde bulundurularak, özellikle yardımcı personele – hasta bakıcılara, temizlik görevlilerine ve güvenlik görevlilerine- göreve başlamadan ve görev yaptıkları süre içerisinde insan hakları eğitimi verilmesi; ayrıca sözlü/psikolojik şiddet dahil hastalara yönelik her türlü kötü muamelenin kabul edilemez olduğunun ve bu davranışların yaptırımları olduğunun personele açık bir şekilde bildirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
145. AİÖK, özgürlüğünden mahrum bırakılanların (tercihen genel bir faaliyet programının bir parçası olarak) her gün açık havada en az bir saat egzersiz yapabilmesi şartını, temel bir önlem olarak kabul etmektedir.¹⁹ Hastanenin genellikle hastalara günde asgari bir saat açık havadan faydalanmasına imkân sağladığı gözlemlenmiştir. Bununla beraber, idarenin bazı gerekçelerle bu imkânı sınırlandırabildiği gözlemlenmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkesin, açık havadan faydalanma hakkı olduğu göz önünde bulundurularak, başta bu haktan faydalanamayan 11. serviste tutulan hastalar olmak üzere sağlık durumu elverişli olan bütün hastaların bahçeye erişiminin sağlanması tavsiye edilmektedir. Ayrıca, firar gibi girişimlerin önlenmesi amacıyla

19 AİÖK, 2. Genel Rapor [CPT/Inf (92) 3], para.47-48.

topyekün yasaklama gibi genelleştirilmiş önlemlere başvurmaktan ziyade bireyselleştirilmiş programların uygulanmasına dikkat edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

146. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu kurumlar, iyi fiziksel koşullara sahip olmalı ve hijyen şartlarını sağlamalıdır. Hastanenin genel olarak fiziksel koşullarının iyi ve temiz olduğu gözlemlenmiştir. Bununla beraber, bazı servislerde su sebili olmadığı, yemekhanenin tavanının sıcak ve rutubetten küflenmeye başladığı, 10'uncu serviste tuvalet kabinlerinde lamba bulunmadığı ve 4 numaralı serviste; mutfakta su gider yeri olmamasının hijyen sorunlarına neden olduğu tespit edilmiş, bazı hastalar banyo havlularının ortak kullanılabildiğini ifade etmiştir. Bu çerçevede fiziksel koşullara ilişkin söz konusu sorunların giderilmesi için gerekli önlemlerin alınması, yalnızca hijyen gerekçesiyle değil, hastaların öz saygılarının korunması adına banyo malzemelerinin kişiye özel kullanılmasının sağlanması için gerekli özenin gösterilmesi tavsiye edilmektedir.
147. AiÖK'ye göre genel olarak, hastalara kısıtlama uygulanan mekanın bu belirli amaç için özel olarak tasarlanmış olması, güvenli, uygun ışığa ve yeterli ısıtmaya sahip olması ve böylece hasta için sakinleştirici bir ortam sağlaması gerekmektedir.²⁰ Tecrit odalarının, yeterli hijyen ve havalandırma şartlarını taşıması gerektiği de açıktır. Ziyaret sırasında 5. Serviste bulunan tecrit odasında ağır bir koku olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu bölümün havalandırılmasının sağlanması için gerekli önlemlerin alınması tavsiye edilmektedir.
148. Kontrol yöntemleri uygulanırken söz konusu uygulamanın kayıt altına alınması, önemli bir güvence olarak görülmektedir ve bu yöntemlerin uygulandığı odaların kamera ile izlenmesi, bu güvencenin bir parçasını oluşturmaktadır. Hastane idaresinin genel olarak bu güvenceyi sağladığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte kamera kaydının yapılmadığı ancak böylesi tedbirlerin uygulandığı bir oda bulunduğu anlaşılmıştır (para. 61). Söz konusu odanın kamera ile izlenmesi için gerekli önlemlerin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.
149. Kamera kayıtları, bütün alıkonulma yerlerinde; caydırma, koruma, güvenlik ve hesap verilebilirlik gibi farklı amaçlarla kullanılabilir. Böyle bir imkân sayesinde herhangi bir kötü muamele suçlaması durumunda araştırma yapmak kolaylaşabilmektedir. Bu durum, hem kötü muameleye maruz kalan kişilerin, hem de fiziksel olarak kötü muamele yaptıkları veya psikolojik baskı uyguladıkları yönünde haksız suçlamalara maruz kalan kişilerin faydasıdır.²¹ Hastane idaresinin, hastanenin ortak alanlarını kamera ile izlenmesini ve kayıtların belirli bir süre saklanmasını sağladığı görülmüştür. Bununla beraber, kameraların kör nokta kalmayacak şekilde yerleştirilmesi ve kesintisiz kayıt yapan kamera sistemleri kullanılması hususuna özen gösterilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
150. AiÖK'ye göre tatminkâr bir faaliyet programı (çalışma, eğitim, spor, vs.), mahkûmların iyiliği açısından çok önemlidir; ancak mahkûmların sık sık değiştiği kurumlarda düzenli bir faaliyet programı yürütmek de kolay bir mesele değildir.²² Mahkûm koşullarında tutulan hastalar, kendilerine yönelik faaliyetlerin bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bu çerçevede mahkûm

20 AiÖK, Means of Restraints in psychiatric establishments for adults (revised CPTstandards) [CPT/Inf(2017)6], para. 3.8.

21 AiÖK, 12. Genel Rapor'dan alıntı [CPT/Inf (2002) 15] para. 36.

22 AiÖK 2. Genel Rapor'dan alıntı [CPT/Inf (92) 3], para. 47.

koşusunda tutulan hastalara, sağlık durumlarına uygun olarak, aktivite programları geliştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

151. AİHM, kişinin isteği dışında; ancak vasisinin onayı ile hastaneye “gönüllü” olarak yatırıldığı uygulamaları gönüllü yatış olarak kabul etmemektedir. Mahkemeye göre kişinin isteği dışında kapatılması özgürlüğünden mahrum bırakma kapsamındadır ve 5’nci maddede yer alan güvencelere uygun olması gerekmektedir.²³ İnsan Hakları Komiseri de vasinin veya yasal temsilcinin onayıyla kişinin isteği dışında kapalı kurumlar ve sosyal bakım evlerine “gönüllü” olarak yerleştirilmesine son verilmesi gerektiğini ifade ederek ilgili kişinin onayı olmaksızın kapalı bir kuruma yerleştirilmesinin özgürlüğünden mahrum bırakma anlamına geldiğini ve AİHS’in 5 inci maddesindeki hükümlere tabi olduğunu belirtmektedir.²⁴ Bu çerçevede, kişinin kendi isteği dışında, vasisinin onayıyla yatış yaptığı durumların gönüllü yatış olarak kabul edilmemesi ve istemsiz yatış prosedürlerinin uygulanması tavsiye edilmektedir.

2. SAĞLIK BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

152. AİÖK’ye göre personel kaynaklarında yetersizlik, sıklıkla etkin psiko-sosyal rehabilitasyon tedavisi türündeki çalışmaların gerçekleştirilmesi çabalarını ciddi biçimde tehlikeye sokacağı gibi, hizmet vermeye çalışan personelin iyi niyeti ve içten gayretlerine karşın hastalar açısından çok riskli durumlara yol açabilir.²⁵ Hastanede 317 hasta olmasına rağmen, idari görevler yapanlar dahil, yalnızca 10 psikiyatrist ve 8 psikolog olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca psikiyatristler, hastane dışında pek çok görevi de yürütmektedir. Bu kapsamda, psikiyatrist ve psikolog sayısının yetersiz olduğu ve ivedi olarak artırılması gerektiği değerlendirilmektedir.
153. AİÖK, personel ile hastalar arasında gergin bir ortam yaratabilecek nitelikteki kuralların ve uygulamaların gerektiği gibi değiştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. AİÖK’ye göre bir hasta kaçtığına personele para cezası uygulanması, bir psikiyatri kurumunda kurumsal özellikler üzerine olumsuz etki yapabilecek önlemlere çok iyi bir örnektir.²⁶ Hastaların açık havadan faydalanması için bahçeye çıkartıldıklarında hastaneden kaçtığı durumlarda hastane idaresinin sorumlu tutulmasının hastaların hakları üzerinde kısıtlayıcı bir etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu kapsamda, hastalar ile personel arasında böylesi hak kayıplarıyla sonuçlanabilecek kural ve uygulamaların gözden geçirilmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.
154. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakiller ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokol (Üçlü Protokol)’ün 32’nci maddesine göre hastaneler bünyesinde oluşturulan mahkûm koşullarının diğer hasta odaları ile aynı şartları taşıması gerekmektedir. Hastane bünyesinde oluşturulan mahkûm koşullarının fiziksel koşullarının hastane geneline göre iyi halde olmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, mahkûm koşullarında tutulan hastalar, kendilerine yönelik faaliyetlerin bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bununla beraber, Elazığ Fethi Sekin Şehir Hastanesi bünyesinde mahkûm koşulları oluşturulduğu,

23 AİHM, Shtukurov v. Rusya. Başvuru No: 44009/05 27/06/2018.

24 Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği, Who gets to decide? Right to legal capacity for persons with intellectual and psychosocial disabilities, 2012, 7 nolu tavsiye, s. 7.

25 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para. 42.

26 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para. 31.

ancak tamamlanmadığı belirtilmiştir. Bu kapsamda, söz konusu koşulların mümkün olan en kısa süre içerisinde faaliyete geçirilerek Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi mahkûm koşullarında tutulan kişilerin buralara naklinin sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

155. Bir ruh sağlığı yarası olmaması nedeniyle, başta kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı olmak üzere, hastaların ve personelin hak ve yükümlülüklerine ilişkin belirsizlikler olduğu gözlemlenmektedir. Bu çerçevede, başta Engelli Hakları Sözleşmesi olmak üzere, uluslararası ve ulusal insan hakları standartları gözetilerek mevzuat çalışmaları yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.
156. Hastane idarelerinin, istemsiz yatış prosedürlerine ilişkin olarak hastanelerde avukat veya hukuk müşavirliği bulundurulmaması nedeniyle sıkıntı yaşayabildikleri, ayrıca, personele aşırı yük bindiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede, özellikle hasta bakımından bir hak kaybının yaşanmaması ve istemsiz yatış prosedürlerinin Anayasa ve AİHS’te tanınan güvencelere uygun bir şekilde gerçekleştirilebilmesi hem hastalara hem de yönetime danışmanlık yapması ve istenmeden gerçekleştirilecek ihlallerin önüne geçilebilmesi için hastaneler bünyesinde hukuk birimleri oluşturulması gibi önlemlerin değerlendirilmesi gerekmektedir.
157. Ziyaret edilen psikiyatri hastanelerinde, istemsiz yatışların oranına ilişkin istatistiki bilgilerin bulunmadığı gözlemlenmektedir. EHS’nin 31’inci maddesine göre “Taraflar Devletler bu Sözleşmenin uygulanması açısından gerekli politikaları formüle etmeleri ve geliştirmelerinde kendilerine yol gösterecek, istatistik veriler ve araştırmalar da dahil olmak üzere uygun bilgileri toplar.” Bu kapsamda, istemsiz yatışların istatistiklerinin tutulması için gerekli önlemlerin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.
158. Psikiyatri hastanelerinde, hastalara genellikle idare tarafından kıyafet verildiği, hastaların kendi giysilerini giyemediği gözlemlenmektedir. AİHM, yıkandıktan sonra kişilere kendi kıyafetlerinin geri verilmediği ve dolayısıyla hastalarının kişisel kıyafetlerinin bulunmadığı *Stanev v. Bulgaristan* davasında, bakımevinin barınıcılar arasında yıkanan kıyafetleri değiştirmesinin onlarda, aşağılık duygusu yaratabileceğini ifade etmektedir.²⁷ AİÖK’ye göre de “giyimde bireyselleşme tedavi sürecinin bir parçası olmalıdır.”²⁸ Bu çerçevede, psikiyatri hastanelerine yatışı yapılan hastaların kendi kıyafetlerini giyebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması ve idare tarafından giysi verilmesi uygulamasının yalnızca ihtiyaç sahipleriyle sınırlandırılması gerektiği değerlendirilmektedir.
159. AİÖK uzman psikiyatri hemşireliği eğitiminin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.²⁹ Bu kapsamda uzman psikiyatri hemşireliği eğitiminin yaygınlaştırılması tavsiye edilmektedir.
160. Bilindiği üzere, Engelli Hakları Sözleşmesi’nin 5’inci maddesi, ayrımcılık yapmama ve eşitlik ilkesini güvence altına almaktadır. Engelli Hakları Komitesi, Sözleşme ile öngörülen eşitlik anlayışının- kapsayıcı bir eşitlik anlayışı olduğunu belirtmektedir. Komiteye göre, eşitlik ilkesinin a) sosyoekonomik dezavantajların giderilmesi için adil bir yeniden dağıtım boyutu, b) damgalama, tek tipleştirme, önyargı ve şiddetle mücadele ve insan onurunun tanınması boyutu, c) sosyal grupların bir üyesi olarak insanların sosyal doğasının yeniden onaylanması ve topluma dahil ederek insanlığın tam olarak tanınmasını sağlamak için katılımcı bir boyutu ve d) insan onurunun

27 AİHM, *Stanev v. Bulgaristan Davası* (Başvuru no. 36760/06, 17 Ocak 2018), para. 21 ve 209. 28 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para. 34.

28 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para. 34.

29 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para.43.

bir unsur olarak farklılıklara yer açılması boyutu bulunmaktadır.³⁰ Hastane idaresi, damgalama nedeniyle korumalı evlerin toplum içerisinde oluşturulamadığını, ayrıca, damgalamanın çocukların ileriki yaşamlarını etkileyebileceği endişesine ve tedavi almaktan imtina etmelerine neden olduğu ifade edilmiştir. Bu çerçevede, toplumda ruhsal engeli olanlara karşı ayrımcılık ve damgalama ile mücadele edilmesine yönelik çalışmalar yapılmasına ihtiyaç olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca tedaviye ihtiyaç duyan çocukların sağlık verilerinin korunması ve damgalanmaktan ve dolayısıyla ayrımcılıktan korunması için özel önlemler alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

161. Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 19'uncu maddesine göre "İşbu Sözleşmeye Taraf Devletler tüm engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında toplum içinde yaşama hakkına sahip olduğunu kabul eder ve engellilerin bu haktan eksiksiz yararlanabilmeleri ve topluma tam katılımlarını kolaylaştırmak için gerekli tedbirleri etkin bir şekilde alır." Bu doğrultuda Engelli Hakları Komitesi, kurumsuzlaştırma politikaları uygulayarak 19'uncu maddede tanınan hak ve özgürlüklerden bütün engelli bireylerin faydalanmasının sağlanması gerektiğini ifade etmektedir.³¹ Hastane bünyesinde "korumalı evler" oluşturulduğu gözlemlenmiş ve söz konusu evler, iyi uygulama örneği olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede korumalı evlerin yaygınlaştırılması ve toplum temelli ruh sağlığı hizmetlerine ağırlık verilmesi tavsiye edilmektedir.

3. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

162. Psikiyatrik teşhis almış bireylere yönelik yatılı veya ayaktan hizmet veren hastane, klinik, servis ve TRSM gibi çeşitli kurumlarda faaliyetlerin Halk Eğitim Merkezleriyle kıymetli bir işbirliği içerisinde yürütüldüğü gözlemlenmektedir. Bununla beraber, eğitim modülleri gibi nedenlerle zaman zaman 3 ay gibi bir süre Halk Eğitim Merkezlerinden öğretmenlerin hastaneye gelemediği, bu gibi dönemlerde servislerde faaliyetlere katılım sağlayan hastalara yönelik aktivitelerin sekteye uğradığı gözlemlenmiştir. Psikiyatrik kurumlar, faaliyetlerin oldukça önem taşıdığı özellikli kurumlardır ve aylarca servislerde hastalara yönelik faaliyet yapılamaması sunulan tedavi hizmetlerinin farmakoloji ağırlıklı olmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle, söz konusu kurumların özellikleri ve faaliyetlerin önemi göz önünde bulundurulduğunda, Halk Eğitim Merkezleri tarafından yatılı veya ayaktan psikiyatri hizmetleri veren hastane, klinik, servis ve TRSM gibi kurumlardaki kursların devamlılığının sağlanması için gerekli önlemlerin alınması tavsiye edilmektedir.

4. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

163. AİHM'e göre ruhsal engelle ilgili olan ve Sözleşme'nin 5/4'üncü maddesine dayanan prensipler arasında ilgili kişinin, bir mahkemeye erişmesi ve kendisinin bizzat ya da ihtiyaç halinde, bir temsilci vasıtasıyla dinlenmesi gerektiği yer almaktadır (*Megyeri v. Almanya*, § 22). Keza Türk Medeni Kanunu'nun 437'nci maddesine göre hastaneye zorla yatış kararı verilmeden önce mahkemenin ilgili kişiyi dinlemesi gerekmektedir. Bununla beraber hakkında istemsiz yatış kararı verilen kişilerin genel olarak mahkemeye götürülmediği, söz konusu işlemlerin dosya üzerinden yapıldığı, ayrıca mahkeme kararlarının geç sürelerde verilebildiği gözlemlenmektedir. AİÖK'nin

30 Engelli Hakları Komitesi, General Comment No. 6 (2018) on equality and non-discrimination, CRPD/C/GC/6, para. 11.

31 BM Engelli Hakları Komitesi, General Comment on Article 12 (CRPD/C/GC/1), para. 44-46.

de belirttiği üzere; ruhsal engeli olan kişilerin hastaneye zorla yatırılmadan önce kişinin bizatihi kendisinin hakim karşısına çıkartılmasının sağlanması; hakkında istemsiz yatış kararı verilen hastalara, ilgili mahkeme kararının bir örneğinin verilmesi ve kişinin kararın nedeni ve temyiz için başvuru süresi ve temyiz makamı hakkında sözlü ve yazılı olarak bilgilendirilmesi ve istemsiz yatış kararlarının ilgili mahkeme tarafından gecikmeksizin incelenmesi gerekmektedir.³²

5. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

- 164.** Bilindiği üzere, Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 5 inci maddesi, ayrımcılık yapmama ve eşitlik ilkesini güvence altına almaktadır. Engelli Hakları Komitesi, Sözleşme ile öngörülen eşitlik anlayışının kapsayıcı bir eşitlik anlayışı olduğunu belirtmektedir. Komiteye göre, Sözleşmede öngörülen eşitlik ilkesinin a) sosyoekonomik dezavantajların giderilmesi için adil bir yeniden dağıtım boyutu, b) damgalama, tek tipleştirme, önyargı ve şiddetle mücadele ve insan onurunun tanınması boyutu, c) sosyal grupların bir üyesi olarak insanların sosyal doğasını yeniden onaylanması ve topluma dahil ederek insanlığın tam olarak tanınmasını sağlamak için katılımcı bir boyutu ve d) insan onurunun bir unsuru olarak farklılıklara yer açılması boyutu bulunmaktadır.³³ Hastane idaresi, damgalama nedeniyle korumalı evlerin toplum içerisinde oluşturulmadığını, ayrıca, damgalamanın çocukların ileriki yaşamlarını etkileyebileceği endişesine ve tedavi almaktan imtina etmelerine neden olduğunu ifade etmiştir. Bu çerçevede, toplumda ruhsal engeli olanlara karşı ayrımcılık ve damgalama ile mücadele edilmesine yönelik çalışmalar yapılmasına ihtiyaç olduğu gözlemlenmektedir.

32 AIÖK, Report to the Turkish Government on the visit to Turkey carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 22 November to 4 December 2006, CPT/Inf (2009) 17, para. 60.

33 Engelli Hakları Komitesi, General comment No. 6 (2018) on equality and non-discrimination, CRPD/C/GC/6, para. 11.

İLAVE GÖRÜŞ

Ulusal Önleme Mekanizması görevi kapsamında alıkonulma merkezlerine ziyaret yapmakla görevli olan Kurum personeli ile diğer kişiler, kurul üyelerine yardımcı olmak üzere görev yapmaktadırlar.

Ziyareti yapan heyetin yapmış olduğu ziyaret sonucunda hazırlanan raporda eğer bir eksiklik veya yanlışlık varsa bu durumda bunu ileri süren kurul üyeleri, eksik görülen hususları belirterek tamamlayıcı bir ziyaret yapılmasını teklif etmelidir.

Bu taleplerin yerine getirilmediği durumda karşı oy kullanılacaksa hangi somut hususların veya maddi vakıaların raporda zikredilmediği veya yanlış zikredildiği açıkça belirtilmeli raporun bütünü töhmüt altında bırakacak şekilde "rapora ve içeriğine katılmıyorum" gibi soyut ve genel ifadelerle yanlış algı oluşmasına fırsat verilmemelidir.

UÖM kapsamında görevlendirilen heyet, görevini en güzel şekilde yapmaya çalışmış, hem kişilere yönelik tutum ve davranışları araştırarak raporlamış, hem de alıkoyma yerlerindeki fiziki şartlar ve personel durumu gibi hususlara yer vermiştir.

Buna rağmen eksik bulunan hususlar belirtilirse izleme ziyaretleri esnasında veya ilave ziyaretlerle bu hususların da rapora dahil edilmesi her zaman mümkündür.

Av. Süleyman ARSLAN
Başkan

İLAVE GÖRÜŞ

OPCAT uyarınca Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK; Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevli ve yetkilidir.

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEME**le yerine getirilmektedir.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında hazırlanan raporlarda varsa işkence veya kötü muamele sayılabilecek olaylar ortaya konmalı, hangi tutum ve davranışın bu kapsamda kaldığının ve hangi hususların hak ihlalini oluşturacağını ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde değerlendirilmeli, bulunan hak ihlalinin ortadan kaldırılması için ilgili kuruma tavsiyede bulunulmalıdır. Bu tavsiyelerin de özel ve somut bulgular üzerinden yapılmalıdır.

Somut rapor ve içeriği yukarıdaki hususları içermemekte, kişilere yönelik tutum ve davranışlar var ise de raporda ayrıntı olarak kalmakta alıkoyma yerlerinin fiziki ve personel durumu gibi ikincil planda kalması gereken hususlar önemli yer tutmaktadır.

Sonuç itibari ile;

Rapora ve içeriğine katılmıyorum.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

MANİSA RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HASTANESİ ZİYARETİ RAPORU

2019 / 25

KISALTMALAR

AIÖK	Avrupa İşkencenin veya İnsanlıkdışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
AMATEM	Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EKT	Elektro Konvülsif Tedavi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü
SABİM	Sağlık Bakanlığı İletişim Merkezi
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TRSM	Toplum Ruh Sağlığı Merkezi
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
YGAP	Yüksek Güvenlikli Adli Psikiyatri

A. GİRİŞ

1. TİHEK; 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde OPCAT’i imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT’in amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde UÖM olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda yatılı hizmet veren ruh sağlığı hastanelerine ziyaret gerçekleştirmek TİHEK’in görev ve yetki alanına girmektedir. Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi.², OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği kurumlardan birisidir.
5. Ziyaret heyetinde Kurul Üyesi M. A., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı M. S., Hakim H. U. ve M. S. Ç. ile Psikolog A. Ö. yer almıştır.
6. Bu rapor, 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 19/02/2019 tarih ve 76 nolu toplantısında alınan karar kapsamında ve UÖM Birimi Ziyaret Takvimi çerçevesinde 12/04/2019 tarih ve 16949670 679-E.189 sayılı Başkanlık Görev Emri ile 19 Nisan 2019 tarihinde Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi habersiz olarak gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. ZİYARET YÖNTEMİ

7. Ziyaret hastane başhekimisi ve yardımcıları ile başhekimlikte yapılan ilk görüşme ile başlamış ve kurum hakkında bilgi alınmıştır. Ardından ziyaret heyeti tarafından rehabilitasyon merkezi, kütüphane, hastane bahçesi, ergen-çocuk servisi, B-1, B-3, D-1, D-2 ve C-2 servisleri ile kapatılan E ve F servisleri, mahkûm koşulları ve EKT birimi gezilerek yerinde incelemelerde bulunulmuştur. Hastalarla birebir ve toplu görüşmeler yapılarak memnun oldukları ve olmadıkları hususlar anlaşılmaya çalışılmıştır. Ziyaret edilen bütün servislerde tespit kayıt defterleri incelenmiştir.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

2 Bundan sonra Hastane olarak ifade edilecektir.

Ziyaret, başhekim, başhekim yardımcıları, sağlık ve bakım hizmetleri müdürü ve bazı hekimlerin katılımıyla yapılan toplantı ile sonuçlandırılmış, ilk tespit ve gözlemler paylaşılmıştır.

8. Hastane idaresi, ziyaret heyeti ile işbirliği içerisinde hareket etmiş, heyetin bütün servislere bekletmeksizin erişimi sağlanmış, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla izole görüşmeler yapabilmeleri için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır.

B. GENEL BİLGİLER

1. HASTANE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

9. 400 yıllık bir tarihe sahip olan Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, günümüzde bölge hastanesi olarak Ege Bölgesi'ndeki 12 ile hizmet vermektedir.
10. Hastane, Ana Yerleşim Yeri Merkez Bina, Ahmetli Şubesi ve TRSM birimlerinden oluşmaktadır. Hastanede, yetişkin erkek ve kadın servislerinin yanı sıra adli servis (erkek), ergen ve çocuk servisi, AMATEM ve mahkûm koğuşları bulunmaktadır.
11. B1-B2-B3 erkek adli servislerinde, adli kontrol amaçlı gönderilen hastaların yatışları yapılmaktadır.
12. C1-C2 servislerine hekim kararı ile yatışı uygun görülen kadın hastaların yatışı yapılmaktadır. Kadın adli servisi olmadığından adli kadın hastaların da yatışı C1-C2 servislerine yapılmaktadır.
13. D1-D2 servisleri, hekim kararıyla yatışı uygun görülen erkek hastaların yatışı servislerdir.
14. Hastaneye başvuran çocuk ve ergen hastaların, uygun görüldüğü takdirde Çocuk Kız/Çocuk Erkek Servislerine cinsiyetlerine göre yatışı yapılmaktadır.
15. AMATEM servisinde hastanın isteği ve talebi ile kimyasal ve davranış bağımlılığı olan erkek hastaların yatışı yapılmaktadır.
16. Ahmetli Ek Binasında bulunan 151 yataklı servislerde ise dahili riski olmayan kronik ve tedaviye uyum sağlayan erkek hastaların yatışı yapılmaktadır.
17. Hastane, poliklinik hizmetleri de vermektedir. Günlük poliklinik sayısı 37'dir. Poliklinikler 09.00-16.00 arasında hizmet vermekte olup günlük ortalama 750 kişi polikliniklerden faydalanmaktadır. TRSM'ye kayıtlı hasta sayısı ise 598'dir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

18. 19.04.2019 tarihi itibarıyla hastanede yatan 479 kişi bulunmaktadır. 19.04.2019 tarihinde yatan hasta dağılımı şöyledir:
 - Kadın hasta: 101
 - Erkek hasta: 378
 - Ergen: 11
 - Çocuk:11
 - Yaşlı:14
 - Yabancı uyruklu:3
 - AMATEM:17

19. Hastaların hastanede ortalama yatış süresi 21 gündür.
20. Adli servislerde kalan kişilerin müşahede edilmesi en fazla üç haftadır. Tanının kesinleşmemesi halinde mahkemeden üç hafta daha ek süre talep edilmektedir.
21. Hastanenin "İstemli, İstemsiz Yatış ve Taburculuk Prosedürü"ne göre hastalar poliklinik ve acilden istemli, zorunlu ya da adli hasta olarak yatmaktadır. İstemli yatışlarda kişinin kendisinden ya da yasal temsilcisinden onam alınmaktadır. Çocuk/ergen hastaların iş ve işlemleri de bu prosedüre dahildir. Ancak 18 yaş altı kişilerde velinin de rızası alınmaktadır.
22. Zorla yatış kararı, psikiyatri muayenesi sonrası verilmektedir. Bu gibi durumlarda hasta, eğer hafta sonu değilse, 24 saat içerisinde adli heyete çıkartılmaktadır. Zorla yatışı yapılan hastaların yatış ve taburculuğunda, sulh hukuk mahkemesine faks çekilmektedir. Hastalar, bu süreçte Mahkeme önüne çıkarılmamakta, işlemler evrak üzerinden yapılmaktadır. Mahkeme kararlarının ise genellikle bir gün içerisinde verildiği ifade edilmiştir.
23. İstemsiz yatışla gelen hasta sayısına ilişkin bir istatistik tutulmadığı için veri elde edilememiştir. Bununla beraber genelde hastaların kendisinin gelmediği, yakınları tarafından getirildikleri ifade edilmiştir. Kişinin kendisinin istemediği, ancak vasisinin yatışı onayladığı/talep ettiği durumların istemsiz yatış olarak kabul edildiği ve bu gibi durumlarda istemsiz yatış prosedürlerinin uygulandığı ifade edilmiştir.
24. Mahkeme ve savcılık tarafından, zorunlu yatışların kapsam ve mahiyeti hakkında gerek hasta yakını gerek hastaya bilgi verilmeden hastanın hastaneye gönderilmesinin kişilerle iletişim problemlerine neden olduğu, Hastanede zorunlu yatış kararını öğrenen hasta ve yakınlarının kararın hekim/hastane tarafından verildiği kanaatine vardığı ifade edilmiştir. Görüşmeler esnasında Hastaneye apar topar polis tarafından getirildiğini, mahkeme kararıyla hastaneye yatışının yapıldığının kendisine sözlü olarak iletildiğini; ancak böyle bir mahkeme kararının kendisine yazılı olarak tebliğ edilmediğini ifade edenler olmuştur.
25. Serviste istemli yatışlar, servis uzmanı tarafından onaylanıp devam edebilmekte veya zorunlu yatışa çevrilebilmektedir. Eğer zorunlu yatışa çevrilmemişse gönüllü yatış yapan hastalar, imza karşılığında tercihleri doğrultusunda hastaneden ayrılabilir (Bu prosedürün daha çok AMATEM hastaları için uygulandığı ifade edilmiştir). Hastaların tedavinin üçüncü haftasından sonra iç görü kazanmasıyla birlikte istemsiz yatışların da gönüllü yatışlara çevrilebildiği ifade edilmiştir. Sonrasında bu durum ilgili mahkemeye bildirilmektedir.
26. Hastane ile Adalet Bakanlığı tarafından kullanılan UYAP sistemi arasında protokol olmadığından vesayet altında alınan hastalara ilişkin bir istatistik bulunmadığı, bu bilgilere sosyal hizmet uzmanları tarafından iletildiği kadarıyla dolaylı yoldan ulaşılabildiği ifade edilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. HASTALARA YÖNELİK MUAMELELER

27. Psikiyatri Hastanelerinde işkence ve diğer zalimane, gayriinsani, onur kırıcı ve aşağılayıcı muamele yalnızca psikolojik ve/veya fiziksel şiddet ve baskı ile değil, alıkoyma mekânının fiziksel koşulların yetersizliği, uygulanan kontrol yöntemlerindeki aksaklıklar, hastalara

uygulanacak ilaç ya da diğer tedavi türlerinin terapötik amaçlar dışında kullanılması ve şikâyet mekanizmalarının düzgün işlememesi yollarıyla da ortaya çıkabilmektedir.

28. Hastalar, yapılan görüşmelerde, genel olarak fiziksel olarak bir müdahaleye maruz kalmadıklarını ifade etmiştir; ancak taburcu olmakta olan bir hasta kendisine şiddet uygulandığını öne sürmüştür (*bkz. para.61*). Kadın servisinde kendileri ile görüşme yapılan kişilerden bazıları ise servis personelinin kendilerine yönelik hitaplarının iyi olmadığından, kendilerini küçümseyen ifadeler kullanılabildiğinden, sert bir şekilde yönlendirilerek yaptıkları işte acele ettirildiklerinden yakınmışlardır. Ayrıca erkek/ergen ve çocuk servisinde çocuklar, “kızgın hoca” lakabı verdikleri bir sağlık çalışanı bulunduğunu, bu kişinin kendilerine bağırdığını, isteklerini ilettiklerinde söz konusu kişinin kendilerine “benim keyfimi bekleyeceksiniz” şeklinde cevaplar verebildiğini öne sürmüştür.
29. Son bir yılda hastalara kötü muamelede bulunduğu gerekçesiyle temizlik görevlisi olarak görev yapan bir personel hakkında işlem yapıldığı, başlatılan disiplin soruşturmasında hastaya şiddet uygulandığının tespit edildiği ve bu nedenle başlatılan idari soruşturma kapsamında söz konusu personele Sağlık Bakanlığı Belirsiz Süreli İş Sözleşmesine ek-1 sayılı cetvelin 30’uncu maddesine aykırı hareket ettiği gerekçesiyle “6 Yevmiye Para Cezası” uygulandığı ve ilgili personel hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulduğu belirtilmiştir.
30. 2019 yılında yatarak tedavi gördüğü sırada hayatını kaybeden iki hasta bulunduğu ifade edilmiştir. Tazim edilen raporlarda ölüm nedeni doğal ölüm olarak belirtilmiştir.

2. ŞİKÂYET PROSEDÜRLERİ

31. AİÖK’ye göre etkili şikâyet prosedürleri kötü muameleyle karşı temel bir güvencedir. Bu kapsamda, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin hem alıkonulma merkezi idaresine hem de bağımsız organlara başvuru yapabilmesi önem taşımaktadır.³ DSÖ, özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyetlerinin incelenmesiyle alıkonulma merkezlerindeki yaygın olan problemlerin veya hak ihlallerinin tespit edilebileceğini ve istismar kalıplarının ortaya çıkartılabileceğini ifade etmektedir. Bu kapsamda özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan alınan şikâyet sayısı da ayrıca önem taşımakta olup çok az sayıda şikâyet bulunması kurumda işler bir şikâyet mekanizmasının bulunmadığının veya özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet mekanizmalarına ulaşamadığının bir göstergesi olabilmektedir.⁴
32. Hastaların kendisi, ailesi veya yasal temsilcisi hasta adına şikâyette bulunabilmektedir. Şikâyetlerin; dilekçe, hastanenin web sayfası, hastanenin mail adresi, Hasta Hakları Birimi veya SABİM-CİMER vasıtasıyla yapılabildiği, ancak hastaların en çok sözlü olarak şikâyetlerini dile getirmeyi tercih ettikleri, bu şekilde aylık olarak ortalama 30 şikâyet/talep alındığı, kadın hastaların genelde okur – yazar olmaması nedeni ile pek yazılı başvurusunun olmadığı, erkek hastalarınsa genelde sanrıları ile ilgili taleplerde buldukları, kurumda kalan hastaların en çok yakındığı konulardan birinin kantin fiyatlarının yüksekliği olduğu, ayakta muayene ve tedavi olan kişilerin ise en çok bekleme sürelerinden şikâyet ettiği ifade edilmiştir. Yapılan görüşmelerde hastalar

3 CPT, Means of restraint in psychiatric establishments for adults, CPT/Inf(2017)6.

4 DSÖ, WHO Quality Rights Tool Kit Assessing and Improving Quality and Human Rights in Mental Health and Social Care Facilities, 2012, s.31.

şikâyet ve taleplerini sözlü veya yazılı olarak idareye iletebildiklerini, güvenlik gerekçesiyle servislerde kalem bulundurulmasa da talep etmeleri halinde personelden kâğıt ve kalem olarak dilekçe yazabildiklerini, genel olarak bu konuda bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

33. Son bir yıl içerisinde kayıt altına alınan 21 başvuru olduğu, şikâyetlerin 20'sinin çözüldüğü, 1'inin Kurula sevk edildiği, Kurul tarafından konu hakkında ihlal olmadığı kararı verildiği belirtilmiştir.
34. SABİM ve CİMER yoluyla yapılanlar hariç başvurulara en geç bir haftada dönüş yapıldığı ifade edilmiştir.

3. FİZİKSEL KOŞULLAR

35. AİÖK, hastaların yaşama koşullarındaki yetersizliklerin hızla "insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele" kapsamına giren durumlara yol açabileceğini vurgulamaktadır. Buna göre, AİÖK, fiziksel koşulların büyük ölçüde mevcut kaynaklara bağlı olmasına rağmen, hastaların tedavisini ve mutluluğunu kolaylaştıracak maddi koşulları sağlamanın, yani psikiyatrik anlamda olumlu bir tedavi ortamı sunmanın hedeflenmesi gerektiğini, bunun sadece hastalar için değil, aynı zamanda psikiyatri kurumlarında çalışan personel için de önem taşıdığını ifade etmektedir.⁵
36. Tarihi bir binaya sahip olan Hastane birden fazla küçük yapıda bloklardan oluşmaktadır. Hastanenin ana yerleşim yeri Anıtlar Kurulu'na ait olduğundan hastane yönetimi bu nedenle binada kendi istekleri doğrultusunda değişiklik, tadilat vs. yapamadıklarını bildirmiştir.
37. Tüm servislerde hekim tarafından gözlem kararı verilen hasta, hemşire odasına en yakın olan gözlem odasına alınmakta, ayrıca yeni yatışı yapılan hastalar da gözlem odasının uygunluğuna göre ilk gün gözlem odasında takip edilmektedir. Aileler ve kardeşler paylaşılmış psikoz gibi sebeplerle farklı servislere yatırılarak tedavi edilmektedir. Bedensel engelli hastalar, zemin katta olması ve engelli odası bulunması nedeniyle C-1 ve D-1 servislerine yatırılmaktadır.
38. Kimi servislerin içerisinde, koridor bölümünde servisi ikiye ayıran ve demir parmaklıklardan yapılmış bir kapı bulunduğu görülmüştür.
39. Her serviste personel odasında bulunan ekranda oda içleri ve koridorlar güvenlik kameraları ile izlenmektedir.
40. Kurumda hastalar için ortalama 25 m²'lik toplam 105 oda mevcuttur. Odaların havalandırması ve doğal aydınlatması yeterli olup yapay aydınlatma mevcuttur.
41. Gün içerisinde odalara erişim yoktur, öğlen 12.00-14.00 arası dinlenme saati olarak odalar açılmaktadır.
42. AİÖK'ye göre, küçük grupların kaldığı bir barınma yapısının sağlanması, hastaların saygınlığının korunmasında ve/veya geri kazanılmasında önemli bir faktördür ve ayrıca hastaların psikolojik ve sosyal rehabilitasyonu için her türlü politikanın temel unsurlarından biridir. Ayrıca, bu tarz bir yapılanma hastaların terapötik amaçlarla belirli kategorilere ayrılmasını da kolaylaştırmaktadır.⁶ Ancak Hastanede odalar koğuş sistemindedir ve kimi yerlerde bir odada kalan hasta sayısı 9 kişiye kadar çıkabilmektedir. Onun dışında 4 veya 6 kişilik odalar bulunmaktadır. Odalarda yalnızca

5 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para. 32-33.

6 AİÖK, Report to the Turkish Government on the visit to Turkey carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 22 November to 4 December 2006, CPT/Inf (2009) 17, para. 19.

yataklar için yer vardır; hastaların kişisel eşyalarını koyabileceği dolap, etajer veya çalışma masası gibi imkânlar bulunmamaktadır. Hastaların kişisel eşyaları, koridorda bulunan ve her hasta için ayrılmış dolaplarda kilitli olarak muhafaza edilmektedir. Eşyalar, personelden istenildiğinde getirilmektedir, hastalar istedikleri zaman eşyalarının kendilerine verildiğini ifade etmiştir.

43. Kadın servisinde yapılan görüşmelerde, hastalar, kendilerine ait özel olarak belirlenmiş bir yatağı bulunmadığını, herkesin boş bulduğu bir yatağa yattığını ifade etmiştir.
44. Hastanenin yeterince ısındığı ve bu konuda bir şikâyet olmadığı gözlemlenmiştir. Hastalara, ayrıca mevsim şartlarına uygun yatak malzemesi de verilmiştir.
45. Haftanın 2 günü banyo günü olarak belirlenmiştir. Kadın ve erkek hastalar, banyo günlerinde belirli sayılarda banyoya alınıp görevlinin denetiminde banyo yaptırılmaktadır. Özellikle kadın hastalar, toplu olarak banyo yapılması nedeniyle hem hastaların birbirlerini hem de personelin kendilerini görmelerinden dolayı mahremiyete dikkat edilmediğinden şikâyetçi olmuşlardır.
46. Erkek hastaların traşı içinse berber gelmektedir.
47. Hastanenin genel olarak temiz olduğu görülmüştür. Hastanenin temizliği personel tarafından günlük olarak yapılmakta, yerler kirlendikçe de temizlenmektedir. Çamaşırlar da hastane tarafından yıkanmakta ve dağıtılmaktadır.
48. Hastaların hastanede yattığı süre boyunca iç-dış kıyafetleri hastane tarafından karşılanmaktadır. İsteyen hastalar kendi iç çamaşırlarını kullanabilmektedir. Hastanenin verdiği giysilerin mevsim şartlarına uygun gündelik kıyafetler olduğu gözlemlenmiştir. İdare söz konusu uygulamanın hastalar arasında kıyafetler nedeniyle çıkan kavgalara engel olma amacını taşıdığını, hastanın kendi kıyafetlerinin çalınma-kaybolma riskini kabul etmesi durumunda verilebileceği ifade etmiştir.
49. E ve F servisleri kapatılmıştır. Kapatılan servisler, yeterli gün ışığı almayan, tuvalet ve mutfak bölümünün birbirine çok yakın olduğu, hastalara iyi imkânlar sunmayan bölümlerdir. Bu servislerde tutulan hastaların servislerden ayrılmasının akabinde idare, insan hakları bağlamında gerekli şartları taşımadığından bu servisler yeni hasta yatışı yapılmadığını belirtmiştir. E ve F servislerinin hastalara yönelik rehabilitasyon birimi ve kapalı spor salonu olarak değerlendirilmesi için çalışmalar sürmektedir (Ek-1). Ancak psikotik bozukluk teşhisi ile kurumda tedavi altında olan S.A. isimli bir hasta agresif tutumları nedeniyle E servisinde tek başına tutulmaktadır. Söz konusu hasta 2003 tarihinden itibaren hastanede yatmaktadır ve bu süreçte sadece arada çok kısa sürelerle hastaneden çıkmıştır. Hasta, 2011 tarihinde bir Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezinde 12 gün kalmıştır. Ancak hastanın personele ve kuruluştaki diğer kişilere saldırgan tavırlarda bulunması nedeniyle ilaç tedavisinin düzenlenmesi için Hastaneye yatışı yapılmış, yatışı devam ederken kuruluştaki görevli meslek elemanı tarafından "hastanın kuruluşa uyum sağlamakta güçlük çekmesi, verilen bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden faydalanamayacağı ve kuruluştaki diğer engellilerde tedirginlik yaratarak kötü örnek oluşturması" nedeniyle Hastanede kalmasının uygun olacağına dair kanaat bildiren bir Durum Değerlendirme Raporu düzenlenmiş ve o tarihten itibaren hasta aralıksız olarak hastanede kalmaya devam etmiştir. Bu süreçte hasta, hastanenin farklı erkek servislerinde kalmış; daha sonra diğer hastalara zarar verme eğilimi olduğu için E Servisinde tek kişilik odaya alınmış; ancak serviste tutulan hastaların YGAP Hastanesine nakledilmesi sonucunda S.A., binada tek başına kalmaya başlamıştır. Söz konusu hastanın kaldığı

tek kişilik oda, karanlık bir koridorda, demir parmaklıklı bir kapı ile kapatılmıştır. Hastanın odasında yatak, masa ve sandalye bulunmakta, küçük bir pencereden doğal ışık almakta ve doğal ışık, yapay aydınlatma ile desteklenmektedir. Ayrıca, hastanın odasına klima da takılmıştır (bkz: Ek2). Hasta ile ilgilenen bir personel bulunmakta ve günde bir saat bahçeye çıkartılmaktadır. Kişi ile iletişime geçmeye çalışıldıysa da hasta iletişime geçmeyi reddetmiştir. İdare, ailesinin hastaya bakmak istemediğini; ayrıca hastanın adli bir vakaya karışmamış olması nedeniyle YGAP Hastanesine de yatışının yapılamadığını ifade etmiştir. Hastanın doktoru, kişinin bakım merkezlerinde kalıp kalamayacağını değerlendirilmesini talep etmiş, hasta ile yapılan çalışmalar sonucunda hastanın durumuna uygun bir kuruluşa yerleştirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiş ve Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 08/02/2017 tarihli ve Engelli Bireylerin Acil Yerleştirilmesi konulu 2017/02 Genelgesi kapsamında hasta hakkında sosyal inceleme raporu düzenlenmiş ve söz konusu raporda “hastanın toplu yaşam alanlarında kalabileceğine dair heyet raporu talep edildiği ancak hastanın durumundan dolayı şuan hastaya rapor verilemediği” ifade edilmiştir. İdare, hastanın bir bakım merkezine yerleştirilmesine uygun olduğunu belirterek söz konusu durumun hem hastanın hem de idarenin mağdur olmasına neden olduğunu ifade etmiştir.

4. KONTROL YÖNTEMLERİ

50. Psikiyatri merkezlerinde hastaların ve çalışanların zarar görmesini önlemek amacıyla kullanılan yöntemler “Kontrol Yöntemleri” olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemlerden en önemlileri tecrit ve tespit (mekanik ve kimyasal kısıtlama) olarak belirlenmiştir. Tecrit ve tespit; hapsedilme, hareketsiz bırakma ve izolasyonu içerdiğinden bireysel özgürlükler üzerindeki en büyük kısıtlamalardan sayılmaktadır.
51. Tecrit; klinik bir durumun kontrol altına alınması için hastanın rızasız bir odada kapı kilitleyerek tutulması olayıdır. Tecritle ilgili en önemli özellik hastanın servisteki kalabalıktan ayrı tutulması ve uyarıcı içermeyen, yumuşak oda olarak tabir edilen bir ortamda kalmasının sağlanmasıdır. Tespit uygulanan hastalar ise mekanik ve/veya kimyasal yollarla kısıtlanmakta, yumuşak oda diye tabir edilen tecrit odasında tutulmamaktadır.
52. Kontrol yöntemlerinin ancak uygulanma kriterleri ile süresini, izleme, denetleme, gözden geçirme ve itiraz etme usullerini belirleyen katı bir çerçevede⁷ ve her zaman meşruluk, zorunluluk, ölçülülük ve hesap verebilirlik ilkelerine uygun bir şekilde uygulanması gerekmektedir.
53. Hastanede kontrol yöntemi olarak yalnızca tespit uygulanmakta olup tecrit odası bulunmamaktadır.
54. Ülkemizde kontrol yöntemlerinin uygulanmasına ilişkin standart yönergeler henüz mevcut değildir. Bununla beraber Hastane, kendi hasta kısıtlama prosedürünü oluşturmuştur ve kısıtlama konusunda yazılı kurallar oluşturması olumlu bulunmuştur.
55. Hasta fiziksel kısıtlama/tespit formunda, kontrol yöntemlerine ilişkin genel ilkelere (tespit kararı verilmeden önce diğer seçeneklerin değerlendirilmesi, uygulamanın en kısa sürede sonlandırılması, hastanın yanında başka hastanın bulundurulmaması vb.), fiziksel kısıtlama

⁷ SPT, Approach of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment on the rights of persons institutionalized and medically treated without informed consent (CAT/OP/27/2), para. 9.

nedenine ve yöntemine, uygulanan ek tedaviye, kararı veren doktorun adı ve imzasına, izleme yapan personele ilişkin bilgilere, tespit izlem aralığına ve uygulamanın başlama ve bitiş tarihlerine yer verilmiştir.

56. Her serviste, tespit odası bulunmaktadır. Bu kapsamda 35 yatak tespit için ayrılmıştır. Tespit odaları kamera ile izlenmektedir. Kişilerin kısıtlanması için el ve ayak bağları ve/veya yatak kemerleri kullanılmaktadır.
57. Hastaların kendisine ve çevresine zarar vermesini önlemek amaçlı, doktor istemiyle sağlık personeli tarafından, güvenlik görevlilerinin yardımıyla, kimyasal ve fiziksel tespit uygulaması ve gözlemi yapıldığı, hastaların tedavi altındayken ilaç etkisi olabileceği için kimyasal tespite nadiren başvurulduğu ve genellikle fiziksel tespit yöntemi uygulandığı ifade edilmiştir.
58. Her serviste tespit uygulamaları hem hasta dosyasına özel olarak kaydedilmekte hem de tespit defteri tutulmaktadır. Tespit defterlerinin kullanılması, konuya ilişkin genel resmin görülmesini sağladığından faydalı bulunmuştur. İncelenen defterlerde tespit sürelerinin en uzun 4 saat sürdüğü, genel olarak uygulamaların 1-3 saat arasında olduğu görülmüştür. Bununla beraber kimi tespit uygulamalarının sonlandırılma süresinin kayıt altına alınmadığı gözlemlenmiştir.
59. Hastane 2018-2019 tarihleri arasında servislere ve aylara göre tespit uygulanma verilerini paylaşmıştır. Buna göre, 2018 yılı boyunca tüm hastanede aylık ortalama olarak 190 defa tespit uygulamasına başvurulmuştur. 8 2019 yılının ilk dört ayında ise tüm hastanede 636 defa kontrol yöntemlerine (aylık ortalama 159 kez) başvurulmuştur. Kadın hastaların tutulduğu C servislerinde son dört ayda tespit uygulanma sayısı 194'tür. Erkek hastaların kaldığı B, D servisleri ile E ve F servislerinde.⁹ ise bu sayı 350'dir. 2019 yılının ilk dört ayında kız çocuklarına 40, erkek çocuklarına ise 32 defa tespit uygulanmıştır.
60. Hastalarla yapılan görüşmelerde, hastaların birbirleriyle kavga etmesi durumunda agresif tutum sergileyenlere personelin müdahale ettiğini ve ilgili hastaya tespit uygulandığı, nedensiz tespit uygulanmadığını ifade etmişlerdir. Hastaların tespit uygulanırken tuvalet ihtiyacı olduğunda zaman zaman bunun giderilmediğini öne sürenler olmuştur.
61. Görüşmeler esnasında taburcu olan bir kişinin ailesi, hastaya ilk geldiğinde tespit uygulanırken gereğinden fazla güç kullanıldığını, hastaya vurulduğunu ve bir gözünün morardığını ifade etmiştir. Söz konusu kişi ile yapılan birebir görüşmede, kişi ilk geldiği gün saldırgan tavırlar sergilediğini, bu nedenle personelin kendisine müdahale ederek iğne yaptığını; iğne yapıldıktan sonra hareket edemeyecek halde olmasına rağmen güvenlik görevlisinin ayağıyla yüzüne vurduğunu ve şiddet uyguladığını öne sürerek şikâyetçi olmadığını söylemiştir. Söz konusu olaya ilişkin olarak idare tarafından 08/04/2019 tarihli bir tutanak hazırlandığı görülmüştür. Tutanağa göre "... isimli hastanın diğer hastalara karşı saldırgan ve öfkeli davranışları vardı. Hemen beyaz kod verildi (saat:18.45 sıralarında). Güvenlik görevlileri ile birlikte hasta tespite alınırken arbede yaşandı. Sol gözaltı kızarıklık oluştu." Hazırlanan tutanağa istinaden hastanın tespite alınırken kamera kayıtları talep edilmiştir. Tespit odasındaki kayıtlardan, tespit odasında, hasta ve personel arasında sol gözaltında kızarıklık oluşmasına neden olabilecek bir arbede yaşanmadığı

8 Bu verilere, kapatılan E ve F servislerinde kalan hastalar, mahkûm koşulları ile AMATEM servisi dahildir.

9 Bu servisler mart ayında kapatılmıştır.

gözlemlenmiştir. Koridor görüntüleri izlenemediğinden olayın doğruluğu tespit edilmemekle beraber, söz konusu tutanak, hasta ile aile üyelerinin ifadeleri doğrultusunda hastanın yüzünde morluk oluşacak derecede bir güç kullanıldığı anlaşılmaktadır.

5. TEDAVİ VE BAKIM HİZMETLERİ

62. Her hasta sağlık ihtiyacına uygun, mümkün olan en az kısıtlayıcı çevrede, en az kısıtlayıcı veya müdahaleci tedaviyi görme ve fiziksel güvenliğinin korunması hakkına sahiptir.¹⁰
63. Her servis içinde gözlem odaları bulunmaktadır. Hastane, yakın gözlem gerektiren durumları şöyle tanımlamıştır: kendisine veya başkasına zarar verme, konfüze olması, epilepsi teşhisi olması, ilaç toleransı, EKT uygulama sonrası, genel tıbbi duruma bağlı değişiklik, nütrisyon desteği alan, düşme riskli hastalar, yaş, ilk yatış olması gibi durumlar.¹¹ Yakın gözlem gerektiren hastalar bir plan dahilinde gözlemlenmektedir.
64. Tedaviye başlamadan önce hasta ve/veya vasisinden aydınlatılmış onam alındığı.¹², hasta yakınına ulaşamadığı ve hastanın tedaviyi reddettiği durumlarda (savcılık kanalıyla gelen zorunlu yatış halleri dışında) psikiyatri uzmanının verdiği tedaviye başlandığı ifade edilmiştir.
65. Psikofarmakolojik ilaçlar, hastalara yapılan tedavinin gerekli bir parçasını oluşturmaktadır.¹³. Bu kapsamda dinlenme saatinin ardından hastalar doktor odasının önündeki alanda sandalyelere oturtulmakta, ilaçları sağlık çalışanları tarafından verilmekte ve hastalar tek tek doktor tarafından çağırılarak vizitleri yapılmaktadır. Kız ergen/çocuk servisinde tutulan çocuklar psikiyatristin kendileriyle 5 dakika kadar görüşmesinden yakınlıkla görüşmelerin uzatılmasını talep etmiştir.
66. Psikiyatrik ilaç tedavileri dışında topluma yeniden kazandırma çalışmaları ve hastanın hastalığının nükslerini engellemek için bireysel görüşmeler, aile görüşmeleri, psikoeğitimler, hastaların kişisel ihtiyaç, ilgi ve becerilerine yönelik rehabilitasyon çalışmaları yapıldığı, psikoloğun, hastalarla; kendi belirledikleri rutinlerde, ihtiyaç duyulması halinde veya hekim yönlendirmesi ile görüşmeler yapabildiği ifade edilmiştir.
67. Hasta yakınlarının da tedavi sürecine dahil edilmeye çalışıldığı, ulaşılabilen hasta yakınlarına; ilgili hekim tarafından aile görüşmesi yapıldığı, servis hemşirelerinin hasta yakınına yönelik eğitimler verdiği, ancak ailelerin genelde taburculukta gelip hastalarını aldıkları ifade edilmiştir. Taburculuk işlemleri sırasında hastanın rızasının alındığı, hastanın taburcu edilirken hekimi tarafından bilgilendirildiği, bir bilgilendirme formunun teslim edildiği, ayrıca servis hemşiresi tarafından taburculuk eğitimi verildiği ifade edilmiştir.
68. Yeterli seviyede iyileşmenin sağlandığı düşünülen hastaların Toplum Ruh Sağlığı Merkezine yönlendirildiği ve kontrollerinin sağlandığı belirtilmiştir.

10 BM Genel Kurul, The protection of persons with mental illness and the improvement of mental health care, A/RES/46/119, ilke 9/1.

11 Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Yakın Gözlem Gerektiren Hasta Prosedürü, para.4.1.

12 Hastane tarafından hasta ve/veya hasta yakını tarafından imzalanabilen aydınlatılmış onam formu hazırlanmıştır.

13 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para. 38

6. EKT

69. Vücut ve ruhsal bütünlüğe bir müdahale niteliği taşıdığından sıkı düzenlemelere tabi olan EKT, sadece modifiye edilmiş haliyle, yani anestezi ve kas gevşetici kullanılarak uygulanması gereken bir tedavidir. Anestezi ve kas gevşetici olmadan EKT uygulamak, modern psikiyatride kabul edilebilir bir yöntem olarak görülmemektedir. Oluşabilecek kırıklar ve diğer olumsuz medikal sonuçlardan bağımsız olarak modifiye edilmemiş EKT uygulaması hasta bakımından işkence ve kötü muamele kapsamında değerlendirilebilmekte ve tedaviyi uygulayan sağlık personeli için de onur kırıcı olarak görülmektedir.¹⁴ Hastanede EKT uygulanmaktadır. EKT, servislerden ayrı bir binada uygulanmakta olup birbirinden fiziksel olarak ayrılmış hazırlanma, uygulama ve derlenme bölümlerinden oluşmaktadır. Mekan düzenlemesi, diğer hastaların EKT uygulanan hastayı göremeyeceği şekilde yapılmıştır. EKT ünitesinde iki adet EKT cihazı bulunmaktadır. Medikal bakım firması ile cihazların düzenli bakımlarının yaptırıldığı ifade edilmiştir.
70. EKT öncesinde hastanın kendisinden ve/veya vasisinden aydınlatılmış onam alınmaktadır ve söz konusu onam, hastanın kendi sağlık dosyasında muhafaza edilmektedir. Yönetmelik gereği, hastanın yakınına ulaşamadığı durumlarda, hastanın hastalığı sebebiyle EKT'yi reddettiği ancak EKT uygulanması gerektiği değerlendirildiğinde, iki psikiyatri uzmanının onamı ile EKT uygulanabilmektedir.¹⁵
71. EKT'nin hastaya uygulanan anestezi ile doktor kontrolünde yapıldığı, anestezi olmaksızın EKT uygulandığı bir vaka bulunmadığı ifade edilmiş ve anestezi için bir kayıt defteri tutulduğu görülmüştür. Hastanın anestezi altında EKT uygulanmasına direnç göstermesi halinde uygulayıcı doktor tarafından ara verilip, hastanın sakinleşmesinin beklendiği ifade edilmiştir.
72. Çocuklara normal şartlarda EKT uygulanmadığı, bununla beraber bugüne kadar hiçbir tedaviye cevap vermediği için EKT uygulanan bir çocuk bulunduğu belirtilmiştir.

7. PERSONEL

73. Personel kaynakları sayısı, kategori (psikiyatrlar, hemşireler, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları vs.) ve deneyim ile eğitim açılarından yeterli olmalıdır. Personel kaynaklarında yetersizlik, tedavinin gerçekleştirilmesi çabalarını ciddi biçimde tehlikeye sokabilir.
74. Kurumda çeşitli alanlarda görev yapan toplam personel sayısı 715'tir. Hastanede görev yapan personel kategorisi ve sayısı aşağıdaki tablodaki gibidir:

Başhekim	1
Başhekim Yardımcısı	3
İdari Mali İşler Müdürü	1
Sağlık Bakım Hizmetleri Müdürü	1
Müdür Yardımcısı	5
Sözleşmeli Uzman	3
Aile Hekimi	1

14 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para. 39.

15 Elektro Konvülsif Tedavi Uygulama Yönergesi, m.4/d.

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

Anestezi Uzmanı	2
Nöroloji Uzmanı	2
Çocuk Psikiyatri Uzmanı	4
Tıbbi Biyokimya Uzmanı	2
Tıbbi Mikrobiyoloji Uzmanı	1
Enfeksiyon Hastalıkları Uzmanı	1
Psikiyatri Uzmanı	28
Toksikoloji Uzmanı	1
Psikolog ¹⁶	22
Eczacı	4
Diyetisyen	3
Çocuk Gelişimci	2
Biyolog	2
Ergoterapist	2
Hemşire	129
Ebe	8
Acil Tıp Teknisyeni	3
Anestezi Teknisyeni	2
Elektro Fizyoloji Teknisyeni	1
Sosyal Çalışmacı	7
Sivil Savunma Uzmanı	1
Laboratuvar Teknisyeni	11
Röntgen Teknisyeni	3
Toplum Sağlığı Teknisyeni	24
Tıbbi Sekreter	16
Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni	11
İmam	1
Yardımcı Hizmetli	12
Güvenlik hizmetleri	70
Klinik Destek Hizmetleri	15
Temizlik Hizmetleri	159
Yemekhane Hizmetleri	38
Temizlik Şefi	3
Diğer İdari Personel	109
TOPLAM	715

16 Psikologlara ait belirtilen sayılı veride bir personel Klinik Psikoloji Yüksek Lisansını tamamlamış; ancak ataması sebebiyle "psikolog" kategorisinde belirtilmiştir.

75. Hastane personelinin %56'sının kadın, %44'ünün erkek olduğu belirtilmiştir.
76. Hastanenin kapasitesi ve farklı alanlarda verdiği hizmetler bir arada değerlendirildiğinde söz konusu personel sayı ve kategorilerinin yeterli olduğu kanaatine varılmıştır.
77. Psikiyatri hastanelerinde sunulan hizmetin kalitesini arttırmak amacıyla çalışan personele yönelik düzenli aralıklarla hizmet içi eğitimler de verilmelidir. Bu kapsamda Hastanenin personele yönelik eğitim planlamasında mesleki bilgi ve becerilerin artırılmasına, psikiyatrik hastalara yönelik davranışlara ve bakıma, hasta haklarına, çalışan haklarına, ilk yardım eğitimine, hijyen, acil durum planlamalarına, iş güvenliğine ilişkin konulara yer verildiği gözlemlenmiştir. Söz konusu eğitim programlarına güvenlik görevlileri ile temizlik çalışanları dahil olmak üzere genel olarak her kategoriden personelin katılımının öngörüldüğü gözlemlenmiştir.
78. AİÖK uzman psikiyatri hemşireliği eğitiminin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Hastanede hemşire olarak görev yapan personelin, psikiyatri hemşireliği yüksek lisans eğitimlerini tamamladıkları veya sağlık bakanlığının açtığı psikiyatri hemşireliği sertifika programına katılım göstererek uygulayıcı sertifikası bulunduğu ifade edilmiş ve söz konusu durum olumlu karşılanmıştır.

8. BESLENME

79. AİÖK'ye göre psikiyatri hastanelerinde kalan bireylere yeterli miktarda, besleyici ve lezzetli yemekler verilmeli, kişiler temiz içme suyuna da erişebilmelidir. Yiyecekler kalite ve miktar açısından yeterli olmakla kalmamalı, hastalara iyi koşullarda sağlanmalı ve herkes masada oturarak sofraya takımlarıyla yemek yiyebilmelidir.¹⁷
80. Hastalara günde 3 ana, 3 ara öğün yemek verilmektedir. Çalışanlarla hastalar aynı yemeği yemektedir. Yemekler, hastalara plastik tabak ve kaşıkla sunulmaktadır. Özel diyet ihtiyacı olan hastalar için ayrı menüler hazırlanmaktadır. Görüşmeler sırasında hastaların hepsi yemeklerin güzel, lezzetli ve doyurucu olduğunu ifade ederek bu konuda herhangi bir şikâyetle bulunmamıştır.
81. Hastanede kantin de bulunmaktadır. Hastaların kimisi kantine kendisi gidebilirken, kimisi yalnızca servislere gelen gezici kantinden alışveriş yapabilmektedir. Hastaların kantine doğrudan giderek alışveriş yapabilmesi doktor iznine tabiidir. Yapılan görüşmelerde hastaların neredeyse hepsi kantin fiyatlarından şikâyetçi olmuştur. Kantin fiyatlarının dışarıdaki marketlerden çok daha yüksek olduğundan yakınılmıştır. İdare, kantin işletmesinin ihale usulü ile yapılması nedeniyle fiyatlara müdahale edilmesinin mümkün olmadığını, üstelik buradaki hastaların maddi durumunun iyi olmadığını, para üstünün verilmesi-alınması gibi konularda hastaların istismara açık olabildiğini ifade etmiştir.

9. GÜNLÜK YAŞAM VE FAALİYETLER

82. Psikiyatri merkezlerinde alıkonulan bireylerin tedavileri ve ihtiyaçları doğrultusunda kurum içerisinde bir takım faaliyetler ile iş ve uğraşı meslek terapilerinin uygulanması oldukça önem

taşımaktadır. Bu çerçevede Hastane bahçesi içerisinde müstakil bir Rehabilitasyon birimi oluşturulmuştur. Birimde, Halk Eğitim Merkezi ile yapılan protokol çerçevesinde hastalara yönelik sağlıklı yaşam ve spor atölyesi (step-airobi), gastronomi atölyesi, drama atölyesi ile ebru atölyesi yapılmaktadır. Söz konusu faaliyetler görevlendirilen üç öğretmen tarafından yaptırılmaktadır.

83. Açılacak kursların uygunluğu önce Başhekimlik tarafından değerlendirilmektedir. Bu kapsamda yapılması planlanan etkinliklerin hasta üzerine nasıl etki edeceği, kişiye temasın nasıl sağlanacağı, kullanılacak materyal bilgileri göz önüne alınmakta ve uygun bulunması halinde atölyeler açılmaktadır. Faaliyetlerin; hastaların içtiği ilaçlar nedeniyle azalan ince motor yetilerinde iyileşme sağlanmasına yardımcı olduğu ve buldukları serviste iletişim sorunu yaşayan hastaların faaliyet alanında etkileşim ile iletişim kurabildiği ifade edilmiştir.
84. Rehabilitasyon Biriminden günlük olarak faydalanan hasta sayısı 30-40 civarındadır. Etkinliklere/atölyelere, doktorun uygun görmesi şartıyla, zorunlu ve gönüllü yatış yapan hastalar, adli birimlerde kalan hastalar ve çocuk/ergen hastalar katılabilmektedir. Rehabilitasyon birimi etkinliklerinde en çok çocukların katılımına özen gösterildiği ifade edilmiştir.
85. Rehabilitasyon biriminde bir adet çok amaçlı salon bulunmaktadır. Bu salonda mutfak, sahne ve el işi stantları bulunmaktadır. Mutfak bölümünde hastaların günlük hayata adaptasyonun sağlanması için mutfak atölyeleri yapılmaktadır. Kadın hastaların genellikle hamur işleri yaptıkları belirtilirken, bu faaliyetlerin hastalar üzerinde olumlu etkileri gözlemlendiği ifade edilmiştir.
86. Çok amaçlı salonda bulunan sahnede ise drama çalışmaları yapıldığı, bunun dışında ayrıca gösteriler (oyun, tiyatro, işitme engelliler için düzenlenen konserler) düzenlendiği ve bu çalışmalara hastaların yoğun katılımlarının olduğu ifade edilmiştir.
87. Rehabilitasyon biriminin yanında, kütüphane ve sinevizyon odası olarak kullanılan ayrı bir yer bulunmaktadır. Hastaların kütüphaneden aldığı kitapları odasında veya burada okuyabilmesi mümkündür. Bunun için kütüphane bölümüne ayrıca masa ve sandalyeler yerleştirilmiştir. Kitap okuma için günlük olarak 1-2 saat ayrılmaktadır. Sinema bölümü ise ziyaret tarihinde yeni tamamlanmış olup haftada bir gün hastalara film izletilmesi planlanmaktadır. Ayrıca, dönem dönem hastane bahçesinde de etkinlikler yapılmaktadır.
88. İdare tarafından zaman zaman hastane tanıtım ziyaretleri düzenlendiği, hastalarının ailelerinin de bu ziyarete katılabildiği, bu günlerde hastalar tarafından yapılan ürünlerin makbuz karşılığı satışa çıkarıldığı, elde edilen gelir ile yeni ürünlerin yapımında kullanılmak üzere kullanıldığı ifade edilmiştir. Hastaların rehabilitasyon biriminde ürettikleri ürünleri ailelerine hediye etme imkânı da bulunmaktadır.
89. Kurumda rehabilitasyon birimine gelemeyen hastalar için buldukları servislerde faaliyet odaları düzenlenmiştir. Faaliyet odalarında satranç, kitap okuma, boyama ve müzik dinletisi yapılmaktadır.
90. Kurumda Kapatılan E ve F servislerinin rehabilitasyon birimince spor salonu olarak kullanılması için ihtiyaç duyulan düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Düzenlemelerin tamamlanmasıyla birlikte bu bölümlerin kullanıma açılacağı ifade edilmiştir.

91. Ziyaret esnasında serviste bir hastanın gitar çalarak şarkı söylediği görülmüştür. Servis çalışanları diğer hastaların bu tür müzik çalışmalarına katılmaktan zevk duyduklarını, onlara iyi geldiğini ifade etmişlerdir.
92. Kadın ve erkek servislerinde yapılan görüşmelerde hastalar, rehabilitasyon birimine gidebildiklerini veya servislerdeki faaliyet odalarını kullanabildiklerini, kütüphanede veya odalarında kitap okuyabildiklerini ifade etmiştir. Bununla beraber, hastanede faaliyetlerin yetersiz kaldığını, kendisine uygun uğraşı bulunmadığı için sıkıldığını ifade edenler de olmuştur. İdare, hastaların hangi faaliyetlerde bulunmak istediğinin tespit edilmesi için anket yapılabileceğini ifade etmiştir. Serviste kalan çocukların ise spor yapabildikleri, kütüphaneden faydalandıkları, rehabilitasyon biriminde okey, satranç ve müzik ile ilgilenabildikleri gözlemlenmiştir.
93. Çocuk/ergen, kadın ve erkek servislerinin her birinin bahçesi bulunmakta, yatan hastalar her gün bahçeden faydalanmaktadır. Ayrıca Hastane bahçesinde basketbol ve futbol sahası bulunmaktadır. Kadın ve erkek servisleri ile çocuk servislerinde yapılan görüşmelerde hastalar günlük olarak en az 1 saat açık havaya çıktıklarını, basketbol ve futbol sahaslarını kullanabildiklerini ifade etmiştir. Ancak adli servisler ile mahkûm koğuşları (bkz. C.11. Mahkûm Koğuşları) açık havadan faydalanmamaktadır. Adli serviste bulunan hastalar, açık havaya günde bir saat de olsa çıkmak istediklerini, terasların yeterli olmadığını, başka bir şikâyetleri bulunmadığını ifade etmiştir.

10. AİLELERLE İLETİŞİM

94. Psikiyatri merkezlerinde kalan kişiler dış dünyayla, özellikle ailesi ve avukatı ile iletişim kurabilmeli ve ziyaretçi kabul edebilmelidir.
95. Hastalar ziyaretçileriyle yüz yüze veya servislerde bulunan ankesörlü telefonlarla ailesiyle görüşebilmektedir. Hastanenin Psikiyatri Hizmetleri İşleyiş Prosedürüne göre belirli bir hasta için servis uzmanının kısmi ya da tam telefon kısıtlaması koyması mümkündür. Ancak böyle bir kısıtlama varsa bu kısıtlamanın nedeninin ve süresinin hasta dosyasına işlenmiş olması gerekmektedir. Bu kısıtlamanın olmadığı durumlarda hastaların dışarıdan aranması için belirli saat aralıkları içinde kısıtlama bulunmamaktadır. Hastaların dışarıyı aramaları hususunda ise hekim kararı belirleyicidir: Ya servis görevlileri hastanın vereceği telefon numarasını arayarak hastaya yardımcı olabilmektedir ya da hasta ankesörlü telefonları kendisi kullanabilmektedir. Hastalarla yapılan görüşmelerde çoğu hasta kantinden temin ettikleri kartları kullanarak ankesörlü telefonları kullanabildiğini ifade etmiştir. Ziyaret sırasında aileler ile yapılan görüşmelerde ise farklı bir ilde ikamet etmeleri nedeniyle çocuklarını ziyarete gelemediklerini; ancak istediklerinde telefonla görüşebildiklerini ifade etmişlerdir.
96. Çocuklar, ilk 3 gün aileleriyle görüşmelerinin yasak olduğunu dile getirmişlerdir. İdare, aile içi istismar gibi bir olgu olup olmadığının anlaşılması için ilk üç gün böyle bir önlem alındığını ifade etmiştir.
97. Hastane genelinde refakatçi uygulaması bulunmamaktadır. Bununla beraber ergen/çocuk servislerinde çocukların ilgili hekimin uygun görmesi ve hastanın dosyasında yazılı olarak belirtmesi halinde refakatçisi ile yatışı uygun görülmektedir.

11. MAHKÛM KOĞUŞLARI

98. Hastanede, 4 adet 3'er kişilik mahkûm koğuşu bulunmaktadır. Mahkûm koğuşları diğer servislerden ayrı bir alanda kurulmuş olup koğuşların iç güvenliği infaz koruma memurları, dış güvenliği ise Jandarma tarafından sağlanmaktadır. Mahkûm koğuşlarında tutuklu ve hükümlülerin psikiyatrik takip ve tedavileri yapılmaktadır. Ziyaret tarihinde bu bölüme yatışı yapılan hastaların tamamı erkektir.
99. Mahkûm koğuşlarının bulunduğu bölümün hastanenin diğer bölümlerinden fiziksel koşullar bakımından daha kötü bir halde olduğu görülmüştür. Servisin iç- koridor kısmı, yeterli gün ışığı alamamaktadır. Bununla beraber yapay aydınlatma mevcuttur. Söz konusu bölümün havalandırması da yeterli değildir.
100. Tuvalet ve banyo koğuşların içinde yer almaktadır. Koğuşlar, tuvalet bölümü hariç, 24 saat kamera ile izlenmektedir. Koğuşların kapısında bulunan küçük bir pencere vasıtasıyla mahpuslarla görüşebilmek mümkündür. Yapılan görüşmelerde, her hastanın kendine ait yatağı bulunduğu, içeride eşyalarının olduğu, yemek ve sigara ihtiyaçlarının giderildiği, personelin kendilerine yönelik tutumlarında herhangi bir sorun olmadığı hastalar tarafından ifade etmiştir. Bununla beraber koğuşta ne televizyon ne radyo olduğu, yapacak hiçbir şeyin bulunmadığından şikâyet edilmiştir. Söz konusu eşyalar güvenlik gerekçesiyle verilmemektedir.
101. Mahkûm koğuşlarında kalan hastalar, bahçede gerekli güvenlik önlemleri alınmadığından açık havadan hiç faydalandırılmamaktadır. İdare, mahkûm koğuşlarının açık havadan faydalanabilmesi için hükümlü servis bahçesinin yapılması için gerekli girişimleri başlatmış; ancak proje kabul edilmemiştir.
102. Mahkûm koğuşlarında da tespit uygulaması için ayrı bir yatak ayrılmıştır. Hastaneden alınan verilere göre Mart ayında 2, Nisan ayında 1 defa tespit uygulanmıştır. AİÖK'ye göre hastalara, diğer hastaların görebileceği bir yerde mekanik tespit uygulanmamalıdır¹⁸. Ancak tespit için ayrılan yatak, ayrı bir odada olmayıp servisin koridor kısmına, koğuşlardan birinin önündeki boş bir alana yerleştirilmiştir. Bu nedenle de hastalardan birine tespit uygulanması durumunda koğuş penceresinden diğer hastaların kişiyi izleyebilmesinin mümkün olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca söz konusu yatak, koridorda yer aldığından gün ışığı ve havalandırma bakımından da yetersiz bir yerdedir. İdare, söz konusu durumu iyileştirebilmek adına tespit yatağının olduğu bölüme bir adet klima yerleştirmiştir.
103. Yatılı hastaların yanı sıra ayaktan tedavi ve muayene için sevk edilen hükümlü ve tutuklular da burada muayene edilmektedir. Ceza infaz kurumlarından psikiyatrik muayene ve tedavi için sevk edilen mahpusların beklemesi için oluşturulmuş kapalı bir bekleme yeri mevcut değildir. Mahpuslar, yaz-kış bahçede tel ile çevrili bir alanda bekletilmektedirler.

D. TAVSİYELER

1. HASTANE İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

104. Kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldıkları yerlerde personelin tutulanlara yönelik tutum ve davranışları önem taşımaktadır. Hastaneye yapılan ziyaret sırasında, bir güvenlik görevlisinin bir

18 AİÖK, Means of restraint in psychiatric establishments for adults (Revised CPT standards) CPT/Inf(2017)6, para. 3.5.

hastaya yönelik fiziksel müdahalede bulunduğu öne sürülmüş (bkz. para. 61), kendilerine sözlü şiddet uygulandığını (para.28) ifade edenler olmuştur. Bu kapsamda, adli ve idari soruşturulma başlatılması dahil hastane tarafından gerekli önlemlerin alınmasının önem arz ettiği anlaşılmaktadır. Öte yandan, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldıkları yerlerde görev yapan personele, yerine getirdikleri görevin özel zorlukları nedeniyle ihtiyaç duyduklarında psiko-sosyal destek sağlanabileceği de değerlendirilmektedir.

105. Hastane tarafından oluşturulan eğitim programına her düzeyde personelin katılımının sağlandığı görülmüştür. Bununla beraber psikiyatri hastanelerinde çalışmanın stresli bir iş olduğu da göz önünde bulundurularak, özellikle yardımcı personele – hasta bakıcılara, temizlik görevlilerine ve güvenlik görevlilerine- göreve başlamadan ve görev yaptıkları süre içerisinde insan hakları eğitimi verilmesi; ayrıca sözlü/psikolojik şiddet dahil hastalara yönelik her türlü kötü muamelenin kabul edilemez olduğunun ve bu davranışların yaptırımları olduğunun personele açık bir şekilde bildirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
106. AİÖK'ye göre etkili şikâyet prosedürleri alıkonulma merkezlerinde kötü muameleyle karşı temel güvencelerden birini oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Hastanede kötü muamele teşkil edebilecek hususların vuku bulmaması için belirli periyotlarla hastaların bilgilerinin gizli kalması kaydıyla kötü muamele yapıp yapılmadığına ilişkin olarak görüşmeler yapılması, psikolog görüşmelerinde bu hususun aydınlatılacağı şekilde açık uçlu sorular yöneltilmesi tavsiye edilmektedir.
107. Özgürlüğünden mahrum bırakılan ve psikiyatrik teşhis almış olan bireyler kırılabilir bir konumdadır. Tespit uygulamasının istismara yol açma potansiyelinin yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda; kısıtlamanın ancak uygulanma kriterleri ile süresini, izleme, denetleme, gözden geçirme ve itiraz etme usullerini belirleyen katı bir çerçevede ve her zaman meşruluk, zorunluluk, ölçülülük ve hesap verebilirlik ilkelerine uygun bir şekilde uygulanması gerektiği akılda tutulmalıdır. Kontrol yöntemlerine her başvurulduğunda bütün kısıtlama ilkelerine¹⁹ uygun hareket edilmesine özen gösterilmelidir.
108. Bazı tespit uygulamalarının bitiş saatlerinin kayıt altına alınmadığı gözlemlenmiştir. Kısıtlama yöntemlerine her başvurulduğunda kısıtlamanın süresinin, özellikle de başlama ve bitiş saatlerinin

19 AİÖK'ye göre kriterler şunlardır: "Hastalar yalnızca, kendisine veya başkasına zarar vermemesi için son çare olarak kısıtlanmalı ve her zaman mümkün olan en kısa sürede kısıtlama sonlandırılmalıdır. Kısıtlama bir güvenlik aracıdır ve terapötik bir gereksesi yoktur. Kontrol yöntemleri, asla bir ceza olarak veya personel sayısının yetersiz olması nedeniyle veya personelin rahat etmesi için veya uygun bakım ve tedavi yerine uygulanamaz. Kısıtlamaya ilişkin bütün talimatlar mutlaka doktor tarafından verilmeli veya acil durumlarda derhal doktorun hastayı görmesi ve değerlendirmesi sağlanmalı ve onayı alınmalıdır. Kısıtlama araçları, hastanın zarar görme veya acı çekme riskini en aza indirmek ve mümkün mertebe hastanın onurunu korumak için her zaman beceri ve özenle uygulanmalıdır. Kısıtlama araçlarını uygulamaya başlamadan önce ilgili personelin uygun bir şekilde eğitim alması gerekmektedir. Personel yaralanma riskini en aza indiren tutma teknikleri hakkında özellikle eğitilmelidir. Hastanın nefes almasını engelleyecek veya canını acıtabilecek boyundan tutma gibi teknikler yasaklanmalıdır. Kısıtlanan hastalar tuvalet ihtiyacını giderebilmelidir. Hastalara, diğer hastaların yanında tespit uygulanmamalıdır. Personel bir hastayı kısıtlarken diğer hastalardan yardım almamalıdır. Mekanik kısıtlama altında olan veya tecrit edilen her hasta düzenli bir şekilde izlenmelidir. Hastalar yalnızca, kendisine veya başkasına zarar vermemesi için son çare olarak kısıtlanmalı ve her zaman mümkün olan en kısa sürede kısıtlama sonlandırılmalıdır. Her bir vaka kayıt altına alınmalıdır. Kayıtlarda tespit ne zaman uygulamaya başladığı ve sonlandırıldığı, olayın koşulları, tespit nedeni, talimatı veren ve onaylayan doktorun adı ve hastanın veya personelin yol açtığı yaralanmaların kayıtları yer almalıdır. Hastalar, kayıtlara kendi yorumunu ekleme hakkına sahip olmalı ve bu hak kendisine açıklanmalı ve hasta talep ettiğinde dosyasının bir kopyasını alabilmelidir. Hastanelerin, tecrit ve tespit gibi kontrol yöntemlerinin uygulanmasına ilişkin düzenlemeler yapması ve kısıtlama sürecine katılan tüm görevlilere bu bilgileri resmi ve yazılı şekilde dağıtılması gerekmektedir.

özenle kayıt edilmesi gerekmektedir. Ayrıca Hastane tarafından kontrol yöntemlerine başvuruyu azaltmak amacıyla stratejiler geliştirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

109. Adli servislerde kalan hastalar ile mahkûm koşullarında tutulan hastalar güvenlik gerekçesiyle açık havadan faydalandırılmamaktadır. AİÖK, mahkûmların (tercihen genel bir faaliyet programının bir parçası olarak) her gün açık havada en az bir saat egzersiz yapabilmesi şartını, temel bir önlem olarak genel kabul etmekte ve istisnasız bütün mahkûmlara (ceza olarak hücre hapsinde olanlar dahil) her gün açık havada egzersiz yapma imkânı verilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Açık havada egzersiz yapılacak yerlerin makul büyüklükte ve mümkün olduğunca kötü hava şartlarında koruma sağlayacak biçimde olması gerektiği barizdir. AİÖK'ye göre mahkûmlar, içinde buldukları hücredeki fiziksel şartlar ne kadar iyi olursa olsun, haftalar belki de aylar boyunca hücrelerinde kilitli biçimde çürümeye bırakılamazlar.²⁰ Bu bağlamda, sağlık durumu uygun olan bütün hastaların günde en az bir saat açık havadan faydandırılması için gerekli önlemlerin alınması tavsiye edilmektedir.
110. AİÖK, psikiyatri hastanelerinde hastaların tedavilerine ve iyilik hallerine imkân veren fiziksel koşulların sağlanması, yani pozitif bir terapötik ortam oluşturulması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu tarz bir ortamın oluşturulabilmesi içinse öncelikle her hastaya yeterli yaşama alanı sağlanması gerekmektedir.²¹ Hastanede kimi odaların 9 kişiye kadar çıkabildiği, hasta başına düşen alanın 2.7 m²'ye kadar düşebildiği gözlemlenmiştir.²² Buna bağlı olarak hastaların odalarında yalnızca yatak bulunmakta, odalarda dolap, komodin vs. bulunmamaktadır. Oysa ki psikiyatri hastanelerinde hastaların odaları ile rekreasyon alanlarının dekorasyonuna özellikle önem verilmesi hastaların görsel uyarımı açısından gereklidir.²³ Ayrıca, servislerde bulunan parmaklıklı kapılar da hastanede cezaevi benzeri bir atmosfer oluşmasına neden olmaktadır. Bu kapsamda hastanede yaşam koşullarının iyileştirilmesi, özellikle servislerin içerisinde bulunan demir parmaklıklı kapıların kaldırılması, kalabalık odaların mevcudunun azaltılması ve daha terapötik bir ortam oluşturulması tavsiye edilmektedir. Hastanede bu tarz bir düzenlemenin yapılmasının hastalar arasında çıkan anlaşmazlıklara bağlı olarak yaşanan sorunların ve dolayısıyla hastalara tespit uygulanma sıklığının da azaltılmasına katkı sunabileceği değerlendirilmektedir.
111. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü Ve Tutukluların Sevk Ve Nakilleri İle Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokol (Üçlü Protokol)'ün 32'nci maddesine göre hastaneler bünyesinde oluşturulan mahkûm koşullarının diğer hasta odaları ile aynı şartları taşıması gerekmektedir. Hastane bünyesinde oluşturulan mahkûm koşullarının yer aldığı birimin fiziksel koşullarının iyi halde olmadığı gözlemlenmiştir. Hem hastalar hem de orada görev yapan personel için söz konusu bölümde, diğer hastaların göremeyeceği şekilde tespit uygulanmasını sağlayacak koşulların oluşturulması dahil gerekli iyileştirmelerin yapılması; ayrıca, ayaktan

20 AİÖK, 2. Genel Rapor [CPT/Inf (92) 3], para.47-48.

21 AİÖK, Report to the Turkish Government on the visit to Turkey carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 7 to 14 December 2005, CPT/Inf (2006) 30, para. 75.

22 AİÖK, ceza infaz kurumlarında birden fazla kişinin kaldığı koşullarda kişi başına asgari 4 m² alan düşmesi gerektiğini ifade etmektedir.

23 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para. 34.

tedavi ve muayene amacıyla gelen tutuklu ve hükümlüler için Üçlü Protokol'ün ilgili hükümlerine uygun bir bekleme salonu oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir.

112. DSÖ, yatılı kurumlarda banyoların hastaların mahremiyetini koruyacak şekilde olması gerektiğini ifade etmektedir.²⁴ Banyo yapılması sırasında mahremiyete dikkat edilmediğinden yakınan hastalar olmuştur. Bu kapsamda, banyo yapılırken hastaların mahremiyetinin korunmasına özen gösterilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
113. İdarenin yeterli gün ışığı almayan ve insani alıkonulma koşullarını sağlamayan E ve F servislerini kapatarak buraları farklı amaçlarla dönüştürme çalışmaları memnuniyetle karşılanmaktadır. Bununla beraber, söz konusu servislere bundan sonrası için yeniden hasta yatışının yapılmaması hususu önemle hatırlatılmaktadır.

2. SAĞLIK BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

114. AİÖK, psikiyatri hastanelerinde hastaların tedavilerine ve iyilik hallerine imkân veren fiziksel koşulların sağlanması, yani pozitif bir terapötik ortam oluşturulması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu tarz bir ortamın oluşturulabilmesi içinse öncelikle her hastaya yeterli yaşama alanı sağlanması gerekmektedir.²⁵ Hastanede kimi odaların 9 kişiye kadar çıkabildiği, hasta başına düşen alanın 2.7 m²'ye kadar düşebildiği gözlemlenmiştir.²⁶ Buna bağlı olarak hastaların odalarında yalnızca yatak bulunmakta, odalarda dolap, komodin vs. bulunmamaktadır. Oysa ki psikiyatri hastanelerinde hastaların odaları ile rekreasyon alanlarının dekorasyonuna özellikle önem verilmesi hastaların görsel uyarımı açısından gereklidir.²⁷ Ayrıca, servislerde bulunan parmaklıklı kapılar da hastanede cezaevi benzeri bir atmosfer oluşmasına neden olmaktadır. Bu kapsamda hastanede yaşam koşullarının iyileştirilmesi, özellikle servislerin içerisinde bulunan demir parmaklıklı kapıların kaldırılması, kalabalık odaların mevcudunun azaltılması ve daha terapötik bir ortam oluşturulması tavsiye edilmektedir. Hastanede bu tarz bir düzenlemenin yapılmasının hastalar arasında çıkan anlaşmazlıklara bağlı olarak yaşanan sorunların ve dolayısıyla hastalara tespit uygulanma sıklığının da azaltılmasına katkı sunabileceği değerlendirilmektedir.
115. Üçlü Protokol'ün 32'nci maddesine göre hastaneler bünyesinde oluşturulan mahkûm koşullarının diğer hasta odaları ile aynı şartları taşıması gerekmektedir. Hastane bünyesinde oluşturulan mahkûm koşullarının fiziksel koşullarının iyi halde olmadığı gözlemlenmiştir. Hem hastalar hem de orada görev yapan personel için söz konusu bölümde, diğer hastaların göremeyeceği şekilde tespit uygulanmasını sağlayacak koşulların oluşturulması dahil gerekli iyileştirmelerin yapılması; ayrıca, ayaktan tedavi ve muayene amacıyla gelen tutuklu ve hükümlüler için Üçlü Protokol'ün ilgili hükümlerine uygun bir bekleme salonu oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir.
116. Adli servislerde kalan hastalar ile mahkûm koşullarında tutulan hastalar güvenlik gerekçesiyle açık havadan faydalandırılmamaktadır. AİÖK, mahkûmların (tercihen genel bir faaliyet

24 DSÖ, WHO QualityRights Tool Kit Assessing and improving quality and human rights in mental health and social care facilities, kriter 1.3.2.

25 AİÖK, Report to the Turkish Government on the visit to Turkey carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 7 to 14 December 2005, CPT/Inf (2006) 30, para. 75. 26.

26 AİÖK, ceza infaz kurumlarında birden fazla kişinin kaldığı koşullarda kişi başına asgari 4 m² alan düşmesi gerektiğini ifade etmektedir.

27 AİÖK, 8. Genel Rapor [CPT/inf (98) 12], para. 34.

programının bir parçası olarak) her gün açık havada en az bir saat egzersiz yapabilmesi şartını, temel bir önlem olarak genel kabul etmekte ve istisnasız bütün mahkûmlara (ceza olarak hücre hapsinde olanlar dahil) her gün açık havada egzersiz yapma imkânı verilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Açık havada egzersiz yapılacak yerlerin makul büyüklükte ve mümkün olduğunca kötü hava şartlarında koruma sağlayacak biçimde olması gerektiği barizdir. AİÖK'ye göre mahkûmlar, içinde buldukları hücredeki fiziksel şartlar ne kadar iyi olursa olsun, haftalar belki de aylar boyunca hücrelerinde kilitli biçimde çürümeye bırakılamazlar.²⁸ Bu bağlamda, sağlık durumu uygun olan bütün hastaların günde en az bir saat açık havadan faydalandırılması için gerekli önlemlerin alınması tavsiye edilmektedir.

117. Hastaların neredeyse tamamı kantin fiyatlarından yakınmıştır. Hastaların sosyo-ekonomik durumları da göz önünde bulundurularak ihale şartnamesinin değerlendirilmesi de dahil bu konuda uygun girişimlerde bulunulması gerektiği değerlendirilmektedir.
118. Sağlık Bakanlığı Belirsiz Süreli İş Sözleşmesine Ek Disiplin Ceza Cetvelinde, hastalara kaba davranma fiilinin açıkça belirtildiği; bununla beraber, söz konusu fiiller arasında, hastalara yönelik işkence ve kötü muamelede bulunmaya ilişkin açık bir ifade bulunmadığı görülmüştür. Bu kapsamda hastalara yönelik işkence ve kötü muamelede bulunma eyleminin disiplin ceza cetvelinde açıkça belirtilmesinin ve eylemin mahiyeti ve ağırlığına orantılı bir şekilde sözleşmenin feshi dahil yaptırımının belirlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

3. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

119. AİHM'e göre ruhsal engelle ilgili olan ve Sözleşme'nin 5/4'üncü maddesine dayanan prensipler arasında ilgili kişinin, bir mahkemeye erişmesi ve kendisinin bizzat ya da ihtiyaç halinde, bir temsilci vasıtasıyla dinlenilmesi gerektiği yer almaktadır (*Megyeri v. Almanya*, § 22). Keza Türk Medeni Kanunu'nun 437'nci maddesine göre hastaneye zorla yatış kararı verilmeden önce mahkemenin ilgili kişiyi dinlemesi gerekmektedir. Bununla beraber hakkında istemsiz yatış kararı verilen kişilerin genel olarak mahkemeye götürülmediği, söz konusu işlemlerin dosya üzerinden yapıldığı gözlemlenmektedir. Ancak, AİÖK'nin de belirttiği üzere; ruhsal engeli olan kişilerin hastaneye zorla yatırılmadan önce kişinin bizatihi kendisinin hakim karşısına çıkartılmasının sağlanması gerekmektedir.²⁹ Ayrıca, hakkında istemsiz yatış kararı verilen hastalara, ilgili mahkeme kararının bir örneğinin verilmesi ve kişinin kararın nedeni ve temyiz için başvuru süresi ve temyiz makamı hakkında sözlü ve yazılı olarak bilgilendirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

4. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

120. Kapatılan E Servisinde S.A. isimli bir hastanın tek başına tutulduğu görülmüştür. Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezalandırmaya İlişkin Özel Raportör, terapötik nedenlerle veya ceza türü olarak açıklanamayacak şekilde kontrol veya tıbbi tedavi yöntemi olarak hastaların tek başına tutulabildiğini; ancak ruhsal engelli kişilerin uzun

28 AİÖK, 2. Genel Rapor [CPT/Inf (92) 3], para.47-48.

29 AİÖK, Report to the Turkish Government on the visit to Turkey carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 22 November to 4 December 2006, CPT/Inf (2009) 17, para. 60.

2019 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

süre boyunca tek başına tutulmasının kötü muamele teşkil edebileceğini ifade etmektedir.³⁰ Bu kapsamda bakım evlerinde kalabilecek durumda olduğu ifade edilen söz konusu hastanın kendisine uygun bir kuruluşa yerleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması tavsiye edilmektedir.

30 BM Genel Kurul, Interim report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, A/63/175, para. 56.

KARŞI OY

OPCAT uyarınca Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TIHEK; Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevli ve yetkilidir.

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK**le yerine getirilmektedir.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında hazırlanan raporlarda varsa işkence veya kötü muamele sayılabilecek olaylar ortaya konmalı, hangi tutum ve davranışın bu kapsamda kaldığının ve hangi hususların hak ihlalini oluşturacağına ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde değerlendirilmeli, bulunan hak ihlalinin ortadan kaldırılması için ilgili kuruma tavsiyede bulunulmalıdır. Bu tavsiyelerin de özel ve somut bulgular üzerinden yapılmalıdır.

Somut rapor ve içeriği yukarıdaki hususları içermemekte, kişilere yönelik tutum ve davranışlar var ise de raporda ayrıntı olarak kalmakta alıkoyma yerlerinin fiziki ve personel durumu gibi ikincil planda kalması gereken hususlar önemli yer tutmaktadır. Sonuç itibari ile Rapora ve içeriğine katılmıyorum.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

KARŞI OY

Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi ziyaret raporu ile ilgili olarak;

1- Raporun 28. Paragrafında; “Hastalar, yapılan görüşmelerde, genel olarak fiziksel olarak bir müdahaleye maruz kalmadıklarını ifade etmiştir; ancak taburcu olmakta olan bir hasta kendisine şiddet uygulandığını öne sürmüştür (bkz. para.61). Kadın servisinde kendileri ile görüşme yapılan kişilerden bazıları ise servis personelinin kendilerine yönelik hitaplarının iyi olmadığından, kendilerini küçümseyen ifadeler kullanılabildiğinden, sert bir şekilde yönlendirilerek yaptıkları işte acele ettirildiklerinden yakınmışlardır. Ayrıca erkek/ergen ve çocuk servisinde çocuklar, “kızgın hoca” lakabı verdikleri bir sağlık çalışanı bulunduğunu, bu kişinin kendilerine bağırıldığını, isteklerini ilettiklerinde söz konusu kişinin kendilerine “benim keyfimi bekleyeceksiniz” şeklinde cevaplar verebildiğini öne sürmüştür.” bilgisi verilmiştir.

Kötü muamele kapsamında değerlendirilebilecek bulgular rapora yazılmış ancak konuyla ilgili detaylı bir araştırma yapmaksızın “**Bununla beraber psikiyatri hastanelerinde çalışmanın stresli bir iş olduğu da göz önünde bulundurularak, özellikle yardımcı personele – hasta bakıcılara, temizlik görevlilerine ve güvenlik görevlilerine- göreve başlamadan ve görev yaptıkları süre içerisinde insan hakları eğitimi verilmesi; ayrıca sözlü/psikolojik şiddet dâhil hastalara yönelik her türlü kötü muamelenin kabul edilemez olduğunun ve bu davranışların yaptırımları olduğunun personele açık bir şekilde bildirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.**” şeklinde bir tavsiye konu geçiştirilmiştir.

Bu nedenle sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

2019 YILINDA TRANSİT GEÇİŞ ALANINA GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER

1- ESENBOĞA HAVALİMANI TRANSİT ALAN ZİYARETİ RAPORU

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

ESENBOĞA HAVALİMANI TRANSİT ALAN ZİYARETİ RAPORU

2019 / 13

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
CPT	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
INAD	Kabul Edilemez Yolcu
OPCAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine (CAT) Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: "bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak, Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: 'İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistem'i ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde Kurumun, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda havalimanlarında bulunan transit alanlara ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Esenboğa Havalimanı transit alanında bulunan "kabul edilemez yolcu bekleme salonu", OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.
5. Ziyaret heyetinde ... yer almıştır.
6. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 19.02.2019 tarihinde gerçekleştirilen 76 No'lu toplantısında alınan karar ile ve 14.05.2019 tarihli ve 272 sayılı TİHEK Başkanlık Makamı Oluru üzerine, 15.05.2019 tarihinde Ankara Esenboğa Havalimanında bulunan transit alana habersiz olarak gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

7. Ziyaret heyeti öncelikle, Esenboğa Havalimanında yer alan Mülki İdare Amirliğini ziyaret etmiş ve Vali Yrd. M.S. ile görüşerek ziyaretin amacı ve Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması görevi hakkında bilgi vermiştir. Ardından heyet, havalimanı transit alanda yer alan polis kontrol merkezinde görevli polisler ve transit alanda tutulan yolcularla görüşmeler gerçekleştirmiş ve transit alanın koşulları bakımından incelemelerde bulunmuştur. Ziyaret, Vali Yrd. ve görevli personel tarafından oldukça olumlu karşılanmıştır.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

8. İnceleme yapılan transit alan, Türkiye'ye çeşitli ülkelerden gelen ve geçerli bir vizeden yoksunluk, ülkede kalış süresinin aşılması, ülkeye girmek için gerekli olan evraklarda eksiklik ya da ülkede bulunmasında sakınca olması gibi nedenlerle Türkiye'ye girmesi engellenen yolcuların geçici olarak tutuldukları uluslararası bir bölge niteliği taşımaktadır.
9. Bu alanlar, iniş yaptıkları ülkeye çeşitli sebeplerle kabul edilmeyen yolcuların (inadmissible passenger-INAD) geçici süreli olarak tutuldukları mekânlardır. Kişilerin kendi iradeleri ile terk edemeyeceği bu transit alanlar, OPCAT hükümleri uyarınca da alıkonulma mekânı olarak kabul edilmekte ve ulusal önleme mekanizmalarının inceleme yetkisi altında bulunmaktadır.²
10. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bağlı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan **Terminal İşletmeciliği Uygulama Esasları Talimatı**'nın 25. Maddesinde; *"sınır dışı edilen yolcular ve kabul edilemez yolcularla ilgili işlemler Havalimanı Emniyet Şube Müdürlüğü tarafından yapılır. Yolcular havayolu şirketleri ya da anlaşmalı oldukları yer hizmet kuruluşları tarafından takip edilir. Terminal işletmecisi, bu tür yolcular için gerekli malzemeler (yatak, battaniye vb.) ile donatılmış ıslak hacmi olan yeterli mekânı temin eder. Söz konusu yolcuların belirlenen mekânlarda beklemeleri sırasında yeme-içme ihtiyaçları ilgili havayolu ve/veya terminal işletmecisi tarafından aralarındaki anlaşmaya bağlı olarak, haberleşme ihtiyacı ise terminal işletmecisi tarafından karşılanır. Terminalde bekleme süresi boyunca bu yolculara terminal güvenlik görevlileri refakat eder."* hükmü yer almaktadır.
11. Bununla birlikte, 7 Kasım 2015 tarihli resmi gazetede yayımlanan **Havayolu Taşıyıcılarının Yükümlülüklerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin**; "Hava Yoluyla Getirilen Yolcularla İlgili Sorumluluklar" ile ilgili 5. Maddesinin 2.b fıkrasında *"taşıyıcılar, kabul edilmeyen yolcuların geri götürülmesinden, gönderilene kadar beslenme, konaklama ve sağlık giderlerinin karşılanmasından sorumludur."* hükmü gereği, belirtilen ihtiyaçlar yolcunun yolculuk ettiği havayolu şirketleri tarafından karşılanmaktadır.

C. TRANSİT ALANDA YAPILAN İNCELEMELER

12. CPT tarafından ortaya koyulan; *"polis nezareti, prensip gereği göreceli olarak kısa sürelidir. Bu yüzden emniyet birimlerindeki fiziksel şartların, bireylerin uzun süreli kalacağı diğer gözaltı yerlerindeki kadar iyi olması beklenemez. Ancak bazı temel fiziksel şartlara uyulması gereklidir."* anlayışından hareketle, INAD bürosunun fiziksel koşullarının asgari düzeyde iyileştirilmesi amacıyla incelemeler yapılmıştır.³
13. Yetkililerden alınan bilgiler neticesinde, son 6 ay içerisinde ülkemize giriş yapmak üzere Esenboğa Havalimanına gelen ve yapılan kontroller sonucunda INAD olarak bekletilen yolcu sayısının 473 olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, yine son 6 içerisinde INAD olarak tutulan yolcu sayısı 58'dir.
14. Edinilen bilgilere göre toplamda, 1-10 yaş arasında 22 kişi, 11-17 yaş arasında ise 13 kişi INAD yolcu bürosunda tutulmuştur. Özel ihtiyaç sahibi yolcuların ihtiyaçlarının, Esenboğa Mülki İdare Amirinin 04/10/2011 tarihli oluru ile yürürlüğe giren "Kabul Edilemez Yolcu İkamet Yeri ve Görev

2 Prevention Torture: An Operational Guide For National Human Rights Institutions, Association for the Prevention of Torture, Mayıs 2010

3 Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi, AİÖK Standartları, Avrupa Konseyi, s. 7

Talimatı” gereğince işletmeci kuruluş olan TAV Esenboğa Yatırım Yapım ve İşletme A.Ş. Genel Müdürlüğü tarafından karşılandığı ifade edilmiştir.

15. INAD (inadmissable) olarak adlandırılan yolcular, Türkiye’ye girme koşullarını sağlamadıklarının tespit edilmesinin ardından, Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış bir bilgilendirme formu ile birlikte “Kabul Edilemez Yolcu Bekleme Salonu”na götürülmektedir. Söz konusu Form’da yolcunun kişisel bilgileri, geldiği havayolu firması ve uçuş bilgileri, geri gönderileceği ülke ve uçuş bilgileri ile ülkeye kabul edilmeme nedeni yer almaktadır.
16. İltica talebiyle ülkemize sığınan veya geri gönderme yasağı kapsamında değerlendirilen INAD yolcuların işlemlerinin yapılması hususunda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile gerekli yazışmaların derhal yapıldığı öğrenilmiştir. Bununla birlikte, süreci daha hızlı ve etkili hale getirmek adına söz konusu transit alanda kısa süre içerisinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün ofisinin açılacağı ifade edilmiştir. Bu durum, bürokratik işlemleri azaltarak INAD yolcuların transit alanda muhtemel bekleme sürelerini kısaltacağından iyi bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.
17. Transit alanda yer alan polis kontrol noktasında yapılan kontrollerin ardından INAD olduğu tespit edilen yolcular, havacılık kuralları gereğince geldikleri ülkeye gerçekleşecek bir sonraki tarifeli uçakla geri gönderilmektedir. INAD yolcuların uçuş masrafları ile birlikte, bekledikleri süre boyunca sabah öğle ve akşam olmak üzere beslenme ihtiyaçlarının ülkeye geldikleri havayolu şirketi tarafından karşılandığı öğrenilmiştir.
18. INAD yolcu bekleme salonunda toplam iki adet oda ve bir adet ortak kullanılan mutfak yer almaktadır. Odalardan biri kadın, diğeri erkek yolcular için ayrılmıştır.
19. Ziyaret esnasında, ülkede kalış süresini aştığı için geçerli vize şartlarını sağlamayan ve INAD bekleme bürosunda ayrı odalarda tutulan bir kadın ve iki erkek yolcu bulunmaktadır.
20. Yolcuların Türkiye’ye geldikleri havayolu şirketi tarafından yiyecek ve su ihtiyaçlarının karşılandığı ve bu konuda herhangi bir olumsuzluğun olmadığı anlaşılmıştır.
21. Bekleme odasında 2 adet çift kişilik kanepeler, bir adet yuvarlak masa ve etrafında 2 adet sandalye ile içinde battaniye, nevresim ve yastık gibi eşyaların bulunduğu bir dolap yer almaktadır. Bir ya da birden fazla gece konaklama zorunda kalan yolcular için odalarda ayrıca yatak bulunmamaktadır. Kanepeler, yatak olarak kullanılmaktadır. Ayrıca iki ayrı odada da tuvalet, lavabo ve duş alanları bulunmaktadır. Tuvalet ve duş alanları yeterli ve temiz gözükmektedir. Bununla birlikte, özellikle uzun süre INAD bekleme salonunda tutulan yolcular için duş alma imkânının sağlanması amacıyla bekleme odalarında, temiz havlu vb. eşyaların bulunmadığı göze çarpmıştır.
22. Odaların zemin ve duvarlarının temiz olduğu anlaşılmakla birlikte, odalarda bulunan koltuk ve sandalyelerin uzun süredir temizlenmediği ve lekeli olduğu anlaşılmış ve bu durum yolcular tarafından da ifade edilmiştir.
23. Ayrıca, odada bulunan çarşaf, battaniye ve nevresimlerin uzun süredir temizlenmediği yolcular tarafından dile getirilmiştir. Heyet tarafından yapılan incelemelerde de, eşyaların hijyenik durumda olmadıkları anlaşılmıştır.
24. Odalarda bekleyen yolcular, talepleri haline bir güvenlik görevlisi eşliğinde bekleme salonları arasında bulunan koridorda dolaşabilmektedir. Ülkeye kabul edilmeyen yolcular, INAD

bürosunun transit alan içerisinde bulunması nedeniyle havaalanı içerisinde serbestçe dolaşma imkânına sahip değildirler. Koridorların ve odaların doğal ışık almadığı ve kısmen de olsa açık hava erişimi olmadığı gözlemlenmiş ve bu durum yolcular tarafından da dile getirilmiştir.

D. TAVSİYELER

1. TERMİNAL İŞLETMECİSİNE (TAV ESENBOĞA YATIRIM YAPIM VE İŞLETME A.Ş. GENEL MÜDÜRLÜĞÜ) YÖNELİK TAVSİYELER

25. Mezkûr Talimatın Temizlik Hizmetleri başlıklı 29. Maddesi uyarınca; “terminal binalarının iç ve dış çevresinin temizliği terminal işletmecileri tarafından yapılır veya sözleşme ile alt yüklenicilere yaptırılır. Sözleşmede belirtilen alt yüklenici faaliyetlerinin tümü terminal işletmecisi tarafından denetlenir ve takip edilir”. Buradan hareketle, transit alanlarda yapılan incelemeler ve yolculardan edinilen bilgiler ışığında, bekleme bürosunda bulunan ve aynı zamanda yatak olarak kullanılan kanepelerin ve sandalyelerin periyodik olarak temizliklerinin yapılması ve hijyenik hale getirilmesi,
26. Uzun süreli tutulan yolcuların kullandıkları battaniye, nevresim ve yastık gibi eşyaların periyodik olarak temizliklerinin yapılması ve eşyaların hijyenik hale getirilmesi,
27. CPT Standartları gereğince, uzun süreli alıkonulan kişiler gerektiğinde temiz ve düzgün şartlarda doğal ihtiyaçlarını karşılayabilmeli ve uygun yıkanma imkânlarına sahip olmalıdır.⁴ Uzun süreli tutulma durumlarında, yolcuların banyo ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla temiz havlu vb. eşyaların hazır bulundurulması,
28. CPT Standartları gereğince, 24 saat ve daha uzun süreli polis nezaretinde tutulanlara, günde en az bir saat gün ışığından faydalanma imkânı sağlanmalıdır.⁵ Yapılan incelemeler neticesinde, bekleme salonu ve koridorların açık hava erişimini mümkün kılacak bir donanıma sahip olmadıkları (pencere, açık havalandırma vb.) tespit edilmiştir. Bu çerçevede, binanın fiziki imkânları ölçüsünde yeniden bir düzenleme yapılarak, gerekirse INAD bürosunun temiz hava ve gün ışığı imkânına sahip başka bir alana taşınması, Tavsiye edilmektedir.

4 Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi, AİÖK Standartları, Avrupa Konseyi, s. 8

5 Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi, AİÖK Standartları, Avrupa Konseyi, s. 13

2019 YILINDA ÇOCUK EVLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET

1- MİAD ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ ZİYARETİ RAPORU

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

MİAD ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ ZİYARETİ RAPORU

2019 / 01

KISALTMALAR

AIHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AIÖK	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza Veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
MERKEZ	Ziyaret Edilen Alıkonulma Merkezi
CAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
MİAD	Malatyalı İş Adamları Derneği

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Çocuk evleri kişilerin koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını: 27 Mayıs 1983 tarih ve 18059 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununda bulmaktadır. Kanunun 3'üncü maddesinin f bendinin 1'nci fıkrasında Çocuk Yuvaları "0-12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psiko sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını" ifade etmektedir.
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda koruma altına alınan çocukların tutulduğu çocuk evlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Bu bağlamda, MİAD (Malatyalı İş Adamları Derneği) Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.
6. TİHEK Kurul Üyesi ...'ın da eşlik ettiği MİAD Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü ziyaret heyetinde ... yer almıştır. Ayrıca talebimiz üzerine heyete, Malatya Valiliğinin görevlendirmesi ile... ve ... dâhil edilmiştir.
7. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 13.03.2018 tarih ve 2018/35 sayılı kararı ile 09/10/2018 tarih ve 3732 sayılı Başkanlık Görev Emri uyarınca MİAD Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü'ne.² 11-12 Ekim 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen izleme ziyareti.³ neticesinde

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

2 Bundan sonra Merkez olarak ifade edilecektir.

3 OPCAT bağlamında gerçekleştirilecek ziyaretler orijinal metinlerde "monitoring visits" olarak adlandırılmaktadır. Bu ziyaretler birçok Türkçe metinde kendine "izleme ziyaretleri" olarak yer bulmuştur. Ulusal Önleme Mekanizmalarının "denetim" değil

edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Merkezin Fiziksel Koşulları

8. Merkez; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde, Malatya Valiliğine bağlı olarak; 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında korunma ve bakım altına alınan 0-12 yaş erkek, 0-18 yaş kız çocuklarına bakım ve koruma hizmeti vermektedir.
9. 16 Haziran 2008 tarihinde 16 adet (müstakil ev) villadan oluşan merkez 144 kapasiteli Çocuk Yuvası olarak hizmete başlamıştır. Merkezin binaları 2015 yılında 16 evden 14 eve ve kapasitesi 144 kişiden 126 kişiye indirilmiş; isim ve hizmet değişikliği ile Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğüne dönüştürülmüştür.
10. Merkez, iki katlı 16 ev ve 1 idari binadan oluşmaktadır. Kapasite doluluk oranına göre kalan 10 çocuk kapasiteli 14 evden 11'i faal durumdadır.
11. Merkez kampüsü içinde bulunan iki ev Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimine (ÇOKİM) ayrılmıştır. Kabul sürecine alınan çocuk hakkında bu birim tarafından kişiye uygun sosyal hizmet modeli belirlenmekte, hakkında bakım tedbiri uygulanmasına karar verilen çocuk ise Merkeze tertip edilmektedir.
12. ÇOKİM'deki evlerden birinin etüt evi, diğerinin ise proje gerçekleştirme evi olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Etüt Evinde 2 adet akıllı sınıf, resim ve el sanatları atölyesi, mefruşat ve tasarım atölyesi, satranç odası, bilgisayar odası ve müzik odası; diğer evde ise model uçak atölyesi ve Yüreğinden Güç Alanlar Projesi kapsamında liderlik atölyesi yer aldığı bilgisi heyetimize verilmiştir.
13. Merkezde, sosyal servis, sağlık servisi, sosyal faaliyet birimleri (model uçak, liderlik, resim ve el sanatları atölyeleri, bilgisayar ve satranç odaları), bakım koordinatörlüğü (Kur'an kursu, kütüphane ve etüt odaları), kültür ve sanat birimleri (halk dansları, müzik atölyeleri, resim atölyesi, fotoğrafçılık, öğretmen odası ve kostüm odası), sağlık ve spor birimleri (hemşire odası, ilaç odası, müşahede odası, görüşme odası, spor salonları) bulunmaktadır.
14. Merkez bahçesinde bir güvenlik kulübesi, harici bir jeneratör ünitesi, bir halı saha, bir basket ve voleybol sahası, bir bahçe satranç, bir de amfi tiyatro mevcuttur. Bunların yanında merkezin hemen girişinde yaklaşık 900 m²'lik bir çocuk oyun parkı, açık hava spor aletleri ve ayrı bir çocuk parkı daha mevcuttur. Bahçede ayrıca kümes hayvanlarının beslendiği bir bölümün olduğu görülmüştür.
15. Evler birbirinden bağımsız doğalgaz ile ısıtılmaktadır.

"izleme" yöntemi ile ziyaretler gerçekleştirilmesi gerektiği hususu, İşkenceyi Önleme Derneği (APT) tarafından hazırlanan UÖM Mekanizmalarının Kurulmasına İlişkin Kılavuz kapsamında ele alınan ilkelerde de desteklenmektedir.

1.2. Merkez Personeli

16. Merkezde görev yapmakta olan personele ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır:

UNVANI	SAYISI
Müdür	1
Müdür Yardımcısı	2
Öğretmen	10
Psikolog	2
Çocuk Gelişimcisi	1
Bilgisayar İşletmeni	2
Çocuk Eğitici	5
Hemşire	6
Yurt Yönetim Memuru	2
Ayniyat Saymanı	1
VHKİ	0
Memur	-
Ambar Memuru	1
Satın Alma Memuru	-
Hizmetli	2
Teknisyen	-
Teknisyen Yardımcısı	2
Şoför	5
Gece Bekçisi	-
Bakıcı Anne	1
TOPLAM	43

Tablo 1: Merkezde fiilen hizmet veren kadrolu personel sayısı

PERSONELİN UNVANI	SAYISI
Bakım Personeli	71
Temizlik Elemanı	17
Bahçıvan	1
Kaloriferci	2
Güvenlik	13
Danışma ve Yönlendirme	1
Hizmet Alımı Şoför	2
Ek Ders Karşılığı Çalışan	6
Halk Eğitim aracılığı ile çalışan	2
Yeşil Yurt İlçe Müftülüğü	2
TOPLAM	117

Tablo 2: 4D sürekli işçi kadrosunda hizmet veren personel sayısı

17. Evlerde çalışan bakım personeli "bakıcı anne" olarak nitelendirilmektedir. Bu anneler gün içerisinde 3 vardiyalı mesai esasına göre çalışmaktadır. Bir evle 4 bakım personeli ilgilenmektedir. 0-6 yaş grubunda bakım personeli sayısı her vardiyada 2 kişi olacak şekilde görevlendirilmiştir.

Bakım personelinin yanında, her evle ilgilenen farklı grup sorumluları görev yapmaktadır. Grup sorumluları öğretmenlerden oluşmaktadır.

18. Merkeze gelen öğretmenlerin ek ders ücreti karşılığı çalıştığı bildirilmiştir.

2. KORUMA ALTINA ALINAN ÇOCUKLAR

19. Merkezde 5395 sayılı Kanun ile koruma ve bakım altına alınmış çocukların kalmakta olduğu ve misafir statüsünde kalan çocuk bulunmadığı belirtilmiştir.
20. Merkezde ziyaret tarihi itibarıyla 0-18 yaş arası 59 kız çocuğu, 0-12 yaş arası 24 erkek çocuk ve 17 zihinsel engelli çocuk olmak üzere toplam 83 çocuk bulunmaktadır.
21. Evlerdeki çocuk dağılımı cinsiyet ve yaş grubuna göre yapılmaktadır.
22. Merkezde, 3 ayrı evde iki kardeş olmak üzere 6 kardeş bulunmakta, kardeşler aynı evde kalmaktadır.
23. Merkez tarafından çocukların koruma altına alınma nedenleri şu şekilde belirtilmiştir;

Sıra	Koruma Altına Alınma Nedenleri	Sayı	% Oran
1	Boşanma	39	%36,11
2	İhmal	35	%33,33
3	Ebeveyn ölümü	14	%12,96
4	Can güvenliği	2	%1,85
5	Diğer nedenler	17	%15,74

Tablo 3: Koruma Altına Alınma Nedeni Koruma

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

24. İlk olarak Merkezin müdür vekili ve ilgili diğer personel ile bir araya gelinerek ziyaretin amacı hakkında bilgilendirme yapılmış, kendilerine TİHEK'in görev ve yetkileri hakkında bilgi verilmiştir. Merkez yöneticilerinden Merkez hakkında genel bilgiler alınmıştır. Bu çerçevede merkez müdürü, müdür yardımcısı ve meslek elemanları ile görüşülmüştür. Ardından Çocuk Evleri Sitesi sistemiyle ilgili görüşmeler yapılmıştır. Toplantı da çocuk evleri sisteminden bahseden Merkez Müdürü vekili artık koğuş tipinden ev sistemine geçildiğini, merkezlerinde kalan 0-18 yaş arası çocukların uygun sosyal hizmet modellerinden (aile yanında destek, koruyucu aile, evlat edindirme) birine dâhil edilmeye çalışılmakta olduğunu, uygun sosyal hizmet modelinden yararlandırılamayan çocuğun bakım tedbiri kararı ile merkezlerinde kaldığını belirtmiştir. Merkezde kalan çocuklar ve ailelerinin ihtiyaç duydukları rehberlik çalışmaları sayesinde çocukların ailelerine dönüşlerinin de sağlanmaya çalışıldığı, rehberlerin bu yönde incelemeler yaptıkları belirtilmiştir. İdare ile yapılan görüşmenin ardından iki gruba ayrılan ziyaret heyeti Merkezin farklı bölümlerini gezmiş, çocuklar ve personelle görüşmeler yapmıştır. Çocuklarla yapılan görüşmelerde yaşadıkları ortam, aldıkları hizmet, günlük yaşam programları, eğitim durumları tespit edilmeye çalışılmış, onların yaşam alanlarının fiziksel koşulları değerlendirilmiştir. Ardından çocukların kaldıkları evler ve diğer ortak alanlar gezilmiştir. İncelemeler esnasında Merkez personeli heyete eşlik etmiş ve Merkezin işleyişine ilişkin bilgi vermiştir. Bu kapsamda, idari amirlerin yanı sıra bakım görevlileri, sağlık personeli ve diğer personel ile de görüşmeler yapılarak kendilerinden hem bilgi alınmış hem de

dile getirmek istedikleri hususlar tespit edilmiştir. İki gruba ayrılan heyet ile rastgele evlere ziyaretlerde bulunulmuştur. Evlere girilmeden önce çocuklara ve ev annelerine müsait olup olmadıkları, misafir kabul edip edemeyecekleri sorulmuştur. Ayrıca kız çocuklarının kaldığı evlerde ziyaret heyetindeki erkek personelin girmesinde mahsur olup olmadığı sorularak ziyaretler gerçekleştirilmiştir.

1. ŞİKÂYET VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ

25. Merkezde kalan çocuklar, rahatsızlık duydukları bir uygulamaya maruz kaldıklarında veya bir talepleri olduğunda, idareye ulaşabildiklerini ve söz konusu şikâyet ve taleplerini dile getirebildiklerini iletmışlerdir.
26. Bu görüşmelerde Merkezde kalan çocukların, personel ve idareden memnun oldukları gözlemlenmiş, şikâyet dile getirilmemiş, herhangi bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza iddiası veya bulgusuyla karşılaşılmamıştır. Çocuklara, ayrıca, TİHEK hakkında bilgi verilmiş ve herhangi bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı veya onur kırıcı muamele ve ceza ile karşılaşmaları durumunda Kuruma başvuru yapabilecekleri konusunda yol gösterilmiştir.
27. Merkez müdürü, çocukların ihtiyaç, talep ve şikâyetlerini belirtebildiklerini ve bu taleplerin değerlendirildiğini belirtmiştir.
28. İdare ile yapılan ilk bilgilendirme toplantısında ev anneleri ile çocuklar arasında duygusal olarak güçlü bir bağın kurulduğu vurgulanmış, çocuklar yapılan bireysel ve toplu görüşmelerde ev annelerinden memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR

29. Sevgi evlerinin etrafında ağaçların olduğu, geniş ve yeşil bir alanda konumlandırıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca toplu kullanım ve sportif faaliyetler için bazı yerlere spor aletlerinin konulduğu görülmüştür.
30. Merkez, 2 katlı evlerden oluşmaktadır. Evler 300 metre karedir. Bu evler 5 oda, 1 salon ve 1 mutfaktan 2 tuvalet ve 2 banyodan oluşmaktadır. Odalardan biri ise etüt odası olarak kullanılmaktadır. Evlerde bir ev ortamında bulunması gereken tüm eşyalar yer almaktadır (bir oturma grubu, televizyon, 2 buzdolabı, fırın, çamaşır makinesi, 0-6 yaş grubu için beşikler vs.).
31. 0-6 yaş grubu için tahsis edilen evlerde üst katlar güvenlik amacıyla kullanılmamaktadır ve üst kata çıkan merdivenler bir koruyucu ile kapatılmıştır.
32. Çocukların bireysel odaları evde kalmakta olan kişi sayısına bağlı olarak 2 ilâ 3 kişiliktir. 0-6 yaş grubu üzerindeki çocukların odalarında her biri için bir yatak ve çalışma masası ile birlikte kişi sayısına yetecek şekilde gardırop bulunması gerekmektedir. Ancak bazı odalarda çalışma odası/masasının eksik olduğu gözlenmiştir.
33. Evlerin temiz ve düzenli olduğu görülmüştür. Genel temizlik ev anneleri ile temizlik elemanlarına aittir. Bununla birlikte, çocuklara da sorumluluk verildiği belirtilerek basit işler için çocuklar arasında iş bölümü yapıldığı ifade edilmiştir. Yapılan bu görev dağılımı da çocukların görebileceği şekilde bir çizelge ile mutfığa asılmıştır.

3. BESLENME VE SAĞLIK HİZMETLERİ

3.1. Beslenme

34. Koruma altındaki çocukların yemek ihtiyacı ev annesi olarak da adlandırılan bakım personelleri tarafından karşılanmaktadır. Yemek malzemeleri, merkez tarafından temin edilerek yemekler evlerde pişirilmektedir. ÇOKİM'de ise geçici olarak barındırılan çocukların yemekleri Merkez tarafından temin edilmektedir.
35. 0-6 yaş grubunun kaldığı evlerin mutfaklarında bulunan blender, mutfak robotu gibi araç gereçlerin çok çabuk arızalandığı bu sebeple zorluk yaşandığı bakım personeli tarafından dile getirilmiştir.

3.2. Sağlık Hizmetleri

36. Merkezde 6 hemşire görev yapmaktadır. Tedavi amacıyla verilen ilaçlar ilgili çocuklara hemşirelerin kontrolünde günlük olarak verilmektedir.
37. Merkezde Rehberlik Araştırma Merkezi ve heyet raporuna göre mental seviyeleri yetersiz olan çocuk olup olmadığı da araştırılmıştır. Bu kapsamda hafif engelli mental retardasyon (MR) teşhisi konulmuş 24 çocuğun bulunduğu, bu çocukların özel alt sınıfı, kaynaştırma sınıfı ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde eğitimlerine devam ettikleri belirtilmiştir. Diğer taraftan, Merkezde fiziksel engelli çocuk bulunmamaktadır.
38. Merkezde kalan çocuklardan 24'ünün psikiyatrik ilaç kullandığı, tedavi ve takiplerinin aylık düzenli olarak yapıldığı öğrenilmiştir. Çocukların, genel olarak, anksiyete, hiperaktivite, dikkat eksikliği ve davranış bozukluğu gibi sebeplerle bu tür ilaçları kullandıkları öğrenilmiştir.

4. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM, EĞİTİM, SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ VE FAALİYETLERİ

4.1. Dış Dünya ile İletişim

39. Bakım altında bulunan çocuklar, hafta sonu ve tatil günlerinde izin kullanarak ailelerinin yanına gidebilme imkânına sahiptir. Yıllık toplam izin süresi ise ilgili yönetmelik maddesi ile 70 gün olarak belirlenmiştir.
40. Çocukların anne, baba, kardeş ve akrabalarının çocukları günübirlik veya yatılı izinli almak istediklerinde merkeze dilekçeyle başvururlar. Bu dilekçelere istinaden meslek elemanları tarafından ailelerin evleri incelenerek çocuğun izinli verilmesinin çocuğun yararına olup olmayacağı değerlendirilmekte ve hazırlanan raporlara istinaden çocuk okul çağındaysa okul düzenini aksatmayacak şekilde hafta sonu ve resmi tatillerde izinli olarak aileye verilmekte olduğu belirtilmiştir.
41. Bununla birlikte 0-6 yaş arasındaki çocuklar için ise her ay koruyucu aile yanına yerleştirilebilecek çocukların listeleri oluşturulduğu, daha çok kimsesi olmayan çocukların koruyucu aile hizmet modeli kapsamında aile yanına yerleştirilmeye çalışıldığı aktarılmıştır.

4.2. Eğitim, Sosyal Servis Hizmetleri ve Faaliyetleri

42. Merkezde el sanatları, dikiş-nakış, resim, Kur'an gibi kurslar/programların düzenlendiği bir sanat evi bulunmaktadır.

43. Merkezde ek ders ücreti karşılığında 5 personel (Halk oyunları eğitmeni, resim öğretmeni, el sanatları öğretmeni, beden eğitimi öğretmeni ve sosyolog) çalışmaktadır.
44. Halk Eğitim Müdürlüğünden görevli Kur'an-ı Kerim hocası ve usta öğreticiler ile İl Müftülüğünden (Diyanet İşleri Başkanlığı ile yapılan protokol çerçevesinde) görevli 2 Kur'an kursu öğreticisi bulunmaktadır. Halk Eğitim Müdürlüğünden görevli Kur'an-ı Kerim ve usta öğreticiler ile İl Müftülüğünden (Diyanet İşleri Başkanlığı ile yapılan protokol çerçevesinde) görevli 2 Kur'an kursu öğreticisi plan dâhilinde eğitim vermektedir.
45. Merkezde müzik ekipmanlarının da olduğu bir atölye mevcut olmasına karşın uzun süredir müzik öğretmenin olmadiğı söylenmiş ve müzikle ilgili çalışmaların yapılamadiğı belirtilmiştir.
46. Merkez de kalan çocukların önceki yıllarda aynı okula gönderildiğı ve birbirlerinden etkilenerek olumlu rol model edinemediklerinin gözlemlenmiş olması dolayısı ile çocukların ayrı okullara gönderilmesine özen gösterildiğı ifade edilmiştir. İdare bu sebeple özel okul ve kolejler dahil olmak üzere çocukların 28 değışik okula gönderildiğini belirtmiştir. Sabahçı, öğlenci ve tam gün olarak gittikleri bu okullarda genelde her sınıfta çocuk bulunmaktadır.
47. Bunun yanında, yukarıda belirtilen mental seviyeleri yetersiz olan çocukların bir kısmı özel alt sınıf ve kaynaştırma eğitiminden yararlandırılmakta iken diğerk çocuklar destek amaçlı özel rehabilitasyon merkezlerinden yararlandırılmaktadır.
48. Henüz ilköğretim seviyesinde olmayan 2 çocuk "Sevgi Zinciri projesi" kapsamında anaokulu ve kreşlere devam etmekte ve 3 çocuk da üniversite eğitimine devam etmektedir.

Okulu	Kız	Erkek	Toplam
Üniversite	3	-	3
Lise	21	-	21
Ortaokul	25	12	37
İlkokul	9	11	20
Kreş	1	1	2
Toplam	59	24	83

Tablo 3: Çocukların okul durumlarına göre dağılımı

49. Harçlık miktar ve oranlarının yaşa değıl okul durumu ve okulun tam/yarı zamanlı olmasına göre değışmektedir. Merkezde öğlen yemeğı yemeyen çocuklar çift harçlık almaktadır. Harçlık miktarları ise şu şekildedir:

Okul Durumu	Tam Zamanlı
1-4. sınıf	70
5-8. Sınıf	106
Lise	141
Üniversite	471

Tablo 4. Harçlık Miktarları (Aylık)

50. Açıköğretime devam eden çocukların boş vakitlerini değılendirmeleri için, çocukların ilgisi ve yeteneğı göz önünde bulundurularak işe yerleştirildiğı belirtilmiştir.

51. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının talimatı doğrultusunda Rol-Model projesi kapsamında çocuklara yönelik her ay seminer düzenlenmektedir.
52. Merkezde bakım personellerine yönelik, oryantasyon eğitimi, ilkyardım ve problemlili çocuk ile çalışma, problem çözümü eğitimleri gibi verilmesi gereken eğitimlerin yapılmadığı öğrenilmiştir. Özellikle evde kalan çocuk sayısı düşünüldüğünde yaşanabilecek acil bir durum da sağlık personeli gelene kadar yapılacak ilk yardım müdahalelerinin bakım personeli tarafından bilinmesi önem arz etmektedir.
53. Merkezde, ağır travma öyküsü tespit edilen çocuklara yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu konuyla bağlantılı olarak, personelin travma öyküsü bulunan çocuklara yönelik hizmet içi eğitim almadığı bilgisi edinilmiştir.
54. Çocuklar tarafından (genelde ilköğretim çocukları) halk oyunları, futbol, badminton, yüzme (yaz aylarında) gibi faaliyetlerin de yapıldığı dile getirilmiştir. Haftanın her günü belirli bir program dâhilinde çocuklar mevcut etkinliklerden yararlanabilmektedirler. Her yaş grubu için farklı günlerde faaliyet programı oluşturulduğu aktarılmıştır. Bu sayede her çocuğun haftada iki gün faaliyetlere katılım sağladığı, yaz aylarında rutin faaliyetlere ek olarak haftanın 5 günü dini eğitim verildiği belirtilmiştir. Çocuklarla yapılan görüşmelerde düzenli olarak bir sosyal faaliyete katıldıkları konusunda olumlu yorumlar alınmıştır.
55. Gönüllü aileler dışında STK ve gönüllü gruplarla çalışmalar yürütülmektedir. 2018 yılında Ocak – Temmuz ayına kadar İHH derneğinden dönüşümlü 20 gönüllü ile çalışmalar yürütülmüş ve ayrıca Kent Konseyi Bayan Grubu, Nisa Derneği, TUDOP üniversite grubu, MEB'e bağlı özel ve devlet okulları merkeze ziyaret gerçekleştirmişlerdir.

5. DİSİPLİN TEDBİRLERİ VE PROSEDÜRLERİ

56. Çocukların bakım elamanları gözetiminde ve etüt saatleri dışında evin düzenini ve günlük işler için yardımlarının alındığı öğrenilmiştir.
57. Merkezden bakım ve koruma altında bulunan bir çocuğun izinsiz ayrılması durumunda Çocuk Şube Müdürlüğüne, Çocuğun ailesine ve koruma kararının verildiği mahkemeye bilgi verilmektedir. Çocuk merkeze geldikten sonra meslek elemanı tarafından çocuk ile görüşme yapılarak görüşme raporu hazırlanmaktadır.
58. Kuralların uygulanması ile ilgili idareyle yapılan toplantıda bir disiplin kurulunun olmadığı, çocukların sorun yaşamaları durumunda öncelikle psikologla görüşmelerinin sağlandığı bilgisi edinilmiştir.
59. Okul çağındaki çocukların okula ulaşmalarının kolaylaştırılması ve devamlılığın takibinin sağlanması amacıyla çocuklar Merkeze ait servis aracı ile okullarına götürülüp getirilmektedir. Okul ve kurs gibi faaliyetlerden ötürü bu servislere yetişememe durumunda çocukların ulaşım sorunları Malatya Belediyesi ile yapılan anlaşma sayesinde çözüme kavuşturulmuştur.

D. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

1. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

60. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bakım ve koruma altında bulunan 18 yaş altı çocukların reşit olduktan sonra merkezden ayrıldıklarında yeni başlayan hayatlarına kolay uyum sağlamaları için merkezde kaldıkları sürede çocukların kendi başlarına alışveriş, ev işlerini yapma, fatura ödeme vb. konularda deneyim ve bilgi sahibi olmasının, bu sayede sorumluluk bilincinin pekiştirilmesinin önemi değerlendirilmiştir. Merkezde bakım altında bulunan çocuklara yönelik bu alıştırmaları içeren çalışmaların yapılması,
61. Ev, yuva, okul içinde kısıtlanan çocuklar, kapalı bir dünya algısı geliştirmekte, benzerlerine duyarsız, benmerkezci, bazen acımasız olabilmektedir. Bu nedenle çocuklara hayvanlarla iletişim içine girmelerinin onların duygusal erişkinlikte olduğu kadar topluma uyum sağlayan sosyal bir varlık olarak yetişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çocuğun bilişsel gelişimi açısından önemli olan hayvan sevgisinin aşılması amacı ile çocuk bakım kuruluşlarında, kampüs içerisinde bir bölümünün hayvanlara ayrılmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bazında bazı kuruluşlarda hayvanlara ayrılmış bölüm olduğu bilgisi edinilmiştir. Nitekim Merkezde de kümes hayvanlarının beslendiği görülmüştür. Bu ve buna benzer uygulamaların Bakanlığa bağlı tüm çocuk bakım kuruluşlarında yaygınlaştırılmasının yararlı olacağı,
62. Koruma altındaki zihinsel engelli çocukların alanda ihtisaslaşmış kuruluşlara (Umut Evleri ve Engelsiz Yaşam Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri) nakillerinin gerçekleştirilerek çocukların zekâ geriliği konusunda özel çalışmaların yapılmasının sağlanması maksadının yanında Merkezde kalan ve herhangi bir engeli bulunmayan diğer çocukların etkileşim alanlarını kendilerine benzer grupla gerçekleşmesinin sağlanmasının gerektiği,
63. İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinin iş birliği ile çocukların okuldaki öğretmenlerinin kendilerini ziyarete gelmelerinin sağlanması rol modellerini (öğretmen) daha iyi tanıyabilme açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

2. MİAD ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜNE TAVSİYELER

64. Merkezin amacına uygun olarak tasarlandığı, fiziksel koşullarının iyi, binanın ve bahçenin bakımlı olduğu ve çocukların bakımından sorumlu personel ile çocuklar arasında güçlü ve özel bir bağın kurulmuş olduğu değerlendirilmiştir.
65. Malatya MİAD Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğünde kaldığı tespit edilen 17 zihinsel engelli çocuğun bakımı ile ilgili olarak Merkezde çalışan bakım elemanlarının bu tür özel bakıma ihtiyaç duyan çocuklarla ilgili olarak herhangi bir eğitimlerinin olmadığı bilgisi edinilmiştir. Bu çocukların aldıkları özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinin dışında almış oldukları eğitimin, evde de pekiştirilmesi için kısa vadede bu personelin konu ile ilgili eğitimlerinin gerçekleştirilmesinde fayda olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca Merkezde kalan çocukların geliş nedenlerine ilişkin istatistiksel bilgiler göz önüne alındığında merkezde kalan çocuklara sunulan psiko-sosyal

desteğin travma geçmişleri ile şekilleneceği bilinmektedir. Bu sebeple, çocuklara hizmet veren merkezlerde çalışan meslek elemanları için çocuk rehabilitasyonuna yönelik eğitimlerin sayısının artırılması iyileşme sürecini güçlendirecek ve bu da çocukların sosyal hayata uyumunun daha hızlı ve olumlu ilerlemeler ile sağlanmasını mümkün kılacaktır. Bu bağlamda, bakım personelinin eğitim çalışmalarının yapılması,

66. Merkezde bakım personellerine yönelik, oryantasyon eğitimi, ilkyardım ve problemlili çocuk ile çalışma, problem çözümü, krize müdahale eğitimleri gibi verilmesi gereken eğitimlerin verilmediği öğrenilmiştir. Özellikle evde kalan çocuk sayısı düşünüldüğünde yaşanabilecek bir acil durum da sağlık personeli gelene kadar yapılacak ilk yardım müdahalelerinin bakım personeli tarafından bilinmesi önem arz etmektedir. Eğitimlerin bakanlığın toplam kalite yönetimi yönergeleri kapsamında gerçekleştirilmesi ve eğitim ile ilgili çalışmaların yapılması,
67. 0-6 yaş grubunun kaldığı evlerin mutfaklarında bulunan blender, mutfak robotu gibi araç gereçlerin çok çabuk arızalandığı bu sebeple zorluk yaşandığı bakım personeli tarafından dile getirilmiştir. Söz konusu eksikliklerin işleyişi aksatmaması, çocuklara sunulan hizmetin standartlarının korunması amaçları ile bu tür alet eksikliklerinin temini hususunun çözüme kavuşturulması,
68. 0-6 yaş grubu üzerinde ki çocukların kaldıkları odalarda çalışma masası eksikliği olduğu görülmüştür, çocukların ödevlerini ve benzeri sorumluluklarını rahatlıkla yerine getirebilmeleri için çalışma masası eksikliğinin giderilmesi,
69. Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında yapılan protokol gereği Halk Eğitim Merkezlerinden müzik öğretmeni görevlendirilmesi amacıyla girişimlerde bulunulması ve konunun takibinin sağlanması tavsiye edilmektedir

2020 YILINDA NEZARETHANELERE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER RAPORU

- 1- BURSA EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ ZİYARETİ RAPORU
- 2- ŞANLIURFA İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ ZİYARETİ RAPORU

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**BURSA İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ ZİYARETİ RAPORU**

2020 / 04

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
KOM	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele
m	Metre
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
para.	Paragraf
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TEM	Terörle Mücadele
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."* 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistem"* ifade etmektedir.
3. Suç işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığı halinde kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda (CMK) yer almaktadır. CMK'nin 99'uncu maddesinde ise *"gözümlüne alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözaltı işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözaltına alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözaltına alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği"* hükme bağlanmıştır.
4. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Yakalama, Gözümlüne Alma ve İfade Alma Yönetmeliği" nin 4'üncü maddesine göre nezarethane; *"şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerleri"* ifade etmektedir.
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirme görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu nezarethanelere ziyaretler düzenlemek TİHEK'in görev ve yetki alanı kapsamındadır. Bu bağlamda, Bursa Emniyet Müdürlüğü.¹ bünyesindeki Asayiş, Güvenlik, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM), Narkotik Suçlarla Mücadele, Terörle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlükleri nezarethanelerine Kurum tarafından habersiz ziyaret gerçekleştirilmiştir.

1 Bundan sonra kısaca Müdürlük olarak ifade edilecektir.

6. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu ziyaret heyetinde, ... yer almıştır.
7. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2019/11 numaralı kararı ve ilgili Başkanlık oluru ile 23 Ekim 2019 tarihinde gerçekleştirilen Bursa Emniyet Müdürlüğü nezarethaneleri izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. NEZARETHANELERDE YAPILAN İNCELEMELER

8. İl Emniyet Müdürlüğü ana hizmet binası birkaç yıllık bir bina olup fiziksel olarak iyi durumdadır. Müdürlük binasının bodrum katında bulunan nezarethaneler, Asayiş, Güvenlik ve Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürlüğü nezarethaneleri olarak kullanılmaktadır. Ziyaret edilen diğer şubeler ise farklı binalarda hizmet vermektedir.²
9. Müdürlük bünyesindeki kimi nezarethanelerde ziyaret esnasında herhangi bir özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmadığından birebir görüşme gerçekleştirilememişken kimilerinde tutulanlarla görüşme yapılabilmektedir. Söz konusu görüşmelere şube müdürlüklerine ilişkin ilgili başlıklarda yer verilmiştir.
10. Narkotik Suçlarla Mücadele, Güvenlik, Asayiş ve Çocuk Şube Müdürlüklerinde yeteri kadar kadın personel olduğu bildirilmiştir. Terörle Mücadele ve KOM Şube Müdürlüklerinde ise özgürlüğünden mahrum bırakılan kadın olması durumunda gerekli işlemler için ilgili şube tarafından kadın personel görevlendirildiği ifade edilmiştir. Şubelerden birinin personeli ile yapılan görüşmede; personel, 12/24 esasına göre çalıştıklarını belirterek bu sistemin 12/36 esasına göre yeniden düzenlenmesinin faydalı olacağını ifade etmiş ve Müdürlükte çocuk sahibi personel için kreş gibi imkânların sunulmasını talep etmiştir.

1. ASAYİŞ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

11. Şubede, birbirinden farklı boyutlarda 9 adet nezarethane bulunmaktadır.³ Nezarethanelerden biri dört kişi, diğerleri üç kişi barındırma kapasitesine sahiptir. Nezarethane mevcudunun kapasiteyi aşması durumunda kişilerin Güvenlik ve TEM Şube Müdürlüklerine ait nezarethanelerden birine yönlendirildiği bildirilmiştir.
12. Şubede, özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınlar için ayrı bir bölüm bulunmamaktadır ancak nezarethaneler aynı koridorda iki sıra halinde konumlandırıldığından bu alan kadınlar için planlama yapılmasına imkân vermektedir. Bu kapsamda, yan yana olan nezarethanelerden birer tanesinin boş bırakılarak mahremiyetin sağlanmaya çalışıldığı ifade edilmiştir.
13. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma alanları mermer divan üzerine yumuşak ve silinebilir kumaş şilteden oluşturulmuştur.

2 KOM ve Narkotik Şube Müdürlükleri aynı ek hizmet binasında iken Çocuk Şube Müdürlüğün ayrı bir ek hizmet binasında bulunmaktadır.

3 Şubede; 2,2 m en, 3,5 m boy ve 3,55 m yüksekliğe sahip iki adet; 2,1 m en, 3,5 m boy ve 3,55 m yüksekliğe sahip dört adet; 2,05 m en, 3,5 m boy ve 3,55 m yüksekliğe sahip bir adet; 2,15 m en, 3,5 m boy ve 3,55 m yüksekliğe sahip bir adet ve 2,90 m en, 6,48 m boy ve 3,55 m yüksekliğe sahip bir adet nezarethane bulunmaktadır.

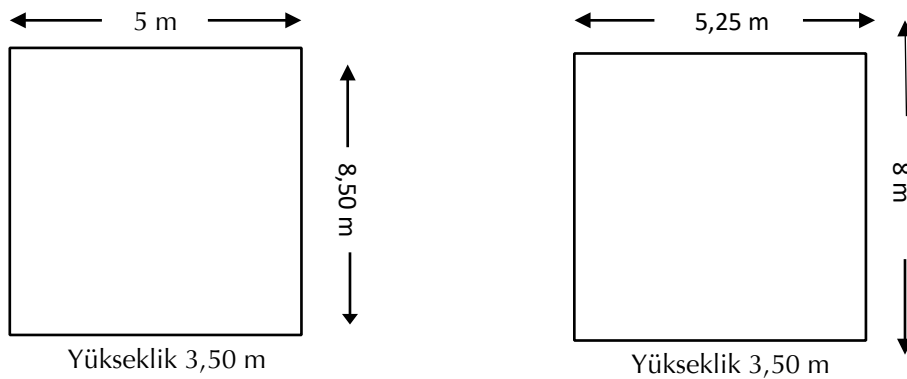
14. İhtiyaca göre özgürlüğünden mahrum bırakılanlara battaniye, yastık ve seccade verildiği ifade edilmiştir. Battaniyelerin kenarlarının güvenlik gerekçesiyle sökülmüş olduğu gözlemlenmiş olup ayda bir kez yıkandığı söylenmiştir. Şubede tutulmakta olan ve kendisiyle görüşülen özgürlüğünden mahrum bırakılanlar da battaniye ve yastık verildiğini teyit etmiş ancak bu ürünlerin temiz olmadığını dile getirmişlerdir.
15. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler ihtiyaç halinde seslenerek veya nezarethane kapısına vurarak görevlilere erişebildiklerini, görevlilerin hemen geldiklerini ifade etmişlerdir.
16. Nezarethanelerin temizliğinin teknik personel tarafından günlük yapıldığı belirtilmiştir.
17. Bulaşıcı hastalıkların önlenmesi amacıyla yılda iki kere ilaçlama yapıldığı ifade edilmiştir.
18. Müdürlük binası akıllı bina sistemi ile inşa edildiğinden ısınma, soğutma ve havalandırma merkezi klima sistemi aracılığıyla sağlanmaktadır. Bir özgürlüğünden mahrum bırakılan geceleri nezarethanelerin oldukça soğuk olduğunu dile getirmişlerdir.
19. Aydınlatma koridorunda bulunan aydınlatma ampulleri ile sağlanmaktadır. Ayrıca iki sıra halinde bulunan nezarethanelerden dış kesimle konumlananlar, küçük pencereler yoluyla doğal ışık almaktadır.
20. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı ikişer öğünlik günlük kumanya İkmal Şube Müdürlüğü tarafından belirlenen yemek şirketince karşılanmaktadır. Tutulanların uzun süreli kalışları halinde sıcak yemek de temin edilmektedir.
21. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların içme suyu ihtiyacı İkmal Şube Müdürlüğünce belirlenen firma aracılığıyla pet şişe su ile sağlanmaktadır.
22. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların acil tıbbi müdahale gerektiren sağlık sorunu yaşamaları halinde ivedilikle 112 Acil Çağrı Merkezine haber verildiği belirtilmiştir.
23. Düzenli olarak ilaç kullanması gerektiğini bir sağlık raporu/belgesi ile ibraz eden özgürlüğünden mahrum bırakılanlara, söz konusu belgelerde belirlenen süre ve sayıya uygun olarak görevli personel tarafından ilaç verildiği söylenmiştir.
24. Şubede kadın ve erkekler için ayrı tuvaletler bulunmaktadır. Tuvaletler alafranga tuvalet olarak dizayn edilmiş olup burada temizlik malzemesinin bulunduğu gözlemlenmiştir. Ancak engelli özgürlüğünden mahrum bırakılan bireyler için tuvaletlerle tutamak bulunmamaktadır.
25. Nezarethanelere merdivenlerden inerek erişim sağlanması mümkün olmakla birlikte özgürlüğünden mahrum bırakılan engellilerin erişimine imkân veren asansör de bulunmaktadır.
26. Özgürlüğünden mahrum bırakılanın yabancı olması durumunda kişinin tahkikatını yürüten birimlerce tercüman tahsis edildiği belirtilmiştir.
27. Nezarethanelerin yer aldığı koridor duvarında nezarethane talimatı ile İnsan Hakları Evrensel Beyannameyi asılıdır. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin hakları konusunda bilgilendirilmesi için Şüpheli ve Sanık Hakları Formu kullanılmaktadır. Formun farklı dillerde çevirisi mevcuttur.
28. Kendisiyle birebir görüşme gerçekleştirilen özgürlüğünden mahrum bırakılanlara nezarethaneye alındıktan sonra kendilerine hangi form ve tutanak örneklerinin verildiği sorulduğunda kişiler kendilerine herhangi bir form veya tutanak verilmediğini iddia etmişlerdir. Şube personeli

tarafından söz konusu iddialara ilişkin getirilen açıklamada sağlık raporlarının talep halinde, eşya tutanaklarının kişinin nezarethanedeki ayrılışı esnasında ve hak bilgilendirme formlarının ise girerken verildiği ancak kişiler tarafından ya yırtıldığı ya da çöpe atıldığı ifade edilmiştir.

29. Şubede ayrı bir ifade alma odası bulunmamakta, ilgili şube personeli büroları bu amaçla kullanılmaktadır.
30. Şubede münhasıran ayrılmış bir avukat görüşme odası mevcuttur. Bu odada, masa, sandalye ve bir ısıtıcı yer almaktadır. Kamera bulunmayan müdafî odasının ses geçirmediği gözlemlenmiştir.
31. Teşhis odası aynı zamanda özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin üst aramalarının yapılması amacıyla da kullanılmaktadır. Odanın içerisinde güvenlik kamerası bulunmamaktadır.
32. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli olduğu görülmüştür.
33. Şube nezarethanelerinde toplam 14 adet tümü çalışır durumda kamera bulunmaktadır. Nezarethane içleri birer kamera ile koridorlar üçer kamera ile 24 saat esasına göre görevlendirilen bir personel tarafından izlenmektedir. Şubede ayrıca kamera izleme alanı mevcuttur. Güvenlik kameraları 30 gün süre ile kayıt almaktadır. Kamera kayıtlarında teknik yönden bir arıza olması durumunda Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü ile irtibata geçildiği; elektrik kesintisi gibi durumlarda ise jeneratörün otomatik olarak devreye girdiği aktarılmıştır.

2. GÜVENLİK ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

34. Güvenlik Şube Müdürlüğünün toplumsal olayların ardından özgürlüğünden mahrum bırakılan toplu grupların tutulduğu bir şube olduğu ve Bursa'da bu tarz olayların nadir yaşanması sebebiyle genellikle şubede tutulan olmadığı aktarılmıştır. Nitekim ziyaret tarihi itibarıyla Şubede özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmamaktadır.
35. Şubede üçü aynı boyutta,⁴ biri farklı boyutta olmak üzere toplam 4 adet nezarethane bulunmaktadır. Nezarethanelerin boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

36. Şube nezarethaneleri 10'ar kişi barındırma kapasitesine sahiptir. Nezarethane mevcudunun kapasiteyi aşması durumunda kişilerin müsait durumdaki TEM ve Asayiş Şube Müdürlükleri nezarethanelerinden birine yönlendirildiği bildirilmiştir.

4 Boyutları; eni 5,00 m, boyu 8,50 m ve yüksekliği 3,50 m şeklinde olan nezarethane sayısı 3'tür.

37. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır. Oturma alanları yumuşak ve silinebilir şilteden oluşturulmuştur.
38. İhtiyaca göre özgürlüğünden mahrum bırakılanlara battaniye ve yastık verildiği ifade edilmiştir. Battaniler iki-üç ayda bir yıkanmaktadır.⁵ Diğer şubelerden farklı olarak bu Şubede kişilerin gözetli sürelerinin uzatılma ihtimali olabildiğinden tutulanlara yer yatağı da verilmektedir. Şubede 41 adet yer yatağı bulunmaktadır.
39. Nezarethanelerin temizliğinin temizlik personeli tarafından günlük olarak yapıldığı belirtilmiştir.
40. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan bulaşıcı hastalığı olanlar Cumhuriyet Savcısının uygun görüşü ile sağlık kuruluşlarında gözlem altına alınmaktadır. Bulaşıcı hastalık riskini bertaraf etmek için gerektiğinde belediye ile iletişime geçildiği ve nezarethanelerin dezenfekte edildiği bildirilmiştir.
41. Isıtma, soğutma ve havalandırma merkezi klima sistemi aracılığıyla sağlanmaktadır.
42. Aydınlatma koridorda bulunan aydınlatma ampullerinin yanı sıra doğal ışık alan pencereler ile sağlanmaktadır.
43. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı İkmal Şube Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır. Diyet, vegan veya vejetaryen gibi özel beslenme menülerine ihtiyaç duyan kişilerin ihtiyaçlarının yakınları aracılığıyla giderildiği aktarılmıştır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların kantin veya markete erişim olanakları bulunmamaktadır.
44. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların içme suyu ihtiyacı İkmal Şube Müdürlüğünce temin edilen pet şişe sularla sağlanmaktadır.
45. Acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda ilk müdahale 112 Acil sağlık ekipleri tarafından yapılmaktadır. Doktor tavsiyesi doğrultusunda ilaç kullanması gereken kişilerin ilaçları yakınları aracılığıyla temin edilmekte ve nezarethane personeli refakatinde kullanılmaktadır.
46. Şubede kadın ve erkekler için ayrı tuvaletler bulunmaktadır. Ancak tutamak bulunmadığından tuvaletler özgürlüğünden mahrum bırakılan engelli bireyler açısından erişilebilir değildir. Şubede yer alan bir odada ayrıca duşa kabine sahip bir adet banyo da bulunmaktadır. Şube personeli tarafından banyonun çok nadir kullanıldığı aktarılmıştır.
47. Özgürlüğünden mahrum bırakılanın yabancı olması durumunda işlem yapan büro amirliğince tercüman temin edilmektedir.
48. Nezarethane talimatnamesi koridorda asılıdır.
49. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin hakları konusunda bilgilendirilmesi için Şüpheli ve Sanık Hakları Formu kullanılmaktadır. Formun farklı dillerde çevirisi mevcuttur.
50. İfade alma odası Şubenin bürolarının bulunduğu katta yer almakta olup bu odada ses ve görüntü alan kamera bulunmamaktadır. İfade alınacağı zaman ses alabilen seyyar kamera sistemi kurulduğu bildirilmiştir.
51. Nezarethanelerin bulunduğu yerde münhasıran ayrılmış bir avukat görüşme odası bulunmaktadır. Oda ses yalıtımına sahiptir.

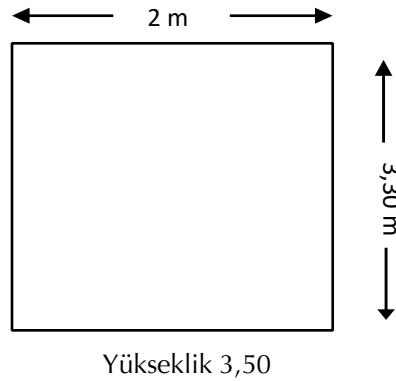
5 Genelikle Şubede tutulan özgürlüğünden mahrum bırakılan nadir olduğu için battaniye yıkama süresinin bu periyotta olduğu bildirilmiştir.

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

52. Nezarethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş, kayıtların düzenli tutulduğu ve görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği görülmüştür.
53. Nezarethaneleri gören kameralar mevcuttur. Çalışır durumda olan toplam 6 adet kamera olduğu ifade edilmiştir. Güvenlik kameraları 30 gün süre ile kayıt tutmaktadır. Güvenlik kameralarını izlemek üzere personel için özel bir alan bulunmakla birlikte Şubede nadiren özgürlüğünden mahrum bırakılan tutulduğundan personel yalnızca bu zamanlarda kameraları izlemek üzere görevlendirilmektedir.

3. TERÖRLE MÜCADELE ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

54. Şubenin üçer kişilik kapasiteye sahip 16 adet nezarethanesi bulunmaktadır. Nezarethanelerin boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

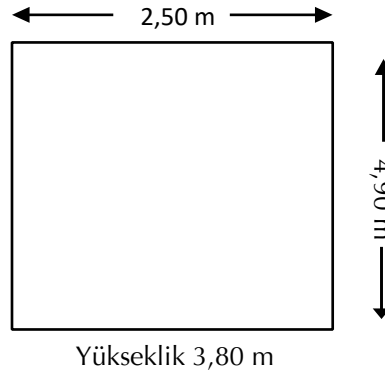

55. Nezarethanelerde mevcut kapasitenin üzerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan olması durumunda Güvenlik ve Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanelerinden faydalanılmaktadır.
56. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır.
57. Nezarethaneye alınan her kişiye battaniye ve yastık verildiği ifade edilmiştir. Ancak nezarethanelerde özgürlüğünden mahrum bırakılan olmamasına karşın nezarethanede battaniye ve yastıkların hâlihazırda mevcut olduğu görülmüş ziyaret heyetinde tutulan kişilerin buralara alındığında var olan battaniye ve yastıkları kullandığı izlenimi uyandırmıştır. Battaniye ve yastıkların ayda bir kez yıkandıkları ancak tutulan kişi sayısının az olması durumunda bu rutinin üç ayda bire çıkabildiği ifade edilmiştir.
58. Nezarethanelerin temizliğinin temizlik personeli tarafından günlük yapıldığı söylenmiştir.
59. Isıtma, soğutma ve havalandırma merkezi klima sistemi aracılığıyla sağlanmaktadır.
60. Aydınlatma koridorda bulunan aydınlatma lambaları ile sağlanmaktadır.
61. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı günde iki öğün ve içme suyu ihtiyacı ise pet şişe su ile İkmal Şube Müdürlüğüne temin edilmektedir.
62. Şubede tıbbi personel bulunmamasıyla birlikte acil müdahale gerektiğinde 112 Acil Servis hattı aranarak ambulans talep edilmektedir. Ayrıca Şubede görev yapan tüm personelin temel ilk yardım kursu aldığı belirtilmiştir. Sürekli ilaç kullanmak zorunda olan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara doktor tarafından verilen reçete doğrultusunda ilaçları verilmektedir.
63. Tutulmanın yabancı olması durumunda ilgili büro amirliğince tercüman tahsis edilmektedir.

64. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin hakları konusunda bilgilendirilmesi için Şüpheli ve Sanık Hakları Formu kullanılmaktadır. Formun farklı dillerde çevirisi mevcuttur.
65. Şubede 4 adet ifade alma odası olup bu odalarda bilgisayar ve yazıcı mevcuttur. İfade alma odaları için bilahare Şube personelinden şifahen alınan bilgiye göre kamera sistemi teminine yönelik devam eden ihale sürecinin tamamlandığı ancak kameranın temin edilemediği belirtilmiştir.
66. Şube nezarethanelerinin bulunduğu alanda ayrıca bir adet avukat görüşme odası, bir adet teşhis odası ve bir adet üst arama odası bulunmaktadır. Avukat görüşme ve üst arama odasında güvenlik kamerası yer almamaktadır. Avukat görüşme odası görüşmeler dışarıdan duyulmayacak ancak içerisi görülebilecek şekilde kapısı camlı tasarlanmıştır.
67. Nezarethanelerin bulunduğu kısımda 19 adet kamera yer almaktadır. Kameraları izlemek üzere görevli ayrı bir personel ve alan mevcuttur. Güvenlik kameraları 30 günlük süre ile kayıt tutmaktadır.

4. NARKOTİK SUÇLARLA MÜCADELE ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

68. Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü'nün Odunluk hizmet binasında yer almakta olup söz konusu bina akıllı bina sistemi ile inşa edilmiş yeni bir binadır.
69. Şubenin 8 adet nezarethanesi bulunmaktadır. Nezarethanelerin boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

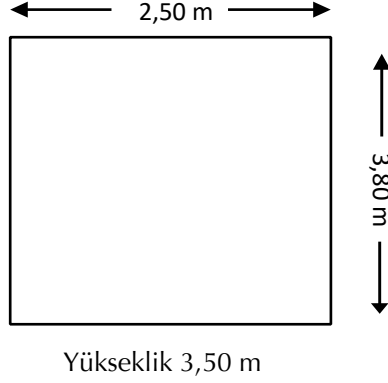
70. Her bir nezarethanelenin kapasitesi 3 kişidir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan mevcudunun kapasiteyi aşması halinde tutulanların İl Emniyet Müdürlüğü FSM hizmet binasında bulunan nezarethanelere yönlendirildiği ifade edilmiştir.
71. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır.
72. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ihtiyaca göre battaniye ve yastık verilmektedir. Battaniye ve yastıkların ayda bir kez yıkandığı bilgisi verilmiştir.
73. Nezarethanelerin temizliğinin Ulaştırma Şube Müdürlüğü tarafından görevlendirilen temizlik personeline günlük olarak yapıldığı belirtilmiştir.
74. Bulaşıcı hastalık riski taşıyan özgürlüğünden mahrum bırakılanların ayrı bir nezarethanede tutulduğu, adli makamlara sevk edilmelerinin ardından nezarethanelerin dezenfekte edildiği bildirilmiştir.
75. Isıtma, soğutma ve havalandırma merkezi klima sistemi aracılığıyla sağlanmaktadır.

76. Aydınlatma koridorda bulunan aydınlatma ampulleri ile sağlanmaktadır.
77. Günlük iâşe bedeli doğrultusunda özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ve içme suyu ihtiyacı İkmal Şube Müdürlüğü tarafından temin edilmektedir. Akşam öğünlerinde sıcak yemek verilmele birlikte tutulanlara diledikleri zaman içme suyu sağlanmaktadır.
78. Tutulanların kantin ve market gibi yerlere erişim imkânı bulunmamaktadır.
79. Acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda 112 Acil Servise ulaşılmaktadır. Doktor raporu ile sürekli ilaç kullanması gerektiği değerlendirilen kişilere tavsiye edilen saatlerde ve personel refakatinde ilaç kullandırılmaktadır.
80. Şubede kadın ve erkekler için ayrı tuvaletler bulunmakla birlikte bir de banyo mevcuttur. Duş başlığının duvara monte olduğu gözlemlenmiştir.
81. Yabancı uyruklu özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yeminli bir tercümandan faydalanma olanağı sağlanmaktadır. Ayrıca Şubede Arapça bilen personel olduğu, Arapça konuşan tutulanlarla günlük iletişimi bu personel aracılığıyla sağlanabildiği ifade edilmiştir. 81. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin hakları konusunda Şüpheli ve Sanık Hakları Formu verilmektedir. Bununla birlikte, sağlık, eşya gibi diğer tutanak örneklerinin tutulanların talebi halinde kişilere verildiği belirtilmiştir.
82. Ziyaret saati esnasında Şubede 13 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmakta olup müsait durumda ve heyetimizle görüşme konusunda rıza gösteren iki tutulan ile birebir özel görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu kişilerden biri herhangi bir işkence veya kötü muamele iddiasında bulunmamış ancak kolluk görevlilerince yakalanmasının ardından ailesine haber verilmediğini iddia etmiştir. Bunun üzerine ziyaret heyetince söz konusu iddiada bulunan kişinin ailesi aranmış olup yakalama hakkında bilgi verilip verilmediği sorulmuş ve bilgilendirmenin yapıldığı öğrenilmiştir. Diğer özgürlüğünden mahrum bırakılan ise Şube personelinin kendilerine iyi davrandığını, ailesine haber verildiğini, ilaçların temin edildiğini, yemeklerde herhangi bir problem olmadığını, akşamları sıcak yemek verildiğini ve talep etmeleri halinde ek olarak yemek verilebildiğini aktarmıştır. Her iki özgürlüğünden mahrum bırakılan da Şubede duş alma imkânlarının bulunduğu konusunda bilgi sahibi olmadıklarını söylemiştir.
83. Nezairehanelerin bulunduğu bölümde münhasıran ayrılmış bir avukat görüşme odası mevcuttur. Bu odada masa ve sandalyeler bulunmakta, teknik olarak ise sadece görüntü alan kamera yer almaktadır.
84. Nezairethane kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş, kayıtların düzenli tutulduğu ve görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından da incelendiği görülmüştür.
85. Şubede; 8'er adet nezairehanelerde, 2 adet koridorda ve 1 adet avukat görüşme odasında olmak üzere toplum 11 adet kamera bulunmaktadır. Güvenlik kameraları 30 gün süre ile kayıt yapmakta olup 24 saat esasına göre görevli bir personel tarafından izlenmektedir. Elektrik kesintisi gibi durumlarda UPS güç kaynağı ve jeneratörün devreye girdiği bildirilmiştir.

5. KAÇAKÇILIK VE ORGANİZE SUÇLARLA MÜCADELE ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

86. KOM Şube Müdürlüğü de Narkotik Şube Müdürlüğü gibi İl Emniyet Müdürlüğünün Odunluk hizmet binasında yer almaktadır.

87. Şubenin 5 adet nezarethanesi bulunmaktadır. Nezarethanelerin boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

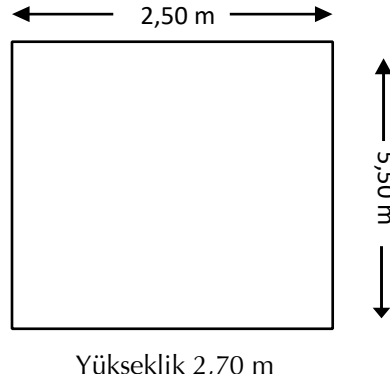

88. Her bir nezarethanenin kapasitesi 4 kişidir. Şube nezarethanelerinde kapasitenin üzerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan olması durumunda Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanelerinden faydalanıldığı ifade edilmiştir.
89. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır.
90. Nezarethanelerin rutin temizliğini günlük olarak yapıldığı ve battaniye ile yastıkların ayda bir kez yıkandığı bilgisi verilmiştir.
91. Isıtma, soğutma ve havalandırma merkezi sistem ile sağlanmaktadır.
92. Kadın ve erkeklere ait ayrı tuvaletler mevcuttur. Ancak Şube koridoru çok geniş olmadığından tuvaletler nezarethanelerle karşılıklı ve bu alanlara yakın sayılabilecek uzaklıkta yer almaktadır. Mahremiyetin sağlanması adına kadın ve erkek tuvaletlerinin yerlerinin değiştirilmesi ve özgürlüğünden mahrum bırakılanlar nezarethanelere yerleştirilirken farklı cinsiyetten kişilerin birbirine uzak nezarethanelere konularak tuvaletlerde de görece mahremiyetin sağlanması tavsiyesinde bulunulmuştur. Şube personeli, ziyaret heyetinin tavsiyelerini olumlu karşılayarak ivedilikle tuvaletlerin kadın ve erkek tuvaletlerini birbiriyle değiştirmiş ve tutulanların yerleştirilmesinde bu hususları dikkate alacaklarını belirtmişlerdir.
93. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemek ihtiyacı günde 2 öğün olarak ve içme suyu ihtiyacı pet şişe sularla İkmal Şube Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır.
94. Acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda 112 Acil Servis hattının aranarak ambulans talep edildiği belirtilmiştir. Ayrıca Şube personelinin temel ilk yardım kursu aldığı bilgisi verilmiştir.
95. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların ihtiyaçlarını seslenerek personele bildirdiği ve ayrıca 24 saat esaslı kameraları izleyen görevli personel ile gözetimin sağlandığı aktarılmıştır.
96. Nezarethanelerin olduğu bölümde ifade alma odası bulunmamakta olup özgürlüğünden mahrum bırakılanların ifade alma işlemlerinin Şube bürolarında gerçekleştirildiği ve ifade alma esnasında herhangi bir kayıt yapılmadığı belirtilmiştir.
97. Şubede bir adet avukat görüşme odası mevcuttur.

98. Şube nezarethaneleri bölümünde 6 adet güvenlik kamerası bulunmaktadır. Güvenlik kameraları 30 gün süre ile kayıt almaktadır. Elektrik kesintisi gibi durumlarda devreye giren güç kaynağının bulunduğu söylenmiştir.

6. ÇOCUK ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

99. Şube, İl Emniyet Müdürlüğünün ek hizmet binasında yer almaktadır.
100. Binanın ikinci katında yer alan Şube nezarethaneler 2 adettir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kız ve erkek çocukları için ayrılan nezarethaneler yan yana konumlandırılmıştır. Nezarethanelerin boyutlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

101. Her bir nezarethanelenin kapasitesi 4 kişidir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk sayısının mevcut kapasitenin üzerinde olması halinde avukat görüşme odasından faydalandığı bildirilmiştir.
102. Nezarethanelerde yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulunmaktadır.
103. Nezarethanelerin temizliğinin günlük olarak yapıldığı ifade edilmiştir. Battaniye ve yastıkların kullanıldıkça haftalık olarak yıkandığı, oturma alanlarının da haftalık olarak silindiği ve yılda iki kez özel bir şirket tarafından dezenfekte edildiği belirtilmiştir.
104. Şubenin bulunduğu ek hizmet binası akıllı bina sistemi ile inşa edilmemiş olup asansör de bulunmamaktadır. Daha önce özgürlüğünden mahrum bırakılan engelli bir çocuğun hiç tutulmadığı belirtilerek böyle bir durum olması halinde personel yardımıyla gerekli kolaylığın sağlanacağı söylenmiştir.
105. Isınma doğalgaz sistemi ile çalışan kalorifer petekleri ile havalandırma elektrikli fanlı havalandırma sistemi ve camların açılması suretiyle sağlanmaktadır. Bina pencerelerinde demir parmaklıklar olduğu görülmüştür. Nezarethanelerin bulunduğu koridor doğal ışık almakta olup aydınlatma koridorda bulunan aydınlatma ampulleri ile desteklenmektedir.
106. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların yemek ve içme suyu ihtiyacı İl Emniyet Müdürlüğünce karşılanmaktadır. Özel beslenme gereksinimi olan özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların ihtiyaçlarının yakınları tarafından karşılanabildiği ifade edilmiştir.
107. Acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda ilk yardım eğitimi almış personel ve 112 Acil Çağrı Merkezi ekiplerinden yararlanılmaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların yakınları tarafından temin edilen ilaçlar sağlık reçeteleri doğrultusunda personel refakatinde kullanılmaktadır.

108. Özgürlüğünden mahrum bırakılan çocukların hakları konusunda bilgilendirilmelerinde 11 farklı dilde hazırlanmış Şüpheli ve Sanık Hakları Formunun yanı sıra Arapça olarak hazırlanan “Bilinmesi Gerekenler” başlıklı afiş, 4 adet Çocuk Hakları Sözleşmesi isimli kitapçık ve 1 adet Çocuk Hakları Sözleşmesi isimli kitap bulunmaktadır.
109. Ziyaret saati itibarıyla Şubede özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuk bulunmamaktadır. Şubeye getirilen çocuklara aileleri ile birebir görüşme imkânı sağlanmaktadır. Yürütülen iş ve işlemler hakkında Şube personelinden alınan bilgilere göre; özellikle mağdur çocukların işlemlerinde Cumhuriyet Savcısının talimatıyla çocukların sosyal çalışmacı veya psikolog ile görüşmelerinin sağlandığı sonrasında işlemlerin başlatıldığı aktarılmıştır. Bununla birlikte; nezarethane defteri kayıtlarından tespit edilen bilgilere göre ise; Şube nezarethanelerinde 18 yaşından büyük özellikle genç yetişkinlerin tutulduğu görülmüştür. Şube personeli, şüpheli yetişkinlerin soruşturmanın bütünlüğü kapsamında tek olarak Şube nezarethanelerinde tutulabildiğini ifade etmiştir.
110. Şubede bir adet ifade alma odası bulunmaktadır. İfade alma odasında ses ve görüntü alma özelliği olan kamera mevcuttur. Gerekli durumlarda Adli İşlemler Bürosunda da ifade alınabildiği, burada ses ve görüntü alma özelliği olan kameraların bulunduğu bilgisi verilmiştir. Şubede ayrıca bir adet avukat görüşme odası da mevcuttur.
111. Nezarethanelerin kayıt defteri ziyaret heyeti tarafından incelenmiş ve kayıtların düzenli tutulduğu görülmüştür.
112. Nezarethaneleri gören kameralar mevcuttur. Şubede bulunan toplam 20 adet kameradan; 4 adedinin nezarethane bölümünde yer aldığı belirtilmiştir. 24 saat esasına göre kameraları izleyen görevli bir personel bulunmaktadır. Güvenlik kameraları 30 gün süre ile kayıt almaktadır. Binada jeneratör bulunduğu bildirilmiştir.

C. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

113. TİHEK’in ulusal önleme mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Bu çerçevede, Müdürlük idaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği iş birliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

1. BURSA İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

114. Nezarethanelerde tutulan kişilerin sürekli değiştiği göz önünde bulundurulduğunda; genel hijyen koşullarından bağımsız olarak bu mekanlarda mantar, paraziter hastalıklar gibi bulaşıcı hastalık riskinin ortaya çıkması olasıdır. Söz konusu risk, konuyla ilgili gerekli önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır.⁶ Ziyaret heyetince izlenen şubelerde; battaniye ve yastıkların yıkanma sıklığının şubenin durumuna göre değişebildiği bununla birlikte yıkama rutininin ayda bir kez olduğu ifade edilmiştir. Bazı şubelerde ise özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmadığı halde oturma alanları üzerinde battaniye ve yastıkların bulunduğu görülmüş olup nezarethaneye yeni giriş yapan kişilerin orada mevcut olan battaniye ve yastıkları kullandığı izlenimi alınmıştır. Bu

6 TİHEK, Erzurum Emniyet Müdürlüğü ve Erzurum Adliyesi Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para.107.

kapsamda, hijyenik açıdan battaniye ve yastık yıkama sıklığının artırılması ve her bir kişiye ilk girişinde temiz battaniye ve yastık verilmesinin hassasiyetle sağlanması,

115. Isıtma, havalandırma ve soğutma sistemleri merkezi sistem aracılığıyla ayarlandığından ve kişiye göre ayarlanmadığından özellikle gece saatlerinde merkezi ısıtmanın mevcut mevsim koşulları dikkate alınarak ayarlanması,
116. Güvenlik Şube Müdürlüğünde yer alan banyonun fiziksel koşullarının iyileştirilmesi ve banyo bulunan Şubelerde tutulan özgürlüğünden mahrum bırakılanların nezarethaneye ilk girişlerinde bu tür bir imkâna sahip oldukları konusunda bilgilendirilmeleri,
117. BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşmenin “Kişi özgürlüğü ve güvenliği” başlıklı 14 üncü maddesinin ikinci fıkrasında “Taraf Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dâhil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar.” denilmekte, Sözleşmenin 2'nci maddesinde ise makul düzenlemenin, engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri ifade ettiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda, Çocuk Şube Müdürlüğünde ve banyo ve tuvaletlerinde tutamak bulunmayan diğer şube nezarethanelerinde özgürlüğünden mahrum bırakılan engelli bireylerin insan onuruna yakışır bir şekilde tutulması için makul düzenlemeler yapılması,⁷
118. İfade alınan yerlerde, sürekli kayıta olan bir kamera bulunması, ifade alma sürecinin baştan sona ulusal mevzuata ve uluslararası standartlara uygunluğunun temin edilebilmesi ve anılan sürecin tümüyle denetlenebilir olması bakımından önem arz ettiğinden.⁸ kayıt alınmayan şubelerde kamera sisteminin kurulmasına yönelik girişimlerin başlatılması ve zaten ihalesi tamamlanmış olan ancak kamera temin edilemeyen Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü için ise ihale sürecinin yinelenmesi,
119. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 6/7. maddesi gereği “Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı Şüpheli ve Sanık Hakları Formu”; 9/7. maddesi gereği yakalama veya nezarethaneye giriş sağlık raporu ve 10/c maddesi gereği muhafaza altına alınan eşya ve paraya ilişkin tutanağın bir nüshasının özgürlüğünden mahrum bırakılanlara verilmesi gerektiğinden özgürlüğünden mahrum bırakılanın talebi olup olmadığına veya başkaca herhangi bir tasarrufuna bağlı olmaksızın uygulamanın mevzuata uygun şekilde sürdürülmesi,
120. Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulması anlamındaki ayrı yerde tutma ilkesi ulusal mevzuatımız ve birçok uluslararası düzenlemede vurgulanmaktadır. Çocuk Koruma Kanunu'nda temel alınan bu ilke doğrultusunda gözaltına alınan çocukların kolluğun çocuk biriminde, bu birimin bulunmadığı yerlerde yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulması.⁹ ve kolluk bünyesinde çocuklarla ilgili işlemlerin

7 TİHEK, Samsun Emniyet Müdürlüğü ve Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 96.

8 TİHEK, Konya Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 94.

9 Bkz. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, RG. 15.07.2005-25876, m. 16/1-2.

yürütülmesi sırasında, bunların soruşturma nedeniyle kolluk biriminde bulunan yetişkinlerle karşılaşmalarının engellenmesi için gerekli tedbirin alınması gerektiğinden.¹⁰ *önemle* Çocuk Şube Müdürlüğünde yalnızca çocukların tutulması ve yürütülen soruşturmalar kapsamında soruşturma sürecinin hızını yavaşlatmayacak şekilde şüpheli yetişkinlerin çocuklarla karşılaşmayacakları uygun bir alanda tutulması veya ilgili diğer şubelere yönlendirilmeleri,

121. Kolluk personelinin moral, motivasyon ve verimliliğini artırmak üzere mesai saatleri, vardiya ve diğer çalışma koşullarının gözden geçirilerek gerekmesi halinde imkânlar dâhilinde iyileştirmeler yapılması,

2. İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

122. Nezarethanelerde meydana gelebilecek olası her türlü vakaya ilişkin herhangi bir adli veya idari sürecin başlatılması halinde bu alanlarda bulunan kameraların 30 günlük kayıt alma sürelerinin kısa olduğu değerlendirilmiş olup en az 6 ay olacak şekilde kayıt alma sürelerinin uzatılmasına ilişkin düzenleme yapılması tavsiye edilmektedir.

İLAVE GÖRÜŞ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK;

- h. İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.
- i. İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.
- j. Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK**, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunmakla yerine getirilir.

Ek İhtiyari Protokolün 20. maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir. Bun yetkiler aynı zamanda 6701 sayılı Kanunla Kuruma verilmiş ve hiç bir sorunla karşılaşmadan da kullanılmaktadır.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun ve insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Kurumun bugüne kadarki ziyaret ve raporlarına baktığımızda konuların kimi zaman bir suçun soruşturması, kimi zaman kurumların fiziki vs. yönlerden teftişi şeklinde ele alındığı görülmektedir.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır.

Diğer taraftan kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

getirilir hükmü gereğince en az iki insan hakları ve eşitlik uzmanının ziyaretlerde ve raporlamalarda yer alması, raporların da yukarıda belirtilen Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda hazırlanması, tavsiyelerin de buna uygun olması gerekir.

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevinin İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyim.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

KARŞI OY GEREKÇESİ

Bursa Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri ziyaret raporu ile ilgili olarak;

Raporun 121. Paragrafta “kolluk personelinin moral, motivasyon ve verimliliğini arttırmak üzere mesai saatleri, vardiya ve diğer çalışma koşullarının gözden geçirilerek gerekmesi halinde imkânlar dahilinde iyileştirmeler yapılması” şeklindeki tavsiye ile ilgili olarak;

Kurumumuz Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında Bursa Emniyet Müdürlüğü nezaretlerini ziyaret etmiş, bu kapsamada söz konusu nezarethanelerde işkence ve kötü muamele olabilecek bulgu ve olayları araştırması gerekirken, Kurumun görev alanı dışında, görevli memurların mesai saatleri ve vardiya koşullarına ilişkin tavsiyede bulunulmasından dolayı,

Sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**ŞANLIURFA İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ
ZİYARETİ RAPORU**

2020 / 12

KISALTMALAR

AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİÖK	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
BM	Birleşmiş Milletler
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
İEM	İl Emniyet Müdürlüğü
m	Metre
NVR	Network Video Recorder (Ağ Video Kayıt Cihazı)
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
POLNET	Polis Bilgi Sistemi
TEM	Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Suç işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığı halinde kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda (CMK) yer almaktadır. CMK'nun 99'uncu maddesinde ise "gözümlüne alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözümlü işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözümlüne alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözümlüne alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği" hükme bağlanmıştır.
5. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Yakalama, Gözümlüne Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 4'üncü maddesine göre nezarethane; "şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerleri" ifade etmektedir.
6. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirme görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu nezarethanelere ziyaretler düzenlemek TİHEK'in görev ve yetki alanı kapsamındadır. Bu bağlamda, Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Asayiş Şube Müdürlüğü, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü, Şehitlik Karakolu (Merkez Haliliye), Eyyubiye Karakolu, Çocuk Şube Müdürlüğü nezarethanelerine Kurum tarafından habersiz ziyaret gerçekleştirilmiştir.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

7. Ziyaret heyetinde, ... yer almıştır.
8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaret takvimine ilişkin 2019-11 numaralı kararı ve 06.12.2019 tarihli TİHEK Başkanlık oluru üzerine 12.12.2019 tarihinde Müdürlük nezarethanelerine gerçekleştirilen ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. NEZARETHANELERDE YAPILAN İNCELEMELER

9. İl Emniyet Müdürlüğü (İEM)'ne ait Ek Hizmet Binasında faaliyet gösteren Asayiş Şube Müdürlüğü, Çevik Kuvvet Yerleşkesinde bulunan Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü (TEM), ŞUTİM Ek Hizmet Binasında bulunan Çocuk Şube Müdürlüğü ile Şehitlik Emin Çavuş Polis Merkezi Amirliği ve Eyyubiye 50.Yıl Polis Merkezi Amirliği'ne ait nezarethaneler ziyaret edilmiştir. İEM Asayiş Şube Müdürlüğü Nezarethanesi Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ile ortak kullanılmaktadır. Ziyaret edilen nezarethanelerin tamamı ait oldukları Şube Müdürlükleri ile Polis Merkezi Amirliklerinin bünyesinde bulunmaktadır. Asayiş Şube Müdürlüğü görevlileri Nezarethanelerinde fazla sayıda tutulan olması durumunda kişilerin tutulacağı ya da uygun hale getirilebilecek başka bir yer bulunmadığı için böyle durumlarda diğer birimlerin Nezarethanelerinden faydalandıklarını ifade etmişlerdir.
10. TEM görevlileri normal şartlarda üç kişilik olan nezarethane bölümlerinin kapasitelerinin yetersiz kalması durumunda diğer birimlerin nezarethanelerinden faydalandıklarını, bunun da mümkün olmaması durumunda bölümlerin beşer kişi olarak kullanıldığını ifade etmişlerdir. Şehitlik Emin Çavuş Polis Merkezi Amirliği ve Eyyubiye 50. Yıl Polis Merkezi Amirliği görevlileri de fazla tutulan olması durumunda diğer birimlerin nezarethanelerinden faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca Eyyubiye 50. Yıl Polis Merkezi Amirliği görevlileri bayan şahıs geldiği zaman doğrudan Asayiş Şube Müdürlüğü'ne gönderdiklerini ifade etmişlerdir.
11. İEM bünyesindeki nezarethaneleri ziyaret esnasında Asayiş Şube Müdürlüğü'nde tutulan bir ve TEM nezarethanelerinde bulunan sekiz özgürlüğünden mahrum bırakılan şahıs ile görüşülmüştür.

1. ASAYİŞ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

12. İEM Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanesi Ek Hizmet Binasının ikinci katında bulunmaktadır. 8 bölümlü nezarethanelerden 2 tanesinin eni 5; boyu 3 metre ve yüksekliği 3 metredir. Geriye kalan 6 tanesinin ise eni 2; boyu 4 metre ve yüksekliği ise 3 metredir.
13. Bölümler birbirinden demir düzeneklerle ayrılmıştır. Demir parmaklıklar yeterli kalınlıktadır. Tek kişilik koğuş genelde bayanlar için kullanılmaktadır. Bölümlerde, her yatakta bir battaniye olduğu görülmüştür. Nezarethanelerin binanın ikinci katında bulunmasından dolayı bölümler aydınlık ve ferah bir durumdadır.
14. Nezarethanede gözaltında bulunan şahısları bilgilendirici Sanık Hakları Formu dışında İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması İçin Kurulan Ulusal Kuruluşların Statüsüne İlişkin İlkeler (Paris Prensipleri) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) dosyalanmış olup dosyaların şahısların görebileceği yerlere konulduğu gözlemlenmiştir.
15. Kayıt işlemleri ilk girişte bulunan soldaki odada yapılmakta olup şüpheli şahıs geldiğinde üst aramasında üzerinden çıkan eşyaların teslim alındığı, muayene bilgilerinin ve yakınlarına ait

bilgilerin deftere kaydedildiği ve bu kayıtların ayrıca Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP)'ne düzenli olarak girildiği ifade edilmiştir. Kayıt defteri heyetimizce bizzat incelenmiş olup defterin nizami olarak tutulduğu görülmüştür. Ayrıca bu odada emanet eşya dolabının olduğu, anahtarlı ve kilitli olduğu görülmüştür.

16. Yabancı uyruklu şahıslara talepleri doğrultusunda tercüman tahsis edilmekte olduğu ifade edilmiştir. Nezarethanede yabancı şahısların anlayacağı dilde haklarını gösteren (Arapça, Farsça, Balkan dilleri, Fransızca, Romanca, Ukraynaca) formlar bulunmaktadır.
17. Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanesinde merkezi ısıtma sistemi bulunmaktadır. Havalandırma, ısıtma/soğutma ve aydınlatma tutulanların istek ve ihtiyacına göre ayarlanabilmektedir. Nezarethanelerin her bölümünde gözaltındaki şahısların ulaşamayacağı şekilde yüksek pencere bulunmakta ayrıca koridor kısmında demir parmaklıklı pencere mevcuttur. Aynı zamanda nezarethanelerin her bölümünü soğutacak derecede dört adet klima bulunmaktadır.
18. Birimde görevli daimi işçi tarafından Nezarethanenin ve koğuşların genel temizliğinin yapıldığı, gözaltına alınan kişilere verilen battaniyelerin sık sık yıkandığı görevliler tarafından ifade edilmiştir.
19. Nezarethanede tıbbi personel bulunmamaktadır. Görevlilerin ifadesine göre gözaltında bulunan şahıslar rahatsızlandıklarında 112 aranmak suretiyle ambulans çağrılmakta, ilk müdahaleleri ambulans görevlileri tarafından yapılmakta, gözaltındaki şahsın hastaneye gitmesi gerektiği tespit edildiğinde Nezarethane Büro Amirliği personeline şahsa refakat edilerek hastaneye sevk sağlanıp tedavileri yaptırılmaktadır.
20. Gözaltındaki şahıslardan sürekli ilaç kullananların reçetelerini veya raporlarını ibraz etmeleri durumunda eğer ilaçları yok ise sağlık kuruluşlarından temin edilerek nezarethane personelinin gözetimi altında şahıslara ilaçları zamanında verilmektedir.
21. Gözaltındaki şahıslardan bulaşıcı hastalığı olanların ayrı nezarethane bölümlerinde tutulduğu ve diğer gözaltındaki şahıslarla hiçbir şekilde temas ettirilmediği ayrıca nezarethanenin Belediye görevlileri tarafından belirli periyotlarla ilaçlandığı görevliler tarafından ifade edilmiştir.
22. Gözaltında kalan şahısların yemek ihtiyaçlarının anlaşmalı yemek şirketi tarafından şahıs sayısına göre karşılanmakta olduğu görevli personel tarafından yemek şirketine günlük olarak gözaltında tutulanların yemek ihtiyaçları bildirildiği, içme suyu ihtiyacının ise yine anlaşmalı yemek şirketi tarafından her gün ihtiyaca göre hazır su şeklinde getirildiği ifade edilmiştir.
23. Gözaltındaki şahısların acil ihtiyaçlarını Nezarethane görevlilerine sesli olarak bildirdikleri ve tutulanların ihtiyaçlarının imkânlar doğrultusunda hemen karşılandığı ifade edilmiştir.
24. Gözaltında tutulan engelli bireylerin ihtiyaçlarının görevli personelin yardımları doğrultusunda karşılandığı ifade edilmiştir. Teşhis odasında iki bölmede toplamda beş adet olmak üzere engelliler için koltuklar bulunmaktadır.
25. Nezarethane personelinin İnsan Hakları ile ilgili eğitimlerini Polis Okullarında almış olduğu ayrıca Eğitim Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen insan hakları ile ilgili eğitimlere katıldıkları, Asayiş Daire Başkanlığı tarafından bildirilen yönetmelik değişikliklerinin Birim Amiri tarafından yapılan toplantılarda personele anlatıldığı ifade edilmiştir.

26. Asayiş Şube Müdürlüğü Nezarethanesi Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ile ortak kullanılmakta olup nezarethanede gündüz mesai saatlerinde Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünden üç personel, Asayiş Şube Müdürlüğünden biri bayan sekiz personel olmak üzere toplamda on bir personel görev yapmaktadır. Gece vardiyasında ise Asayiş Şube Müdürlüğünden iki personel, Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünden bir personel olmak üzere 3 kişi görev yapmaktadır. Bayan üst aramasına ihtiyaç duyulması durumunda bayan personel evinden çağırılmaktadır.
27. Nezarethanede 15 adet kamera bulunmaktadır. Kameraları izlemek üzere sürekli bir personel görevlendirilmiş ve kameraları izlemek için ayrı bir oda tahsis edilmiştir. Güvenlik kameraları 30 gün süre ile kayıt yapmakta olup, elektrik kesintisi vb. durumlarda jeneratör devreye girmektedir. Personelin görüntüleri izleyebileceği Nöbetçi ve Müracaat Memurluğu bulunmaktadır.
28. Nezarethane Büro Amirliğinde aynı zamanda büro memuru tarafından kullanılan bir İfade Alma Odası bulunmaktadır. İfade Alma Odasında görüntü ve ses kaydı yapan bir adet kamera bulunmaktadır. Ayrıca ifade almak için Polis Bilgi Sistemi (POLNET)'e bağlı bir adet bilgisayar bulunmaktadır. Odada klima bulunmamaktadır.
29. Nezarethanede bir adet Avukat Görüşme Odası bulunmaktadır. Ses yalıtımı iyi durumda olup kamera bulunmamaktadır. Odada klimanın olmadığı da gözlemlenmiştir.
30. Teşhis Odası yaklaşık 15m2 civarında bir oda olup bir adet cam bulunmaktadır. Odanın üst katta bulunması sebebiyle havadar ve aydınlık olduğu görülmüştür.
31. Nezarethanede banyo ve tuvalet bir arada olup, banyo içinde bir adet tuvalet ve ayrıca banyo dışında da bir adet olmak üzere iki adet tuvalet bulunmaktadır.
32. Gözaltında olan bir kişi ile görüşülmüş olup şahıs ilk muayenesinin yapıldığını, kaydının yapılırken haklarının anlatıldığını, görevli memurların kendisine iyi davrandığını ve ihtiyaçlarını sıkıntısız giderdiğini beyan etmiştir.

2. TERÖRLE MÜCADELE ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

33. İEM Çevik Kuvvet Yerleşkesinde bulunan TEM Nezarethanesinde sekiz adet nezarethane odası bulunmaktadır. Her biri ortalama olarak 9 metrekare genişliğe, (3,50 metre uzunluk, 2,60 metre en) ve 3,80 metre tavan yüksekliğine sahiptir ve nezarethane odaları 3 kişilik kapasiteye sahiptir. Ancak çok sayıda gözaltı olduğunda, Asayiş Şube Müdürlüğü Nezarethanesinde de şahısların tutulabilme imkânı yoksa şahısların battaniyeleri verilerek her odada en fazla beş kişinin tutulduğu ifade edilmiştir.
34. On bir dilde düzenlenmiş Sanık Hakları Formu dışında otuz maddeden oluşan (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen terör suçlularıyla ilgili hükümler içeren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 221. maddesi) ve Türkçe diliyle hazırlanmış bir bilgilendirme formu bütün şüphelilerin görebileceği kısımlarda asılı vaziyette bulunmaktadır. Gözaltına alınanlara haklarını anlatan bilgilendirmenin yapıldığı ve tutanak verildiği ifade edilmiştir.
35. Kayıt defteri incelemesinde kayıtların sürekli ve düzenli tutulduğu tespit edilmiştir. Emanet dolaplarının bulunduğu, ilaçların konulduğu ayrı bir bölmenin olduğu görülmüştür.

36. Yabancı uyruklu şahıslara tercüman tahsis edildiği; Kürtçe bilen personelin mevcut olduğu, Arapça tercümana ihtiyaç olduğu zaman personel talep edildiği ifade edilmiştir.
37. Nezarethane bölümünün tamamında 28 adet kamera bulunmaktadır. 30 gün süre ile Network Video Recorder (NVR) yani Ağ Video Kayıt Cihazına kayıt yapılmaktadır. Kayıtlar 30 gün süre ile saklanmakta ve 31. gün ise sistemsel olarak üzerine kayıt yapılmaktadır. Kameralar, Nezarethane girişinde bulunan odadan 7/24 olarak izlenmektedir. Kameraların görüş alanı dışında herhangi bir kör nokta bulunmamaktadır.
38. Nezarethanenin havalandırması yeterlidir. Her nezarethane odasında şüphelilerin ulaşamayacağı kısımlarda yüksek pencereler bulunmaktadır. Nezarethane odalarında battaniye ve seccade mevcuttur. Nezarethane odalarının bulunduğu koridorda iki adet klima ünitesi mevcuttur. Aydınlatma yeterlidir.
39. Nezarethanenin temizliğinin günlük olarak temizlik görevlilerince yapıldığı, gözaltına alınan kişilere verilen battaniyelerin iki ayda bir yıkandığı ifade edilmiştir.
40. TEM Şube Müdürlüğü'nde tıbbi personel bulunmamaktadır. Gözaltında bulunan şahısların rahatsızlandıkları görüldüğünde veya şahıslar rahatsızlandıklarını ifade ettiklerinde 112 aranarak ambulans çağrıldığı, yerinde müdahale yeterli ve mümkün şahıslara nezarethanede ambulans görevlilerince müdahale edildiği, eğer yerinde müdahale mümkün değilse görevli personel eşliğinde şahısların hastaneye götürülerek tedavilerinin yaptırıldığı ifade edilmiştir.
41. Sürekli olarak ilaç kullanması gereken şahısların ilaçlarının, kendisi ya da avukatı tarafından veya bizzat birim personeli tarafından şahsın reçetesine istinaden sağlık biriminden temin edildiği ve gereği üzere şahısların kullanması gereken saatlerde ve kullanması gerektiği kadar kendilerine verildiği ifade edilmiştir.
42. Gözaltındaki şahıslardan bulaşıcı hastalığı olanların diğer şüphelilerle kesinlikle karşılaştırılmadığı ve nezarethane odasında tek başına tutulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Nezarethanelerin, gözaltında bulunan şahısların az sayıda olduğu ya da Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanesinde tutulabilmelerinin mümkün olduğu zamanlarda rutin olarak Belediye görevlileri tarafından ayda bir kez olmak üzere ilaçlamasının yapıldığı ifade edilmiştir.
43. Gözaltında kalan şahısların yemek ihtiyaçlarının anlaşmalı yemek şirketi tarafından şahıs sayısına göre karşılanmakta olduğu, günlük olarak görevli personel tarafından yemek şirketine gözaltında tutulanların yemek ihtiyaçlarının (şahısların diyet, vegan/vejeteran beslenme gereksinimleri dâhil) bildirildiği, içme suyu ihtiyacının ise yine anlaşmalı yemek şirketi tarafından her gün ihtiyaca göre hazır su şeklinde getirildiği ifade edilmiştir.
44. Gözaltındaki şahısların acil ihtiyaçlarını Nezarethane görevlilerine sesli olarak bildirdikleri ve tutulanların ihtiyaçlarının imkânlar doğrultusunda hemen karşılandığı ifade edilmiştir. Şahısların dışardan karşılanması gereken acil ihtiyaçları olduğunda avukatları aracılığıyla veya gerektiği durumlarda görevli personel tarafından bahse konu ihtiyaçların temin edildiği ifade edilmiştir.
45. Gözaltında bulunan engelli bireyler için engelli rampası, tekerlekli sandalye gibi ürünler bulunmamaktadır. Engelli bir şahıs gözaltına alındığında ihtiyaçlarının görevli personel tarafından karşılandığı ifade edilmiştir. Ayrıca engelli şahıslar için tuvalet bulunmamaktadır.

46. Dört numaralı koğuştta gözaltında bulunan üç şahısla görüşüldü. Kendilerine haklarının okunduğu, her gün doktor kontrolünden geçtikleri, ibadetlerini yapabildikleri, yemek, su ve tuvalet ihtiyaçlarının karşılandığı, yastık ve battaniyelerinin mevcut olduğu, temizliği yeterli gördükleri, aydınlatma, havalandırma ve ısıtmanın yeterli olduğu ifade edildi. Buna karşın üç kişilik koğuştta beş kişi kaldıklarını beyan etmeleri üzerine görevlilerle yapılan görüşmede diğer bütün koğuşların dolu olduğu, mecburiyetten dolayı orada tutuldukları ifade edilmiştir. Kamera bulunmaktadır.
47. Beş ve altı numaralı koğuşlarda gözaltında tutulan şahıslarla görüşüldü. Kendilerine haklarının okunduğu, her gün doktor kontrolünden geçtikleri, ibadetlerini yapabildikleri, yemek, su ve tuvalet ihtiyaçlarının karşılandığı, yastık ve battaniyelerinin mevcut olduğu, temizliği yeterli gördükleri, aydınlatma, havalandırma ve ısıtmanın yeterli olduğu, yakınlarına haber verildiği ve avukat aracılığı ile yakınlarıyla görüştükleri ifade edildi. Kamera bulunmaktadır.
48. Nezarethanede gözaltında bulunan bayan şüpheli şahıslarla görüşme yapılmış olup yapılan görüşmede şahısların ihtiyaçlarının memurlarca bekletilmeksizin karşılandığı, ibadetlerini yapmada sıkıntı yaşamadıkları, fiziksel ve sözlü kötü bir muamele ile karşılaşmadıklarını beyan etmişlerdir.
49. Nezarethane katında bir adet İfade Alma Odası bulunmakta ve kayıt sistemine bağlı kamera ile birlikte ifade alma işlemlerinde kullanılacak bilgisayar ve masa sandalye gibi araç gereç bulunmaktadır. İfade Alma Odasının bağımsız olmadığı aynı zamanda diğer büro faaliyetleri için de kullanıldığı görülmüştür.
50. Nezarethane katında bir adet Avukat Görüşme Odası bulunmaktadır. Avukat Görüşme Odasında kamera bulunmamakta ve odada ses yalıtımı mevcuttur.
51. Nezarethanede görevli personelin her ay Büro Amirliği tarafından yapılan toplantılarda gerekli hususlarla ilgili bilgilendirmelerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
52. Nezarethanede bir adet teşhis odası bulunmaktadır. Teşhis odasında sandalye olmadığı görülmüştür.
53. Nezarethanede 12/24 çalışma sistemine göre her grupta üç erkek, bir bayan personel bulunmaktadır.

3. ŞEHİTLİK EMİN ÇAVUŞ POLİS MERKEZİ AMİRLİĞİ:

54. Şehitlik Emin Çavuş Polis Merkezi Amirliğinde bir adet üç bölmeli nezarethane bulunmakta olup 3,77 metre yüksekliğinde ve 3,67 metre uzunluğunda olan nezarethanenin birinci bölümünün eni 2 m; ikinci bölümünün eni 1,94 metre, üçüncü bölümünün eni ise 2,77 metredir. Parmaklıklar yeterli kalınlıktadır.
55. Nezarethane on beş kişi kapasiteli olup üç adet koğuş bulunmaktadır. Koğuşlarda oturma yerleri mevcuttur. Battaniye bulunmakta olup, bir adet tuvalet ve banyo ortak kullanımdadır. Nezarethane temizliğinin günlük olarak yapıldığı ifade edilmiştir.
56. Kayıt defterinin düzenli olarak tutulduğu görülmüştür. Gözaltına alınan şahıslara form doldurulduğu ifade edilmiştir.
57. Gözaltına alınan yabancı uyruklu şahıslara Cumhuriyet Başsavcılığınca isimleri belirlenen tercüman tahsis edildiği beyan edilmiştir.

58. Polis Merkezinde 21 adet kamera olup personelin görüntüleri izleyebileceği özel bir alanın bulunduğu görülmüştür. Güvenlik kameralarının 7/24 takip edildiği, kayıtların 30 gün süre ile saklandığı, kamera kayıtlarında teknik nedenlerle aksaklık yaşanması ihtimali karşısında (elektrik kesintisi vb.) jeneratör sisteminin devreye girdiği ifade edilmiştir.
59. Nezarethanede merkezi ısıtma sistemi mevcut olup, aynı zamanda koşullarda birer adet klima bulunmaktadır.
60. İhtiyaç durumunda, gözaltına alınan şahısların tedavisinin en yakın sağlık kuruluşuna götürülerek yapıldığı, sürekli olarak ilaç kullanan şahısların belgelendirmeleri ve beyan etmeleri durumunda ilaçlarının zamanında verildiği ifade edilmiştir. Gözaltına alınanlardan bulaşıcı hastalığı olan şahısların olması durumunda gerekli ilaçlama ve temizlik işlemlerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
61. Gözaltına alınan şahısların yemek ve su ihtiyaçları karşılanmakta olup markete erişim olanağı da bulunmaktadır.
62. Gözaltındaki şahısların acil ihtiyaçlarını Nezarethane görevlilerine sesli olarak bildirdikleri ve tutulanların ihtiyaçlarının kamera sisteminden de takip edilerek imkânlar doğrultusunda hemen karşılandığı ifade edilmiştir.
63. Polis Merkezinde yeteri kadar kadın ve erkek personel bulundurulmakta olup personelin düzenlenen eğitimlere katılımının sağlandığı ifade edilmiştir.
64. İfade Alma Odası bulunmakta olup görüntü ve ses kaydı alma özelliği olan kameralar bulunmaktadır. İfade Alma Odası ile Teşhis Odası ortak kullanılıyor.
65. Avukat Görüşme Odası olarak özel bir yer ayrılmamış olmakla birlikte büro olarak kullanılan bir oda Avukat Görüşme Odası olarak kullanılmaktadır. Ses yalıtımının uygun olduğu ve kamera bulunmadığı görülmüştür.
66. Nezarethane kısmında engelli tuvaleti bulunmamakta olup Polis Merkezine ait engelli tuvaletinin kullanılmakta olduğu, bu engelli tuvaletinin de arızalı olduğu görülmüştür.

4. EYYUBİYE 50.YIL POLİS MERKEZİ AMİRLİĞİ

67. Eyyubiye 50. Yıl Polis Merkezi Amirliğinde bir adet tek bölmeli nezarethane bulunmaktadır. Nezarethanenin yüksekliği 2,40 metre; eni 3 metre ve boyu 4 metre uzunluğundadır. Beş kişi kapasiteli olan nezarethanenin parmaklıkları güvenli değildir.
68. Kayıt odası ve kayıt defteri mevcut olup defterin düzenli olarak tutulduğu görülmüştür. Emanet dolabı olarak polis Merkezinin içinde var olan bir dolaptan yararlanıldığı görülmüş olup müstakil bir emanet dolabı bulunmamaktadır.
69. Gözaltına alınan şahıslara form doldurulduğu ifade edilmiştir. Matbu formlar mevcut olup Arapça formlar da bulunmaktadır.
70. Gözaltına alınan yabancı uyruklu şahıslara Cumhuriyet Başsavcılığınca isimleri belirlenen tercüman tahsis edilmekte olduğu ifade edilmiştir.
71. Havalandırma ve aydınlatma sistemi bulunmakta olup temizliğinin günlük olarak yapıldığı gözaltına alınan kişilere verilen battaniye, yastık gibi ürünlerin ve tutulanların oturmaları için tasarlanan yerlerin temizliğinin yapıldığı ifade edilmiştir.

72. İhtiyaç durumunda, gözaltına alınan şahısların tedavisinin en yakın sağlık kuruluşuna götürülerek yapıldığı, sürekli olarak ilaç kullanan şahısların belgelendirmeleri ve beyan etmeleri durumunda ilaçlarının zamanında verildiği ifade edilmiştir.
73. Gözaltındaki şahıslardan bulaşıcı hastalığı olanların nezarethane odasında tek başına tutulduğu ve bu gibi durumlara karşı önlem mahiyetinde nezarethane Belediye görevlileri tarafından ayda bir kez olmak üzere ilaçlamasının yapıldığı ifade edilmiştir.
74. Gözaltına alınan şahısların yemek ve su ihtiyaçlarının karşılanmakta olduğu ve markete erişim olanağının bulunduğu ifade edilmiştir.
75. Gözaltındaki şahısların acil ihtiyaçlarını Nezarethane görevlilerine sesli olarak bildirdikleri ve tutulanların ihtiyaçlarının kamera sisteminden de takip edilerek imkânlar doğrultusunda hemen karşılandığı ifade edilmiştir.
76. Engelli bireyler için girişte engelli girişi ve tuvalet ihtiyacını giderebilmesi için engelli tuvaleti bulunmakta olup ayrıca nezarethane içerisinde bir engelli tuvaleti bulunmamaktadır.
77. Polis Merkezinde yeteri kadar kadın ve erkek personel bulundurulmakta olup personelin düzenlenen eğitimlere katılmasının sağlandığı ifade edilmiştir.
78. Polis Merkezinde 16 adet kamera bulunmakta olup, bir tanesi nezarethane bölümünü göstermektedir ve güvenlik kameralarının 7/24 takip edildiği ifade edilmiştir. Kayıtların 30 gün süre ile saklandığı, kamera kayıtlarında teknik nedenlerle aksaklık yaşanması durumunda (elektrik kesintisi vb.) jeneratör sisteminin devreye girdiği ifade edilmiştir. Personelin görüntüleri izleyebileceği özel bir alan bulunmaktadır.
79. İki adet İfade Alma Odası bulunmakta olup İfade Alma Odalarında görüntü ve ses kaydı alma özelliği bulunmaktadır. Memur çalışma odalarından bir adedi aynı zamanda Avukat Görüşme Odası olarak da kullanılmakta olup odanın ses yalıtımı yeterlidir.
80. Teşhis Odası bulunmamakta olup teşhis yapılacağı zaman Asayiş Şube Müdürlüğü ya da Çocuk Şube Müdürlüğünden yararlanıldığı ifade edilmiştir.

5. ÇOCUK ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

81. İEM ŞUTİM Ek Hizmet Binasında bulunan Çocuk Şube Müdürlüğü Nezarethanesi iki bölümden oluşmaktadır. Nezarethane bölümleri dokuzar metrekare olup yükseklik, en ve boy ölçüleri üçer metredir. Koşullar üç kişi kapasitelidir. Parmaklıklar yeterli kalınlıkta ve düzeydedir. Yüksek pencere bulunmaktadır.
82. Fazla sayıda tutulan olması durumunda kişilerin tutulacağı ya da uygun hale getirilebilecek Muhafaza odası bulunmamaktadır.
83. Sanık Hakları Formu dışında kişileri bilgilendirici başkaca broşür, kitapçık gibi materyaller veya çalışmalar bulunmamaktadır.
84. Çocuk emanetlerinin muhafaza edildiği ayrı bir dolap bulunmamaktadır.
85. Yabancı uyruklu şahıslara tercüman tahsis edildiği hem savcılık hem de mahkeme aşamasında gerekli işlemlerin bu tercüman vasıtası ile yürütüldüğü ifade edilmiştir.
86. Nezarethanede merkezi ısıtma sistemi mevcut olup, koşullarda birer adet klima bulunmaktadır.

87. Gözaltına alınan kişilere verilen battaniye, yastık gibi ürünler ile tutulanların oturmaları için tasarlanan yerlerin temizliğinin her gün kadrolu temizlik işçisi tarafından yapıldığı ve havalandırıldığı ifade edilmesine rağmen ziyaret sırasında koğuşlarda yoğun kokuya rastlanmıştır. Battanilerin yeterli fakat temiz olmadığı görülmüştür.
88. İhtiyaç durumunda, gözaltına alınan şahısların tedavisinin en yakın sağlık kuruluşuna götürülerek yapıldığı, sürekli olarak ilaç kullanan şahısların belgelendirmeleri ve beyan etmeleri durumunda ilaçlarının zamanında verildiği, tutulanların Nezarethaneye giriş ve çıkışlarında doktor raporlarının alındığı ifade edilmiştir.
89. Nezarethanenin belediye hizmetlerinden faydalanılarak ilaçlandığı ifade edilmiştir.
90. Gözaltında kalan şahısların yemek ihtiyaçlarının anlaşmalı yemek şirketi tarafından şahıs sayısına göre karşılanmakta olduğu, günlük olarak görevli personel tarafından yemek şirketine gözaltında tutulanların yemek ihtiyaçlarının (şahısların diyet, vegan/vejetaryen beslenme gereksinimleri ile çocuk beslenme ihtiyaçları dâhil) bildirildiği, içme suyu ihtiyacının ise yine anlaşmalı yemek şirketi tarafından her gün ihtiyaca göre hazır su şeklinde getirildiği ifade edilmiştir.
91. Gözaltındaki şahısların acil ihtiyaçlarını Nezarethane görevlilerine sesli olarak bildirdikleri ve tutulanların ihtiyaçlarının kamera sisteminden de takip edilerek imkânlar doğrultusunda hemen karşılandığı ifade edilmiştir.
92. Engelli bireylerin adli işlemlerinde gerekli kolaylıkların sağlandığı, yerinde hizmet² gereği ifadelerinin evlerinde alındığı beyan edilmiştir.
93. Çocuk Şube Müdürlüğünde dört bayan, kırk erkek olmak üzere kırk dört aktif personel bulunmaktadır.
94. Görevli personele insan hakları alanında Polis Akademisi, Polis Meslek Yüksek Okulları, Polis Merkezi Eğitim Müdürlükleri tarafından ihtiyaç duyulan eğitimlerin verildiği ayrıca İEM Eğitim Şube Müdürlüğü tarafından insan hakları alanında kurs, eğitim, seminer vs. düzenlenmesi halinde personelin bu eğitimlere katılımının sağlandığı görülmektedir.
95. Nezarethaneleri gösteren iki adet güvenlik kamerası mevcut olup, kameraları izlemek üzere 7/24 saat esasına göre görevlendirilen ve kendisine ayrı bir oda tahsis edilen Nöbetçi Memur ve Müracaat Memurunun bulunduğu, güvenlik kameralarının 30 gün süre ile kayıt yapmakta olduğu, elektrik kesintisi vb. durumlarda jeneratörün devreye girdiği ifade edilmiştir.
96. İki adet İfade Alma Odası mevcut olup, odalarda kameralar bulunmaktadır.
97. Bir adet Avukat Görüşme Odası bulunmaktadır. Odanın yalıtımı yeterli olup kamera bulunmamaktadır.
98. Teşhis Odasının aynı zamanda Muhafaza Odası olarak kullanıldığı görülmüştür.
99. Tuvalet ve banyo mevcut olmakla birlikte engelli kullanımına uygun tuvalet bulunmamaktadır.

2 İçişleri Bakanlığı tarafından "Hizmetin Yerinde İfası Genelgesi" ile 14 Ekim 2014'te hayata geçirilen "yerinde hizmet uygulaması" müşteki, mağdur ve bilgi sahibi konumundaki vatandaşların, talepleri doğrultusunda tüm iş ve işlemlerinin polis merkezine gelmeksizin, buldukları yerde yapılmasını amaçlamaktadır.

C. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

100. TİHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Bu çerçevede, Müdürlük idaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

1. İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE YÖNELİK (ORTAK) DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

101. Ziyaret edilen tüm birimlerde ve polis merkezlerindeki görevli personelin de ifade ettiği gibi personel sayısının yetersiz olduğu, özellikle Asayiş Şube Müdürlüğü ve TEM birimlerinde personele ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmiş olup personel eksikliğinin giderilmesi,
102. Asayiş Şube Müdürlüğü'nde gece vardiyasında görevli bayan memurun bulundurulması hususunda hassasiyet gösterilmesi,
103. Başta TEM İfade Alma Odası olmak üzere ziyaret edilen tüm birimlerin İfade Alma Odalarının, Avukat Görüşme Odalarının ve Teşhis Odalarının yeterli ve bağımsız olmadığı, bu odaların aynı zamanda başka amaçlar için de kullanıldığı görülmüştür. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (AİÖK)'ne göre avukata erişim hakkı polis gözetimi altında tutulan bireylerin üç temel hakkından biridir.³ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 21. maddesinde⁴ de yer aldığı üzere her kolluk biriminde görüşme için uygun şartlara sahip Avukat Görüşme Odası bulunmalıdır. Aynı yönetmeliğin 25. maddesinde⁵ ise standartlara uygun bağımsız bölümlerin İfade Alma Odası olarak kullanılması gerektiği yer almaktadır. İlgili uluslararası ve ulusal mevzuat hükümleri doğrultusunda Bütçe imkânları da göz önüne alınarak standartlara uygun bağımsız bölümlerin İfade Alma Odası ve Avukat Görüşme Odası ve Teşhis Odası olarak kullanılması,
104. TEM birimindeki Teşhis Odası'nda oturmak için sandalye, benç ya da koltuk gibi herhangi bir ürünün yer almadığı, engelli bireyler de göz önüne alınarak Teşhis Odasında yeteri kadar oturma yerlerinin tesis edilmesi,

3 Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (AİÖK) polis gözetimi altında tutulan bireylerin üç temel hakkına özellikle önem vermektedir. Bu haklar; söz konusu kişinin gözaltı durumunu istediği bir üçüncü tarafa bildirme hakkı, avukata erişim hakkı ve (polis yetkilileri tarafından çağırılan doktorun yaptığı tıbbi muayeneye ek olarak istediği bir doktor tarafından tıbbi muayene hakkıdır. AİÖK' nin görüşüne göre bu haklar, söz konusu hukuki sistemde nasıl tanımlanırsa tanımlansın (yakalama, tutuklama, vs.) Özgürlüğünden mahrum edilme durumunun başlangıcından itibaren uyulması gereken, gözaltındaki kişinin kötü muameleye maruz kalmasını önleyecek üç temel koruyucu mekanizmadır. (Genel Rapordan alıntı [CPT/Inf (92) 3]; 36. Paragraf)

4 Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 21. maddesi şu şekildedir: "Şüpheli veya sanık vekâletname aranmaksızın müdafî ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafî ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz. Müdafî ile görüşmesinden önce ve görüşmesi sırasında, talebi hâlinde yakalanan kişiye kalem ve kâğıt verilir. Soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla ve yakalanan kişi isterse, vekâletname aranmaksızın en çok üç müdafî ifadede hazır bulunabilir. Her kolluk biriminde görüşme için uygun şartları haiz görüşme odası ayrılır."

5 Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 25. maddesi şu şekildedir: "Nezarethaneler en az 7 metrekare genişliğinde, 2,5 metre yüksekliğinde ve duvarlar arasında en az 2 metre mesafe olacak şekilde düzenlenir. Yeterli doğal ışıklandırma ve havalandırma imkânları sağlanır. Ancak, şüpheli sayısının çokluğu sebebiyle nezarethane imkânlarının yetersiz olması durumunda, nezarethaneler için öngörülen fiziki şartlara sahip başka yerler de kullanılabilir. Nezarethanelerde gözaltına alınan kişilerin yatmaları ve oturmaları için yeteri kadar sabit ve dayanıklı oturma yerleri bulundurulur. Mevsim ve gözaltı yerlerinin maddî şartları da dikkate alınarak, geceyi gözaltında geçirecek şahıslar için yeterli miktarda battaniye ve yatak temin edilir. Tuvalet, banyo ve temizlik ihtiyaçlarının giderilmesi için gerekli tedbirler alınır. Nezarethane girişine, onaylanmış nezarethane talimatı asılır. İç ve dış emniyeti sağlanmış, özel surette hazırlanmış, teknik donanımlı, bağımsız yerlerin ifade alma odası olarak kullanılmasına özen gösterilir. Mevcut nezarethane ve ifade alma odalarının standartlara uygun hâle getirilmesi bütçe imkânları çerçevesinde sağlanır."

105. Ziyaret edilen tüm Birimler ve Polis Merkezlerinin Nezarethane kısmında engelli tuvaletinin bulunmadığı, Nezarethanede tutulan engelli bireylere Birimlerin ve Polis Merkezlerinin kendi içerisindeki engelli tuvaletlerinin kullandırıldığı görülmüş olup Nezarethane kısımlarında engelli tuvaletinin yer alması gerektiği.⁶
106. TEM biriminde gözaltında bulunan engelli bireyler için engelli rampası, tekerlekli sandalye gibi ürünler bulunmamaktadır. Engelli bireylerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak engelli rampası, tekerlekli sandalye gibi ürünlerin bulundurulması gerektiği,
107. Eyyubiye 50.Yıl Polis Merkezi Amirliği Nezarethanesinin parmaklıklarının kilit bölmesinin tutulanlar açısından güvenli olmadığı, bu bölmenin güvenli hale getirilmesi gerektiği,
108. Eyyubiye 50.Yıl Polis Merkezi Amirliği'nde Teşhis Odasının bulunmadığı, standartlara uygun ve bağımsız bir Teşhis Odasının tesis edilmesi gerektiği,
109. Çocuk Şube Müdürlüğü Nezarethanesinde battaniyelerin temiz olmadığı, koğuşlarda yoğun koku olduğu tespit edilmiş olup temizlik, hijyen ve havalandırma şartlarının⁷ sağlanması gerektiği,
110. Çocuk Şube Müdürlüğü'nde çocuk emanetlerinin muhafaza edildiği ayrı bir muhafaza dolabının bulunmadığı, çocuk emanetleri için ayrı bir muhafaza dolabı kullanılması gerektiği, hususları tavsiye edilmiştir.

6 AİÖK'ne göre Polis nezareti, göreceli olarak kısa sürelidir (veya en azından kısa süreli olmalıdır). Yine de polis hücrelerinde gözaltında kalma kimi temel şartlara uygun olmalıdır. Bütün polis hücreleri temiz, içinde barındığı kişi sayısına uygun büyüklükte ve yeterli derecede aydınlatılmış olmalıdır; tercihen hücrelerde doğal ışık da olmalıdır. Ayrıca hücrelerde dinlenme imkânı ve gece nezarete kalma durumunda olan kişilere temiz şilte ve battaniye verilmelidir. Polis nezaretindeki kişiler mahremiyete uygun şartlarda tuvalet imkânına ve yıkanmak için uygun şartlara sahip olmalıdır. (Genel Rapor'dan alıntı [CPT/Inf (2002) 15] 42. paragraf)

7 Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 25. maddesi, AİÖK Genel Rapor'dan alıntı [CPT/Inf (2002) 15] 42. paragraf

İLAVE GÖRÜŞ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.

i) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.

j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev **İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.**

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK** ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışıya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Tarafı olduğumuz sözleşmelerde de insan onuruna vurgu yapılmakta, işkence ve kötü muamelelerin fiziksel ve ruhsal bakımdan insanda bıraktığı derin acı ve ızdırap olgusu üzerinde durulmaktadır.

Ek İhtiyari Protokolün 20. maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir. Bu yetkiler aynı zamanda 6701 sayılı Kanunla Kuruma verilmiştir.

1-Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yerlere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,

2-Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,

3-Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,

4-Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,

5-Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Kurumun bugüne kadarki Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yaptığı ziyaretler kimi zaman bir suçun soruşturmasını yapan bir savcı, kimi zaman da kurumların fiziki vs yönlerden denetleyen bir müfettiş edasıyla icra edilmektedir. Bu sebeple raporlarda Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır.

“İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer Uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara yansıtarak Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Ayrıca tavsiyeler somut, kısa ve öz olmalıdır. (...şeklindeki uygulama/davranış/tutum işkence/kötü muamele teşkil edebileceği değerlendirildiğinden bu uygulamadan vazgeçilmesi/yeniden gözden geçirilmesi. Tavsiye olunur.)

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyim.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

2020 YILINDA CEZA İNFAZ KURUMLARINA GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER

- 1- VAN M TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
 - 2- MUĞLA E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
 - 3- ŞANLIURFA E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
 - 4- BANDIRMA 1 NOLU T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
 - 5- BANDIRMA 2 NOLU T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

VAN M TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU

2020 / 05

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	Birleşmiş Milletler
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
SEGBİS	Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarına ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği kurumlardan birisidir.
5. Ziyaret heyetinde... yer almıştır.
6. Bu rapor, 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 19/02/2019 tarih ve 76 nolu toplantısında alınan karar kapsamında ve UÖM Birimi Ziyaret Takvimi çerçevesinde 19/09/2019 tarih ve E.762 sayılı Başkanlık Görev Emri ile 26-27 Eylül 2019 tarihlerinde tarihinde habersiz olarak gerçekleştirilen Van M Tipi Ceza İnfaz Kurumu izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
7. Ziyaret, Kurum.² Müdürü ve Kurum 2. Müdürü ile yapılan ilk görüşmeyle başlamıştır. Kurum idarecilerine, yapılan ziyaretin amacı ve kapsamı ile TİHEK'in insan haklarının korunması alanındaki rol ve sorumluluklarına ilişkin detaylı bilgiler verilmiştir. Kurum idaresi yapılan ön görüşme sonrasında rastlantısal yöntemle ve anonimliği sağlayacak şekilde seçilen koğuşlara girilmiş ve burada barınan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bununla beraber, görüşme yapılacak kişiler açısından tutuklu ve hükümlülük durumları ile suç tiplerine göre orantısal denge gözetilmeye çalışılmıştır.

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

2 Bu raporda kullanılan "Kurum" sözcüğü, Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunu ifade etmektedir.

8. Öğleden sonraki bölümde önce koğuş ziyaretleri gerçekleştirilmiş, akabinde ise mutfak, yemekhane, çamaşırhane, berber, terzi, ısı merkezi, görüşme alanları, sağlık servisi, avukat görüşme odası, rehabilitasyon birimi, kütüphane, diş muayene servisi, yumuşak oda, çamaşır yıkama odası, aile görüşme odası, kamera izleme merkezi, tekli koğuş, açık ve kapalı spor salonları gezilerek incelemelerde bulunulmuştur.
9. Ziyaret sırasında TİHEK Heyeti, bazı ortak alanlar hariç toplu olarak görüşme ve incelemeler gerçekleştirmiştir.
10. Kurum idaresi, ziyaret heyeti ile işbirliği içerisinde hareket etmiş, İdarece heyetin bütün birimlere bekletmeksizin erişimi sağlanmıştır. Kurum idaresi, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla izole görüşmeler yapılabilmesi için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır.

B. VAN M TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

11. Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Van şehir merkezinde yer almaktadır.
12. Kurum kampüs tarzı bir yapılanmada olmasa da, Kurum arsasının içerisinde ek bina mahiyetinde olan Jandarma Bölük Komutanlığı, ziyaret kabul binası ve lojmanlar da yer almaktadır.
13. Kurumda ağırlıklı olarak uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti ile kaçakçılık suçlarından tutuklu ve hükümlü olanlar barınmaktadır. Kurumda terör suçundan tutuklu ve hükümlü özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmamaktadır.
14. Van'da 2011 yılının Ekim ayında gerçekleşen deprem sonrasında hasar gören Kurum Binası onarılmış, ayrıca tüple bağlantı sağlanan yeni eklemeler yapılmıştır.

2. KURUMUN FİZİKSEL KOŞULLARI

15. Kurum, 192 Pafta, 690 Ada ve 58 Parselde kayıtlı toplam 57.200 metrekarelik arsanın, 12.800 metrekarelik kısmı üzerinde kurulmuştur. Ayrıca ek hizmet binaları olan Jandarma Bölük Komutanlığı hizmet binası 985 metrekare, ziyaret kabul hizmet binası 525 metrekare, lojmanlar ise 1506 metrekare alan üzerine kuruludur.
16. Kurumun kapasitesi yumuşak oda dâhil 1154 kişidir.
17. Kurumda, 16 kişilik 4 adet koğuş, 14 kişilik 59 adet koğuş, 12 kişilik 20 adet koğuş, tek kişilik 22 adet oda ve tek kişilik 2 adet yumuşak oda bulunmaktadır.
18. Koğuş pencereleri havalandırma bahçelerine açılmakta olup, pencerelerde parmaklık bulunmamaktadır.
19. Kurumda koğuşlar dışında avukat görüş odaları, SEGBİS odaları, kapalı görüş yerleri, açık görüş alanları ve telefonla görüşme alanları, yemekhane, çamaşırhane, kütüphane, kamera kayıt odası, revir, idari bölümler bulunmaktadır. Kurum içinde diş hekiminin ayrı muayenehanesi bulunmaktadır.
20. Kurumdaki her koğuşta tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Her hükümlü ve tutuklu için mevsimine uygun örtünme eşyası ve dolap mevcut olup, ayrıca her koğuşa Kurum müdürlüğü tarafından

buzdolabı ve televizyon verilmektedir. Ziyaret esnasında gezilen bazı koğuşlarda kalan mahpusların ihtiyacına göre masa ve sandalye bulunduğu görülmüştür.

21. Koğuş kapılarının üzerinde kapıyı açmadan koğuşun içini görmeyi sağlayacak ve mahremiyeti bozmayacak şekilde ufak bir pencere bulunmaktadır.
22. Kurumun içme suyu şehir şebeke hattından karşılanmaktadır. Ancak su, Kurumun arıtma sisteminden geçirilerek koğuşlara vermektedir. İsteyenler kurum kantininden su satın alabilmektedir.
23. Kurumda çamaşırhane hizmeti verilmektedir.
24. Kurumun iç ve dış gözetimi 24 saat kayıta bulunan güvenlik kameraları ile yapılmaktadır. Kurumda kameraların görüş alanı dışında kalan kör nokta bulunmamaktadır.
25. Kurumda hem açık hem de kapalı spor alanları bulunmaktadır.
26. Kurumunda içinde olduğu kampüs içerisinde bir ısı merkezi bulunmakta olup, tüm kampüsün ısıtılması doğalgaz kazanlı kalorifer sistemi ile buradan sağlanmaktadır. Koridor ve ortak alanlarda da petekler bulunmaktadır.
27. Kurumda, engellilerin yaşamını kolaylaştıracak eğimli rampa ve ayrı giriş kapısı mevcuttur.
28. Kurumda her hükümlü ve tutuklu için kişi başı 50 litre sıcak su verilmekte olup, hükümlü ve tutuklu koğuşlarına sıcak su her gün sabah 06:00 'da verilip, akşam 19:00 'da kapatılmaktadır.

3. KURUM PERSONELİ

29. Kurumda ziyaret tarihi itibarıyla 245 personel görev yapmaktadır. Kurumda 1 Kurum müdürü, 3 Kurum 2'nci müdürü, 1 idare memuru, 1 sayman, 3 psikolog, 1 sosyal çalışmacı, 4 infaz koruma baş memuru, 203 infaz ve koruma memuru, 1 öğretmen, 2 bilgisayar işletmeni, 6 cezaevi kâtabi, 8 şoför, 1 ambar memuru, 4 teknisyen, 2 aşçı, 3 sağlık memuru ve 1 hizmetli bulunmaktadır.
30. Personelin 1'i ilköğretim, 67'si ortaöğretim, 53'ü ön lisans, 111'i lisans, 13'ü yüksek lisans mezunudur.
31. Kurum personelinin 101'i sözleşmeli, 144'ü kadroludur.
32. Kurum personelinin cinsiyet dağılımı ise 221 erkek ve 24 kadın şeklindedir.
33. Kurumda görev yapan personeller Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne hazırlanan yıllık eğitim planı dâhilinde beş farklı ilde bulunan Personel Eğitim Merkezlerinde eğitime tabi tutulmaktadır.
34. Göreve başlayan her personele eğitim merkezlerince insan hakları eğitimi ile işkence ve kötü muamele yaşağına ilişkin eğitimler verilmektedir.
35. Göreve başlayan her personele eğitim merkezlerince hassas gruplara yaklaşımları konusunda eğitimler verilmektedir.
36. Kurumda görev yapan personel gündüz ve dörtlü vardiya sistemine göre çalışmaktadır. Gündüz personeli hafta içi 08:00-17:00 saatleri arasında, vardiya personeli ise dörtlü vardiya sistemine göre (12/24-12/48) çalışmaktadır.
37. Kurum personeli ile ilgili şikâyetler idareye bildirilmektedir.

4. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

38. Kurumda ziyaret tarihi itibarıyla 842'si hükümlü, 537'si tutuklu ve 275'si hükümlü olmak üzere toplamda 1654 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmaktadır.
39. Kurumda 5 engelli özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmaktadır.
40. Kurumda engellilere özgü bir koğu bulunmamaktadır. Ancak koğuşlar sigara içilen ve içilmeyen olarak ayrılmıştır.
41. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 16. maddesi 1, 2 ve 6. fıkraları.³ kapsamında hastalığı nedeni ile hapis cezasının ertelenmesi kararı verilebilmesi ile ilgili olarak kişinin cezaevine kabulü gerçekleştiikten sonra kurum hekimi tarafından genel fiziki muayenesi yapılmaktadır. Muayene yapan hekimin hazırladığı sağlık raporu ile kişinin kurumda kalıp kalamayacağına ilişkin ilk tespit yapılmaktadır. Söz konusu rapor doğrultusunda özgürlüğünden mahrum bırakılanın hastaneye sevki sağlanmaktadır. Hastanede Sağlık Heyeti işlemleri tamamlandıktan sonra özgürlüğünden mahrum bırakılanlar haklarında sağlık kurulu raporu düzenlenmektedir. Düzenlenen sağlık kurulu raporuna istinaden özgürlüğünden mahrum bırakılanların adli tıba sevki sağlanmaktadır. Düzenlenecek adli tıp raporuna istinaden hükümlü ve tutukluların ceza tehiri işlemleri ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından sonuçlandırılmaktadır. Ceza tehiri işlemi, mahpusun toplum güvenliğini tehlikeye düşürecek olması halinde savcılık kararı ile iptal edilebilmektedir. Ağır hasta tutuklu ve hükümlülerle ilgili olarak, Adli Tıp Kurumu'nca düzenlenen ya da Adalet Bakanlığı'nca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adli Tıp Kurumu'nca onaylanan raporda cezanın infazının geri bırakılmasına dair karar verilmesi halinde, infazın yapıldığı yer Cumhuriyet Başsavcılığınca, infazın ertelenmesinin toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturup oluşturmayacağı kıstası değerlendirilerek sonuca varılmaktadır. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından uygun görülmemesi durumunda kişilerin cezası ertelenmemektedir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. ŞİKÂYET VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ

42. Yapılan gözlem ve görüşmeler neticesinde özgürlüğünden mahrum bırakılanların hem talep hem de şikâyetlerini idareye hem yazılı olarak hem de şifahen iletebildiği tespit edilmiştir.
43. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep ve şikâyetlerinin idare tarafından usulüne uygun olarak incelendiği ve bunların sonuçlara ilişkin gerekli bilgilendirme yapıldığı görülmüştür.
44. Kurumda hükümlü ve tutuklular tarafından yazılan dilekçeler hafta içi her gün sabah sayımı ile birlikte toplanmaktadır. Toplanan dilekçeler sorumlu baş memurluk tarafından birimlere göre

3 Madde 16- (1) Akıl hastalığına tutulan hükümlünün cezasının infazı geriye bırakılır ve hükümlü, iyileşinceye kadar Türk Ceza Kanunu'nun 57'nci maddesinde belirtilen sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınır. Sağlık kurumunda geçen süreler cezaevinde geçmiş sayılır.

(2) Diğer hastalıklarda cezanın infazına, resmî sağlık kuruluşlarının mahkûmlara ayrılan bölümlerinde devam olunur. Ancak bu durumda bile hapis cezasının infazı, mahkûmun hayatı için kesin bir tehlike teşkil ediyorsa mahkûmun cezasının infazı iyileşinceye kadar geri bırakılır.

(6) Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen mahkûmun cezasının infazı üçüncü fıkrafta belirlenen usule göre iyileşinceye kadar geri bırakılabilir.

ayrılıp birimlerden sorumlu Kurum 2'nci müdürlerine onaylatılarak ilgili birimlere dağıtılmaktadır. Dilekçeler genel olarak sağlık, infaz, eğitim, psikolog ile görüşme konularını içermektedir.

45. Hakkında şikâyet bulunan personel ile ilgili olarak ise, idari soruşturma yürütülen 2 personel hakkında Kurum Disiplin Kurulu tarafından ceza verilmesine dair karar verildiği, 1 personel hakkında adli soruşturmanın devam ettiği tespit edilmiştir.
46. Kurum idarecilerinin belli aralıklarla koşulları ziyaret ettiği ve özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet ve taleplerini doğrudan aldığı görülmüştür.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR

47. Heyetimiz tarafından yapılan inceleme ve gözlemler neticesinde Kurumun hem dış hem de iç fiziki yapısının genel anlamda iyi olduğu tespit edilmiştir.
48. Isınma, güneş ışığı alma, rutubet, boya veya sıva dökülmesi, alt yapı problemi gibi konularda sistematik ve Kurumda sunulan hizmetin kalitesini etkileyecek bir sorun tespit edilmemiştir.
49. Hem içme hem de kullanım suyunun genel olarak iyi ve yeterli olduğu, içme suyuna ilişkin arıtma sisteminin verimli olarak kullanıldığı görülmüştür.
50. Sıcak suya erişim konusunda yaygın bir sorun tespit edilmemiştir.
51. Ranza, yatak, nevresim, dolap, buzdolabı, televizyon gibi özgürlüğünden mahrum bırakılanların sürekli olarak ihtiyaç duyduğu araçların standartlara uygun olduğu gözlenmiştir.
52. Kamera sisteminin tüm Kurumu görecektek şekilde yerleştirildiği ve kayıtların bellek imkânları dâhilinde 2-6 ay süre ile muhafaza edildiği görülmüştür.
53. Koşu temizliğinin özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca yapıldığı, yapılan temizliğin idare tarafından denetlendiği ve aksayan yönlerinin giderildiği, Kurumun diğer bölümlerinin temizliği iyi halli hükümlü ve istekli tutuklular tarafından görevli memurlar nezaretinde yapıldığı, genel temizlik ve muhtaç kişilerin bakım ve temizliği için gerekli malzemelerin Kurum idaresi tarafından temin edildiği, bunun yanında kişisel temizlik malzemelerini kantinden de temin edilebildiği görülmüştür.
54. Kurumun özel bir şirketten hizmet satın alması yöntemiyle her ay düzenli olarak ilaçlandığı tespit edilmiştir.
55. Yemeklerin miktar ve çeşitliliği ile ilgili bir sorun tespit edilememiştir. Yemeklerin iâşe bedelleri ile sınırlı olmak koşuluyla iyi kalitede ve hijyenik olarak sağlanmaya çalışıldığı görülmüştür.
56. Kurumda, sanayi tipi çamaşır makineleriyle çamaşır yıkama hizmeti sunulduğu görülmüştür. Bu konuda heyetimiz tarafından herhangi bir sorun tespit edilememiştir.
57. Kurumda bulunan iş yurdunda toplamda 64 özgürlüğünden mahrum bırakılanın çalıştırıldığı gözlenmiştir.
58. Hafta içi okula giden çocuklarıyla hafta sonu görüşmek isteyen özgürlüğünden mahrum bırakılanların bu yöndeki taleplerinin personel ve teknik imkânsızlıklar nedeniyle reddedildiği tespit edilmiştir. Bu durum idare tarafından da kabul edilmiştir.

59. Kurumda kapasitenin üstünde özgürlüğünden mahrum bırakılanın barındığı görülmüştür. Kurumdaki kalabalıklaşmanın kendi başına üzerinde durulması gereken bir sorun olmasının yanı sıra şikâyet edilen başka birçok problemin de kaynağı durumunda olduğu görülmüştür.

3. PERSONEL VE YÖNETİM

60. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmeler ve yapılan gözlemler neticesinde hem idari düzeydeki Kurum personelinin hem de infaz koruma memur ve baş memurlarının özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ilişkilerinde gerekli özen ve itina gösterdikleri anlaşılmıştır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla doğrudan temas halinde olan infaz koruma memur ve baş memurlarının insan onuru ile bağdaşmayacak tutum ve davranışlardan kaçındığı özellikle ifade edilmiştir. Ziyaret esnasında başta infaz koruma memurları olmak üzere Kurum personelinin çalışma koşullarının zorluğuna dair sıklıkla şikâyetler ve talepler dile getirilmiştir.
61. Yapılan görüşme ve gözlemler neticesinde Kurum personelinin insan haklarına ilişkin gerekli eğitim ve donanımına sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca alınan eğitimler kapsamında edinilen bilgi ve tecrübenin mesleğin icrası sırasında genel olarak kullanıldığı ve bunun özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla iyi ilişkiler geliştirilmesini kolaylaştırdığı görülmüştür.
62. İnfaz koruma memuru dışındaki Kurum personelinin de özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla ilişkilerinde insan onuru ile bağdaşmayacak eylem ve tutum içerisinde olmadığı görülmüştür.
63. Kuruma girişte yapılan ilk arama esnasında insan onuru ile bağdaşmayan muamele konusunda herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmeler neticesinde de arama esnasında gerekli ihtimamın gösterildiği ifade edilmiştir.
64. Kuruma girişte özgürlüğünden mahrum bırakılanların Kurumda kaldığı sürece uyması gereken sorumluluklar ile sahip oldukları haklar konusunda yeterli düzeyde bilgilendirilmediği görülmüştür.

4. SAĞLIK HİZMETLERİ

65. Kurumda sağlık hizmetleri, bu hizmet için ayrılmış müstakil alanlarda sunulmaktadır. Dış muayenesi için ayrılmış özel bir alan bulunmaktadır.
66. Kurumda Van İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen 1 aile hekimi haftanın üç günü (Pazartesi, Salı ve Perşembe) muayene hizmeti sunmaktadır. Kurumun sağlık biriminde 3 adet sağlık memuru görev yapmaktadır. Mesai saatleri dışında vardiya personelinden bir infaz koruma memuru sağlık biriminde görev yapmaktadır. Yapılan görüşme ve gözlemler neticesinde aile hekimi tarafından sunulan muayene hizmetleri konusunda herhangi bir sorun veya şikâyet tespit edilememiştir.
67. Kurumda bulaşıcı hastalara gerekli özenin gösterildiği ve bulaşıcı hastalara tanılarına göre tetkik ve tedavilerinin yerine getirildiği; bulaşıcı ve taşıyıcı durumlarına göre bulaşıcı hastalara tedavileri bitene kadar uzman doktor tarafından alınan raporla tek kişilik odaya alındığı; scabies (uyuz), tüberküloz vb. durumlarında hastaların bekletilmeksizin hastaneye gönderildiği ve tedavi bitimine kadar takibi yapılarak, Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü Sağlık İşlemleri Bürosuna bilgi verildiği görülmüştür.

68. Kurumda her yıl düzenli olarak Van Sağlık İl Müdürlüğü Verem Savaş Dispanseri tarafından verem taraması yapıldığı tespit edilmiştir.
69. Kurumda kronik hastalığı bulunan mahpuslar için gerekli tedavi ve tetkiklerin yapıldığı, kronik hastalara kurum doktoru tarafından ilaçların reçete ile verildiği, hastaların hastalık gruplarına göre poliklinik takiplerini yapıldığı ve kronik hastalara hastalık durumlarına göre ceza tehir işlemi yapılabildiği tespit edilmiştir.
70. Kurumda ilaç temini süreci ise şu şekilde gerçekleşmektedir: Hastanelerde yapılan muayeneler sonucu yazılan reçeteler eczaneye gönderilmekte ve ilaçlar eczaneden temin edilerek, yapılan kontroller sonucu mahpuslara elden imza karşılığı teslim edilmektedir. İlaç temini konusunda bir sorun ya da şikâyet mevzubahis olmamıştır.
71. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların hastaneye sevk taleplerinin Kurumun doktorunun kararına sıraya göre gerçekleştiği, acil durumu olanların sırada önceliğe sahip olduğu görülmüştür. Hastaneye sevklerle ilişkin listeler, bir gün öncesinden sevk işleminden sorumlu jandarma personeli ile paylaşılmaktadır.
72. Kurumda dış sağlığı hizmetleri, il sağlık müdürlüğü tarafından görevlendirilen dış hekimi tarafından sürdürülmeye çalışılmaktadır. Ancak yapılan görüşme ve incelemelerde hem görevlendirme işlemlerinde hem de görevlendirilen dış hekiminin göreve devam etmesinde eksiklikler ve aksaklıklar olduğu görülmüştür. Bu durum, Kurum idaresi ile yapılan görüşmelerde de idare tarafından teyit edilmiştir.

5. PSİKO-SOSYAL HİZMETLER

73. Kuruma yeni gelen özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla ilk 3 gün içinde görüşüldüğü, bu görüşmede özgürlüğünden mahrum bırakılanın bedensel yapısı, kendisi ve ailesi ile ilgili demografik bilgiler, varsa daha önce yaşadığı psikolojik rahatsızlıkları ve gördüğü tedaviler, herhangi bir madde bağımlılığı olup olmadığı gibi bilgilerin alındığı görülmüştür.
74. Yapılan ilk görüşmede ayrıca, özgürlüğünden mahrum bırakılanların psiko-sosyal hizmetlerden nasıl yararlandırılacağına ilişkin bilgilendirildiği gözlenmiştir.
75. İlk görüşmeden sonra genellikle ilk 1 ay içinde daha derinlemesine olmak üzere ikinci bir görüşme yapıldığı ve bu görüşmede kişinin kendisini nasıl değerlendirdiği, geçmişe ve geleceğe ait duygu düşünce ve planları, kaygı ve korkuları, çevresine, ailesine, otoriteye, suçuna ilişkin duygu düşünceleri ile kuruma girişinden sonraki düşünce ve değerlendirmeleri ile ilgili bilgilerin alındığı ve kaydedildiği görülmüştür. Bu görüşmelerden çıkan sonuçlara göre özgürlüğünden mahrum bırakılanlara bireysel ya da grup terapileri uygulandığı tespit edilmiştir.
76. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde psiko-sosyal hizmetlerden yararlanma konusunda herhangi bir sorun yaşanmadığı, bu yöndeki taleplerin genel olarak olumlu karşılandığı ifade edilmiştir.

6. EĞİTİM HİZMETLERİ VE SOSYAL-KÜLTÜREL HİZMETLER

77. Kurumda eğitim ve öğretim hizmetleri, ilgili mevzuat çerçevesinde Adalet Bakanlığı ve Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü tarafından diğer kamu kurum ve kuruluşları ile yapılan işbirliği protokolleri çerçevesinde, Kurum eğitim servisi tarafından yürütülmektedir.

78. Eğitim servisinde, 1 kadrolu öğretmen ve 2 infaz koruma memurunun görevlendirildiği tespit edilmiştir.
79. Kurumda sunulan eğitim faaliyetlerinin derslik, iş ve meslek atölyeleri, hobi atölyeleri, kütüphane ve çok amaçlı salon gibi alanlarda gerçekleştirildiği görülmüştür.
80. Kurumda sunulan eğitim ve sosyal- kültürel faaliyetlerin genel listesi aşağıdaki gibidir.

Temel Eğitim Faaliyetleri

- Okuma-Yazma 1. Kademe Eğitim Kursları
- Okuma-Yazma 2. Kademe Eğitim Kursları
- Açık Öğretim Ortaokulu

Orta ve Yüksek Öğretim Faaliyetleri

- Açık Öğretim Lisesi
- Örgün Eğitim
- Öğrenci Seçme Sınavları (TYT, AYT vb.)
- Açık Öğretim Fakültesi
- Yüksek Öğretim Çalışmaları
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi ve Milli Eğitim Bakanlığınca Yapılan Sınavlar

Kurs Faaliyetleri

- İş ve Meslek Eğitim Kursları o Sosyal ve Kültürel Kurslar

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri

Kütüphane Faaliyetleri

Sosyal ve Kültürel Faaliyetler

- Konferans ve Seminerler
- Bilgi Yarışması
- Belirli Gün ve Haftalar
- Tiyatro o Konser
- Sergi

Sportif Faaliyetler

81. Kurumda bulunan hükümlü ve tutuklulardan öğretim çağı dışında kalmış olup; okuma yazma bilmeyen veya yetişkin II. kademe eğitimi başarı belgesi bulunmayan her hükümlü ve tutuklu eğitime tabi tutulduğu, mevzuat hükümlerine göre Kurumda bulunan hükümlü ve tutuklulardan okuma-yazma bilmeyen, 65 yaş altında olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların açılmakta olan kurslara alındığı görülmüştür.
82. Kurumda açık öğretim lisesi veya açık öğretim fakültesine devam etmek için gerekli kolaylıkların sağlandığı ve bu konudaki duyuruların yapıldığı görülmüştür.
83. Ölçme ve Yerleştirme Merkezi ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan bütün sınavlara başvuru için gerekli imkân ve kolaylıkların sağlandığı gözlenmiştir.

84. Kurumda hem iş ve meslek edindirmeye hem de sosyal aktivite amaçlı kursların düzenlendiği görülmüştür. Bu kurslar Tuşba Halk Eğitim Müdürlüğü ile koordineli olarak yürütülmektedir.
85. Kurumda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri; Adalet Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında imzalanan 13.04.2001 gün ve Eğt. Br. 12/5–50 sayılı protokolü gereğince, Van İl Müftülüğü tarafından görevlendirilen 2 cezaevi vaizi tarafından koğuşlara girilmek suretiyle verilmektedir.
86. Kurumda 6124 adet kitabın yer aldığı zengin ve kullanışlı, modern bir kütüphanenin olduğu görülmüştür. Kurumun kütüphanesi, iyi uygulama örneği olabilecek nitelikte görülmüştür.
87. Kurumda özgürlüğünden mahrum bırakılanların sosyal ve kültürel yönden kendilerini geliştirebilmeleri ve farklı alanlarda farklı insanlardan bilgi paylaşımına erişebilmeleri amacıyla çeşitli konularda konferanslar ve bilgi yarışmaları düzenlendiği, özgürlüğünden mahrum bırakılanların moral gücünü yükseltmek amacıyla tiyatro, sinema etkinlikleri düzenlendiği, yılbaşı, dini bayramlar, belirli gün ve haftalar gibi toplum tarafından önemli görülen kutlamalar, bayramlaşmalar yapıldığı tespit edilmiştir.
88. Kurumda belli aralıklarla (genellikle 3 ayda bir) konser etkinliklerinin tertip edildiği görülmüştür.
89. Dönüşümlü olarak her hafta çok amaçlı salonda ve halı sahada yapılan sportif faaliyetlere düzenlenen program dâhilinde gruplar halinde katılma imkânı bulunduğu, özgürlüğünden mahrum bırakılanların sportif faaliyetlerini devam ettirebilmesi için çok amaçlı salona çıkmadıkları zamanlarda da, koğuş havalandırma alanlarında etkinlik yapabilmesi amacıyla tüm koğuşlara voleybol filesi basketbol, voleybol ve futbol topu verildiği, iklim ve hava koşullarına bağlı olarak futbol ve voleybol turnuvaları düzenlendiği görülmüştür.

D. TAVSİYELER

1. VAN M TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

90. Çocukları hafta içi okula giden özgürlüğünden mahrum bırakılanların telefonla hafta sonu görüşme talepleri teknik nedenler ve personel eksikliği nedeniyle Kurum tarafından kabul edilmemektedir. İnsani yönü ağır basan bu talebin imkânlar ölçüsünde karşılanması hususunda azami hassasiyet gösterilmesi,
91. Kuruma ilk geliş sırasında özgürlüğünden mahrum bırakılanlara hak ve sorumluluklar konusunda yeterli bir bilgilendirme yapılmadığı görülmüştür. Kuruma adaptasyonun kolaylaştırılması ve özgürlüğünden mahrum bırakılanların hak ve sorumluluklarını öğrenmesi açısından olması gereken bilgilendirmenin⁴ yapılması,
92. Kurumda dış sağlığı hizmetleri, il sağlık müdürlüğü tarafından görevlendirilen dış hekimi tarafından sürdürülmeye çalışılmaktadır. Ancak yapılan görüşme ve incelemelerde hem görevlendirme işlemlerinde hem de görevlendirilen dış hekiminin göreve devam etmesinde eksiklikler ve aksaklıklar olduğu görülmüştür. Bu durum, Kurum idaresi ile yapılan görüşmelerde

4 Avrupa Cezaevi Kuralları, "Kuruma kabulde ve daha sonra gereken sıklıkta, tüm mahpuslar anlayacakları bir dilde yazılı ve sözlü olarak cezaevi disiplinini sağlayan düzenlemeler ile cezaevindeki hakları ve yükümlülükleri hakkında yazılı ve sözlü olarak bilgilendirilmelidir." m. 31.

de idare tarafından teyit edilmiştir. Bu nedenle devletin sorumluluğu olan bu sorunun⁵ giderilmesi için düzenli dış tedavisi hizmetinin sağlanması,

2. ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE YÖNELİK TAVSİYELER

93. Kurumda kapasitenin üstünde özgürlüğünden mahrum bırakılanın barındığı görülmüştür. Kurumdaki kalabalıklaşmanın kendi başına üzerinde durulması gereken bir sorun olmasının yanı sıra şikâyet edilen başka birçok problemin de kaynağı durumunda olduğu görülmüştür. Bu nedenle kalabalıklaşmayı önleyecek tedbirlerin ve çözümlerin sağlanması⁶ hususları tavsiye edilmektedir.

5 Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Nelson Mandela Kuralları) "Mahpuslara sağlık hizmeti sağlanması, devletin sorumluluğudur. Mahpuslar, topluma sağlanan mevcut sağlık standartlarından aynı şekilde yararlanır ve hukuki statülerine dayalı ayrımcılık olmaksızın, gerekli sağlık hizmetlerine ücretsiz erişime sahip olurlar." m. 24.

6 AİHM, "must take measures to improve the problem of widespread overcrowding in prisons". Press Release. ECHR 077(2015), s.3., Avrupa Cezaevi Kuralları m.18/4 "...Ulusal hukuk bu asgari standartların cezaevlerinin aşırı kalabalıklaşması nedeniyle ihlal edilmelerini önleyecek mekanizmalar sağlamalıdır."

İLAVE GÖRÜŞ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.

ı) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.

j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev **İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.**

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK** ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışıya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Tarafı olduğumuz sözleşmelerde de insan onuruna vurgu yapılmakta, işkence ve kötü muamelelerin fiziksel ve ruhsal bakımdan insanda bıraktığı derin acı ve ızdırap olgusu üzerinde durulmaktadır.

Ek İhtiyari Protokolün 20. maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir. Bu yetkiler aynı zamanda 6701 sayılı Kanunla Kuruma verilmiştir.

1-Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yerlere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,

2-Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,

3-Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,

4-Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,

5-Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Kurumun bugüne kadarki Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yaptığı ziyaretler kimi zaman bir suçun soruşturmasını yapan bir savcı, kimi zaman da kurumların fiziki vs yönlerden denetleyen bir müfettiş edasıyla icra edilmektedir. Bu sebeple raporlarda Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır.

“İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara yansıtarak Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Ayrıca tavsiyeler somut, kısa ve öz olmalıdır. (“...şeklindeki uygulama/davranış/tutum işkence/kötü muamele teşkil edebileceği değerlendirildiğinden bu uygulamadan vazgeçilmesi/yeniden gözden geçirilmesi tavsiye olunur.”)

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyim.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**MUĞLA E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ
KURUMU ZİYARETİ RAPORU**

2020 / 07

A. GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Muğla E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”; sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK; kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasının (ı) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede, aynı maddenin (j) bendinde kurumun mahpus ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmektedir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, 01.10.2019 tarihli TİHEK Başkanlık görev emri üzerine, 07.10.2019 tarihinde Muğla E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna¹ habersiz bir ziyaret düzenlenmiştir.
4. Ziyaret heyeti, ...dan oluşmuştur.

B. MUĞLA E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

5. Muğla E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu 1986 yılında hizmete açılmıştır. Açık bölümü daha önce Ula K-1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu iken Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 02.04.2008 tarih ve 29526 sayılı oluru ile kapatılmış, aynı tarihte Muğla E Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumu'nun açık bölümü olarak hizmete açılmıştır. Açık kısmı 2014 yılı itibariyle kapatılmıştır Kurum, il merkezinin kuzeydoğusunda Düğerek Mahallesi'nde yer almaktadır. Muğla E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Muğla Adliyesine ve merkeze 7 km. mesafede bulunmaktadır. Kurumda 12’si tek kişilik olmak üzere toplamda 72 adet koğuş bulunmaktadır. Kurumda bulunan koğuşların alanları 200 m², 58 m², 45 m², 30 m² ve 9 m² olarak değişkenlik göstermektedir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

6. Kurum arttırılmış kapasitesi 728 kişidir. Ziyaret tarihi itibariyle kurumda 1294 mahpus bulunmaktadır.
7. Kurumda 7 engelli mahpus bulunmaktadır.
8. Annesi yanında kalan 7 çocuk bulunmaktadır. Kadın mahpus sayısı 67, çocuk mahpus sayısı ise 7’dir.

1 Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

3. KURUM PERSONELİ

9. Kurumda görev yapan sivil personel ve gündüzde görev yapan üniformalı personelin mesaipleri 08.00-17.30 saatleri arasındadır. Vardiyada görev yapan personel ise 08.30-20.00 / 20.00-08.30 saatleri arasında görev yapmaktadır.
10. Kurumda fiilen görev yapan 214 personelin meslek grubu, unvanlarına göre dağılımı şu şekildedir:

Kurum Müdürü	1
Kurum İkinci Müdürü	3
İdare memuru	1
Muhasebe Yetkilisi	Münhal
Sayman	1
Diş hekimi	1
Doktor	Münhal
Öğretmen	2
Psikolog	3
Sosyal çalışmacı	1
İnfaz ve koruma baş memuru	5
İnfaz ve koruma memuru	172
Sağlık memuru	4
Teknisyen	4
Bilgisayar İşletmeni	3
Ambar Memuru	1
Aşçı	2
Şoför	6
Kaloriferci	1
Memur	2
Hizmetli	1
Toplam	214

11. Kurumda görev yapan 214 personelin 98'i ortaöğretim, 116'sı ise lisans veya ön lisans mezunudur.
12. Kurumda görev yapan personelin tamamının meslek içi eğitim aldığı ve halen almaya devam ettiği idarece iletilen bilgi yazısında belirtilmiştir. Bu eğitimlerin konu başlıkları ise şu şekildedir; infaz ve koruma memuru yetiştirme eğitimi, firar önleme eğitimi, mesleki müdahale teknik eğitimi, motivasyon eğitimi, teknik hizmetler birim eğitimi, vardiya personeli eğitimi, yetişkin BİSİS eğitimi, teknik uyum eğitimi, personel destek programı eğitimi, bilgisayar kullanımı temel eğitimi, acil durumlara müdahale ve kriz yönetimi eğitimi, infaz ve koruma başmemurluk birimi eğitimi, kurumsal strateji geliştirme eğitimi, ARDIÇ eğitimi, öfke kontrolü eğitimi.
13. Kurum personellerine yönelik insan hakları eğitimi ile işkence ve kötü muameleye karşı hizmet içi eğitim verilmemiş olduğu belirtilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

14. Ziyaret öncesinde heyetimiz, Kurum ve Ulusal Önleme Mekanizması hakkında ceza infaz kurumu yönetimine bilgi vermiş, Kurum müdürü ile görüşerek İnfaz Kurumu hakkında genel bilgiler almıştır. İki gün süren ziyaret sürecinde, koşullarda, ya da kurumun çeşitli bölümlerinde bulunan mahpuslarla kurum görevlileri bulunmaksızın görüşme yapılarak bu kişilerin şikâyet ve talepleri dinlenmiştir. Sonrasında ziyaret heyeti tarafından aktivite alanları, revir, psiko-sosyal servis, açık ve kapalı görüş alanları ile diğer ortak alanlar incelenmiş ve akabinde ziyaret sonlandırılmıştır.

1. ŞİKÂYET VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ

15. İşlevsel şikâyet prosedürleri kötü muameleyle karşı temel bir güvencedir.² Bu açıdan, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin doğrudan, ailesi tarafından veya yasal temsilcisi tarafından alıkonulma merkezi idaresine ve bağımsız organlara başvuru yapabilmeleri gerekmektedir.
16. Dilekçeler sabah sayımı esnasında her mahpustan blok nöbetçileri tarafından alınmakta, bu dilekçelere blok nöbetçilerince havale işlemi yapıldıktan sonra sorumlu infaz ve koruma baş memuru veya ikinci müdür tarafından kaşelenip ilgili yerlere gönderilmektedir. Dilekçeler, infaz işlemleri, mahkemelerle yapılan yazışmalar, hastane, revir, açık kuruma ayrılma, denetimli serbestliğe ayrılma gibi konuları içermektedir.
17. Günlük 200-250 kadar dilekçe ile çeşitli konularda başvuruların olduğu, görüşme taleplerinin belirli günlerde, istenilen kişi ile gerçekleştirildiği idarece ifade edilmiştir.
18. Kendileri ile görüşme yapılan mahpuslar, genellikle yazdıkları dilekçelere cevap aldıklarını ve idare ile talepleri halinde görüşebildiklerini ifade etmiştir. Yabancı mahpuslar ise dilekçelerine cevap alamadıklarını ifade etmiştir.
19. Son 1 yıl içerisinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla başvuruda bulunan mahpus bulunmadığı, Muğla Cumhuriyet Başsavcılığına adli tahkikat bildirimi sayısının ise 32 olduğu idarenin bilgi yazısında belirtilmiştir.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR**2.1. Genel Bilgiler**

20. CPT'ye göre cezaevlerindeki tutulma şartlarının bütün boyutları CPT'nin görev alanına girmekte; düzenlemelerle ilgili eksikliklerden veya yetersiz kaynaklardan dolayı kötü muamele ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle bir tesisteki genel yaşam kalitesi, CPT açısından oldukça önemlidir. Söz konusu yaşam kalitesi, büyük ölçüde mahkûmlara sunulan faaliyetlere ve mahkûmlar ve personel arasındaki ilişkilerin genel durumuna dayanmaktadır.³
21. Daha önceden kuruma ait su kazanının elektrik ile çalıştırıldığı, ancak bölgesel iklim koşulları nedeni ile kesintilerin olduğu, elektrik ile çalışmayan su kazanı yaptıkları ve böylece kesintilerin yaşanmasını engelledikleri idarece ifade edilmiştir.

2 CPT, Yetişkinler İçin Psikiyatri Kurumlarında Kısıtlama Yöntemleri, CPT/Inf(2017).

3 CPT 2. Genel Rapor, Cezaevleri, [CPT/Inf (92) 3]

22. Kurum binasının 25-30 yıl önce inşa edilmesi nedeni ile mevcut su borularının ihtiyacı karşılayacak durumda olmadığı, bu nedenle haftada ancak iki gün sıcak su verilebildiği ifade edilmiştir.
23. Kurumda işyurtlarında çalışan mahpuslar için her gün bir saat sıcak su verildiği, soğuk su kesintisi olmadığı ifade edilmiştir.
24. Sıcak su verilen saatleri kaçırmamak amacı ile, banyoların sayısının az olmasından ötürü tuvaletlere çekilen duş hortumu ile yıkanıldığı mahpuslar tarafından ifade edilmiştir. Bu nedenle banyo saatlerinde tuvaletler kullanılamamaktadır.
25. Kurumda ziyaret edilen yabancıların kaldığı koğuşta tavandan su sızdığını, sızıntının kötü kokuya neden olduğu, nefes almanın güçleştiği ifade edilmiştir.
26. Kadın koğuşunda, kapının önündeki çöküklük nedeni ile su birikintileri oluşmaktadır. Sorunun çözümü için çalışma yapılacağı idarece ifade edilmiştir.
27. Koğuşların mevcuduna yetecek kadar tuvalet ve banyonun olmadığı, kalabalık koğuşlarda bu durumun daha büyük sorun oluşturduğu mahpuslarca ifade edilmiştir.
28. Havalandırma kapanış saatlerinin 18:40 olması nedeniyle tuvaletlerde ve banyolarda sigara içildiği, bu durumun sigara içmeyen kişileri rahatsız ettiği belirtilmiştir.
29. Nelson Mandela Kurallarına göre, Kurum idaresi tarafından, her mahpusa sağlıklı ve güçlü olmaları için besin değerleri yeterli, iyi hazırlanmış ve uygun saatlerde sunulan yemekler verilir.⁴
30. Öğle yemeği dışında yemeklerin yetersiz, tekrarlayan menü ile ve bir beslenme dengesi içermediğinden yakınlar bulunduğu gibi yemeklerin yeterli ve doyurucu olduğunu ifade eden mahpuslar da bulunmaktadır. Ayrıca yemek listesine de ulaşamadıkları ifade edilmiştir.
31. Diyet önerisi olan bireyler için diyetlerine göre yemeklerin hazırlandığı ve verildiği idarece ifade edilmiştir.
32. Vejetaryen olduğunu ifade eden mahpuslar kendilerine yönelik yemeklerin çıkarılmadığını ifade etmiştir.
33. 2 sivil 4 mahpus aşçının çalıştığı mutfakın hijyen koşulları yeterli olmakla birlikte mutfak tüm aşçıların nöbetleşe çalışmakta ve yemeklerin numuneleri tutulmaktadır.
34. Koğuş kapasitesinin mevcudundan az olması nedeni ile yerde yatan mahpusların olduğu, yerde yatan mahpusların da çok olmasından dolayı tuvaletlerin önünde yatmak zorunda olan mahpusların bulunduğu ifade edilmiştir.

2.2. Kırılgan Gruplar: (Çocuklar, anne yanında kalan çocuklar ve engelliler)

35. Kurumda çocuk koğuşu bulunmaktadır. Bu koğuşta 7 çocuk kalmaktadır.
36. Çok sık aralıklarla sirkülasyon olması nedeniyle çocuklarla grup çalışmalarının etkin bir biçimde yürütülemediği, çocuk koğuşlarının kapanması için talepte bulunulduğu, çocuklarla yetişkinlerin temas halinde olmaması gerektiğinin tavsiye edildiği Psiko-sosyal hizmetler personeli tarafından ifade edilmiştir.

37. Çocuklar her perşembe günü aktivite yaptıklarını, bu aktivitelerin genellikle güncel filmler izlemek veya masa tenisi oynamak olduğunu ifade etmiştir.
38. Kurumda kalan çocukların aileleri ile açık görüş günü dışında aile içi bağın kuvvetlendirilmesi ve çocukların davranışlarının ödüllendirilmesi amacı ile aile buluşmasının yapıldığı belirtilmiştir. Buluşma sırasında beraber yemek yenildiği sırada çekilen görüntüler kurum idaresi tarafından paylaşılmıştır.
39. Koşullarda kadın mahpuslar ve onların yanında kalan çocukları bulunmaktadır. Anne yanında kalan çocuklar için Kurum idaresi tarafından kreş yaptırılmıştır. Sabah 9-12 ve öğleden sonra 14.00- 17.00 saatleri arasında çocuklar kreş hizmetlerinden yararlanmaktadır.
40. 0-6 yaş grubu çocukları olan annelerin kurumda çocuklarının gelişimini destekleyecek bir kreş olmasından dolayı memnun olduklarını, ifade etmişlerdir. Anne refakatinde kalan çocuklar için ayrıca kahvaltı (süt, yumurta, patates ve meyve) geldiği, diğer öğünler için farklı bir besinin getirilmediği ifade edilmiştir.
41. Çocukların çamaşırları için kurutma makinesi bulunmaktadır.
42. Üst katın tamamen ranzalarla kaplı olduğu ve merdivenlerin çocuklar için tehlikeli olduğu gözlemlenmiştir. Anne yanında kalan çocukların merdivenlerden düşmeleri üzerine kurum idaresinin önlem olarak merdivenlere kaydırmaz yapımları ve merdiven başına kapı koymaları ile bu sorunun çözüldüğü ifade edilmiştir.

2.3. Sağlık Koşulları

43. Kuruma ilk girişte mahpuslar sağlık kontrolünden geçirilmektedir.
44. Genel olarak hastaneye sevklerde sorun yaşandığı mahpuslarca belirtilmiştir. Uzun süredir hastaneye sevk beklediğini belirten mahpuslar bulunmaktadır. Askerlik süresinin kısılması nedeniyle erken terhislerin ve azalan asker sayısının hastaneye sevkleri olumsuz etkileri olduğu anlaşılmaktadır.
45. Acil durumlarda ve kronik rahatsızlıklarda 112 acil servisin arandığı ve yaklaşık 7 dakika içinde ambulansın geldiği ifade edilmiştir.
46. Revir ziyareti sırasında personel ile yapılan görüşmede; sağlık servisinde kalp grafiği, kan tahlili ve tansiyon-şeker ölçümlerinin yapılabildiği, yerinde yapılamayan müdahalelerin sevk edildiği, her gün kurumda bir bloğun revir gününün tamamlanmaya çalışıldığı, dilekçe sayılarının fazla olması nedeni ile sıraya alınma gibi bir durum haricinde sağlık şikâyetlerinde dilekçe tarihi ile aynı gün geri dönüş yapıldığı, sevk zincirinin yoğun olması halinde sevklerin aksayabildiği, ameliyat edilmesi gerekenlerin daha önceden belirlenen ameliyat tarihlerinin güvenlik tedbirleri gereği, ameliyat tarihinden kısa bir süre önce bildirildiği, ilaçların bitiminden uzun bir ara sonrasında tekrar verilmesi ile ilgili olarak; raporlu ilaçların bitiminde Sağlık Bakanlığında yenilenmesi için randevu alındığı bu sürenin beklenildiği ve kurumda reçete edilebilen ilaçların bitim tarihlerinin personelce kontrol edildiği, kurum doktoruna yazdırıldığı ifade edilmiştir.
47. Kurumda sigara içilmeyen 3 adet koğuş olduğu ifade edilmiştir.

2.4. Kantin

48. Tüm ülkede uygulanan konsinye sisteminin yaşanan aksaklıklar neticesinde bölgesel ürün alımlarına bazı pilot bölgeler için izin verildiği, bu durumdan kaynaklı sorunların azaldığı ifade edilmiştir.
49. Bitkisel karışımlarla hastalıklarına müdahale etmek isteyen mahpuslar kurum kantininden bu tip ürünlerin satışa sunulmasını istediklerini ifade etmişlerdir.
50. Kadın mahpuslar, kantinden ihtiyaçlarına yönelik malzemelere her zaman ulaşamadıklarını belirtmiştir.

3. PERSONEL VE YÖNETİM

3.1. Mahpus-Personel İlişkileri

51. Kurumda görev yapan İKM'lerin mahpuslara karşı tutumlarının olumlu olduğu ifade edilmiştir.
52. Kurumda yabancı uyruklu mahpuslar bulunmaktadır. Kendileri ile görüşme yapılan yabancılar kurum personeli ile olumlu iletişim halinde olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak yabancı mahpuslar, kurumda buldukları an itibarı ile ne tür haklarının olduğuna dair bir bilgilendirmenin taraflarına yapılmadığını, kendi aralarında Türkçe bilen bir mahpusu tercüman olarak seçtiklerini ve onun aracılığı ile dileklerini iletmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

3.2. Kurum İdaresi

Kuruma Kabul

53. Kuruma ilk gelişlerinde mahpuslara Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 46'ncı ve ilgili diğer maddelerine uygun olarak; arama elbisesi giydirilip, önce bedeninin üst kısmındaki giysiler çıkarttırılıp, sonra bedeninin alt kısmındaki giysiler üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkarttırılarak arama yapıldığı ifade edilmiştir.

Disiplin Cezaları ve Adli Soruşturmalar

54. Son bir yıl içinde 202 mahpusa kınama cezası, 20 mahpusa bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası, 3 mahpusa ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma cezası, 2 mahpusa haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezası, 10 mahpusa ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası ve 30 mahpusa ise hücreye koyma cezası uygulanmıştır.
55. Kurumda yaşanan ve ilgili mercilere bildirilen adli vaka sayısı (suç duyurusu) 32 adettir.
56. İnfaz kurumunda yumuşak oda bulunmamaktadır.⁵
57. Kurumda 125 kamera olduğu ve her alanı gördüğü ifade edilmiştir. C blokta bulunan 10 koğuşun içinde de kameraların bulunduğu ve görüntü almaya devam ettiği ifade edilmiştir.

5 Bu odalar, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzük'ün "Kısıtlayıcı önlemler" başlıklı 185'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca; tehlikeli hâlde bulunan, kurum güvenliğini, kendisinin veya diğer kişilerin güvenliğini ciddi tehlikeye düşüren hükümlü/tutukluların "saatlerle" ifade edilebilecek sürelerle, hükümlünün saldırganlığının devam edip etmediğinin belirli aralıklarla sakinleşip sakinleşmediğinin kamera ile gözlem ve kontrolünün yapıldığı odalardır. (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, *Elazığ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Raporu, 2018, s.15*)

4. PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ

58. Kurumda 3 psikolog görevli olduğu, iyileştirme faaliyetleri olarak belirtilen görevleri yaptıkları idarece belirtilmiştir.
59. Psiko-sosyal servisin sunduğu hizmetler mahpuslarla bireysel görüşmeler yapmak, grup çalışması yapmak, gözlem ve sınıflandırma formu düzenlemek, durum bildirim formu düzenlemek, ruhsal takip görüşmeleri yapmak ve kriz anından sonra takip görüşmeleri yapmaktır.
60. Kurumda bazı mahpuslar psikolog ile görüşme yapmak üzere yaptıkları taleplerin değerlendirilmediğinden yakınmıştır.
61. Kuruma gelen mahpusların kurum tarafından hazırlanan psiko-sosyal durum tespitinin yapılıp mahpuslar için gerekli çalışma planının çıkarıldığı; çocuklar ile ilgili uygulama eğitimlerinin alınmaması nedeni ile çocuklar ile ilgili sistem kayıtlarının ve grup çalışmalarının yapılmadığı, diğer mahpusların sürekliliği olmaması nedeni ile grup çalışmalarının etkin yapılamadığı 7 ve 9 kişilik iki grup çalışmasının ancak devam ettirilebildiği idarece ifade edilmiştir.
62. Kurumda kendine zarar verme eğiliminde olan mahpusların risk değerlendirme formları doldurulduğu ve risk değerinin belirlendiği, son üç ayda bu değerlendirme sayesinde 14 kişide kendisine zarar verme riski tespit edildiği ifade edilmiştir.
63. Yakın zamanda intihar etmesi sonucu vefat eden bir mahpus ile üç rehabilite görüşmesi yapıldığı, bu görüşmelerde, devamlılık içermeyen konuşmaları olduğunun tespit edildiği, gerçeklik algısının da bozulmuş olabileceği düşünüldüğü ve psikiyatri muayenesi kararı alındığı, ancak bu süreçte intihar eyleminin gerçekleştiği ifade edilmiştir.
64. Psikiyatrik ilaç kullanan mahpusların, ilaç kullanımlarına eş zamanlı olarak kurum psikoloğu ile görüşmelerinin, talepleri halinde veya kurum personelinin yönlendirmesi halinde gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Öte yandan psikolog ile görüşme talebinin karşılanmadığını belirten daha önce ilaç ile intihar girişiminde bulunan bir mahpus bulunmaktadır.
65. Hizmetlerin sunumunda gecikmeler yaşandığı durumu personel tarafından da belirtilmiştir.
66. Yabancı mahpuslarla dil bilmemelerinden ve tercüman olmamasından dolayı iletişim kurulamadığı ifade edilmiştir.

5. EĞİTSEL, SOSYAL, SPORTİF VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

67. Daha önceden koğuş olarak kullanılan b1 koğuşu ve bahçesinin konferans alanına dönüştürüldüğü, her gün bir faaliyet düzenlendiği, alanın geniş olmaması nedeni ile katılımların az olduğu idarece ifade edilmiştir. Yaklaşık 100 kişi kapasiteli olan konferans salonu, sinema salonu ve masa tenisi oynama alanı olarak da kullanılmaktadır. Mahpuslarla yapılan görüşmede her kişiye sinema için 8-9 ayda bir, masa tenisine ise 2-2,5 ayda bir sıra geldiği belirtilmiştir.
68. Kurumun açık görüş alanlarında üniversiteye giriş ve ales sınavlarının yapıldığı ifade edilmiştir.
69. Ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutuklulara 1 ve 2. Kademe okuma yazma kursları düzenlendiği, açık ortaokul, açık lise, açık öğretim fakültesine devam etme hakkı tanındığı, ÖSYM'nin yaptığı bütün merkezi sınavlar katılma hakkı tanındığı, meslek kursları, sosyal-kültürel kurslar, değerler eğitimi çerçevesinde konferanslar, bilgi yarışmaları ve münazaralar

gerçekleştirildiği ayrıca dini ve milli bayramlar ile belirli gün ve haftalarda kutlama ve anma programları düzenlendiği idarece belirtilmiştir.

70. Çocuk mahpuslar için ise talep ve bildirim gerekmeksizin eğitim kayıtlarının yapıldığı ifade edilmiştir.
71. Kurum kütüphanesinde 5692 adet kitap bulunmaktadır.
72. Kurumda kapalı spor sahası bulunmamaktadır. Bu nedenle sadece masa tenisi, voleybol turnuvası (B-1 Koğuş Bahçesinde) ve satranç etkinliklerinin sırayla her hafta 50-70 kişinin katılımı ile yapılabildiği idarece belirtilmiştir.
73. Yabancı mahpuslar ayda yaklaşık 15 dakika tenis oynamak dışında herhangi bir faaliyete dâhil olmadıklarını, televizyon kanallarında da kendi dillerinde yayın yapan bir kanalın bulunmadığını ifade etmişlerdir. Özellikle, Arapça kanalların çeşitlendirilmesi ve İngilizce kanal eklenmesi taleplerini iletmışlerdir. Kütüphanede farklı dillerde daha fazla kitap bulundurulmasını talep edilmiştir.

6. İŞYURLARI

74. Kurumda işyurdu bulunmaktadır. 11 mahpus iç kantinde, 1 mahpus da terzi de olmak üzere toplamda 12 mahpus işyurdunda çalışmaktadır.

7. DIŞ DÜNYAYLA ETKİLEŞİM

75. Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik kapsamında görüşler koğuş programına göre yapılmaktadır. Mahpuslar 3'üncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile arkadaş görüş listesinde belirtilen kişiler ile görüş yapılabilmektedir.
76. Telefon hakkı ise, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanununun 88 inci maddesi ile oda ve koğuşlara ilişkin yapılan programa göre 18 adet ankesörlü telefon aracılığıyla kullandırılmakta, 3'üncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile arkadaş görüş listesinde belirtilen kişilerle haftada 10 dakika yapılabilmektedir. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alan hükümlülere ise 15 günde 1 defa olmak üzere telefon görüşü yaptırılmaktadır.
77. Açık görüş süresi 45 dakika olarak uygulanmaktadır. Görüş sürelerinin arttırılması ve sevk günü geldiğinde açık görüşle çakıştığından sevkten vazgeçmeleri gerektiği bunun da hak kaybına yol açtığı, bu nedenle sevk günü ile açık görüş gününün çakışmaması için idarenin düzenleme yapması mahpuslar tarafından talep edilmiştir. Kapalı görüşler ise 30 dakika yaptırılmaktadır.
78. Biri Arapça biri Kürtçe olmak üzere 16 televizyon kanalı bulunmaktadır. Televizyon kanallarının çeşitliliğinin arttırılması konusunda alıkonulanlarca talepte bulunulmuştur.

D. TAVSİYELER

1. KURUM İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

79. Kurumun mevcut kapasitesi ve koğuşlarda bulunan banyoların sayısı göz önünde bulundurularak sıcak su verilme süresinin arttırılması,
80. Yabancı mahpusların dilekçelerine ve diğer taleplerine cevap verilebilmesi için tercüman desteği alınması,
81. Tavanında akıntı olan koğuşların tavanının onarılması,

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

82. Kadın koğuşunun kapısının önünde su birikmesine neden olan çöküntünün onarılması,
83. Sigara dumanından rahatsız olan kişiler için sigara içilmeyen koğuşların sayısının arttırılması,
84. Psiko-sosyal serviste hizmetlerin gereği gibi sunulabilmesi için ihtiyaç duyulan önlemlerin alınması,
85. Çocuklara yönelik psiko-sosyal servis tarafından yapılan grup çalışmalarının etkinliğinin arttırılması,
86. Anne refakatinde kalan çocuklar için imkânlar ölçüsünde kahvaltı dışında öğünlerde de süt, meyve gibi besinler verilmesi,
87. Reçeteli ilaçların temininde randevu süresinin beklenmesinden kaynaklı gecikmelerin önüne geçilmesi için ilaçların bitiminden önce randevu talebinde bulunulması,
88. Kadınların ihtiyaçlarına yönelik ürünlerin kantinde sürekli bulundurulmasına hassasiyet gösterilmesi,
89. Soğuk algınlığı gibi rahatsızlıklar için bitkisel karışımların kantinde bulundurulması,
90. Televizyon kanallarının çeşitliliğinin arttırılması, yabancı dilde yayın yapan kanalların eklenmesi,
91. Kütüphanede bulunan kitapların çeşitliliğinin arttırılması,
92. Özel beslenme ihtiyaçları olan kişilere uygun yemekler verilmesi, tavsiye edilmektedir.

İLAVE GÖRÜŞ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

- h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.
- i) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.
- j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev **İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.**

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK** ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışıya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Tarafı olduğumuz sözleşmelerde de insan onuruna vurgu yapılmakta, işkence ve kötü muamelelerin fiziksel ve ruhsal bakımdan insanda bıraktığı derin acı ve ızdırap olgusu üzerinde durulmaktadır.

Ek İhtiyari Protokolün 20. maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir. Bu yetkiler aynı zamanda 6701 sayılı Kanunla Kuruma verilmiştir.

- 1) Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yerlere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,
- 2) Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,
- 3) Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,
- 4) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,
- 5) Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Kurumun bugüne kadarki Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yaptığı ziyaretler kimi zaman bir suçun soruşturmasını yapan bir savcı, kimi zaman da kurumların fiziki vs yönlerden denetleyen bir müfettiş edasıyla icra edilmektedir. Bu sebeple raporlarda Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır.

“İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara yansıtarak Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Ayrıca tavsiyeler somut, kısa ve öz olmalıdır. (“...şeklindeki uygulama/davranış/tutum işkence/kötü muamele teşkil edebileceği değerlendirildiğinden bu uygulamadan vazgeçilmesi/yeniden gözden geçirilmesi tavsiye olunur.”)

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyim.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

ŞANLIURFA E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU

2020 / 11

KISALTMALAR

AIÖK	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
ARDEF	Araştırma ve Değerlendirme Formu
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CGTİHK	5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CPT	Avrupa Konseyi Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi
DEPAR	Değerlendirme, Profil Araçları ve Rehabilitasyon Programları
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: "İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi" ifade etmektedir
4. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerin İnfazı Hakkında Kanunun (CGTİHK) 8 inci maddesi uyarınca kapalı ceza infaz kurumu; iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarına ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.
6. Bu görevin ifası kapsamında TİHEK Başkanlık Makamının 6/12/2019 tarihli görev emri ile 11/12/2019 tarihinde Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna.¹ habersiz bir ziyaret düzenlenmiştir.
7. Ziyaret heyetinde, ... yer almıştır.
8. Ziyaret sonrasında düzenlenen bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyareti sırasında edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1 Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

B. GENEL BİLGİLER**1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER**

9. Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Onikiler Mahallesi, Sabır Caddesi, 3009 Sokak No:78/A Eyyübiye İlçesinde bulunmakta olup, 1968 yılında faaliyete geçmiştir. Standart E tipi koğuş sisteminde inşa edilmiş olan ceza infaz kurumunun oda sistemine geçiş tadilatı, B ve C bloklarında bulunan bir kısım koğuşların oda sistemine dönüştürülmesi ile 2005 yılında tamamlanmıştır.

2. MERKEZİN FİZİKSEL KOŞULLARI

10. Kurum kapasitesi 600 kişi olarak belirlenmiş olup, ziyaret tarihi itibarıyla 1160 mahpus barındırılmaktadır. Mahpusların kullandıkları yatakhane, havalandırma bahçesi ve mutfak alanları yaklaşık olarak 6230 metre karedir.
11. Kurumun B Bloğunda mahpuslar için 15 adet koğuş ve yeni gelen mahpuslar için 1 adet geçici koğuş, C Bloğunda 18 adet, D Bloğunda 13 adet, E Bloğunda 4 adet olmak üzere çeşitli kapasitelerde toplam 51 koğuş ve demirbaşa kayıtlı 1774 adet yatak ve 712 kişilik ranza bulunmaktadır.
12. Kurumda 1 adet çok amaçlı salon, 1 adet açık halı saha, 1 adet masa tenisi salonu, hizmete yönelik 2 adet atölye, 1 adet mutfak, yaş ve kuru erzak depoları, soğuk hava deposu, personel yemekhanesi, açık ve kapalı görüş yerleri, avukat ziyaret odası, mahpus kabul alanı, görüşme odaları, 2 adet kantin, merkez kontrol odası, kütüphane, dersane, revir, diş muayenehanesi, berber odası, terzihane ve çamaşırhane bulunmaktadır.
13. Kuruma gelen ziyaretçilerin duyarlı kapıdan geçirildikten sonra elle de fiziki aramaları yapılmaktadır. Eşya giriş-çıkışlarının kontrolü ve yasa ile ceza infaz kurumlarından içeri girmesi yasak olan eşyaların girişlerinin engellenmesi için bina girişinde duyarlı kapı ve X-Ray cihazı bulunmaktadır.
14. Kurumda ısınma, doğal gaz ile çalışan merkezi kalorifer sistemi aracılığıyla sağlanmaktadır.

3. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

15. Kurumun kapasitesi 600 kişi olarak belirlenmiş olup, ziyaret tarihi itibarıyla Kurumda 164 hükümlü, 851 tutuklu, 145 hüküm özlü olmak üzere toplam 1160 mahpus bulunmaktadır. Kurumda 5 engelli mahpusun bulunduğu, bununla birlikte, çocuk mahpus, kadın mahpus ve idare ve gözlem kurulu tarafından tek kişilik odada kalmasına karar verilmiş olan mahpus bulunmadığı bildirilmiştir.
16. Koğuşlarda mahpusların tutuklu ve hükümlü ayrımı yapılmadan bir arada tutulduğu idare tarafından dile getirilmiş olup, bu husus koğuş ziyareti sırasında Heyetimizce de gözlenmiştir.
17. Kurumda son bir yıl içinde yaşanan ve ilgili mercilere bildirilen adli vaka sayısının 24 olduğu ve son bir yıl içinde 747 mahpus hakkında disiplin cezası uygulandığı bildirilmiştir. Bununla birlikte son bir yıl içerisinde Kurum aleyhinde işkence ve kötü muamele iddiası ile başvuruda bulunan mahpus olmadığı idarece ifade edilmiştir.

4. MERKEZ PERSONELİ

18. Kurumda 1 kurum müdürü, 2 kurum 2. müdürü, 1 idare memuru, 1 öğretmen, 2 sosyal çalışmacı, 1 psikolog, 4 bilgisayar işletmeni, 1 kâtip, 3 sağlık memuru, 5 infaz ve koruma başmemuru, 4 teknisyen, 1 teknisyen yardımcısı, 7 şoför, 4 hizmetli, 2 aşçı ile 177 infaz koruma memuru olmak üzere toplam 217 personel görev yapmaktadır.
19. Kurum İdaresi tarafından görevli personelin çalışma saatlerinin mesleklerini yerine getirme konusunda elverişli olduğu ifade edilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

20. Ziyaret, Kurum 2. Müdürleriyle ile yapılan ilk görüşmeyle başlamıştır. TİHEK heyeti tarafından, TİHEK ve ulusal önleme mekanizması hakkında bilgi verilmiş ve Kurum hakkında genel bilgi alınmıştır. Ardından sırasıyla revir, hasta kayıtlarının ve ilaçların tutulduğu sağlık odası, dış hekimi muayenehanesi ziyaret heyeti tarafından gezilmiştir. Sağlık odasında mahpuslara ait rastgele seçilen bazı kayıt evrakları ve mevcut bulunan tıbbi malzemelerin son kullanma tarihleri kontrol edilmiştir. Daha sonra farklı suç gruplarının barındırıldığı koğuşlar gezilerek mahpuslarla birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilerek memnun oldukları ve olmadıkları hususlar anlaşılmaya çalışılmıştır. Öğle yemeği Kurumun personel yemekhanesinde yenilmiştir. Öğle yemeği sonrası ziyaret heyeti ikiye ayrılmış ve koğuşlar gezilerek mahpuslarla görüşmeler tamamlanmıştır. Akabinde, ceza infaz kurumunun mutfak, erzak ve soğuk hava depoları, çamaşırhane, berber odası, ısı merkezi, atölyeler ve kurs alanlarında incelemelerde bulunulmuştur. Kurum öğretmeni, doktor ve sosyal çalışmacı ile görüşmeler yapılmıştır. Son olarak Kurum yönetimi ile bir araya gelinmiş ve heyetin ilk gözlem ve tespitleri ile mahpusların talep ve şikâyetleri hakkında görüşülerek ziyaret sonlandırılmıştır. Kurum İdaresi, ziyaret heyeti ile iş birliği içerisinde hareket etmiş, heyetin bütün birimlere bekletmeksizin erişimini sağlamış, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla izole görüşmeler yapılabilmesi için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır.

1. TALEP VE ŞİKÂYET MEKANİZMASININ İŞLERLİÇİ

21. Kurum bünyesinde bulunan mahpusların dilekçelerini sabah sayımlarında görevli personele teslim ettikleri, bu görevlilerin, dilekçeleri sorumlu başmemurluk personeline verdiği, başmemurluk personelinin dilekçeleri ilgili birimlere verilmek üzere gruplandığı, bu işlemin ardından da nöbetçi kurum müdürüne ve ilgili birim sorumlusu İkinci Müdürüne teslim edilerek alakalı olduğu birimlere havale edildiği ve talebe uygun şekilde işlem yapıldığı İdare tarafından belirtilmiştir.
22. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde hak arama özgürlüklerinin engellenmediği, yazdıkları dilekçelerin her sabah alındığı bu konuda herhangi bir kısıtlama ile karşılaşmadıkları ifade edilmiştir.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR

2.1. Genel olarak

23. Avrupa Konseyi Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onurkırıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi (CPT) cezaevlerindeki tutulma şartlarının bütün boyutlarının önemli

olduğunu, düzenlemelerle ilgili eksikliklerden veya yetersiz kaynaklardan dolayı kötü muamele ortaya çıkabileceğini belirtmektedir.² Bu nedenle bir cezaevindeki genel yaşam kalitesi oldukça önemlidir.

24. Yaklaşık 60 yıl önce inşa edilen Kurumun artık ihtiyaçlara cevap vermekte yetersiz kaldığı İdare tarafından dile getirilmiştir. Bu husus heyetimiz tarafından da gözlenmiştir.
25. Ziyaret edilen tüm koğuşlarda pencere yalıtımındaki sorunlar nedeniyle yağmur sularının içeriye aktığı ve buna bağlı olarak rutubet olduğu, bazılarında ise duvarlarda yer yer dökülmelerin olduğu gözlenmiş, bu husus İdare ile yapılan son görüşmede paylaşılmış ve İdare tarafından gerekli tamiratların bir an önce yapılacağı ifade edilmiştir.
26. C Bloкта yer alan koğuşlarda tavanların basık olması nedeniyle havalandırma ve aydınlatmanın yetersiz olduğu, aynı havalandırma yetersizliğinin atölyelerde de bulunduğu gözlenmiş ve bu durum İdare ile paylaşılmıştır.
27. Geçici koğuşlarda bulunan aynaların, mahpusların kendisine veya bir başkasına zarar verebilecek şekilde kırık olduğu, sabitlenmediği, bu haliyle tehlike arz ettiği gözlenmiştir. İdare ile yapılan görüşmede bu konu dile getirilip, bir an önce tedbir alınması gerektiğinin bildirilmesi üzerine, İdarece gereğinin yapılacağı ifade edilmiştir.
28. Heyetimiz tarafından yapılan incelemeler sırasında, berber odasının karşısında alt bodrum kata L şeklinde merdivenle inilen bir yer olduğu ve bu yerin kameralar tarafından görülmediği ve kapısının kilitli olduğu görülmüştür. Kilitli yerin kapısı açtırılmış ve heyetimizce içeride inceleme yapılmıştır. Yapılan incelemede içerinin pis ve zeminin kirli su ile dolu olduğu görülmüştür.
29. Mahpus kabul alanında yapılan incelemede, üst aramasının paravanla ayrılan bir bölümde yapıldığı ve bez paravanın aralıklı ve yıpranmış olması nedeniyle kişi mahremiyetine uygun olmadığı gözlenmiş ve bu durum İdare ile paylaşılmıştır.

2.2. Kurum Kapasitesine İlişkin

30. Genel olarak koğuşlarda Kurum kapasitesinin aşıldığı görülmüş, bu nedenle kalabalıklaşma ve kalabalıklaşma sonucu ortaya çıkan sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorunların başında ranza ve dolap sayısının yetersizliği gelmektedir. Ziyaret edilen tüm koğuşlarda yere serilmiş yatakların olduğu görülmüş ve kimi koğuşlarda mahpuslardan bazıları, ortak kullanım alanlarında yere serilen yataklarda yattıklarını, bir dolabın birden fazla mahpus tarafından kullanıldığını ifade etmişlerdir.

2.3. Hijyene İlişkin

31. Kurumun genel hijyeni için aylık periyotlar halinde ilaçlama ve dezenfeksiyon hizmetinin özel firma tarafından yerine getirildiği, ihtiyaç duyulan durumlarda Eyyubi'ye Belediyesinden de ilaçlama hizmeti alındığı İdare tarafından belirtilmiştir.
32. Bunun dışında, mahpusların Kurum kantininden kendi paraları ile temizlik malzemelerini aldıkları, ayrıca hiçbir geliri olmayan ve zorunlu temizlik ihtiyaçlarını temin edemeyen

mahpuslara gerek ilçe belediyesi gerekse sosyal yardımlaşma kurumlarından temizlik malzemelerinin temin edildiği İdarece ifade edilmiştir.

33. Koğuşlarda yapılan bire bir görüşmelerde, mahpuslar, kendilerine temiz ve kullanıma elverişli nevresim, yastık ve battaniye verilmediğini, hatta bazı mahpuslar kendilerine hiç nevresim verilmediğini dile getirmiş ve ziyaret edilen koğuşların hepsinde mevcut battaniyelerin aşırı kirli olduğu, yatakların kirli ve kullanışsız olduğu gözlenmiştir. Bu durum İdare ile de görüşülmüş olup, İdarece eksik nevresim ve battaniyelerin temini konusunda ilgili makamlar nezdinde girişimlerde bulunulduğu ifade edilmiştir.
34. Kapasitesinin 600 olarak belirlenmiş olmasına rağmen halen 1160 mahpusun barındığı dikkate alındığında tuvalet ve banyo sayısının fiziki alanların yetersizliği sebebiyle istenilen sayıda bulunmadığı gözlenmiş ve bu durum İdare tarafından da dile getirilmiştir.
35. Ziyaret edilen bazı koğuşlarda mahpuslar tarafından mutfak dolabı olarak kullanılan dolapların paslı ve eskimiş olduğu dile getirilmiş ve bu husus Heyetimizce gözlenmiş, İdare ile de paylaşılmıştır.
36. Çalışır vaziyette 2 adet çamaşır makinesinin bulunduğu Kurum çamaşırhanesinde yaşlı ve engelli mahpusların çamaşırlarının ücretsiz olarak yıkandığı, bu makinelerin diğer mahpuslara ise kullanılmadığı ifade edilmiştir. Koğuşlarda yapılan görüşmelerde, mahpuslar elde yıkadıkları çamaşırlarını kurutacak yeterli alanın olmadığını ve kış mevsiminde kurutmada zorluklar yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Suya Erişime İlişkin

37. Kurumda içme suyu Büyükşehir Belediye aboneliği ile karşılanmakta olup, 24 saat soğuk suya erişilebilmektedir.
38. Kurumda sıcak su haftanın her günü, belirli saatlerde blok blok verilmektedir. Koğuşlarda mahpuslarla yapılan görüşmelerde sıcak suya erişim konusunda yaşanan herhangi bir sorun dile getirilmemiştir.
39. Kurumda kullanılan şebeke suyu örneklerinin, her ay düzenli olarak ŞUSKİ Genel Müdürlüğüne gönderildiği ve su analizi yaptırıldığı İdarece belirtilmiştir.
40. Koğuşlarda yapılan görüşmelerde, suların kireçli olmasından kaynaklı cildinde kaşıntı rahatsızlığı olduğunu belirten bir kısım mahpuslar olmuşsa da İdareden alınan güncel su analizleri incelenmiş ve şebeke suyunun insan tüketimine uygun olduğu görülmüştür.

3. YÖNETİM VE PERSONELİN TUTUMU

41. Kurumda görev yapmakta olan personelin %90'ının hizmet içi eğitim aldığı, halen 8 infaz koruma memurunun da Kahramanmaraş Eğitim Merkezinde hizmet içi eğitim almaya devam ettiği İdarece belirtilmiştir. Personele bugüne kadar verilen eğitimler şunlardır;
 - 1- Yetiştirme Eğitimi,
 - 2- BİSİS Eğitimi,
 - 3- Mahkûm Kabul Birimi Eğitimi,
 - 4- Firar ve Firar Girişimlerini Önleme Eğitimi,

- 5- Şoför uyum Eğitimi,
 - 6- Hizmetli Personel Uyum Eğitimi,
 - 7- Şoför Uyum Eğitimi,
 - 8- Personel Kalemi Birim Eğitimi,
 - 9- Yangın ve İlk Yardım Eğitimi,
 - 10- Motivasyon Eğitimi,
 - 11- UYAP Eğitimi,
 - 12- Yöneticilik Eğitimi vb. olarak ifade edilmiştir.
42. Kurumda görevli personelin insan hakları ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin eğitim almadığı bildirilmiştir.
 43. İdarece, kurumda hassas guruplar olarak tanımlanan kadın, çocuk, terör vb. hükümlü ve tutuklular bulunmamakla birlikte personellerin bu hassas guruplara yaklaşımları konusunda yeterli donanım ve bilgiye sahip olduğu bildirilmiştir.
 44. Kurumda 2019 yılı içerisinde 47 adet idari soruşturma başlatıldığı, başlatılan disiplin soruşturmalarının 31'inin sonuçlandırıldığı, 16'sının da devam ettiği, ziyaret tarihi itibari ile hakkında adli işlem yürütülen 2 adet personelin bulunduğu bildirilmiştir.

4. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM VE AÇIK HAVADAN FAYDALANMA

45. Kurum idaresi; saat 07.15'de açılan havalandırma kapısının 16:30'da kapandığını, havalandırma saatlerinin iklim koşulları dikkate alınarak düzenlendiğini belirtmiştir.
46. Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik kapsamında görüşler koğuş programına göre yapılmaktadır. Her ayın 3 haftası kapalı görüş, 1 haftası ise açık görüş yaptırılmaktadır. Açık ve kapalı görüş süresi yarım saatten az ve bir saatten fazla olmamak üzere kullandırılmaktadır. Açık görüşlerde çocuk ziyaretçi sayısında sınırlama olmadığı İdarece dile getirilmiş, bu husus mahpuslarla yapılan görüşmelerde de teyit edilmiştir.
47. Telefon hakkı ise, 5275 sayılı Kanununun 88 inci maddesi ile oda ve koğuşlara ilişkin yapılan programa göre haftalık 10 dakika süre ile kullandırılmaktadır.
48. Kurumda 2 adet mahrem görüşme odası aktif olarak kullanılmakta ve her odanın içinde yatak, banyo, tuvalet, masa, sandalye ve eşya dolabı bulunmaktadır.
49. Görüşülen mahpuslardan bir kısmı, açık görüşlerde masaların bitişik olması sebebiyle ziyaretçileri ile rahat bir şekilde görüşüp konuşamadıklarını, mahremiyetlerinin engellendiğini dile getirmişlerdir. Açık görüş alanında yapılan incelemelerde masaların uzunlamasına, bitişik ve tek sıra halinde, görüşenlerin yan yana oturacakları şekilde dizayn edildiği görülmüştür.
50. Koğuşlarda yapılan incelemelerde, diğer cezaevlerinde çoğunlukla mevcut olan televizyon kanallarından birinde bulunan ilan-duyuru kanalının kullanılmadığı gözlenmiş, bu husus İdare ile paylaşılmış ve İdare tarafından bu durumun geçici olduğu, devre dışı olan cihazın tamiri için yazışma yapıldığı ve sistemin tamirinin beklendiği dile getirilmiştir.

5. EĞİTSEL, SOSYAL, KÜLTÜREL, MESLEKİ VE SPORİF ETKİNLİKLER

51. Kurumda iş yurdu müdürlüğüne bağlı iç ve dış kantin olmak üzere 2 adet kantin, terzi ve fotoğraf atölyesi olmak üzere 2 adet atölye bulunmakta ve 6 mahpus çalışmaktadır.
52. Kurumda okuma yazma kursları (1. ve 2. kademe), yaygın eğitime erişim imkânı (açık öğretim ortaokulu, açık öğretim lisesi, açık öğretim fakültesi), örgün yükseköğretim, mesleki ve teknik kurs eğitimleri, sosyal ve kültürel kurs eğitimleri, sınav hizmetlerine katılım imkânı (tüm ÖSYM sınavları, yaygın eğitim MEB sınavları), seviye tespit sınavları, kütüphane çalışmaları, din kültürü ve ahlak bilgisi eğitimleri, sosyal kültürel ve sportif çalışmalar, konferans ve seminerler, münazara ve bilgi yarışmaları, konser, sinema gösterimi ve tiyatro oyunları ile sergiler düzenlendiği idarece belirtilmiştir.
53. Kurumda; 1. Kademe Okuma Yazma Kursuna kayıtlı 16, 2. Kademe Okuma Yazma Kursuna 8, Açık Öğretim Ortaokuluna 43, Açık Öğretim Lisesine 166, Anadolu Üniversitesine 11, Atatürk Üniversitesine 5, İstanbul Üniversitesine 4 kayıtlı mahpus bulunmaktadır.
54. Kurum bünyesinde çeşitli iş ve meslek eğitim kursları ile sosyal ve kültürel kursların düzenlendiği belirtilmiştir. Bu kapsamda 12/12/2019 tarihi itibarıyla devam eden kurs ve kursiyer sayısı ile ders saati süreleri şu şekildedir:

S.N	Kurs Adı	Başlama Tarihi	Bitiş Tarihi	Kurs Türü	Haftalık Ders Saati	Toplam Süre	Kursiyer Sayısı
1	Aşçı Yardımcısı	11/11/2019	24/02/2020	Mesleki ve Teknik Eğitim	30	450	16
2	Bağlama Eğitimi (Bağlama Düzeni)	04/10/2019	13/12/2019	Sanat Eğitimi	30	300	17
3	Bağlama Eğitimi (Bağlama Düzeni)	03/10/2019	13/12/2019	Sanat Eğitimi	30	300	14
4	Bilgisayar Kullanımı	18/11/2019	25/12/2019	Mesleki ve Teknik Eğitim	30	163	15
5	Bilgisayar Kullanımı	25.11.2019	00/12/2019	Mesleki ve Teknik Eğitim	30	163	18
6	İngilizce	08.11.2019	12.12.2019	Sosyal Kültürel Kurs	30	120	22
7	Ahşap Oyma	17.06.2019	27.11.2019	Sosyal Kültürel Kurs	30	664	14
8	Dekoratif Ahşap Süsleme	23/10/2019	11/12/2019	Mesleki ve Teknik Eğitim	30	200	13
9	Erkek Üst Giysileri Dikimi 1	01/11/2019	06/03/2020	Mesleki ve Teknik Eğitim	30	536	14
10	Gaziantep Bakır El İşlemeciliği	07/10/2019	24/02/2020	Mesleki ve Teknik Eğitim	40	784	25
11	Geleneksel El Nakışları	18/10/2019	14/01/2020	Mesleki ve Teknik Eğitim	30	361	16
12	Kehribar Taşı İşleme	13/09/2019	26/11/2019	Mesleki ve Teknik Eğitim	30	312	23
13	Kur'anı Kerim Öğrenme Kursu	01/11/2019	30/01/2020	Din Eğitimi	16	208	18

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

	(Elifba)						
14	Kuran-I Kerim Tecvidli Okuma	01/11/2019	30/01/2020	Din Eğitimi	16	208	20
15	Okuma-Yazma I. Kademe	12/11/2019	09/12/2019	Okur Yazarlık Eğitimi	30	120	16
16	Okuma-Yazma II. Kademe	09/09/2019	13/01/2020	Okur Yazarlık Eğitimi	10	180	8
17	Resim Sanat Eğitimi	07/10/2019	02/01/2020	Sanat Eğitimi	30	368	14
18	Saç Sakal Kesimi	03/10/2019	30/12/2019	Mesleki ve Teknik Eğitim	30	372	12
19	Seramik ve Karo Kaplama	18/10/2019	06/01/2020	Mesleki ve Teknik Eğitim	40	432	16
20	Yağlı Boya Resim	06/11/2019	23/01/2020	Sanat Eğitimi	30	300	17

55. Mahpusların sosyal hayatla olan bağlarının güçlendirmek, sosyalleşmesi, kişisel gelişimlerine katkı sağlanması, beden ve ruh sağlıklarının korunması ve zamanlarını olumlu davranışlar edinerek değerlendirmesi açısından gerekli olduğu düşünülen kampanyaların; sigarayı bırakma, kitap okuma, hatim okuma, mavi kapak toplama, atık pil toplama, şiir yazma, resim yapma vb. yapıldığı idarece bildirilmiştir.
56. Kurumda, Halk Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla çok çeşitli branşlarda kursların açılması ve faaliyette bulunulması, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik farklı sosyal ve kültürel faaliyetlerin sunulması, ziyaret heyeti tarafından iyi uygulama örnekleri olarak değerlendirilmiştir.
57. Kurum kütüphanesinde ziyaret tarihi itibarıyla 2946 adet kitabın kayıtlı olduğu, bunun yanında kayıt altına alınmayan ve sayısı belli olmayan ders kitaplarının da bulunduğu, kütüphane listesinin kitapçık halinde çoğaltılarak tüm koğuşlara dağıtıldığı, mahpusların dilekçelerine istinaden kütüphaneden yararlanmalarının sağlandığı belirtilmiştir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde de kitaplara erişim konusunda sorun yaşanmadığı ifade edilmiştir.
58. Kurumda 1 adet açık halı saha ve 1 adet masa tenisi bulunmaktadır. Kurum İdaresi tarafından mahpuslar ile personel arasında ayda bir masa tenisi turnuvalarının düzenlendiği, halı sahanın zeminin yıpranmasından ötürü açık hava spor etkinliklerinin kısıtlı imkânlarla yapıldığı ifade edilmiştir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde; ayda 1 kere spor yapabildiklerini ve bunun yetersiz olduğu belirtilmiş, birçok mahpus halı saha zemininden yakınmışlardır. Heyetimizce yapılan incelemede de halı saha zeminin yıpranarak spor yapmaya elverişsiz hale geldiği gözlenmiş ve idare ile paylaşılmıştır.

6. SAĞLIK, PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ VE BESLENME

6.1. Sağlık Hizmetine İlişkin

59. Sağlık hizmeti tam zamanlı çalışan 1 aile hekimi, 1 diş hekimi ve 3 sağlık memuru tarafından yerine getirilmektedir.

60. Aile hekimi tarafından 1. basamak koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmeti sunulmaktadır. Kuruma her kabul edilen mahpusa giriş muayenesi yapılmakta ve hasta dosyası düzenlenmektedir. Hasta dosyalarının düzenli tutulduğu, muayene kayıtları ile tedavi kayıtlarının hasta kartlarına işlendiği, muayene edilen hastaların hasta kayıt defteri yanında UYAP sistemine de kaydedildiği gözlenmiştir.
61. Tedavi için verilen ilaçların suistimali önlemek için günlük dozlar halinde revirden verildiği, anti-depresan ve psikiyatrik ilaç kullanan hükümlü ve tutuklulara hekimin uygun bulunduğu doz ve miktarda ilacın, günün belli vakitlerinde görevli memurlar tarafından koridor kamerası önünde bizzat içirildiği belirtilmiştir.
62. Kurumda kronik hastalığı bulunan veya kurum revirinde tedavisi mümkün olmayan hastaların hastalığın türüne göre hastanelere sevk edildiği, sevklerle ilgili herhangi bir sorunun yaşanmadığı, acil durumlarda 112 acil sağlık hizmeti aracılığıyla bölgedeki hastanelere yönlendirme yapıldığı belirtilmiştir. Her koğuşun haftada bir gün revir günü olduğu, ayrıca kurum hekimi tarafından ayda bir gün tüm koğuşlar gezilerek sağlık sorunu olanların belirlendiği hem mahpuslar hem de Kurum personeline ifade edilmiş ve bu uygulama heyetimizce iyi uygulama örneği olarak değerlendirilmiştir.
63. Yapılan görüşmelerde mahpusların bir kısmı, revire çıkamadıklarını, revir günlerinde her koğuş için hasta sınırlaması olduğunu, bu nedenle kendilerine sıra gelmediği konusunda şikâyetle bulunmuşlardır. Heyet üyesi doktor tarafından, şikâyetle bulunan mahpusların isimleri tek tek alınarak, hasta kartları ve muayene kayıt defterlerinde inceleme yapılmış, yapılan inceleme sonucunda şikâyetlerin gerçeği yansıtmadığı tespit edilmiştir.
64. Kurumda, tam zamanlı olarak çalışan diş hekimi tarafından diş hastalığı olanların tedavisi yapılmaktadır. Diş hekimi tarafından dolgu, kanal tedavisi, diş çekimi gibi işlemlerin kurumda yapıldığı; protez gibi laboratuvar ortamına ihtiyaç olan işlemlerin sevk edildiği ve diş ünitesinde kullanılan malzemelerin revirde bulunan otoklavda sterilize edildiği belirtilmiştir.
65. Bulaşıcı hastalıkların önlenmesi amacıyla, Kuruma her yeni gelen mahpusa giriş muayenesi yapıldığı, her yıl en az bir defa verem taraması yapıldığı, haşere ve vektörlere karşı periyodik olarak her ay ilaçlama yapıldığı, hepatit vb. hastalıklara karşı periyodik olarak aşılama yapılarak hepatit hastalığı olan mahpusların kontrol ve takibinin devlet hastaneleri enfeksiyon polikliniklerince yapıldığı idare tarafından bildirilmiştir.

6.2. Beslenmeye İlişkin

66. Yemekler, yemek arabalarında bulunan benmariler ile görevlilerce odalara dağıtılmaktadır. İhtiyacı olan veya doktor raporu sonucu dilekçe veren özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için diyet yemekler verildiği bildirilmiştir. Kurumda yemekler, kurumun kendi mutfağında görev alan mahpuslar ve kurum aşçısı tarafından yapılmaktadır.
67. Heyetimizce mutfakta yapılan incelemede, mutfağın temiz ve hijyenik olduğu, yiyeceklerin ayrı bölümlerde muhafaza edilerek hazırlandığı, depolarda bulunan kuru erzak ve şarküteri ürünlerinin son kullanma tarihlerinin geçmediği, meyve ve sebzelerin taze oldukları gözlenmiştir. Ayrıca yemeklerden numune alındığı ve numunelerin 3 gün saklandığı tespit edilmiştir.

68. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde, kantinde satılan ürünlerin çeşitliği ile fiyatları sistematik olarak şikâyet konusu olmuştur. Heyetimiz tarafından fiyat satış listesi incelenmiş, fiyatların makul düzeyde olduğu tespit edilmiş, ürün çeşitliği konusunda dile getirilen sıkıntılar ise İdare ile paylaşılmıştır. Kurum İdaresince konsinye satış sisteminden dolayı bazı sorunların yaşandığı ifade edilmiştir.

6.3. Psiko-Sosyal Servis Hizmetlerine İlişkin

69. Kurumda kadrolu 1 psikolog ve 2 sosyal çalışmacı görev yapmaktadır. Psiko-sosyal servisin sunduğu hizmetler mahpuslarla bireysel görüşmeler yapmak, grup çalışması yapmak, gözlem ve sınıflandırma formu düzenlemek, durum bildirim formu düzenlemek, ruhsal takip görüşmeleri yapmak ve kriz anından sonra takip görüşmeleri yapmaktır.
70. Psiko-sosyal yardım servisi tarafından, mahpuslar hakkında, Kuruma geldikleri ilk üç gün içerisinde Araştırma ve Değerlendirme Formu (ARDEF) doldurulmakta ve kişinin Genel Risk ve İhtiyaç Raporu sonucuna göre bireysel görüşme planı yapılmaktadır.³ Ayrıca doldurulan form ışığında, mahpusların genel değerlendirme sonuçlarının ortaya çıktığı, böylece hangi grup çalışmasına ihtiyaç duyduğunun tespit edildiği veya hangi konularda bireysel görüşmeler sunulması gerektiği konusunda bir sonuca varıldığı ifade edilmiştir.
71. Bu sistemin yanı sıra kurumda hükümlü konumunda bulunan mahpuslara DEPAR.⁴ (Değerlendirme, Profil Araçları ve Rehabilitasyon Programları) uygulanmaktadır.
72. Kurumda bulunan mahpuslarla, psiko-sosyal servisin gerekli görmesi halinde, dilekçe ile talep edilmesi halinde ve personel yönlendirmesi ile psikolojik belirtileri üzerine bireysel görüşmeler yapıp destek verildiği, bunun dışında kriz durumlarında vaka çalışmaları yapıldığı ifade edilmiştir. 2019 yılında sadece kişinin talebi doğrultusunda yapılan bireysel görüşme sayısının 540 olduğu, toplamda ise yıllık 821 civarında bireysel görüşme yapıldığı bildirilmiştir.
73. Kurumda bulunan mahpuslardan, öfke kontrol-madde bağımlılığı grup çalışmalarına ihtiyaç duyduğu belirlenen ve katılıma istekli kişiler ile grup çalışmalarının yapıldığı ayrıca eğitici seminerler de düzenlendiği belirtilmiştir.
74. Telefon aracılığı ile ya da görüş gününde psiko-sosyal yardım servisi bürosunda mahpusların aileleri ile görüşmeler yapıldığı ve 2019 yılında görüşülen aile sayısının 195 olduğu bildirilmiştir.

3 ARDEF'in amacı; suç işleme nedenlerini saptamak, kişinin ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçlarına yönelik programların uygunluğunu saptamak, zarar verme ve zarar görme riskini saptamak olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca mahkûmun psikolojik rahatsızlıkları (Ruhsal öykü, Alkol madde Kullanımı, Depresyon, İntihar Etme Eğilimi, Anksiyete, Psiko, Ruhsal Travma, Açıklanmayan Bedensel belirtiler, Uyku Bozukluğu, Kendine Zarar Verme, Yas, Takıntılı Düşünceli Davranışlar, Bilişsel Bozukluklar, Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu, Bipolar Bozukluk, Güvenli Davranış Eksikliği) ve bunlara yakınlığı da bu form ile ölçülmektedir.

4 Farklı suç geçmişlerine sahip hükümlülerin rehabilitasyonunu, tedavisini ve topluma başarılı bir şekilde yeniden kazandırılmasını sağlayacak tamamen işlevsel bir sistemin geliştirilmesi ve ceza infaz kurumu personelinin AB standartlarına uygun şekilde hizmet vermesinin sağlanması da dâhil olmak üzere iyi tanımlanmış, iyi yapılandırılmış ve bireyselleştirilmiş bir infaz hizmetinin oluşturulması kapsamında Değerlendirme, Profil Araçları ve Rehabilitasyon Programları (DEPAR) projesi hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında geliştirilen Müdahale Programları: Çözüm Odaklı Terapi: Sorun Çözme Becerileri Düşük Olan Hükümlüler, Travma Sonrası Stres Bozukluğu Müdahale Programı, Psikopatoloji Müdahale Programı, Değişim Motivasyonu Müdahale Programı, Kadın Hükümlüler Müdahale Programı, Ayrılık Acısı Müdahale Programı, Yüksek Etkili Suçları İşlemiş Hükümlülere Yönelik İntiharın Önlenmesi Müdahale Programı, Dürtüsellik Kleptomani Müdahale Programı, Cinsel İsteğin Kontrolü Müdahale Programı, LGBT'li Hükümlülere Yönelik Müdahale Programı, Radikalleşme (Adli Suçlular), Terör Suçlularına Yönelik Müdahale Programı, Üçüncü Jenerasyon Terapiler, Genç Hükümlüler İçin Müdahale Programı (18-21 Yaş Grubu), Aile İçi Şiddet Müdahale Programı, Cinayet Suçu İşlemiş Hükümlülere yönelik Bilgi Notu.

75. Kurumda kaldığı süre içerisinde yakınlarından birini kaybeden mahpuslara yas danışmanlığı yapıldığı ifade edilmiştir.
76. Kurumda çalışan personele yönelik çeşitli konularda bireysel görüşmelerin yapıldığı da ifade edilmiştir.

D. TAVSİYELER

1. KURUMA YÖNELİK TAVSİYELER

77. İlk defa cezaevi ortamına giren ve masum olma ihtimali olan tutuklu mahpusları, hükümlü mahpusların potansiyel suç etkisinden korumak amacıyla, tutuklu mahpusların hükümlü mahpuslardan ayrı yerlerde barındırılması için gayret sarf edilmesi,⁵
78. Yataklardan, kirli ve kullanışsız olanların, kısa vadede temizlik ve tadilat işlemlerinin yapılması, uzun vadede ise, yenileriyle değiştirilmesi,⁶
79. Kurumda kullanılan battaniyelerin sağlık açısından uygun olan periyotlarla yıkanması,
80. Koşullarda bulunan paslı mutfak dolaplarının değiştirilmesi,
81. Halı saha zeminin spor yapmaya elverişli hale getirilmesi,⁷
82. Mahpus kabul alanında üst araması için kullanılan ve mahremiyeti sağlayamayan paravan yerine, mahremiyet sağlayacak şekilde bölmeli kapalı bir alanın yapılması ya da bu amaca hizmet edecek başka tedbirlerin alınması,
83. Açık görüş alanındaki masa düzeninin, kişiler arası mahremiyeti sağlayacak şekilde düzenlenmesi,
84. Atölyelerde havalandırmanın sağlanması,
85. Ranzası olmayan mahpuslara ranza temin edilmesi, dolabı olmayanlara dolap verilmesi,
86. Her mahpusa temiz ve kullanıma elverişli nevresim, yastık ve battaniye verilmesi,
87. Ziyaret sırasında kirli ve kameraların görmediği tespit edilen yerlerin temizlenerek kokudan arındırılması ve kamera ile gözlenebilecek şekilde donatılması,

CPT/Inf(2017)5-part) göre, Birçok ülke, Avrupa Cezaevi Kuralları (Kural 18.8) ve diğer uluslararası sözleşmelerde öngörüldüğü gibi tutuklu ve hükümlü mahkûmları ayrı yerleştirmeye özen göstermektedir. Örneğin bkz. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, Madde 10(2) ve BM Mahkûmlara Uygulanacak Muameleye İlişkin Standart Asgari Kurallar (Nelson Mandela Kuralları), Kural 11(b) Avrupa Cezaevi Kuralları (18.9 ve 101. Kurallar) bu konuda istisnalara imkan tanımakta; tutuklu mahkûmların hükümlü mahkûmlarla birlikte organize edilen etkinliklere katılmalarına izin verirken genellikle bu iki kategoriyi geceleri ayrı tutmayı öngörmektedir. 5275 sayılı CGTİHK'nun 111 inci maddesinin, tutuklama kararının yerine getirildiği kurumlar başlıklı maddesinin 3. Fıkrası: 'tutuklular, tutukevlerinde veya maddi olanak bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının tutuklulara ayrılan bölümlerinde, büyükler, kadınlar, gençler, çocuklar olmak üzere ve suç türleri de gözetilerek ayrı yerlerde barındırılırlar.'

6 5275 sayılı CGTİHK'nun, hükümlünün barındırılması ve yatırılması başlıklı 63'üncü maddesinin 2. fıkrası; 'Her hükümlüye yöresel iklime uygun nitelikte tek tip yatak ve yeterli sayıda yatak takımı verilir.' BM Mahkûmlara Uygulanacak Muameleye İlişkin Standart Asgari Kurallar (Nelson Mandela Kuralları) Madde 21 'Yerel ve ulusal standartlara uygun olarak, her mahpusa, verildiğinde temiz, iyi durumda ve temizliği korumaya yetecek sıklıkta değiştirilen, yeterli büyüklükte ve sayıda yatak takımı ve ayrı bir yatak sağlanır.'

7 BM Mahkûmlara Uygulanacak Muameleye İlişkin Standart Asgari Kurallar (Nelson Mandela) Madde 23 1. 'Hava koşulları izin verdiği ölçüde, dışarıda çalıştırılmayan her mahpus, günde en az bir saat açık havada, uygun bir biçimde beden eğitimi yapar. 2. Genç mahpuslar ve fizik durumu itibarıyla uygun olan diğer mahpuslara, beden eğitimi süreleri içinde bedenlerini çalıştırma ve boş zamanlarını değerlendirme eğitimi verilir. Bunun için kendilerine yer, tesis ve malzeme sağlanır.'

2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

88. Cezaevinin aşırı kalabalıklaşması ile buna bağlı olumsuz sonuçları önlemek için gerekli tedbirlerin alınması,⁸
89. İşkence ve kötü muamelenin önlenmesine dair eğitim ve bilginin infaz kurumu personelinin eğitim programında kapsamlı bir şekilde yer alması, bu bağlamda ilgili ulusal mevzuata ek olarak İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) da başta olmak üzere uluslararası standartların dâhil edilmesi,⁹
- Gerektiği tavsiye edilmektedir.

8 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere, Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması Ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 Sayılı Tavsiye Kararı, R (99) 22 Sayılı Tavsiye Kararına Ek I. 9 İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani Veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme(CAT), m.10- '10 1. Her Taraf Devlet, işkencenin yasaklanmasına dair eğitim ve bilginin kanun uygulayıcı personel, sivil veya askeri, tıbbi personel, kamu görevlileri ve herhangi bir şekilde tutuklanan, nezarete alınan veya hapsedilen (cezaevine konulan) herhangi bir şahsın tutuklanması, sorgulanması veya muamelesiyle ilgilenebilecek diğer şahısların eğitim programına dahil edilmesini sağlayacaktır. 2. Her Taraf Devlet, bu gibi kişilerin grev ve yetkilerine dair yayınlanan kurallar veya talimatlara bu yasaklamayı da dahil edecektir.'

İLAVE GÖRÜŞ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

- h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.
- i) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.
- j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev **İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.**

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK** ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışıya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Tarafı olduğumuz sözleşmelerde de insan onuruna vurgu yapılmakta, işkence ve kötü muamelelerin fiziksel ve ruhsal bakımdan insanda bıraktığı derin acı ve ızdırap olgusu üzerinde durulmaktadır.

Ek İhtiyari Protokolün 20. maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir. Bu yetkiler aynı zamanda 6701 sayılı Kanunla Kuruma verilmiştir.

- 1) Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yerlere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,
- 2) Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,
- 3) Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,
- 4) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,
- 5) Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Kurumun bugüne kadarki Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yaptığı ziyaretler kimi zaman bir suçun soruşturmasını yapan bir savcı, kimi zaman da kurumların fiziki vs yönlerden denetleyen bir müfettiş edasıyla icra edilmektedir. Bu sebeple raporlarda Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır.

“İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara yansıtarak Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Ayrıca tavsiyeler somut, kısa ve öz olmalıdır. (“...şeklindeki uygulama/davranış/tutum işkence/kötü muamele teşkil edebileceği değerlendirildiğinden bu uygulamadan vazgeçilmesi/yeniden gözden geçirilmesi tavsiye olunur.”)

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyim.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

KARŞI OY GEREKÇESİ

Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyaret raporu ile ilgili olarak;

Ziyaret Heyetinin, mahkûm koşularının ziyareti sırasında mahkûmlar tarafından iddia edilen konularla ilgili olarak, cezaevi yönetiminden herhangi bilgi ve belge almaksızın sadece mahkûm ifadelerine dayanarak tespit ve tavsiyede bulunulduğu görülmüştür. Tek taraflı olarak düzenlenen ziyaret raporuna katılmam mümkün değildir. Dolayısıyla sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**BANDIRMA 1 NO.LU T TİPİ KAPALI CEZA
İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU**

2020 / 17

KISALTMALAR

ARDEF	Araştırma ve Değerlendirme Formu
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Kltc Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CETAS	Cezaevi Reçete Takip Sistemi
CPT	Avrupa İşkenceyi nleme Komitesi
İKM	İnfaz Koruma Memuru
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Kltc Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UM	Ulusal nleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Bandırma 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
2. 28.01.2014 tarihli ve 28896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)”; sözleşmeye taraf ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurması gerekliliğini hüküm altına almaktadır. TİHEK; kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin 1’inci fıkrasının (ı) bendiyle OPCAT hükümleri çerçevesinde, UÖM olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede, aynı maddenin (j) bendinde kurumun mahpus ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmektedir.
3. Bu görevin ifası kapsamında, 08.01.2020 tarihli TİHEK Başkanlık görev emri üzerine, 11.03.2020 tarihinde Bandırma 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna.¹ habersiz bir ziyaret düzenlenmiştir.
4. Ziyaret heyeti, ... dan oluşmuştur.

B. BANDIRMA 1 NOLU T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

5. Bandırma Ceza İnfaz Kurumları Yerleşkesinde bulunan 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü, barınmakta olan hükümlü ve tutukluların beslenme, sağlık, sosyal-kültürel faaliyetler, eğitim, psikolojik danışma, meslek edindirme gibi birçok alanda hizmet vermektedir. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun kuralları çerçevesinde, hükümlü ve tutukluları toplumdaki ayırıp ıslah ederek meslek kazandırmak suretiyle yeniden topluma kazandırma amacı doğrultusunda çalışmaktadır. Kurumda 92 koğu bulunmektedir. Bunların 52 adedi 14 kişilik, 8 adedi 10 kişilik, 18 adedi tek kişiliktir. 2 adet yumuşak oda ve 2 adet 14 kişilik geçici oda bulunmaktadır. Kurumdaki yatak sayısı 1423 adettir. Tek kişilik odalar 12 m², 14 kişilik koğuşlar 67 m², 10 kişilik koğuşlar 58 m² 'dir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

6. Kurum kapasitesi 1000 kişidir. Ziyaret tarihi itibarıyla kurumda 1411 mahpus bulunmaktadır.
7. Kurumda 1 engelli mahpus bulunmaktadır.
8. Kurumda kadın mahpus bulunmadığından annesi yanında kalan çocuk da yoktur.
9. 18 adet tek kişilik oda bulunmakta, ağırlaştırılmış müebbet cezasından hüküm alanlar, hücreye koyma disiplin cezası ile cezalandırılanlar ile Adalet Bakanlığının talimatıyla, asayiş ve güvenlik nedenleriyle bu odalarda tutulanlar bulunmaktadır.

1 Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

3. KURUM PERSONELİ

10. Kurumda 2 tip mesai saati bulunmaktadır. Birinci mesai hafta içi 08:00 - 17:00 arasında olup ikinci mesai ise 4'lü vardiya sistemidir. 12 saat gündüz çalışan personeller 24 saat, 12 saat gece çalışan personeller ise 48 saat dinlenme yapmaktadır.
11. Kurumda fiilen görev yapan 206 personelin meslek grubu, unvanlarına göre dağılımı şu şekildedir:

Kurum Müdürü	1
Kurum İkinci Müdürü	4
İdare memuru	1
Muhasebe Yetkilisi	Münhal
Sayman	1
Diş hekimi	1 (Yarı Zamanlı)
Doktor	1 (Yarı Zamanlı)
Öğretmen	2
Psikolog	2
Sosyal çalışmacı	1
İnfaz ve koruma baş memuru	3
İnfaz ve koruma memuru	182
Sağlık memuru	4
Teknisyen	1
Bilgisayar İşletmeni	3
Kâtip	1
Toplam	206

12. Kurumda görev yapan 206 personelin 83'ü lise, 41'i ön lisans, 78'i lisans, 4'ü yüksek lisans mezunudur.
13. Hizmet içi eğitim programları dahilinde Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı Eğitim Merkezlerinde (Ankara, İstanbul, Denizli, Kahramanmaraş Eğitim Merkezleri) açılan eğitim programlarına Eğitim Merkezlerinin veya Kurumun uygun gördüğü ilgili personeller katılmaktadır. Bu eğitimlerin konuları; Kbs Eğitimi, Sertifikalı İlk Yardım Eğitimi, Uyap Ekranları Eğitimi, İşaret Dili Eğitimi, Uyap Mahkûm Kabul ve Ziyaret Kabul Eğitimi, Yönetim Uygulamaları Eğitimi, İleri Ofis Programları Kullanımı Eğitimi, Yangın Söndürme Eğitimi, Emanet Eşya Eğitimi, Adaya Memur Yetiştirme Eğitimi, Sekreterlik Eğitimi, Hizmetli Personel Eğitimi, Mahkûm Kabul Eğitimi, Sekreterlik Eğitimi, Mutemetlik İşlemleri Eğitimi, Engelli Tutuklu ve Hükümlü İle Çalışan Personel Eğitimi, Kurumsal İmaj ve İlişki Yönetimi Eğitimi, Gelen Evrak Birimi Eğitimi, Sağlık Memuru Mesleki Gelişim Eğitimi, Mektup Okuma Komisyonu Eğitimi, Ardef Bisis Eğitimi, Katip Yetiştirme Eğitimi, Öfke Kontrolü Eğitimi, Haber Yazma Teknikleri Eğitimi, Firar ve Firar Girişimi Önleme Eğitimi, Ziyaret Kabul Birimi Eğitimi, Duyarlı Kapı X-Ray Kullanımı Eğitimi, Mesleki Müdahale Eğitimi, Kütüphanecilik ve Kütüphane Ekranları Eğitimi, Vardiya Personeli Uygulama Eğitimi, İnfaz ve Koruma Memuru Yetiştirme Eğitimi, Teknik Hizmetler Birimi Eğitimi, Liderlik ve Yöneticilik Eğitimi, Öğretmenler Uyum Eğitimi şeklindedir.

14. Kurum personellerine yönelik insan hakları eğitimi ile işkence ve kötü muameleye karşı hizmet içi eğitim verilmemiştir ancak hizmet öncesi eğitimlerde bu konuların detaylı bir şekilde işlendiği belirtilmiştir.
15. Tutuklu ve mahkûmlarla doğrudan temas içinde olan 185 personel bulunmaktadır.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

16. Habersiz yapılan ziyaret sırasında heyetimiz ilk olarak, Kurumumuz ve Ulusal Önleme Mekanizması hakkında ceza infaz kurumu yönetimine bilgi vermiş, Kurum müdürü ile görüşerek İnfaz Kurumu hakkında genel bilgiler almıştır. Ziyaret derinlemesine bir inceleme yapılması adına gerçekleştirilmiştir. Ziyaret sonrasında ilgili Kuruma ilettiğimiz tavsiyelerin ikinci bir ziyaret gibi yöntemlerle takibinin yapılacağı belirtilmiştir. Bir gün süren ziyaret sürecinde, koğuşlarda ya da kurumun çeşitli bölümlerinde bulunan mahpuslarla ceza infaz kurumu görevlileri bulunmaksızın, mahpuslara heyetimizin ziyaret amacı, görüşmelerde mahremiyetin korunacağı ve ulusal önleme mekanizmasının görev alanının neleri kapsadığı bilgisi verilerek bu kişilerin şikâyet ve talepleri dinlenmiştir. Sonrasında ziyaret heyeti tarafından aktivite alanları, revir, psikososyal servis, açık ve kapalı görüş alanları ile diğer ortak alanlar incelenmiş ve akabinde ziyaret sonlandırılmıştır.

1. ŞİKÂYET VE TALEP MEKANİZMASININ İŞLERLİĞİ

17. İşlevsel şikâyet prosedürleri kötü muameleye karşı temel bir güvencedir.² Bu açıdan, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin doğrudan, ailesi tarafından veya yasal temsilcisi tarafından alıkonulma merkezi idaresine ve bağımsız organlara başvuru yapabilmesi gerekmektedir.
18. Dilekçeler sabah sayımı esnasında her mahpustan sorumlu baş memurluk biriminde görevli memurlar tarafından koğuşlardan alınmaktadır. Sorumlu infaz ve koruma baş memurluk incelemesinin ardından nöbetçi müdürün onayından sonra ilgili yerlere UYAP sistemi üzerinden gönderilmektedir. Dilekçeler, infaz işlemleri, mahkemelerle yapılan yazışmalar, hastane, revir, açık kuruma ayrılma, denetimli serbestliğe ayrılma gibi konuları içermektedir.
19. Son 6 aylık dönemde yapılan şikâyetlerin genellikle hastaneye sevklerin geç yapılması ile ilgili olduğu belirtilmiştir.
20. Son bir yıl içerisinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla başvuran 3 kişi olduğu, olayla ilgili Savcılık tarafından soruşturma başlatıldığı, hükümlü ve tutuklara darp cebir raporunun alındığı ve mahpuslar ile memurların ifadelerinin alındığı, olayla ilgili kamera kayıtlarının savcılığa gönderildiği belirtilmiştir.
21. Kendileri ile görüşme yapılan mahpusların bir kısmı dilekçelerinin dikkate alınmadığını veya gerekli yerlere gönderilmediğini iddia etmiştir.

2. FİZİKSEL KOŞULLAR

2.1. Genel Bilgiler

22. CPT'ye göre cezaevlerindeki tutulma şartlarının bütün boyutları CPT'nin görev alanına girmekte; düzenlemelerle ilgili eksikliklerden veya yetersiz kaynaklardan dolayı kötü muamele ortaya

2 CPT, Yetişkinler İçin Psikiyatri Kurumlarında Kısıtlama Yöntemleri, CPT/Inf(2017).

çıkabilmektedir. Bu nedenle bir tesisteki genel yaşam kalitesi, CPT açısından oldukça önemlidir. Söz konusu yaşam kalitesi, büyük ölçüde mahkûmlara sunulan faaliyetlere ve mahkûmlar ve personel arasındaki ilişkilerin genel durumuna dayanmaktadır.³

23. Kurumda düzenli olarak aylık ilaçlama yapıldığı belirtilmiştir.
24. Mahpuslar kurum kantininden temizlik malzemesi temin edebilmektedir.
25. Her mahpusa günlük 50 litre sıcak su, 200 litre soğuk su düşecek şekilde açık ceza infaz kurumundan temini sağlanarak koğuşlara verilmektedir. Belirli aralıklarla su kesintileri yaşanmaktadır.
26. İçme suyu ihtiyacının çeşme suyundan veya kantinde satılan sulardan karşılanabildiği belirtilmiştir.
27. Her koğuşta birer adet tuvalet ve banyo bulunmaktadır.
28. Özellikle kalabalık koğuşlarda tuvalet ve banyonun tek olması nedeniyle sorun yaşandığı mahpuslarca ifade edilmiştir.
29. Nelson Mandela Kurallarına göre, Kurum idaresi tarafından, her mahpusa sağlıklı ve güçlü olmaları için besin değerleri yeterli, iyi hazırlanmış ve uygun saatlerde sunulan yemekler verilir.⁴
30. Vejetaryen, diyet ve özel diyet şeklinde yemeklerin açık ceza infaz kurumunda hazırlanarak Kuruma iletildiği idarece belirtilmiştir.
31. Yemeklerin az verildiği, örnek olarak bir elmayı iki kişinin yediği, mahpuslar tarafından yoğun bir şekilde dile getirilmiştir.
32. Yaz aylarında güneş enerjisi, kış aylarında doğal gaz sisteminden faydalanılarak ısınma sağlanmaktadır.
33. Tekli odaların havalandırma bahçeleri 84 m² (birden çok koğuşun aynı bahçeye çıkması sebebiyle), 10 kişilik koğuşların havalandırma bahçeleri 25 m², 14 kişilik koğuşların havalandırma bahçesi 33 m²'dir.

2.2. Kırılgan Gruplar

34. Kurumda çocuk koğuşu ve kadın koğuşu bulunmamaktadır.

2.3. Sağlık Koşulları

35. Kuruma ilk girişte mahpuslar sağlık kontrolünden geçirilmektedir.
36. Kurum revirinde 1 doktor, 4 sağlık memuru ve aile hekimliğine bağlı 1 hemşire bulunmaktadır.
37. Revirde mesai saatleri içerisinde 8 saat sağlık hizmeti verilmektedir.
38. Kurum sağlık servisi mahpusların muayenesi, ilaç takibi ve kontrolleri, hastaneye sevk işlemleri, koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerini sunmaktadır.
39. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile Türk Eczacılar Birliği arasında imzalanan "Adalet Bakanlığı Kapsamındaki Kişilerin Türk Eczacıları Birliği Üyesi Eczanelerden

3 CPT 2. Genel Rapor, Cezaevleri, [CPT/Inf (92) 3]

4 Nelson Mandela Kuralları, k. 22/1

İlaç Teminine İlişkin Protokol" çerçevesinde 1 Kasım 2019 tarihi itibarıyla Türk Eczacıları Birliği Cezaevi Reçete Takip Sistemi (CETAS)'ne geçilmiştir. İlaçlar bu doğrultuda temin edilmektedir.

40. Reçete edilen ilaçlar anlaşmalı eczanelerden temin edilerek mahpuslara revirde görevli personel tarafından teslim edilmektedir.
41. Bulaşıcı hastalıklara Kurumca önlemler alındığı belirtilmiştir. Bulaşıcı hastalıklar hakkında gerekli görülen durumlarda mahpusların ve kurum personelinin bilgilendirildiği ifade edilmiştir. Örneğin uyuz konusunda kurum personellerine eğitim verildiği, damlacık veya solunum yolu ve temas yoluyla bulaşıcı hastalığı olanlar hariç diğer bulaşıcı hastalığı olanlar buldukları koşullardan tecrit edilmediği, bulaşıcı hastalığı olanlara ayrımcılık uygulanmayıp, hasta mahremi gözetilerek sadece sağlık durumu hakkında mahpusun kendisinin bilgilendirildiği ifade edilmiştir.
42. Hükümlü ve tutuklular Kurumda görev yapan aile hekimi tarafından muayene edilerek uygun görülen polikliniklere sevk edilmektedir. Sevki yapılan mahpusların listesi Bandırma Ceza infaz Kurumları Yerleşkesi Jandarma Tabur Komutanlığının belirlediği sayı ve suç gurubunda sırasıyla Bandırma Devlet Hastanesi ilgili polikliniklere götürülmektedir. Durumu aciliyet arz eden hükümlü ve tutuklulara (kalp rahatsızlığı vb) öncelik tanınmaktadır.
43. Sevk mesajında belirtilen saatte jandarmanın kuruma giriş yaptığı sırada mahpusların kimlik tespitleri ve üst aramaları yapılmaktadır. Bundan sonra suç, yaş vb. ayrımı yapılarak Açık Ceza İnfaz Kurumuna ait ring araçlarına hükümlü ve tutuklular sıra ile bindirilmektedir. Bandırma Devlet Hastanesinde mahkûm koşusu ve mahkûm bekleme yerleri mevcut olup yine suç, yaş vb. durumlarına göre bu yerlerde poliklinik sırası gelene kadar mahpusların tutulduğu ifade edilmiştir. Bekleme yerlerinde tuvalet, lavabo ve pencerelerin mevcut olduğu, sırası gelen mahpusun infaz ve koruma memuru eşliğinde ve jandarma nezaretinde güvenlik tedbirleri alınarak ilgili polikliniklere götürüldüğü belirtilmiştir.
44. Revirde sağlık hizmetlerinin mahpuslara sunumu sırasında çeşitli aksaklıklar olduğu mahpuslar tarafından dile getirilmiştir.
45. Hastaneye sevklerin erken terhisler ve bunun sonucunda azalan asker sayısı nedeniyle gecikebildiği mahpuslar tarafından ifade edilmiştir.
46. Akşam saatlerinde havalandırmanın kapanıyor olması nedeniyle tuvaletlerde ve banyolarda sigara içildiği, bu durumun sigara içmeyen kişileri rahatsız ettiği belirtilmiştir.

2.4. Kantin

47. Kurumda mahpuslar ihtiyaç istem fişi doldurmaları halinde haftanın iki günü bir gün sebze ve meyve, bir günü ise kantin ihtiyaçlarını haftalık 500 TL'lik üst limitle temin edebilmektedir.
48. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde kantinde satılan ürünlerin çeşitlendirilmesi ve istenilen ürünlerin kendilerine ulaşmasında yaşanan gecikmelerin önlenmesi talebinde bulunulmuştur.

3. PERSONEL VE YÖNETİM

3.1. Mahpus-Personel İlişkileri

49. Kurumda görev yapan infaz koruma memurlarının mahpuslara karşı tutumlarının olumlu olmadığı birden fazla koştta ifade edilmiştir.

3.2. Kurum İdaresi

Kuruma Kabul

50. Kuruma ilk gelişlerinde mahpuslara Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 46'ncı ve ilgili diğer maddelerine uygun olarak; arama elbisesi giydirilip, önce bedenın üst kısmındaki giysiler çıkarttırılıp, sonra bedenın alt kısmındaki giysiler üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkarttırılarak aranmalıdır.
51. Kuruma ilk girişte, arama elbisesi giydirilmeden sadece mahpusun iç çamaşırı kalacak şekilde arama yapıldığını iddia eden mahpuslar bulunmaktadır.

Disiplin Cezaları ve Adli Soruşturmalara

52. Son bir yıl içinde hakkında disiplin cezası uygulanan mahpusların bulunduğu ve mahpuslara kınama, ziyaret yasağı, hücre cezası, haberleşme ve iletişim araçlarından yoksun bırakma gibi cezalar uygulandığı belirtilmiştir.
53. Kurumda yaşanan ve ilgili mercilere bildirilen adli vaka sayısı (suç duyurusu) 32 adettir.
54. İnfaz kurumunda yumuşak oda bulunmaktadır.⁵
55. Kurumda 130 kamera olduğu ve her alanı gördüğü ifade edilmiştir. Kayıtların 90-200 gün arası tutulabildiği belirtilmiştir.

4. PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ

56. Psiko-sosyal serviste 1 sosyal çalışmacı, 1 psikolog ve 2 psiko-sosyal memuru görev yapmaktadır.
57. Psiko-sosyal servis; Kuruma yeni gelen mahpusların ilk görüşmelerini yapmakta ve bu görüşmede psiko sosyal servis hakkında mahpusa bilgi vermektedir. Kuruma yeni gelen mahpus için gerekli formları (ARDEF Formu, Gözlem Sınıflandırma Formu ve Tanıma Formu) düzenlemekte ve form neticesinde ortaya çıkan Genel İhtiyaç ve Risk Raporu sonucuna göre veya yapılan gözlemlere göre gerekli müdahale programını uygulamaktadır.
58. Psiko-sosyal servis, mahpusların dilekçe ile başvurmaları sonucunda birime yönlendirilmeleri halinde kurumla ilgili sıkıntıları, ailevi sorunları ve psikolojik sorunları hakkında bireysel görüşmeler yapmaktadır.
59. Mahpuslara, öfke kontrolü, alkol ve madde bağımlılığı, iletişim ve kişisel gelişimle ilgili grup çalışmaları yapılmaktadır. Gerek görülmesi halinde mahpusların ailesi ile görüşmeler yapılmaktadır.
60. Kurumda "intiharın önlenmesi kurulu" bulunmaktadır.
61. Mahpuslarda genel itibariyle görülen psikolojik rahatsızlığın anti-sosyal kişilik bozukluğu psiko-sosyal servis çalışanları tarafından belirtilmiştir.

5 Bu odalar, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzüğün "Kısıtlayıcı önlemler" başlıklı 185'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca; tehlikeli hâlde bulunan, kurum güvenliğini, kendisinin veya diğer kişilerin güvenliğini ciddi tehlikeye düşüren hükümlü/tutukluların "saatlerle" ifade edilebilecek sürelerle, hükümlünün saldırganlığının devam edip etmediğinin belirli aralıklarla sakinleşip sakinleşmediğinin kamera ile gözlem ve kontrolünün yapıldığı odalardır.(TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Elazığ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Raporu, 2018, s.15)

62. Personelle de sürekli bireysel görüşme yapıldığı psiko-sosyal servis çalışanları tarafından ifade edilmiştir.
63. Kurum mevcudunun yüksek oluşu nedeniyle psikologla görüşebilmede bazı aksaklıklar yaşanabilmektedir.

5. EĞİTSEL, SOSYAL, SPORTİF VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

64. Kuruma ilk girişte mahpusların eğitim ve mesleki durumları yapılan ilk görüşmeyle tespit edilerek böylece mahpusların salıverilmesine kadar geçen süreç içerisinde gerekli olan eğitim programlarının hazırlandığı belirtilmiştir. Bu kapsamda: Yetişkinler Birinci ve İkinci Kademe Okur Yazarlık Kursları, Yaygın Öğretim Kurumları Çalışmaları, Dini Gelişim ve Manevi Rehberlik Çalışmaları, Kütüphane Faaliyetleri, Mesleki ve Teknik Eğitim Çalışmaları, Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetlerine yönelik çalışmalar yürütüldüğü ifade edilmiştir. Mahpusların, okuma ve yazma, açık öğretim ortaokulu, açık öğretim lisesi ve açık öğretim üniversite eğitimine devam etmelerine imkân tanındığı belirtilmiştir.
65. Ziyaret sırasında açık spor salonunda bir koğuşun futbol oynadığı, kapalı spor salonunda başka bir koğuşun voleybol oynadığı, konferans salonunda 8 kişilik bir gurubun bağlama kursunda olduğu, derslikte ise birinci kademe okuma-yazma kursunun olduğu görülmüştür.
66. Halı saha gibi sportif aktiviteler haftada bir kez 45 dakika kullanılmaktadır. Kursların açılması ve katılım konularında çeşitli aksaklıklar yaşanabilmektedir.
67. Kurumda kütüphane bulunmaktadır. Kurum kütüphanesinde felsefi, dini, psikoloji ile alakalı, toplum, doğa bilimleri, matematik, edebiyat, coğrafya ve tarih kitapları mevcuttur.
68. Görüşme yapılan bir kısım mahpuslar kütüphanede bulunan kitapların çeşitlendirilmesi talebinde bulunmuştur.
69. Koğuşlara birden fazla müzik aleti alınmasının sağlanması konusunda talepte bulunan mahpuslar bulunmaktadır.

6. İŞYURLARI

70. Kurumda iş yurdu olarak terzi atölyesi ve kantin bulunmaktadır. 33 mahpus terzi atölyesinde, 14 mahpus da kantinde çalışmaktadır.
71. Çalışma saatleri hafta içi 09.00-12.00 / 13.30-17.00 şeklindedir.

7. DIŞ DÜNYAYLA ETKİLEŞİM

72. Ziyaret tarihinde, Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik kapsamında görüşler koğuş programına göre yapılmaktadır. Mahpuslar üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile arkadaş görüş listesinde belirtilen kişiler ile görüş yapılabilmektedir.
73. Telefon hakkı ise, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun 88'inci maddesi doğrultusunda 3'üncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile arkadaş görüş listesinde belirtilen kişilerle haftada 10 dakika yapılabilmektedir. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alan hükümlülere ise 15 günde 1 defa olmak üzere telefon görüşü yaptırılmaktadır.

74. Mahpuslar öğrenim gören çocuklarıyla hafta içi olmak üzere yarım gün eğitim gören çocuklarıyla öğleden önce veya öğleden sonra, tam gün eğitim gören çocuklarıyla da saat 16:00 ile 16:45 arasında 10 dakika telefon görüşmesi yapılabilmektedir.
75. Ziyaret tarihi itibarıyla mahpuslar ayda 3 kapalı ve 1 açık görüş yapmakta olup açık görüş süresi 50 dakikadır. Hükümlü ve tutukluların öğrenim gören çocuklarıyla görüşme talebinde bulunması halinde cumartesi günleri hükümlü veya tutuklunun öğrenim gören çocuklarıyla görüşleri yapılmaktadır.
76. Hafta sonu görüşlerine, mahpusların sadece öğrenci olan çocukları kabul edilmekte, okul çağı öncesindeki çocuklar dahil olmak üzere mahpusların öğrenci olmayan çocukları kabul edilmemektedir.
77. 25 televizyon kanalı bulunmaktadır. Televizyon kanallarının çeşitliliğinin artırılması konusunda mahpuslar tarafından talepte bulunulmuştur.

D. TAVSİYELER

1. KURUM İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

78. Kurum personellerine yönelik insan hakları eğitimi ile işkence ve kötü muameleye karşı hizmet içi eğitim verilmesi,
79. Dilekçelerin dikkate alınmadığı veya ilgili yerlere gönderilmediği iddialarının önlenmesi adına etkin bir dilekçe takip sistemi kurulması,
80. Sigarasız koşulların oluşturulması,
81. Mahpuslara verilen yemeklerin miktarının artırılması,
82. Revirde sağlık hizmetlerinin sunumu sırasında insan hakları kurallarına uygun davranılması,
83. Kantinde satılan ürünlerin çeşitliliğinin artırılması ve mahpuslara iletiminde gecikmelerin önlenmesi,
84. İnfaz koruma memurlarının mahpuslara karşı tutumunun ıslah fonksiyonunun gereği gibi yerine getirilmesi için yapıcı ve pozitif olmasının sağlanması,
85. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük' ün 46'ncı ve ilgili diğer maddelerine uygun olarak; kuruma ilk girişte mahpuslara arama elbisesi giydirilip, önce bedenin üst kısmındaki giysiler çıkarttırılıp, sonra bedenin alt kısmındaki giysiler üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkarttırılarak aranması,
86. Kurum mevcudu göz önünden bulundurulacak psikososyal servis çalışanlarının sayısının artırılması için girişimde bulunulması,
87. Mahpuslarla yapılan grup terapilerinin sayısının artırılması,
88. Kursların mahpusların genelini katılımlarını sağlayacak şekilde yaygınlaştırılması,
89. İmkanlar ölçüsünde kütüphanede bulunan kitap sayısının artırılması ve kitapların çeşitlendirilmesi,
90. "Her hükümlüye, elektrikli olmamak ve idarece belirlenen saatlerde kullanılmak koşuluyla, vurgulu çalgılar dışında saz, ud, gitar, kemençe, keman, flüt, mızık, ney, kanun gibi müzik aletlerinden birisi verilebilir. Birden çok hükümlünün bulunduğu oda veya koşullarda, bu konuda

bütün hükümlülerin rızalarının alınması zorunludur.”⁶ Bu doğrultuda tüm mahpusların rızası alındığı takdirde koşullarda bulunan mahpuslardan talep edenlerin tümüne müzik aleti verilmesi,

91. Hafta sonu görüşlerine, mahpusların sadece öğrenci olan çocuklarının kabul edilmesi, okul çağı öncesindeki çocuklar dahil olmak üzere mahpusların öğrenci olmayan çocuklarının kabul edilmemesi biçimindeki uygulamanın sonlandırılarak öğrenci olma şartı aranmaksızın mahpusların çocukları ile hafta sonu açık görüşlerini yapabilmesi,
92. Televizyon kanallarının çeşitliliğinin artırılması, farklı dillerde yayın yapan kanalların eklenmesi,

2. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

93. Ziyaret edilen ceza infaz kurumlarının genelinde olduğu gibi rapora konu ceza infaz kurumunda da mevcut olan hastaneye sevklerde gecikmelerin önüne geçilmesi adına tedbirler alınması, tavsiye edilmektedir.

6 3/4/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 35, 62 ve 70 inci maddesi hükümlerine göre hazırlanmış Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik, m.10.

KARŞI OY GEREKÇESİ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

- h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak,
- i) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak,
- j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev **İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.**

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK** ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Tarafı olduğumuz sözleşmelerde de insan onuruna vurgu yapılmakta, işkence ve kötü muamelelerin fiziksel ve ruhsal bakımdan insanda bıraktığı derin acı ve ızdırap olgusu üzerinde durulmaktadır.

Ek İhtiyari Protokolün 20. maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir. Bu yetkiler aynı zamanda 6701 sayılı Kanunla Kuruma verilmiştir.

- 1- Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yere yere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,
- 2- Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,
- 3- Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,
- 4- Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,
- 5- Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yapılan ziyaretler adli bir vakanın soruşturması veya bir teftiş şeklinde yapılamaz.

Cezaevleri özelinde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda İdarenin sorumlu olduğu hususlar ile mahkûmların hak ve yükümlülükleri açıkça belirtilmiştir. Bu Kanunun uygulanmasını denetlemek te Kurumun görevi değildir.

Ancak Kurumun raporlarında Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır.

“İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Raporda “Mahpuslar yoğun olarak infaz ve koruma memurlarının kendilerine karşı tutum ve davranışlarından, Kurum personelinin kendilerine yönelik olumsuz tutum sergilediklerinden yakınmışlardır. Ayrıca yönetim ve baş memurun kaba ve ilgisiz olduklarından şikâyet edenler olmuştur.” Şeklinde bir paragraf yer almaktadır. Kurumun asıl görevi bu uygulamaları ortaya çıkarmak, kötü muamele olabilecek uygulamalardan vazgeçilmesi için ilgili yerlere tavsiyelerde bulunmaktır. Soyut beyanlara rapora yer verilmesi uygun olmadığı gibi alıkonma yerlerini de töhmet altında bırakmaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara yansıtarak Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Ayrıca tavsiyeler somut, kısa ve öz olmalıdır. (“ ...şeklindeki uygulama/davranış/tutum işkence/kötü muamele teşkil edebileceği değerlendirildiğinden bu uygulamadan vazgeçilmesi/yeniden gözden geçirilmesi... tavsiye olunur.”)

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyim.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

BANDIRMA 2 NO.LU T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU

2020 / 18

KISALTMALAR

AÖF	Açık Öğretim Fakültesi
AÖL	Açık Öğretim Lisesi
AÖO	Açık Öğretim Ortaokulu
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
İKM	İnfaz ve Koruma Memuru
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), 6701 sayılı Kanunla insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol (OPCAT)'i imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından da bağlayıcılık kazanan OPCAT; taraf devletlerin, protokol kapsamında yetkilendirilmiş ulusal ve uluslararası mekanizmalar tarafından *ışkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için* kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaret yapılmasına izin verdiği bir sistem kurmaktadır.¹
3. Söz konusu protokol, taraf olan ülkelerin işkence ve kötü muamele ile mücadele amacıyla her türlü alıkonulma mekânlarını ziyaret etmeye yetkili bir Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) kurmasını düzenlemiştir;² bu görev, 6701 sayılı Kanunla Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna verilmiştir. 6701 sayılı Kanunun 2/1-k bendi uyarınca UÖM: "*İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistem*" ifade etmektedir.
4. Kanunun 9'uncu maddesinin (j) bendinde ise; Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmektedir.
5. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna göre "Kapalı Ceza İnfaz Kurumları, "*iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir.*"³ Bu kapsamda, söz konusu tesisler kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldıkları alanlar olduğundan; 6701 sayılı Kanunun 9/1-j hükmü uyarınca TİHEK, söz konusu ceza infaz kurumlarına haberli veya habersiz ziyaret gerçekleştirme yetkisine sahiptir.
6. Yukarıda verilen görev ve yetkiler kapsamında, 18.02.2020 tarihli TİHEK Başkanlık görev emri üzerine, 12.03.2020 tarihinde Bandırma 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna habersiz bir ziyaret düzenlenmiştir.
7. Ziyaret heyetinde ... yer almıştır.

1 OPCAT, m. 2, m.3 ve 4.

2 OPCAT, m.3.

3 5275 sayılı Kanun, m.8

8. Bu rapor, Bandırma 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu⁴ ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1. ZİYARET YÖNTEMİ

9. Ziyaret, Kurum müdürü ile yapılan görüşme ile başlamıştır. Bu görüşme sırasında idareye, TİHEK, Ulusal Önleme Mekanizması, ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiş; idareden Kurum hakkında güncel bilgiler, kurumun mevcut durumu, mahpus⁵ sayısı ve sınıflandırılmalarına ilişkin bilgi alınmıştır. Bu görüşmenin ardından, ziyaret heyeti ikiye ayrılmış; idareden mahpusların yerleşim planına ilişkin alınan belge üzerinden suç tipleri ve koğuş tiplerine göre koğuşlar ve toplu kullanım alanları rastgele seçilerek mahpuslarla infaz kurumu personeli bulunmaksızın koğuş içerisinde ve diğer alanlarda birebir ve toplu görüşmeler yapılmıştır.
10. Kurum idaresi, ziyaret heyeti ile iş birliği içinde hareket etmiş, Kurumdaki bina ve eklentilerin tümüne erişiminin sağlanmasında ve rastgele seçilen mahpuslarla kurum personeli olmadan görüşme yapılmasında kolaylık sağlamış; kamera odası, sağlık servisi ve kantin gibi alanlarda incelemelerde bulunmasında, bilgi ve belgelerin paylaşılmasında olumlu bir tutum içerisinde olmuştur.
11. Ziyaret, idare ile yapılan son toplantı ile sonuçlandırılmış; ilk tespit ve gözlemler, acil olduğu değerlendirilen hususlar idare ile paylaşılmış, ilgili bilgi ve belgeler alınarak ziyaret sonlandırılmıştır.

B. GENEL BİLGİLER

1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Kurumun Fiziksel Koşulları

12. Bandırma 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Balıkesir'in Bandırma ilçesinde kent merkezine yaklaşık 10 km mesafede "Bandırma Ceza İnfaz Kurumu Yerleşkesinde" hizmet vermektedir. 2013 yılında hizmete açılan söz konusu yerleşke içerisinde, 2 adet T Tipi, 1 adet M Tipi ve 1 adet açık ceza infaz kurumu bulunmaktadır,
13. Kurumda, ikisi süngerli oda olarak faaliyet göstermekte olan 20 adet tekli oda, 8 adet küçük koğuş, 62 adet büyük koğuş olmak üzere toplam 90 adet koğuş ve oda bulunmaktadır. Koğuşlardan biri hasta, yaşlı ve engelli mahpuslar için özel engelli koğuşu olarak kullanılmaktadır.
14. Tek kişilik odaların kullanım alanı 14,5 metrekaredir. Küçük koğuşların 58,14 metrekare kullanım alanı ve 25 metrekare havalandırma bahçesi bulunmaktadır. Büyük koğuşların ise 78,88 metrekare kullanım alanı ve 24 metrekare havalandırma bahçeleri mevcuttur.
15. Kurumda koğuşlarda, üst katta mahpuslara ait kişisel eşyaların konulabileceği eşya dolabı, ranza ve yatakların bulunduğu yatakhane; zemin katta ise plastik masa ve sandalye, televizyon ve

4 Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

5 Kanuni bir tabir olmamakla birlikte, "mahpus" kelimesi, ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan tutuklu, hükümlü ve hükmen tutuklu (hüküm özlü) kişilerin her üçünü de barındıran çatı bir kavram olarak raporda yer almaktadır.

buzdolaplarının yer aldığı mutfak ile tuvalet, banyo ve havalandırma bahçesi yer almaktadır. Koşullarda kamera bulunmamaktadır.

1.2. Kurum Personeli

16. Bandırma 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda; meslek grubu ve unvanlarına göre, 1 Kurum Müdürü, 3 Kurum İkinci Müdürü, 1 idare memuru, 1 sayman, 1 öğretmen, 2 psikolog, 1 sosyal çalışmacı, 1 diş hekimi, 2 hizmetli, 1 bilgisayar işletmeni, 2 cezaevi kâtabi, 3 teknisyen, 4 sağlık memuru, 4 infaz ve koruma başmemuru ve 179 infaz ve koruma memuru olarak toplam 206 personel görev yapmaktadır. Kurum kayıtlarında söz konusu personelin; 82'sinin lisans, 65'inin ön lisans, 59'unun lise ve dengi okul mezunu olduğu yer almaktadır.
17. Revir Biriminde Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan 1 adet Aile Hekimi bulunmakta olup; iki tam, üç yarım gün hizmet vermektedir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

18. Bandırma 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun arttırılmış kapasitesi 1000 kişidir. Ziyaret tarihi itibarıyla Kurumda; 1091'i hükümlü, 289'u tutuklu olmak üzere toplam 1380 erkek mahpus bulunmaktadır. 15.04.2020 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun sonrasında 1098 mahpus tutulduğu bilgisi edinilmiştir.
19. Kurumda, İşyurdu Müdürlüğü bünyesindeki terzi atölyesinde 34, kantinde 11 olmak üzere toplam 45 mahpus çalışmaktadır.
20. Kurumda 10 engelli mahpus bulunmaktadır.

C. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE YÖNELİK TUTUM VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. GENEL BİLGİLER

21. Ziyaret kapsamında tek kişilik odalar, küçük ve büyük koşullarda incelemelerde bulunulmuş, mahpuslara yönelik tutum ve hizmetlere ilişkin olarak koşulların içerisindeki avlularda ve kurumun çeşitli bölümlerinde mahpuslarla görüşmeler yapılmıştır. Heyet tarafından söz konusu alanlarda öncelikli olarak mahpuslara TİHEK hakkında genel bilgi verilip; ziyaretin amacı ve kapsamı aktarılmış ve gizliliğe riayet edilerek rapor tanzim edileceği hususu vurgulanmıştır.
22. Kurumda, kanunen tek kalması zorunlu olan⁶ ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlüsü 14 mahpus ile sağlık kurulu raporu ile tek kişilik odada barındırılması uygun görülen 2 mahpus tek kişilik koşullarda tutulmaktadır.
23. Kurumda 31 adedi dış çevreyi, 91 adedi ise iç çevreyi izlemekte olan toplam 122 adet güvenlik kamerası bulunmaktadır. Mevcut kayıt cihazlarının, kapasitesi dâhilinde minimum 90 gün, maksimum 135 gün arasında kayıt tutulabildiği, merkez kontrol odasında iki personelin çalıştığı, yumuşak odanın kamera kayıtlarının ise doğrudan Adalet Bakanlığı tarafından izlenebildiği bilgisi kurum idaresince verilmiştir.

6 5275 sayılı Kanun m.25: "(1) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı rejimine ait esaslar aşağıda gösterilmiştir: a) Hükümlü, tek kişilik odada barındırılır. (...)"

24. Ziyaret kapsamında, Kurumda, 5275 sayılı Kanununun 115'/1-c hükmünde öngörülen ve *kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyici biçimde hazırlanmış* olan 2 adet süngerli (yumuşak) oda ziyaret edilmiş, odaya ilişkin defter kayıtları da ziyaret heyeti tarafından kontrol edilmiştir. Bu kapsamda, mahpusların bu odaya götürülmeden önce Kurum Müdürüne de bilgi verildiği ifade edilmiştir. Kayıt defterlerinde ise; bir mahpusun 23.02.2020-12.03.2020 tarihleri arasında süngerli odaya 5 kez geldiği ve her seferinde yaklaşık yarım saat tutulduğu görülmüş; süngerli odada tutulan söz konusu mahpusla da havalandırmada bulunduğu sırada görüşme yapılmış ve ani hareketlerinin olduğu; söz konusu odaların fiziksel yapısına ilişkin yapılan incelemede ise odaların havasız olup temiz olmadığı gözlemlenmiştir.

2. YÖNETİM VE PERSONELİN TUTUMU

25. Kuruma hükmü kesinleşerek, tutuklanarak, mahkeme ve hastane sevklerinden veya başka ceza infaz kurumlarından nakil yoluyla gelen mahpusların, mahkûm kabul kısmından duyarlı kapıya sinyal verdirmeden ve eşyaları X-Ray cihazından geçirilmek, elle ve gözle kontrol edilmek suretiyle giriş yaptırıldığı; şüphe halinde eşofman altı veya üstü verildiği; en üst amirin izniyle mahpusların arama sırasında önce bedeninin üst kısmındaki giysilerin çıkartıldığı; bedenin alt kısmındaki giysilerin ise üst kısmındaki giysiler giydirildikten sonra çıkartıldığı ve bu giysilerin de arandığı; ortak kullanılan eşofmanların ise düzenli yıkandığı bilgisi verilmiştir. Bazı mahpuslar ise Kuruma girişte arama giysisi verilmeden arama yapıldığını iddia etmişlerdir.
26. Kuruma ilk giriş yaptıklarında mahpuslar 14 kişilik geçici odaya yerleştirilmekte; idare ve gözlem kurulunun mahpusun dosyası üzerindeki incelemelerinden sonra gözlem ve sınıflandırma yapılarak suç grubuna uygun olan koğuşa veya odaya verildiği kurum idaresince belirtilmiştir.
27. Heyetimizce görüşme gerçekleştirilen bazı mahpuslar infaz ve koruma memurlarının kendilerine bazen kaba ve onur kırıcı şekilde davrandıklarından aralarında gerilim oluşabildiğini ve memurlarda iletişim eksikliği olduğunu iddia etmişlerdir.
28. Mahpuslar herhangi bir sorunla karşılaştıklarında Cumhuriyet savcısına dilekçe yazmalarına rağmen Kurum Müdürü ile görüştüklerini; ancak Kurum Müdürünün de sorunlarını çözmeye çalıştığını ve Müdürden memnun olduklarını dile getirmişlerdir.

3. DİSİPLİN VE ŞİKÂYET PROSEDÜRLERİ

29. Kurum idaresi, Kurumda bulunan mahpusların yazmış oldukları mektupların, faksların ve dilekçelerin hafta içi ve her gün sabah sayımı ile birlikte toplanıldığını; dilekçelerin havale işlemleri bittikten sonra dijital ortamda kayıt edilmesi için tarama merkezine oradan da hem fiziki olarak hem de UYAP üzerinden ilgili birime yönlendirildiğini ifade etmiştir.
30. Mahpuslar heyetimize genel olarak dilekçelerinin akıbetini öğrenemediklerini dile getirmiş; Kurum idaresi ise mahpusların dilekçelerinin kurumdan çıkış numarasını dilekçe ile talep etmeleri durumunda bildirilebileceğini ifade etmiştir.
31. Kurumda bulunan mahpusların şikâyetlerine istinaden kurum personelleri hakkında 12 adet disiplin soruşturması açılmış olup, yapılan disiplin soruşturmaları sonucunda; 1 kurum personeline uyarma cezası verilmiş ve 6 kurum personeline herhangi bir ceza verilmesine yer

olmadığına karar verilmiş olup, açılan disiplin soruşturmalarından 5 adedinin halen devam etmekte olduğu talep edilen bilgi ve belgelerde görülmüştür.

32. Kurumda yaşanan ve ilgili mercilere bildirilen on dokuz adet adli vaka bulunmakta olup; son bir yıl içinde işkence ve kötü muamele iddiası ile başvuruda bulunan bir mahpus bulunmaktadır. Bu başvuru Kuruma gelmeden önce gözaltında iken yaşadığı bir olayla ilgili olup; Kurum tarafından gerekli mercilere mahpusun şikâyet dilekçesinin gönderildiği ifade edilmiştir.
33. Kurumda son bir yıl içinde 137 adet Kınama Cezası, 109 adet Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma Cezası, 7 adet Haberleşme veya İletişim Araçlarından Yoksun Bırakma Cezası, 58 adet Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma Cezası ile 173 adet Hücreye Koyma Cezası olmak üzere toplam disiplin cezası alan 484 mahpus bulunduğu bilgisi verilmiştir.

4. FİZİKSEL KOŞULLAR

34. Kurumda ısınmanın Bandırma Açık Ceza İnfaz Kurumu bünyesinde bulunan doğalgaz yakıtlı ısıtma kazanları marifetiyle sağlandığı, kurumda yangın alarm sisteminin bulunduğu infaz kurumu tarafından dile getirilmiştir.
35. Kurum idaresi, Bandırma Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden 24 saat geçerli olmak üzere kişi başı 50 lt sıcak su, 200 lt soğuk su temini sağlanarak koşullara verildiğini ifade etmiştir. Ayrıca Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından öğlen 14:00-16:00 ve gece 01:00-05:00 saatleri arasında olmak üzere günde 6 saat civarında zorunlu olarak su kesintisi yapıldığı; koşullara sabah 06:00-08:00, öğlen 11:15-13:30, akşam 17:00-24:00 saatleri arasında geçerli olmak üzere kişi başı 50 lt sıcak su verildiği aktarılmıştır. Mahpuslar tarafından su kesintilerine dair heyetimize aksi yönde herhangi bir talep ve şikâyet bildirilmemiştir. Öte yandan, Revir Biriminde çalışan meslek personelleri 14:00-16:00 saat aralığında su kesildiği için hijyen olmamasından kaynaklı tedavi işlemlerinin aksadığını ifade etmişlerdir. Ziyaret sonunda idare ile yapılan görüşmede su kesintisi aktarılmış; bilgi ve belge talebine ilişkin Kurumdan gelen 08.05.2020 tarihli 2020/15809 sayılı cevabı yazıda soğuk suyun 7 gün ve 24 saat olacak şekilde düzenlendiği bilgisi verilmiştir.
36. Koşullarda genel olarak mahpusların kullanımına uygun demir dolaplar bulunmakta olup; bazı koşullarda ise her kişi için yeterli sayıda dolap olmadığı heyetimizce görülmüştür. Ancak, koşullarda yeni dolap koyacak alan bulunmadığından mahpusların bu yönde bir talebi heyetimize iletilmemiştir.
37. Mahpuslarla görüşme için girilen koşullarda televizyon, buzdolabı ve su ısıtıcısı (çaycı) bulunmaktadır. Ziyaret edilen koşullardan iki adedinde buzdolabı olmadığı gözlemlenmiş; bir koşuğa mahpuslar koşuğun yeni açıldığını, buzdolaplarının eski koşuğa kaldığını, buzdolabının adına kayıtlı olduğu mahpusun idareden talep ettiğini ve cevap beklediklerini aktarmışlar; Kurumdan gelen 08.05.2020 tarihli ve 2020/15809 sayılı cevabı yazıda bu koşuğun buzdolabı ihtiyacının karşılandığı bilgisi verilmiştir.
38. Kurumda bulunan mahpuslara mevsim koşullarına göre yeteri kadar battaniye, nevresim takımı ve yatak verildiği; kantinden temin edilmek şartıyla 1 adet nevresim takımı ve iklim koşulları değerlendirilerek 1 adet battaniye bulundurabilecekleri idarece belirtilmiştir. Yapılan görüşmelerde, mahpuslar tarafından battaniye ve nevresimlerin kirli olduğundan; yataklarının eskiyip ortalarının çöktüğünden şikâyet edilmiş ve bu durum heyetimizce de görülmüştür.

39. Kurumda çamaşırhane olmayıp; Kurum idaresi mahpusların eşyalarını Bandırma Açık Ceza İnfaz Kurumuna file içerisinde ileterek 5 TL ücret karşılığında yıkatabildiklerini; ancak mahpusların özellikle ücretli olduğu için bu yolu tercih etmediklerini ifade etmiştir. Ayrıca Kurum idaresi çamaşırhane oluşturulması için yer tespit edildiğini, 8 çamaşır makinesi ve 8 kurutma makinesi alınması için Bakanlıktan ödenek beklediklerini belirtmiştir.
40. Kurumda mahpusların ihtiyaçlarını karşılayabileceği 1 adet kantin bulunmaktadır. Kurum idaresi, mahpusların ihtiyaç istem fişi doldurdukları ve talep ettikleri alışverişleri emanet para hesaplarından karşılayarak bir gün sebze ve meyve, bir gün ise kantin ihtiyaçlarını karşılamak üzere, haftanın iki günü haftalık 500 TL'ye kadar kantinden ihtiyaçlarını temin edebildikleri bilgisini vermiştir.
41. Kendileri ile görüşme yapılan mahpuslar kantin fiyatlarının makul olmasına karşılık ürünlerin kalitesiz olduğunu; tıraş makinesi satılmadığından ve bazı ürünlerin koşullara gelene kadar tükendiğinden yakınmışlardır. Heyetimizce kantin fiyatları ülke genelindeki market satış fiyatları ile karşılaştırıldığında benzerlik gösterdiği; söz konusu iddia kapsamında kantin listesi incelenerek tıraş makinesinin satıldığı görülmüştür.
42. Kurumda 20 adet avukat görüşme odası olup heyetimizce rastgele seçilen bir oda ziyaret edilmiş; odaya iki heyet üyesi girmiş ve diğer heyet üyesi dışarıda bırakılarak kapı kapatılmıştır. Dışarıdaki heyet üyesi tarafından orta düzey seste konuşulanların işitebildiği tespit edilmiş; kullanım alanının ise uygun olduğu görülmüştür.
43. Kurumda engelli mahpuslara yönelik koğuş bulunmakta olup; bu koğuşun diğer koğuşlardan farkı ise tuvalet ve banyosunun aynı yerde olup tuvaletinde klozet bulunmasıdır.
44. Bir koğuş kendileri temin ederek koğuşlarını boyamayı talep etmiştir. İdare ise, bir boya markasının aracılığıyla Kurumu boyattıklarını, hâlihazırda olup koğuşun talebinin sağlanacağını ifade etmiştir. Kurum, 08.05.2020 tarihli ve 2020/15809 sayılı cevabı yazıda bu koğuşun ihtiyacının karşılandığı bilgisini vermiştir.

5. SAĞLIK

45. Kurumun Revir Biriminde mesai saatlerinde 1 Aile Hekimi, 1 Diş Tabibi ve 5 Sağlık Memuru görev yapmaktadır.
46. Kurumda acil durumlarda ve mesai saatleri dışında hasta olduğunu beyan eden mahpuslar için 112 Acil Servis aranarak ambulans ile hasta mahpusların Bandırma Devlet Hastanesine sevk; il dışında bulunan 2. ve 3. Basamak hastanelere sevk edilmeleri durumunda ise mahpuslar adına Kurumca randevu alınarak sevkleri sağlanmaktadır.
47. Diş hekiminin koridorlarda mahpusları ön muayeneden geçirdikten sonra gerekli olanları odasında tedavi ettiği mahpuslar tarafından aktarılmıştır. Sabit protez, hareketli protez, bölümlü protez, gece plağı gibi protezlerinin yapımı için mahpusların Bandırma Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi'ne sevk sağlanıp tedavilerinin yapıldığı bilgisi idarece verilmiştir.
48. Kurum idaresi tarafından kronik hastalığı bulunan mahpusların ilaçlarının sağlık memurları tarafından takip edilerek ilaç bitimine 1-2 gün kala tekrar reçete edilip Kurum ile anlaşmalı olan eczaneler tarafından temin edildiği bilgisi verilmiştir.

49. Ziyaret edilen koğuşlarda mahpuslar, revire 3 haftada bir çıkılmasından ve hastane sevklerinin uzun sürmesinden şikâyetçi olduklarını; bazı mahpuslar kurumda gerçekleştirilemeyen dış tedavileri nedeniyle dış hastanesine sevklerde gecikmeler olup çok sıra beklediklerini dile getirmişlerdir. Bazı mahpuslar ise epilepsi ve panik atak hastası olduğunu, uzman doktorların yazdığı ilaçların Kurum doktoru tarafından verilmediğini, başka ilaçların verildiği yönünde iddialarda bulunmuşlardır. Revirde gerçekleştirilen görüşmede görevli personeller kan tahlili de yaptıkları için yoğunluk olduğunu, bu yüzden revire çıkma süresinin uzun olduğunu; ziyaret tarihi itibarıyla 108 mahpusun sevk beklediğini ve önceliğe göre sevk edildiklerini belgelerle sunmuş; eczanelerde ilaç olmadığı için veya pahalı olan ilaçlarda muadillerinin gönderilerek mahpuslara günlük olarak ilaçlarının verildiğini beyan etmişlerdir.
50. Geçmiş zamanda yaşanan skabiyez (uyuz) vakası mahpuslar tarafından aktarılmış; revir ziyaretinde doktor mahpusa hastaneye sevk edilene kadar skabiyez tedavisi uyguladığını, sonrasında mahpusun hastaneye sevk edildiğini ifade etmiştir.
51. Kurumda düzenli olarak aylık ilaçlama yapıldığı bilgisi verilmiştir.
52. Kurumda bulunan mahpuslar kurum kantininden ücret karşılığında temizlik malzemelerini temin ettiklerini ifade etmişlerdir.
53. Mahpuslar heyetimize COVID-19 salgınından tedirgin olduklarını belirterek; kantinde anti bakteriyel sabun ve kolonyalı mendil satılması talebinde bulunmuşlardır. COVID-19 tedbirleri kapsamında anti bakteriyel sıvı sabun, ıslak mendil, çamaşır suyu, el ve vücut sabunları, şampuan ve diğer temizlik ürünlerinde stok ve çeşitliliklerin arttırıldığı belirtilmiştir.
54. Geçici koğuşta tek başına tutulan tüberküloz (verem) hastası mahpus, 18 yıl öncesinde bu hastalığı geçirdiğini, revirin çok iyi ilgilendiğini, ilaçlarının verem savaş dispanserinden geldiğini, Gemlik'te yaşayan ailesi ile görüştüğünü ifade etmiş ve boncuk işlemesi yaptığı heyetimizce görülmüştür.
55. Heyetimizce sağlık raporunun incelemesinde "Orta Depresif Nöbet" tanısı konduğu görülen mahpusun kendisi ile görüşme gerçekleştirilmiş, ruhsal ve bedensel yönden sağlıklı olmadığı, koğuşta iki kişi tutulduğu, bakımını diğer mahpusun yaptığı, raporunun çıkmasıyla Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesine sevk edileceği bilgisi verilmiştir.

6. BESLENME

56. Kurum idaresi, Kurumdaki yemek ihtiyacının aynı kampüs içinde bulunan Bandırma Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından temin edilmekte olduğunu; Adalet ve Sağlık Bakanlığınca bir kişi için günlük ortalama kalori değerinin 2300 kalori olarak belirlendiğini; yemeklerin kalori miktarının menüdeki yemek çeşitlerine bağlı olup 2300 kaloriden az olmadığını ifade etmiştir.
57. Heyetimizce yapılan görüşmelerde mahpuslar bir kişiye yarım meyve verildiğini, ekmeklerin gramajının düşürüldüğünü, genel olarak yemeklerin yetersiz ve aynı çeşit olduğunu dile getirmişler; ziyaret sonrası görüşmede ise Kurum idaresi ekmeklerin 400 gramdan 330 grama düşürüldüğünü, ekmeklerden artan iâşe bedelinin yemeklere eklendiğini, yemeklerin yetersiz ve çeşitliliğinin az olmasına yönelik şikâyetlerin Bandırma Açık Ceza İnfaz Kurumu ile görüşülmesini tavsiye etmiştir. Mahpuslarla görüşme gerçekleştirilirken ihtiyaç duyan koğuşa diyet yemek verildiği de gözlemlenmiştir.

7. PERSONEL

58. Kurumda 4 kişi infaz ve koruma baş memuru, 179 kişi infaz ve koruma memuru olarak görev yapmakta olup nöbet vardiya usulü çalışmaktadır. Kurumun büyüklüğü ve mahpus sayısı göz önünde bulundurulduğunda personel sayısının yeterli olmadığı, mahpusların taleplerine yönelik açık görüşlerin düzenlenmesinin personel eksikliğinden dolayı yapılamadığı idare tarafından dile getirilmiştir.
59. Kurum kadrolu personelinin hizmet öncesi eğitim dâhilinde insan hakları, işkence ve kötü muamele konularında gerekli eğitimleri aldığı bilgisi verilmiştir.
60. Kurumda mahpuslar ile doğrudan temasta bulunan (vardiya ve ani müdahale ekibi) personel sayısı 96'dır.
61. Kurum personellerinin koridorlardaki masalara telefon alınmasına yönelik talepleri idareye iletilmiş; idare de koridorlarda toplam 6 adet bulunup telefonlara ulaşmada zorluk olmadığını belirtmiştir.

8. EĞİTSEL, SOSYAL, KÜLTÜREL, MESLEKİ VE SPOR TİF FAALİYETLER

62. Kurumda 1'er adet kapalı spor salonu, açık spor salonu, gösteri salonu, 7 adet derslik, 1 adet öğretmen odası, 2 adet iş atölyesi, 1 adet hobi odası ve 1 adet kütüphane bulunmaktadır.
63. Heyetimiz tarafından kapalı spor salonu ve açık spor salonu incelenmiştir. Kapalı spor salonunda basketbol sahası, voleybol sahası ve masa tenisi oynanabilecek masa bulunduğu; spor salonunun oldukça geniş ve kullanıma uygun bir alan olduğu; ancak tabanında çatlaklar olduğu gözlemlenmiştir. Kurum idaresi ile görüşmede açık spor salonunun emanet paradaki işletilen faizle yaptırıldığı, kapalı spor salonunun tabanının da bu gelirle yaptırılacağı; Kurumdan talep edilen bilgi belgede ise hasar tespit çalışmalarının devam ettiği ifade edilmiştir.
64. Mahpuslar haftada bir açık spor salonunu ve kapalı spor salonunu 40 dakika kullandıklarını, görüş haftası olduğunda spor faaliyetlerinin gerçekleştirilmediğini ve sonrasında da yapılmadığını aktarmışlardır.
65. Mahpusların kapalı spor salonunun üst pencerelerinin açılarak daha fazla havalandırılmasına yönelik talepleri kurum idaresi ile görüşülmüş; havalandırmanın yerden yapıldığı, üst pencerelerin yüksek olup açılmasının personel açısından tehlikeli olabileceği dile getirilmiştir.
66. Mahpuslar hobi kurslarının 5-6 ay önce kapandığını, spor dışında herhangi bir sosyal faaliyet veya kursun olmadığını dile getirmiş; bazı mahpuslar sohbet hakkının kısıtlı olarak uygulandığını ifade ederek; resim, ahşap, bilgisayar kurslarının düzenlenmesini, kendilerinin de sinirlenebildiklerini ifade ederek bu nedenle öfke kontrol vb. eğitim almayı talep etmişlerdir. Heyetimizce idare ile gerçekleşen görüşmede sosyal ve kültürel faaliyet kapsamında aktif olarak devam eden arıcılık ve erkek dış giysi dikimi kurslarının olduğu; son 6 ayda ise 1. Kademe okuma-yazma, boyacılık, sürü yönetimi, Kur'an-ı Kerim tecvitli okuma kursları ile 29 Ekim Cumhuriyet Konulu Konferans, Mevlid-i Nebi Programı, İslam'da Kardeşlik Konulu Konferans, Peygamberimiz'in Hayatı Konulu Konferans düzenlendiği; bilgisi alınmıştır.
67. Ziyaret tarihinde koğuşlarda görüşme gerçekleştirilirken koridorda heyetimiz Diyanet İşleri Başkanlığından görevlendirilen 4 din görevlisi ile karşılaşmıştır. Din görevlileri Adalet Bakanlığı

ve Diyanet İşleri Başkanlığı arasında imzalan protokol gereği 1 yıl boyunca haftada 4 gün 9:00-16:00 saatleri arası koşulları ziyaret ederek dini konularda bilgilendirme yaptıklarını; mahpusların başlangıçta çekimser olduklarını sonradan ilgilerinin arttığını; 18 Mart Çanakkale Haftası ve kandil haftası için hatim programı planlandığını ifade etmişlerdir.

68. Kurumda AÖF'de 72, AÖL'de 213, AÖO'da 40 mahpus kayıtlı olup eğitimlerine devam etmektedir.
69. Kurumda mahpusların kullanımına sunulmak üzere 2279 adet dini, felsefi, psikolojik, edebiyat, coğrafya ve tarih kitaplarından oluşan 1 adet kütüphane bulunmaktadır. Mahpuslar koşullarda kitap bulundurmada herhangi bir sınırlama olmadığını ifade etmiş, kütüphanedeki kitapların ise güncellenmesi yönünde talepte bulunmuşlardır. Kurum idaresi, kütüphanenin, çeşitli üniversitelerden kitap talep edilerek bağış yoluyla oluşturulduğunu, Kültür Bakanlığı ile olan protokol ile de kitapların değişiminin sağlandığını ifade etmiştir.
70. Heyetimizce ziyaret edilen koşullarda boncuk işlemesi yapıldığı ve mahpusların kendilerinin yaptıkları spor aletlerinin olduğu gözlemlenmiş; mahpuslar spor aletlerinin aramalarda toplatıldığını ifade etmişlerdir. İdare ile gerçekleştirilen görüşmede, spor aletlerinin firara araç olarak kullanılabilmesi için toplatıldığı bilgisi verilmiştir.
71. Heyet tarafından açık alanda spor aletlerinin olduğu görülmüş; infaz ve koruma memurları tarafından işçi mahpusların spor aletlerini bazen kullandıkları ifade edilmiştir.
72. Kurumda çalışma olanaklarına ilişkin olarak; Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İşyurtları Kurumunun iki adet işkolu ile faaliyetlerini sürdürdüğü; söz konusu faaliyetler kapsamında terzi atölyesinde 34, kantinde 11 olmak üzere toplam 45 mahpus çalıştırıldığı ifade edilmiştir. Çalışacak mahpusların İşyurdu Yönetim Kurulu kararıyla iyi halli olanlardan seçildiği, hafta içi 8:00-17:00 arası çalışıldığı, 12:00-13:00 arası yemek molası ve günde 3 defa 15 dakika çay molası verildiği idare tarafından ifade edilmiştir. Ziyaret edilen işçi koşullarında mahpuslar; çırak, kalfa, ustanın 400TL, yeni saymanın 270TL, ambar görevlisinin 140TL-160TL aylık aldıklarını belirtmişlerdir.

9. DIŞ DÜNYA İLE ETKİLEŞİM

73. Kurumda açık ve kapalı görüşlerin sürelerinin, mevcut mahpus sayısındaki yoğunluk göz önüne alınarak ortalama 40-45 dakika olarak belirlendiği idare tarafından aktarılmıştır.
74. Mahpuslara Bakanlıkça uygun görülen, dini ve milli bayramlar ile özel günlerde açık görüş yaptırılabilmesi; aynı haftada yapılacak kapalı görüş ile çakışması halinde ise açık görüş yaptırılmakta olduğu bilgisi verilmiştir.
75. Kurumda bulunan mahpusların telefon görüşmeleri ise koridorlarda bulunan 22 adet ankesörlü telefon aracılığı ile belirlenen program dâhilinde Cuma, Cumartesi, pazar günleri saat 09.00-16.00 saatleri arasında 10 dakikayı aşmayacak şekilde sağlanmaktadır.
76. Mahpuslar, açık görüşün ayda bir kez olduğunu, sabah 9:00' da başlamasının uzaktan gelen aileleri için zorlaştırdığını idareye saatin değişmesi için dilekçe verdiklerini ve görüş süresinin üst sınırdan kullanılmasını talep ettiklerini ifade etmişlerdir.

77. Mahpuslar açık görüşlerde ailelerinin verdiği kitap, kıyafet gibi eşyaların; avukatlarının ise verdiği mektupların kabul edilmediğini ve idarenin kargo ile gönderilmesini söylediklerini belirtmişlerdir. Bilgi ve belge talebine ilişkin olarak Kurumdan gelen 08.05.2020 tarihli ve 2020/15809 sayılı cevabı yazıda açık görüşlerdeki güvenlik boyutunun fazla olması nedeniyle personelin iş yoğunluğu arttığı için sadece açık görüşlerde eşya alıp vermede kısıtlamaya gidildiği; yine de mağduriyet yaşatmamak adına ailelerine depoda bulunan eşyalarını vermek istediklerinde dilekçe ile talep edilebileceği; kitapların ise sadece kargo yolu ile kabul edildiği bilgisi verilmiştir.
78. Ziyaret heyetine mahpuslar, ailelerinin ikametgâhlarından uzak yerlerde tutulduklarını; bazı mahpuslar Ankara ve Bursa illerinde ikamet eden çocuklarının ve sağlık problemleri olan yakınlarının görüşlere gelmekte zorlandığını ifade etmişlerdir.
79. Mahpuslar, hafta sonlarında, hafta içi okula giden çocuklarıyla öğrenci görüşü yaptırıldığını; ancak bu görüşte sadece öğrenci olan çocuklarıyla ailelerin görüşebildiğini dile getirmiş; aile bütünlüğü adına tüm aile bireyleriyle birlikte görüş sağlanmasını talep etmiştir.
80. Kurumda iyi halli olan mahpusların ödül olarak eş görüşünden faydalandırıldığı ifade edilmiş; heyetimizce de aile görüşme odaları incelenip genel olarak eşyaların temiz ve yeterli olduğu gözlemlenmiştir. İdareden şubat ayında 22, mart ayında 2 görüşme; yıllık ortalama 120 görüşme yaptırıldığı ve sürenin 3 saat olduğu bilgisi alınmıştır.
81. Mahpuslar televizyona İngilizce ve Kürtçe kanal, sinema kanalı, yabancı şarkı kanalı gibi kanallarının eklenmesini talep etmişlerdir. Kurumda televizyon kanallarının belirlenmesine yönelik anket yapılmakta olup Kürtçe kanalın da son ankette kararlaştırılan liste içerisinde yer aldığı görülmüştür.

D. TAVSİYELER

82. Heyetimizce ziyaretin gerçekleştirilmesinde, ziyaret süresince her türlü kolaylığın sağlanmasında, ziyaretin bitimine müteakip idare ile yapılan görüşmelerde acil olarak iletilen tavsiyelerin yaşama geçirilmesi için devam eden diyalog süreci ile işkence ve kötü muamelenin önlemesi için gerekli işbirliğine yönelik Kurum idaresinin açık tutumu olumlu olarak değerlendirilmektedir.

1. BANDIRMA 2 NOLU T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMUNA YÖNELİK TAVSİYELER

83. Kurum idaresinin personelin olumsuz davranışlarına yönelik önlemler almaya çalıştığı gözetilerek; kişiler arası iletişim yeteneğinin geliştirilmesi için hizmet içi eğitim müfredatına öfke kontrol eğitimi, kriz müdahalesi eğitimi, psiko-sosyal eğitim gibi özel eğitimlerin dâhil edilmesi gerektiği,⁷
84. Kuruma girişte yapılan aramalarda arama giysisi ya da Kurumun temin edeceği kıyafetler kullanılarak mahremiyetin gözetilmesi gerektiği,⁸
85. Mahpuslar tarafından dile getirilen dilekçelerinin akıbetini öğrenme talepleri için dilekçe kurum çıkış sayısı olan belge verilmesine yönelik düzenleme yapılması gerektiği,⁹

7 AİÖK Standartları, s. 18-19.

8 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 50.

9 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 56-57.

86. Kurumdaki eski ve kullanılamaz durumda olan yatakların değiştirilmesi ve mahpuslara temiz battaniye ve nevresimlerin sağlanması gerektiği,¹⁰
87. Avukat görüşme odasının orta düzeyde konuşulan seslerin duyulmayacağı şekilde yalıtımının sağlanması gerektiği,¹¹
88. Kurumda bulunan süngerli odanın temizliğinin yapılıp boş olduğu zamanlarda havalandırılmasının sağlanabileceği,
89. Kalabalıklaşmanın 7242 sayılı Kanun ile azaldığı gözetilmekle birlikte mahpuslar doktora üç haftada bir erişebilmekte ve hastanelere sevkler gecikebilmektedir. Bu bağlamda mahpusların sağlık hizmetlerine erişebilmesinin haftada bir gün gibi olacak şekilde sağlanması gerektiği,¹²
90. COVID-19 salgınına önlemeye yönelik Dünya Sağlık Örgütü temizliğin önemini belirtmiş¹³; bu kapsamda kantinde hijyen ürünlerinin artırılması, imkânı olmayan mahpuslara ücretsiz sağlanması gerektiği,
91. Ceza infaz kurumlarının ıslah fonksiyonunu gerektiği gibi ifa edebilmesi için mahpusların taleplerinin uygunluğu değerlendirilerek çeşitli kurs ve etkinliklerin düzenlenmesi ve görüş haftalarında yapılamayan spor faaliyetlerinin telafi edilmesi gerektiği,^{14 15}
92. Kurumdaki kütüphanede çeşitli türlerde kaynaklar bulunmakla birlikte geçmiş tarih basımlı kitaplar olduğu bu sebeple kitapların güncellenmesi gerektiği,¹⁶
93. Kurumdaki mahpusların uzak mesafeden gelen ailelerinin varlığı gözetilerek açık görüş saatinin düzenlenmesi ve hafta sonları ailelerinde öğrenci olan çocukları ile gerçekleşen görüşlere aile bütünlüğünün sağlanması adına diğer aile bireylerinin de kabulünün değerlendirilmesinin gerektiği,

2. BANDIRMA AÇIK CEZA İNFAZ KURUMUNA YÖNELİK TAVSİYELER

94. Kurumdaki mahpuslara gönderilen yemeklerin çeşitliliğinin ve porsiyonun artırılması gerektiği,¹⁷

3. ADALET BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

95. Kurumda arttırılmış kapasitede mahpus barındırılmasından kaynaklı sağlığa erişim, sosyal kültürel faaliyetlerden yararlanma, açık ve kapalı görüşlerin gerçekleştirilmesi gibi genel olarak hizmetlerde personel eksikliğinden kaynaklı aksaklıklar, sorunlar meydana geldiği gözlemlenerek personel sayısının artırılmasının gerektiği,
96. COVID-19 salgını birlikte temizliğin önemi artmakta; giysi ve kıyafetlerin temizliğinin sağlanmasında yüksek sıcaklıklarda yıkama özelliğine sahip çamaşır makinelerinin elde yıkamaya göre daha hijyenik olduğu bilinmektedir. Ayrıca çamaşır deterjanlarının cilde teması halinde irritasyona neden olabildiği de bilimsel bir veridir. Bu bağlamda; infaz kurumundaki hijyen

10 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 21.

11 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 61.

12 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 24.

13 World Health Organization, Coronavirüs, https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_2, (E.T: 13.08.2020)

14 AİÖK Standartları, s. 15.

15 AİÖK Standartları, s. 15.

16 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 64.

17 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 22.

koşullarının daha kaliteli sağlanmasına ek olarak mahpusların sağlığı göz önüne alındığında süreci başlatılmış olan çamaşır makinesi kurulması çalışmasının bir an önce tamamlanması gerektiği,

97. “Orta Depresif Nöbet” tanısı konan mahpusun ilgili hastaneye en kısa sürede sevkinin gerçekleştirilmesi gerektiği,
98. Kurumdaki mahpusların ailelerinin ikametlerine yakın olan ceza infaz kurumlarında tutulmasının uygunluğunun değerlendirilmesinin gerektiği,^{18 - 19}

4. SAĞLIK BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER

99. Mahpusların sağlık hizmetlerine daha hızlı erişebilmeleri için tam mesai çalışan hekim görevlendirilmesi gerektiği,
tavsiye edilmektedir.

18 BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Rules), Kural 59.

19 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Vintman/Ukrayna Kararı, Başvuru No: 28403/05 (23.10.2014).

KARŞI OY GEREKÇESİ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

- h. İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.
- i. İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.
- j. Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev **İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.**

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK** ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Tarafı olduğumuz sözleşmelerde de insan onuruna vurgu yapılmakta, işkence ve kötü muamelelerin fiziksel ve ruhsal bakımdan insanda bıraktığı derin acı ve ızdırap olgusu üzerinde durulmaktadır.

Ek İhtiyari Protokolün 20. maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir. Bu yetkiler aynı zamanda 6701 sayılı Kanunla Kuruma verilmiştir.

1. Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yere yere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,
2. Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,
3. Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,
4. Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,
5. Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yapılan ziyaretler adli bir vakanın soruşturması veya bir teftiş şeklinde yapılmaz.

Cezaevleri özelinde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda İdarenin sorumlu olduğu hususlar ile mahkûmların hak ve yükümlülükleri açıkça belirtilmiştir. Bu Kanunun uygulanmasını denetlemek te Kurumun görevi değildir.

Ancak Kurumun raporlarında Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır.

“İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara yansıtarak Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Ayrıca tavsiyeler somut, kısa ve öz olmalıdır. (“ ...şeklindeki uygulama/davranış/tutum işkence/kötü muamele teşkil edebileceği değerlendirildiğinden bu uygulamadan vazgeçilmesi/yeniden gözden geçirilmesi tavsiye olunur.)

Heyetimizce görüşme gerçekleştirilen bazı mahpuslar infaz ve koruma memurlarının kendilerine bazen kaba ve onur kırıcı şekilde davrandıklarından aralarında gerilim oluşabildiğini ve memurlarda iletişim eksikliği olduğunu iddia etmişlerdir.

Yukarıdaki paragraf aynı ile raporda yer almaktadır. Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görev tam anlamıyla bu tutum ve davranışları tespit etmek, bunlardan kötü muamele teşkil edebilecek tutumların bir daha yaşanmaması için raporlama yazmak ve tavsiyelerde bulunmaktır.

Sonuç olarak raporun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde hazırlanmadığı kanaatindeyim.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

2020 YILINDA GERİ GÖNDERME MERKEZLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARETLER

- 1- MUĞLA ULA GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 2- VAN KURUBAŞ GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 3- ANKARA AKYURT GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

MUĞLA ULA GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

2020 / 01

KISALTMALAR

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
APT	İşkencenin Önlenmesi Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
CPT	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: "bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanunu'nun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak, Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: "İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi" ifade etmektedir.
4. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) da kuruluş kanunu olan 6701 sayılı Kanunun 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının (ı) bendi gereği, Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede, aynı maddenin (j) bendinde Kurumun, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görev ve yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir.
5. Geri gönderme merkezleri kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden biri olup temel dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) bulmaktadır. YUKK'un "geri gönderme merkezi" başlıklı 58'inci maddesi; "(1) idari gözetime alınan yabancıların, geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenleneceği" hükümlerini haizdir.
6. 22 Nisan 2014 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik" in 3/1-ç bendine göre geri gönderme merkezi; "idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri” ifade etmektedir.

7. 6701 sayılı TİHEK Kanunu'nun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Bu görevin ifası kapsamında, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 19.02.2019 tarih ve 76 numaralı toplantısında alınan kararı ve 01.10.2019 tarihli Başkanlık Makamı Oluru üzerine 9 Ekim 2019 tarihinde Muğla Ula Geri Gönderme Merkezine **habersiz** bir ziyaret düzenlenmiştir.
8. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu heyetinde ... yer almıştır.
9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından Muğla Ula Geri Gönderme Merkezine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve görüşmelerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

1. MUĞLA ULA GERİ GÖNDERME MERKEZİNE İLİŞKİN BİLGİLER

1.1. Merkezin Fiziksel Koşulları

10. Muğla Ula Geri Gönderme Merkezi, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 14.10.2016 tarih ve 38856 sayılı onayı ile kurulmuştur. 01.11.2016 tarihinde faaliyete başlamıştır. 721,07 metrekare barınma alanına ve 88 kişilik kapasiteye sahip olan Merkez, daha önce açık ceza infaz kurumu olarak kullanılmakta olup tadilat geçirmemiştir.
11. Merkezin ısınması klima ile sağlanmakta ve Merkezde 24 saat sıcak su bulunmaktadır. Ayrıca elektrik kesintileri için jeneratör, yangına karşı ise alarm sistemi ve yangın merdiveni bulunmaktadır.
12. Merkezin iç güvenliği, özel güvenlik görevlileri tarafından sağlanırken; dış kısımda kalan bölgenin güvenliği, Jandarma tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca, Merkez idaresi tarafından risk değerlendirmeleri yapılarak genel kolluktan destek alınmaktadır.
13. Merkezde ortak kullanım alanı olarak, avlu, yemekhane, ibadethane ve kantin bulunmaktadır. Merkezde ayrı bir kütüphane odası bulunmamakla birlikte ibadethanede kitaplıklar vardır. Avlularda masa tenisi kortu, basket potası, futbol kalesi mevcuttur.
14. Her odada banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Merkezde toplam 7 Tuvalet ve 11 Banyo bulunmaktadır.
15. Merkezin temizliği, her gün temizlik görevlilerince sağlanmakta olup özgürlüğünden mahrum bırakılanların çamaşırları Merkezde bulunan çamaşırhanede ücretsiz olarak yıkanmaktadır.
16. Merkezin koridorlarında toplam 8 adet ankesörlü telefon bulunmakta olup ayrıca avukat görüşme odası ve ziyaretçi odası mevcuttur.
17. Merkezde güvenlik için 25 adet kamera bulunmaktadır. Kamera kayıtları kapalı devre televizyon ofisinden (CCTV) izlenebilmektedir. Kamera kayıtları 6 aya kadar tutulabilmektedir. Ayrıca,

Merkezin girişinde de yabancıların kabulü sırasında arama yapılabilmesi için X-Ray cihazı bulunmaktadır.

1.2. Merkez Personeli

18. Merkez Müdür Vekili tarafından yönetilen Merkezde, 5 il göç uzmanı ve uzman yardımcısı, 4 polis memuru, bir psikolog, bir Arapça bir de Rusça tercüman olmak üzere 2 tercüman, 18 güvenlik görevlisi, 6 temizlik görevlisi ve 2 sözleşmeli personel bulunmaktadır. Kurumda çalışan kadın personel sayısı 13'tür.
19. Merkezde, Valilik Oluru ile görevlendirilen ve hafta içi 16:00-17:30 arasında hizmet veren bir doktor ve bir hemşire bulunmaktadır.
20. Mevcut personele yönelik olarak 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde insan hakları ve ilk yardım eğitimi verildiği; ancak personelin işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme için özel bir eğitim almadığı bildirilmiştir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

21. Merkezin kapasitesi, 88 kişidir. Merkez, deport ve sevk merkezi olarak kullanılmakta ve özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların sayısı, düzensiz göç hareketlerine göre değişiklik gösterebilmekte olup ziyaret tarihi itibari ile (9 Ekim 2019), Merkezde farklı uyruklardan toplam 47 yabancı barınmaktadır. Bu uyruklar; Irak, İran, Azerbaycan, Afganistan, Özbekistan, Ukrayna vb. şeklinde sıralanmaktadır.
22. Merkezde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, yabancı terörist savaşçı şüphelileri ve düzensiz göçmenlerden oluşmaktadır.
23. Mevcut içerisinde, 1 engelli yabancı, 2 refakatli çocuk ve 6 kadın bulunmaktadır. Merkezde yaşlı birey ve refakatsiz çocuk bulunmamaktadır. Ziyaret sırasında, Merkezde yabancı terörist savaşçı şüphelisi olan bir engelli birey bulunmakta olup ziyaret sonrasında bu kişinin de serbest bırakıldığı bilgisi Merkez idaresi tarafından paylaşılmıştır.
24. Merkezlere gelen ailelerin Merkezlerde bir haftadan fazla kalmamasına özen gösterildiği, refakatsiz çocuklar, hamile kadınlar ve engelliler ile cinsel yönelimi farklı olan bireylerin Merkezde tutulmamasına özen gösterildiği, diğer merkezlere sevk edildikleri veya serbest bırakıldıkları ifade edilmiştir.
25. Merkez idaresi tarafından göçmenlere hakları konusunda bilgilendirmenin yapıldığı, Merkezde kalan göçmenlerin avukatları ile görüştüğü, gönüllü olarak ülkelerine dönmek istemeleri halinde gönderildikleri; yabancı terörist savaşçı şüphelisi olanların ise Merkezde kaldığı ifade edilmiştir.
26. Merkezde en uzun kalma süresinin bir yıl olduğu, bu süre içerisinde ülkelerine dönmek istemeyen kişiler için uluslararası güvenlik tedbiri çıkarılarak talep ettiği bir üçüncü ülkeye gönderilmelerinin sağlandığı ifade edilmiştir.
27. Merkeze gelen göçmenlerin kolluk kuvvetleri tarafından getirildiği, X-Ray arama cihazından geçirildiği, üst aramasının sağlık servisinde tek giyimlik önlüklerle detaylı olarak yapıldığı ifade edilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

28. Ziyaret öncesinde TIHEK heyeti tarafından, TIHEK ve ulusal önleme mekanizması hakkında bilgi verilmiş ve Merkez Müdür Vekili ile görüşülerek Merkez hakkında genel bilgi alınmıştır. Sonrasında ziyaret heyeti tarafından havalandırma alanları, yemekhane, ibadethane ve kantin gibi ortak alanlar incelenmiş, ardından koğu dışı ve koğuşlarda bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla görüşme yapılarak bu kişilerin şikâyet ve talepleri dinlenmiştir. Merkez personeli ile yapılan görüşmenin ardından, Merkez Müdür Vekili ve Muğla İl Göç İdaresi Müdür Vekili ile tekrar bir araya gelinerek heyetin gözlemleri ile özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep ve şikâyetlerinin idareye aktarılması ile ziyaret sonlandırılmıştır.

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

29. Merkezin fiziksel koşulları ve yaşam alanları incelendiğinde; özgürlüğünden mahrum bırakılanların, uyrukları, güvenlik açısından risk durumları, idari gözetim altına alınma gerekçesi ve cinsiyetleri gibi hususların göz önünde bulundurularak yerleştirildiği gözlemlenmiştir.
30. Merkezde barındırılanların tutuldukları bölümler odalar şeklinde tasarlanmıştır. Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılanların kaldıkları 6 tane oda ve 4 avlu bulunmakta olup 1. oda 10, 2.oda 18, 3.oda 16, 4.oda 20, 5.oda 2, 6.oda 8 kişiliktir. Odalarda genel olarak ranzalar ve eşya dolapları, masa ve sandalyeler bulunmakta olup her bir kişi için mevsimine uygun örtünme eşyası ve dolap bulunduğu ve odaların ferah ve yeterli doğal aydınlatma ve havalandırma alanlarına sahip olduğu görülmüştür.
31. Merkezdeki odalarda, toplam 7 adet tuvalet ve 11 adet banyo bulunmaktadır. Ancak, kadın göçmenlerin kaldığı koğuştaki iki adet banyodan birinin bozuk olduğu gözlemlenmiştir.
32. Merkezde, engelliler için uygun oda veya engelli tuvaleti bulunmamaktadır. Merkeze gelmeden önce yaşadığı olay nedeni ile engelli durumunda olan ve bir bacağında damar problemi olduğunu ifade eden bir yabancı, engelli tuvaleti olmadığı için özellikle tuvaletlerde sorun yaşadığını ifade etmiştir. Bu husus, idare ile yapılan görüşmede dile getirilmiş olup söz konusu engelli bireyin ziyaret sonrasında bir tarihte serbest bırakıldığı bilgisi paylaşılmıştır.
33. Merkezde 24 saat sıcak su verilmekte olup görüşme yapılan kişiler de bu konudaki memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Öte yandan, görüşme yapılan kişiler, banyo kapılarının kilitli olmamasından dolayı banyoda iken kendilerini güvende hissetmediklerinden yakınmışlardır. Bu husus idare ile paylaşılmış ve idare tarafından sorunun çözümü için gerekli düzenlemelerin yapılacağı belirtilmiştir.
34. Merkezde çamaşırhane bulunmaktadır ve talep edilmesi halinde süre sınırı konulmaksızın çamaşırların yıkandığı ifade edilmiştir.
35. Görüşme yapılan kişilerden bazıları, odalarda ayna bulunmamasından duydukları rahatsızlıkları dile getirmişlerdir. Ayrıca, özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, Merkeze ilk geldiklerinde kendilerine verilen nevresim takımları ve çarşafın temiz olmadığını iddia etmişlerdir.
36. Merkezin temizliği, temizlik görevlilerince ve kendi istekleri doğrultusunda Merkezde kalan kişilerce yapılmaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için kişisel hijyen malzemeleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğünden veya Muğla İl Göç İdaresi Müdürlüğünden temin edilmektedir.

Merkezde tutulan kişilerden bazılarının şampuan içerek intihar girişiminde bulunması nedeniyle Merkezde şampuan kullanımının yasaklandığı ve kişilerin yalnızca sabun kullanabildiği Merkez idaresi tarafından dile getirilmiştir. Görüşme yapılan kişiler ise, özellikle kadınlar için hijyen ürünlerinin bulunmamasından ve şampuan yasağından duydukları rahatsızlığı dile getirmişlerdir. Konunun ziyaret heyeti tarafından idare ile paylaşılması ve gerekli tedbirlerin alınarak kadınlar için hijyenik ürünlerin ve şampuan temininin sağlanması tavsiyesi üzerine, ziyaret sonrasında Merkez idaresi tarafından küçük şişelerde şampuan siparişinin verilmiş olduğu ve kadınların özel ihtiyaç duydukları hijyen ürünlerinin Kızılay'dan talep edilmiş olduğu ve ayrıca kantinde firma tarafından tedarik edileceği bilgisi verilmiştir.

37. Merkezde ortak kullanım alanı olarak yemekhane, avlu ve ibadethane bulunmaktadır.
38. Merkezde herhangi bir spor veya faaliyet salonu bulunmadığı, ancak odalardan açılan ve havalandırma alanı olarak kullanılan avlularda masa tenisi kortu, basket potası, futbol kalesi mevcut olduğu gözlemlenmiştir.
39. Merkez açık ceza infaz kurumu olarak inşa edildiğinden ve daha önce bu amaçla kullanıldığından, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların havalandırma alanı olarak kullandıkları avluların tel ile kaplı olduğu görülmüştür. Görüşme yapılan kişiler, söz konusu tellerden duydukları rahatsızlığı dile getirmişler ve kendilerini hapisanede gibi hissettiklerinden yakınmışlardır.
40. Merkezde bir adet yemekhane bulunmaktadır. Merkezde her koğuş ayrı ayrı olarak yemekhanede yemek yemektedir. Bir arada olmak istemeyenlerin ayrı kalması sağlanmaktadır. Yemek için ihale ile bir yemek firması ile anlaşılmış olduğu ve Merkezde bulunanlara günde üç öğün ücretsiz yemek sağlandığı ve içme suyunun da günde üç öğün yemekle birlikte verildiği ifade edilmiştir. Yemeklerin seçimi ve dağıtımında, Merkezde kalan kişilerin sağlık durumunun göz önünde bulundurulduğu, bu hususa yemek firması ile yapılan sözleşmede özellikle yer verildiği, Merkezde diyetisyen ve gıda mühendisi bulunmamakla birlikte İl Müdürlüğü tarafından yapılan ihalelerde yemek şirketlerinde gıda mühendisi olması şartı arandığı ve yapılan anlaşma gereği gıda mühendislerinin öğünlerde kalori hesabı yaptıkları, isteğe bağlı olarak diyet menülerin çıkarıldığı ve ayrıca çocuklar için özel yemek verildiği Kurum idaresi tarafından dile getirilmiştir.
41. Kendileri ile görüşme yapılan kişiler, sürekli aynı yemeklerin çıktığını, yemeklerin yetersiz, çok baharatlı ve yağlı olduğunu, ekmeklerin bayat geldiğini iddia etmişler ve diyet beslenmelerine dikkat edilmediğinden yakınmışlardır. Örneğin, bir kişi kolesterol rahatsızlığı bulunduğunu ancak yemekler yağlı geldiği için yiyemediğini, başka bir kişi ise kalp rahatsızlığı nedeniyle kısa bir süre önce ameliyat olmasına rağmen kendisine özel yemek çıkmadığını belirtmiştir. Söz konusu iddialar, ziyaret heyeti tarafından Merkez idaresi ile paylaşılmış ve bu şikâyetler ve taleplerle ilgili gereken takiplerin yapılacağı ve gerekli düzenlemelerin yapılacağı ifade edilmiştir.
42. Merkezin duvarlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin hak ve özgürlükleri ile merkez kurallarına ve yasaklarına ilişkin çok dilde hazırlanmış olan bilgilendirme afişlerinin asılı olduğu gözlemlenmiştir.
43. Merkezlerde kantin hizmeti sağlanmakta olup, kantindeki ürünlere ilişkin fiyat listelerinin çok dilde hazırlandığı görülmüştür. Kendileri ile görüşme yapılan kişiler, kantin fiyatlarını çok pahalı bulduklarını ifade etmişlerdir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

2.1. Kayıt

44. Merkeze alınan kişilerin kayıt işlemlerinde izlenen prosedür; genel kolluğun yabancıyı teslimi, Geri Gönderme Merkezinin yabancıyı kabulü, karar alma, fotoğraf çekimi, parmak izi işlemleri, verilerin Göç.Nete girilmesi ve yabancıнын dosyasının oluşturulması şeklindedir.
45. Merkeze girişte üst arama işlemi özel güvenlik görevlisi tarafından genel kolluk refakatinde merkezin kabul bölümünde gerçekleştirilmekte ve üst arama tutanağı düzenlenmektedir. Kişilerin üzerlerinden çıkan ve merkeze dayalı kapı ve X-Ray cihazından geçmeyen yasaklı ve kıymetli eşyaların emanete alındığı, kayıt işlemlerinin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) 'nın "Geri Gönderme Merkezlerinde Uygulanacak Yönerge"sine ve yine GİGM tarafından gönderilen "Ön Değerlendirme Formu"na göre yapıldığı belirtilmiştir.

2.2. Şikâyet ve Talep Mekanizmasının İşlerliği

46. Merkez yönetimi tarafından, Merkezde herhangi bir ölüm, firar, isyan gibi vaka ile adli veya idari bir vaka yaşanmadığı bildirilmiştir.
47. Merkezde, tutulanların istek ve şikâyetlerini iletebilmesi için dilek ve şikâyet kutuları bulunmakta olup şikâyet kutularının her ay açılarak gerekli değerlendirmelerin yapıldığı, ayrıca Merkezde kalan kişilerin istedikleri zaman Merkez idaresi ve personeliyle görüşebildiği yönetim tarafından dile getirilmiştir. Merkez İdaresi ayrıca, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar tarafından dilekçe ile yapılan müracaatlara hukuki süreler içerisinde en kısa sürede geri dönüş yapıldığını dile getirmişlerdir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan erkekler bu hususu doğrularken, Merkezde tutulan kadınlar isteklerini Merkez idaresine iletmekte zorlanabildiklerini ve zaman zaman geri çevrildiklerini ifade etmişlerdir.
48. Özellikle yabancı terörist savaşçı şüphelisi olarak Merkezde tutulan kişiler, oturma ve çalışma izinlerinin bulunmasına rağmen, mevcut durumları, özgürlüğünden mahrum bırakılma nedenleri ve gelecekleri hakkında yeterince bilgilendirilmediklerini iddia etmişlerdir. Bu kişiler, avukatları olması halinde onlarla görüşebileceklerini ancak avukat ücretinin çok pahalı olması nedeni ile avukatlık hizmetlerinden yararlanamadıklarını ve kendilerini savunamadıklarını ifade etmişlerdir.

2.3. Personel ve Yönetim

49. Ziyaret sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin Merkez yönetiminin ve personelin kendilerine yönelik olumlu yaklaşımından memnuniyet duyduğu gözlemlenmiş, Merkezde olası bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza veya muamele iddiasıyla karşılaşmamıştır.
50. Merkezde çeşitli branşlarda görev yapan toplam 40 personel bulunmaktadır. Öte yandan, Merkezin bir deport ve sevk merkezi olması nedeniyle, Merkezde tutulan kişilerin sürekli bir devinim halinde olduğu ve personel sayısının yeterli olmadığı ve personelde genel bir yıpranmışlık halinin hakim olduğu gözlemlenmiştir. Personel eksikliği nedeniyle mevcut personelin fazla mesai yapmak zorunda kaldığı ve fazla mesai izin ve ücretlerinin verilmesi konusunda sıkıntılar yaşanabildiği belirtilmiştir.

51. Merkezde Arapça ve Rusça dillerinde iki tercüman bulunmakla birlikte, Merkezde tutulan yabancıların uyruklukları da dikkate alındığında bir Farsça tercümana da ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Nitekim, bu husus Merkez idaresi tarafından da doğrulanmış, gerekli girişimlerde bulunulduğu ancak bir sonuç alınmadığı dile getirilmiştir.

2.4. Sağlık ve Psiko-Sosyal Servis Hizmetleri

52. Merkeze ilk girişte, kişi darp/cebiri raporu, sağlık raporu ve bulaşıcı hastalık raporu ile teslim alınmaktadır.
53. Merkezde, Valilik Oluru ile görevlendirilen ve hafta içi 16:00-17:30 arasında hizmet veren bir doktor ve bir hemşire bulunmaktadır. Merkez idaresi tarafından, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin muayenelerinin bu kişilerce yürütülmekte olduğu ve acil durumlar ile gerekli görülmesi halinde 112 Acil Servis aracılığı ile jandarma kuvvetleri ile hastane sevklerinin yapıldığı ifade edilmiştir. Merkezde bir revir bulunmakta olup acil vakalarda ilk müdahale ilk yardım sertifikası olan güvenlik görevlilerince yapılmakta ve derhal 112 Acil Servis aranmaktadır.
54. Merkez idaresi tarafından ayrıca, Merkezde bulaşıcı/salgın hastalık olmadığı, bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için 10 günde bir ilaçlama yapıldığı ifade edilmiştir.
55. Zaman zaman serbest bırakılma isteklerinin gerçekleştirilmesi için kendisine zarar verme eğiliminde olan kişiler olduğu ve bu kişilere gerekli sağlık müdahalelerinin yapıldığı, Merkez idaresi tarafından dile getirilmiştir. Görüşme yapılan kişiler, rahatsızlanmaları durumunda doktora gidebildiklerini ve bu konuda herhangi bir sorun yaşamadıklarını dile getirmişlerdir.
56. Ziyaret heyeti tarafından yapılan incelemede, Merkezde yataklı tedavi odasının bulunmadığı, revir olarak kullanılan odanın ise masa ve sandalyeden oluştuğu ve daha çok doktor odası olarak kullanıldığı ve revir hizmetlerinin sunulması için gerekli donanımlara sahip olmadığı görülmüştür. Ayrıca, Merkezde sürekli görevli bir sağlık personeli ve dış hekiminin olmamasının ve Valilik tarafından görevlendirilen doktor ve hemşirenin de mesai saati bitimine yakın bir saatte günde yalnızca bir buçuk saat gibi bir süre için hizmet vermesinin, sağlık hizmetlerinin etkin ve yeterli bir biçimde yerine getirilmesi için uygun bir ortam oluşturmadığı değerlendirilmiştir.
57. Merkezde, bir psikolog görev yapmakta olup ayrıca İl Müdürlüğünde görevli bir sosyal çalışmacı da geçici görevli olarak Merkezde görev alabilmektedir.²
58. Merkez idaresi tarafından, psikoza olduğu tespit edilen kişilerin barındırılmadığı ve diğer merkezlere sevk edildikleri ifade edilmiştir.
59. Merkezde tutulan kişilere yönelik olarak psikolog tarafından psiko-sosyal destek sağlanmaktadır.
60. Kendileri ile görüşme yapılan göçmenler, kurum psikoloğu ile görüşebildiklerini ve psikiyatrik tedavilerinin takip edildiğini ifade etmişlerdir.

2.5. Dış Dünya ile İletişim

61. Sivil toplum kuruluşlarının Merkezde kalanları ziyaret etme süreçlerinin Geri Gönderme Merkezi Yönergesi'ne göre yapıldığı, ayrıca iki ayda bir defa olmak üzere aralarında sivil toplum

2 Merkez psikoloğunun ziyaret esnasında izinli olması nedeni ile merkezde uygulanan psiko-sosyal faaliyetlere ilişkin olarak psiko-sosyal servis personeli ile bir görüşme yapılamamıştır.

temsilcilerinin de bulunduğu Vali Yardımcısı başkanlığındaki bir komisyonun Merkezde kalanları ziyaret ettiği ve Merkez koşullarını izledikleri bildirilmiştir.

62. Merkez idaresi tarafından ayrıca, Merkezde 8 adet ankesörlü telefon bulunduğu, özgürlüğünden mahrum bırakılanların her gün telefonla görüşebildikleri, telefon görüşmelerinin tutanak altına alındığı, telefon kartlarının kantinden temin edildiği, maddi gücü yetersiz kişilere ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğünden gönderilen kartların ücretsiz bir biçimde verildiği dile getirilmiştir.
63. Görüşme yapılan kişiler ise, haftada yalnızca 3 kez telefon görüşmesi yapabildiklerini, görüşme süresinin yetersiz olduğunu, telefon kartlarının temininde sıkıntı yaşadıklarını iddia etmişlerdir.
64. Merkezde, Geri Gönderme Merkezi Yönergesi'ne göre, kişilerin akraba ve diğer ziyaretçileriyle görüşebilecekleri bir ziyaret odası ve avukatlarıyla görüşebilecekleri bir avukat odası bulunmaktadır. Her ne kadar aile yakınları ve avukat ziyaretinin önünde bir engel olmasa da görüşme yapılan kişiler, uzak şehirlerde veya farklı ülkelerde yaşamaları ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle yakınlarının ziyarete gelemediklerini ve bu nedenle yüz yüze görüşme imkânlarının olmadığını dile getirmişlerdir.
65. Ziyaret sırasında, Merkezde kalanların dış dünya ile iletişiminin son derece sınırlı olduğu görülmüştür. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların dış dünya ile iletişimde kalmasını sağlayacak bir televizyon ve gazete yayını olmadığı tespit edilmiştir. Bu hususun ziyaret heyeti tarafından Merkez idaresi ile paylaşılması üzerine, ziyaretle birlikte gerekli değerlendirmelerin yapıldığı ve Merkez yemekhanesinde yabancı dilde yayınlar da dahil olmak üzere televizyon hizmeti sunulmaya başlandığı bilgisi Merkez idaresi tarafından Kurumumuzla paylaşılmıştır.

2.6. Eğitsel, Sosyal, Sportif ve Kültürel Faaliyetler

66. Merkezde kalan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, her gün 10:00-22:00 saatleri arasında, günde 12 saat havalandırma imkânından faydalanmaktadır.
67. Merkez idaresi tarafından, Merkezde herhangi bir eğitim veya kurs faaliyeti yürütülemediği, ancak psikolog ve sosyal çalışmacı tarafından satranç turnuvası ve masa tenisi turnuvası gibi etkinlikler düzenlendiği ifade edilmiştir.
68. Görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanların en çok şikâyet ettikleri hususlardan birinin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin yetersizliği olduğu görülmüştür. Bu husus ziyaret heyeti tarafından da tespit edilmiştir. Nitekim, ziyaret sırasında Merkezde, kişilerin boş zamanlarını değerlendirebilmeleri için bir spor salonu veya sosyal- kültürel aktivite salonu bulunmadığı görülmüştür. Merkezde sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere ilişkin olarak yalnızca, özgürlüğünden mahrum bırakılanların odalarından açılan ve havalandırma alanı olarak kullanılan avlularda masa tenisi kortu, basketbol potası ve futbol kalesi bulunduğu ve bunların da bir kısmının gerekli malzemedan yoksun olduğu görülmüştür.
69. Merkezde bir adet ibadethane bulunmakta olup bu ibadethane içinde kitaplık da bulunmaktadır. İnceleme sırasında, söz konusu kitaplığın farklı dillerde kitap ihtiva etmekle birlikte, kitap sayısı ve çeşitliliği açısından çok sınırlı ve yetersiz olduğu görülmüş olup bu husus görüşme yapılan kişilerce de dile getirilmiştir.

70. Merkezin, ayrıca, ailesiyle birlikte Merkezde bulunan çocuklara yönelik olarak da herhangi bir aktivite ve eğitim faaliyeti sunma imkânlarından yoksun olduğu gözlemlenmiştir. Konuya ilişkin olarak, Merkez idaresi tarafından çocuklara yönelik bir oyun parkı kurulacağı bilgisi paylaşılmıştır.

D. TAVSİYELER

71. Merkez Müdür Vekilinin ve Merkezde görev yapan personelin hem özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerle hem de ziyaret heyeti ile iletişime ve iş birliğine açık ve olumlu yaklaşımları ziyaret heyeti tarafından olumlu karşılanmıştır. Bu bağlamda, görüşme yapılan özgürlüğünden mahrum bırakılanların yönetim ve personelden duydukları memnuniyet, herhangi bir işkence ve kötü muamele iddiasının bulunmaması, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların sınır dışı ve serbest bırakma işlemlerinin ivedilikle tamamlanması, özellikle engelliler, yaşlılar, cinsel yönelimi farklı olan bireyler ve hamile kadınlar gibi kırılgan gruplar ile ailelerin Merkezde tutulma sürelerinin bir haftayı geçmemesi konusunda gösterilen hassasiyet ve refakatsiz çocukların Merkezde barındırılmayarak derhal Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne sevk edilerek koruma altına alınmalarının sağlanması iyi uygulama örnekleri olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, Merkezde kalan kişilerin günde 12 saat aralıksız olarak açık havaya erişim imkânlarından faydalandırılması, ziyaret sonrasında alıkonulanlar için TV izleme imkânı sunulması, şampuan yasağıyla ilgili şikâyetler dikkate alınarak alternatif çözümler üretilmesi ve Merkez idaresi tarafından sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğine önem verilmesi memnuniyetle karşılanmıştır.

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

72. Çeşitliliği alıkonulma süresinin uzunluğuna göre değişmekle birlikte, eğitim, açık hava egzersizleri, çalışma, boş zaman aktiviteleri ve kültürel ya da dini gereklilikleri yerine getirme gibi faaliyetler, özellikle uluslararası standartlar göz önünde bulundurulduğunda, mülteci, sığınmacı veya göçmenlerin alıkonuldukları yerlerde yürütülmesi elzem faaliyetlerdir. Kişilerin alıkonulma süresi ne kadar uzun olursa, onlara sunulacak faaliyetlerin de o ölçüde geliştirilmesi gerekmektedir.³ Ziyaret sırasında, Merkezin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler için uygun alanlara sahip olmadığı ve bu nedenle de bu faaliyetlerin yürütülemediği tespit edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların sağaltımlarının yapılması için, kişinin yalnız kalmaması, boş zamanlarını aktif değerlendirmesi gerektiği anlayışıyla Merkezin sosyal, kültürel ve sportif faaliyet sayısının ve imkânının artırılması ve Merkeze farklı dillerde ve her yaşta gruba yönelik, zengin içerik ve sayıda kitap temin edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
73. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 3'üncü maddesinde yer alan "Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir." düzenlemesinde ve benzer şekilde Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında yer verilen "çocuğun üstün menfaati" ilkesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31'inci maddesindeki "*Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar.*" hükmü gözetilerek çocuklar için daha fazla

3 Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi 7 Nolu Genel Raporu, CPT/Inf (97) 10, 1997, Paragraf 29.

etkinlik olanağı sağlanarak çocukların kendilerini geliştirmelerini mümkün kılacak olanaklar yaratılması gerektiği değerlendirilmektedir.

74. Merkezde tutulanların telefon görüşmesi imkânından yararlandırılırken görüşme sürelerinin dış dünya ile teması sürdürebilecek düzeyde olması, özellikle aileleri Merkez dışında olan kişilerin aileleri ile bağlarını, gerekirse ailelerine yakın bir Merkeze yerleştirilmeleri suretiyle koruyabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.⁴
75. Ziyaret sırasında, Merkezde engelliler için uygun bir oda bulunmadığı ve mevcut odalardaki tuvalet ve banyolarda da engelli tutamaçlarının bulunmadığı, dolayısıyla Merkezin özgürlüğünden mahrum bırakılan engelliler açısından erişilebilirliğinin sağlanmadığı gözlemlenmiştir. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin "Tanımlar" kenar başlıklı 2'nci maddesi ile 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" kenar başlıklı 2'nci maddesinin (i) bendinde "makul düzenleme"⁵ kavramı yer almaktadır. Ayrıca, Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik'in "Merkezlerde verilecek hizmetler" başlıklı 14'üncü maddesinde, "d) Özel ihtiyaç sahiplerine uygun alanların tahsis edilmesi", Merkezlerde verilecek hizmetler arasında sayılmıştır. Her ne kadar, Merkezde engelli bireylerin uzun süre tutulmamasına özen gösterilse de ziyaret sırasında görüldüğü gibi Merkezde engelli bireyler bulunabilmektedir. Bu çerçevede, engelli bireylerin Merkezde yaşayabilecekleri sıkıntılar göz önünde bulundurularak söz konusu kişiler için makul düzenlemelerin yapılması, Merkezde engellilerin kullanımına uygun bir oda tahsis edilmesi ve/veya mevcut tuvalet ve banyoların erişilebilirliğinin sağlanması için uygun önlemlerin alınması gerektiği değerlendirilmektedir.
76. Yemek temin edilen firma ile görüşülerek yemekhanede verilen yemeklerin diyetli beslenmeye ve kaliteli olmasına dikkat edilmesinin ve diyet listesi hazırlanırken, özgürlüğünden mahrum bırakılanların yaşları, sağlık durumları, fiziksel durumları, din ve kültürel yapılarının dikkate alınması ve özel diyet gerektiren durumların daha yakından takip edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.
77. Koğuş içinde ve banyolarda kırılmaz ayna takılması, özgürlüğünden mahrum bırakılanların mahremiyetlerine saygı çerçevesinde banyo kapılarının kilitlenmesi için gerekli önlemlerin alınması, nevresim takımları ve yastıkların kişilere ivedilikle teslim edilmesi ve verilen nevresim takımlarının ve yastıkların temiz olmasına özen gösterilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

2. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE YÖNELİK TAVSİYELER

78. Merkezin açık ceza infaz kurumu olarak tasarlandığı ve daha önce bu amaçla kullanıldığı ve hiçbir tadilat geçirmediği göz önünde bulundurulduğunda, mevcut alanın fiziksel olarak eksiklikleri olduğu ve kapsamlı bir tadilata ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmektedir.
79. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından Geri Gönderme Merkezlerinde görev yapmakta olan uzman ve uzman yardımcıları başta olmak üzere bütün personele yönelik olarak hazırlanan eğitim

4 TİHEK, Gaziantep Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, Rapor No: 2019/05, para.94.

5 Buna göre makul düzenleme, "engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri ifade eder."

müfredatına işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgeleme eğitiminin dahil edilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

80. Merkezde personel eksikliği bulunmasından dolayı var olan personelin kapasite üstü görev yaptığı gözlemlendiğinden personel eksikliğinin giderilmesinin ve geri gönderme merkezlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanların uyrukları da göz önünde bulundurularak Merkezde bir Farsça tercüman görevlendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.
81. Uygulama alanlarının yoğun ve zorlayıcı olmasından dolayı, personelin psikolojik yıpranma riski göz önünde bulundurularak 25.10.2017 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Birimleri Görev ve Çalışma Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönergenin *“İl Göç İdaresi Müdürlüğü Personelinin Geri Gönderme Merkezlerinde Görevlendirilmesi”* başlıklı 8/A maddesi gereğince *“(b) Her altı ayda bir geri gönderme merkezlerinde en uzun süre çalışan il göç uzmanı/yardımcısı personelden başlamak üzere mevcut il göç uzmanı/yardımcısı personelin dörtte birinin görev yerlerinin il göç idaresi müdürlüğünde en uzun süre çalışan il göç uzmanı/yardımcısı ile karşılıklı olarak değiştirilmesi”* ve *“(e) Mesai sonrasında, hafta sonlarında ve resmi tatillerde geri gönderme merkezi personelinin yanı sıra il müdürlüğünde çalışan her personelin merkezde nöbet tutmalarının sağlanması ve toplam her 8 saat nöbet için bir günlük izin verilmesi”* hükümlerinin uygulanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

3. SAĞLIK BAKANLIĞI'NA YÖNELİK TAVSİYELER

82. CPT'ye göre; özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilere sunulan sağlık hizmetlerinin, toplumdaki hastalara sunulan hizmetlerle eşdeğer standartlara sahip olması gerekmektedir.⁶ Merkezde sürekli görev yapan bir sağlık memuru olmadığı ve Valilik tarafından görevlendirilen bir doktor ve hemşirenin de hafta içi günlerde yalnızca bir buçuk saat hizmet verdiği görülmüştür. Yine CPT'ye göre, alıkonulan göçmenler için tüm merkezlerde, asgari olarak, geçerli yetkinliğe sahip bir hemşirenin günlük bazda bulunması gerekir. Bu kişi, bilhassa yeni gelenlerin ilk tıbbi taramalarını gerçekleştirmeli (özellikle, tüberküloz gibi bulaşıcı hastalıklar için), bir doktora görünme taleplerini almalı, reçetelenen ilaçların temin ve dağıtımını üstlenmeli, tıbbi belgeleri muhafaza etmeli ve genel hijyen koşullarını denetlemelidir.⁷ Bu çerçevede, Merkezde sürekli olarak görev yapacak bir sağlık personeli görevlendirilmesinin, Merkezde verilen sağlık hizmetlerinin süresi ve kalitesinin artırılmasının ve Merkez revirinin gerekli donanımlarla revir hizmetlerinin sunulması için uygun hale getirilmesinin gerektiği değerlendirilmektedir.

6 Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Standartları, (CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010) , par. 81.

7 Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Standartları, (CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010), par. 91.

İLAVE GÖRÜŞ

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu Kurumun görevleri MADDE 9- (1) Kurumun görevleri şunlardır:

i) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek.

j) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.

k) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.

l) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek.

MADDE 17- (1) Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.

(4) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz.

(8) 9'uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında TİHEK'in görevi İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolün 19.maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMELER VE ÖZGÜRLÜKLERİNDEN YOKSUN BIRAKILMIŞ KİŞİLERE YÖNELİK MUAMELE VE KOŞULLARIN İYİLEŞTİRİLMESİ VE İŞKENCE VE DİĞER ZALİMANE, İNSANLIK DIŞI YA DA ONUR KIRICI MUAMELE YA DA CEZANIN ÖNLENMESİ İÇİN, İLGİLİ YETKİLİLERE TAVSİYELERDE BULUNMAKTIR.**

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolün 20.maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir.

1) Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yere yere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,

2) Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,

3) Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,

4) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,

5) Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Özgürlüğünden yoksun bırakılan kimselerin tutulduğu her türden yer TİHEK'in görev alanı içerisinde kalmaktadır. Alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Ulusal Önleme Mekanizması, alıkoyma yerlerinin ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Önleyici ziyaretlerin özellikleri Bir kereye mahsus ziyaretler yerine düzenli ziyaretlerdir ve bir sürecin parçasıdır; yani belli bir alıkoyma yerine yapılan ziyaretler belli bir sıklıkla tekrarlanmalıdır.

Bu ziyaretler spesifik bir olaydan sonra değil, önce yapılırlar. Alıkonanlardan gelen şikâyetlere veya spesifik olaylara yanıt olarak yapılmazlar. Açık bir sorun olmasa bile herhangi bir zamanda yapılabilirler.

Bu ziyaretler tekil olayları yanıtlama amacı gütmeyizler. Bunun yerine amacı alıkoyma yerini bir sistem olarak analiz ederek özgürlükten yoksun bırakmayla ilişkili tüm yönlere odaklanmaktır. Amaç alıkonanlara işkence veya kötü muameleye veya başka türden bir insan hakları ihlaline yol açabilecek tüm unsurları tespit etmektir.

Suçlama yerine iş birliğine dayalıdır. Ziyaret, uzun vadede sistemi daha iyi hale getirecek somut öneriler sunan, yapıcı bir diyalogun başlangıç noktasıdır.

Ziyaret raporlarının yukarıdaki ilkelere dikkat edilerek hazırlanması gerektiği görüşündeyim.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

KARŞI OY GEREKÇESİ

Muğla Ula Geri Gönderme Merkezi Ziyaret Raporu ile ilgili olarak;

İlgili kurumdan yazılı bilgi ve görüş alınmadan, tek taraflı beyanlar üzerine rapor düzenlendiğinden sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**VAN KURUBAŞ GERİ GÖNDERME
MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU**

2020 / 10

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."* 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
3. Geri gönderme merkezleri kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) bulmaktadır. YUKK'nin geri gönderme merkezi başlıklı 58'inci maddesi; *"(1) idari gözetime alınan yabancıların, geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenleneceği"* hükümlerini haizdir.
4. 22 Nisan 2014 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik" in 3/1-ç bendine göre geri gönderme merkezi; *"idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işletirilen merkezleri"* ifade etmektedir.
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan yabancıların tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Bu bağlamda, Van Kurubaş Geri Gönderme Merkezi, OPCAT bağlamında Kurumun habersiz bir ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.

6. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ziyaret heyetinde, ... yer almıştır.
7. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2019/11 numaralı kararı ve 19/09/2019 tarih ve 762 sayılı Başkanlık oluru ile 25 Eylül 2019 tarihinde gerçekleştirilen Van Kurubaş Geri Gönderme Merkezi.¹ izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
8. Ziyaret, Merkez Müdür Vekili ile yapılan kısa bir ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede; heyetimiz tarafından ziyaretin amacı ve kapsamı ile TİHEK'in ulusal önleme mekanizması rolüne ilişkin detaylı bilgiler verilmiş; Merkez idarecilerinden ise Merkeze ilişkin genel bilgiler alınmıştır. Ortak alanların izlenmesinin ardından rastlantısal yöntemle ve anonimliği sağlayacak şekilde özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılarla Merkez personeli bulunmaksızın özel görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

B. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

9. Çevre alanı 72000 metrekare olan Merkez bloğu, 17000 metrekarelik bir alan üzerine kurulmuştur. 2012 yılında inşa edilen Merkez, 2014 yılı itibarıyla geçici kabul işlemlerini yürütmüş; 2017 yılı Nisan ayı itibarıyla da yabancı kabulüne başlamıştır.
10. Merkez 750 adet yatak kapasitesine sahiptir.
11. Merkezin ortak kullanım alanlarında; revir, yemekhaneler, spor salonu, havalandırma alanı, televizyon odası, çocuk oyun odası, kütüphane, derslikler, çok amaçlı salon, ibadet odaları ve berber salonu bulunmaktadır.
12. Merkezin üç adet aracı ve bir adet servis aracı bulunmaktadır.

1.1. Merkez Personeli

13. Merkezde 167 personel görev yapmaktadır. Merkezde görev yapan kadın personel sayısı toplam 22'dir. Jandarma içerisinde ise kadın personel sayısı 2'dir. Personele ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

	Unvan	Sayı
1	Müdür. ²	1
2	İl Göç Uzmanı	8
3	VHKİ	1
4	Memur	1
5	Polis Memuru	3
6	Sosyal Çalışmacı	1
7	Psikolog	2

1 Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

2 Ziyaret tarihi itibarıyla Merkez Müdürlüğü görevi vekâleten yürütülmektedir.

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

8	Tercüman	6
9	Doktor	1
10	Sağlık Personeli	7
11	Grda Mühendisi	1
12	Büro Elemanı	4
13	Teknik Personel	7
14	Temizlik Personeli. ³	21
15	İŞKUR Personeli	6
16	Yemekhane Personeli	10
17	Şoför	2
18	Özel Güvenlik	85
TOPLAM		167

Tablo 1: Merkezde fiilen hizmet veren personel sayısı

14. Gerek hastaneye sevklerde gerekse de sınır dışı işlemleri esnasında güvenlik gerekçesiyle yabancılara Merkez ve Jandarma personeli refakat etmektedir. Jandarma personel sayısının az olması nedeniyle güvenlik zafiyeti oluşmaması için transferlerde ihtiyaç ve ibadet molalarının sınırlı tutulabildiği ifade edilmiştir.
15. Merkez idaresi tarafından personel planlamalarının kısa vadeli yapıldığı, rotasyonların sık yaşandığı belirtilmiştir. Bu kapsamda, Merkezin işleyişi gerekse de görevin gerektirdiği diğer hususlarda personelin etkin ve temel bir eğitimden geçmesi gerektiği ihtiyacından bahsedilmiştir. Merkez personelinin eğitimine yönelik zaman zaman toplantılar gerçekleştirildiği ancak personelin işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme için özel bir eğitim almadığı bildirilmiştir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

16. Merkezlerde, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların sayısı, düzensiz göç hareketlerine göre değişiklik gösterebilmekte olup ziyaret tarihi itibari ile Merkezde 768 yabancı barındırılmaktadır. Yabancıların uyruk dağılımı incelendiğinde Afganistan, Pakistan ve İran uyruklu yabancıların yoğun olduğu görülmüştür.
17. Merkezde yaşlı, engelli, hamile veya emziren kadın bulunmamakta; 18 refakatsiz çocuk bulunmaktadır. Merkez idaresi tarafından; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne yürütülen çocuk bakım hizmetleri kapsamında refakatsiz çocuklar için belirli bir kontenjan olduğu, yer oldukça refakatsiz çocukların bu merkezlere yönlendirildiği bildirilmiştir. Merkezde kalan yabancılar münferiden kalmakta, aile olarak ülkemizde bulunan yabancılar farklı şehirlere yönlendirilmektedir. Ziyaret tarihi itibarıyla ise geçici olarak anne yanında kalan bir çocuk bulunmaktadır. Anne ve çocuğun birkaç gün içerisinde işlemlerinin tamamlanacağı bildirilmiştir.
18. Barındırılan yabancılar açısından Merkezde yoğun bir sirkülasyon olduğundan seyahat belgesi olanların ülkeye dönüşlerinin en kısa sürede yapılmaya çalışıldığı; seyahat belgesi olmayanların

3 Ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde 8 adet temizlik personelinin görev yaptığı aktarılmış, bununla birlikte gelecek ay yeni personellerin de görevlendirilmesiyle bu sayının 20 civarında olacağı ifade edilmiştir. Merkezdten talep edilen bilgi ve belgelerin Kurumumuza iletildiği tarih itibarıyla ise güncel temizlik personeli sayısının 21'e yükseldiği anlaşılmaktadır.

ise ülkelerin ilgili makamları ile irtibata geçerek ortalama üç ay içerisinde seyahat belgesi temin edilerek yabancıların dönüş işlemlerinin tamamlandığı bildirilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. MERKEZE KABUL VE YERLEŞTİRME

19. Yabancılara ilişkin kayıtlar GÖÇ-NET bilgi sistemi ile tutulmakta ve gerekli sorgulamalar, iş ve işlemler bu sistem üzerinden yürütülmektedir. Kolluk görevlileri, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıları Merkeze getirdiklerinde kişilere ait ilgili belgeleri de teslim etmektedir.
20. Merkezde bir adet bekleme salonu bulunmaktadır. Bekleme salonunun aydınlık ve ferah olduğu gözlemlenmiş olup içerisinde yeteri kadar oturma alanı da yer almaktadır.
21. Merkeze alınan yabancıların üst araması Jandarma personeli aracılığıyla yapılmaktadır. Kişilere ait değerli eşyalar Merkezin emanet odasında muhafaza edilmektedir. Emanet odasının oldukça düzenli olduğu, eşyaların dolaplarda veya ayrı ayrı paketlenmiş alanlarda saklandığı, her bir kişi için eşya emanet formlarının düzenlendiği görülmüştür.
22. Merkeze ilk girişte; özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların adı-soyadı, uyruğu, doğum tarihi, anne-baba adı ve 18 yaşından küçük ise refakat bilgileri alınmaktadır. Ardından Merkezde görev yapmakta olan sosyal çalışmacı ve psikolog, yabancılarla tercüman eşliğinde birebir görüşmeler gerçekleştirerek bu görüşmelere ilişkin ön değerlendirme formları düzenlenmektedir.
23. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların odalara yerleştirilmelerinde; uyruklu, medeni hal, yaş ve cinsiyet gibi kriterler esas alınmaktadır. Birbiriyle anlaşamayan kişilerin aynı odalarda barındırılmamasına özen gösterildiği ifade edilmiştir.
24. Merkez duvarlarında farklı dillerde bilgilendirme afişlerinin asılı olduğu görülmüştür. Merkeze ilk girişte ise şifahi olarak kişilerin anlayabileceği dilde bilgilendirme yapılmamaktadır. Merkez idaresi tarafından yabancıların hakları ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirilmelerine ilişkin televizyonda yayınlanmak üzere bir video kayıt çalışmasının sürdüğü aktarılmıştır.

2. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELENİN ÖNLENMESİ, DİSİPLİN VE ŞİKÂYET MEKANİZMALARI

25. Ziyaret heyeti tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılarla birebir gerçekleştirilen görüşmelerde yabancıların genel olarak Merkez personelinden memnun olduğu görülmüştür. Ancak bu görüşmelerde; birbirinden farklı yabancılar, istikrarlı bir şekilde ismini bilmedikleri bir güvenlik görevlisini tarif ederek yalnızca bu kişinin kendilerine kaba davrandığını ve hakaretimiz cümleler kullandığını iddia etmişlerdir. Söz konusu iddialar, Merkez idaresi ile paylaşılmış, idare tarafından şahsın tespit edileceği ifade edilmiştir. Bilahare Merkeze alınmış resmi yazıda, kişinin tespit edilerek hakkında soruşturma başlatıldığı bildirilmiştir. Bunun dışında başkaca işkence ve kötü muamele iddiası veya bulgusuyla karşılaşmamıştır.
26. Merkezde son beş yıl içerisinde (ikisi de 2018 yılında) 2 adet ölüm vakası yaşanmıştır. Bunlardan ilki, yaşadığı trafik kazası neticesinde uzun süre yoğun bakımda kaldıktan sonra taburcu edilerek Merkeze sevk edilen bir yabancıların hayatını kaybetmesi iken diğeri ise 86 yaşında bir yabancıların yol yorgunluğu ve yaşı sebebiyle Merkeze tesliminden kısa süre sonra fenalaşması sonucu hayatını kaybetmesi vakasıdır.

27. Barındırılan yabancıların herhangi bir problemi olduğunda; Merkez idaresi tarafından öncelikli olarak çözüm için diyalog kurulmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. Diğer kişileri manipüle ederek olay çıkarmaya çalışan yabancıların disiplin tedbiri olarak Merkezde tutulmadığı belirtilmiştir. Nadiren de olsa yabancılar, sakinleşmeleri için kısa süreli olarak özel ilgi odalarına alınabilmektedir. Özel ilgi odalarına ilişkin kamera kayıtları izlenmiş olup kişilerin kısa süreli tutuldukları tespit edilmiştir.
28. Merkezde iki adet firar olayı yaşanmıştır. Zaman zaman oturma eylemi şeklinde olaylar yaşandığı da aktarılmıştır. Oturma eylemlerinin sebebinin konsolosluk temsilcilerinin Merkeze geç gelmelerinden kaynaklı olduğu, yabancılar bilgilendirme yapıldığında eylemlerine son verdikleri belirtilmiştir.
29. Merkez uzmanları, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların barındırıldığı odaların bulunduğu katları zamana zaman gezerek kişilerin talep ve şikâyetlerini almaktadır. Yabancılar, psiko-sosyal servis ve katlarda görev yapan özel güvenlik görevlileri aracılığıyla da dilekçelerini iletebilmektedir. Talepler, genel olarak deport işlemlerinin ne zaman gerçekleştirileceğine ilişkindir. Merkez idaresi tercüman aracılığıyla ortalama 3 iş günü içerisinde dilekçelere cevap vermektedir.

3. FİZİKSEL KOŞULLAR

30. Merkezin fiziksel koşulları incelendiğinde; idari bölümler ve yaşam alanları bloklar halinde konumlandırılarak ortada kalan havalandırma alanını kare şeklinde çevrelemektedir.
31. Kadın ve erkekler için ayrı bölümler oluşturulmuştur. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde bulunan refakatsiz çocuklar, kadınlara ayrılan bölüm odalarının birinde kalmaktadır.
32. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların barındırıldığı her bir odada tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Tuvaletlerin bazılarında tamirat ihtiyacı olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, barındırılan yabancıların büyük çoğunluğunun oda duvarlarını resimler ve çizimler yapmak suretiyle tahrip ettikleri görülmüştür. Merkez idaresi tarafından birtakım tamirat işlemleri ve odaların boyanması konusunda Genel Müdürlükten talepte bulunulduğu ifade edilmiştir.
33. Odalarda genel olarak ranza tipi yatak, eşya dolapları, masa ve sandalye bulunmaktadır.
34. Odalar aydınlık ve ferah görünümlüdür. Havalandırma pencerelerin açılması suretiyle sağlanmaktadır. Isınma ise sıvılaştırılmış doğalgaz ile çalışan kalorifer petekleri ile sağlanmaktadır.
35. Merkezde 7/24 saat sıcak suya erişim mümkündür.
36. Merkezin idari bölümlerinin ve yaşam alanlarının yer aldığı bölümlerin çevrelediği orta kısımda kalan alan havalandırma alanı olarak kullanılmaktadır. Havalandırma alanının geniş olduğu gözlemlenmiş olup içerisinde çocuklar için bir de oyun alanı bulunmaktadır.
37. Merkeze aynı anda giriş yapacak özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancı sayısının fazla olması durumunda spor salonundan faydalanılmaktadır. Salonun girişinde raflara dizili battaniyeler olduğu görülmüştür.
38. Merkez özel ilgi odasının standartlara uygun ve mahremiyeti gözetecek şekilde dizayn edildiği görülmüştür. Oda kamera ile izlenmektedir.

39. Çocuk oyun odasında çocukların vakit geçirmesi için yeterli sayıda ekipman ve oyuncak olduğu görülmüştür.
40. Merkez idaresince sabah saatlerinde ve öğle arasında ortak alanların temizliğinin yapıldığı, barındırılan yabancılara gerekli temizlik malzemesi verilerek kaldıkları oda temizliğinin onlara ait olduğu ve odaların günlük kontrollerinin yapıldığı bildirilmiştir. Genel temizlik iki haftada bir yapılmaktadır. Ancak Merkez genelinde genel bir temizlik sorunu olduğu gözlemlenmiştir. Ziyaret heyeti Merkeze ilk ulaştığında havalandırma alanına çok sayıda pet şişe atıldığı görülmüştür. Bununla birlikte oda içleri, mescit, berber gibi alanlarda da benzer şekilde hijyen sorunu olduğu görülmüştür. Bu durum Merkez idaresi ile paylaşıldığında; idare, yabancılara ait odalarının camlarından attıklarını, bunun önüne geçemediklerini, Merkezde hâlihazırda 8 temizlik görevlisi olduğunu, bu sayısının yetersiz olduğu belirtilerek ilerleyen zamanlarda temizlik personeli sayısının artacağını ifade etmiştir.
41. Merkeze ilk girişte özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılara nevesim, sıvı sabun, terlik, şampuan, tıraş aleti, kadın pedi gibi malzemeler verilmektedir.
42. Yabancılara ait çamaşırların 15 günde bir yıkandığı bildirilmiştir. Ancak gerek kullanıma gerekse de yıkanmamaya bağlı olarak çamaşır, nevesim gibi ürünlerin temiz olmadığı görülmüştür. Bir kısım yabancının ise çamaşır yıkama hizmetinden haberi bulunmamaktadır.

4. SAĞLIK HİZMETLERİ VE BESLENME

43. Merkezin reviri bulunmaktadır.
44. Sağlık servisinde, 24 saat esasına göre 7 hemşire görev yapmaktadır. Hemşirelerden ikisi gündüz vardiyasında beşi ise gece vardiyasında nöbetçi olarak görev yapmaktadır. Merkezde görevli doktor, mesai saatleri süresince hafta içi her gün Merkezde bulunmaktadır.
45. Revire çıkma talebi bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar hakkında yapılan tüm işlemler kişinin dosyasına işlenmektedir. Ancak ziyaret heyeti tarafından, tutulan defter ve kayıtlar kontrol edilmiş olup, kayıt altına alınan bilgilerin düzensiz ve eksik olduğu görülmüştür.
46. Bulaşıcı hastalıkların önlenmesi adına özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılardan kolluk biriminde yapılan sağlık muayeneleri neticesinde bulaşıcı hastalık riski taşıdığı tespit edilenlerin merkeze alınmadığı ve tedavisi yapılmak üzere hastanelere sevk edildiği ifade edilmiştir. Merkezde barındırılacak her bir kişiye Kızamık-Kabakulak-Kızamıkçık ve Oral Polio aşısı yapıldığı aktarılmıştır.
47. Merkezin yemekhanesi bulunmaktadır. Ayrıca kadın bölümünün yer aldığı katta küçük bir yemekhane daha yer almakta olup kadınlar burayı kullanmaktadır. Barındırılan yabancılara yemek ihtiyacı hizmet alım yöntemi ile giderilmektedir. Merkezde 3 öğün yemek sağlanmaktadır.
48. Merkezde görev yapan gıda personeli tarafından gıdaların günlük numuneleri alınarak kontrolleri yapılmaktadır. Menülerin oluşturulmasında barındırılan kişilerle istişare yapılmakta, özel durumu olanlar için ayrı menü planlaması yapılmakta ve 6 yaş altı çocuklara bebek maması ve süt verilmektedir. Barındırılan kişiler de yapılan görüşmelerde bu konuya değinerek memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Bununla birlikte, Merkezin gıda mühendisinin yanı sıra hizmet alınan işletme adına görev yapan gıda mühendisi de Merkezde fiilen bulunmakta, gıdaların kontrolü ve istişare

süreçleri birlikte yürütülmektedir. Ziyaret heyetimizce bu uygulama olumlu ve örnek bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.

49. Anlaşmalı firma aracılığıyla her öğün sonrasında barındırılanlara 0,5 litrelik ikişer adet pet şişelerde hazır su temin edilmektedir.

5. SOSYAL FAALİYETLER, GÜNLÜK YAŞAM VE DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM

50. Merkez idaresi tarafından Gençlik ve Spor Bakanlığı ile yakın zamanda bir protokol imzalandığı, bu kapsamda iki haftada bir spor hocaları eşliğinde barındırılan yabancılara sportif aktiviteler yaptırıldığı, bu rutinin haftada bire çekmeye çalışıldığı ve özel günlerde ise psiko-sosyal servis tarafından programlar düzenlendiği ifade edilmiştir. Kendileriyle görüşme yapılan yabancılar da iki haftada bir spora çıktıklarını teyit etmişlerdir. Buna ek olarak, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile yapılan protokol gereği Türkçe dil ve diğer hobi kurslarının açılmasının planlandığı aktarılmıştır.
51. Merkez kütüphanesinde kitap sayısının ve farklı dil veya tür açısından kitap çeşitliliğinin yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, barındırılan yabancılarla yapılan görüşmelerde bazı kişilerin kütüphane imkânından haberdar olmadığı görülmüştür.
52. Merkez idaresi tarafından BM, UNICEF ve bu organizasyonların partneri olan ilgili vakıflarla iletişim halinde olduğu belirtilmiştir.
53. Barındırılan yabancılar her öğün sonrasında en az bir saat havalandırmadan yararlanma hakkına sahiptir. Kadınlar ve çocuklara bu konuda daha esnek davranılmakta, daha sık havalandırmadan yararlanma imkânı sağlanmaktadır.
54. Odaların bulunduğu koridor alanında yeterli oturma alanına sahip televizyon odası bulunmaktadır. Barındırılan yabancılar günde en az bir saat televizyon izleyebilmektedir.
55. Merkezde mescit bulunmaktadır. Merkezde din görevlisi bulunmamaktadır. Cuma namazları için spor salonu kullanılmaktadır.
56. Merkezde berber odası mevcuttur. Görevlendirilen bir personel aracılığıyla yabancılara hizmet sağlanmaktadır. Mescit ve berber odasının hijyen açısından yeterli olmadığı gözlemlenmiştir.
57. Merkezde 24 adet ankesörlü telefon bulunmaktadır. Telefonla konuşma süresi 5 dakikadır. Kart satın alma imkânı bulunmayan özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılara ücretsiz kart temin edildiği bildirilmiştir. Barındırılan yabancılarla yapılan görüşmelerde de bu uygulama teyit edilmiştir.
58. Merkezde, barındırılan yabancılardan ziyaretcileri ile görüşebilecekleri üç adet görüşme odası yer almaktadır. Barındırılan yabancılardan birinci dereceden yakınları ziyarete gelebilmektedir. Bunlar dışındaki diğer ziyaretciler, barındırılanlarla ancak avukat refakatinde görüşebilmektedir.
59. Merkezde barındırılan çocuklarla yapılan görüşmelerde; çocuklar, günde üç kez havalandırmaya çıkabildiklerini, kaldıkları iki-üç haftada bir spor yaptıklarını, diledikleri zaman televizyon izleyebildiklerini ve yetişkinlerle herhangi bir problem yaşamadıklarını ancak telefon görüşmeleri sırasında kimi zaman yetişkinler tarafından müdahale edildiğini aktarmışlardır.
60. Merkezde iki adet avukat görüşme odası bulunmaktadır. Adli yardım konusunda herhangi bir sorun yaşanmadığı ve hafta içi mesai saatleri içerisinde barındırılan yabancının talep etmesi

halinde avukatıyla görüşme sağlayabildiği aktarılmıştır. Avukat görüşme odasında sadece görüntü alma özelliğine sahip kamera odası bulunmaktadır.

6. GÜVENLİK

61. Merkezin iç güvenliği özel güvenlik görevlileri tarafından dış güvenliği ise Jandarma tarafından sağlanmaktadır. Merkez, üzerinde tel örgülü emniyet duvarı ile çevrili olup dört adet nöbet kulesine sahiptir.
62. Üç tanesi speed dome özellikli olmak üzere Merkezde toplam 303 adet güvenlik kamerası bulunduğu ve kameraların 6 ay süre ile kayıt aldığı ifade edilmiştir. Merkezin oldukça iyi organize edilmiş bir kamera sistem odası ve iki vardiya halinde 24 saat esasına göre kameraları izlemek üzere görevlendirilmiş personeli bulunmaktadır.
63. Elektrik kesintisi veya herhangi bir teknik arıza durumunda güç kaynağı ve jeneratörün devreye girdiği, kayıtların sabit diskler haricinde hard disklere yedeklendiği aktarılmıştır.
64. Merkezde meydana gelebilecek olası doğal afet, yangın gibi olaylara ilişkin Merkezin acil müdahale planının bulunduğu, yangın alarm sisteminin aktif olduğu bildirilmiştir.

D. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

65. TİHEK'in ulusal önleme mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Merkez idaresince ziyaret heyetinin bütün bölümlere bekletmeksizin erişimi sağlanmış, özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılarla izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır. Bu çerçevede, Merkez idaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

66. Personel ve özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılar arasında kurulacak nezaket ve saygı temelli olumlu ilişkiler, hem güvenlik hem de kişilerin idare ile işbirliği içinde olmalarına temel oluşturduğundan; personelin sosyal, kültürel, dilbilimsel ve dini çeşitlilikler olmak üzere barındırılan kişilerin özel ihtiyaçlarını anlama, iletişim teknikleri ile stres ve öfke kontrolü konularında düzenli olarak eğitim alması gerektiği ve personelin kötü muamele teşkil edecek tutum ve davranışlara sıfır tolerans gösterildiğinin bilincinde olmalarının sağlanması,
67. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların Merkeze ilk gelişlerinde tutulma sebepleri, hakları ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmenin, yazılı ve anlayabilecekleri dilde sistematik olarak yapılması büyük önem arz ettiğinden Merkez idaresince başladığı belirtilen video kayıt çalışmasının ivedilikle tamamlanması ve televizyon odasında belirli aralıklarla barındırılanlara sunulması,
68. Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancılarla yönelik sunulan sağlık hizmetlerine ilişkin hususların yer aldığı defter kayıtlarının eksiksiz şekilde özenle tutulması konusunda hassasiyet gösterilmesi,

69. Gerek ortak alanlar gerekse de özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin barındırıldığı özel alanlarda genel bir temizlik sorunu olduğu görülmüş olup bu hususun hem barındırılanların bizzat kendilerinden hem de Merkezin yeterli sayıda temizlik personeline sahip olmayışından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ziyaret sonrasında Merkeze alınan bilgiye göre temizlik personel sayısının ziyaret tarihinde ifade edildiği üzere artırılmıştır. Bu kapsamda; temizlik personelinin etkin bir plan çerçevesinde görevlerini ifa etmeleri; barındırılan yabancıların odalarını temizlemelerinin düzenli ve sık aralıklarla takip edilmesi ve gerekmesi halinde yabancıları odalarını ve kullandıkları ortak alanları temiz tutma konusunda teşvik edecek şekilde ödüllendirme sisteminin oluşturulması,
70. Merkez kütüphanesindeki kitapların çocuk ve yetişkinlere hitap edecek şekilde farklı türlerde ve dillerde çeşitliliğinin artırılması,
71. Spor faaliyetlerinin haftada bir yapılması ve hobi, eğitim gibi kursların açılması konusunda girişimlerin ivedilikle tamamlanması,
72. Çocuğun yüksek yararı ilkesi çerçevesinde Merkeze barındırılan refakatsiz çocuklara ilişkin iş ve işlemlerin mümkün olan en kısa sürede tamamlanması hususunun hassasiyetle gözetilmesi, refakatsiz çocuklar için geri gönderme merkezlerinde özel koşullar sağlanması yükümlülüğü⁴ kapsamında çocukların telefon görüşmelerine yetişkinler tarafından müdahale edilmemesi için görüşmelerini personel gözetiminde belirlenmiş ve yetişkinlerden ayrı bir zaman aralığında yapmalarının sağlanması,
73. Özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların çamaşırhaneden faydalanabileceklerine dair bilgilendirme yapılması,
74. Merkezin fiziksel koşullarına ilişkin tadilat gerektiren işlerin ivedilikle tamamlanması konusunda girişimde bulunulması,

2. GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

75. Geri Gönderme Merkezlerinde görev yapmakta olan uzman ve uzman yardımcılarını ile meslek elemanları başta olmak üzere bütün personele yönelik olarak hazırlanan eğitim müfredatına işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgeleme eğitiminin dâhil edilmesi gerektiği,
76. Tüm personelin hizmeti içi eğitim ve rotasyon planlamalarının etkin bir plan çerçevesinde yapılması, bu kapsamda rotasyon sıklığının kurumsal hizmet gerekliliklerine göre ve kurumsal ve mesleki hafızayı sarsmayacak şekilde planlanması gerektiği,

3. JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

77. Gerek güvenliğinin tesisi gerekse de insan hakları temelli anlayış çerçevesinde sevkler sırasında özgürlüğünden mahrum bırakılan yabancıların temel ihtiyaçları açısından personel yetersizliği sebebiyle kısıtlamalar getirilmemesi adına Jandarma personel sayısının artırılması, hususları tavsiye edilmektedir.

4 Bkz. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, RG. 17 Mart 2016/29656, m. 123/(2)/d.

İLAVE GÖRÜŞ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.

ı) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.

j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Tarafı olduğumuz sözleşmelerde de insan onuruna vurgu yapılmakta, işkence ve kötü muamelelerin fiziksel ve ruhsal bakımdan insanda bıraktığı derin acı ve ızdırap olgusu üzerinde durulmaktadır.

Ek İhtiyari Protokolün 20. maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir. Bu yetkiler aynı zamanda 6701 sayılı Kanunla Kuruma verilmiştir.

1-Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yerlere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,

2-Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,

3-Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,

4-Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,

5-Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Kurumun bugüne kadarki Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yaptığı ziyaretler kimi zaman bir suçun soruşturmasını yapan bir savcı, kimi zaman da kurumların fiziki vs yönlerden denetleyen bir müfettiş edasıyla icra edilmektedir. Bu sebeple raporlarda Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır.

“İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara yansıtarak Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Ayrıca tavsiyeler somut, kısa ve öz olmalıdır. (“...şeklindeki uygulama/davranış/tutum işkence/kötü muamele teşkil edebileceği değerlendirildiğinden bu uygulamadan vazgeçilmesi/yeniden gözden geçirilmesi tavsiye olunur.)

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş

Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyim.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

ANKARA AKYURT GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

2020 / 20

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."* 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
3. Geri gönderme merkezleri, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) bulmaktadır. YUKK'nin geri gönderme merkezi başlıklı 58'inci maddesi; *"(1) idari gözetime alınan yabancıların, geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenleneceği"* hükümlerini haizdir.
4. 22 Nisan 2014 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik" in 3/1-ç bendine göre geri gönderme merkezi; *"idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işletirilen merkezleri"* ifade etmektedir.
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan yabancıların tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. 14.08.2020 tarihinde anılan görevlerin icrası kapsamında Ankara Akyurt Geri Gönderme Merkezine **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir

6. Ziyaret heyetinde, ... yer almıştır.
7. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanununun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2019/11 numaralı kararı ve 13/08/2020 tarih ve 413 sayılı Başkanlık oluru ile 14 Ağustos 2020 tarihinde gerçekleştirilen Ankara Akyurt Geri Gönderme Merkezi¹ izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
8. Ziyaret, Merkez Müdürü ve İl Göç Müdürü ile yapılan kısa bir ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede; heyetimiz tarafından ziyaretin amacı ve kapsamı ile TİHEK'in ulusal önleme mekanizması rolüne ilişkin detaylı bilgiler verilmiş; Merkez idarecilerinden ise Merkeze ilişkin genel bilgiler alınmıştır. Ortak alanların izlenmesinin ardından rastlantısal yöntemle ve anonimliği sağlayacak şekilde özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla Merkez personeli bulunmaksızın özel görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
9. Ziyaret, Covid-19 pandemisinin yarattığı riskli durumdan kaynaklı olarak olağan ziyaretlerden daha kısa tutulmuştur.

B. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

10. Çevre alanı 15.000 m² metrekare olan Merkez bloğu, 30.000 m² metrekarelik bir alan üzerine kurulmuştur. 2019 yılında inşa edilen Merkez, 2019 yılı Ekim ayı itibarıyla da yabancı kabulüne başlamıştır. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkez, ülkemizde hizmete açılan en yeni geri gönderme merkezidir.
11. Merkez, 800 yatak kapasitesine sahip olmakla birlikte ziyaret tarihi itibarıyla 500 yatak kapasitesi ile hizmet vermektedir.
12. Merkezin ortak kullanım alanlarında; revir, yemekhane, havalandırma alanları, görüşme odaları, çocuk oyun odası, kütüphane, ibadet odaları bulunmaktadır.
13. Merkezin 5 adet hizmet aracı bulunmaktadır.
14. Merkezin dış güvenliği jandarma tarafından, iç güvenliği ise Merkezin güvenlik personeli tarafından temin edilmektedir.

2. MERKEZ PERSONELİ

15. Merkezde 208 personel görev yapmaktadır. 3'ü jandarma, 3'ü de özel güvenlik personeli olmak üzere Merkezde toplam 13 kadın personel istihdam edilmektedir. Merkez personeline ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

	Unvan	Sayı
1	Müdür	1
2	İl Göç Uzmanı	6

¹ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

3	Gıda Mühendisi	1
4	Psikolog	2
6	Tercüman	4
7	Güvenlik Görevlileri	103
8	Temizlik Görevlileri	19
9	Doktor	4
10	Sağlık Personeli	4
12	Büro Elemanı	1
13	Teknik Personel	6
16	Yemekhane Personeli	5
17	Şoför	7
18	Jandarma Personeli	45
TOPLAM		208

Tablo 1: Merkezde fiilen hizmet veren personel sayısı

16. Gerek hastaneye sevklerde gerekse de sınır dışı işlemleri esnasında güvenlik gerekçesiyle özgürlüğünden mahrum bırakılanlara Merkez ve jandarma personeli refakat etmektedir. Jandarma personel sayısının özellikle kadın jandarma personeli açısından ihtiyacı karşılamadığı; eksik olduğu ifade edilmiştir.
17. Merkez idaresi tarafından güvenlik personelinin geçici görevlendirme ile geldikleri bildirilmiştir.
18. Merkezde biri Farsça biri Arapça olmak üzere iki tercüman, hizmet alımı kapsamında geçici olarak görev yapmaktadır. Avrupa Birliği Geri Gönderme Merkezleri Projeleri kapsamında Rusça ve İngilizce bilen bir tercüman daha istihdam edileceği bilgisi verilmiştir.

3. MERKEZDE KALAN ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILANLAR

19. Merkezde kalan özgürlüğünden mahrum bırakılanların sayısı, düzensiz göç hareketlerine göre değişiklik gösterebilmekte olup ziyaret tarihi itibari ile Merkezde 416 özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmaktadır. Uyruk dağılımı incelendiğinde 13 farklı uyruktan barınan bulunmakta olup; Afganistan, Yemen, İran ve Irak uyruklu yabancıların yoğun olduğu görülmüştür.
20. Merkezde en yaşlı kişi 66 yaşında olup 65 yaşının üzerinde 4 özgürlüğünden mahrum bırakılan kalmaktadır. Merkezde en küçüğü 1,5 yaşında olan toplamda 6 çocuk bulunmaktadır. Merkezde 34 kadın ve 1 engelli özgürlüğünden mahrum bırakılan barınmaktadır. Merkezde hamile, emziren, refakatsiz çocuk, cinsel yönelimi farklı özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunmadığı görülmüştür.
21. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar açısından Merkezde yoğun bir sirkülasyon olduğundan seyahat belgesi olanların ülkeye dönüşlerinin en kısa sürede yapılmaya çalışıldığı; seyahat belgesi olmayanlar için ise vatandaşı olduğu ülkenin ilgili makamları ile irtibata geçilmek suretiyle seyahat belgesi temin edildiği; ortalama 6 ay içerisinde dönüş işlemlerinin tamamlandığı bildirilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. MERKEZE KABUL VE YERLEŞTİRME

22. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar Merkeze kolluk görevlileri refakatinde getirilmekte; bu kişilere ait belgeler de kolluk görevlilerince teslim edilmektedir. Durumuna göre ilgili yatakhaneğine yönlendirilmekte ve dosyası incelenerek hakkında sınır dışı kararının alınıp alınmayacağı değerlendirilmektedir.
23. Merkeze alınanların üst araması yapılmaktadır. Üst araması sırasında insan onuru ile bağdaşmayacak bir tutum veya davranışa ilişkin bir şikâyet alınmamış, görüşmeler sırasında da bu yönde bir tespit bulunulmamıştır. Merkeze kabulde kişilere ait değerli eşyalar Merkezin emanet odasında muhafaza edilmektedir.
24. Merkeze ilk girişte; özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan adı-soyadı, uyruğu, doğum tarihi, anne-baba adı gibi kimlik bilgileri ve biyometrik verileri alınmaktadır.
25. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların odalara yerleştirilmelerinde; cinsiyet ve engellilik durumu gibi kriterler esas alınmaktadır.

2. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELENİN ÖNLENMESİ, DİSİPLİN VE ŞİKÂYET MEKANİZMALARI

26. Birebir gerçekleştirilen görüşmelerde, özgürlüğünden mahrum bırakılanların genel olarak Merkez personelinden ve yönetimden memnun olduğu gözlemlenmiştir.
27. Gerçekleştirilen görüşmelerde, Merkez müdürünün gün içerisinde sıklıkla yüz yüze görüşmeler yapmak suretiyle özgürlüğünden mahrum bırakılanların talep ve şikâyetlerini dinlediği ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların, her katta görev yapan kat sorumluları aracılığıyla dilekçelerini iletebildiği tespit edilmiştir.
28. Dilekçelere Merkez idaresi tarafından ortalama 1 hafta içerisinde geri dönüş yapıldığı görülmüştür.

3. FİZİKSEL KOŞULLAR

29. Merkezin fiziksel koşulları incelendiğinde; 2019 Ekim tarihinde açılması sebebiyle binanın fiziki durumunun genel olarak iyi olduğu görülmüştür. Merkezin dış peyzaj çalışmaları halen sürmektedir.
30. İdari bölümler ve yaşam alanları bloklar halinde konumlandırılarak ortada kalan havalandırma alanını daire şeklinde çevrelemektedir. Merkezde havalandırma alanı olarak kadınlara ve erkeklere ayrı olmak üzere iki adet avlu bulunmaktadır. Avlulara yemekhane içerisinden geçiş mümkündür.
31. Merkezin koridor ve ortak alanlarının aydınlık, ferah ve yeteri genişlikte olduğu tespit edilmiştir.
32. Doğal afet, yangın, isyan gibi çıkabilecek olaylara ilişkin Merkezin müdahale planı bulunduğu; Merkez bünyesinde çalışır durumda yangın alarm sistemi ve merdiveni olduğu görülmüştür.
33. Merkezin fiziki koşulları, engelli barınanlar da düşünülerek tasarlanmıştır. Merkezde engelli rampaları; barınanların kullanımına açık asansörler ve engelli barınanlar tarafından kullanılabilecek engelli sandalyesi mevcuttur.

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

34. Havalandırma alanının geniş ve yeterli olduğu, bu alanda çocuklar için bir oyun alanı; yetişkinler için de 2 basketbol potası ve voleybol filesi bulunduğu görülmüştür. Merkez bünyesinde kapalı spor salonu bulunmamaktadır.
35. Merkezde her bir bölüm 7-8 odadan oluşmaktadır. Kısımlar arası parmaklıklı kapılar bulunmaktadır.
36. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların barındırıldığı odalar genel olarak 6 ve 10 kişilik olacak şekilde oluşturulmuştur. Bunun yanında, 20 kişilik odalar da mevcuttur. Merkez kapasitesinin doluluk oranının yarısına dahi ulaşılmadığı Covid-19 pandemisi sürecinde, tedbirler kapsamında odalarda genellikle 4 kişinin kaldığı gözlemlenmiştir.
37. Her bir odada tuvalet ve banyo bulunmakta; 20 kişilik odalarda 2 ayrı tuvalet ve banyo bulunmaktadır.
38. Merkezde her bir kişi başına yaklaşık 4 metrekarelik yaşama alanı düştüğü görülmüştür.
39. Odalarda genel olarak ranza tipi yatak ve kıyafet askılıkları bulunmaktadır.
40. Odalar aydınlık ve ferah durumdadır. Havalandırma, pencerelerin açılması suretiyle sağlanmaktadır. Isınma ise doğalgaz ile sağlanmaktadır.
41. Merkezde 7/24 saat sıcak suya erişim mümkündür. Koşullarda, su kesintisi halinde yaşanacak olası sorunları gidermek adına dağıtıldığı anlaşılan fazla miktarda su bidonları gözlemlenmiştir.
42. Merkez idaresi ile yapılan görüşmede, su ihtiyacının Akyurt ilçesine ayrılan 500 tonluk depodan sağlandığı; yaz mevsimi ile birlikte Akyurt ilçesi genelinde bahçe sulamaları sıklaştığı için Merkezde su kesintilerinin yaşandığı; sorunun çözümüne ilişkin olarak geçici olarak Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi'nden tanker kiralandığı; Merkeze suyun bu şekilde taşındığı ifade edilmiştir.
43. Çocuklar için oyuncaklar dağıtıldığı görülmüştür. Bununla birlikte çocuk oyun alanı için ayrılan bölgede ziyaret tarihi itibarıyla hiçbir ekipman bulunmamaktadır. Ancak Merkez idaresi tarafından; Kızılay ile bir projenin yürütüldüğü, çizimlerinin yapıldığı; 1 ay içerisinde projenin tamamlanacağı; çocuklar için özel öğretmen talebinde bulunulacağı bilgisi iletilmiştir.
44. Merkez idaresince, günlük ortak alanların temizliğinin Merkez temizlik personeline yapıldığı, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara şampuan ve sabun içeren hijyen setlerinin dağıtıldığı bildirilmiştir. Merkez genelinde temizlik sorunu olduğu gözlemlenmemiştir.
45. Bununla birlikte; Merkez genelinde rahatsız edici düzeyde sinek yoğunluğu gözlemlenmiştir. Merkez idaresi tarafından; sineklerin Akyurt İlçesi kurban kesimhanelerinden kaynaklandığı, mevsimsel olduğu; ilaçlama yapıldığı ancak sineklerde bir azalma gerçekleşmediği ifade edilmiştir.
46. Merkez bünyesinde berber bulunmamaktadır.
47. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlara nevresim, kadın pedi gibi malzemeler verildiği görülmüştür. Ayrıca yapılan görüşmeler neticesinde ayda bir kere çarşafların değiştirildiği iletilmiş; koşulların genel anlamda temiz olduğu gözlemlenmiştir. Ancak istikrarlı olarak, kişisel hijyen malzeme dağıtımının düzenli olmadığı, şampuan, sabun miktarlarının yeterli olmadığı; 45 gündür tıraş aleti dağıtımının yapılmadığı ifade edilmiştir.

48. Yapılan gözlem ve görüşmelerde, çoğu özgürlüğünden mahrum bırakılanın yakalanma anındaki kıyafeti haricinde ikinci bir kıyafetinin bulunmadığı görülmüştür. Bu konuda talepte bulunulmasına rağmen kıyafet yardımının yapılmadığı iddiası dile getirilmiştir. Konuya ilişkin olarak, Ankara İl Müdürü tarafından, Merkez bünyesinde kalan özgürlüğünden mahrum bırakılanların, kıyafet ihtiyaçlarının karşılanacağı bir kıyafet ünitesi alanı tasarlandığı ve 1-2 ay içerisinde hayata geçirileceği ifade edilmiştir.

4. SAĞLIK HİZMETLERİ VE COVID-19 PANDEMİSİNE YÖNELİK TEDBİRLER

49. Merkezin reviri bulunmaktadır.
50. Revirde, 24 saat esasına göre 4 doktor ve 4 hemşire görev yapmaktadır. Görevli sağlık personeli 1 doktor 1 hemşire olacak şekilde dönüşümlü olarak görev yapmaktadır.
51. Revirde yapılan işlemler ve hastaneye sevk talebi bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar hakkında yapılan tüm işlemler, revir defterine işlenmektedir. Tutulan defter ve kayıtlar kontrol edilmiş olup, kayıt altına alınan bilgilerin düzenli olduğu görülmüştür.
52. Hastaneye sevk talepleri yalnızca Merkezde görevli doktorun yetkisinde olup; idarenin takdirinden bağımsız olarak düzenli Akyurt Devlet Hastanesine sevk işlemlerinin gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir.
53. Merkeze ait hususi bir ambulansın bulunmadığı; hasta olanların Merkeze ait araçlarla 1 şoför ve 1 jandarma refakatiyle hastaneye götürüldüğü; ancak Covid-19 tedbirleri kapsamında; Merkez personelinin de sağlığını tehlikeye atmamak adına Covid-19 pandemi süresince hastaneden ambulans çağrıldığı ifade edilmiştir.
54. Psikolog hizmeti, hizmet alımı şeklinde sağlanmaktadır. Merkez idaresince psikolojik desteğe ihtiyacı olanlara yetkinlik sınırları içerisinde psikolojik destek sağlandığı, özgürlüğünden mahrum bırakılanların kendileri tarafından doldurulan formlar aracılığıyla takip edildiği görülmüştür.
55. Merkez idaresi tarafından, Covid-19 pandemisi süreci ile birlikte ülke çapında yakalamaların epey azaldığı; bu sebeple Covid-19 pandemisi ile birlikte Merkezde barınanların sayısında genel anlamda değişiklik olmadığı; 40 gün boyunca sınırların kapalı tutulması nedeniyle de sınır dışı işlemlerinin yapılamadığı ifade edilmiştir.
56. Covid-19 pandemisi nedeniyle bulaşmaların önlenmesi amacıyla Merkeze misafir veya izleyici kabul edilmediği bildirilmiştir.
57. Merkeze kabul edilen kimselerin öncelikle Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Zekai Tahir Burak Ek Binası'nda sadece Akyurt Geri Gönderme Merkezi için ayrılan özel bir bölümde Covid-19 taraması ve doktor muayenesinden geçtiği; sonrasında yeni gelenlerin, belirti aranmaksızın Covid-19 tedbirleri kapsamında Merkezde onlara ayrılan bir katta; 14 gün karantinaya alındığı ifade edilmiştir.
58. Heyetimizce karantina kısmında barınmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların kaldığı bölümler incelenmiştir. Yakalanma anında beraber olanların aynı odada; yakalandığında yalnız olanların ise karantina sürecini yalnız geçirdiği görülmüştür. Bu kişilerin, diğer gruplardan ayrı tutulup farklı zamanlarda havalandırmaya çıkarıldığı ifade edilmiştir. Bunun haricinde yaş ve kronik hastalığı bulunan barınanlar için herhangi bir farklı tedbir alınmadığı görülmüştür.

59. Revir doktoru tarafından, Covid-19 pandemi süreci boyunca Merkezde toplamda yalnız 4 pozitif vaka tespit edildiği; bu kişilerin izole edilerek tedavi süreçlerinin tamamlandığı ve iyileştiği; ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde 1 pozitif vaka, 1 de şüpheli özgürlüğünden mahrum bırakılan bulunduğu bilgisi verilmiştir.
60. Merkez idaresi tarafından her gün ateş ölçümü yapıldığı, Covid-19 pandemisinin önlenmesi için gerekli tedbirlere ilişkin farkındalık oluşturacak şekilde Merkez koridorlarına Türkçe ve Arapça afişler asıldığı gözlenmiştir.
61. Merkezde görevli personele düzenli olarak dezenfektan, maske, kolonya dağıtımı yapıldığı, ancak özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik olarak bu dağıtımın seyrek olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların sosyal mesafe tedbirlerine riayet etmediği, maskesi olanların dahi maskelerini çoğunlukla takmadığı, takanların da doğru şekilde kullanmadığı gözlenmiştir. Merkez idaresine bu husus sorulduğunda; sosyal mesafe tedbirlerine uyulmamasının herhangi bir cezaya sebebiyet vermediği bildirilmiştir.

5. BESLENME

62. Merkez bünyesinde 50 kişilik kadın yemekhanesi ve 150 kişilik erkek yemekhanesi olmak üzere toplamda 200 kişilik kapasitede 2 ayrı yemekhane bulunmaktadır. Yemekhane girişlerinde 12 lavabo ve sabunluk sistemi bulunduğu; sabunlukların dolu olduğu gözlenmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar, 10'ar kişilik gruplar halindeki masalarda yemek yemektedirler.
63. Merkezin 3 öğün yemek ihtiyacı yemek şirketi tarafından hizmet alım yöntemi ile giderilmektedir.
64. Yemekhanede Avrupa Birliği'nin Geri Gönderme Merkezleri özelinde gerçekleştirdiği bir proje kapsamında; geçici olarak 1 gıda mühendisi ve beraberinde 5 personel görev yapmaktadır. Gıda mühendisince yemeklerden günlük numuneler alınarak kontrollerinin yapıldığı görülmüştür. 72 saatlik muhafazası gerçekleştirilen gıda numuneleri ile yemek menü listesi mukayese edilerek teyit edilmiştir.
65. Merkezde özel durumu olanlar için ayrı menü planlaması yapıldığı; hamile ve emzirenlere öğünleri dışında ek gıda takviyesi yapıldığı; buna ek olarak 7 yaş altı çocuklara bebek maması ve günlük 3 paket süt; 7 yaş üstü çocuklara günlük 1 adet süt, çikolata, bisküvi, yoğurt gibi ek gıdaların da günlük olarak dağıtıldığı görülmüş; bu uygulama olumlu ve örnek bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.
66. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemeklerden genel olarak memnun olduğu, bununla birlikte haftada yalnızca bir kez meyve çıkmasının özellikle çocuklar için oldukça az olduğu ve bunun artırılması yönünde yoğun talepleri olduğu görülmüştür.
67. Merkezde barınmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların yemeğe ilişkin talepleri ziyaret heyetimizce gıda mühendisine bizzat iletilmiştir.
68. Yemekhanede görevli personelin Covid-19 pandemisi tedbirlerine riayet ettiği; maskeli bir şekilde hizmet verdiği ve yemeklerin tek kullanımlık köpük tabldotlar aracılığıyla barınanlara servis edildiği gözlenmiştir.
69. Merkezde barınmakta olan özgürlüğünden mahrum bırakılanların içme suyu ihtiyacının kahvaltı ile birlikte kişi başına dağıtılan 1,5 litrelik pet su şişeleri ve koridorlarda bulunmakta olan hazır su

sebilleri ile sağlandı; özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde sebillerin gün içinde yeterli gelmemesi nedeniyle arttırılması talepleri heyetimiz tarafından yönetime bildirilmiştir. Ayrıca Merkez idaresi ile yapılan görüşmede, musluk suyuna da analiz yapılarak içilebilir nitelikte olduğunun belgelendirildiği ifade edilmiştir.

70. Merkez bünyesinde kantin bulunmamaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde pazar ve çarşamba günleri olmak üzere haftada 2 defa alışverişe gidildiği; ücreti mukabilinde barınanların ihtiyaçlarının temin edildiği aktarılmıştır.

6. SOSYAL FAALİYETLER, GÜNLÜK YAŞAM VE DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM

71. Merkez kütüphanesinde kitap sayısının ve farklı dil veya tür açısından kitap çeşitliliğinin yetersiz olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Merkezde yeni bir kütüphane projesinin söz konusu olduğu; Kızılay tarafından projesinin çizildiği, 1 ay içerisinde kütüphanenin tamamlanacağı aktarılmıştır.
72. Merkezde Covid-19 pandemi tedbirleri nedeniyle hiçbir sportif, sosyal ve kültürel, eğitim faaliyetinin icra edilemediği görülmüştür.
73. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların her yemek sonrası ve gece yarımşar saat olmak üzere günlük toplamda 120 dakika havalandırmaya çıkarıldığı görülmüştür.
74. Odaların bulunduğu koridor alanında yeterli oturma alanı ve televizyon odasının bulunmadığı; yalnızca çocuklar için sınırlı olarak çizgi film izleme imkânı olduğu görülmüştür.
75. Merkezde müslüman özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için mescit bulunmakla birlikte henüz bir din görevlisi atanmadığı görülmüştür. Merkezde başka dine mensup özgürlüğünden mahrum bırakılanlar olsa da bu kişilerin mensup oldukları dine özgü ibadethane talepleri bulunmadığı ifade edilmiştir.
76. Merkezde ankesörlü telefon bulunmamaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlar şahsi telefonlarını kullanarak dışarı ile iletişim sağlamaktadır. Kadınlar için sabah 15, akşam 15 olmak üzere 30 dakika; erkekler için ise günde 15 dakika telefon kullanımının izni olduğu görülmüştür. Özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla yapılan görüşmelerde, konuşma sürelerinin arttırılmasını talep etmiştir. Bu talepler, tarafımızca idareye iletilmiştir.
77. Merkezde, özgürlüğünden mahrum bırakılanların ziyaretçileri ve avukatları ile görüşebilecekleri 5 adet görüşme odası yer almaktadır. Görüşme odalarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ile ziyaretçinin ortadan cam bir paravan ile ayrıldığı; mikrofon ile iletişimin sağlandığı, içerisinde kamera bulunmayan tek kişilik odalar olarak dizayn edildiği görülmüştür.
78. Yapılan görüşmeler neticesinde, özgürlüğünden mahrum bırakılanların haklarında verilmiş idari gözetim kararına karşı yargı yoluna başvuru; bu anlamda kanuni hakları adli yardımdan yararlanma haklarından haberdar olmadıkları; maddi imkânların kısıtlılığı nedeniyle avukatlık hizmeti alamadıkları görülmüştür.
79. Merkez idaresi ile gerçekleştirilen görüşmede, sivil toplum örgütleri ile birtakım işbirliği görüşmelerinin gerçekleştirildiğini ancak ziyaret tarihi itibarıyla hiçbir baro, dernek veya sivil toplum kuruluşunun tesisi gezme konusunda talebi olmadığı ifade edilmiştir.

7. GÜVENLİK

80. Merkez, üzerinde tel örgülü emniyet duvarı ile çevrili olup güvenlik kulübeleri ve arama kurtarma köpekleri ile güvenliğin sağlandığı görülmüştür.
81. Merkezde toplam 294 adet güvenlik kamerası bulunduğu; 17'sinin arızalı olduğu; harekete duyarlı oldukları için 1 ila 3 ay süre ile kayıt saklanabildiği ifade edilmiştir. Merkezin 24 saat izlenen 5 ekranı olan oldukça iyi organize edilmiş bir kamera sistem odası bulunmaktadır.
82. Merkez idaresi tarafından, Merkez bünyesinde jeneratör bulunmakta olup; elektrik kesintisi veya herhangi bir teknik arıza durumunda güç kaynağı ve jeneratörün devreye girdiği bu şekilde kamera kaydının kesilmediği görülmüştür.
83. Merkezde meydana gelebilecek olası doğal afet, yangın gibi olaylara ilişkin Merkezin acil müdahale planının bulunduğu, yangın alarm sisteminin aktif olduğu görülmüştür.
84. Merkezin iç güvenliği özel güvenlik görevlileri tarafından dış güvenliği ise jandarma personeli tarafından sağlanmaktadır. Merkez bünyesinde 104 geçici görevli özel güvenlik görevlileri çalışmaktadır. Merkez idaresi tarafından özel güvenlik görevlisi sayısının yetersiz olduğu; Merkez idaresinin artırılması yönünde talepleri olduğu ifade edilmiştir.

D. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

1. DEĞERLENDİRMELER

85. TİHEK'in ulusal önleme mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Merkez idaresince ziyaret heyetinin bütün bölümlere bekletmeksizin erişimi sağlanmış, özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla izole görüşmeler yapabilmeleri için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır. Bu çerçevede, Merkez idaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.
86. Tespit edilen eksiklikler dışında Akyurt Geri Gönderme Merkezinin mevcut fiziki şartlar, sosyal imkânlar ve mahpus-idare ilişkileri açısından genel olarak müspet bir niteliğe sahip olduğu görülmüştür.

2. TAVSİYELER

2.1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

87. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların Merkeze ilk gelişlerinde tutulma sebepleri, hakları ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmenin, yazılı ve anlayabilecekleri dilde sistematik olarak yapılması, bu amaçla farklı dillerde yazılı ve görsel materyaller hazırlanarak baro iletişim numaralarının görünür yerlere asılması,
88. Covid-19 Pandemisi süreci bağlamında, Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik küresel anlamda salgının önemiyetinin kavranabilmesi açısından bilinçlendirici eğitimler verilmesi; maske, dezenfektan dağıtımının düzenli bir rutine bağlanması, fiziksel mesafe tedbirlerinin özgürlüğünden mahrum bırakılanlarca uygulanmasının özenle denetlenmesi hususunda hassasiyet gösterilmesi,

89. Gerek ortak alanlar gerekse de özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin barındırıldığı özel alanlarda genel bir sinek sorunu olduğu görülmüş olup bu hususun etkin bir plan çerçevesinde gerçekleştirilecek ilaçlama çalışmalarıyla sona ermesinin sağlanması,
90. Merkez kütüphanesindeki kitapların çocuk ve yetişkinlere hitap edecek şekilde farklı türlerde ve dillerde çeşitliliğinin artırılması ve kullanıma açılması,
91. Spor faaliyetlerinin haftada bir yapılması; hobi, eğitim gibi kursların açılması konusunda girişimlerin ivedilikle gerçekleştirilmesinin sağlanması,
92. Ankesörlü telefon sisteminin ivedilikle Merkez bünyesinde tesis edilmesi ve özgürlüğünden mahrum bırakılanların dış dünya ile iletişim sürelerinin artırılması,
93. Merkezin fiziksel koşullarına; arızalı kameralara ilişkin tadilat gerektiren işlerin ivedilikle tamamlanması konusunda girişimde bulunulması,
94. Özgürlüğünden mahrum bırakılanların talepleri göz önünde bulundurularak kişisel hijyen malzemelerinin dağıtım sıklığını ve miktarının artırılması,
95. Alıkonuların avukata erişim hakları bağlamında barolarla doğrudan iletişime geçilerek; Merkezde özgürlüğünden mahrum bırakılanlara ve Merkez personeline yönelik adli yardım kapsamında avukatlık hizmeti ve idari gözetim kararına itiraz süreci; uluslararası koruma başvuru prosedürü hususlarında bilgilendirici seminerler verilmesi; adli yardıma erişim süreçlerinin kolaylaştırılması,
96. Barolarla işbirliği içinde, adli yardıma başvuru prosedürüne ilişkin özgürlüğünden mahrum bırakılanların anlayabileceği çeşitli dillerde kitapçıklar hazırlanarak; Merkez bünyelerinde dağıtımının sağlanması ve bu hususun takipçisi olunması,

2.2. Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler

97. Geri Gönderme Merkezlerinde görev yapmakta olan uzman ve uzman yardımcıları ile meslek elemanları başta olmak üzere bütün personele yönelik olarak hazırlanan eğitim müfredatına işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgeleme eğitiminin dâhil edilmesi,
98. Merkezde gerçekleşen su kesintileri nedeniyle yaşanabilecek mağduriyetlerin önüne geçebilmek adına Ankara Büyükşehir Belediyesi ile gerekli çalışmaları yürüterek Merkeze şehir şebekesinden düzenli su hizmetinin sağlanması

2.3. Jandarma Genel Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler

99. Gerek güvenliğin tesisi gerekse de insan hakları temelli anlayış çerçevesinde sevkler sırasında özgürlüğünden mahrum bırakılanların temel ihtiyaçları açısından personel yetersizliği sebebiyle kısıtlamalar getirilmemesi adına jandarma personel sayısının; bilhassa jandarma kadın personel sayısının artırılması,

2.4. Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler

100. Merkezde gerçekleşen su kesintileri nedeniyle yaşanabilecek mağduriyetlerin önüne geçebilmek adına Merkeze şehir şebekesinden düzenli su hizmetinin sağlanması için gerekli çalışmaların yapılması
hususları tavsiye edilmektedir.

KARŞI OY GEREKÇESİ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

- h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.
- i) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.
- j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev **İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.**

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMELİK** ile yerine getirilir. Ziyaretler sonucunda hazırlanacak rapordaki özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunu; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yapılan ziyaretler adli bir vakanın soruşturması veya bir teftiş şeklinde yapılamaz. Cezaevleri özelinde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda İdarenin sorumlu olduğu hususlar ile mahkûmların hak ve yükümlülükleri açıkça belirtilmiştir. Bu Kanunun uygulanmasını denetlemek te Kurumun görevi değildir.

Ancak Kurumun raporlarında Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır. “İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara yansıtarak Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyiz.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

2020 YILINDA HUZUREVİ, YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARELER

- 1- ÖZEL KESTEL MİMAR SİNAN BAKIM MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 2- SAMSUN NEJAT AKYOL ENGELLİ BAKIM MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 3- İSTANBUL FAHRETTİN KERİM GÖKAY, HUZUREVİ VE YAŞLI BAKIM
REHABİLİTASYON MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
 - 4- UMUT ÖZEL BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU
-

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**ÖZEL KESTEL MİMAR SİNAN BAKIM
MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU**

2020 / 08

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
CPT	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EHS	Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Uluslararası Sözleşmesi
OPCAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizma

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda engelli bakım merkezlerine ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Özel Mimar Sinan Bakım Merkezi, OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.
5. Ziyaret heyetinde ... yer almıştır.
6. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 19.02.2019 tarihli 76 no.lu toplantısında alınan kararı ve 22.10.2019 Tarih ve E.910 Sayılı başkanlık oluru ile 24 Ekim 2019 tarihinde gerçekleştirilen Özel Kestel Mimar Sinan Bakım Merkezi Müdürlüğü izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

7. 04.11.2016 tarihli ve 29878 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğine göre yatılı olarak hizmet veren özel bakım merkezleri, zihinsel, bedensel, ruhsal engel gruplarından biri, ikisi ya da tamamına hizmet verebilmektedir.
8. Engellilerin bakım merkezine yerleştirilebilmesi için mülki amirler, sağlık kuruluşları, köy muhtarları, genel kolluk kuvvetleri ve belediye zabıta memurları, çevrelerinde bulunan engellilerin özel bakım merkezine yerleştirilmesi için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmet Bakanlığı il

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

müdürlüklerine veya sosyal hizmet merkezlerine bildirimde bulunabilmektedir. Ayrıca, diğer kamu kurum ve kuruluşları, vatandaşlar, engellilerin kendileri veya akrabaları da bildirimde bulunabilmektedir.

9. Ziyarete ilk olarak Merkezin müdürü ve merkez sorumluları ve merkez psikososyal servis birimi meslek elemanları ile bir araya gelinerek Merkez hakkında genel bilgiler alınmış, ardından odalar ve diğer alanlar gezilerek Merkezde kalan engelliler ile görüşmeler yapılmıştır. Bu bağlamda, idare ile yapılan görüşmenin ardından engellilerin yaşam alanları gezilmiş, kendileri ile sohbet edilmiş, memnun oldukları ve olmadıkları hususlar öğrenilmeye çalışılmış, ayrıca kaldıkları odaların fiziksel koşulları incelenmiştir. Daha sonra, yemekhane, etkinlik odası, hobi bahçeleri gibi diğer ortak olanlar gezilmiş, merkez sakinleri ile birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ziyaret, ilk gözlem ve tespitlerin Merkez müdürü ile paylaşılması için yapılan son görüşme ile sona erdirilmiştir.

1. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

10. 2011 yılı itibarı ile Bursa-Fethiye ikametinde hizmet vermeye başlayan Mimar Sinan Bakım Merkezi kapasitesini arttırarak Kestel ilçesinde, 2018 yılında yeni hizmet binasına yerleşmiş ve engelli bireylere bakım hizmetine devam etmiştir.
11. Merkezde 18 yaş üstü, ruhsal, zihinsel ve bedensel engel gruplarında kadın ve erkek engelli bireylerin bakım hizmetleri alanlarında eğitimli personelce desteklenmektedir.
12. Merkezde kalan bireylere üç bloğu olan tek bir bina içinde yatak odalarının da bulunduğu 4 katta bakım hizmeti verilmektedir. Kot farkı ile zeminden aşağı inilen iki katta ise yemekhane, çamaşırhane, mutfak, sosyal faaliyet alanları, sağlık servisi, berber ve teknik işlerin takip edildiği odalar bulunmaktadır.
13. Bakım merkezinin kendisine ait geniş bir bahçesi bulunmaktadır. Bahçe farklı faaliyetlerin gerçekleştirilmesi üzerine bölümlere ayrılmıştır. Her engel grubuna ait bahçe içerisinde, gruplar arası çatışma olma ihtimalinin azaltılması amacı ile farklı bölümler oluşturulmuştur. Bahçede içerisine soba yerleştirilmiş bir çardak, tribünlü futbol sahası, yakın zamanda küçükbaş ve kümes hayvanlarının beslenmesine başlanacak bir alan, yürüyüş yolu, su sesi ile rahatlama faaliyetinin gerçekleştirilmesi amacı ile yapılacak bir şelale inşaatı bulunmaktadır.
14. Merkezde özellikle bedensel engelli bireylerin kullanımına sunulan bir kafeterya bulunmaktadır. Burada masa tenisi, çay ve masa oyunları erişilebilir haldedir. Ayrıca otomat ile ürünlerin satın alınabildiği ifade edilmiştir. Aile ziyaretlerinin de bu alanda yapıldığı belirtilmiştir.
15. Merkezin kapasitesi 288 kişi olup, 238 kayıtlı birey bulunmaktadır. Toplam 72 oda bulunan merkezde odalar 26 metrekare büyüklüğündedir. Her katta ortak kullanımda banyo ve tuvalet bulunmaktadır.
16. Merkezde görevli personel katlara erişimi güvenlik kartları ile sağlamaktadırlar, bu sayede engelli bireylerin kontrol dışı katlarından ayrılmalarının önüne geçildiği ifade edilmiştir.
17. Merkezde güvenlik görevlisi bulunmamaktadır. Merkezde toplam 108 tane güvenlik kamerası bulunduğu ve kayıtların 16 gün boyunca saklanabildiği, kalite kontrol sorumlusunun tek yetkili olarak haftada bir görüntüleri kontrol ettiği, bir vaka yaşanması halinde görüntülerin saklandığı

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

ifade edilmiştir. Merkez idaresi güvenlik personeli alımı yerine bakım personeli aldıklarını, binanın kapılarının akşam 17:00 da kilitlendiğini ifade etmişlerdir.

18. Merkezde Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğinde belirtilen bölümlerin tamamı bulunduğu, binanın engelli bireylere yönelik gerekli düzenlemeler ile inşa edildiği, TSE Standartları ve hizmet verilen engelli gruplarının özellikleri dikkate alınarak hazırlanan uygulama kılavuzunda belirlenen erişilebilirlik standartlarına uygun olduğu, Merkezin Türkiye’de ilk Kalite Yönetim Sistemi Belgesi alan kuruluş olduğu belirtilmiştir.
19. Merkezde çalışan personel üç vardiya esaslı olarak tam zamanlı hizmet vermektedir.
20. Merkezde görev yapmakta olan personele ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır:

	Unvan	Sayı
1	Müdür	1
2	Sosyal Çalışmacı	3
3	Psikolog	1
4	Gerontolog	1
5	Fizyoterapist	1
6	Sağlık Personeli (ATT, Yaşlı Bakım, Hemşire)	10
7	Bakıcı Personel	83
8	Temizlik Personeli	10
9	Kalite Koordinatörü	1
10	Şoför	2
11	Teknik Personel	1
12	Aşçı	1
TOPLAM		115

Tablo 1: Merkezde fiilen hizmet veren personel sayısı

21. Merkezdeki personel sayısı, Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği çerçevesinde bakılan engelli birey sayısı üzerinden hesaplanarak merkez mevcuduna göre personel sayılarının değişebildiği ifade edilmiştir.
22. Merkezde çalışan meslek elemanları katlarda kat sorumlusu olarak görevlendirilmişlerdir.
23. Merkezde görevli bakıcı personelin tamamının hasta ve yaşlı bakım eğitimi sertifikalarının bulunduğu; üniversitelerin engelli ve yaşlı hizmetleri ile ilgili bölümlerinden mezun olan personelin de bakım personeli olarak çalışabildiği ifade edilmiştir.
24. Merkezde bakım personeli olarak görev yapan kişilere yönelik çalışmaya başladıkları ilk üç ay hizmet içi eğitim verildiği, hastaya yaklaşım, yasal mevzuat, meslek etiği, ilk yardım, iş güvenliği, kalite yönetim, krize müdahale yöntemleri eğitimleri verildiği ifade edilmiştir.
25. Merkezde vardiya usulüyle yirmi dört saat çalışan bakım ve sağlık personeli bulundurulmaktadır.
26. Merkez kullanımına ait 2 araç ve 2 şoför olduğu, araçların birinde engelli asansörü olduğu, şoförün merkezde kalan bireylerin eğitim, sağlık ve sosyal faaliyet katılımları için transferlerini sağladığı ifade edilmiştir.

27. Merkez çalışanlarının belirli sürelerde planlanmış veya plan dışı hizmet içi eğitimler aldıkları ifade edilmiştir.
28. Merkez idaresi, mevzuatta çalıştırılması gereken minimum sayıda personeli kurumlarında çalıştırdıklarını, mevzuatta çalışması zorunlu olarak belirtilmeyen meslek gruplarını çalıştırmadıklarını ifade etmiştir. Merkez idari personeli ve meslek elemanları bazı engelli bireylerin özellikle zihinsel ve ruhsal engelli bireylerin hastalıklarının atak döneminde hastanelere naklin zor olduğunu, merkez içinde bu tür durumlarda müdahale edebilecek görevli bir doktora ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.
29. Merkezde çalışan personelden haklarında olay tutanağı düzenlenen, disiplin cezası verilen veya adli ceza verilen personel bulunmadığı belirtilmiştir.
30. Merkezde bakım altında bulunan engellilerden bir sebeple yataklı tedavi almak üzere hastanede yatışına karar verilenlere merkez bakım personellerinin refakat ettiği, her 6 engelli bireye bire bakım personelinin refakatçi olarak görevlendirildiği ifade edilmiştir.
31. Merkezin ziyaret edilmesi sırasında koruma ve bakım altında bulunan engelli bireylerle gerçekleştirilen görüşmelerde genel itibarı ile personel ve idareden memnuniyet duyulduğu gözlemlenmiştir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

32. Merkezde ziyaret tarihinde:
 - 96 Ruhsal Engelli Erkek,
 - 96 Bedensel Engelli Erkek,
 - 24 Zihinsel Engelli Erkek, 72 Zihinsel Engelli Kadın' a bakım hizmeti verilmektedir.
33. Merkeze engelli bireylerin kabulleri; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından sunulan teklifle ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün "Engelli Bireylerin Acil Yerleştirilmesi İşlemleri" konulu 2017/02 sayılı genelgesi gereği Acil Valilik Oluru ile engelli alımlarının yapıldığı belirtilmiştir. Engelli bireyin merkezden ayrılması ise; akli melekeleri yerinde engelli bireyin kendi talebi doğrultusunda, kendi kararlarını veremeyecek durumda olan engelli bireylerin ise yakınlarının veya vasisinin talebi ile merkezden ayrılabilirdikleri, ayrıca nakil ve vefat nedeni ile merkezle ilişkilerinin kesildiği ifade edilmiştir.
34. Merkeze kabulü yapılacak engelli bireyin en az %50 Ağır engelli sağlık raporunun olması gerekmektedir. Ruhsal ve zihinsel engelli bireylerden 136 kişinin vasiyet altında olduğu belirtilmiştir.
35. Merkeze kabulü yapılacak engelli bireyin dışardan getirdiği kişisel eşyaların, günlük yaşamında kullanabileceği eşyalar haricinde hazırlanan tutanakla emanet eşya olarak alındığı, merkezden ayrılmaları halinde vasisine veya yakınlarına verildiği ifade edilmiştir.
36. Merkezde kalmaya başlayan sakinler için bireysel olarak günlük yaşam çizelgelerinin hazırlandığı, bu çizelge doğrultusunda uyulması gereken kuralların kısıtlama olmaksızın toplu yaşama uyum sürecinin desteklendiği ifade edilmiştir.
37. Engel tür ve derecesinin yüksekliği ve merkezin kuruluş amacının engelli bakımı olması nedeni ile merkezde engelli bakım hizmetlerine oldukça önem verilirken çeşitli gruplarda engelliliği

bulunan bireylere yönelik rehabilitasyon çalışmalarının, mevzuatta da zorunlu olmaması nedeni ile az sayıda gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

38. Merkezde ruhsal engelli olarak kalmaya başlayan ve kendi talebi veya vasisi aracılığı ile merkezde zorla kaldığını ifade ederek dava açan bir birey bulunmadığı ifade edilmiştir.
39. Merkezde ortalama kalma süresinin vefat, nakil, kurumdan ayrılma gibi nedenlerle belirsiz olduğu, yabancı uyruklu sakinin olmadığı belirtilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

40. Merkezde zihinsel, bedensel ve ruhsal engelli bireylerin kaldıkları bölümler birbirinden fiziksel olarak ayrılmış durumdadır. Sadece zihinsel engel grubunda kadın bireylere bakım hizmeti verilmektedir. Kadın ve erkek bireyler aynı katta farklı bloklarda kalmaktadırlar.
41. Merkezin genelinin ve odaların aydınlatması yeterli seviyede olduğu ve güneş ışığını oldukça iyi aldığı, temiz olduğu, pencerelerde güvenlik amaçlı korkulukların olduğu, odalarda her bireye göre bir dolap ve bir etajer ve bir yatak olduğu, bedensel engelli bireylerin dolaplarının rahat ulaşabilmeleri adına boylarının erişebileceği uzunlukta olduğu gözlemlenmiştir.
42. Merkezde engellilerin istedikleri vakit sıcak suya erişimlerinin olduğu belirtilmiştir.
43. Merkezin ısınmasının doğalgaz ile sağlandığı belirtilmiştir.
44. Merkezde kalan bireylerin oda yerleşimlerinde cinsiyet engel durumları, aile ve özel durumlarının etkili olduğu, aynı odada kalan bireyler arası uyumsuzluk yaşanması halinde bireylerin genel durumları gözetilerek geçici ve kısa süreli kat-oda değişikliğinin yapılabildiği ifade edilmiştir.
45. Merkezde bedensel engelli bireylerin buldukları katta bir tane engelli tuvaleti bulunduğu, bu tuvaletin katta kalanlara yetmediği sıra beklemek zorunda kaldıkları ifade edilmiştir. Merkez idaresi erişebilirlik standartlarında bir tane engelli tuvaletinin olmasını uygun gördüğünü ifade etmiştir.
46. Merkezin genel olarak temiz olduğu gözlemlenmiştir. İdare, temizliğin personel tarafından her gün yapıldığını, çarşafların rutin olarak haftada bir kez ve ihtiyaç halinde değiştirildiğini ifade etmiş, sakinler herhangi bir şikâyetle bulunmamıştır.
47. Genel olarak sakinlerin kişisel bakımlarının yapıldığı, kıyafetlerinin temiz ve kendilerinin hijyen bakımından iyi halde olduğu gözlemlenmiştir.
48. Haftada bir defa banyo yaptırılan merkez sakinleri, istemeleri halinde banyo yapabildiklerini, kişisel bakımlarının da haftada bir gerçekleştirildiğini ifade etmişlerdir.
49. Sağlık personeli tarafından belirli aralıklarla ayak ve yara bakım kontrollerinin yapıldığı belirtilmiştir. Yatak yarası oluştuğunu ifade eden bedensel engelli birey için yatak yaralarının tedavi edilmesi ve diğer hastalar için de önleyici olması adına bakım önerilerinde bulunulmuştur. Merkez idaresi önerilerin dikkate alınacağı ve kontrollerin daha sık yapılması yönünde talimat vereceğini ifade etmiştir.
50. Merkezde berber olarak görev yapan bir personel bulunduğu, ihtiyaç halinde erkek engelli bireylere hizmet verdiği; kadınlar için ise iki aya bir kuaför getirildiği açıklanmıştır.

51. Merkez, su artıma cihazı kullanmaya çalıştıklarını, şebeke sularının laboratuvara gönderdiklerini ifade edilmiştir.
52. Çamaşırların merkez çamaşırhanesinde grup grup yıkandığı, fileler aracılığı ile sakinlerin çamaşırlarının ayrıştırıldığı, bulaşıcı hastalığı bulunan birey olmaması nedeni ile çamaşırların birlikte yıkandığı, merkezde çalışır durumda olan iki kurutma makinası ve açık havadan faydalanılarak kurutma yapıldığı öğrenilmiştir. Kendileri ile görüşme yapılan sakinler katlarında çamaşır makineleri varken çamaşırlarının karışmadığını, ancak çamaşırhanede karıştığını ifade etmişlerdir. Merkez idaresi daha fazla çamaşır filesi ile sorunun çözülmesini sağlayacaklarını ifade etmiştir.

2. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELENİN ÖNLENMESİ, DİSİPLİN VE ŞİKÂYET MEKANİZMALARI

53. EHS'nin 15'inci maddesine göre Taraf Devletler engellilerin işkence veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezaya karşı diğer bireylerle eşit koşullar altında korunmasını sağlamak için etkin bir şekilde gerekli bütün tedbirleri almakla yükümlüdür.
54. Merkezde yapılan incelemeler sırasında sakinlerin genel olarak hallerinden memnun olduğu gözlemlenmiştir. Kalanlarla yapılan görüşmelerde personel noktasında sıkıntı yaşanmadığı, şiddet uygulayan kimsenin olmadığı ve sunulan hizmetlerden memnun oldukları dile getirilmiştir.
55. Merkez tarafından kötü muamele kapsamında bugüne kadar adli mercilere yansıyan bir olayın bulunmadığı ifade edilmiştir.
56. Merkezde kalan sakinlerin kendi aralarında çıkan tartışmalar için gerekli önlemlerin bakım elemanlarınca alındığı, kat sorumlusuna bilgi verildiği ifade edilmiştir.
57. Merkezde 2017 yılında 17, 2018 yılında 20 ve 2019 yılında 30 kişinin vefat ettiği, vefat edenlerin ölüm nedenlerinin doğal ölüm olduğu belirtilmiştir.
58. CPT'ye göre etkili şikâyet prosedürleri kötü muameleye karşı temel bir güvencedir. Bu kapsamda, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin hem alıkonulma merkezi idaresine hem de bağımsız organlara başvuru yapabilmesi önem taşımaktadır. DSÖ, özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyetlerinin incelenmesiyle alıkonulma merkezlerindeki yaygın olan problemlerin veya hak ihlallerinin tespit edilebileceğini ve istismar kalıplarının ortaya çıkartılabileceğini ifade etmektedir. Bu kapsamda özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan alınan şikâyet sayısı da ayrıca önem taşımakta olup çok az sayıda şikâyet bulunması kurumda işler bir şikâyet mekanizmasının bulunmadığının veya özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet mekanizmalarına ulaşamadığının bir göstergesi olabilmektedir.²
59. Merkez içerisinde, hizmet alan engelli birey, aileleri ve merkez çalışanlarının istek ve şikâyetlerini yazılı iletebilecekleri bir Dilek-Şikâyet kutusu olduğu, yazılı herhangi bir başvuru olmadığı, sözlü şikâyetlerin de alındığı ve gerekli işlemlerin yapıldığı, şikâyeti yapan kişiye şikâyeti hakkında bilgi verildiği, çözümlenmeye çalışıldığı ve tekrarlanmasının engellenmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.
60. Merkez sakinlerinden engel durumlarını – kendileri ile ilgili tedavi planını bilmediğinden, merkezde sahip oldukları hakları bilmediklerinden, hangi doktora ne sebeple götürüldüklerini

2 DSÖ, WHO Quality Rights Tool Kit Assessing and Improving Quality and Human Rights in Mental Health and Social Care Facilities, 2012, s.31.

bilmediklerinden, hangi ilacı ne sebeple içtiklerini bilmediklerinden yakınlar olmuştur. Ayrıca kendilerine yönelik müdahalelerde haksızlığa uğradıklarını düşünseler dahi nereye, nasıl başvuru yapacaklarını bilmediklerini ifade etmişlerdir. Merkez idaresi sakinlerin ilk geldiklerinde gerekli bilgilendirmelerinin yapıldığını, kat sorumlularından düzenli olarak sakinlerin şikâyetlerinin alındığı ifade etmiştir.

3. SAĞLIK HİZMETLERİ, BAKIM VE BESLENME

61. EHS'ye göre herkes, sağlık ihtiyacına uygun, engelliliğe dayalı ayrımcılığa uğramaksızın ulaşılabilir en yüksek sağlık standardından yararlanma hakkına sahiptir.
62. Merkezde, sağlık ve sosyal servis sakinlerin tedavi ve bakım hizmetlerini yürütmekte ve onlara psikososyal destek sağlamaktadır. Yapılan görüşmelerde sakinlerin genel olarak bu hizmetlerden memnun olduğu gözlemlenmiştir.
63. Merkeze kabulü yapılan sakinlerin mutlaka dâhiliye muayenelerinin yapıldığı, istemeleri halinde ek kontrollerinde yapıldığı, kullanılan bütün ilaçların reçeteli olduğu ifade edilmiştir.
64. Merkezde yeterli bilişsel seviyede olan bireyler için psikoterapi, grup çalışması yapıldığı, sigara bıraktırma çalışmalarının yapıldığı ifade edilmiştir.
65. Merkezin sağlık odasında, sakinler adına özel oluşturulan dolaplarda ilaçların muhafaza edildiği gözlemlenmiştir.
66. Merkezde bedensel engelli sakinler için merkezde görevli bir fizik tedavi uzmanı bulunmaktadır. Fizyoterapistin bedensel engelli bireylerle yerinde çalışmalar yaptığı, bireylerin ihtiyaçlarına göre tedavisini gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Kendileri ile görüşme yapılan sakinlerin özellikle eklem açıklığı yaşayanların daha fazla fizik tedaviden yararlanma isteği merkez idaresine iletilmiştir.
67. Acil durumlar için tüm odalarda yatak başlarında çağrı butonları bulunmaktadır. Butonlardan bazılarının çalışır durumda olduğu, bazılarının ise çalışmadığı, yatan hastaların acil durumlarda yüksek sesle görevliyi çağırdıkları ifade edilmiştir. Merkez idaresi, bozulan butonlarla ilgili olarak oluşan arızanın çözümlenemediğini, ilgili yönetmelikte buton bulundurma zorunluluğunun olmadığını belirtmiştir.
68. Merkezde engel durumları nedeni ile rahatsızlıklarının atak dönemlerinde psikiyatrik ajite durumu yaşayan hastalar için 112 acil müdahalesinden yardım alındığı ve meslek elemanlarınca gerekli desteğin süreç içerisinde verildiği ifade edilmiştir.
69. Merkezde herhangi bir nedenle ilaç kullanan hastaların ilaçlarının merkez çalışanları tarafından kontrollü olarak verildiği, ilaç kullanmak istemeyen kişilerin yemeklerine veya sularına ilaçların katıldığı, ilaçların ilaç odasında kişiye özel kutularda, sağlık personeline hazırlandığı ifade edilmiştir.
70. Bazı hastaların devamlı kullanması gereken ilaçların her ay doktor tarafından takibinin yaptırıldığı ifade edilmiştir.

4. KONTROL YÖNTEMLERİ

71. Ruhsal engeli olan bireylerin ve çalışanların zarar görmesini önlemek amacıyla kullanılan yöntemler "Kontrol Yöntemleri" olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemlerden en önemlileri tecrit ve tespit (mekanik ve kimyasal kısıtlama) olarak belirlenmiştir. Tecrit ve tespit; hapsedilme, hareketsiz

bırakma ve izolasyonu içeren ve bireysel özgürlükler üzerindeki en büyük kısıtlamalardan sayılmaktadır.

72. Merkezde tecrit odası bulunmadığı gözlemlenmiştir. Merkezde sakinlere tespit ve tecrit gibi kontrol yöntemlerinin uygulanmadığı, müdahaleye ihtiyaç duyulan durumlarda sakinin doktorlarının verdiği reçetelerle müdahale edilebildiği ifade edilmiştir.
73. Merkezde 3 ana, 2 ara öğün yemek verilmektedir. Yemekler, Merkezin kendi mutfağında hijyenik koşullarda hazırlanmaktadır. Üç günlük numunelerin tutulduğu, Diyetisyenlerin yemek listelerini incelediği dile getirilmiştir.
74. Bedensel engelli sakinler odalarında, ruhsal engelli sakinler yemekhanede yemeklerini yemektedir. Ruhsal engelli bölümünde kalan ve kendi başına yemek yemekte zorlananlara yardımcı olduğu ifade edilmiştir.
75. Sakinlerle yapılan görüşmelerde yemeklerin güzel ve doyurucu olduğu, aşçı değişikliği gibi durumlarda yemeklerin kalitesinin düşebildiği; akşam 17:00'de en son yenilen yemekten sonra sabaha kadar bir şey yemedikleri ifade edilmiştir.

5. SOSYAL FAALİYETLER, GÜNLÜK YAŞAM VE DIŞ DÜNYAYLA İLETİŞİM

76. Merkezde kalan engelli bireylerin merkez dışında gündüz bakım kurumlarına rehabilitasyon eğitimlerini almak üzere gidebildiklerini, ayrıca genellikle spor yapma eğilimi olan ruhsal engelli bireylerin spor faaliyetlerini yapmaları için yönlendirildikleri ifade edilmiştir.
77. Kendileri ile görüşme yapılan engelli bireyler genellikle katlarında bulunan içinde TV bulunan çok amaçlı odada vakit geçirdiklerini, bu odada açılan müzik ile eğlenip oyun oynadıklarını ifade etmişlerdir.
78. Merkez idaresi, sakinlere yönelik sanatsal, kültürel ve sosyal etkinlikler düzenlediklerini, etkinlik planının sakinlerin sağlık durumları, mevsim koşulları ve diğer ihtimaller ile şekillendirildiği, gezi eğlence ve spor aktivitelerinin yapıldığı, tamamen yatağa bağımlı bireylerin de büyük etkinliklere katılmaları için indirildikleri, istedikleri zaman da geri çıkarıldıkları ifade edilmiştir.
79. Haftanın belirlenmiş gün ve saatlerinde bahçeye çıkabilmenin mümkün olmadığı, çalışanların kararı ile ancak ve genellikle haftada bir gün bahçeye çıkarılabildikleri, özellikle soğuk havalarda bahçeye çıkarılmadıkları ifade edilmiştir. Merkez idaresi bahçeye çıkarılmalarının belirli bir günü ve saati olmaması, açık havadan faydalanamayanlar için bir düzenleme yapacaklarını, yeni bir günlük plan oluşturarak, uyum süresi değerlendirmesi yapacaklarını ve merkez bahçesinin daha aktif kullanılacağını ifade etmişlerdir.
80. Merkezde kalan bireyler haftada bir defa aileleri ile telefonda görüşebildiklerini ifade etmişlerdir.
81. Kadın sakinlerin kış aylarında etkinlik odalarında örgü örebildikleri ifade edilmiştir.
82. Merkez binasında bir sinema salonu olarak kullanılan bir odanın bulunduğu ve zaman zaman film gösterimlerinin olduğu ifade edilmiştir.
83. Merkezde boyama etkinliği, yapboz ve oyun etkinliklerinin yapıldığı odaların olduğu, ancak kullanımının rutin bir programa dâhil olmadığı gözlemlenmiştir.
84. Merkezde kalanların aile yanına izinli gidebilmek için kurumda bir yıl geçirmelerinin gerektiği, yakınları tarafından izinli alınabilecek durumda olanların ayda bir defa izinli gidebildikleri,

haklarında tedbir kararı olmayan tüm sakinlerin aileleri tarafından ziyaret edilebildikleri ifade edilmiştir. Aile yanına izinli verilme ilgili yönetmelik gereğince yılda toplam 30 gün olduğu belirtilmiştir.

85. Merkezde bedensel engelli bireyler için günlük izin alabilmeleri söz konusu iken diğer engel grupları için günlük izin almalarının söz konusu olmadığından yakınlar olmuştur. Kendileri ile görüşme yapılan bir grup ruhsal engelli sakinler ise birkaç kişi bir arada dışarı çıkıp bir süre gezip gelebildiklerini belirtmişlerdir. Öte yandan hiç merkez dışına çıkamayan sakinlerin olduğu ifade edilmiştir.
86. Merkezde, gerekli prosedürler yerine getirildiğinde sakinlerin yakınlarıyla alt katta bulunan kafeteryada görüşmeleri sağlanmaktadır.
87. Merkezde bedensel engelli sakinlerin cep telefonu kullanmalarına izin verilmektedir.
88. Diğer engelli bireylerin cep telefonu kullanımlarına izin verilmemekte ve aile görüşmeleri, uyum sürecinin aşılması ile vasisinin bilgisi dâhilinde, bir personel eşliğinde yapılmaktadır.

D. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

89. Merkez idaresi ile yapılan ziyaret sonrasında tespit edilen hususlar görüşülmüş ve paylaşılan hususların düzenlenmesi ile ilgili gerekenin yapılacağı dönütü alınmıştır. Merkez idaresinin yapıcı ve çözümleyici tutumu heyetimizce olumlu karşılanmıştır.

1. MERKEZE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

90. Özgürlüğünden mahrum bırakılan veya koruma altına alınan bireylerin tedavileri ve ihtiyaçları doğrultusunda kurum içerisinde ve dışında bir takım faaliyetler ile iş ve uğraşı meslek terapilerinin uygulanması oldukça önem taşımaktadır.³ Merkezde kalan engelli bireyler için düzenli faaliyet imkânının oluşturulması gerektiği,
91. Merkeze kabulü yapılan her engelli birey için yaşam ve tedavi planı hazırlanmaktadır, ancak hazırlanan plan merkezde kalan engelli bireylerin bilgisi dâhilinde hazırlanmamaktadır. Tedavi gören bireylerin tedavi sürecine katılımlarının olumlu etkisi olduğu bilindiğinden plan içine dahil edilerek sorumluluk bilinçlerinin geliştirilmesi gerektiği,
92. Merkez binası oldukça geniş ve işlev kazandırılmış bir bahçeye sahiptir, ancak merkezde kalan engelli bireylerin kullanımına açık değildir. Merkezde bireylerin gruplar halinde bahçeye çıkarılarak enerjilerini atmalarının sağlanması amacı ile bahçe çıkış saatlerinin engel ve cinsiyet gruplarına göre hazırlanması ve uygulanması gerektiği,
93. Merkezde kalan ve merkez dışına izinli çıkamayan ruhsal engelli bireylerin aile ilişkilerinin bozulmadan devam ettirilebilmesi, aile içinde birey olmalarını hatırlayabilmeleri ve genel rehabilitasyon süreçlerine katkıda bulunmaları amacı ile ailelerine izinli gidebilmelerinin sağlanması gerektiği,
94. Merkez yönetimi mevzuatta çalıştırılması gereken minimum sayıda personeli kurumlarında çalıştırmaları nedeni ile mevzuatta çalışması zorunlu olarak belirtilmeyen meslek gruplarını çalıştırmamaktadır. Mevcut personelin özellikle zihinsel ve ruhsal engelli bireylerin hastalıklarının

3 DSÖ, WHO QualityRights Tool Kit Assessing and improving quality and human rights in mental health and social care facilities, Standard 1.7.

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

atak döneminde müdahalede yetersiz olduğu, engellinin hastanelere naklin zor olduğu, merkez içinde bu tür durumlarda müdahale edebilecek bir doktor görevlendirilmesinin gerektiği,

95. Merkezde kendileri ile görüşme yapılan bedensel engelli bireylerin en büyük problem olarak engelli tuvaletinin katlarında bir tane olmasından yakınmışlardır. Her ne kadar merkez idaresi bağlı oldukları yönetmelikte uyulması gereken minimum sayının karşılandığını ifade etmiş olsa da, bedensel engelli bireylerin bulunduğu katta tuvalet sırası beklemekten dolayı yaşanan sıkıntıların aşılması için engelli tuvaleti sayısının artırılması gerektiği,
Tavsiye edilmektedir.

İLAVE GÖRÜŞ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.

i) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.

j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev **İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.**

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK ile** yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Tarafı olduğumuz sözleşmelerde de insan onuruna vurgu yapılmakta, işkence ve kötü muamelelerin fiziksel ve ruhsal bakımdan insanda bıraktığı derin acı ve ızdırap olgusu üzerinde durulmaktadır.

Ek İhtiyari Protokolün 20. maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir. Bu yetkiler aynı zamanda 6701 sayılı Kanunla Kuruma verilmiştir.

1) Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yerlere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,

2) Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,

3) Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,

4) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,

5) Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Kurumun bugüne kadarki Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yaptığı ziyaretler kimi zaman bir suçun soruşturmasını yapan bir savcı, kimi zaman da kurumların fiziki vs. yönlerden denetleyen bir müfettiş edasıyla icra edilmektedir. Bu sebeple raporlarda Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır.

“İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara yansıtarak Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Ayrıca tavsiyeler somut, kısa ve öz olmalıdır. (“...şeklindeki uygulama/davranış/tutum işkence/kötü muamele teşkil edebileceği değerlendirildiğinden bu uygulamadan vazgeçilmesi/yeniden gözden geçirilmesi tavsiye olunur.”)

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini işkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyim.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**SAMSUN NEJAT AKYOL ENGELLİ BAKIM
MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU**

2020 / 09

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *"İşkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek üzere, uluslararası ve ulusal bağımsız organların, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM; *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, Kurumun, özgürlüğünden yoksun bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda huzurevi ve yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerine ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.
5. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 19.02.2019 tarihli ve 2019/76 sayılı kararı ile 17.07.2019 tarihli ve 16949670-903.07-E.500/501/502/503 sayılı Başkanlık Olurları uyarınca Samsun Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi 25.07.2019 tarihinde gerçekleştirilen takip ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve görüşmelerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
6. Ziyaret heyetinde, ... yer almıştır.

1. ZİYARET YÖNTEMİ

Ziyaret, Merkezin kurucu ve sorumlu müdürleri ile yapılan ilk görüşmeyle başlamıştır. Ardından ziyaret heyeti tarafından bedensel engelli ve ruhsal engelli bölümleri gezilmiştir. Bu çerçevede, ruhsal ve bedensel engelli bölümlerinin kadın ve erkek yatak odaları, sakinlere ait banyo ve tuvaletler, ortak oturma alanları, hobi odaları, yemekhane, mutfak, merkezin bahçesi, sağlık odası ve fizyoterapi odası yerinde incelenmiştir. Ziyaret esnasında sakinlerle birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca servislerde görevli personelle de görüşmeler gerçekleştirilerek servislerin işleyişine ilişkin bilgi alınmış, personelin karşılaştıkları sorunlar hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur. Merkezin incelenmesinin ardından Merkez yönetiminden ilgili belgeler teslim alınmış, idare ile son görüşme gerçekleştirilerek Merkeze ilişkin ilk tespit ve

gözlemler paylaşılmıştır. Merkez yetkililerinin ve personelinin iş birliği ve diyaloga açık olmaları ziyaret heyetince memnuniyetle karşılanmıştır.

B. GENEL BİLGİLER

7. 04.11.2016 tarihli ve 29878 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğine göre yatılı olarak hizmet veren özel bakım merkezleri, zihinsel, bedensel, ruhsal engel gruplarından biri, ikisi ya da tamamına hizmet verebilmektedir. Merkezler, 0-12, 13-18 ve 19 yaş ve üzeri kız/kadın ve erkek gruplarına göre planlanmaktadır. Ayrıca bu merkezler gündüzlü bakım hizmetleri de verebilmektedir.
8. Engellilerin bakım merkezine yerleştirilebilmesi için mülki amirler, sağlık kuruluşları, köy muhtarları, genel kolluk kuvvetleri ve belediye zabıta memurları, çevrelerinde bulunan engellilerin özel bakım merkezine yerleştirilmesi için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmet Bakanlığı il müdürlüklerine veya sosyal hizmet merkezlerine bildirimde bulunabilmektedir. Ayrıca, diğer kamu kurum ve kuruluşları, vatandaşlar, engellilerin kendileri veya akrabaları da bildirimde bulunabilmektedir.
9. Merkez hizmetlerinden faydalanabilmek için 18 yaşını tamamlamamış bakıma ihtiyacı olan engelli birey için ilgili mahkemelerden alınacak koruma altına alınması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı; 18 yaşını tamamlamış olup akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini görememesi veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gerekmesi ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokması nedenleriyle kısıtlanması gerekli olan engelli birey için ilgili mahkemelerden alınacak kısıtlanması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı gerekmektedir. Ayrıca, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 08/02/2017 tarihli Engelli Bireylerin Acil Yerleştirilmesi İşlemleri konulu 2017/02 Nolu Genelgesi doğrultusunda engelli bireyin barınmasını sağlayacak ortamın; bakımını sağlayacak aile, akrabası ya da yasal temsilcisinin; bu kimselerin engelli bireye bakabilecek durumda olmaması veya ihmal ve istismara açık durumda olması halinde yerleştirme işlemine ilişkin evrakların tamamlanması beklenilmeksizin acil olarak engel, yaş ve cinsiyet durumuna uygun bir bakım merkezine yerleştirilmesi de mümkündür.
10. Engelli bireyin bakım ücretinin kendisi, ailesi veya üçüncü kişiler tarafından ödenmesi ya da merkez tarafından ücretsiz¹ ya da indirimli bakılması mümkündür. Engelli birey, yasal temsilcisi veya ailesinin yerleştirilmeyi talep ettiği merkez ile yapılan sözleşmeye istinaden merkeze yerleştirilmektedir. Bu kapsamda merkeze kabul edilecek engelli bireyler için ağır engelli olma şartı aranmamakta; yalnızca engelli sağlık kurulu raporu istenmektedir, ancak kişinin merkezin hizmet verdiği engel ve yaş grubunda olması gerekmektedir. Merkez tarafından indirimli, ücretli ya da ücretsiz kabul edilen kişiyle yapılan sözleşmenin suretinin en geç 5 gün içinde il müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir. Ayrıca özel bakım merkezlerinde ücreti Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından ödenen engelli bireyler de kalabilmektedir. Devlet

1 Ücretsiz kontenjandan, ücreti Bakanlık tarafından ödeme kriterlerine uygun olmayan, ekonomik ve sosyal yoksunluk içerisinde bulunan engelliler yararlandırılır.

destekli olarak bu merkezlerde kalabilmek için “Engelli Sağlık Kurulu Raporu” alınması gerekmektedir.

11. Merkeze kabul, engellinin kendisi veya yasal temsilcisinin imzaladığı dilekçenin gerekli evrakla birlikte Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne gönderilmesi ve Müdürlüğün onay vermesi sonrasında gerçekleşmektedir. Merkezden çıkış işlemleri de engellinin kendisi veya yasal temsilcisinin imzaladığı dilekçenin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne gönderilmesi suretiyle olmaktadır.
12. Ücreti kendisi veya yakını tarafından ödenecek engelliler için “Engelli Bakım Sözleşmesi” hazırlanmaktadır.
13. Yönetmeliğin 65’inci maddesine göre “Merkeze kabul edilen engelli bireylere karşı ihmal veya istismarı görülen, suç işleyen ya da suçu gizleyen merkez personeli hakkında merkez tarafından il müdürlüğüne bilgi verilmek zorundadır. Suç işleyen personel hakkında merkez tarafından bilgi verilmesi, bu durumun il müdürlüğü yetkililerince tespit edilmesi veya bu konuda ihbar ve şikâyet gelmesi durumunda il müdürlüğünce yapılan değerlendirme sonucunda ivedilikle adli ve idari soruşturma başlatılır. Suç işlediği şikâyetiyle il müdürlüğüne bilgi verilen personel soruşturma sürdürüldüğü süre içinde işten çıkarılır. Soruşturma sonucunda aklanan personel görevine dönebilir.”

1. MERKEZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

14. Merkez, ilk olarak 2012 yılında Atakum Huzurlu Bakımevi olarak hizmet vermeye başlamıştır. Atakum Huzurlu Bakımevinin binasının Yönetmelikte sayılan gerekli şartları yerine getirmemesi nedeniyle Merkezin hâlihazırdaki binaya taşındığı ve 2014 yılından itibaren Dr. Nejat Akyol Özel Bakım Merkezi olarak hizmet vermeye başladığı ifade edilmiştir.
15. Merkezde gündüzlü bakım hizmeti verilmemektedir.
16. Merkez 2012 yılında 3 engel grubunda hizmete açılmış, 2016 yılında ruhsal ve bedensel engelli bireylere hizmet vermek üzere faaliyetine devam etmiştir.

1.1. MERKEZİN FİZİKSEL KOŞULLARI

17. Merkez, 11.600 m² alana kurulmuş olup kapalı alanı 5.970m²'dir.
18. Merkezin, TS EN ISO 9001/2015 şartlarına uygun bir Kalite Yönetim Sistemi Belgesi bulunmaktadır.
19. Merkezde; giriş holü ve bekleme odası, sorumlu müdür odası, büro, personel odası, grup etkinlikleri odası, bireysel görüşme odası, çok amaçlı salon, mutfak ve yemekhane, bahçe, sağlık odası, banyo ve tuvalet, dinlenme odası bulunmaktadır. Bunlara ek olarak Merkezde bedensel engeli olan sakinler için fizik tedavi ve palyatif bakım odası bulunmaktadır.
20. Merkezde bedensel ve ruhsal olmak üzere iki bölümde yatılı bakım hizmeti verilmekte olup iki bölüm birbirinden fiziksel olarak ayrılmıştır. Bedensel engelli bölümü de ruhsal engelli bölümü de kendi içerisinde kadın ve erkek olmak üzere ikiye ayrılmıştır.
21. Bedensel bölümün kapasitesi 98, ruhsal bölümün kapasitesi ise 96'dır. Kadın ve erkek bedensel bölümlerinde 17'şer oda, kadın ruhsal bölümünde 10 oda, erkek ruhsal bölümünde ise 16 oda bulunmaktadır. Odaların metrekarelerinin standart büyüklükte olduğu ifade edilmiştir.

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

22. Merkezdeki odalar, tek kişilik ve üç kişilik olarak düzenlenmiştir.
23. Merkeze ait bir adet hasta nakil aracı ve servis bulunmaktadır.

1.2. MERKEZ PERSONELİ

24. Merkezde görev yapan personelin unvanı ve sayısı aşağıdaki tablodaki gibidir:

Unvan	Kadın	Erkek	TOPLAM
Psikolog	-	-	1
Gerontolog	-	-	1
Psikolojik danışman	-	-	1
Hemşire	-	-	3
Fizyoterapist	-	-	1
Sosyal çalışmacı	-	-	2
Sağlık personeli	-	-	6
Bakıcı personel	-	-	69
Temizlik görevlisi	-	-	4
Şoför	-	-	1
Aşçı	-	-	1
Aşçı yardımcısı	-	-	1
Büro personeli	-	-	3
Kurucu müdür	-	-	1
Sorumlu müdür	-	-	1
Güvenlik görevlisi	-	-	1
Diğer			1
	59	39	98

25. Merkezin 2019 yılı eğitim programında, tüm personelin yararlandığı; ilgili mevzuata ve kurumsal düzen ve işleyişe ilişkin eğitimler ile engellilerin bakımına ve sağlıklarının korunmasına ilişkin eğitimlerin yanı sıra, engelli ve çalışan güvenliği, engelli hakları, ilk yardım, etkili iletişim teknikleri gibi konularda eğitimler bulunmaktadır. Söz konusu planlı eğitimlere ek olarak, ihtiyaç tespit edilen konularda da plan dışı eğitimler düzenlenmektedir.
26. Merkez personeline yönelik bazı eğitimlerde ön ve son testlerin yapıldığı; ayrıca personele öfke kontrolü eğitimi verildiği ve psikolojik testler uygulandığı ifade edilmiştir.
27. Merkezde meslek elemanlarının yeterli sayıda olmasının sağlanması amacı ile bağlı buldukları il müdürlüğü tarafından takip edildikleri belirtilmiştir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN VE KORUMA ALTINA ALINAN KİŞİLER

28. Merkezde kalan engellilerin engel gruplarına göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

	Kadın	Erkek	TOPLAM
Bedensel	50	48	98
Ruhsal	34	55	89
Zihinsel	2	5	7
	86	108	194

29. Engelliler odalarına yerleştirilirken, meslek elemanları (psikolog, gerontolog, psikolojik danışman, sosyal çalışmacı) tarafından; cinsiyetlerine, yaş gruplarına, engel durumlarına, teşhislerine psikolojik durumlarına ve iletişim becerilerine göre değerlendirilmekte ve çerçevede "Değerlendirme Kurulu Karar Formu" doldurulmaktadır.
30. Merkezde bulunan 7 zihinsel engelli kişi, ruhsal engelli bölümünde, ruhsal engellilerden ayrı odalarda kalmaktadır. Ancak mental retardasyonu olan ruhsal engelliler, değerlendirme kurulu kararıyla, uyum sağlayabileceklerinin düşünülmesi ve uygun oda bulunmaması gibi durumlarda, zihinsel engelliler ile aynı odada kalabilmektedir.
31. Engel durumları farklı olan aile bireyleri aynı odada kalabilmektedir.
32. Aynı odada kalan kişilerin anlaşamamaları halinde oda değişimlerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
33. Merkezde bulunana 96 ruhsal ve zihinsel engellinin tamamı vesayet altındadır. Bedensel engellilerden ise; 22'si kadın, 26'sı erkek olmak üzere toplam 48 kişi vesayet altındadır.
34. Kadın ruhsal engellilerden biri, erkek ruhsal engellilerden ise dördü mahkeme tarafından verilen koruma kararı ile Merkeze yerleştirilmiştir. Diğer engelliler vasileri tarafından Merkeze yerleştirilmiş olup Merkeze yatırılma işlemlerine ilişkin dava açmamışlardır.
35. Sakinler; tedavi, kontrol ve bakımlarının yapılması amacıyla Merkeze yerleştirilme ve ömür boyu kalma durumu gerçekleşebilmektedir. Bu kapsamda Merkezde 2012 yılından itibaren kalanların bulunduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte Merkezde ortalama kalma süresinin ruhsal engelli sakınlar için 2 yıl, bedensel engelliler için 1 yıl olduğu ifade edilmiştir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

36. Engellilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları veya koruma altında oldukları yerlerdeki fiziksel koşulların, kötü muamele olarak nitelendirilebilecek bir durum oluşturmaması için engellilerin ihtiyaçlarına uygun olması gerekmektedir.
37. Giriş bölümünün bir yanında ruhsal, diğer yanında ise bedensel engelli bölümü bulunmaktadır. Kadın ve erkek bölümleri de birbirinden ayrılmıştır.
38. Odaların imkânlar bakımından eşit düzeyde olduğu, bedensel engelli-ruhsal engelli bölümleri ile erkek ve kadın bölümleri arasında farklılık bulunmadığı gözlemlenmiştir. Ancak bedensel engelliler için hareketli ve havalı yatak kullanılabilir. Havalandırma yeterlidir.
39. Merkezin fiziksel koşullarının genel olarak iyi durumda olduğu gözlemlenmiştir. Merkezin odaları, ortak alanları ile girişi yeterli gün ışığı almaktadır. Yapay aydınlatma mevcuttur. Havalandırma yeterlidir.
40. Odalar bir, iki veya üç kişi kalacak şekilde düzenlenmiştir. Engellilerin hangi odalarda kalacakları yukarıda anıldığı üzere değerlendirme kurulunca, engellilerin durumları gözetilerek belirlenmektedir.
41. Odalarda, her engelli için yatak, masa, sandalye ve dolap bulunduğu ve her odanın kendisine ait ve mahremiyeti sağlayan banyo ve tuvaletinin olduğu tespit edilmiştir.

42. Ruhsal engelli bölümünde kalan kadın ve erkeklerin gün içerisinde odalarına erişimi bulunmamaktadır. Dinlenme ihtiyaçları olmadıkça gündüzleri uyku ile geçirmemeleri için engellilerin odalarında kalmalarına izin verilmediği ifade edilmiştir.
43. Pencerelerde güvenlik amacıyla korkuluk bulunmaktadır.
44. Bir önceki ziyarette erkek ruhsal engelli bölümünün kapılarında sakinler tarafından neden olduğu ifade edilen hasarların onarıldığı görülmüştür. Bununla birlikte bir odanın kapısı kapanmamaktadır.
45. Yine, bir önceki ziyarette ruhsal engelli bölümünün kimi odalarında lambaların bozuk olduğu gözlemlenmiş olmakla birlikte anılan sorunun halen geçerli olmadığı anlaşılmıştır.

2. HİJYEN

46. Merkezin genel olarak temiz olduğu gözlemlenmiştir. İdare, temizliğin personel tarafından her gün yapıldığını, çarşafların rutin olarak haftada bir kez ve ihtiyaç halinde değiştirildiğini ifade etmiştir. Kendisi ile görüşme yapılan kurum sakinleri de gün içerisinde iki defa odalarının temizlendiğini ifade etmişlerdir.
47. Ruhsal engelli bölümünde cilt hastalığı olan bir hastanın odasında çamaşır makinesi bulunmaktadır. Makinenin gündüz, hasta odasında yokken çalıştırıldığı ve hastanın banyosunun da ayrı olduğu belirtilmiştir. Odada bulunan çamaşır makinasının ve her odada bulunan temizlik malzemelerinin, oda sorumlusu olarak belirlenen görevlilerce, amaç dışı kullanımın önlenmesi amacıyla kontrol edildiği de ifade edilmiştir.
48. Genel olarak sakinlerin kişisel bakımlarının yapıldığı, kıyafetlerinin temiz ve kendilerinin hijyen bakımından iyi halde olduğu gözlemlenmiştir.
49. Merkezde, güneş enerjisi sistemi ile 24 saat sıcak suya erişim olanağı bulunduğu ifade edilmiştir. Ancak Merkezde kalan engellilerden, güneş az olduğunda sıcak su bulunmadığını söyleyenler de olmuştur.
50. Yatakta olan engellilerin banyosu haftada bir gün olup bu kişilere ayrıca yatak banyosu yaptırılmaktadır. Kendileri banyo yapabilen engelliler haftada iki gün banyo yapabilmektedir. İhtiyaç halinde ve yaz aylarında daha sık banyo yapılması mümkündür.
51. Merkezin su artıma cihazı bulunmaktadır.

3. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KORUMA ALTINA ALINAN KİŞİLERE YÖNELİK TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLER

3.1. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi

52. Herhangi bir şekilde özgürlüğünden yoksun bırakılan veya koruma altında bulunan engellilerin özel ihtiyaçlarına uygun koşullar altında barındırılmaları, kendilerine bu çerçevede muamele edilmesi gerekmektedir.
53. Merkezde yapılan incelemeler sırasında sakinlerin genel olarak personelden ve kendilerine sunulan hizmetlerden memnun olduğu gözlemlenmiştir.

54. Merkez personelinin Merkezde kalan engellilerin cinsel istismarına ilişkin olarak bir adli vaka bulunduğu bildirilmiş ve konuyla ilgili yargılama sürecinin devam ettiği görülmüştür.² 55. Adli mercilere intikal eden bir diğer olayda ise; bahçeye çıkmak isteyen engelli, bakım personeli tarafından darp edilerek bahçeye çıkmasına engel olunmuştur. Olay, Merkez tarafından kolluk kuvvetlerine bildirilmiş³ ve bakım personelinin Merkez ile ilişiği kesilmiştir.
55. Ruhsal engelli bölümünde taşkınlık yapan, kavga çıkaran, saldırganlaşan engelliler olduğunda duruma ilişkin tutanak tutulmakta ve gerektiğinde engelli hastaneye gönderilmektedir. Keza, Merkezde kalan sakinlerin kendi aralarında çıkan tartışmalar için de tutanak tutulmaktadır. Tutulan tutanaklardan, söz konusu durumlarla ilgili olarak gerekli önlemlerin alındığı anlaşılmaktadır.
56. Merkezde, 2017 yılında 42, 2018 yılında 60, 2019 yılında 22 kişinin vefat ettiği belirtilerek ölüm nedenleri doğal ölüm olarak belirtilmiştir. Ölüm nedenlerinin ölüm belgelerinde doğal ölüm olarak belirtilmesi nedeniyle ölüm vakaları üzerine araştırma ve otopsi yapılmasının talep edilmediği belirtilmiştir.

3.2. Şikâyet Prosedürleri

57. Etkin bir şikâyet yolunun varlığı, özgürlüğünden yoksun bırakılan veya koruma altında bulunan engelliler bakımından önemli güvencelerden birini oluşturmaktadır.
58. Merkez içerisinde bulunan istek ve şikâyet kutuları aracılığıyla sakinlerin, yakınlarının ve personelin dilek ve şikâyetlerini idareye iletebilmesi mümkündür. Ayrıca, şikâyet ve istekler sözlü olarak veya Merkezin mail adresinden meslek elemanlarına ve yönetime iletilebilmektedir. Şikâyetlerin genel olarak personelin sorunlarına ve sakinlerin isteklerine ilişkin olduğu; bu talep ve şikâyetlere yönetim tarafından mümkün olan en kısa sürede dönüş yapıldığı ve çözüm üretilmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.
59. Merkez, kamera sistemi ile izlenmekte ve personelin yanı sıra hasta yakınları da Merkez tarafından kendilerine verilen bir şifre ile "XMEye" adlı bir uygulama üzerinden kamera görüntülerini canlı olarak izleyebilmektedir. Merkezin işleyişinin şeffaflığını sağlayan ve Merkezde kalan engellilerin kötü muamele ve istismara karşı güvence altında olmalarına da katkı sağlayan söz konusu iyi uygulama örneği memnuniyetle karşılanmıştır.

3.3. Tedavi ve Bakım Hizmetleri

60. Özgürlüğünden yoksun bırakılan veya koruma altında bulunan engellilerin ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanması, kötü muamele olarak nitelendirilebilecek bir sonucun ortaya çıkmaması için alınması gereken başlıca önlemler arasında yer almaktadır.
61. Merkezde tedavi ve bakım hizmetleri, sağlık servisi ve sosyal servis ile bakım personeli tarafından yürütülmektedir. Yapılan görüşmelerde sakinlerin genel olarak bu hizmetlerden memnun olduğu, kat sorumlusu meslek elemanları tarafından her gün kontrol edildikleri, sağlık kontrollerinin

2 Samsun 1. Ağır Ceza Mahkemesi 2018/435 Esas sayılı dosyası.

3 Olayla ilgili olarak, Samsun Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmek üzere fezleke hazırlandığı görülmüştür.

düzenli olarak yapıldığı, bakım personelinin odalara rutin olarak giderek engellilerin durumunu takip ettiği ifade edilmiştir.

62. Her engelli için ayrı bir dosya tutulmaktadır. Merkezin arşivinin düzenli olduğu ve talep edilen kayıtlara kolayca ulaşılabildiği gözlemlenmiştir.
63. Engelliler Merkeze ilk geldiklerinde her biri için bir bakım planı hazırlanmaktadır. Meslek elemanlarından oluşturulan bir kurul hasta yakını ile iletişime geçerek planı düzenlemektedir. Bireysel bakım planı ile engelli bireyin ihtiyaçları belirlenmekte ve kendisine yönelik verilecek hizmet bu bakım planı çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.
64. Hastalıkların ilerlemesi durumunda ve yaşanan vakalar sonrası da meslek elemanları tarafından değerlendirme kurulu oluşturularak bireysel bakım planlarının düzenlendiği ifade edilmiştir.
65. Hasta yakınları ile yalnızca kişisel bakım planı hazırlanırken değil, düzenli olarak görüşüldüğü belirtilmiştir.
66. Kuruma ilk kabulü yapılan hastanın kuruma adaptasyon sürecinde meslek elemanının kendisine destek olduğu ifade edilmiştir.
67. Engelliler için kişisel bakım planlarının yanı sıra günlük bakım planı da hazırlanmaktadır.
68. Merkez sosyal servisinde çalışan meslek personeli hafta içi 8:00-16:00 saatleri arasında çalışmaktadır. Cumartesi ve pazar günleri ise nöbet usulü ile göreve devam edilmektedir.
69. Her kata ayrı bir meslek personelinin sorumluluğunda bulunmaktadır. Keza, meslek personeli arasında engel gruplarına göre de bir görev dağılımı yapılmıştır.
70. Her meslek personeli, kendi ilgilendiği hastalarla ilgili olarak bir sunum hazırlayarak meslektaşları ile paylaşmakta ve bu şekilde meslek personeli arasında değerlendirme toplantıları yapılmaktadır. Meslek personelinin birbirlerine kendi alanları ile ilgili olarak eğitim verdikleri, eğitim planları hazırladıkları, bu kapsamda, yatak yarası için yeniden pozisyonlama ve öfke kontrolü gibi eğitimler verildiği, bunun da hizmet içi eğitimlerinin bir parçası olduğu ifade edilmiştir.
71. Meslek personeli, özellikle ruhsal engelliler ile bireysel görüşme yapmaktadır. Bireysel görüşmeler dışında tüm hastalarla katlar gezilirken ilgilenilmektedir. Ayrıca, Merkez sakinleri güne personel ile yapılan günaydın sohbeti ile başlamaktadır.
72. Meslek elemanlarının çalışmalarının engellilerin ihtiyaçları gözetilerek düzen içinde yürütüldüğü kanaatine varılmıştır.
73. Merkezde bedensel engelli sakinler için fizyoterapi odası bulunmaktadır. Fizyoterapi odasında spor, yürüyüş ve egzersiz yapma imkânı bulunduğu; yatağa bağlı sakinlere kendi yataklarında da fizik tedavi yapıldığı belirtilmiştir.
74. Yaklaşık 15 yıl önce yürüme yetisini kaybeden bir sakin aldığı fizyoterapi tedavisi neticesinde adım atabildiğini ifade etmiştir.
75. Robotik tedaviden yararlandırılmaları için hastaların Romatem Fizik Tedavi Rehabilitasyon Hastanesine de gönderildikleri öğrenilmiştir. Engellilerin 7:00-11:00 saatleri arasında ve ihtiyaç durumlarına göre sırayla anılan hastaneye götürüldükleri ifade edilmiştir.

76. Kurumda şiddet mağduriyetleri nedeni ile kalan iki engelli bireyin bulunduğu, bunlardan birinin robotik tedavi sonucu destekle yürüebildiği, bir diğerinin de görme sorunu için gerekli tedavilerin yapıldığı ve hakkında yapılabilecek tedavilerin takip edildiği ifade edilmiştir.
77. Diş hekiminin, Merkezin yakınında bulunan Tekkeköy Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesinden belirli aralıklarla Merkeze geldiği, ayrıca kendisi hastaneye gidebilen engellilerin kontrolleri için anılan hastaneye götürülebildiği belirtilmiştir.
78. Sağlık servisinde ilaç kullanan her hasta için günlük kullanımına göre hazırlanmış ilaç kutuları bulunmaktadır. Yurtdışında örneği görülerek uygulamaya geçirildiği ifade edilen sistem ile ilaçlar raflara, hastaların ismine ve ilaçların günlerine göre yerleştirilmektedir.
79. İlaçlar, görevli eşliğinde engellilere verilmektedir.
80. Sağlık servisi ve sosyal servis tarafından yerine getirilen hizmetlerin dışında, engellilerin bakımı ve durumlarının takibi Merkezdeki bakım personeli tarafından sağlanmaktadır.
81. Bakım personelinin tamamının en az 400 saatlik hasta ve yaşlı bakım/engelli bakım sertifikası bulunduğu beyan edilmiştir.
82. Kurumda kalan sakinlerin yatak başlarında acil çağrı butonu olmadığı görülmüştür. Kendisi ile görüşme yapılan kurum sakinleri, seslendiklerinde personelin hemen yanlarına geldiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, görevlilere seslenemeyen bir hastanın yatağının yanında bir butonu olduğu ifade edilmiştir.
83. Engelli bireylerin yatak yanlarında buton bulunmasının diğer kalan engelli bireyler için rahatsız edici olması nedeni ile kullanılmadığı; bakım personelinin çağrılmaları halinde hemen gittikleri ve rutin olarak oda kontrolleri yaptıkları belirtilmiştir.

3.4. Kontrol Yöntemleri

84. Ruhsal engeli olan bireylerin ve çalışanların zarar görmesini önlemek amacıyla kullanılan yöntemler "Kontrol Yöntemleri" olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemlerden en önemlileri tecrit ve tespit (mekanik ve kimyasal kısıtlama) olarak belirlenmiştir. Tecrit ve tespit; hapsedilme, hareketsiz bırakma ve izolasyonu içeren ve bireysel özgürlükler üzerindeki en büyük kısıtlamalardan sayılmaktadır.
85. Merkezde tecrit odası bulunmamaktadır.
86. Merkezde ruhsal engelli sakinlere tespit ve tecrit gibi kontrol yöntemlerinin uygulanmadığı, ancak gerekli görülen durumlarda ilgili kişinin Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesine götürüldüğü ifade edilmiştir.

3.5. Beslenme ve Yemekhane

87. Merkezde 3 ana, 2 ara öğün yemek verilmektedir. Her engelliye, sağlık durumunun gerekliliklerine uygun bir beslenme sağlanmaktadır.
88. Hastaların kilo kontrolünü sağlamak için düzenli olarak kilo takibi yapılmaktadır. Duruma göre hastanın kilo alması veya vermesi sağlanmaya çalışılmakta, bu nedenle yemeklerin düzenlenmesi veya hareket yaptırma gibi tedbirler alınabilmektedir.
89. Sakinler, yapılan görüşmelerde yemeklerden memnun olduklarını ifade etmiştir.

3.6. Günlük Yaşam ve Faaliyetler

90. Özgürlüğünden mahrum bırakılan veya koruma altına alınan engellilerin günlük yaşamlarını anlamlı bir şekilde değerlendirebilmeleri tedavilerinin bir parçasıdır.
91. Merkezde, kurum sakinlerinin tabi olduğu kural ve kısıtlamaların belirtildiği bir “yaşam akış çizelgesi” kullanılmaktadır. Söz konusu çizelge, farklı ihtiyaçları gözetilerek ruhsal ve bedensel engelliler için ayrı ayrı hazırlanmıştır.
92. Merkezde kalan engelli bireyler için çeşitli faaliyet olanakları bulunmaktadır.
93. Etkinlikler aylık olarak planlanmaktadır. Etkinlikten bir gün önce etkinliğe katılacakların listesi hazırlanmakta ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden onay alınmaktadır. 2019 yılı ağustos ayı için Merkez içinde; futbol, voleybol ve sinema, Merkez dışında ise; havuz ve gemi turu etkinlikleri planlanmıştır. Etkinlikler, sorumlu personel eşliğinde gerçekleştirilmektedir. Merkez dışındaki etkinliklere ilişkin olarak, etkinlik fotoğraflarını da içeren kayıtlar tutulmaktadır.
94. Kendisi ile görüşme yapılan Merkez sakinleri; resim, eliş, kilim dokuma, okuma etkinliği, tenis, bahçeye çıkma gibi etkinliklere katılabildiklerini, katılmak istemeyenlerin ise katılımlarının zorunlu olmadığını ifade etmişlerdir.
95. Merkezde engellilere yönelik olarak oluşturulan bakım planında; özellikle belirli rahatsızlıkları olan kişilerde el becerilerinin geliştirilmesi amacı ile dokuma işleri yaptırıldığı ifade edilmiştir. Burada yapılan dokumaların satışlarının yapıldığı ve elde edilen gelirin engelli bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanıldığı ifade edilmiştir.
96. Ateşli silahla yaranması neticesinde görme yetisini kaybeden bir Merkez sakini, kendisi ile ilgili tedavilerin aksamadan devam ettirildiğini, etkinliklerden faydalandırıldığını, kendisinin de yeteneklerini sergileyebileceği faaliyetlerin gerçekleştirilmesini istediğini ifade etmiştir.
97. Merkezde bulunan okuma salonunda sakinlerin onar kişilik gruplarla okuma yazma öğretmenleriyle birlikte okumalar yaptıkları ifade edilmiştir. Ayrıca, kendileri ile görüşme yapılan engelli bireyler, kurum kütüphanesinden istedikleri zaman faydalanabildiklerini ifade etmişlerdir.
98. Merkezin, ruhsal ve bedensel engelli bölümleri birbirinden ayrılmış bir bahçesi bulunmaktadır. Terapi amacıyla, tarımsal etkinliklerin yapıldığı hobi bahçesinin büyütüldüğü, buna ek olarak bahçeye kümes ile keçi, oğlak ve kuzu beslenen bir alan eklendiği görülmüştür.
99. Bir önceki ziyarette, erkek ruhsal engelli bölümünde kalan sakinlerin aksine ruhsal engelli bölümünde kalan kadınların bahçeye doğrudan çıkışlarının bulunmadığı, söz konusu sakinlerin ancak personel eşliğinde ve belirli saatlerde bahçeye çıkabildiği görülmüş; Merkez idaresince, kadın ruhsal engelli bölümündeki sakinlerin bahçeye doğrudan çıkışını sağlayan bir kapı bulunmaması nedeniyle ortaya çıkan bu sorunun giderilmesi için doğrudan bahçeye açılan bir kapının yapılmasının planlandığı ifade edilmiştir.
100. Son ziyaret sırasında ise; ruhsal engelli bölümündeki kadınların bahçeye çıkışı için 3 basamak yapılması gerektiği, bu durumun da erişilebilirlik bakımından sorun yaratabileceği, Merkez tarafından erişilebilirlik belgesi başvurusunda bulunulduğu ve bir hafta içinde bu başvuruyu değerlendirmek üzere bir ekip gelmesi beklendiği, bu ekibe uygun bir çözüm yolu konusunda danışılacağı ifade edilmiştir.

101. Merkez sakinleri ile yapılan görüşmelerde, kadın ruhsal engellilerin bahçeye çıkmaları konusunda bir sorun olmadığı, istedikleri zaman bahçeye çıkabildikleri, ancak kümese gidemedikleri ifade edilmiştir.
102. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde 7 kurs devam etmektedir. Bunlar; guaj boya resim, voleybol, saç renklendirme, cilt bakımı ve temel makyaj, Türk halk oyunları, temel düzeyde okuma yazma, alçı rölyef kurslarıdır. Ziyaret sırasında, ertesini gün düzenlenecek olan resim sergisine hazırlanıldığı görülmüştür.
103. Halk Eğitim Merkezinden gelen 9 öğretmen, yaz ayları boyunca Merkeze gelmeye devam etmektedir.
104. Merkez içerisinde kantin/market bulunmamasıyla birlikte engellilerin ihtiyaçlarının grup sorumlusu olan ilgili meslek elemanlarınca haftada bir karşılandığı, ayrıca belirli aralıklarla Merkez bahçesinde market şenliği olarak nitelendirilen etkinliklerin düzenlendiği belirtilmiştir.
105. Engelliler, ihtiyaç duydukları kişisel eşyalarını, Merkezin bilgisi dâhilinde Merkeze getirebilmektedir. Engellilerin getirdikleri eşyaların kayıt altına alınması için "Engelli Mülkiyeti Teslim alma/Etme Formu" kullanılmaktadır.

3.7. Dış Dünya ile İletişim, Ziyaret ve Ailelerle Etkileşim

106. Özgürlüğünden mahrum bırakılan veya koruma altına alınan kişiler dış dünyayla, özellikle ailesi ile iletişim kurabilmeli, adalete erişim hakkı bağlamında avukatı ile görüşebilmeli ve ziyaretçi kabul edebilmelidir.
107. Engellilerin ziyaretçileri ile görüşmeleri dinlenme odalarında sağlanmakta; ziyaretlere ilişkin bilgiler, ziyaretçi kayıt defterinde tutulmaktadır. Her gün, saat 8:00-17:00 aralığında ziyaret mümkündür. Ziyaretçilerin odalara çıkmaları ve ayrı bir odada misafir olarak kalmaları mümkündür.
108. Engelliler Merkez dışına izne gittiklerinde ise engelli izin formu doldurulmakta ve form, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne gönderilmektedir. Engellilere Bayram izni olarak 7-10 gün izin verilebilmektedir.
109. Ruhsal engellilerin cep telefonu, bilgisayar ve internete doğrudan erişim olanağı bulunmamaktadır. Telefon görüşmeleri, meslek ve bakım elemanları eşliğinde bireysel görüşme odalarında belirli günlerde sağlanmaktadır. Ruhsal Engelli Bölümünde kalan sakinler, belirlenen gün ve saatlerde (her ayın 10, 20 ve 30'u) 10 dakika süreyle yakınları ile görüşebilmektedir. Hasta yakınlarının belirlenen gün ve saatlerden haberdar edildiği bu sayede ailelere ulaşım sorununun yaşanmadığı ifade edilmiştir. Aileler aradığı takdirde gün sınırlaması bulunmamaktadır.
110. Bedensel engellilerin ise cep telefonu, bilgisayar ve internete erişim olanağı bulunmaktadır. Bedensel engelli olup da cep telefonu, bilgisayar ve internet kullanmakta zorlananların görüşmeleri de meslek elemanları ve sağlık personellerinin yardımıyla gerçekleştirilmektedir.
111. Görme engeli bulunan bir hasta, ancak görevli eşliğinde telefon ile konuşabildiğini, hoparlör açık iken rahat görüşme yapamadığını, cep telefonu kullanmasına izin verilmediğini söylemiştir. Ancak personel ve idare, engellinin geçmiş tecrübelerini dikkate alarak suiistimale açık olduğunu, bu nedenle telefonla iletişiminin sınırlandırıldığını belirtmiştir.

112. Kendileri ile görüşme yapılan engelli bireyler de izin alarak ailelerinin yanına gidebildiklerini ve aileleri tarafından ziyaret edilebildiklerini dile getirmişlerdir.
113. Merkezde avukatı olan bir sakin bulunmadığı ifade edilmiştir.

D. GEÇMİŞ TAVSİYELERİN UYGULANMASI

(2019/5 SAYILI TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURULU KARARI İLE KABUL EDİLEN 2019/3 SAYILI RAPORDA YER VERİLEN TAVSİYELER)

Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyelerin Uygulanması

114. *Merkezde daha önce yaşanan işkence ve kötü muamelenin gündeme geldiği durumların yaşanmaması için belirli periyotlarla özellikle bakıcı personele insan hakları ve ceza hukuku başta olmak üzere eğitim verilmesi, koruma altına alınanların bilgilerinin gizli kalması kaydıyla kötü muamele yapıp yapılmadığına ilişkin olarak görüşmeler yapılması, psikolog görüşmelerinde bu hususun aydınlatılacağı şekilde açık uçlu sorular yöneltilmesi tavsiyesine ilişkin olarak:*
115. Merkez tarafından sunulan belgeler incelendiğinde, Merkez personeline yönelik eğitimler arasında engelli hakları eğitiminin de bulunduğu görülmüştür. Bununla birlikte, ceza hukuku ile genel olarak insan haklarına ilişkin herhangi bir eğitimin, eğitim programına dâhil edilmediği anlaşılmıştır.
116. Meslek personelinin çalışmalarının ise genel olarak engellilerin özel durumlarına uygun bir biçimde yürütüldüğü kanaatine varılmıştır.
117. Bu çerçevede, söz konusu tavsiyenin kısmen yerine getirildiği değerlendirilmektedir.
118. *Ruhsal engeli olan erkek sakinlerin aksine gün içerisinde bahçeye ancak personel eşliğinde çıkabilen ruhsal engelli kadınların, erkeklerle eşit koşullarda açık havadan faydalanması ve gün içerisinde serbestçe bahçeye çıkışlarının sağlanması için gerekli önlemlerin alınması tavsiyesine ilişkin olarak:*
119. Merkez idaresince; ruhsal engelli bölümündeki kadınların bahçeye doğrudan çıkışı olması için üç basamak yapılması gerektiği, bu durumun da erişilebilirlik bakımından sorun yaratabileceği, Merkez tarafından erişilebilirlik belgesi başvurusunda bulunulduğu ve bu başvuruyu değerlendirmek üzere gelecek ekibe uygun bir çözüm yolu konusunda danışılacağı ifade edilmiştir.
120. Yapılan görüşmeler sırasında kadın ruhsal engelliler bahçeye çıkmaları konusunda bir sınırlama olmadığını belirtmişlerse de anılan erişilebilirlik belgesinin alınması için ilgili prosedürler ivedilikle tamamlanarak kadın ruhsal engelli bölümünden bahçeye doğrudan çıkış sağlanması gerekmektedir.
121. Dolayısıyla söz konusu tavsiye geçerliliğini korumaktadır.
122. *Merkezdeki ruhsal engellilerin, fiziksel engelli bireyler gibi cep telefonu, bilgisayar ve internet erişiminin kolaylaştırılması için gerekli önlemlerin alınması gerektiği yönündeki tavsiyeye ilişkin olarak:*
123. Ruhsal engellilerin cep telefonu, bilgisayar ve internete erişim olanağı halen sınırlıdır.
124. Bu nedenle, anılan tavsiyenin geçerliliğini koruduğu görülmektedir.

125. *Merkez binasında sakinlerin neden olduğu veya başka sebeple meydana gelen hasarların ivedilikle tespit edilerek gerekli tadilatın yapılması yönündeki tavsiyeye ilişkin olarak:*
126. Söz konusu hasarların onarıldığı tespit edilmiş olup tavsiyenin uygulandığı anlaşılmıştır.
127. *Merkezde engelli bireylerin banyo ihtiyacı için sürekli sıcak su sağlayacak güvenli tertibat kurularak gerekli önlemlerin alınması gerektiği tavsiyesine ilişkin olarak:*
128. Merkez sakinleri tarafından güneş az olduğunda sıcak suyun da azaldığı ifade edilse de güneş enerjisi sistemi ile 24 saat sıcak suya erişim olanağı sağlanmasıyla, anılan tavsiyenin uygulandığı değerlendirilmektedir.
129. *Odasında çamaşır makinesi bulunan sakinlerin hem gürültüden rahatsız olmaması hem de kendi odalarında bulunan banyodan istifade edebilmeleri için sakinlerin odalarının dışında, Merkezin ayrı bir kısmında çamaşırhane oluşturulmasının uygun olacağı yönündeki tavsiyeye ilişkin olarak:*
130. Ruhsal engelli bölümünde cilt hastalığı olan bir hastanın odasında çamaşır makinesi bulunmaktadır. Ancak Merkez idaresince makinenin gündüz, hasta odasında yokken çalıştırıldığı ifade edilmiştir. Bahsi geçen engellinin özel durumu nedeniyle ayrı bir çamaşır makinesi kullanılması olumlu karşılanmakla birlikte, makinenin bulunduğu bölümün banyo olarak kullanılmasının ve çamaşır makinesinin kişiye özel olmaya devam ederek Merkezin ayrı bir bölümünde bulunmasının daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.
131. Bu kapsamda, söz konusu tavsiye geçerliliğini korumaktadır.

E. TAVSİYELER

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

2019/5 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu Kararı ile Kabul Edilen 2019/3 sayılı Raporda Yer Verilen Tavsiyeler çerçevesinde:

132. Merkez personeline yönelik eğitimler arasında engelli hakları eğitiminin bulunması olumlu karşılanmakla birlikte, eğitim programına, Merkez idaresini ve personelini ilgilendirdiği ölçüde ceza hukuku eğitimi ile genel olarak insan hakları eğitiminin dâhil edilmesi gerekmektedir.
133. Ruhsal engeli olan erkek sakinlerin aksine gün içerisinde bahçeye ancak personel eşliğinde çıkabilen ruhsal engelli kadınların bahçeye doğrudan çıkışlarının sağlanabilmesi için üç basamak yapılması gerektiği, bu durumun da erişilebilirlik bakımından sorun yaratabileceği, Merkez tarafından erişilebilirlik belgesi başvurusunda bulunulduğu ve bu başvuruyu değerlendirmek üzere gelecek ekibe uygun bir çözüm yolu konusunda danışılacağı ifade edilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında kadın ruhsal engelliler bahçeye çıkmaları konusunda bir sınırlama olmadığını belirtmişlerse de anılan erişilebilirlik belgesinin alınması için ilgili prosedürler ivedilikle tamamlanarak kadın ruhsal engelli bölümünden bahçeye doğrudan çıkış sağlanması, kadınların erkeklerle eşit koşullarda açık havadan faydalanması ve gün içerisinde serbestçe bahçeye çıkışlarının sağlanması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.
134. Merkezdeki ruhsal engellilerin cep telefonu, bilgisayar ve internete doğrudan erişim olanağı bulunmadığı, telefon görüşmelerinin, meslek ve bakım elemanları eşliğinde bireysel görüşme odalarında sağlanmaktadır. Ruhsal engellilerin, anılan bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim olanaklarının geliştirilmesi, böylece; engellilerin bağımsız yaşayabilmelerinin, yaşamın tüm

alanlarına etkin katılımlarının ve diğer bireylerle eşit koşullarda bilgi ve iletişim olanaklarına sahip olabilmelerinin sağlanması gerekmektedir.

135. Ruhsal engelli bölümünde cilt hastalığı olan bir hastanın odasında çamaşır makinesi bulunmaktadır. Merkez idaresince makinenin gündüz, hasta odasında yokken çalıştırıldığı ve bahsi geçen engellinin özel durumu nedeniyle ayrı bir çamaşır makinesi kullandığı ifade edilmekle birlikte, makinenin bulunduğu bölümün banyo olarak kullanılmasının ve çamaşır makinesinin kişiye özel olmaya devam ederek Merkezin ayrı bir bölümünde bulunmasının daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Mevcut ziyaret çerçevesinde:

136. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin "Özel Hayata Saygı" başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasında, ikametgâhı ve yaşama biçimi ne olursa olsun hiçbir engelli bireyin özel hayatı, ailesi, konutu, haberleşmesi ve diğer iletişimlerine keyfi veya hukuka aykırı şekilde müdahale edilemeyeceği düzenlenmiştir. Sözleşmenin "Erişilebilirlik" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre ise; engellilerin bağımsız yaşayabilmelerinin ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımının, diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim olanaklarına erişimlerinin sağlanması için uygun tedbirlerin alınması gerekmektedir. Görme engeli bulunan bir hasta, ziyaret heyetince kendisiyle yapılan görüşmede, ancak görevli eşliğinde telefon ile konuşabildiğini, hoparlör açık iken rahat görüşme yapamadığını, cep telefonu kullanmasına izin verilmediğini ifade etmiştir. Personel ve idare, engellinin geçmiş tecrübelerini dikkate alarak suiistimale açık olduğunu, bu nedenle telefonla iletişiminin sınırlandırıldığını belirtmiş olduğundan, engellinin telefon görüşmelerindeki mahremiyetine keyfi bir biçimde müdahale edilmediği anlaşılmış olmakla birlikte, yukarıda anılan Sözleşme hükümleri göz önünde bulundurulmalı ve kural olarak, engellilerin iletişimlerinin mahremiyetine müdahale edilmemesi gerektiği akılda tutulmalıdır.

137. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin "Bağımsız Yaşayabilme ve Topluma Dâhil Olma" başlıklı 19'uncu maddesine göre; tüm engellilerin, diğer bireylerle eşit koşullar altında toplum içinde yaşama hakkından eksiksiz yararlanabilmeleri ve topluma tam katılımlarının kolaylaştırılması amacıyla kişisel destek dâhil olmak üzere toplum içinde yaşamak ve topluma dâhil olmak için ihtiyaç duydukları konut içi, kurum içi ve diğer toplumsal destek hizmetlerine erişimlerinin sağlanması ve toplumdan tecritlerinin ve ayrı tutulmalarının önlenmesi gerekmektedir. Merkez sakinleri, Merkezden memnuniyetlerini belirtmekle birlikte, özellikle ruhsal engelli bireylerin ailelerinin yanına dönmek istedikleri gözlemlenmiştir. Engelli bireylerin sağaltımlarının aile ortamında daha hızlı gerçekleşeceği düşünüldüğünden aile yanına dönme imkânı olan bireyler için gerekli rehberlik çalışmalarının yapılmasının uygun olacağı, aile yanına dönemeyecek bireyler içinse, bireylerin ilgi alanlarına göre kurum içi faaliyetlerin değiştirilmesi veya yoğunlaştırılması gerektiği, bu sayede odalarının değiştirilmesinin sağlanacağı değerlendirilmektedir.

İLAVE GÖRÜŞ

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü gereği oluşturulan ve Ulusal Önleme Mekanizması görevi gören TİHEK insan onurunu temel alarak;

- h) İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak.
- i) İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.
- j) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmekle görevlidir.

Kısaca 6701 sayılı kanunla Kuruma verilen görev **İNSAN ONURU TEMELİNDE ÇALIŞMALARINI SÜRDÜRMEKTİR.**

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK** ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Tarafı olduğumuz sözleşmelerde de insan onuruna vurgu yapılmakta, işkence ve kötü muamelelerin fiziksel ve ruhsal bakımdan insanda bıraktığı derin acı ve ızdırap olgusu üzerinde durulmaktadır.

Ek İhtiyari Protokolün 20. maddesinde de Ulusal Önleme Mekanizmasında asgari olarak bulunması gereken yetkiler de belirlenmiştir. Bu yetkiler aynı zamanda 6701 sayılı Kanunla Kuruma verilmiştir.

- 1) Tüm alıkoyma yerlerinde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin sayısının yanı sıra, bu tür yerlerin sayısı ve bulunduğu yerlere ilişkin her türlü bilgiye ulaşmak,
- 2) Bu kişilere yönelik tutum ve alıkonulma koşullarına ilişkin tüm bilgiye ulaşmak,
- 3) Tüm alıkoyma yerlerine ve bunların binalarına ve tesislerine ulaşmak,
- 4) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerle, tanık bulunmaksızın, doğrudan doğruya ya da gerekli görülüyorsa çevirmen aracılığıyla veya Ulusal Önleme Mekanizmasının konuyla ilgili bilgi verebileceğine inandığı başka herhangi biriyle özel görüşmeler yapmak,
- 5) Ziyaret etmek istenen yerleri ve görüşmek istenen kişileri serbestçe seçmek.

Alıkoyma yerlerinin düzenli önleyici ziyaretlerle izlenmesi, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin alıkonma koşullarının ve bu kişilere karşı muamelenin tüm yönlerini ilk elden değerlendirerek, zaman içinde işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlayan bir süreçtir.

Alıkoyma yerlerine yapılan bu ziyaretlerin önleyici niteliği onu, bağımsız ulusal organların yapacağı diğer türden ziyaretlerden ve özellikle alıkonanların yaptıkları bireysel şikâyetlerin soruşturulması için yapılan ziyaretlerden amaç ve yöntem bakımından ayırır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında alıkoyma yerlerine yapılan düzenli ve habersiz ziyaretlerin ana amacı, alıkonanların insan haklarına saygı gösterilip gösterilmediğini izlemek ve ihlallere, özellikle işkence ve diğer kötü muamele biçimlerine karşı caydırıcı olmaktır.

Yapılan ziyaretler aynı zamanda alıkoyma koşullarının (altyapı, su, sıhhi tesisat ve hijyen dahil) değerlendirilmesini, sağlık bakımının yeterlilik ve uygunluğunun; insan haklarına ve kanuni güvencelere uyulmasını ve korunmasını, olası işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin izlenmesini ve belgelenmesini gerektirir.

Kurumun bugüne kadarki Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yaptığı ziyaretler kimi zaman bir suçun soruşturmasını yapan bir savcı, kimi zaman da kurumların fiziki vs yönlerden denetleyen bir müfettiş edasıyla icra edilmektedir. Bu sebeple raporlarda Ulusal Önleme Mekanizması kapsamı dışında kalan hususlar öne çıkmaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında elde edilen bulgular ise sadece bulgu ve tespit olarak kalmakta Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır.

“İşkence ve Kötü Muamele” kelimeleri raporda “sadece” bulunmaktadır. Oysaki kanun ve diğer uluslararası sözleşmeler ötesini aramaktadır.

Kanunla kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilir. Bu hükmün amacı insan hakları uzmanı bakışı açısını çalışmalara yansıtarak Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda raporların hazırlanmasıdır.

Ayrıca tavsiyeler somut, kısa ve öz olmalıdır. (“...şeklindeki uygulama/davranış/tutum işkence/kötü muamele teşkil edebileceği değerlendirildiğinden bu uygulamadan vazgeçilmesi/yeniden gözden geçirilmesi tavsiye olunur.”)

Sonuç olarak Kurumun Ulusal Önleme Mekanizması kapsamındaki görevini İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş

Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde yerine getirmediği kanaatindeyim.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**İSTANBUL FAHRETTİN KERİM GÖKAY,
HUZUREVİ VE YAŞLI BAKIM
REHABİLİTASYON MERKEZİ
ZİYARETİ RAPORU**

2020 / 13

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİÖK	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
CAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
OPCAT	Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. Huzurevi ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birini teşkil etmektedir.
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, huzurevleri ve yaşlı bakım merkezlerine ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. İstanbul Fahrettin Kerim GÖKAY Huzurevi ve Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü, OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden biridir.
6. Ziyaret heyetinde ... yer almıştır.
7. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 07.11.2019 tarih ve E.1719 sayılı Başkanlık oluru ile Fahrettin Kerim Gökay Huzurevi ve Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğüne ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bu rapor yapılan ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

8. 21.02.2001 tarihli 24325 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Huzurevleri ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği'ne göre huzurevleri 60 yaş ve üzerindeki yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak, bakmak ve bu kişilerin sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşunu; yaşlı bakım ve rehabilitasyon

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manual for Action, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

merkezleri ise yaşlı kişilerin yaşamlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmeleri amacıyla, kendi kendilerini idare edebilecek şekilde rehabilitasyonlarının sağlandığı, tedavisi mümkün olmayanların ise sürekli olarak özel bakım altına alındığı yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını; yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ise yaşlı kişilerin yaşamlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmeleri amacıyla, kendi kendilerini idare edebilecek şekilde rehabilitasyonlarının sağlandığı, tedavisi mümkün olmayanların ise sürekli olarak özel bakım altına alındığı yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını ifade etmektedir.

9. Huzurevinde iken, zaman içerisinde bedensel ve zihinsel yeteneklerini değişik derecelerde yitirerek rehabilitasyona, sürekli ve özel bakıma gereksinim duyar hale gelenlere ve evlerinde iken bu duruma gelip, aile yanında bakımı güçleşenlere, her huzurevi bünyesinde tesis edilmesi zorunlu olan özel bakım bölümlerinde ve Sürekli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde hizmet verilir. Bu bölümlere; 60 yaş ve üzerinde, ruh sağlığı yerinde, bulaşıcı bir hastalığı bulunmayan, yatağa bağımlı, felçli, bedensel, görme ve işitme özürülü, demanslı yaşlılar kabul edilir. Huzurevinde iken sürekli ve özel bakıma gereksinim duyan yaşlılar, özel bakım bölüme öncelikli olarak yerleştirilir. İlk başvurularda özel bakım bölümlerine kabul edilebilir.
10. Ziyarete ilk olarak Fahrettin Kerim Gökay Huzurevi ve Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü Müdürü ile bir araya gelinerek Merkez hakkında genel bilgiler alınmış, ardından odalar ve diğer alanlar gezilerek Merkezin sakinleri ve personel ile görüşmeler yapılmıştır. Bu bağlamda, idare ile yapılan görüşmenin ardından merkez yaşlılarının bulunduğu katlar gezilmiş, sakinlerle sohbet edilmiş, memnun oldukları ve olmadıkları hususlar öğrenilmeye çalışılmış, ayrıca kaldıkları odaların fiziksel koşulları incelenmiştir. Daha sonra, yemekhane, etkinlik odası, diğer ortak olanlar gezilmiştir. Ziyaret, ilk gözlem ve tespitlerin Merkez idaresiyle paylaşılması için yapılan son görüşme ile sona erdirilmiştir.

1. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

11. Merkez binası 63,471 m² alan üzerine kurulmuş olup, huzurevi sakinlerinin kaldığı bölümün 39,14 m²; rehabilitasyon sakinlerinin kaldığı bölümün 36,027 m² olduğu belirtilmiştir.
12. Merkezin kapasitesi 134 kişi olup, merkezde 137 kişi barındırılmaktadır. 95 yaşlı odasında toplam 137 yatak bulunmaktadır. Tek kişilik odalar 14,5 m² çift kişilik odalar 20 m² olup, oda içinde banyo ve tuvalet bulunmaktadır.
13. Merkez sakinlerinin huzurevi ve rehabilitasyon bölümlerine göre ayrı ayrı odalara; öz bakım ihtiyaçlarını yapma durumu, bilişsel veya fiziksel engeline, başvuru tarihine, uyum durumuna göre yerleştirildikleri ve ihtiyaç duyulduğunda yer değişikliklerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
14. Merkezde sakinlerin odalarında bir yatak, kişisel eşyaların konulacağı bir dolap, bir masa, sandalye ve şifonyerden oluşan standart eşyalar bulunmaktadır.
15. Merkezde Milli Emlak'a bağlı olarak kantin bulunmakla birlikte, içme suyu dâhil 9 kalem ürün satışı yapılmaktadır. Diğer tür ihtiyaçlar merkeze yakın marketten karşılanmaktadır.
16. Merkezde sakinlerin kullanımına açık donanımlı bir hobi mutfağı bulunmaktadır. Yaşlılar istemeleri halinde burada kendi yiyecekleri yemekleri pişirebilmektedirler.

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

17. Merkezde her odada telefon mevcuttur, yaşlı yatağına yakın yerde ve banyolarda çağrı butonu bulunmaktadır. Butonlarla ilgili olarak teknisyen desteğinin olduğu belirtilmiştir. Kendileri ile görüşme yapılan huzurevi sakinleri, seslenerek odalarına personelin gelebildiğini ifade etmişlerdir.
18. Merkez ilkokul, ortaokul, lise, lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim almış 82 personel ile hizmet vermektedir.

	Unvan	Sayı
1	Müdür	1
2	Müdür Yardımcısı	2
3	Doktor	1
4	Sosyal Çalışmacı	2
5	Sosyolog	1
6	Fizyoterapist	1
7	Memur	1
8	Hizmetli	2
9	Psikolog	1
10	Hemşire	4
11	Veri İşletim Elemanı	2
12	Danışma Yönlendirme Görevlisi	1
13	Bakım Elemanı	32
14	Kaloriferci	1
15	Teknisyen Yardımcısı	1
14	Temizlik Elemanı	21
15	Güvenlik Elemanı	4
16	Şoför	2
17	Büro Görevlisi	1
TOPLAM		82

19. Merkezin ziyaret edilmesi sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde merkezde kalan sakinlerin genel itibarı ile personel ve idareden memnuniyet duyduğu görülmüştür.
20. Merkezde vardiya usulüyle yirmi dört saat çalışan personel bulundurulmaktadır.
21. Merkez kullanımına ait hizmet alımı ile görevlendirilen 2 araç olduğu, bir tanesinin engelliler için olduğu, huzurevi sakinlerinin hastane ihtiyaç ve talepleri de bu araçlar ile karşılanmaya çalışılmaktadır. Araçlar merkez dışında düzenlenen sosyal kültürel faaliyetlere yaşlı transferleri için de kullanılmaktadır.
22. Merkez binası içerisinde yemekhanesi bulunmaktadır. Yemekhanede masa ve sandalyeler yere sabitlenmiş ve sakinlerin nereye oturacakları merkez personeline belirlenmiştir.

2. KORUMA ALTINDA BULUNAN KİŞİLER

23. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon merkezine başvurular bakanlığın sosyal hizmet merkezlerine yapılmaktadır. Sosyal Hizmet Merkezi personelinin yaptığı sosyal inceleme ile Sosyal ve/veya ekonomik yoksunluk içinde

bulunduğunun tespit edilerek rapor edilmesi ve bağlı bulunan il müdürlüğünün onay vermesi sonrası merkezi sistem üzerinden müracaat sırasına göre yaşlı kabulü yapılmaktadır. Müracaat sırasına göre 111 yaşlının merkeze kabul edilmek üzere sırada beklediği ifade edilmiştir.

24. Bedensel ve zihinsel gerilemeleri nedeniyle süreli ya da sürekli olarak özel ilgi, desteğe, korunmaya ve rehabilitasyona gereksinimi olan, Sağlık Kurulu Raporu ile Ruh sağlığı yerinde olduğu ve Bulaşıcı hastalığı olmadığı belirlenen, Uyuşturucu madde ya da alkol bağımlısı olmayan 60 yaş ve üzeri kişiler yaşamalarını merkezde sürdürebilmektedirler.
25. Huzurevi ve merkezlere kabul koşullarına sahip olmasına karşın, ilgili belgeler düzenleninceye kadar mağdur olabileceği düşünülen yaşlılar mülki idare amiri onayı ile gerekli işlemler yapıncaya kadar kuruluşa misafir olarak kabul edilmektedir.
26. Merkezde 80 erkek ve 57 kadın olmak üzere hâlihazırda 137 kişi hizmet almaktadır.
27. 63-99 yaş aralığında bulunan ve kendi yaşamını idame ettirebilecek güçte olan yaşlı bireylere hizmet veren merkezde, toplam 93 engelli (demans, Alzheimer, ruhsal ve fiziksel) birey bulunmaktadır.
28. Merkez kabulleri sonrasında, yaşadıkları güç veya bilinç kaybı nedeni ile özel bakım ihtiyacı duyan yaşlıların, merkez idari personeli tarafından verilen karar ile özel bakım gereksinimlerinin karşılanması için rehabilitasyon bölümünde bulunan odalara geçişlerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
29. Son beş yılda merkezde vefat eden yaşlı sayısı; 2015 yılında 25 vefat, 2016 yılında 29 vefat, 2017 yılında 10 vefat, 2018 yılında 12 ve 2019 yılında 15 vefat olarak gerçekleşmiştir. Merkez içinde gerçekleşen doğal ölümlerde herhangi bir şüpheli ölüm olmaması nedeni ile doktor tarafından otopsi istenmediği belirtilmiştir.
30. Vefat eden yaşlıların Ölüm Raporu doktor tarafından düzenlenmekte olup söz konusu vefatların doktor raporunda tamamı doğal ölüm olarak tanımlanmıştır.
31. Merkezde bakım hizmetleri, özel bakım ihtiyacı duyan yaşlılar için bakım elemanlarınca karşılanmaktadır. Merkez sakinlerinin sağlık ve ilaç takiplerinin sağlık birimi tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.
32. Merkezde verilen hizmet ücrete tabidir. Ancak gelir durumu düşük olan sakinlere ücretsiz hizmet verilmektedir. Ücretsiz olarak merkezde kalan yaşlıların, harçlıkları, kıyafet yardımları ve diğer ihtiyaçları merkez tarafından karşılanmaktadır.
33. Ücretsiz kalan yaşlıların merkezde uyum sorunu yaşadıkları, bu sorunun çözümünde merkez idaresinin zorlandığı ifade edilmiştir.
34. Merkezde huzurevi bölümünde kalmakta iken bir şekilde güç kaybı yaşayan veya ali melekelerini yitiren sakinlerin rehabilitasyon bölümüne geçişinin sağlandığı ve haklarında vasi işlemlerinin başlatıldığı ifade edilmiştir.
35. Merkez sakinlerinden vesayet altında olmayan, kısıtlılık durumunda olmayanların kendi istekleri ile merkezden ayrılabilirdikleri, vesayet altında olanların ise vasisinin dilekçesi ile ancak kurumdan ayrılışının yapılabildiği belirtilmiştir.
36. Merkezde yaşlı kabulünden yaşlı ayrılışına kadar verilen hizmetler ile bütün birimlerin çalışmaları, Standart Formlar düzenlenerek yapılmaktadır.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

37. Merkezin erişilebilirlik tuvaletlerde ve odalarda acil çağrı butonlarının yapıldığı, bina girişlerinde ve yemekhane girişlerinde engelli rampaları olduğu, tutamaç ve düşme riskli yaşlıların belirlenmesi amacı ile yonca figürleri gibi çalışmalarının yapıldığı, planlanan eksik çalışmaların da sürdürüldüğü ifade edilmiştir.
38. Merkez sakinlerinin kabulü sırasında şahsi eşyalarının düzenlenen yaşlı eşya saptama formu ile kayıt altına alındığı ifade edilmiştir.
39. Odalarda televizyon, telefon, buzdolabı, kişisel kullanımları için ayrılmış giysi dolapları bulunmaktadır.
40. Odalarda bulunan eşyalar merkez tarafından temin edilmektedir. Merkez idaresi abartıya kaçılmadığı sürece sakinlerin kendi eşyalarını getirebildiklerini ifade etmiştir.
41. Nevresimler Merkez tarafından tedarik edilmekte olup her hafta ve ihtiyaç olduğunda da değiştirilmektedir.
42. Merkezin genelinin ve odaların aydınlatması yeterli seviyede olup Merkez güneş ışığını oldukça iyi almaktadır.
43. Merkezde tüm sakinlerin kullanımına açık, geniş kullanım alanına sahip bir salon ve balkon bulunmaktadır. Merkez sakinleri bu alanda misafirlerini ağırlayabilmektedir. Merkezde düzenlenen küçük çaplı etkinliklerin, ikramların, dini sohbetlerin bu salonda gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.
44. Merkezde merdiven tırabzanlarının, sakinlerin denge kayıpları nedeni ile düşmelerini engellemek amacı ile güvenlik tedbiri olarak yükseltildiği açıklanmıştır.
45. Merkezde iç ve dış mekânlarda kamera düzeneğinin bulunduğu, 30 gün süre ile kayıtların saklanabildiği, müdür ve müdür yardımcılarının gözetiminde olduğu ifade edilmiştir.
46. Merkez binasının eski bina olması nedeni ile su sızırdırmalarının olduğu ifade edilmiştir. Binanın bazı duvarlarının kabardığı ve boyaalarının döküldüğü gözlemlenmiştir.

2. İŞKENCE, KÖTÜ MUAMELENİN ÖNLENMESİ, DİSİPLİN VE ŞİKÂYET MEKANİZMALARI

47. CPT'ye göre etkili şikâyet prosedürleri kötü muameleye karşı temel bir güvencedir. Bu kapsamda, kurumda tutulan kişilerin kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin hem kurumun idaresine hem de bağımsız organlara başvuru yapabilmesi önem taşımaktadır.²Dünya Sağlık Örgütü, özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyetlerinin incelenmesiyle kurumda yaygın olan problemlerin veya hak ihlallerinin tespit edilebileceğini ve istismar kalıplarının ortaya çıkartılabileceğini ifade etmektedir. Bu kapsamda, yaşlı ve engellilerden alınan şikâyet sayısı da ayrıca önem taşımakta olup çok az sayıda şikâyet bulunması kurumda işler bir şikâyet

2 CPT, Means of restraint in psychiatric establishments for adults, CPT/Inf(2017)6.

mekanizmasının bulunmadığının veya özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet mekanizmalarına ulaşamadığının bir göstergesi olabilmektedir.³

48. Merkezin ziyaret edilmesi sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde merkezde kalan kişilerin, personel ve idareden genel memnuniyet duyduğu görülmüş, bir şikâyete rastlanılmamış, herhangi bir işkence, kötü muamele, aşağılayıcı ceza iddiası veya bulgusuyla karşılaşılmamıştır.
49. Ancak kendileri ile görüşme yapılan sakinlerden bazıları merkez idaresi ile iletişim kurmakta zorlandıklarını, taleplerine olumlu yanıt alamadıklarını, talep ve şikâyetlerini iletmek üzere merkezin sosyal servis personeli ile iletişime geçemediklerinden yakınmışlardır.
50. İstanbul ilinde bulunan Göztepe Semiha Şakir Huzurevi ve Rehabilitasyon Merkezi binasının yaşanan deprem sonrası oturulamaz raporu verilmesi nedeniyle içinde hizmet alan sakinleri aynı il içinde çeşitli kuruluşlara yerleştirilmiştir. Ziyaret edilen merkeze ise 6 sakin nakil edildiğinden kendileri ile nakil süreçlerine ve yeni kuruluşlarına uyum süreçlerine ilişkin görüşme yapılmıştır. Toplamda 6 kişi olarak buldukları merkeze nakil olduklarını, kurumlarının değişmesinden dolayı memnun olmadıklarını, merkez değişikliğinin kendi istekleri olmadığını, geldikleri merkezde herhangi bir sorun yaşamadıklarını, merkez idaresi ile çok iyi bir iletişim kurabildiklerini, şu an kaldıkları merkezde de herhangi bir sorun yaşamadıklarını, merkezle ilgili bilgilendirildiklerini, sağlık sorunu yaşamaları halinde ne yapacakları hakkında da bilgilendirildiklerini, en ufak sorunlarına dahi hemen müdahale edildiğini, merkezde kalan diğer yaşlılarla iletişim sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Merkez yaşlılarının merkez kurallarına uymaması nedeni ile haklarında tutanak oluşturulması sonrası, meslek elemanlarınca mesleki çalışma yapıldığı, vaka toplantıları gerçekleştirildiği, sorunun çözümlenememesi durumunda yönetmeliklerinin ilgili maddeleri gereği disiplin nakli sürecinin gerçekleştirildiği açıklanmıştır.
51. Merkez kurallarının belirlendiği, merkeze kabul edilen yaşlılara kuralların ve merkeze ait bölümlerin anlatıldığı, kurallara uyulmaması halinde yapılacak işlemler hakkında bilgilendirildikleri ifade edilmiştir.
52. Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Yönetmeliği ilgili maddeleri gereğince merkezde belirlenen kurallara uymadığı tespit edilen sakinler için disiplin kurulu kararı ile disiplin nakli gerçekleştirilebildiği ifade edilmiştir. Hakkında disiplin nakli kararı verilmiş sakinlerin olduğu belirtilmiştir.

3. SAĞLIK HİZMETLERİ, BAKIM VE BESLENME

53. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İstanbul İl Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan bir nörolog hekimin her hafta salı günleri merkeze sakinlerin muayene ve kontrollerini yapmak üzere görevlendirildiği belirtilmiştir.
54. Merkezde haftada bir gün Aile Hekiminin görevli olarak hasta muayene ve kontrollerini yaptığı, ihtiyaç duyulan ilaç reçetelerini yazdığı ifade edilmiştir.

3 DSÖ, *WHO QualityRightsTool Kit AssessingandImprovingQualityand Human Rights in MentalHealthandSocialCareFacilities*, 2012, s.31.

55. Rutin sağlık kontrollerinin yapılması amacı ile merkezde görevli hemşirelerin daha önceden verilmiş doktor talimatı ile sakinlerden kanların alındığı, tetkiklerin yapılması için gönderildiği ifade edilmiştir.
56. Merkezde görevli doktorların genellikle ilaç yazdıklarını, bu nedenle genellikle doktor kontrolleri için hastaneye kendilerinin gittiklerini ifade eden bazı sakinler olmuştur.
57. Merkezde kendileri ile görüşme yapılan sakinlerden bazıları ise en ufak sağlık sorununda müdahale edildiğini, merkez yetkilileri tarafından hastane kontrollerinin sıklıkla gerçekleştirildiğini, personelin oldukça ilgili olduğunu açıklamışlardır.
58. Merkezde 4 hemşire iki vardiyada görev yapmaktadır. Merkez sakinlerinin tansiyon ve şeker ölçümlerinin yapıldığı, rehabilitasyon yaşlılarının ilaçlarının takip ve muhafazasının sağlık servisinde yapıldığı, huzurevi sakinlerinin ilaç takibini ise isteğe bağlı olarak gerçekleştirildiği belirtilmiştir.
59. Sağlık servisi personelinin belirli aralıklarla merkezde görevli bakım elemanlarına hasta yatak yaralarının engellenmesi için bakım eğitimleri verdikleri ifade edilmiştir.
60. Sağlık servisi personelinin bazı yaşlılar için zorunlu diğer yaşlılar için isteğe bağlı olarak sağlıklı yaşam yürüyüşleri yaptırdıkları, ara vererek yaşlıların sıkılmalarını engelledikleri ifade edilmiştir.
61. Merkezde sağlık servisi tarafından yemek listelerinin oluşturulduğu, hazırlanan listelerde sakinlerin sağlık durumlarına göre yemek çeşitliliğinin belirlendiği ifade edilmiştir.
62. Acil durumlarda 112 acil müdahalesi istendiği, ambulansın gelmesinden önce ilk yardımın sağlık personeline yapıldığı açıklanmıştır.
63. Merkezde sakinlerin ayak bakımlarının tedavi gerektiren durumlarda doktor talimatı ile yapıldığı, ayak mantar ve bulaşıcı hastalıkları için önleyici bir çalışmanın olmadığı belirtilmiştir.
64. Rehabilitasyon bölümünde yaşlıların yemekleri yemekhaneye gidemeyecek durumda olan yaşlılara özel olarak odalarında verilmektedir. Bazı yaşlılara ise yemekleri yedirilmektedir.
65. Merkezde bazı sakinlerin aile görüşmeleri yapmalarının sakıncalı görülmesi nedeni ile sosyal servis meslek elemanlarınca veya gözetimli olarak çok amaçlı salonlarda yapılmaktadır.
66. Merkez sosyal servis görevlileri (1 Sosyolog, 1 Psikolog, 2 Sosyal Çalışmacı), yaşlının kabul süreci işlemleri, yaşlıya merkez kurallarının tanıtımı, kurum içi ve dışı sosyal etkinliklerin planlanması gibi çalışmalarının yanı sıra sağlık servisi ile koordineli çalışma, bireysel farklılıklarla ilgili olarak merkez personelinin bilgilendirilmesi, sakinlerin aileleri ile görüşmeler yapma gibi işleri bizzat kendilerinin takip ettiklerini ifade etmişlerdir.
67. Merkezden yaşlıların ayrılışlarının genellikle vefat nedeni ile gerçekleştiği, yılda 1-2 vakanın aile yanına döndürülebildiği, bu kişilerinde kendi öz bakımlarını gerçekleştiren kişiler olduğu ifade edilmiştir.
68. Kuruma ilk kabulü yapılan sakinin öncelikle boş odalarda değerlendirildikleri, uyum sorunu yaşayan sakinlerin karşılıklı iletişim yoluyla sorunun çözümlenmesine çalışıldığı, çözümlenemeyen sorunlar için uygun yer değişikliklerinin yapıldığı belirtilmiştir.

69. Merkezde tek kişilik odalar için sıra uygulaması yapıldığı, rehabilitasyon bölümünde tek kişilik odalarda genellikle uyum sorunu yaşayan ve ruhsal ajite atakları geçiren sakinlerin yerleştirildiği belirtilmiştir.
70. Merkezde yapılan sosyal faaliyetlerin düzenlenmesi ve ihtiyaç olunan diğer iş birliklerinin yapılması amacı ile diğer kamu ve özel kuruluşlar ile iş birliği yapıldığı açıklanmıştır.
71. Merkezde sosyal servis personeli ile merkez sakinlerinin istedikleri zaman gelip görüşebildiklerini, ayrıca hazırlanan plan çerçevesinde sakinlerin görüşme yapmak üzere çağırıldıkları veya odalarına gidildiği ifade edilmiştir.
72. Merkezde hafta çarşamba günleri temizlik günlerinin olduğu, bu günlerde yapılan detaylı temizliğin yanı sıra her gün rutin temizliğin yapıldığı, detaylı temizlik dışında gereken zamanlarda nevresim değişikliğinin yapıldığı belirtilmiştir.
73. Merkezde nöbet saatlerinde acil durumlarda 112 ambulans müdahalesi alındığı, tedaviden sonra hastayı geri getirecek başka bir aracın da bulunmaması nedeni ile nöbet defterinde belediye ulaşım araçlarının kullanımı için İstanbul kart bulundurulduğu, ayrıca 100 tl ihtiyaç olduğunda taksiye binilmesi için para bulundurulduğu açıklanmıştır.
74. Şeker hastası sakinlerin günde dört defa kan şekeri ölçümlerinin yapıldığı ifade edilmiştir.
75. Merkez çamaşırhanesinde her sakinin çamaşırlarının ayrı yıkandığı, file kullanıldığı ve küçük makinalarda yıkandığı bu sayede yaşlıların eşyalarının karışmadığı ifade edilmiştir. Ütülenmesi gereken eşyaların da ütülendiği, her hafta nevresimlerin yıkandığı ayrıca gerekli olması halinde de yıkatıldığı ifade edilmiştir.
76. Personel ve yaşlılar aynı yemekleri yemektedir. Kendileri ile görüşme yapılan sakinler genellikle yemeklerin yağlı ve lezzetsiz olduğunu, doyurucu olmadığını ifade etmiştir.

4. SOSYAL FAALİYETLER, GÜNLÜK YAŞAM VE DIŞ DÜNYAYLA İLETİŞİM

77. Merkezde kütüphane bulunmaktadır. Merkeze yapılan bağış kitaplar yaşlıların kullanımına açılmıştır. Bağış yolu ile gelen kitapların kayıt altına alınmadığı, kütüphanede bulunan kitapların net sayılarının tutulmadığı belirtilmiştir.
78. Merkezde yaşlıların kullanımına açık spor salonu ve bilardo masası bulunmaktadır.
79. Merkez idaresi, sosyal faaliyetlerin düzenlenmesine ve yaşlıların genel katılım göstermesine özen gösterildiği ifade edilmiştir.
80. Merkezde etkinlik salonlarında yaşlıların eğlenebilmeleri için programlar hazırlandığı, konser, müzik, eğlence, doğum günleri düzenlendiği; maç ve film gösterimlerinin yapıldığı belirtilmiştir.
81. Merkezde ayrıca sportif faaliyetlerin gerçekleştirilmesine özen gösterildiği, bocce, dart, halk oyunları çalışmaları, yaptırıldığı; resim, ahşap el becerileri atölyelerinde yaşlıların ilgi alanlarına göre çalışmaların halk eğitim merkezi müdürlüğünce görevlendirilen öğretmenler tarafından yapıldığı ifade edilmiştir.
82. Merkezde düzenlenen tüm aktivitelerin merkez sakinlerinin sosyal endikasyon risklerinin azalması amacı ile artırılması gerektiğinin düşünüldüğü ifade edilmiştir.
83. Merkez, yaşlıların sosyalleşmesi ve boş vakitlerini değerlendirmesi amacı ile dışarıdan ziyaretçi kabulü yapmaktadır. Ziyaretçiler merkez idaresinden alınan izin ile kabul edilmektedir.

84. Merkezde her sakinin odasında iç hatlara yakınları tarafından aranması halinde görüşebildikleri, ayrıca merkezde ankesörlü telefon bulunduğu belirtilmiştir.
85. Merkezde hafif engelli durumdaki sakinlerin de katılabileceği resim atölyesi bulunmaktadır. Resim atölyesinde, resim öğretmeni olarak emekli olmuş, merkezde 10 yıldır gönüllü olarak hizmet veren bir eğitmen bulunmaktadır. Atölyede kara kalem, boyama çalışmaları yapılmaktadır. Hayatında daha önce resim yapmamış sakinlerin resim yaptığı, yapılan eserlerin iki yılda bir sergilendiği, her sene sonunda katılımcı merkez sakinlerine mezuniyet törenleri düzenlendiği açıklanmıştır.
86. Merkezde her hafta çarşamba günleri İlçe Müftülüğünce görevlendirilen bir din hocasının dini sohbet ve Kur'an dinletileri gerçekleştirdiği, merkezde müzik etkinlikleri yapılması için bir müzik öğretmeni görevlendirmesi istenildiği ifade edilmiştir.
87. Merkezde ayda bir merkez dışı etkinliğin yapıldığı, bu etkinliklere katılımın sakinlerin talepleri doğrultusunda şekillendirildiği ifade edilmiştir.
88. Her salı günü merkezde market günü olarak belirlenmiş ve talebi olan yaşlılar ile birlikte alışverişe gidildiği, isteyen yaşlıların ise listeledikleri isteklerinin alındığı belirtilmiştir.
89. Merkezde fizik tedavi servisi bulunmaktadır. Fizyoterapist tarafından ihtiyaç duyan sakinlere yönelik fizik tedavi uzmanının talimatı ile fizik tedavi yapıldığı belirtilmiştir.
90. Merkezde erkek berberi tam mesai yapmakta iken ayda bir kadın kuaförünün geldiği belirtilmiştir.
91. Kendileri ile görüşme yapılan merkez sakinlerinden sağlık durumu uygun olanlar zaman zaman dışarıya gezmeye de çıkarıldıklarını, merkez araçları uygun olduğunda, genelde perşembe günleri civarda bulunan yerlere gezmeye gittiklerini, ayrıca kendileri izin alıp da dışarı çıkabildiklerini ifade etmişlerdir. Bazı sakinler toplu taşımanın kuruma uzak olduğunu ve epey yürümek zorunda kaldıklarını, bu durumun kendilerini zorladığını belirtmişlerdir.

D. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

92. Merkez binasının eski olması, su hatlarının sızdırması nedenleri ile bina iç duvarlarında kabarmalar ve dökülmeler meydana gelmiştir. Duvarlardaki nemin bina bütünlüğüne zarar vermesinin engellenmesi amacı ile bina su tesisatının tamiratına öncelik verilerek gerçekleştirilmesi gerektiği,
93. Merkezde toplu yaşam halinde bulunan, özellikle ayak hijyenine özen gösteremeyecek durumda olan merkez sakinleri için salgın hastalıkların oluşmadan önlenmesi için önleyici tedavi planı oluşturulması ve gerçekleştirilmesi gerektiği,

2. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

94. Merkez sakinlerinin kendi istekleri ile dışarı çıkmak istediklerinde toplu taşıma duraklarının merkeze uzak olması, yaşlılığa bağlı olarak özellikle yokuş yukarı yürüme güçlüğü çekmeleri nedenleri ile zorlandıkları bilgisi edinilmiştir. Merkez yakınına yaşlılara gün içerisinde bina dışına çıkabilmeleri, vakitlerini farklı etkinliklerle değerlendirebilmeleri amaçları ile merkez binası yakınlarına otobüs durağı yerleştirilmesi gerektiği, tavsiye edilmektedir.

KARŞI OY GEREKÇESİ

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun en önemli görevlerinden biri de kanundaki ifadesi ile İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine (OPCAT) Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmaktır.

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK** ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında ziyaret edilecek alıkonma yerleri kanunda sayılmamıştır. Kanun gerekçesinde özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerler diye örnekleme yapılmıştır.

Özgürlüklerinden adli veya idari bir kararla mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları; ceza ve tutukevleri, nezarethaneler, karakollar, kamplar, geri gönderme merkezleri, iltica başvurusunda bulunmuş kişilerin veya diğer yabancı gruplarının bulunduğu nezaret merkezleri, bakım merkezleri, psikiyatri kurumları gibi yerlerin görev alanı kapsamı içerisinde kaldığı değerlendirilebilir.

Diğer taraftan OPCAT kapsamında yapılan ziyaret ve raporlamalarda “insan hakları” temelli bakış açısı ile çalışmalar yapılmalıdır. Bu sebeple yapılan inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilmesi gerekir ki zaten Kanunun amir hükmüdür. İş bu raporda bu eksiklik ziyadesiyle hissedilmektedir.

Bu sebeplerle ziyaret edilen yerin kurumun görev alanı içinde kalmadığı gibi raporun da Ulusal Önleme Mekanizması kapsamına uygun olmadığı kanaatindeyiz.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

UMUT ÖZEL BAKIM VE REHABLİTASYON MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

2020 / 15

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
CAT	Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme
CPT	Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EHS	Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'nin amacı: *"İşkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek üzere, uluslararası ve ulusal bağımsız organların, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM; *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, Kurumun, özgürlüğünden yoksun bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda huzurevi ve yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerine ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Özel Umut Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.
5. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu üyelerinin eşlik ettiği ziyaret heyetinde, ... yer almıştır.
6. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 19.02.2019 tarihli ve 2019/76 sayılı kararı ve Başkanlık Oluru uyarınca 11 Ekim 2019 tarihinde gerçekleştirilen Özel Umut Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve görüşmelerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
7. Ziyaret, ilk olarak merkezin müdürü, merkez sorumluları ve merkez psikososyal servis birimi meslek elemanları ile yapılan ilk görüşme ile başlamıştır. Ardından ziyaret heyeti tarafından bedensel engelli ve ruhsal engelli bölümleri gezilmiştir. Bu çerçevede, ruhsal ve bedensel engelli bölümlerinin kadın ve erkek yatak odaları, sakinlere ait banyo ve tuvaletler, ortak oturma alanları, hobi odaları, çamaşırhane, yemekhane, terzihane, sigara odaları, mutfak, merkezin bahçesi, sağlık odası ve fizyoterapi odası yerinde incelenmiştir. Ziyaret esnasında sakinlerle birebir ve toplu görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca servislerde görevli personelle de görüşmeler

1 Uluslararası Af Örgütü, Combating Torture: A Manuel for Action, 1. Baskı, Londra,2003, s.141-142.

gerçekleştirilerek servislerin işleyişine ilişkin bilgi alınmış, personelin karşılaştıkları sorunlar hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

8. Merkezin incelenmesinin ardından Merkez yönetiminden ilgili belgeler teslim alınmış, idare ile son görüşme gerçekleştirilerek Merkeze ilişkin ilk tespit ve gözlemler paylaşılmıştır. Merkez yetkililerinin ve personelinin işbirliği ve diyaloga açık olmaları ziyaret heyetince memnuniyetle karşılanmıştır.

B. GENEL BİLGİLER

9. 04.11.2016 tarihli ve 29878 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğine göre yatılı olarak hizmet veren özel bakım merkezleri, zihinsel, bedensel, ruhsal engel gruplarından biri, ikisi ya da tamamına hizmet verebilmektedir. Merkezler, 0-12, 13-18 ve 19 yaş ve üzeri kız/kadın ve erkek gruplarına göre planlanmaktadır. Ayrıca bu merkezler gündüzlü bakım hizmetleri de verebilmektedir.
10. Merkez hizmetlerinden faydalanabilmek için 18 yaşını tamamlamamış bakıma ihtiyacı olan engelli birey için ilgili mahkemelerden alınacak koruma altına alınması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı; 18 yaşını tamamlamış olup akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini görememesi veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gerekmesi ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokması nedenleriyle kısıtlanması gerekli olan engelli birey için ilgili mahkemelerden alınacak kısıtlanması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı gerekmektedir.
11. Engellilerin bakım merkezine yerleştirilebilmesi için mülki amirler, sağlık kuruluşları, köy muhtarları, genel kolluk kuvvetleri ve belediye zabıta memurları, çevrelerinde bulunan engellilerin özel bakım merkezine yerleştirilmesi için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmet Bakanlığı il müdürlüklerine veya sosyal hizmet merkezlerine bildirimde bulunabilmektedir. Ayrıca, diğer kamu kurum ve kuruluşları, vatandaşlar, engellilerin kendileri veya akrabaları da bildirimde bulunabilmektedir.
12. Ayrıca, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 08/02/2017 tarihli Engelli Bireylerin Acil Yerleştirilmesi İşlemleri konulu 2017/02 No.lu Genelgesi doğrultusunda engelli bireyin barınmasını sağlayacak ortamın; bakımını sağlayacak aile, akrabası ya da yasal temsilcisinin; bu kimselerin engelli bireye bakabilecek durumda olmaması veya ihmal ve istismara açık durumda olması halinde yerleştirme işlemine ilişkin evrakların tamamlanması beklenilmeksizin acil olarak engel, yaş ve cinsiyet durumuna uygun bir bakım merkezine yerleştirilmesi de mümkündür.
13. Engelli bireyin bakım ücretinin kendisi, ailesi veya üçüncü kişiler tarafından ödenmesi ya da merkez tarafından ücretsiz² ya da indirimli bakılması mümkündür. Engelli birey, yasal temsilcisi veya ailesinin yerleştirilmeyi talep ettiği merkez ile yapılan sözleşmeye istinaden merkeze yerleştirilmektedir. Bu kapsamda merkeze kabul edilecek engelli bireyler için ağır engelli olma şartı aranmamakta; yalnızca engelli sağlık kurulu raporu istenmektedir ancak kişinin merkezin

2 Ücretsiz kontenjandan, ücreti Bakanlık tarafından ödeme kriterlerine uygun olmayan, ekonomik ve sosyal yoksunluk içerisinde bulunan engelliler yararlandırılır.

hizmet verdiği engel ve yaş grubunda olması gerekmektedir. Merkez tarafından indirimli, ücretli ya da ücretsiz kabul edilen kişiyle yapılan sözleşmenin suretinin en geç 5 gün içinde il müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir. Ayrıca özel bakım merkezlerinde ücreti Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından ödenen engelli bireyler de kalabilmektedir. Devlet destekli olarak bu merkezlerde kalabilmek için “Engelli Sağlık Kurulu Raporu” alınması gerekmektedir.

14. Merkeze kabul, engellinin kendisi veya yasal temsilcisinin imzaladığı dilekçenin gerekli evrak ile birlikte Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne gönderilmesi ve Müdürlüğün onay vermesi sonrasında gerçekleşmektedir. Merkezden çıkış işlemleri de engellinin kendisi veya yasal temsilcisinin imzaladığı dilekçenin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne gönderilmesi suretiyle olmaktadır.
15. Ücreti kendisi veya yakını tarafından ödenecek engelliler için “Engelli Bakım Sözleşmesi” hazırlanmaktadır.

1. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

16. 2006 yılı itibari ile Konya Akşehir'de hizmet vermeye başlayan Özel Umut Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi 223 kapasiteli ve ziyaret tarihi itibari ile tam kapasite hizmet vermektedir. Ayrıca 300 kapasiteli yeni bir hizmet binası yapımının olduğu, yapılan bu binanın Türkiye'nin en büyük binası olacağı ifade edilmiş ve yakın zamanda tamamlanacağı belirtilmiştir.
17. Merkezde, ruhsal, zihinsel ve bedensel engel gruplarında kadın ve erkek engelli bireylerin bakım hizmetleri alanlarında eğitimli personelce desteklenmektedir.
18. Merkezde kalan bireylere üç bloğu olan tek bir bina içinde yatak odalarının da bulunduğu 3 katta bakım hizmeti verilmektedir. Bu katlarda ayrıca yemekhane, çamaşırhane, mutfak, sosyal faaliyet alanları, sigara odaları, sağlık servisi ve teknik işlerin takip edildiği odalar bulunmaktadır.
19. Bakım merkezinin kendisine ait geniş bir bahçesi bulunmaktadır. Bahçe farkı faaliyetlerin gerçekleştirilmesi üzerine bölümlere ayrılmıştır. Her engel grubuna ait bahçe içerisinde, gruplar arası çatışmanın azaltılması amacı ile farklı saatlerde kullanım düzenlenmiştir. Bahçe içerisinde terzihane, güzellik merkezi, hayvanlara ayrılmış ve tellerle çevrilmiş bölüm ile hobi işlerinin yapımı için yaz kış kullanılabilir kapalı bir bölüm bulunmaktadır.
20. Merkezin kapasitesi 223 kişi olup, 223 kayıtlı birey bulunmaktadır. Toplam 69 oda bulunan merkezde oda, engel durumu ve cinsiyete göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Her katta ortak kullanımda banyo ve tuvalet bulunmaktadır.

RUHSAL ERKEK	BEDENSEL ERKEK	ZİHİNSEL ERKEK
21,55 m ² -3 adet oda	28,28 m ² -1 adet oda	21,55 m ² -3 adet oda
21,56 m ² -5 adet oda	28,27 m ² -2 adet oda	21,56 m ² -5 adet oda
23,44 m ² -1 adet oda	28,26 m ² -1 adet oda	
	28,29 m ² -1 adet oda	

RUHSAL KADIN	BEDENSEL KADIN	ZİHİNSEL KADIN
21,55 m ² -3 adet oda	28,28 m ² -1 adet oda	21,55 m ² -3 adet oda

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

21,56 m ² -5 adet oda	28,27 m ² -2 adet oda	21,56 m ² -5 adet oda
23,44 m ² -1 adet oda	28,26 m ² -1 adet oda	
	28,29 m ² -1 adet oda	

RUHSAL 1	BEDENSEL 1	ZİHİNSEL 1
23,44 m ² -1 adet oda	23,97 m ² -3 adet oda	18,24 m ² -1 adet oda
21,56 m ² -5 adet oda	28,26 m ² -2 adet oda	18,25 m ² -3 adet oda
24,38 m ² -1 adet oda		21,56 m ² -4 adet oda
18,25 m ² -3 adet oda		24,38 m ² -1 adet oda
18,24 m ² -1 adet oda		

Tablo 1. Merkezde bulunan oda sayısı ve odaların metrekareleri

21. Merkezde görevli personel katlara erişimi güvenlik kartları ile sağlamaktadırlar, bu sayede engelli bireylerin kontrol dışı katlarından ayrılmalarının önüne geçildiği ifade edilmiştir.
22. Merkezde toplam 180 tane güvenlik kamerası bulunduğu ve kayıtların 40 gün boyunca saklanabildiği, bir vaka yaşanması halinde görüntülerin saklandığı ifade edilmiştir. Kamera odasında sürekli bir personel bulunmadığı belirtilmiştir.
23. Merkezde Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliğinde belirtilen bölümlerin tamamı bulunduğu, binanın engelli bireylere yönelik gerekli düzenlemeler ile inşa edildiği görülmektedir.
24. Merkezlerde çalışan personel sayısı ve niteliği merkezin büyüklüğüne, düzenine ve amacına uygun olmalıdır. Personel sayısının ve niteliğinin merkezde kalan engelli bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi gerekmektedir.
25. Merkezde çalışan personel vardiya sistemi ile tam zamanlı hizmet vermektedir.
26. Merkezde görev yapmakta olan personele ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

	KADIN	ERKEK
Sosyal Çalışmacı	4	1
Fizyoterapist	0	2
Diyetisyen	1	0
Okul Öncesi Öğretmeni	0	1
Bakım Personeli	54	33
Büro Personeli	1	0
Şoför	0	1
Teknisyen	0	1
Temizlik Personeli	2	3
Sağlık Personeli	5	3
Mutfak Personeli	1	1
İş Güvenliği Uzmanı	1	0
İş Yeri Hekimi	0	1

Tablo 2: Merkezde fiilen hizmet veren personel sayısı

27. Merkezdeki personel sayısı, Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği çerçevesinde bakılan engelli birey sayısı üzerinden hesaplanarak merkez mevcuduna göre personel sayılarının değişebildiği ifade edilmiştir. Ancak Merkez idaresi, hastaneye gitme vb. durumlarda refakatçi gerektiğinden kurumda personel sıkıntısı yaşamamak adına fazla sayıda personel çalıştırdıklarını ifade etmişlerdir.
28. Merkezde çalışan meslek elemanları katlarda kat sorumlusu olarak görevlendirilmişlerdir.
29. Merkezde görevli bakıcı personelin tamamının hasta ve yaşlı bakım eğitimi sertifikalarının bulunduğu ifade edilmiştir.
30. Merkezde personele düzenli olarak ve planlı bir şekilde çeşitli eğitimler verildiği ifade edilmiştir. Merkez çalışanlarının belirli sürelerde planlanmış veya plan dışı hizmet içi eğitim aldıkları ifade edilmiştir. TSE Eğitimi, iş sağlığı ve güvenliği, engellilerle iletişim, engellilerin sosyalleşmesi, engellilerimizi ve engel gruplarımızı tanıyalım, yatan engellilere nasıl pozisyon verilir, engellilerde beslenme alışkanlığı, hijyen ve sanitasyon, temizlik ve hijyen, engellilerde bakım ve sağlık, engellilerde sosyal çalışma gibi eğitimler verildiği öğrenilmiştir.
31. Merkezde yangın alarm sistemi olduğu ve aktif olarak çalıştığı, jeneratör bulunduğu öğrenilmiştir.
32. Merkeze ait bir ambulans olduğu, araç ve şoför olduğu, araçların şoförün merkezde kalan bireylerin eğitim, sağlık ve sosyal faaliyet katılımları için transferlerini sağladığı belirtilmiştir.
33. Merkezde çalışan personelden haklarında olay tutanağı düzenlenen, disiplin cezası verilen veya adli ceza verilen personel bulunmadığı belirtilmiştir.
34. Merkezin ziyaret edilmesi sırasında koruma ve bakım altında bulunan engelli bireylerle gerçekleştirilen görüşmelerde genel itibarı ile personel ve idareden memnuniyet duyulduğu gözlemlenmiştir.

2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

35. Merkezde ziyaret tarihinde ruhsal, bedensel ve zihinsel olmak üzere toplam 223 bireye bakım hizmeti vermektedir.
36. Merkeze engelli bireylerin kabulleri; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından sunulan teklifle ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün "Engelli Bireylerin Acil Yerleştirilmesi İşlemleri" konulu 2017/02 sayılı genelgesi gereği Acil Valilik Oluru ile engelli alımlarının yapıldığı belirtilmiştir. Engelli bireyin merkezden ayrılması ise; akli melekeleri yerinde engelli bireyin kendi talebi doğrultusunda, kendi kararlarını veremeyecek durumda olan engelli bireylerin ise yakınlarının veya vasisinin talebi ile merkezden ayrılabilirdikleri, ayrıca nakil ve vefat nedeni ile merkezle ilişkilerinin kesildiği ifade edilmiştir.
37. Merkeze kabulü yapılacak engelli bireyin en az %50 Ağır engelli sağlık raporunun olması gerekmektedir.
38. Merkeze kabulü yapılacak engelli bireyin dışarıdan getirdiği kişisel eşyaların, günlük yaşamında kullanabileceği eşyalar haricinde hazırlanan tutanakla emanet eşya olarak alındığı, merkezden ayrılmaları halinde vasisine veya yakınlarına verildiği ifade edilmiştir.

39. Merkezde kalmaya başlayan sakinler için bireysel olarak günlük yaşam çizelgelerinin hazırlandığı, bu çizelge doğrultusunda uyulması gereken kuralların kısıtlama olmaksızın toplu yaşama uyum sürecinin desteklendiği ifade edilmiştir.
40. Engel tür ve derecesinin yüksekliği ve merkezin kuruluş amacının engelli bakımı olması nedeni ile merkezde engelli bakım hizmetlerine oldukça önem verilirken çeşitli gruplarda engelliliği bulunan bireylere yönelik rehabilitasyon çalışmalarının, mevzuatta da zorunlu olmaması nedeni ile çok sık gerçekleştirilmediği ifade edilmiştir.
41. Merkezde ruhsal engelli olarak kalmaya başlayan ve kendi talebi veya vasisi aracılığı ile merkezde zorla kaldığını ifade ederek dava açan bir birey bulunmadığı ifade edilmiştir.
42. Merkezde kalan ruhsal engellilerden bir grubun kurum dışına çıkabildikleri ifade edilmiştir. 7 senedir açık kapı sistemi uyguladıklarını, hiç kaçan bir birey olmadığını, ruhsal engelli bireylerde kısıtlanmama hissiyatı yarattığından tedavi edici olduğu ifade edilmiştir.
43. Merkezde ortalama kalma süresinin vefat, nakil, kurumdan ayrılma gibi nedenlerle belirsiz olduğu, 1 Suriye uyruklu, 1 Afgan uyruklu olmak üzere 2 tane engelli birey bulunduğu belirtilmiştir.
44. Merkezde vasisi olan yetişkin sayısının 127 olduğu bildirilmiştir. Vasilik ile ilgili olumsuz bir durum yaşamadıklarını, vasi bulunmazsa Merkez çalışanlarından birinin vasi olduğu belirtilmiştir.
45. Merkezde kalan engelli bireylerin psikososyal servis tarafından bir ay takip ve gözlemi yapıldıktan sonra kaldıkları odalarda yatak başlarında kullanılması için engelli bireyi tanıtan, hassasiyetlerini belirten kısa bir tanıtıcı bilgi notunun yer aldığı görülmüştür. Bu uygulama ile rotasyon yapılması veya yeni bir personel göreve başladığında engelli bireye yaklaşım konusunda ön bilgiye sahip olması açısından önemli bir etmendir.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

46. Merkezde zihinsel, bedensel ve ruhsal engelli bireylerin kaldıkları bölümler birbirinden fiziksel olarak ayrılmış durumdadır. Sadece zihinsel engel grubunda kadın bireylere bakım hizmeti verilmektedir. Kadın ve erkek bireyler aynı katta farklı bloklarda kalmaktadırlar.
47. Merkezin genelinin ve odaların aydınlatması yeterli seviyede olduğu ve güneş ışığını iyi aldığı, temiz olduğu, pencerelerde güvenlik amaçlı korkulukların olduğu, odalarda her bireye göre bir dolap ve bir etajer ve bir yatak olduğu, bedensel engelli bireylerin dolaplarının rahat ulaşabilmeleri adına boylarının erişebileceği uzunlukta olduğu gözlemlenmiştir.
48. Merkezde engellilerin istedikleri vakit sıcak suya erişimlerinin olduğu belirtilmiştir.
49. Merkezde ısınmanın yerden ısıtma sistemi ile sağlandığı belirtilmiştir. Merkezde ısınma sisteminin kış soğuklarında çorap ve terlik kullanmayan engelli bireylerin soğuktan etkilenmelerinin önüne geçilmesi ve açıkta duran peteklerin bir şekilde fiziksel hasara neden olmaması gibi amaçlarla yerden ısıtım olarak kurulduğu ifade edilmiştir.

50. Merkezde kalan bireylerin oda yerleşimlerinde cinsiyet engel durumları, aile ve özel durumlarının etkili olduğu, aynı odada kalan bireyler arası uyumsuzluk yaşanması halinde bireylerin genel durumları gözetilerek geçici ve kısa süreli kat-oda değişikliğinin yapılabildiği ifade edilmiştir.
51. Merkezde ortak alanlarında TV olduğu ayrıca ortak alanlarda ayrı bir bölüm olarak sigara alanları olduğu ifade edilmiştir.
52. Merkezin genel olarak temiz olduğu gözlemlenmiştir. İdare, temizliğin personel tarafından her gün yapıldığını, çarşafların rutin olarak haftada bir kez ve ihtiyaç halinde değiştirildiğini ifade etmiş, sakinler herhangi bir şikâyette bulunmamıştır.
53. Merkez bahçesinde terzihane olduğu, terzihanede kurum çamaşırlarının çarşaf, yastık kılıfları vb. ürünlerin dikildiği ifade edilmiştir. Çarşaf, nevresim takımı gibi ürünlerin çok sık yıkandığı, bu sebeple kaliteli kumaş kullandıklarını ve uzun süre kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca engelli bireylerin tadilat işlerinin de terzihanede yapıldığı ifade edilmiştir.
54. Genel olarak sakinlerin kişisel bakımlarının yapıldığı, kıyafetlerinin temiz ve kendilerinin hijyen bakımından iyi halde olduğu gözlemlenmiştir.
55. Haftada iki defa banyo yaptırılan merkez sakinleri, istemeleri halinde banyo yapabildiklerini, kişisel bakımlarının da düzenli gerçekleştirildiğini ifade etmişlerdir.
56. Sağlık personeli tarafından belirli aralıklarla ayak ve yara bakım kontrollerinin yapıldığı belirtilmiştir. Merkezde 7/24 sağlık personeli bulunmaktadır. Sağlık personeli nöbet sistemi ile çalışmaktadır. Engellilerin ayda bir kez kilo takibi yapıldığı bildirilmiştir. Yatan hastaların takibinin mezro ile yapıldığı belirtilmiştir.
57. Merkez yönetimi sağlık ile ilgili otomasyon sistemi oluşturduklarını, sistemin çok verimli bir çalışma imkânı sunacağını ve diğer rehabilitasyon merkezlerinin de kullanımı için ortak bir çalışma yapılacağı belirtilmiştir.
58. Merkezde berber ve kuaför olarak görev yapan bir personel bulunduğu, ihtiyaç halinde engelli bireylere hizmet verdiği belirtilmiştir. Bu hizmetlerin merkez bahçesinde yer alan güzellik merkezinde yapılmakta olduğu görülmüştür.
59. Çamaşırların merkez çamaşırhanesinde yıkandığı, çamaşırhanede sürekli bir personel bulunduğu, çok sık çamaşır yıkandığı, sanayi tipi makineler kullanıldığı görülmüştür. Çamaşırhanede ayrıca kurutma makinesi da bulunmaktadır. Merkez yerden ısıtmalı olduğundan çamaşırların çok hızlı kuruduğu ifade edilmiştir. Çamaşırhanede ayrıca fazla kıyafetlerinde bulunduğu bir bölüm olduğu, eksik veya ihtiyaç duyulduğu takdirde buradan temin edildiği belirtilmiştir. Çamaşırhane merkez binasının en üst katında yer almaktadır ve havalandırma sorunu bulunmamaktadır.
60. Kendileri ile görüşme yapılan sakinler çamaşırlarının karışmadığını ve çok sık yıkandığını ifade etmişlerdir.

2. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELENİN ÖNLENMESİ, DİSİPLİN VE ŞİKÂYET MEKANİZMALARI

61. EHS'nin 15'inci maddesine göre Taraf Devletler engellilerin işkence veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezaya karşı diğer bireylerle eşit koşullar altında korunmasını sağlamak için etkin bir şekilde gerekli bütün tedbirleri almakla yükümlüdür.

62. Merkezde yapılan incelemeler sırasında sakinlerin genel olarak hallerinden memnun olduğu gözlemlenmiştir. Kalanlarla yapılan görüşmelerde personel noktasında sıkıntı yaşanmadığı, şiddet uygulayan kimsenin olmadığı ve sunulan hizmetlerden memnun oldukları dile getirilmiştir.
63. Merkez tarafından kötü muamele kapsamında bugüne kadar adli mercilere yansıyan bir olayın bulunmadığı ifade edilmiştir.
64. Merkezde kalan sakinlerin kendi aralarında çıkan tartışmalar için gerekli önlemlerin bakım elemanlarınca alındığı, kat sorumlusuna bilgi verildiği ifade edilmiştir.
65. Kurulda bakım hizmeti alan engellilerin ölüm nedenleri "doğal ölüm" dür. Kronik hastalıklarda sonbahar ve ilkbahar aylarında ölüm oranlarının arttığı belirtilmiştir. Genel olarak ölümlerin 65 yaş üzeri bireylerde gerçekleştiği ifade edilmiştir.
66. Bu zamana kadarki ölümlerde otopsi talep edilmediği ve otopsi yapılmadığı ifade edilmiştir.
67. CPT'ye göre etkili şikâyet prosedürleri kötü muameleye karşı temel bir güvencedir. Bu kapsamda, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin hem alıkonulma merkezi idaresine hem de bağımsız organlara başvuru yapabilmesi önem taşımaktadır. DSÖ, özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyetlerinin incelenmesiyle alıkonulma merkezlerindeki yaygın olan problemlerin veya hak ihlallerinin tespit edilebileceğini ve istismar kalıplarının ortaya çıkartılabileceğini ifade etmektedir. Bu kapsamda özgürlüğünden mahrum bırakılanlardan alınan şikâyet sayısı da ayrıca önem taşımakta olup çok az sayıda şikâyet bulunması kurumda işler bir şikâyet mekanizmasının bulunmadığının veya özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet mekanizmalarına ulaşamadığının bir göstergesi olabilmektedir.³
68. Merkez içerisinde, hizmet alan engelli birey, aileleri ve merkez çalışanlarının istek ve şikâyetlerini yazılı iletebildiklerini, yazılı herhangi bir başvuru olmadığı, sözlü şikâyetlerin de alındığı ve gerekli işlemlerin yapıldığı, şikâyeti yapan kişiye şikâyeti hakkında bilgi verildiği, çözümlenmeye çalışıldığı ve tekrarlanmasının engellenmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.

3. SAĞLIK HİZMETLERİ, BAKIM VE BESLENME

69. EHS'ye göre herkes, sağlık ihtiyacına uygun, engelliliğe dayalı ayrımcılığa uğramaksızın ulaşılabilir en yüksek sağlık standardından yararlanma hakkına sahiptir.
70. Merkezde, sağlık ve sosyal servis sakinlerin tedavi ve bakım hizmetlerini yürütmekte ve onlara psikososyal destek sağlamaktadır. Yapılan görüşmelerde sakinlerin genel olarak bu hizmetlerden memnun olduğu gözlemlenmiştir.
71. Merkeze kabulü yapılan sakinlerin mutlaka dâhiliye muayenelerinin yapıldığı, istemeleri halinde ek kontrollerinde yapıldığı, kullanılan bütün ilaçların reçeteli olduğu ifade edilmiştir.
72. Merkezin sağlık odasında, sakinler adına özel oluşturulan dolaplarda ilaçların muhafaza edildiği gözlemlenmiştir.
73. Merkezde bedensel engelli sakinler için merkezde görevli iki fizik tedavi uzmanı bulunmaktadır. Fizyoterapistin bedensel engelli bireylerle yerinde çalışmalar yaptığı, bireylerin ihtiyaçlarına göre

3 DSÖ, WHO Quality Rights Tool Kit Assessing and Improving Quality and Human Rights in Mental Health and Social Care Facilities, 2012, s.31.

tedavisini gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Kendileri ile görüşme yapılan sakinler fizik tedavi ile ilgili hizmetlerden memnun olduklarını iletmışlerdir.

74. Acil durumlar için tüm odalarda yatak başlarında çağrı butonları bulunmaktadır. Butonlardan bazılarının çalışır durumda olduğu gözlemlenmiştir.
75. Merkezde herhangi bir nedenle ilaç kullanan hastaların ilaçlarının merkez çalışanları tarafından kontrollü olarak verildiği, ilaçların ilaç odasında kişiye özel kutularda, sağlık personeline hazırlandığı ifade edilmiştir.
76. Bazı hastaların devamlı kullanması gereken ilaçların her ay doktor tarafından takibinin yaptırıldığı ifade edilmiştir.

4. KONTROL YÖNTEMLERİ

77. Ruhsal engeli olan bireylerin ve çalışanların zarar görmesini önlemek amacıyla kullanılan yöntemler "Kontrol Yöntemleri" olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemlerden en önemlileri tecrit ve tespit (mekanik ve kimyasal kısıtlama) olarak belirlenmiştir. Tecrit ve tespit; hapsedilme, hareketsiz bırakma ve izolasyonu içeren ve bireysel özgürlükler üzerindeki en büyük kısıtlamalardan sayılmaktadır.
78. Merkezde tespit odası bulunmaktadır. Merkez bahçesinde yer alan odanın hiç kullanılmadığı belirtilmiştir. Tespit odasında ayrıca kamera sistemi olduğu gözlemlenmiştir. Merkezde müdahaleye ihtiyaç duyulan durumlarda sakinin doktorlarının verdiği reçetelerle müdahale edilebildiği ifade edilmiştir.
79. Merkezde 3 ana, 2 ara öğün yemek verilmektedir. Yemekler, Merkezin kendi mutfağında hijyenik koşullarda hazırlanmaktadır. Üç günlük numunelerin tutulduğu, Diyetisyen tarafından yemek listelerini incelediği dile getirilmiştir.
80. Yemek listelerinin aylık oluşturulduğu, söz konusu listenin İl Müdürlüğüne gönderildiği ve onay alındıktan sonra uygulamaya konulduğu ifade edilmiştir.
81. Bedensel engelli sakinler odalarında, ruhsal engelli sakinler yemekhanede yemeklerini yemektedir. Ruhsal engelli bölümünde kalan ve kendi başına yemek yemekte zorlananlara yardımcı olduğu ifade edilmiştir.
82. Sakinlerle yapılan görüşmelerde yemeklerin güzel ve doyurucu olduğu ifade edilmiştir.

5. SOSYAL FAALİYETLER, GÜNLÜK YAŞAM VE DIŞ DÜNYAYLA İLETİŞİM

83. Merkezde kalan engelli bireylerin merkez dışında gündüz bakım kurumlarına rehabilitasyon eğitimlerini almak üzere gidebildiklerini, ayrıca genellikle spor yapma eğilimi olan ruhsal engelli bireylerin spor faaliyetlerini yapmaları için yönlendirildikleri ifade edilmiştir.
84. Kendileri ile görüşme yapılan engelli bireyler genellikle katlarında bulunan içinde TV bulunan çok amaçlı odada vakit geçirdiklerini, bu odada açılan müzik ile eğlenip oyun oynadıklarını ifade etmişlerdir.
85. Merkez idaresi, sakinlere yönelik sanatsal, kültürel ve sosyal etkinlikler düzenlediklerini, etkinlik planının sakinlerin sağlık durumları, mevsim koşulları ve diğer ihtimaller ile şekillendirildiği, gezi

eğlence ve spor aktivitelerinin yapıldığı, tamamen yatağa bağımlı bireylerin de büyük etkinliklere katılmaları için indirildikleri, istedikleri zaman da geri çıkarıldıkları ifade edilmiştir.

86. Merkez binasında bir sinema salonu olarak kullanılan bir odanın bulunduğu ve zaman zaman film gösteriminin olduğu ifade edilmiştir.
87. Merkezde boyama etkinliği, el işi ve oyun etkinliklerinin yapıldığı bahçede bir bölüm olduğu, ancak kullanımının rutin bir programa dahil olmadığı gözlemlenmiştir.
88. Merkezde kalanların aile yanına izinli gidebilmek için kurumda bir yıl geçirmelerinin gerektiği, yakınları tarafından izinli alınabilecek durumda olanların ayda bir defa izinli gidebildikleri, haklarında tedbir kararı olmayan tüm sakinlerin aileleri tarafından ziyaret edilebildikleri ifade edilmiştir. Aile yanına izinli verilme ilgili yönetmelik gereğince yılda toplam 30 gün olduğu belirtilmiştir.
89. Merkezde bedensel engelli sakinlerin cep telefonu kullanmalarına izin verilmektedir. Diğer engelli bireylerin cep telefonu kullanımlarına izin verilmemekte ve aile görüşmeleri, uyum sürecinin aşılması ile vasisinin bilgisi dâhilinde, bir personel eşliğinde yapılmaktadır.

D. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

90. Merkez idaresi ile yapılan ziyaret sonrasında tespit edilen hususlar görüşülmüş ve paylaşılan hususların düzenlenmesi ile ilgili gerekenin yapılacağı dönütü alınmıştır. Merkez idaresinin yapıcı ve çözümleyici tutumu heyetimizce olumlu karşılanmıştır.

1. MERKEZE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

91. Özgürlüğünden mahrum bırakılan veya koruma altına alınan bireylerin tedavileri ve ihtiyaçları doğrultusunda kurum içerisinde ve dışında birtakım faaliyetler ile iş ve uğraşı meslek terapilerinin uygulanması oldukça önem taşımaktadır.⁴ Merkezde kalan engelli bireyler için sunulan faaliyet imkânının sayısının artırılması gerektiği,
92. Merkezde odalarda bulunan acil durumlarda kullanılan çağrı butonlarının tamamının çalışır durumda olmasının öneminden dolayı çalışmayan butonların tamir ettirilmesi,
93. Merkezde planlı bir şekilde ve düzenli olarak eğitim verildiği belirtilmiştir. Bu eğitimlere ek olarak, insan hakları bilincinin artırılması, mevzuatının kavranması ve uygulama alanında farkındalık kazandırması açısından insan hakları eğitimi verilebileceği,

2. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

94. Merkez idaresinin uygulamış olduğu, merkezde hizmet alan engelli bireyleri tanıtıcı bilgi notlarının çerçevelenerek yatak başlarına asıldığı, bu durumun özel ilgi ve hassasiyet gerektiren engelli bireylere yaklaşım konusunda yapıcı bir tutum sergileme açısından olumlu bir çalışma olduğu değerlendirilmiştir. Bu sebeple bu tarz bir uygulamanın tüm rehabilitasyon merkezlerinde uygulanıp yaygınlaştırılabileceği,

4 DSÖ, WHO QualityRights Tool Kit Assessing and improving quality and human rights in mental health and social care facilities, Standard 1.7.

95. Merkezde 7 senedir ruhsal engelli bireyler için açık kapı sisteminin uygulandığı ifade edilmiştir. Bahsedilen sistemin ruhsal engelli bireyler üzerindeki faydaları ve tedavi edici olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple ruhsal engelli bireylerin kaldığı merkezlerde açık kapı sisteminin yaygınlaştırılması tavsiye edilmektedir.

KARŞI OY GEREKÇESİ

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun en önemli görevlerinden biri de kanundaki ifadesi ile İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine (OPCAT) Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmaktır.

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK** ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında ziyaret edilecek alıkonma yerleri kanunda sayılmamıştır. Kanun gerekçesinde özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerler diye örnekleme yapılmıştır.

Özgürlüklerinden adli veya idari bir kararla mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları; ceza ve tutukevleri, nezarethaneler, karakollar, kamplar, geri gönderme merkezleri, iltica başvurusunda bulunmuş kişilerin veya diğer yabancı gruplarının bulunduğu nezaret merkezleri, bakım merkezleri, psikiyatri kurumları gibi yerlerin görev alanı kapsamı içerisinde kaldığı değerlendirilebilir.

Diğer taraftan OPCAT kapsamında yapılan ziyaret ve raporlamalarda “insan hakları” temelli bakış açısı ile çalışmalar yapılmalıdır. Bu sebeple yapılan inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilmesi gerekir ki zaten Kanunun amir hükmüdür. Hazırlanan raporlarda bu eksiklik ziyadesiyle hissedilmektedir.

Bu sebeplerle ziyaret edilen yerin kurumun görev alanı içinde kalmadığı gibi raporun da Ulusal Önleme Mekanizması kapsamına uygun olmadığı kanaatindeyiz.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

2020 YILINDA ÇOCUK EVLERİNE GERÇEKLEŞTİRİLEN ZİYARET

1- MEVLANA ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ ZİYARETİ RAPORU

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

MEVLANA ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ ZİYARETİ RAPORU

2020 / 14

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
ÇOKİM	Çocuk İlk Kabul Birimi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *"bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."* 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi"* ifade etmektedir.
3. Çocuk evleri kişilerin koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını: 27 Mayıs 1983 tarih ve 18059 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununda bulmaktadır. Kanunun 3'üncü maddesinin f bendinin 1'nci fıkrasında Çocuk Yuvaları "0 - 12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psikososyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını" ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan yabancıların tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. Bu bağlamda, Mevlana Çocuk Evleri Sitesi, OPCAT bağlamında Kurumun habersiz bir ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.
5. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ziyaret heyetinde, ... yer almıştır.
6. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanunun 9/1-j maddesine ve 6701 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 96/3 maddesine binaen alınan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin hangi sıklıkla gerçekleştirileceğine ilişkin 2019/11 numaralı kararı ve 19/09/2019 tarih ve 762 sayılı Başkanlık oluru ile 10 Ekim 2019 tarihinde gerçekleştirilen Mevlana Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü¹ izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

1 Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

7. Ziyaret, Merkez Müdürü ile yapılan kısa bir ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede; heyetimiz tarafından ziyaretin amacı ve kapsamı ile TİHEK'in ulusal önleme mekanizması rolüne ilişkin detaylı bilgiler verilmiş; Merkez yöneticilerinden Merkez hakkında genel bilgiler alınmıştır. Bu çerçevede merkez müdürü ve meslek elemanları ile görüşülmüştür. İdare ile yapılan görüşmenin ardından ziyaret heyeti Merkezin farklı bölümlerini gezmiş, çocuklar ve personelle görüşmeler yapmıştır. Çocuklarla yapılan görüşmelerde yaşadıkları ortam, aldıkları hizmet, günlük yaşam programları, eğitim durumları tespit edilmeye çalışılmış, onların yaşam alanlarının fiziksel koşulları değerlendirilmiştir.

B. GENEL BİLGİLER

1. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

8. Çevre alanı 10000 metrekare olan Merkez bloğu, 2574 metrekarelik bir alan üzerine kurulmuştur. Merkez, 1 Ocak 2013 tarihinde itibarıyla faaliyete geçmiştir.
9. Merkezde; çocuk yuvası, kız yetiştirme yurdu ve çocuk ilk kabul birimi (ÇOKİM) olarak hizmet verilmektedir.
10. Merkez 80 adet yatak kapasitesine sahiptir.
11. Merkez 1' idari bina olmak üzere toplam 8 evden oluşmaktadır. Yaşam alanı olarak kullanılan evlerden 3 tanesi tek katlı 4 tanesi ise dubleks olarak tasarlanmıştır.
12. Merkez kampüsü içerisinde bulunan evlerden biri ÇOKİM olarak ayrılmıştır. Kabul sürecine alınan çocuk hakkında bu birim tarafından kişiye uygun sosyal hizmet modeli belirlenmekte, hakkında bakım tedbiri uygulanmasına karar verilen çocuk ise Merkeze tertip edilmektedir.
13. Merkezde; sosyal servis, sağlık servisi ve açık oyun sahası bulunmaktadır. Merkezde sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi amacıyla kampüs içerisinde bulunan bir kamelya çevresi cam ile kapatılarak kapalı etkinlik alanına dönüştürülmüştür. Merkez kampüsünde ayrıca hobi bahçeleri ve kümes hayvanlarının beslendiği bir bölüm olduğu görülmüştür.
14. Merkezin üç adet aracı bulunmaktadır.

1.1. Merkez Personeli

15. Merkezde fiilen görev yapan personele ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

	Unvan	Sayı
1	Müdür	1
2	Müdür Yardımcısı	1
3	Sosyal Çalışmacı	1
4	Psikolog	1
5	Çocuk Gelişimcisi	1
6	Öğretmen	5
7	Din Görevlisi	1
8	Yurt Yönetim Memuru	2
9	Çocuk Eğiticisi	3
10	VHKİ	1

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

11	Şoför	1
12	Hizmetli	1
13	Bakım Elemanı	42
14	Temizlik Personeli	14
15	Güvenlik Görevlisi	7
16	Kaloriferci	1
17	Teknisyen Yrd.	1
18	Bahçıvan	1
TOPLAM		85

Tablo 1: Merkezde fiilen hizmet veren personel sayısı

16. Evlerde çalışan bakım personeli “bakıcı anne” olarak nitelendirilmektedir. Bu anneler gün içerisinde vardiyalı mesai esasına göre çalışmaktadır. Evlerdeki bakım personeli sayısı evde barındırılan çocukların yaş aralığına göre değişebilmektedir Bakım personelinin yanında, evlerde temizlik personeli ve her bir eve özel grup sorumluları görev yapmaktadır Temizlik personeli, temizlik işleri haricinde bakım personeline de yardımcı olmaktadır
17. Merkezde görevli personel için yıllık eğitim planları hazırlanmaktadır Bu kapsamda; iletişim teknikleri, müdahale yöntemleri, ilk yardım, genel hijyen kuralları ve yangın söndürme ve tahliye tatbikat eğitimleri düzenlenmektedir. Gerek eğitim planları çerçevesinde gerekse de bireysel olarak personelin takibi yapılmaktadır.

2. KORUMA ALTINA ALINAN ÇOCUKLAR

18. Ziyaret tarihi itibarıyla merkezde kayıtlı ve fiilen kalmakta olan 75 kız ve 32 erkek çocuğu olmak üzere toplam 107 çocuk kalmaktadır.
19. Erkek grubu çocukların yaş aralığı 0-12; kız grubu çocuklarının yaş aralığı 0-18’dir. Ayrıca, reşit olmasına karşın örgün eğitimlerine devam eden kız çocukları kendi istekleri doğrultusunda Merkezde kalmaya devam edebilmektedir.
20. Çocukların evlere dağılımı cinsiyet ve yaş kriterleri baz alınarak yapılmaktadır. Bununla birlikte, 8 çocuk kardeşleriyle birlikte yaşamaktadır.
21. 15 zihinsel, 2 ruhsal ve 1 bedensel engelli olmak üzere Merkezde 18 çocuğun engelli raporu bulunmaktadır.
22. Annelerinin kadın konuk evinden hastaneye yatışı yapılmış olması nedeniyle Merkezde 3 adet misafir çocuk bulunmaktadır.
23. 4’ü erkek 2’si kız çocuğu olmak üzere toplam 6 Suriye uyruklu çocuk ve 1 refakatsiz çocuk barındırılmaktadır.
24. 5 çocuk kreşe ve 51 çocuk okula devam etmektedir. Lise giriş sınavına hazırlanan 8 çocuk, üniversite giriş sınavına hazırlanan 3 çocuk bulunmaktadır.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

1. MERKEZE İLK KABUL VE YERLEŞTİRME

25. Merkezde '8. ev' olarak nitelendirilen ev çocuk ilk kabul birimi olarak hizmet vermekte olup 12-18 yaş aralığındaki kız çocuklar burada barındırılmaktadır. Yaş gruplarını dengelemek açısından; 7-12 yaş grubundaki erkek ve kız çocukları ise yaş ve cinsiyet gruplarına uygun diğer evlerde barındırılmaktadır.
26. Merkez idaresi ve personel tarafından ÇOKİM ile sevgi evlerinin aynı kampüste bulunmasının çeşitlik zorlukları da beraberinde getirdiği ifade edilmiştir. İlk kabul kapsamında gelen çocuk sirkülasyonunun zaman zaman sık olabildiği ve farklı profillerdeki çocukların bir arada barındırılmasında zorluklar yaşanabildiği ifade edilmiştir.
27. Koruma altına alınan çocuklar, ÇOKİM'de en fazla 1 ay barındırılmakta olup ardından Merkez tarafından durumlarına ilişkin değerlendirme yapılmaktadır. Merkeze ilk gelen çocuğun durumunu takip edebilmek adına tedbir amaçlı ÇOKİM'de kaldığı sürede geçici olarak okula devam etmesine izin verilmemektedir.
28. Çocukların Merkeze kabulü sonrasında rotasyon eğitimi verilmektedir.

2. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELENİN ÖNLENMESİ, DİSİPLİN VE ŞİKÂYET MEKANİZMALARI

29. Ziyaret heyeti tarafından koruma altına alınan çocuklarla birebir gerçekleştirilen görüşmelerde çocukların genel olarak Merkez personelinden memnun olduğu görülmüştür. Heyetimize iletilen herhangi bir işkence ve kötü muamele iddiası olmamış veya heyetimizce buna ilişkin bir bulguyla karşılaşmamıştır.
30. Merkezde kötü muamelede bulunduğu iddiasıyla hakkında adli veya idari soruşturma başlatılan bir personel bulunmamaktadır.
31. Ev içi idare her ev için ayrı ayrı görevlendirilen grup sorumlularına aittir. Grup sorumluları öğretmen veya çocuk eğitimcilerinden oluşmaktadır. Barındırılan çocuklarla ilgili olumlu veya olumsuz bir tutanak varsa bu durum öncelikli olarak grup sorumluları tarafından değerlendirilmektedir. Grup sorumluları; çocukla işbirliği halinde durumun nedenlerini ve sonuçlarını tespit etmeye çalışarak öncelikli önlemleri almakla yükümlüdür. Durumun ağırlığına göre olumsuz hususlar; Müdür yardımcısı başkanlığında grup sorumlusu, çocuk eğitimcisi ve sosyal çalışmacıdan müteşekkil Ödül-Ceza Komisyonu tarafından görüşülmektedir. Ödül-Ceza Komisyonu toplantılarına en son başvurulduğu, öncelikli olarak grup sorumlularınca problemlerin çözülmeye çalışıldığı ifade edilmiş; ödüllendirme odaklı bir yaklaşım sergilenmeye çalışıldığı belirtilmiştir. Cezalar kapsamında durumun ağırlığına göre harçlık kesintisi, çarşı izni iptali; ödül kapsamında okul hayatında başarı gösteren çocukların her sene tatile gönderilmesi, eşyalarına özenli bakan çocuklara yeni eşya temin edilmesi, çocuğun çeşitli sosyal etkinliklere katılımına izin verilmesi, okul içi kampa katılmalarına müsaade edilmesi gibi uygulamalar gerçekleştirilmektedir.
32. Her evin günlük yaşam planı bulunmakta olup evlerde yapılan iş bölümüne çocukları katılımı da sağlanarak sorumluluk bilinçlerinin artırılması amaçlanmaktadır.

33. Merkezde barındırılan çocukların sigara ve cep telefonu bulundurmalarını izin verilmemektedir.
34. Çocukların harçlıkları grup sorumluları tarafından dağıtılmaktadır.
35. Koruma altındaki çocukların dilek ve şikâyetlerini yazılı veya sözlü olarak her daim başta grup sorumluları olmak üzere diğer Merkez personeline iletebildikleri ifade edilmiştir. Talepler genellikle çocuğun özel hayatına ilişkin hususları barındırmaktadır. Merkez idari binasına dilek ve şikâyetleri toplamak üzere bir dilek-şikâyet kutusu konulduğu gözlemlenmiştir.

3. FİZİKSEL KOŞULLAR

36. Merkez evlerinin genel fiziki durumunun iyi olduğu gözlemlenmiştir.
37. Tek katlı olarak tasarlanan evler güvenlik amaçlı 0-3, 3-6 ve 7-12 (erkek) yaş grubu çocuklarına ayrılmıştır. Evlerin tümünde bir ev ortamında bulunması gereken tüm eşyalar yer almaktadır.
38. ÇOKİM'in Merkez kampüsünde yer alması nedeniyle barındırılan çocuk sayısında artışlar olabildiğinden zaman zaman evlerde kalabalıklaşma yaşamakta olduğu dile getirilmiştir. Buna bağlı olarak çocuklar için bazı evlerde yer yatağı kullanılmaktadır. Evlerde çocuklar için çalışma masaları ve eşya dolapları bulunmaktadır.
39. Çalışma odalarında çocukların ödevlerini yapabilmeleri için internet bağlantılı ve korumalı bilgisayarlar mevcuttur. Belli bir plan dâhilinde çocuklar bilgisayarlardan faydalanabilmektedir.
40. Evlerin temiz, düzenli ve ferah olduğu görülmüştür. Genel temizlik ev anneleri ile temizlik elemanlarına aittir. Bununla birlikte, çocuklara da sorumluluk verildiği belirtilerek basit işler için çocuklar arasında iş bölümü yapıldığı ifade edilmiştir. Merkez tarafından yeterli temizlik malzemesi temin edilmektedir.
41. Isınma doğal gaz sistemiyle çalışan kalorifer petekleri ile sağlanmaktadır.
42. Merkezde 7/24 saat sıcak suya erişim mümkündür.
43. Merkez kampüsü içerisinde hobi bahçeleri, kümes hayvanları için barınak ve açık oyun sahası bulunmaktadır. Merkez idaresi tarafından kampüs yetersizliği çocukların spor yapmaları için kapalı bir spor alanının olmadığı dile getirilerek spor merkezlerinin de Merkeze uzak konumda yer aldığı belirtilmiştir. Hobi bahçesinden sorumlu bir bahçıvan bulunmaktadır. Yıl içerisinde bahçe belirli aralıklarla ilaçlanmaktadır.
44. Küçük yaş gruplarının barındırıldığı evlerde her gün çamaşır yıkandığı, daha büyük yaş gruplarında nevresimlerin iki haftada bir çocukların kişisel eşyalarının ise yapılan plan çerçevesinde yıkandığı ifade edilmiştir.

4. SAĞLIK VE BESLENME HİZMETLERİ

45. Merkezin sağlık servisi bulunmaktadır.
46. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde daha önce görevli olan hemşirenin tayini çıktığı, hâlihazırda kadrosu bakım elemanı pozisyonunda olan Acil Tıp Teknisyenliği mezunu bir personel sağlık servisi hizmetlerini yürütmektedir. Söz konusu personel, sağlık servisinde görevli olduğu süre boyunca münhasıran bu iş ve işlemlerle görevlendirilmiş olup bakım elemanlığının gerektirdiği hizmetleri yürütmemektedir.

2020 YILI ZİYARETLERİ RAPORU

47. Hastane randevuları sağlık servisi tarafından ayarlanarak Merkez araçlarıyla bakım elemanı veya grup sorumluları eşliğinde çocuklar hastaneye götürülmektedir.
48. Koruma altındaki çocukların acil tıbbi müdahale gerektiren sağlık sorunu yaşamaları halinde ivedilikle 112 Acil Çağrı Merkezine haber verildiği belirtilmiştir.
49. Barındırılan çocukların kullanmaları gereken ilaçlar sağlık servisinde kutular halinde hazırlanarak evlere dağıtılmak üzere sabah ve akşam saatlerinde meslek elemanlarından oluşan nöbetçi amirlere teslim edilmektedir.
50. İlk kabul biriminde barındırılan çocuklar bulaşıcı hastalık taramasından geçirilmektedir. Buna ek olarak; çocukların eğitimlerine devam ettikleri okullardan 6 ayda bir gönderilen sağlık formlarına istinaden gerekli tetkikler Merkez tarafından yaptırılmakta olup akciğer röntgen ekibi belirli aralıklarla Merkeze gelmektedir.
51. Merkez tarafından gıda için ihale gerçekleştirilerek yemeklerin yapımı evlerde sağlanmaktadır. 3 öğün yemek ve ara öğünler sunulmaktadır.
52. Evlerde yapılan yemeklerin numunelerinin saklanmadığı tespit edilmiştir. Merkez personeli tarafından numunelerin belli bir süre önce saklandığı veya devamlılık sağlanamadığı dile getirilmiştir.

5. SOSYAL FAALİYETLER, GÜNLÜK YAŞAM VE DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM

53. Merkezde barındırılan koruma altındaki çocukların okul sonrası etüt, etkinlik, televizyon izleme ve sosyal faaliyet saatleri belirli bir plan çerçevesinde oluşturulmuştur.
54. Merkezde spor alanında badminton, masa tenisi, voleybol ve yüzme alanlarında başarı sağlayarak ödüller almış çocuklar bulunmaktadır. Kendileriyle görüşme yapılan çocuklar bu kursların devamının sağlanmasını talep etmiştir. Barındırılmakta olan çocukların, Merkez haricinde, eğitimlerine devam ettiği okullarda veya özel eğitim kurumlarınca verilen Arapça, muhasebe gibi kurslara çocukların katılımına da izin verilmektedir.
55. Merkezde; Halk Eğitim Müdürlüğü'nün katkıları ile el işi ve takı tasarım çalışmaları yapılmaktadır.
56. İl Müftülüğünde görevli personel tarafından gönüllülük çerçevesinde çocuklara yönelik değerler eğitim düzenlenmektedir. Ayrıca gerçekleştirilen sınavlar sonrasında başarılı olan öğrenciler umreye gönderilmiştir.
57. Merkezin girişinde çocukların aileleriyle görüşmeleri için bir ziyaretçi görüşme alanı oluşturulmuştur. Çocuklar aileleriyle hafta içi telefon aracılığıyla hafta sonu ise bir kez olmak üzere aileleriyle yüz yüze görüşme imkânına sahiptir. Bununla birlikte sosyal inceleme sonucunda uygun görülmesi halinde izinli olarak çocuklar aile yanına verilebilmektedir.
58. Koruma altındaki çocuklardan görece büyük yaş grubunda olanlar iki haftada bir cumartesi günleri 5 saatlik çarşı izninden faydalanabilmektedir.

6. GÜVENLİK

59. Merkez girişinde güvenlik görevlilerinin bulunduğu bir birim yer almaktadır.
60. ÇOKİM'de ev içinde görev yapmakta olan bir kadın güvenlik görevlisi bulunmaktadır.
61. Evlerde yangın alarm sistemi bulunmaktadır.

62. 24 adet ev içi 28 adet ev dışı kamera bulunmaktadır. Ev içi kameralar, 0-6 yaş grubunun barındırıldığı iki evde ve 7-12 yaş erkek grubunun barındırıldığı bir evde yer almaktadır. Diğer evlerde ise mahremiyetin sağlanması amaçlı kameralar ilk giriş alanında konumlandırılmıştır. Kameraların 6 ay süre ile kayıt aldığı ifade edilmiş olup Merkezde 24 saat esasına göre kameraları izlemek üzere görevlendirilmiş personel bulunmamaktadır.

D. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

63. TİHEK'in ulusal önleme mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Merkez idaresince ziyaret heyetinin bütün bölümlere bekletmeksizin erişimi sağlanmış, koruma altına alınan çocuklarla görüşmeler yapabilmeleri için gerekli önlemleri almış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır. Bu çerçevede, Merkez idaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

64. Gıda güvenliğinin sağlanması amacıyla gıdaların numunelerin saklanması ve bunun devamlılığının hassasiyetle sağlanması,
65. Çocukların başarı sağladığı ve katılmaya istekli olduğu voleybol, yüzme, basketbol gibi sportif faaliyetlerin daha sıklıkla gerçekleştirilmesi,
66. Mahremiyet gözetilerek gerek güvenlik gerekse de acil bir müdahale yapılmasını gerektirecek durumların takibi açısından güvenlik kameralarını izlemek üzere sürekli bir personel görevlendirilmesi,
67. Sağlık servisinde hemşire görevlendirilmesi amacıyla gerekli girişimlerin başlatılması ve bu sürecin ivedilikle tamamlanması,

2. KONYA AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

68. Merkez kampüsünde yer alan ilk kabul biriminin kampüs dışında ayrı bir birim olarak oluşturulması hususunun değerlendirilmesi,
69. Merkezin kapalı etkinlik alanları için fiziksel koşullarının yetersizliği sebebiyle imkânlar dahilinde bahçe içerisinde bulunan kamelyayı etkinlik alanına dönüştürdüğü gözlemlenmiştir. Aynı şekilde sportif faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi adına imkânlar dâhilinde kapalı bir spor salonu veya alanının oluşturulmasının faydalı olacağı, hususları tavsiye edilmektedir.

KARŞI OY GEREKÇESİ

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun en önemli görevlerinden biri de kanundaki ifadesi ile İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine (OPCAT) Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmaktır.

Bu görev; Ek İhtiyari Protokolün 19. maddesinde belirtildiği üzere özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile **BU KİŞİLERE YÖNELİK TUTUMU DÜZENLİ OLARAK İZLEMEK** ile yerine getirilir.

Ziyaretler sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak, ilgilere tavsiyelerde bulunulur.

Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında ziyaret edilecek alıkonma yerleri kanunda sayılmamıştır. Kanun gerekçesinde özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerler diye örnekleme yapılmıştır.

Özgürlüklerinden adli veya idari bir kararla mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları; ceza ve tutukevleri, nezarethaneler, karakollar, kamplar, geri gönderme merkezleri, iltica başvurusunda bulunmuş kişilerin veya diğer yabancı gruplarının bulunduğu nezaret merkezleri, bakım merkezleri, psikiyatri kurumları gibi yerlerin görev alanı kapsamı içerisinde kaldığı değerlendirilebilir.

Diğer taraftan OPCAT kapsamında yapılan ziyaret ve raporlamalarda “insan hakları” temelli bakış açısı ile çalışmalar yapılmalıdır. Bu sebeple yapılan inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları tarafından yerine getirilmesi gerekir ki zaten Kanunun amir hükmüdür. Hazırlanan raporlarda bu eksiklik ziyadesiyle hissedilmektedir.

Bu sebeplerle ziyaret edilen yerin kurumun görev alanı içinde kalmadığı gibi raporun da Ulusal Önleme Mekanizması kapsamına uygun olmadığı kanaatindeyiz.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Yüksel Cad. No: 23 Çankaya/Ankara

Tel : +90 312 422 78 00

www.tihek.gov.tr

